Fiska på fritid

etänkande av 1973 års fiskevattensutredning

SOU 1978:75

Fiska på fritid

etänkande av 1973 års fiskevattensutredning

SOU 1978:75

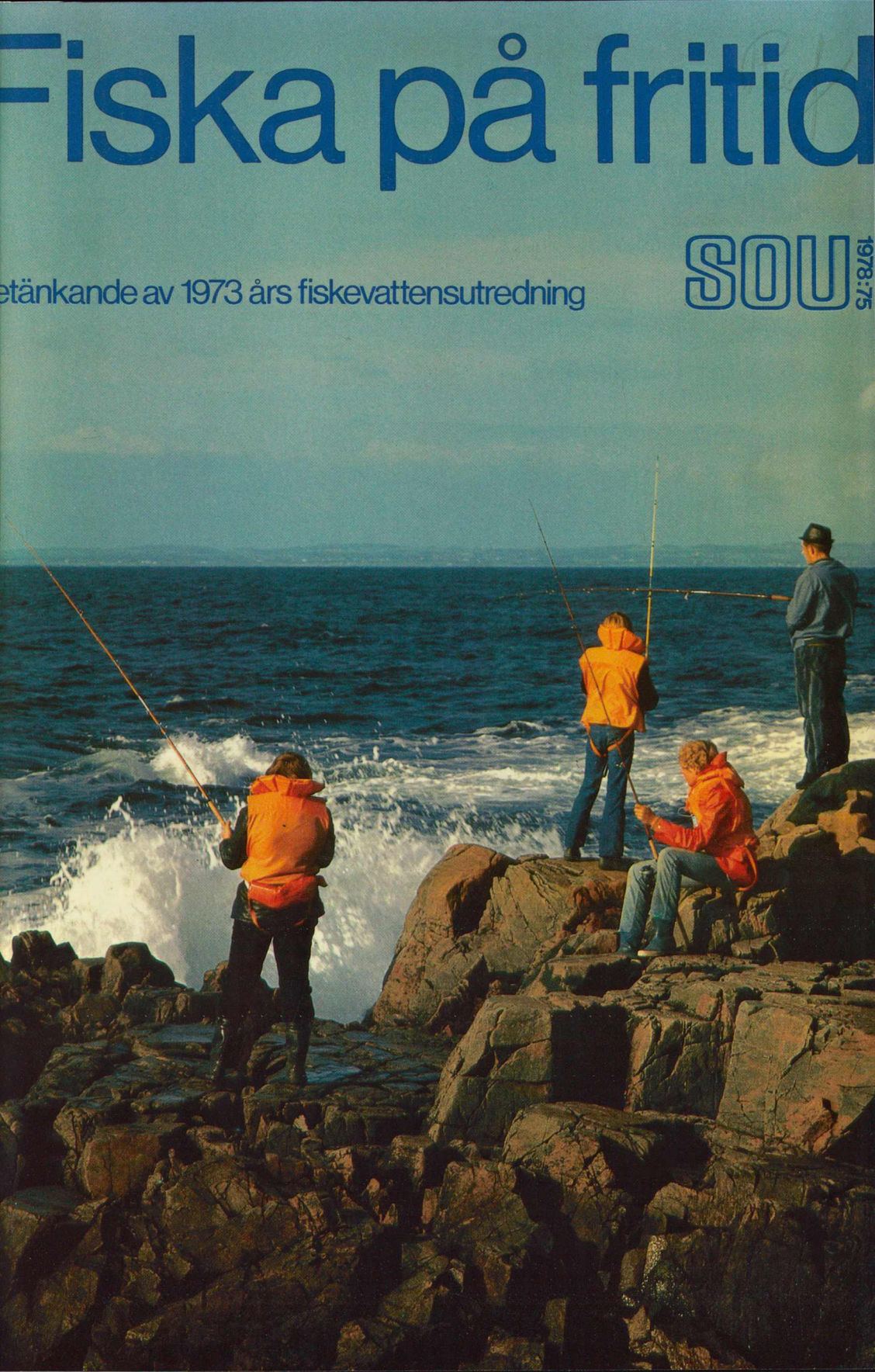

126
8

Statens offentliga utredningar
1978:75
Jordbruksdepartementet

Fiska på fritid

Slutbetänkande av 1973 års
fiskevattensutredning

Stockholm 1978

Omslag Håkan Lindström

ISBN 91-38-04464-1
ISSN 0375-250X
Gotab Kungälv 1978

Till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Kungl. Maj:t bemyndigade den 9 november 1973 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sju sakkunniga för att utreda fiskelagstiftningen m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades som sakkunniga riksdagsledamöterna Åke Wictorsson, tillika ordförande, Arne Andersson i Ljung, Tyra Johansson och Sven Lindberg, dåvarande kommunalrådet direktören Roland Morell, riksdagsledamoten Georg Pettersson samt dåvarande riksdagsledamoten köpmannen Rune Rydén. Som experter åt de sakkunniga förordnades den 21 december 1973 ombudsmannen Bertil Johansson, den 1 april 1974 agronomen Erik Grebäck, kanslichefen Hans Runnström och hovrättsassessorn, numera hovrättsrådet Stig-Eric Wenker, den 1 september 1974 kammarrättsrådet, numera hovrättsrådet Gunnar Dyhre, den 29 april 1977 avdelningschefen Fredrik Trotzig samt den 2 mars 1978 byråchefen Torsten Algrim. Den 1 december 1974 förordnades avdelningsdirektören Gerhard Ericson, överdirektören Stig Johansson, avdelningsdirektören Bengt Kihlström och avdelningsdirektören Åke Wikman som experter i en särskild arbetsgrupp angående det statliga vatteninnehavet. Den 5 februari 1974 förordnades fiskeriintendenten, numera byråchefen Curt Wendt till sekreterare åt de sakkunniga. Till biträdande sekreterare förordnades den 1 april 1975 kammarrättsfiskalen Lisbeth Edlund samt den 1 november 1976 byrådirektören, numera avdelningsdirektören Curt Johansson.

De sakkunniga antog benämningen 1973 års fiskevattensutredning. Vi har tidigare avgivit delbetänkandena Utlännings fiskerätt (Ds Jo 1976:5) och Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6) samt rapporten Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3).

Genom tilläggsdirektiv den 10 november 1977 (Dir 1977:115) gav regeringen oss i uppdrag att utreda frågan om ändrad lagstiftning om fiskevårdsområden ytterligare samtidigt som regeringen vidgade vårt uppdrag till att avse översyn av fiskeadministrativa utredningens betänkande Ny organisation av fisketillsynen (Ds Jo 1975:14).

Då utredningsuppdraget nu slutförts, får vi härmed överlämna vårt slutbetänkande med förslag till lag om fiske m. m.
Riksdagsledamoten Arne Andersson i Ljung har till betänkandet fogat reservation i vissa frågor samt särskilt yttrande.
Agronomen Erik Grebäck samt ombudsmannen Bertil Johansson har till betänkandet fogat särskilda yttranden.

Stockholm i november 1978

Åke Wictorsson

Arne Andersson *Tyra Johansson* *Sven Lindberg*

Roland Morell *Georg Pettersson* *Rune Rydén*

Curt Wendt

Lisbeth Edlund

Curt Johansson

Innehåll

Bilagor

Förkortningar

EVL = lagen (1939:608) om enskilda vägar
ExL = expropriationslagen (1972:719)
FBL = fastighetsbildningslagen (1970:988)
FL = lagen (1950:596) om rätt till fiske
LOFO = lagen (1960:130) om fiskevårdsområden
RF = regeringsformen
RL = rennäringslagen (1971:437)
SFL = lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter
VL = vattenlagen (1918:523)

Sammanfattning

Bakgrund

Intresset för fiske är mycket stort i vårt land. En undersökning som statistiska centralbyrån utfört på vårt uppdrag bekräftar att fritidsfiske utvecklats till en av landets mest omfattande friluftsaktiviteter. Ca 2 miljoner människor i åldrarna 15–74 år fiskar åtminstone någon gång per år. De flesta, ca 70 %, fiskar enbart med handredskap. Omfattningen av fisket varierar mellan olika landsändar. En nord-sydlig tendens kan urskiljas på det sättet att fiskeintresset är störst i norr. I Norrbottens län fiskar varannan invånare och i Malmöhus län var femte. Undersökningen avser allt fiske som inte är yrkesfiske. Med hjälp av undersökningen har emellertid även antalet yrkesfiskare kunnat beräknas. Enligt denna beräkning är ca 5 000 personer yrkesfiskare, vilket stämmer väl överens med tillgängliga fiskestatistiska uppgifter.

Resultatet av undersökningen kan sammanfattas i följande generella slutsatser.

- Ca 60 % av allt fiske utövas i sötvatten.
- Ca 70 % av de fiskande i landet är män.
- Vad gäller sysselsättning och förvärvsarbete skiljer sig inte de fiskande nämnvärt från befolkningen som helhet.
- Bland de fiskande finns personer i alla åldrar företrädda, äldre dock i mindre utsträckning än ungdomar. Sålunda fiskar knappt var sjunde pensionär mot varannan person under 25 år.
- Fiskeintensiteten bland dem som fiskar är densamma i alla åldrar. Få friluftsaktiviteter torde ha fiskets långa varaktighet över ålder.
- Fiskeintresset i yngre generationer torde ha ökat mot förr. Utvecklingen går troligen mot en fortsatt expansion av fritidsfisket.
- Ca 350 000 eller var femte fiskande har egen fiskerätt eller ingår i hushåll där någon medlem äger sådan.
- 1,4 miljoner (7 av 10) fiskar *enbart* med handredskap (kastspö, mete etc.) och svarar årligen för 15 av totalt 25 miljoner fiskedagar i landet.
- Något mindre än 500 000 fiskar *både* med handredskap *och* med andra redskap (nät, ryssjor etc.). Endast ca 70 000 personer (var tjugofemte fiskande i landet) fiskar *uteslutande* med andra redskap än handredskap.
- De som fiskar med både handredskap och andra redskap står för det, per person räknat, intensivaste fisket. Genomsnittet är 19 fiskedagar per person och år mot 11–12 för dem som bara fiskar med ena typen av redskap.

- Fiske med andra redskap än handredskap är i regel liktydigt med nätfiske. Var fjärde fiskande har tillgång till nät, i medeltal fem nät. Det sammanlagda antalet nät i landet kan uppskattas till ca 2 miljoner. Det icke-yrkesmässiga nätfisket bedöms svara för ett fisketryck, som är av samma storlek, som fisketrycket från det samlade handredskapsfisket.
- De som har fler nät fiskar oftare än de som har färre nät. Följden av detta är att en minoritet av nätfiskarna (ca 20 %) står för huvuddelen (ca 60 %) av nätfiskeutövandet.
- Ju äldre man är, desto vanligare är det att man fiskar med andra redskap än handredskap – och framför allt då *enbart* med sådana. Sannolikt kommer dock dagens ungdom (99 % fiskar med handredskap – 4 av 5 enbart med sådana) att i framtiden fiska med andra redskap än handredskap i betydligt mindre omfattning, relativt sett, än de äldre gör i dag.
- Var åttonde (ca 235 000) fiskar helt eller delvis vid *Norrlandskusten,* var sjätte (ca 345 000) vid *ostkusten,* var fjärde (ca 490 000) vid *väst- och sydkusten, inkl. Gotland,* resp. 7 av 10 (nära 1,4 miljoner) i *sötvatten.*
- Nätfisket i sötvatten svarar för ett klart mindre fisketryck än handredskapsfisket. Motsatsen gäller för fisket vid kusterna.

Det är från samhällssynpunkt angeläget att medborgarna får tillgång till avkoppling och aktiviteter på sin fritid. Detta behov har ökat i takt med en ökande fritid och ett arbetsliv som i allt större utsträckning präglas av specialisering och monotoni. Arbetsinsatserna kräver allt mindre av fysisk kraftutveckling samtidigt som arbetsplatserna i regel är förlagda inomhus i allt större tätorter. Möjligheterna till fritidsaktiviteter är emellertid i hög grad beroende av inkomster, samhällsställning och bostadsort.

För samhälle och folkrörelser är det därför en viktig uppgift att skapa ett fritidsutbud som står öppet för alla. Detta gäller särskilt som möjligheterna till fritidsaktiviteter och motion är av stor betydelse för hälsa, anpassning och trivsel i samhället.

Fritidsfisket är i dessa sammanhang av utomordentlig betydelse. Som fritidssysselsättning har det unika möjligheter. Det ger i sin enklaste och ursprungligaste form, till mycket små kostnader, kontakt med natur och miljö samt motion och avkoppling. Samtidigt innebär fångsten av fisk att en naturresurs nyttjas och att fiskkonsumtionen i landet stimuleras.

Fritidsfiske kan utövas av ung och gammal, av män och kvinnor och ger därför mer än de flesta andra fritidsaktiviteter möjligheter till stimulerande samvaro inom familjen. Det har vidare visat sig kunna engagera och aktivera människor i alla samhällsgrupper. Den sociala snedrekrytering som ofta präglar andra aktiviteter på fritid finns inte inom fritidsfisket. Fritidsfisket har tvärtom kommit att utövas i breda folklager.

Fritidsfiske är också ett viktigt komplement till andra fritidsaktiviteter såsom båtliv, vandringar, semesterresor och camping. Möjligheten till fiske blir därigenom en viktig faktor att räkna med vid utbyggnad av en aktiv turism. I dessa sammanhang kan fritidsfisket och service till fritidsfiskare dessutom ge ett tillskott till utkomst och bosättning i sådan glesbygd, där andra utkomstmöjligheter är begränsade. Det är därför en angelägen uppgift för samhället att medverka till att alla fiskeintresserade erbjuds möjlighet till ett rikt och varierat utbud av fritidsfiskemöjligheter.

För att det stora fiskeintresse som finns i vårt land skall kunna tas till vara och utvecklas, är det viktigt att tillräckligt med fiskevatten ställs till de fiskandes förfogande.

De naturliga förutsättningarna saknas inte. Förutom en kuststräcka, som med tillhörande skärgård beräknats ha en ca 14 000 km lång strandlinje, finns i runt tal 100 000 sjöar av varierande storlek samt omkring 60 000 km strömmande vatten.

Statens fiskevatten förvaltas av flera myndigheter. Lantbruksnämnderna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt domänverket har ansvaret för de största vattenområdena. Nu nämnda lantbruksnämnder förvaltar ca 540 000 ha, varav ca 380 000 ha är upplåtna för fritidsfiske. Domänverket innehar vatten i nästan alla delar av landet om än med en tydlig övervikt på de nordligaste länen. Totalt förvaltar domänverket ca 210 000 ha vatten. Upplåtelser för fritidsfiske sker i 116 000 ha därav.

Lantbruksnämnderna och domänverket förvaltar dessutom strömmande vatten med en sammanlagd längd av 4 200 resp. 15 000 km. Upplåtelse genom fiskekortsförsäljning sker i ca 3 500 resp. ca 11 000 km.

Landets kommuner äger fiske med ensamrätt i sammanlagt ca 40 000 ha vatten i sjöar och längs södra ostkusten, vartill kommer ca 220 km strömmande vatten. Därutöver ingår kommunerna ibland som delägare i samfällt fiske. Det gäller i ca 62 000 ha sjö- och kustvatten samt i ca 520 km strömmande vatten.

Riktlinjer och åtgärder för fritidsfiskets utveckling

Vi anser att följande riktlinjer och åtgärder bör ligga till grund för samhällets politik vad det gäller att främja fritidsfiskets utveckling.

- ☐ Ett brett utbud av fritidsfiskemöjligheter bör erbjudas den fritidsfiskande allmänheten och garanteras av trygga upplåtelseformer.
- ☐ Utbudet av fritidsfiskemöjligheter bör spridas till så många vatten som möjligt.
- ☐ Fritidsfisket bör inriktas på handredskapsfiske.
- ☐ Av miljömässiga skäl föranledda inskränkningar i fritidsfiskemöjligheterna – exempelvis genom försurning, utsläpp, vattenregleringar och andra åtgärder – bör motverkas. Bl. a. bör internationella överenskommelser träffas, ägnade att förhindra fortsatt utländsk försurningspåverkan på våra vatten.
- ☐ Fiske med spö efter laxartad fisk i rinnande vatten bör säkerställas.
- ☐ I kustvatten nära stora tätorter och turistcentra bör företräde ges fritidsfisket.
- ☐ Fritidsfiskets betydelse för andra former för rekreation bör beaktas liksom dess betydelse för utvecklingen av en aktiv turistpolitik.
- ☐ Ökade fritidsfiskemöjligheter bör skapas genom en samverkan mellan samhälle och folkrörelser.
- ☐ En nödvändig ökning av fiskevårdsinsatserna bör komma till stånd genom ekonomiska insatser från samhälle och fiskande.
- ☐ I regionala fiskeplaner bör kartläggas och analyseras vad som motverkar

ett ökat fiskeutnyttjande samt redovisas förslag till åtgärder för en bättre hushållning.

- ☐ Fritidsfisket bör i större utsträckning anpassas till fritidsfiskarnas/konsumenternas behov och önskemål. Riskerna för kvalitetsförsämringar minskar härigenom samtidigt som fritidsfiskarnas eget engagemang för att utveckla fritidsfisket ökar.
- ☐ En utveckling av fiskevattnen kring och i tätorterna bör stödjas. Detta kan ses som en av de mest effektiva åtgärderna för att förbättra bristfälliga fritidsmiljöer i vårt land.
- ☐ Fjärr- och turistfisket bör utvecklas. Speciellt viktigt är härvidlag att tillskapa fiske med hög kvalitet.
- ☐ Fritidsfiskets stora sociala värde motiverar ett omfattande stöd från samhällets sida. Stödet är speciellt angeläget vad det gäller dels att utveckla tätortsbefolkningens fiskemöjligheter, dels att motverka skador på fiskevattnen, förorsakade av miljöstörningar av olika slag.
- ☐ Fritidsfiskets utveckling bör anpassas till efterfrågan på fiskemöjligheter. Fritidsfiskarnas egna aktiviteter i organiserad samverkan för en utveckling av fritidsfisket bör stimuleras genom stöd till fritidsfiskeorganisationerna.
- ☐ Samhället bör stimulera en utveckling där fritidsfiskarna övergår från att vara enbart fiskekortköpare till att bli friluftsmänniskor som producerar fiskevård, sköter fiskevatten och bedriver uppföljnings- och utvecklingsarbete i samverkan med vattenägarna.

Förslag

Ökade fritidsfiskemöjligheter

Vi har övervägt olika förslag för att i ökad omfattning skapa möjligheter till fritidsfiske i kust- och inlandsvatten. Vi har därvid slutligt stannat för att föreslå ett frisläppande av fisket med handredskap vid Blekinge läns södra kust, vid Gotlands läns kuster samt i sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Vi föreslår ett förenklat förfarande för bildande av fiskevårdsområde med möjlighet att erhålla statsbidrag till bildandekostnaderna i den mån fiskevårdsområdet har för avsikt att upplåta fiske åt allmänheten. Härigenom avser vi att skapa bättre förutsättningar för fiskeupplåtelser i sådant enskilt vatten, där någon frifiskerätt som omfattar fiske med handredskap inte föreligger. Detta gäller enskilt vatten längs södra ostkusten samt allt inlandsvatten med undantag av de stora sjöarna. Om inte upplåtelser kommer till stånd i tillräcklig omfattning längs södra ostkusten före utgången av år 1985, föreslår vi dessutom att frågan om andra åtgärder bör vidtas från samhällets sida, exempelvis inlösen av fisket, skall tas upp till ny behandling.

Fiske i statens vatten

Enligt gällande bestämmelser skall fisket i statens vatten upplåtas för allmänna intressen. Det finns enligt vår mening inte anledning att ändra på

denna fastslagna princip. Vi menar att det tvärtom finns anledning att betona det riktiga i att allt fiske i statens vatten kommer det allmänna till godo i någon form. Ett brett och varierat fiskeutbud är väsentligt för en fortsatt positiv utveckling av fritidsfisket.

Vi anser att yrkesfiskare liksom hittills bör ha företrädesrätt till upplåtelser före andra fiskande, om det föreligger behov av yrkesfiskemöjligheter. Fiske med fast redskap skall enligt vår uppfattning som regel upplåtas uteslutande till yrkesfiskare, dvs. till den som innehar yrkesfiskelicens. Upplåtelse av fiske med fast redskap till annan än yrkesfiskare bör endast kunna ske om det av fiskevårdshänsyn är nödvändigt att fiska med fast redskap och något intresse från yrkesfiskets sida inte föreligger.

Om det inte finns något behov av yrkesfiskemöjligheter bör fisket upplåtas till en så bred allmänhet som möjligt. Det får emellertid inte innebära att man ger avkall på fiskets kvalitet. Begränsningar kan bli nödvändiga bl. a. med hänsyn till fisktillgång och möjliga fiskevårdsåtgärder. Det viktiga är att det blir ett allsidigt utbud av bra fiskemöjligheter till rimliga kostnader. Detta gäller framför allt i anslutning till tätorter men även inom turistområden i vatten med speciellt attraktiva men känsliga arter såsom öring, röding och harr.

För att detta mål skall kunna nås föreslår vi att skötsel och upplåtelse av statliga fiskevatten i så stor utsträckning som möjligt överlåts till framför allt frivilliga fiskeorganisationer och kommuner.

Det råder stor efterfrågan på fiskevatten från redan befintliga klubbar och föreningar. Att ställa statens vatten till förfogande på föreslaget sätt skulle inte bara utgöra en stimulans för dessa sammanslutningar utan även leda till en ökad föreningsbildning på platser som hittills saknat föreningar av detta slag. En sådan utveckling skulle vidga möjligheterna till en meningsfull fritidssysselsättning för många fiskeintresserade människor i och med att de fiskande själva skulle få ansvar för vattnens skötsel, finansiering och nyttjande. Från samhällets synpunkt torde det knappast kunna råda någon tvekan om det ändamålsenliga i denna utveckling.

De ideella föreningarna saknar oftast ekonomiska möjligheter att som arrendatorer av statliga fiskevatten erlägga annat än symboliska belopp i avgifter. Detta bör dock inte utgöra något hinder. Det bör i stället från samhällets sida ses som en tillgång att det finns sammanslutningar, som är villiga att ta på sig ett ansvar att vårda och upplåta fiskevatten. Enligt vår uppfattning bör de avgifter som flyter in genom t. ex. försäljning av fiskekort användas till vård och skötsel av berörda fiskevatten samt till information och service beträffande dessa. Vi föreslår därför att upplåtelser till fiskeklubbar o. d. av fiske i statens vatten skall ske utan ersättning till staten i den mån klubben upplåter eller har för avsikt att upplåta fiske åt allmänheten på skäliga villkor.

Staten bör som fiskerättsägare aktivt verka för att fiskevårdsområden bildas. Efter det att ett sådant område bildats, kan fisket inom området t. ex. arrenderas ut till en ideell förening som får ansvaret för skötseln av vattnet och fiskekortsförsäljningen. För många fiskevårdsområden kan detta tillvägagångssätt vara enklare än att de själva har hand om administrationen. Enligt vår mening bör det inte heller föreligga något hinder mot att en ideel organisation, som till följd av upplåtelse disponerar visst fiske som

tillhör staten, företräder det statliga ägarintresset i ett fiskevårdsområde som bildas av bl. a. det upplåtna fisket.

Sannolikt kommer det alltid att finnas statliga fiskevatten som av en eller annan anledning inte kan skötas på föreslaget sätt. Det bör då ligga nära till hands för den kommun, där fisket är beläget, att engagera sig i denna verksamhet för att säkerställa fortsatt tillgång till fritidsfiskemöjligheter inom kommunen. Detta kan framför allt vara lämpligt i områden där ägarförhållandena är starkt splittrade, där frivilliga föreningar saknas eller där kommunen äger egna fiskevatten med ensamrätt eller tillsammans med staten i gemensamma vattenområden. Det kan vara förenat med avsevärda fördelar att organisera fritidsfiskemöjligheterna inom ramen för en kommuns totala fritidsutbud. Med kommun menar vi i detta sammanhang både primärkommun och landstingskommun.

Det kommer därjämte att finnas statliga fisken och fiskevatten, vilkas förvaltning inte utan svårigheter kan överlåtas på en ideell organisation. Vi syftar då närmast på fisken av typ laxfisket i Mörrumsån. I sådana fall förordar vi att hela förvaltningen ligger kvar hos domänverket. Motsvarande bör enligt vår uppfattning gälla för de vatten som är belägna inom nationalparker och naturreservat. Det naturliga är att statens naturvårdsverk även i fortsättningen har det centrala förvaltningsansvaret för dessa vatten. I det sammanhanget vill vi också förorda ökade upplåtelser av fiske i nationalparkerna. F. n. förekommer fiskeupplåtelser endast inom Padjelanta nationalpark. Områden i direkt anslutning till olika vandringsleder påverkas redan av mänskliga aktiviteter och vi anser inte att reglerade fiskemöjligheter längs dessa leder skulle innebära några avsevärda nackdelar från naturvårdssynpunkt. Möjligheten till fiske skulle däremot uppfattas mycket positivt av de fritidsfiskande. Även inom olika naturreservat bör det vara möjligt att i större utsträckning än hittills kunna tillgodose fritidsfiskeintresset.

Beträffande de vattenområden, som är belägna ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen i Jämtlands län, och som enligt vårt förslag inte kan ingå i fiskevårdsområde, bör lantbruksstyrelsen och berörda lantbruksnämnder ägna ökad uppmärksamhet åt möjligheten att genom avtal med samebyarna säkerställa ett mera långsiktigt utbud av fritidsfiskemöjligheter. Inget hindrar sedan att de fiskevatten, varom avtal träffats, sköts och upplåts av en ideell organisation eller av en kommun.

Ansvaret för att de föreslagna riktlinjerna för förvaltningen av statens fisken fullföljs åvilar i första hand de förvaltande myndigheterna. Fiskenämnderna bör dock ges ett stort inflytande när det gäller att påverka frågan hur statens vatten i framtiden skall nyttjas. Fiskenämnderna är f. n. de enda regionala organ som kan överblicka behovet av fiskemöjligheter och vilken kvalitet som erfordras. Samtidigt har nämnderna det regionala ansvaret för fiskevården och för att de medel som satsas på sådana åtgärder blir utnyttjade på bästa möjliga sätt. Det är framför allt viktigt att de förvaltande myndigheterna och fiskenämnderna verkar i enlighet med de föreslagna riktlinjerna i det regionala och kommunala planeringsarbetet på fiskets område. Innehållet i denna fiskeplanering bör enligt vårt förslag vara avgörande för hur statens fiskevatten skall disponeras.

Fiskevård och fiskevårdsplanering

Minst lika viktigt som våra förslag för att tillgodose fritidsfiskets behov av fiskevatten är att fisket håller en god kvalitet.

Fiskbestånden i såväl havs- som inlandsvattnen utgör en resurs, som har få motsvarigheter i andra länder. De utgör i sig ett gott underlag för såväl ett livskraftigt yrkesfiske som ett omfattande fritidsfiske av god kvalitet. En förutsättning för en gynnsam utveckling av fisket är emellertid att resurserna vårdas rätt – att de brukas och inte förbrukas.

Ett allsidigt bedrivet fiske utgör normalt den bästa fiskevården. Det är dock långt ifrån alltid som beskattningen är välavvägd. Följden härav har blivit, att många vatten innehåller fiskbestånd som är i obalans både vad gäller artsammansättning och ålder. Liknande effekter uppkommer också ofta till följd av annan yttre påverkan, t. ex. vattenkraftsutbyggnader, tillförsel av förorenande ämnen etc.

I nu nämnda situationer krävs fiskevårdande åtgärder av olika slag för att i görligaste mån återställa beståndsbalansen eller – när detta är lämpligare – styra in fiskproduktionen på alternativa vägar. Särskilda fiskevårdsinsatser kan också komma i fråga.

Det svenska yrkesfisket kommer i framtiden i större utsträckning än tidigare att bli beroende av tillgången på fisk i den svenska fiskezonen samt i svenska kust- och inlandsvatten. Samtidigt kan det antas att fritidsfisket kommer att ställa välmotiverade krav på att få del av tillgängliga resurser. Omfattningen av fritidsfisket kommer sannolikt att öka ytterligare. Fritidsfisket är emellertid ojämnt i intensitet och i huvudsak koncentrerat till tätorternas omgivningar samt till strömvatten, kustvatten och vatten i fjällvärlden.

Den utveckling på yrkes- och fritidsfiskets område som kan förväntas medför bl. a., att behovet av fiskevårdande insatser kommer att öka. Fiskevård förutsätter planering. Fiskevårdsplaneringen bör sikta till att åstadkomma långsiktiga planer för större kustavsnitt samt för hela vattensystem eller delar därav. Sådana översiktliga planer bör kunna utgöra värdefulla riktlinjer inte minst för lokala fiskevårdsprogram.

Vi har kunnat konstatera att behovet av fiskevårdande åtgärder är stort, men att resurser hittills saknats för att vidta lämpliga sådana åtgärder i erforderlig omfattning. De fiskevårdsåtgärder som vi anser vara särskilt angelägna är följande:

- utsättning av laxfisk i kust- och inlandsvatten,
- utsättning av ål i kust- och insjövatten,
- biotopförbättrande åtgärder,
- kalkning,
- anpassat fiske,
- fisketillsyn,
- bekämpande av fisksjukdomar,
- administrativa åtgärder, vilka kan leda till att förutsättningarna ökar för att goda resultat erhålls av tidigare angivna fiskevårdsåtgärder,
- forsknings- och utvecklingsarbete inom fiskevården.

Regionala fiskestadgor

Utöver vad nu sagts föreslår vi att länsfiskestadgorna slopas och att särskilda fiskestadgor fastställs för större regioner. Kusten bör därvid delas in i fyra regioner med ledning av de skilda fiskerättsliga förhållandena. Vad gäller inlandet bör enligt vår uppfattning en uppdelning ske i två regioner med gräns vid Dalälven – Västerdalälven, som utgör en naturlig biologisk gräns. En särskild stadga bör därutöver finnas för de stora sjöarna med hänsyn till att de fiskerättsliga förhållandena där skiljer sig väsentligt från vad som gäller för övrigt inlandsvatten.

Konflikter mellan olika kategorier fiskande

Trots att de naturliga förutsättningarna för fiske är mycket goda i vårt land uppkommer ibland konfliktsituationer till följd av konkurrens om t. ex. vissa fiskarter, fiskeplatser eller möjligheterna att försälja fångsten. Grunden för konflikterna är i allmänhet olika för olika områden.

Utefter *Norrbottens läns kust* konkurrerar under hösten yrkes- och binäringsfiskarnas trålfiske efter siklöja med de s. k. deltidsfiskarnas skötfiske efter samma art. Konkurrensen gäller dels fiskeplatserna, dels möjligheten att försälja fångsten till rimliga priser. Problem på avsättningssidan föreligger därjämte för yrkesfiskare utefter hela Norrlandskusten vad gäller sik och strömming. Detta är en följd av att stora kvantiteter av dessa arter saluförs till ett billigt pris av andra fiskande än yrkesfiskare.

Vad gäller *södra ostkusten* får yrkesfisket vidkännas konkurrens från ett omfattande deltidsfiske efter ål med småryssjor samt, åtminstone inom vissa områden i närheten av tätorter, ett tidvis betydande skötfiske efter strömming. Konkurrensen omfattar även arrenden av enskild fiskerätt. Ofta har yrkesfisket därvid fått vika till förmån för andra, mer kapitalstarka intressen. Konflikter förekommer därjämte mellan trål- och skötfiskare. Motsättningarna rör i första hand frågan om vilken kategori som skall anses ha företräde till fisket efter strömming i de s. k. trålfiskeområdena.

Vid *syd- och västkusten* är det icke-yrkesmässiga fisket med andra redskap än handredskap till stort förfång för såväl yrkesfisket som fisket med handredskap. Konkurrensen avser både fångstuttaget och utrymmet på fiskeplatserna. I några fall föreligger konkurrens också på avsalusidan. Detta gäller främst vid försäljning av sill och garnmakrill. Vid vissa delar av Skånes sydkust och Bohusläns kust är det strandnära icke-yrkesmässiga fisket med nät tidvis så omfattande att det allvarligt försvårar eller t. o. m. omöjliggör yrkesfiske och fiske med handredskap.

Vad gäller *Mälaren* föreligger motsättningar mellan yrkesfiskare och s. k. deltidsfiskare i första hand till följd av en konkurrens om fiskeplatser. Konkurrens föreligger emellertid även på avsalusidan. Problemen, som hittills varit av förhållandevis ringa omfattning, tycks öka efter hand som det s. k. deltidsfisket ökar.

I Hjälmaren är motsättningarna koncentrerade till fisket efter gös. Ett omfattande nätfiske bedrivs efter denna art av s. k. deltidsfiskare och av fiskerättsägare.

I *Vänern* förekommer redan i dag ett deltidsfiske efter lax och öring.

Detta fiske kan antas öka i omfattning i och med att tillgången på dessa arter ökar till följd av utsättningar.

I *Vättern* är deltidsfisket med nät efter laxfisk omfattande. Det föreligger en uppenbar risk för att framför allt rödingen blir föremål för en allt kraftigare biologisk överfiskning. Konkurrensen från deltidsfisket är besvärande för yrkesfisket även på avsalusidan. Detta gäller inte endast röding utan även sik.

I *Storsjön i Jämtland* föreligger motsättningar mellan dem, som fiskar med stöd av enskild fiskerätt, och dem, som fiskar med stöd av frifiskerätt.

Konflikter mellan olika grupper av fiskande tyder på att resursen eller utrymmet inte räcker åt alla. I den mån anledningarna till dessa motsättningar inte kan undanröjas, exempelvis genom att fiskevårdande åtgärder vidtas, kan det bli nödvändigt att reglera fisket i någon form. Det förutsätter i sin tur att det först sker en planering av hur resursen bäst skall nyttjas.

I vårt betänkande Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6) har vi framhållit betydelsen av regional och kommunal planering på fiskets område. Vi avser därmed planering för en rationell och ändamålsenlig hushållning med våra fiskbestånd, dvs. nyttjandeplanering. Enligt vårt förslag bör fiskenämnderna få till uppgift att upprätta särskilda hushållningsplaner för områden med speciellt komplicerade fiskeförhållanden. Dessa planer skall godkännas av länsstyrelse. I övrigt anser vi att fiskets intressen bör vägas in på ett naturligt sätt i den kommunala planeringen. Någon särskild fiskeplanering på kommunal nivå har därför inte föreslagits.

I en konfliktsituation bör enligt vår uppfattning företräde ges fritidsfisket med handredskap samt yrkesfisket.

Bestämmelser till förmån för fritidsfisket

För att stödja fritidsfisket med handredskap föreslår vi

att handredskapsfisket släpps fritt vid Blekinge läns södra kust, vid Gotlands läns kuster samt i de stora sjöarna,

att inskränkningar aldrig skall kunna meddelas i allmänhetens rätt att fiska med handredskap i annat fall än då detta är påkallat med hänsyn till fiskets vård och bedrivande,

att ett från allmänhetens synpunkter attraktivt fiske med handredskap, som inte upplåts på skäliga villkor, skall kunna upplåtas genom myndighets beslut,

att fiske, som är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, i vissa fall skall kunna exproprieras

samt att statens vatten som regel skall upplåtas avgiftsfritt till fiskeklubbar o. d., som säljer fiskekort till allmänheten i den mån fisket inte erfordras för yrkesfiske.

Vi föreslår därjämte förenklade regler för bildande av fiskevårdsområde samt en möjlighet att erhålla bidrag till bildandekostnaderna för de fiskevårdsområden, som upplåter eller har för avsikt att upplåta fiske åt allmänheten.

Bestämmelser till förmån för yrkesfisket

Vad gäller yrkesfisket föreslår vi

att endast licensierad yrkesfiskare skall ha rätt att fiska med trål, snörpvad, snurrevad, landvad, nät med större höjd än två meter samt laxlinor och laxdrivlinor,

att vid sidan av fiske med handredskap endast yrkesfiske som regel skall få bedrivas inom sådana områden (licensområden) där ett obegränsat fiske inte längre kan få bedrivas av alla,

att tillstånd till fiske med fasta redskap på allmänt vatten samt på enskilt vatten vid västkusten skall kunna beviljas endast licensierad yrkesfiskare,

att licensierad yrkesfiskare skall ha företrädesrätt till upplåtelse av fiske i statens vatten, om sådan upplåtelse inte strider mot planbestämmelser

samt att fiske med fasta redskap på statens vatten som regel skall kunna upplåtas endast till licensierad yrkesfiskare.

Övriga bestämmelser om fiske

Utöver vad nu sagts innebär vårt förslag till lag om fiske i huvudsak följande.

- De fiskerättsliga förhållandena längs ostkusten – från gränsen mot Finland i norr t. o. m. Blekinge läns östra kust i söder med undantag för Gotlands läns kuster – föreslås bli oförändrade.
- Allt enskilt fiske med rörligt redskap vid Gotlands läns kuster, vid Blekinge läns södra kust samt vid Skånes östra och södra kuster föreslås inlöst. Detta innebär att den enskilda fiskerätten vid ifrågavarande kuststräckor enligt förslaget endast kommer att omfatta fiske med fast redskap.
- Allt fiske på enskilt vatten vid västkusten med undantag av fiske efter ostron intill 200 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd, föreslås jämställt med fiske på allmänt vatten. Den enskilda fiskerätten på västkusten kommer därför att omfatta endast nyss nämnda ostronfiske.
- Bestämmelserna om licens för yrkesfiske föreslås bli ändrade så att licens kan meddelas för enskild person samt för sådant fiskefartyg som är att anse som skepp i sjölagens mening.
- Fiske med vissa redskap föreslås som tidigare nämnts bli förbehållet innehavare av yrkesfiskelicens. Denna bestämmelse skall enligt förslaget inte gälla sådant fiske, som utövas med stöd av enskild fiskerätt.
- För att reducera men även fördela fisket inom områden, där ett obegränsat fiske inte längre kan förekomma, föreslås att särskilda s. k. licensområden skall kunna läggas ut. Beslut om utläggande av sådant område skall fattas av fiskeristyrelsen efter hörande av fiskenämnd. Licensområden skall kunna läggas ut i allmänt vatten ävensom i enskilt vatten vid väst- och sydkusten samt Gotland i de fall där

  a) ett obegränsat fiske inte kan fortsätta, eftersom resursen då hotas samt yrkesfisket och fisket med handredskap anses böra ges företräde framför annat fiske eller

b) fisket med t. ex. nät är så omfattande att yrkesfisket och det fiske som bedrivs med handredskap inte får tillräckligt utrymme.

Inom licensområde skall yrkesfiskare få fiska med de redskap, som anges i licensen, medan andra fiskande skall få fiska med handredskap och i övrigt enligt de bestämmelser som gäller för området. Inom licensområden, som är belägna nära tätbefolkade delar av landet, torde endast fiske med handredskap böra vara fritt för alla fiskande. Inom övriga licensområden torde emellertid även vissa andra redskap kunna få användas av allmänheten.

Genom utläggande av licensområde kan inte sådant fiske regleras som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt.

- Även om bestämmelserna om såväl yrkesfiskeredskap som licensområde har till syfte att bl. a. komma till rätta med deltidsfisket torde det vara nödvändigt med en reglering på avsalusidan för att deltidsfiskeproblemet skall kunna lösas helt. Vi föreslår att denna fråga blir föremål för fortsatt utredning.
- Nuvarande tillståndsplikt vad gäller fiske med fast redskap på allmänt vatten föreslås utvidgad till att omfatta allt sådant fiske på såväl allmänt som enskilt vatten utefter kusterna och i sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.

  Den föreslagna tillståndsplikten vad gäller fiske med fast redskap på enskilt vatten är inte avsedd att annat än i speciella fall begränsa enskilda fiskerättsägares möjligheter att fiska med fast redskap på eget vatten. Tillståndsplikten utgör i detta fall i praktiken endast en anmälningsskyldighet. Genom detta anmälningsförfarande blir det dock möjligt att registrera antalet fasta redskap på enskilt vatten samt att inhämta uppgifter om fångstuttag. Med ledning av dessa uppgifter får den tillståndsgivande myndigheten möjlighet att bedöma fisketrycket inom visst område. Om detta är för hårt, sett från fiskevårdssynpunkt, kan antalet tillstånd till fiske med fast redskap begränsas. Detta förutsätter dock att fiske med andra redskap inskränks i motsvarande mån inom det aktuella området.
- Expropriation skall såsom tidigare nämnts kunna ske av fiske, som är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv. Enligt förslaget skall expropriation därutöver kunna komma i fråga för att erforderliga fiskevårdsåtgärder skall kunna vidtas samt för att vetenskapliga undersökningar och försök skall kunna utföras vad gäller fiske.

Fiskevårdsområden

Innebörden av vårt reviderade förslag till lag om fiskevårdsområden är i huvudsak följande.

- Fiskevårdsområde skall ha till syfte att främja ändamålsenligt nyttjande av fiske och god fiskevård.
- Fiskevårdsområde skall kunna bildas beträffande fiske som är samfällt eller eljest tillhör eller utgör flera fastigheter med mer än en ägare. Fiskevårdsområde kan därjämte om särskilda skäl föreligger bildas av en fas-

tighet med flera delägare. Det förhållandet att fiske förvaltas av samfällighetsförening utgör inte hinder att fisket ingår i fiskevårdsområde.

- ☐ Fiske som blivit anvisat till samernas uteslutande begagnande skall kunna ingå i fiskevårdsområde. I och med att fiskevårdsområde bildats skall den sameby, inom vars område det berörda fisket är beläget, anses som delägare. Därjämte föreslås att rennäringslagen ändras så att samerna genom avtal med enskilda fiskerättsägare helt eller delvis skall kunna avstå från sin fiskeutövningsrätt i sådant enskilt vatten, som ingår i fiskevårdsområde, vari sameby inte är delägare.
- ☐ Bildande av fiskevårdsområde skall stå i överensstämmelse med kommunal och regional planläggning på fiskets område.
- ☐ Fiskevårdsområde skall bildas vid förrättning. Förrättningsmannen skall verkställa en preliminär utredning rörande äganderätten till det fiske som berörs samt upprätta förteckning över de fastigheter, som enligt utredningen har fiskerätt.
- ☐ Vid förrättningssammanträde skall fiskerättsägarna ha möjlighet att anmäla anspråk på fiskerätt. Förrättningsmannen skall tillse att innebörden av dessa anspråk blir klarlagd och därefter upprätta en reviderad fiskerättsförteckning.
- ☐ Enligt förslaget skall fiskevårdsområde i princip bildas om planvillkor och övriga förutsättningar är uppfyllda. Ett opinionsvillkor, som utformats efter förebild från fastighetsbildningslagen, anläggningslagen, lagen om vattenförbund m. fl. lagar, har därjämte inarbetats i förslaget.
- ☐ Finner förrättningsmannen att fiskevårdsområde skall bildas skall han meddela beslut därom samt fastställa grundregler för området. Grundreglerna skall innehålla uppgift om det fiske som ingår i fiskevårdsområdet, områdets ändamål samt grundläggande bestämmelser om fiskets nyttjande.
- ☐ Förrättningskostnaderna skall såsom huvudregel fördelas mellan fiskerättsägarna efter vad som är skäligt.
- ☐ Anslutning av fiske till bestående fiskevårdsområde samt uteslutning av fiske från sådant område föreslås ske vid förrättning efter i huvudsak samma regler som gäller för bildande av fiskevårdsområde.
- ☐ Vid omröstning på fiskestämma har i normalfallet varje delägare en röst. Om minst en fjärdedel av de närvarande röstberättigade delägarna vid en fiskestämma begär det skall röstning i vissa för områdets verksamhet väsentliga frågor ske efter delaktighetstal.
- ☐ Om visst fiske är av väsentlig betydelse för delägares försörjning får utan vederbörandes samtycke upplåtelse inte ske av det ifrågavarande fisket i den mån detta ägs eller brukas av honom med ensamrätt eller eljest tilldelats honom såsom särskild lott.

Fisketillsyn

Det föreligger ett klart behov av förbättrad fisketillsyn och denna utgör ett viktigt led i fiskevården.

Kustbevakningen bör enligt förslaget även framdeles ha huvudansvaret för fisketillsynen till havs.

Kustbevakningen har enligt vår mening också de största resurserna för fisketillsyn vid kusterna samt i Vänern och Mälaren. Med hänsyn härtill föreslår vi att huvudansvaret för tillsynen inom dessa vatten skall åvila kustbevakningen.

Genom att ålägga kustbevakningen huvudansvaret för fisketillsynen i kustvattnen vinns därjämte den fördelen att någon gräns inte behöver dras mellan övervakning till havs och vid kusterna.

Kustbevakningen bör bedriva ett nära samarbete med polisen, marinen och sjöfartsverket samt i tillsynsarbetet biträdas av särskilt förordnade fisketillsynsmän.

I inlandsvattnen med undantag för Vänern och Mälaren bör polisen ha huvudansvaret för fisketillsynen på allmänt vatten och enskilt frivatten samt sådan tillsyn på enskilt vatten i övrigt, som föranleds av allmänna intressen. Polisen bör vid utövandet av tillsynen biträdas av särskilt förordnade tillsynsmän.

Vårt förslag att kustbevakningen och polisen i tillsynsverksamheten bör biträdas av särskilt förordnade fisketillsynsmän bygger på det faktum att vare sig kustbevakningen eller polisen har möjligheter att avsätta egna resurser för en tillfredsställande tillsyn. Därtill kommer att fisketillsyn ofta med fördel utövas av personer med god lokalkännedom och möjligheter att fortlöpande utföra bevakning inom visst område.

Frågan om kustbevakningspersonalens befogenheter utreds av sjöövervakningskommittén (H 1977:07). Ett ställningstagande till befogenhetsfrågan bör därför inte ske nu. Vi vill dock för vår del uttala att det – för att fisketillsynen skall kunna bedrivas rationellt och effektivt – är angeläget att kustbevakningspersonalen får ökade befogenheter. Särskilt viktigt är det att denna personal får rätt att gå in i låsta utrymmen. Vi anser också att fisketillsynsmännens befogenheter bör ökas i förhållande till vad som f. n. gäller.

Fisketillsynsmän bör enligt förslaget förordnas av länsstyrelse. Förordnande bör vara tidsbegränsat.

Fisketillsynsmännen bör organisatoriskt inordnas under kustbevakningens regionala ledning resp. de lokala polisstyrelserna. Det bör ankomma på den ansvariga bevakningsmyndigheten att svara för operativ ledning av fisketillsynsmännens insatser.

Det bör åligga generaltullstyrelsen resp. rikspolisstyrelsen att i samråd med fiskeristyrelsen utfärda de allmänna riktlinjer för den operativa ledningen av fisketillsynsmännens verksamhet, som erfordras för att åstadkomma önskvärd likformighet inom landet.

Riktlinjerna för fisketillsynen inom resp. län bör oavsett vilken myndighet som svarar för den operativa ledningen beslutas av länsstyrelsen efter samråd med länspolischefen, kustbevakningens regionala ledning och fiskenämnden. Den sakkunskap och erfarenhet, som fiskenämnderna och de till dessa nämnder knutna fiskerikonsulenterna representerar, bör utnyttjas i största möjliga utsträckning. Ett fortlöpande samarbete bör här äga rum.

En förbättrad utbildning utgör en grundförutsättning för att fisketillsynsmännen skall kunna tilläggas de ökade befogenheter, som allmänt anses erforderliga för att de skall kunna bedriva en effektiv verksamhet. Beträffande ansvaret för utbildningen av fisketillsynsmännen finner vi att detta

i princip bör åvila de myndigheter, som har huvudansvaret för fisketillsynen. Utbildningen av fisketillsynsmän bör med hänsyn till bl. a. skillnaderna i fiskeförhållanden inom olika delar av landet ske regionalt. Fiskenämnderna bör medverka vid utbildningen.

Allmänna anvisningar beträffande undervisningens omfattning och uppläggning bör utarbetas av rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen inom resp. ansvarsområden i samråd med fiskeristyrelsen.

Kostnader

Vi har föreslagit fiskerättsliga regleringar och direkta åtgärder som medför kostnader av olika slag. I förhållande till nuläget innebär förslagen en kraftig ökning av statens direkta och indirekta stöd till fritidsfisket.

De beräknade kostnaderna framgår av nedanstående tabell.

	Engångs-kostnader	Årliga kostnader
Kostnader för inskränkning i enskild fiskerätt	22	
Fiskerättsutredningar	3	
Bildande av fiskevårdsområde	15	
Fiskevård och service		20
Administration	0,4	0,6
Forsknings- och utvecklingsarbete	–	–
Fisketillsyn		1
Förvaltning av statens vatten		2
Information	1	
Centralt organisationsstöd		2,5
Totalt	41,4	26,1

Kostnaderna, 22 milj. kr, för inskränkning i enskild fiskerätt hänför sig till följande poster

- frisläppande av fiske med handredskap i de stora sjöarna 15 milj. kr, varav 12 milj. kr avser Mälaren
- ersättning för fiske med rörligt redskap vid Blekinge läns kust samt vid Gotlands läns kuster 5 milj. kr
- ersättning för fiske med rörligt redskap vid Skånes östra och södra kuster 2 milj. kr.

Kostnader för domstolsförfarande samt rättegångskostnader har vi inte ansett vara möjliga att beräkna.

Vårt förslag vad angår bildande av fiskevårdsområden innebär i förhållande till gällande bestämmelser ett förenklat förfarande vid upprättandet av utredningar beträffande äganderätten till fiske.

Statsbidrag bör kunna utgå för täckande av förrättningskostnader med högst 80 % av kostnaderna. Vi anser dock att bidrag skall utgå endast till sådana områden, som förbinder sig att i större omfattning upplåta fiske åt allmänheten, t. ex. genom försäljning av fiskekort. Statsbidrag bör även kunna utgå i det fall fiskenämnd ansökt om bildande av fiskevårdsområde men initiativet inte lett till åsyftat resultat. Vi föreslår att full kostnads-

täckning utgår i sådant fall. Därmed undanröjs den spärr som hindrat statliga myndigheter från att utnyttja redan befintlig initiativrätt.

Vi har uppskattat att kostnaden för statsbidragen kommer att uppgå till ca 15 milj. kr. Det bör framhållas att vårt förslag i jämförelse med nuvarande lag om fiskevårdsområden innebär en kostnadsminskning med minst samma belopp.

Samhällets insatser vad gäller direkt fiskevård av olika slag har hittills varit av begränsad omfattning. I huvudsak har använts s. k. vattenavgiftsmedel för detta ändamål. Enligt uppgift från fiskeristyrelsen kommer under 1978 högst 200 000 kr att kunna disponeras för direkta fiskevårdsåtgärder av lokal karaktär. För budgetåret 1979/80 beräknas några avgifter över huvud taget inte kunna tas i anspråk för detta ändamål.

Vi har tidigare redogjort för vilka fiskevårdsåtgärder som enligt vår uppfattning främjar fritidsfisket. Vi har bedömt att 15 milj. kr varje år bör satsas på sådana åtgärder. Behovet av medel för service och information uppskattar vi till 5 milj. kr årligen. Vi föreslår därför att ett årligt belopp av 20 milj. kr ställs till fritidsfiskets förfogande.

Statskontoret har på vårt uppdrag utrett de organisatoriska konsekvenserna för fiskenämnderna av våra förslag. Statskontorets utredning visar att det är nödvändigt att förstärka biträdes- och assistentpersonalen med 6–7 personer till en kostnad av 340 000 kr. Denna förstärkning av nämnderna är en följd av dels att vi föreslår att ärenden angående tillstånd för fiske med fast redskap skall överföras från länsstyrelserna till fiskenämnderna, dels att vi lägger mera omfattande arbetsuppgifter på nämnderna.

Vårt förslag om ett statligt stöd i form av ett fiskevårdsbidrag kommer att kräva resursförstärkning hos fiskeristyrelsen i det fall kostnadstäckningen skall ske över budgetmedel. Kostnaden kan uppskattas till 300 000 kr.

För att övergången från länsfiskestadgor till regionala stadgor skall kunna ske snabbt och smidigt behöver fiskeriadministrationen förstärkning av engångskaraktär. Statskontoret har uppskattat kostnaden härför till 400 000 kr.

Det har inte legat inom ramen för våra direktiv att närmare utreda vilka rationaliseringar från organisatorisk synpunkt som våra förslag kan möjliggöra vad det gäller fiskenämnderna, lantbruksnämnderna och länsstyrelserna. Vi förutsätter att den frågan blir föremål för en närmare översyn.

Vi anger inga kostnader beträffande forsknings- och utvecklingsverksamhet, eftersom kostnaderna för sådan verksamhet redovisats av andra utredningar och nu är föremål för regeringens prövning.

Vi har inte funnit det möjligt att närmare uppskatta kostnaden för fisketillsyn genom särskilt förordnade fisketillsynsmän. En beräkning från vår sida är dock att kostnaden kommer att uppgå till ca 1 milj. kr årligen för den del av den allmänna tillsynen som skall handhas av fisketillsynsmän.

För att de statliga vattenområdena inte skall komma i ett sämre utgångsläge än andra vatten vad gäller administration, arrenden, fiskevård och service föreslår vi att årligen 2 milj. kr reserveras för den statliga förvaltningen av dessa vatten.

Om våra förslag genomförs kommer det att krävas en omfattande information till allmänheten om de nya bestämmelser som kommer att gälla. Information om exempelvis stadgebestämmelser, förekomsten av licens-

områden samt bidragsnormer kräver resurser av helt annat slag än de nuvarande.

För vidareutbildning av personal såväl centralt som lokalt fordras insatser av i huvudsak engångskaraktär.

En åtgärd som vi bedömt som synnerligen angelägen från informationssynpunkt är framställning av en karta, som redovisar gränsen mellan allmänt och enskilt vattenområde vid södra ostkusten. Kostnaden har beräknats till 130 000 kr.

Vi föreslår att det i ett inledningsskede avsätts 1 milj. kr för information och utbildning. Närmare utformning av lämpliga åtgärder bör ske i samråd med fiskets organisationer.

Vi har föreslagit att fritidsfiskets lokala organisationer bör påta sig ett ökat ansvar när det gäller den framtida skötseln av statens fiskevatten. Härför erfordras en utbyggnad av organisationerna samt en utökad kursverksamhet. Information och konsumentupplysning om fiske, fiskeredskap och fiskemetoder är andra viktiga arbetsuppgifter för en ideell organisation.

Ökad informations- och kursverksamhet kommer att erfordras också för att få till stånd ett intensifierat bildande av fiskevårdsområden. I det sammanhanget anser vi att Sveriges Fiskevattenägareförbund har en stor uppgift att fylla.

Vi föreslår att Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund för ovan angiven verksamhet erhåller ett årligt organisationsbidrag om ca 2 milj. kr. På motsvarande sätt föreslås att Sveriges Fiskevattenägareförbund erhåller anslag med 500 000 kr årligen.

Fiskevårdsavgift

Enligt våra direktiv skall vi när det gäller finansieringen av föreslagna åtgärder pröva den i flera tidigare sammanhang behandlade frågan om införande av någon form av fiskevårdsavgift.

Vi kan konstatera att de förutsättningar som legat till grund för statsmakternas tidigare beslut att inte införa en allmän fiske- eller fiskevårdsavgift inte uppfyllts. Samhället har sålunda inte i önskvärd utsträckning genomfört de åtgärder som erfordrats för att främja fritidsfiskets ändamålsenliga utveckling.

Det är framför allt mot denna bakgrund som vi nu enhälligt föreslår en fiskevårdsavgift för att täcka kostnaderna för våra förslag beträffande

- ☐ fiskevård
- ☐ service och information
- ☐ viss fisketillsyn i enskilt vatten.

De avgifter, som flyter in, skall enligt vårt förslag efter avdrag för administrationskostnader oavkortade gå tillbaka till fisket i form av direkta åtgärder enligt vad nu sagts.

Vårt ställningstagande sker mot följande allmänna bakgrund. Fritidsfisket har tillräckligt många utövare för att en fiskevårdsavgift – vars storlek inte väsentligt får påverka någons möjlighet att fritidsfiska – sammantaget skall ge ett belopp, som möjliggör meningsfulla åtgärder för detta fiske. Antalet

fiskande som kommer att erlägga fiskevårdsavgift har vi uppskattat till ca 1 miljon. Det motsvarar det antal personer som enligt vår enkätundersökning (Ds Jo 1977:3) kan antas vara verkligt intresserade av fritidsfiske. Inbetalda avgifter bör tillföras en särskild fond – fiskevårdsfonden – i vars styrelse fritidsfisket bör vara starkt representerat.

Införandet av en fiskevårdsavgift kan antas medföra bl. a. följande fördelar:

- kontinuitet skapas i tillgången på medel för viktiga insatser för fritidsfisket
- fritidsfiskarna kan genom sin organisation fortlöpande påverka inriktningen och omfattningen av samhällets insatser för fritidsfisket
- tillgängliga ekonomiska resurser kan utnyttjas maximalt om ideellt arbete inom och utom medlemsorganisationerna underlättas och stimuleras genom bidrag av avgiftsmedel
- fördelningen av anslag till fritidsfisket i förhållande till andra fritidsaktiviteter eller övriga samhällsbehov underlättas.

Med hänsyn till att fiskevårdsavgiftens storlek inte väsentligt får påverka någons möjlighet att fritidsfiska anser vi att denna inte bör bestämmas högre än 20 kr. Om såsom ovan antagits 1 miljon fiskande kommer att erlägga avgift under ett inledningsskede, tillförs således fiskevårdsfonden årligen 20 milj. kr.

Avgiften bör i princip betalas av alla fiskande. Barn och ungdomar under 16 år bör emellertid vara befriade från avgift. Inte heller licensierad yrkesfiskare skall enligt förslaget betala någon avgift. Detsamma gäller i princip även svensk och norsk same.

Var och en som mot avgift upplåter fiskerätt till annan skall enligt vår uppfattning vara skyldig att tillse att den till vilken fiskerätten upplåts har erlagt fiskevårdsavgift. Den fiskande bör vara skyldig att vid fisket medföra bevis om erlagd avgift.

De medel som flyter in genom fiskevårdsavgiften bör bilda en fond, fiskevårdsfonden, med kammarkollegiet som förvaltningsmyndighet.

Bestämmanderätten över fondmedlens användning bör anförtros en särskild fondstyrelse med representanter för det allmänna, fiskeristyrelsen, kommunförbundet, landstingsförbundet, Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund och Sveriges Fiskevattenägareförbund.

För fonden bör finnas ett kansli, som organisatoriskt bör kunna ingå som en självständig enhet i fiskeristyrelsen. Detta innebär möjligheter till ett intimt samarbete med den centrala administrationen i fråga om planering och samverkan vad det gäller t. ex. långsiktiga satsningar på olika fiskevårds- och serviceprojekt.

För uppbörd av en allmän fiskevårdsavgift erfordras i och för sig ingen registrering av dem som betalar. En väsentlig fördel med en registrering torde emellertid vara att en påminnelse om att betala avgiften kan sändas ut till dem som tidigare betalat avgift. Detta kan förväntas öka betalningsfrekvensen. Vi finner därför övervägande skäl tala för att uppbördsförfarandet samt registreringen av dem som erlagt avgift bör utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för jaktvårdsavgiften.

Författningsförslag

1. Förslag till Lag om fiske

Härigenom föreskrives följande

Allmänna bestämmelser m. m.

1 § Denna lag avser fiske inom Sveriges sjöterritorium och svensk fiskezon. I fall som särskilt anges gäller lagen även svenskt havsfiske utanför fiskezonen.

Fiskezonen omfattar det havsområde utanför territorialgränsen vid Sveriges kuster som regeringen bestämmer. Den får dock ej utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat eller annan linje varom överenskommelse träffas med annan stat.

Vad i lagen föreskrives om fiske i allmänt vatten gäller även i fiskezonen, dock med de begränsningar som föranledes av lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

2 § Med *fast redskap* förstås i denna lag fiskebyggnad samt fiskeredskap, som är försett med ledarm och som genom pålar eller tyngder eller på annat sätt är fästat vid bottnen eller stranden och avses stå kvar längre tid än två dygn i följd. Annat fiskeredskap är rörligt redskap.

Med *handredskap* avses i denna lag fiskeredskap, som förs från hand samt består av krok och lina med eller utan spö.

Med *yrkesfiskare* avses i denna lag den som innehar särskilt tillstånd att bedriva förvärvsmässigt fiske (yrkesfiskelicens) eller bedriver fiske från skepp för vilket sådant tillstånd har utfärdats. Bestämmelser om tillstånd, som nu sagts, finns i 20 §.

Rätt till fiske i allmänt och enskilt vatten

3 § I vatten, som enligt lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde är allmänt vatten, får varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap.

4 § I enskilt vatten får, om ej annat följer av bestämmelserna i 5–16 §§, fiske bedrivas endast av jordägaren eller den som enligt avtal, urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund äger rätt därtill (innehavare av enskild fiskerätt).

5 § Enskild fiskerätt omfattar

1. vid Gotlands läns kuster, Blekinge läns södra kust (väster om Torhamnsudde) samt Skånes östra och södra kuster fiske med fast redskap,
2. vid Skånes västra kust och vid kusten av Hallands län samt Göteborgs och Bohus län fiske efter ostron intill tvåhundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Vid kuststräcka, som anges i första stycket, gäller bestämmelserna om fiske i allmänt vatten för sådant fiske i enskilt vatten, som ej omfattas av enskild fiskerätt.

6 § Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Gävleborgs län samt vid kusten av Uppsala län med undantag av Östhammars kommun får varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske med rörligt redskap, dock ej efter lax.

7 § Vid kusten av Östhammars kommun i Uppsala län och vid kusten av Stockholms och Södermanlands län får varje svensk medborgare i enskilt vatten, som har större djup än sex meter, bedriva fiske efter strömming och skarpsill med skötar och sillnät, som är att hänföra till rörliga redskap. Strömmings- och skarpsillfisket är dock i Hölö och Mörkö församlingar av Stockholms län och i Södermanlands län under tiden från och med den 1 april till och med den 30 september förbehållet innehavaren av den enskilda fiskerätten intill tvåhundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

8 § Vid kusten av Östergötlands län samt av Kalmar län norr om Kråkelund får varje svensk medborgare bedriva fiske efter strömming och skarpsill med skötar och sillnät, som är att hänföra till rörliga redskap, i sådant enskilt vatten som har större djup än sex meter och är beläget på ett avstånd ej understigande tvåhundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Strömmings- och skarpsillfisket är dock förbehållet innehavaren av den enskilda fiskerätten inom följande områden

1. Slätbaken, Tränöfjärden och Gropviken jämte angränsande vatten innanför räta linjer Djursö norra udde – fastlandet över sydligaste udden av Lilla Rimmö ävensom Djursö – Yxnö och Norra Finnö – fastlandet över sundens smalaste ställen.
2. Valdemarsviken innanför en rät linje Stora Ålö – Kvädö, där inloppet är smalast.
3. Syrsan och Bågviken samt Gudingefjärden innanför räta linjer Björkö – fastlandet över smalaste delen av sundet, Björkö södra udde – sydligaste udden av Lilla Rätö samt västligaste udden av Lilla Rätö – närmaste punkt på fastlandet.
4. Gamlebyviken och Lucernafjärden innanför en linje från södra udden av Gränsölandet rätt åt söder.

9 § Vid kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund samt vid Blekinge läns östra kust (norr om Torhamnsudde) får varje svensk medborgare i

enskilt vatten bedriva fiske efter strömming (sill) och skarpsill med skötar och sillnät, vilka är att hänföra till rörliga redskap, samt därjämte fiska med tobisnot.

10 § Vid alla rikets havskuster får varje svensk medborgare i enskilt vatten fiska med långrev, förutom i den utsträckning som följer av 6 §, även eljest i vatten som är minst tjugo meter djupt och som tillika antingen har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd, eller också är beläget vid Öland eller annan ö, som från fastlandet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse.

11 § Har på viss ort de fiskande oklandrat och efter gammal sed bedrivit fiske i enskilt vatten vid havskust utöver vad som är medgivet enligt 6–10 §§, gäller vad sålunda har tillämpats.

Första stycket gäller dock ej fiske efter strömming (sill) eller skarpsill.

12 § I Vänern får i enskilt vatten varje svensk medborgare fiska med handredskap och därjämte fiska enligt följande särskilda bestämmelser.

1. Fiske med ålrev med dött agn får under tiden från och med den 16 juli till och med den 15 oktober bedrivas efter tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Sådant tillstånd får ej meddelas annan än yrkesfiskare och får begränsas till att avse visst område.
2. Fiske efter siklöja och nors med finmaskad not är fritt
   a) i notvarp, beläget utanför öppen brant sluttande stenstrand,
   b) i notvarp, som är beläget på annan plats än som anges under a), om sådant fiske oklandrat och efter gammal sed har fritt bedrivits där.
3. Fiske efter siklöja och nors med finmaskat nät, som är att hänföra till rörligt redskap, är fritt utanför öppen strand på större djup än åtta meter, bestämt efter rådande vattenstånd.
4. I Mariestadsfjärden jämte Östersundet är även i övrigt fiske med rörligt redskap fritt på ett avstånd, som ej understiger trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd eller, där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, utanför denna djupkurva.
5. I Dättern och Brandsfjorden har de fiskande rätt att fortsätta med sådant fiske, som de där bedrivit oklandrat och efter gammal sed.

13 § I Vättern får i enskilt vatten varje svensk medborgare fiska med handredskap samt utanför öppen strand även med utter, drag och agnnot.

14 § I Mälaren får varje svensk medborgare fiska med handredskap samt i Norra Björkfjärden, Prästfjärden, Södra Björkfjärden och Hovgårdsfjärden även med annat rörligt redskap på ett avstånd, som ej understiger trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd eller, där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, utanför denna djupkurva. Vid tillämpningen av vad nu har sagts skall nämnda fjärdar anses begränsade mot Gripsholmsviken av räta linjer från Hagskär till närmaste punkter på fastlandet, mot Grönsöfjärden av räta linjer Ringsökalven – Bastlagnö – Ytterholmen över sundens smalaste ställen, mot Ekol-

sundsviken av räta linjer från Tallholmen till närmaste punkter på fastlandet, mot Kalmarviken av räta linjer från Knuten till närmaste punkter på fastlandet, mot Säbyholmsviken av Smidösunds smalaste del samt mot Långtarmen av en rät linje Dävensö västspets – Munsö nordspets.

15 § I Hjälmaren får i enskilt vatten varje svensk medborgare fiska med handredskap samt i Mellanfjärden även med annat rörligt redskap på ett avstånd, som ej understiger en kilometer från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

16 § I Storsjön i Jämtland får i enskilt vatten varje svensk medborgare fiska med handredskap samt därjämte bedriva sikfiske med nät, som är att hänföra till rörligt redskap, på ett avstånd, som ej understiger trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd samt därjämte bedriva lakfiske med hängryssja (lakstrut).

17 § Fast redskap får vid rikets kuster samt i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland utsättas endast efter tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Tillstånd till fiske med fast redskap på allmänt vatten samt på enskilt vatten vid Skånes västra kust och vid kusten av Hallands samt Göteborgs och Bohus län får endast meddelas yrkesfiskare.

Den som med stöd av enskild fiskerätt avser att bedriva fiske med fast redskap i vatten som anges i första stycket skall meddelas tillstånd att utsätta sådant redskap på det vatten som omfattas av fiskerätten samt, om det prövas kunna ske utan men för annan fiskande, även meddelas tillstånd att från det enskilda vattnet sträcka fast redskap vidare ut i allmänt vatten. Tillstånd som nu sagts skall dock ej meddelas om det av hänsyn till fiskets vård och bedrivande föreligger skäl däremot.

18 § Vid kusten av Norrbottens län, vid kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund, i Blekinge län vid dess östra kust (norr om Torhamnsudde) samt öster om en linje dragen från Torhamnsudde över Videskärs nordspets och Ungskärs sydspets till Utlängans sydspets samt dessutom vid Skånes östra och södra kuster skall innehavare av enskild fiskerätt som avser att sträcka fast redskap från det enskilda vattnet vidare ut i allmänt vatten meddelas tillstånd därtill. Sådant tillstånd får dock ej avse rätt att sträcka fast redskap längre ut än tvåhundra meter från den stranden följande kurvan för högst tre meters djup vid fastlandet eller vid ö av minst etthundra meters längd samt skall ej meddelas om det av hänsyn till fiskets vård och bedrivande föreligger skäl däremot.

Vad i första stycket sägs gäller beträffande den som stöder sin fiskerätt på avtal, urminnes hävd, dom, skattläggning eller annan särskild grund endast i den mån fiskerätten ej är snävare begränsad i sådan ordning.

I fråga om Blekinge läns södra kust (väster om Torhamnsudde) får regeringen föreskriva att vid viss fiskeplats fiske med fast redskap på allmänt vatten får bedrivas i den omfattning, som före den 1 januari 1951 har skett med stöd av sådan särskild rättsgrund, som anges i andra stycket, eller av gammal sed.

Utlännings fiskerätt

19 § Utlänning, som är bosatt här i riket är likställd med svensk medborgare vad gäller rätt till fiske enligt 3 §, 5 § andra stycket och 6–16 §§.

I övrigt får den som ej är svensk medborgare bedriva fiske endast efter medgivande av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Den som är innehavare av enskild fiskerätt är dock i fråga om rätt att från det enskilda vattnet sträcka fast redskap vidare ut i allmänt vatten likställd med svensk medborgare.

Yrkesfiskelicens och yrkesfiskeredskap

20 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela tillstånd att bedriva förvärvsmässigt fiske (yrkesfiskelicens). Sådant tillstånd kan utfärdas för

1. enskild person som har fiske som yrke eller för vars försörjning fiske är av väsentlig betydelse eller som avser att bedriva förvärvsmässigt fiske,
2. skepp, som huvudsakligen brukas för eller avses att brukas för förvärvsmässigt fiske.

Tillstånd, som anges i första stycket, skall meddelas för viss tid. I tillståndet skall anges typ och antal redskap, som får användas, samt de villkor i övrigt som är förenade med tillståndet.

21 § Fiske med trål, snörpvad, snurrevad, landvad, nät med större höjd än två meter samt laxlinor och laxdrivlinor får bedrivas endast av yrkesfiskare och i den omfattning som anges i yrkesfiskelicens.

Bestämmelsen i första stycket gäller ej fiske som bedrives med stöd av enskild fiskerätt.

Licensområde

22 § På allmänt vatten och på enskilt vatten vid kuststräcka som avses i 5 § första stycket skall område, som är av väsentlig betydelse för yrkesfisket eller för allmänhetens fiske med handredskap, förklaras som licensområde, om fisket med annat rörligt redskap än handredskap

1. medför alltför hård beskattning av fiskbestånd och yrkesfisket eller allmänhetens fiske med handredskap bör ges företräde, eller
2. försvårar yrkesfisket eller allmänhetens fiske med handredskap.

23 § Inom licensområde får yrkesfiskare fiska med rörligt redskap i den utsträckning som anges i yrkesfiskelicens och med fast redskap efter tillstånd, som avses i 17 §. Annan fiskande får inom licensområde fiska med handredskap. Vad nu har sagts medför dock ej rätt till fiske i enskilt vatten i vidare omfattning än vad som gäller enligt 5 §.

Licensområde innebär ej inskränkning i fiske, som bedrives med stöd av enskild fiskerätt.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer beslutar om utläggande av licensområde samt får medge annan än yrkesfiskare rätt att inom området bedriva fiske med annat rörligt redskap än handredskap.

Vid utläggande av licensområde skall beaktas regional planläggning på fiskets område.

Allmänningsfiske, samfällt fiske m. m.

24 § I fråga om tillgodogörandet av fiske som är samfällt för flera fastigheter gäller lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Tillhör fiske sådan allmänning, som avses i lagen (1952:166) om häradsallmänningar eller lagen (1952:167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna, gäller beträffande nyttjandet av fisket vad i nämnda lagar föreskrives angående nyttjandet av allmänningens tillgångar.

Hör fiske till endast en fastighet, som ej utgöres av enbart fiske, och innehas fastigheten med samäganderätt, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer på ansökan av någon av delägarna föreskriva hur fisket får nyttjas.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller ej fiske som ingår i fiskevårdsområde.

Rätt till fiske i vissa fall

25 § Upplåtes jord till brukande, har brukaren rätt att nyttja det fiske som hör till jorden, om ej annat avtalas.

Avser upplåtelsen ej hel fastighet och har annat ej avtalats om omfattningen av fiskerätten, skall 24 § tredje stycket äga motsvarande tillämpning. Markarealen skall därvid utgöra delningsgrund, om ej annat finnes lämpligare.

26 § Om fiskevårdsområde, fiske inom nationalpark och samernas rätt till fiske i vissa delar av riket gäller särskilda bestämmelser.

Rätt att nyttja annans strand m. m.

27 § Fiskande har rätt att beträda annans strand och nyttja den för tillfällig fastgöring eller uppdragning av redskap eller båt, när det erfordras för fiskets utövande och kan ske utan olägenhet av betydelse för den som innehar stranden. Vad nu har sagts om annans strand äger motsvarande tillämpning beträffande annans vattenområde, även om den fiskande ej har rätt att fiska där, under förutsättning att det ej medför olägenhet av betydelse för den som innehar vattenområdet eller har enskild fiskerätt där.

Även om olägenhet av betydelse uppkommer får yrkesfiskare, som utan stöd av enskild fiskerätt bedriver fiske vid annans strand, mot ersättning för skada och intrång beträda stranden och nyttja den på sätt i första stycket sägs, när det erfordras för fiskets utövande. Tomt eller plantering får dock tas i anspråk endast om särskilda skäl föreligger.

Fiskådra

28 § I vattendrag och sund skall i varje gren där fisken har sitt drev fiskådra finnas i djupaste vattnet.

Fiskådran utgör en sjättedel av vattnets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd. Där vattendrag med fiskådra mynnar i havet eller utlöper i eller från sjö eller större vattendrag, skall fiskådran med oförändrad bredd

sträcka sig vidare trehundra meter ut i djupaste vattnet. Beträffande fiskådra i sund gäller det sist sagda vid sundets ändpunkter.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får efter hörande av rättsägarna och sakkunnig föreskriva att fiskådran skall gå i annan del av vattnet än i första stycket sägs, om det ej kan antas vara till påtaglig nackdel för någon som ej har samtyckt till åtgärden.

29 § Fiskådra skall lämnas fri från fiskeredskap som kan hindra fiskens gång. Annan anordning än fiskeredskap får ej heller anbringas i eller vid fiskådra, om anordningen är avsedd och ägnad att hindra fisken i ådran från att gå fram i denna.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får i visst fall efter hörande av rättsägarna och sakkunnig medge undantag från vad i första stycket sägs, om det ej kan antas vara till påtaglig nackdel för någon som ej har samtyckt till åtgärden. I fråga om fiskebyggnad eller annan anordning, som enligt vattenlagen fordrar tillstånd, gäller dessutom vad som är särskilt föreskrivet.

Den som äger särskild rätt därtill får stänga fiskådra för fiske.

Bestämmelser om vattenstånd

30 § Strandlinjer och vattendjup skall vid tilllämpningen av denna lag, om ej annat särskilt anges, bestämmas efter förhållandena vid följande vattenstånd, nämligen

i havet normalt medelvattenstånd,

i Vänern 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp,

i Vättern 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala,

i Mälaren 4,2 meter över västra slusströskeln vid Karl Johans torg i Stockholm,

i Hjälmaren 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen, samt

i Storsjön i Jämtland 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem som ligger till grund för sjöns reglering.

Bestämmelser om förvaltningen av statens fisken i enskilt vatten

31 § Vid sådana havsstränder samt i havet belägna skär och holmar, som tillhör staten och som ej hör till någon fastighet eller innehas under särskilda villkor, får varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap, om ej annat följer av denna lag.

32 § Statens fisken i enskilt vatten skall i annat fall än som avses i 31 § upplåtas till nyttjande. Vad nu sagts gäller dock ej om annat är föreskrivet eller eljest särskilda skäl föreligger mot upplåtelse.

33 § Vid upplåtelse, som avses i 32 §, skall företräde ges den som bedriver yrkesfiske. Upplåtelse i övrigt skall ske så att allmänheten beredes tillfälle till fiske.

Fiske med fast redskap får, om ej särskilda skäl föranleder annat, upplåtas endast till yrkesfiskare.

Upplåtelse skall stå i överensstämmelse med kommunal och regional planläggning på fiskets område.

34 § Upplåtelse enligt 32 § skall ske mot avgift, som bestämmes med hänsyn till fiskets beskaffenhet och ändamålet med upplåtelsen.

35 § Bestämmelserna i 33–34 §§ gäller ej fiske, som upplåtes till nyttjande tillsammans med fastighet till vilken fisket hör.

36 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får beträffande statens fisken i enskilt vatten föreskriva att upplåtelse skall ske utan avgift.

Bestämmelser till förmån för allmänhetens fiske

37 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får efter ansökan av kommun eller landstingskommun besluta att fiske med handredskap inom visst område skall upplåtas åt allmänheten på skäliga villkor, om fisket är av väsentlig betydelse för allmänhetens fiske.

Beslut som anges i första stycket skall avse viss tidsperiod. I beslutet skall anges de villkor som skall gälla för upplåtelse samt om så erfordras föreskrivas inskränkningar i rätten att förfoga över sådant fiske inom området som ej upplåtes enligt första stycket.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får därjämte föreskriva inskränkningar i annat fiske än i andra stycket sägs, i den mån sådant fiske kan inverka menligt på fiske varom beslut har fattats enligt första stycket.

Förvaltningen av fiske, som omfattas av beslut enligt första stycket, skall handhas av den kommun eller landstingskommun som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

38 § Medför beslut enligt 37 § att fiske, som utövas med stöd av enskild fiskerätt, helt tas i anspråk eller avsevärt försvåras, är innehavare av fiskerätten berättigad till ersättning av staten. Bestämmelserna i 25–27 och 31–36 §§ naturvårdslagen (1964:822) om ersättning skall därvid gälla i tillämpliga delar.

Åtgärder mot vanskötsel av fiske

39 § Om innehavare av enskild fiskerätt i strid mot allmänt intresse uppenbarligen vansköter fisket genom alltför hård beskattning av fiskbeståndet eller genom underlåtenhet att nyttja fisket, kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer fastställa plan för fisket (fiskeriplan). Sådan plan skall innehålla de föreskrifter som anses erforderliga för avhjälpande av vanskötseln.

Vid upprättande av fiskeriplan skall skälig hänsyn tagas till fiskerättsägarens intressen.

Fiskeriplan gäller mot ny innehavare av fiskerätten.

I beslut om fastställande av fiskeriplan kan innehavaren av fiskerätten föreläggas att vid vite fullgöra föreskrift i planen.

Bestämmelser om förhållandet mellan fiskande inbördes

40 § Ämnar flera därtill berättigade fiska i samma vatten och kan de ej göra detta samtidigt, skall de utöva fisket efter den ordning i vilken de har kommit till platsen. Så länge en fiskande begagnar av honom utsatt fiskeredskap, får annan ej hindra honom i hans fiske.

Fiskeplats får ej uppehållas i onödan. Efter avslutat fiske får ej heller redskap eller del därav eller förankringsanordning eller annat föremål, som kan hindra efterföljande fiskande, kvarlämnas i vattnet.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller ej om annat föreskrives med stöd av 24 § eller enligt bestämmelser som avses i 26 §.

41 § Varje fiskande skall söka undvika att hans fiskeredskap kommer så nära annan fiskandes redskap att fara uppkommer för att redskapen hopsnärjes eller skada tillfogas annans redskap.

Har fiskeredskap hopsnärjts med annan fiskandes redskap åligger det, om ej annat avtalas mellan de fiskande, den som först tar upp sitt redskap att tillse att ägaren av det andra redskapet tillfogas minsta möjliga skada samt att denne skyndsamt underrättas om vidtagna åtgärder.

42 § I vatten där varje svensk medborgare äger fiska får fiske med rörligt nätredskap ej bedrivas närmare än tvåhundra meter och fiske med krokredskap ej närmare än etthundra meter från utsatt fast redskap, om ej ägaren av det fasta redskapet medgivit det. För att åtnjuta detta skydd skall fast redskap i vardera änden vara utmärkt med gulmålad stake av minst 1,5 meters höjd över vattenytan. Annat redskap får ej utmärkas på detta sätt.

Bestämmelser om utplantering av fisk samt fiskodling

43 § Fisk får ej utan tillstånd planteras ut eller flyttas från ett vatten till ett annat eller, i fråga om rinnande vatten, från ena sidan av en dammbyggnad till den andra. Är någon genom dom i vattenmål ålagd att utföra åtgärd som fordrar tillstånd enligt vad nu har sagts, skall tillståndsprövningen endast avse de villkor för utförandet som erfordras för att förebygga spridning av smittsam fisksjukdom.

Fiskodling får ej drivas utan tillstånd. Den som innehar tillstånd att driva fiskodling är skyldig att tillse att mottagare av fisk, som är avsedd för utplantering, innehar tillstånd som avses i första stycket.

Tillstånd som anges i denna paragraf meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Särskilda bestämmelser om fiske m. m.

44 § I vatten där varje svensk medborgare äger fiska skall utestående redskap och igenkänningsflöten vara märkta med ägarens namn och adress eller, såvitt gäller redskap som har utsatts från registrerat fiskefartyg, med fartygets distriktsbeteckning. Båt som utgör tillbehör till registrerat fiskefartyg skall vara märkt med fartygets distriktsbeteckning. Beteckningen skall vara tydligt synlig.

Om särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för visst område meddela föreskrifter som avviker från vad som anges i första stycket.

45 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela erforderliga bestämmelser i följande hänseenden

1. föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför fiskezonen,
2. föreskrifter om införsel och försäljning av fisk.

Fiskevårdsavgift

46 § Den som fiskar i vatten som avses i 1 § första stycket, skall ha erlagt fiskevårdsavgift.

Befriade från skyldighet att erlägga fiskevårdsavgift är

1. den som ej har fyllt 16 år,
2. den som innehar giltig yrkesfiskelicens,
3. svensk eller norsk same vid utövande av den rättighet att fiska som enligt särskilda bestämmelser tillkommer honom i vissa delar av riket,
4. den som fiskar för undersökningsändamål enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

47 § Bevis om erlagd fiskevårdsavgift skall medföras vid fiske och på begäran uppvisas för polisman eller person, som avses i 56 §.

48 § Den som mot vederlag upplåter fiskerätt till annan är skyldig att tillse att denne har erlagt fiskevårdsavgift.

49 § Fiskevårdsavgiftens belopp bestämmes av riksdagen.

Regeringen bestämmer ordningen för uppbörd, redovisning och utfärdande av bevis om erlagd avgift.

Av influtna avgifter skall bildas en fond (fiskevårdsfonden), vilken efter regeringens bestämmande skall användas till att främja fiskevård och fritidsfiske.

Ansvarsbestämmelser m. m.

50 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. utan medgivande bedriver fiske som ingår i annans enskilda fiskerätt,
2. utan tillstånd bedriver fiske som enligt denna lag fordrar tillstånd och fråga ej är om sådant fiske med fast redskap som utövas med stöd av enskild fiskerätt,
3. bedriver fiske i strid med bestämmelse i 21, 23 eller 42 §,

dömes för olovligt fiske till böter eller fängelse i högst sex månader.

51 § Den som uppsåtligen anbringar fiskeredskap eller anordning i strid med vad som gäller om fiskådra, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Till böter dömes den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet utan tillstånd bedriver fiske med fast redskap och fråga är om fiske som bedrives med stöd av enskild fiskerätt,
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 40 eller 44 §,
3. bedriver fiske i uppenbar strid mot 41 § första stycket,
4. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 43 § eller mot villkor som har intagits i tillstånd som där anges,
5. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 24 § tredje stycket.

52 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 45 § dömes, i de fall som särskilt anges i sålunda meddelad föreskrift, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som gör sig skyldig till försök eller förberedelse till brott, för vilket har föreskrivits påföljd enligt första stycket, dömes, i de fall som särskilt anges i föreskrift meddelad med stöd av 45 §, till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

53 § Den som fiskar utan att ha erlagt fiskevårdsavgift som avses i 46 § dömes till böter samt skall därjämte förpliktas erlägga obetald avgift.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 48 § dömes till böter.

Den som underlåter att vid fiske medföra bevis om att fiskevårdsavgift har erlagts eller vägrar att på behörig anmodan förete beviset dömes till böter, högst femhundra kronor.

54 § Fångst som någon har erhållit genom annat brott enligt denna lag än överträdelse av 40, 41 eller 44 § och som ej enligt 56 § tredje stycket har behållits av fiskerättshavaren skall förklaras förverkad, om det ej är uppenbart obilligt.

Fiskeredskap, båt och fortskaffningsmedel, som har använts som hjälpmedel vid annat brott enligt denna lag än överträdelse av 40 § första stycket eller 41 § får förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall äga motsvarande tillämpning på förankringsanordning eller annat föremål, som har använts vid överträdelse av 40 § andra stycket.

Första och andra styckena skall, i de fall som särskilt anges i föreskrift meddelad med stöd av 45 §, äga motsvarande tillämpning i fråga om fångst som har erhållits genom brott mot sålunda meddelad föreskrift samt i fråga om fiskeredskap, båt och fortskaffningsmedel, som har använts som hjälpmedel vid sådant brott.

Påträffas i ett parti fisk sådan fisk som enligt föreskrift meddelad med stöd av 45 § skall förklaras förverkad på den grund att den har fångats under otillåten tid eller ej håller föreskrivet minimimått, skall hela partiet förklaras förverkat. Vad som nu har sagts gäller dock ej, om innehavaren av partiet genast på egen bekostnad låter trovärdig person sortera bort den övriga fisken eller om förverkande av hela partiet skulle vara uppenbart obilligt.

I stället för egendom, som anges i denna paragraf, kan dess värde förklaras förverkat.

55 § Har någon i strid mot föreskrift som har meddelats med stöd av 45 § till riket infört eller sökt införa fisk eller inom riket saluhållit, utbjudit, sålt eller i återförsäljningssyfte köpt fisk, skall 54 § första, fjärde och femte styckena äga motsvarande tillämpning. Härvid skall den fisk som har varit föremål för olovlig befattning anses såsom olagligen fångad.

56 § Ertappas någon på bar gärning, då han bryter mot denna lag, eller anträffas redskap, som har använts vid sådant brott, utsatt i vattnet, får fisketillsynsman, befälhavare på statens fartyg, vilket blivit utsänt för att övervaka ordningen på fiskeplats, samt befattningshavare vid tullverkets kustbevakning beslagtaga fångst, redskap, båt eller annat, som kan antagas vara av betydelse för utredning om brottet. Samma befogenhet tillkommer, om fisket kränker enskild fiskerätt, vederbörande rättsägare eller hans folk.

Har egendom tagits i beslag enligt första stycket, skall anmälan om beslaget göras till vederbörande polis- eller åklagarmyndighet. Den som har erhållit sådan anmälan skall förfara som om han själv har gjort beslaget.

Fångst, som har tagits i beslag av innehavaren av enskild fiskerätt eller hans folk, får dock, om det ej samtidigt föreligger annan grund för beslaget än som anges i denna lag, utan anmälan behållas av fiskerättshavaren.

57 § Innebär brott enligt denna lag intrång i enskild fiskerätt, tillfaller förverkad fångst eller dess värde den som innehar rättigheten, om ej fångsten samtidigt är förverkad på annan grund än som anges i denna lag.

Vite får ej förvandlas.

58 § Om det är uppenbart att fiskeredskap har utsatts eller anordning har vidtagits i strid mot vad som gäller om fiskådra, och vidtages ej rättelse genast efter det tillsägelse har skett, får på ansökan av den som lider skada utmätningsmannen i orten, sedan han med trovärdig person har hållit syn på stället, meddela erforderlig handräckning på den tredskandes bekostnad.

Bestämmelsen i första stycket gäller även om någon använder fastställt märke på sätt som är ägnat att obehörigen avhålla annan från att fiska.

Angår saken allmänt intresse, får även allmän åklagare, statens fiskeritjänsteman eller fisketillsynsman göra ansökan om handräckning.

59 § Brott som avses i 50 eller 51 § får, om det endast kränker enskild fiskerätt, åtalas av allmän åklagare endast om det anges till åtal av målsägande eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Fiskevårdsområde och delägare i området anses som målsägande vad avser fiske som ingår i fiskevårdsområdet.

Delägare i visst fiskevatten skall alltid anses som målsägande i fråga om rätt att beivra där begångna brott mot bestämmelse i denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av 45 § 1.

Övriga bestämmelser

60 § Då beslut som myndighet meddelar enligt denna lag angår så många att avskrift av beslutet ej lämpligen kan tillställas var och en av dem, skall delgivning ske enligt 17 § delgivningslagen (1970:428).

Beslut, som avses i 28 och 29 §§, skall gå i verkställighet utan hinder av förd talan, om ej annat föreskrives i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980 med undantag för 17, 18 och 21 §§ samt 24 § andra stycket, som träder i kraft den 1 januari 1983.

Genom lagen upphäves

lagen (1950:596) om rätt till fiske

kungörelsen (1950:622) med bemyndigande för fiskeristyrelsen och länsstyrelserna att lämna tillstånd till utsättande av fast fiskeredskap i allmänt vatten

kungörelsen (1951:395) angående förvaltningen av kronans fisken

KSkr (1897:94 s. 1) angående tillåtelse t. v. för varje svensk undersåte att under september, oktober och november månader utanför Malmöhus läns kust från Falsterbo fyr till Kullen idka ålfiske med ryssjor i allt det vatten som inte omfattas av strandägares enskilda fiskerätt

KSkr (1898:50 s. 2) ändrad genom KBr (1927:15) angående tillåtelse t. v. för varje svensk undersåte att utanför Blekinge läns kust idka ålfiske med ålhommor med högst 1,5 m höjd i allt det vatten, som icke omfattas av strandägares enskilda fiskerätt, skattlagda ålfiskens rätt dock oförkränkt.

I övrigt gäller angående ikraftträdandet av denna lag vad nedan sägs.

1. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall i stället den nya bestämmelsen tillämpas.

2. Beträffande fiske med fast redskap gäller äldre bestämmelser till utgången av år 1982. Tillstånd till fiske med fast redskap som meddelats enligt äldre bestämmelser skall gälla längst till utgången av år 1982. Förordnande som meddelats med stöd av 3 § tredje stycket FL skall dock gälla i den utsträckning som anges i förordnandet.

3. Licens som beviljats med stöd av förordningen (1978:517) om licens för yrkesfiske skall gälla såsom licens enligt de nya bestämmelserna. Licens som har beviljats fiskelag skall dock gälla längst till utgången av år 1982.

4. Bestämmelserna i 23 § lagen (1950:596) om rätt till fiske gäller till utgången av år 1982.

5. Tillstånd som har meddelats med stöd av 16 § lagen (1950:596) om rätt till fiske skall gälla längst till utgången av år 1982.

6. Tillstånd som har meddelats med stöd av 13 § fiskeristadgan (1954:607) skall alltjämt gälla.

7. Föreskrift som har meddelats med stöd av 33 a § fjärde stycket lagen (1950:596) om rätt till fiske skall gälla längst till utgången av år 1982.

8. Om ersättning av statsmedel för förlust av fiskerätt till följd av nya lagen är särskilt stadgat.

2. Förslag till Lag om fiskevårdsområden

Härigenom föreskrives följande

Inledande bestämmelser

1 § Fiskevårdsområde får bildas enligt denna lag för att främja ändamålsenligt nyttjande av fiske och god fiskevård beträffande fiske som är samfällt eller eljest tillhör eller utgör flera fastigheter med olika ägare. Fiskevårdsområde får därjämte, om särskilda skäl föreligger, bildas av en fastighet med flera delägare.

2 § Fiskevårdsområde får ej omfatta fiske i allmänt vatten i annat fall än då fisket bedrives med stöd av stadgandet i 18 § första stycket lagen ( ) om fiske eller förordnande enligt tredje stycket i samma paragraf.

Fiskevårdsområde får ej heller omfatta fiske, som enligt lag får bedrivas i enskilt vatten utan stöd av enskild fiskerätt eller som utövas inom nationalpark eller inom område, där fisket regleras genom överenskommelse med främmande makt.

Bildandet av fiskevårdsområde får, om ej annat har avtalats med stöd av bestämmelsen i 31 § andra stycket rennäringslagen (1971:437), ej medföra inskränkning i samernas rätt till fiske enligt vad därom särskilt är stadgat. Vad nu har sagts gäller ej fiske som avses i 6 §.

Delägare m. m.

3 § Delägare i fiskevårdsområde är ägarna till det fiske som ingår i området.

Den som har lagfart på fastighet med rätt till fiske inom området anses som fiskerättens ägare, om det ej visas att fiskerätten tillkommer annan.

Den som innehar fastighet på grund av testamentariskt förordnande utan att äganderätten tillkommer någon anses vid lagens tillämpning som fastighetens ägare.

4 § Ägare av fastighet till vars förmån gäller servitut, som innefattar rätt att med uteslutande av fiskets ägare nyttja fisket,

boställshavare, som själv brukar bostället, samt

innehavare av besittningsrätt för obegränsad tid till fastighet, som tillhör staten eller allmän inrättning,

skall i frågor enligt denna lag i fiskerättsägarens ställe anses som ägare till fisket.

Innefattar servitut rätt till endast en del av den besvärade fastighetens fiske, äger i fråga om den delen vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

5 § Har viss fastighets fiske upplåtits i sin helhet för längre tid än ett år, skall brukaren i stället för upplåtaren i frågor enligt denna lag anses som ägare till fisket, om ej annat har avtalats mellan upplåtaren och brukaren.

6 § Ingår fiske inom område, som har blivit anvisat till samernas uteslutande begagnande, i fiskevårdsområde skall den sameby, inom vars område fisket är beläget, anses som delägare enligt denna lag.

7 § Beslut enligt denna lag gäller mot ny delägare.

Villkor för bildande av fiskevårdsområde

8 § Fiskevårdsområde får bildas endast om bildandet står i överensstämmelse med kommunal och regional planläggning på fiskets område eller, om sådan planläggning saknas, ej kan antagas försvåra kommande planläggning. Bildande av fiskevårdsområde skall därjämte tillgodose ändamål som anges i 1 §.

9 § Fiskevårdsområde skall bildas om de i 8 § angivna villkoren är uppfyllda och ägarna till fiske, som avses ingå i området, ej mera allmänt motsätter sig områdesbildningen och har beaktansvärda skäl för det. Vid sådan prövning skall främst deras mening beaktas, vilkas fiskeutövningsrätt påverkas mest av fiskevårdsområdets tillkomst.

Vad i första stycket sägs om fiskerättsägarnas inflytande på bildandet av fiskevårdsområde gäller ej, om det från allmän synpunkt är synnerligen angeläget att fiskevårdsområde bildas.

Bildande av fiskevårdsområde

10 § Fråga om bildande av fiskevårdsområde prövas vid förrättning.

Förrättning påkallas genom skriftlig ansökan till länsstyrelsen om förordnande av förrättningsman. I ansökan skall anges det fiske som avses samt det huvudsakliga ändamålet med fiskevårdsområdets bildande. Ansökningshandlingen skall ges in till länsstyrelsen i det län, där det av områdesbildningen berörda vattenområdet eller större delen därav är beläget.

Rätt att påkalla förrättning tillkommer fiskerättsägare, fiskenämnd och kommun.

11 § Länsstyrelsen skall, om det ej uppenbarligen är obehövligt, inhämta yttrande från fiskenämnden och kommunen över ansökan, som avses i 10 §.

12 § Finner länsstyrelsen att bildande av fiskevårdsområde i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan uppfyller villkoren i 8 §, skall länsstyrelsen förordna förrättningsman och i förordnandet meddela erforderliga föreskrifter.

Förrättningsman skall äga den kunskap och erfarenhet som uppdraget kräver.

13 § Förrättningsmannen skall verkställa utredning rörande äganderätten

till det fiske som avses ingå i fiskevårdsområdet samt upprätta förteckning över de fastigheter som enligt utredningen har fiskerätt (fiskerättsförteckning). Utredningen skall ej göras mer omfattande än vad som erfordras för prövning av villkor som anges i 9 § första stycket.

14 § Förrättningsmannen skall vid behov samråda med länsstyrelsen, fiskenämnden och kommunen samt med lokala organ och sammanslutningar, vilka har ett väsentligt intresse av det sätt på vilket fiskefrågorna löses.

Närmare anvisningar till ledning för förrättningsman vid handläggning av förrättning meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

15 § Förrättningsmannen skall utfärda kungörelse, vari fiskerättsägarna kallas till sammanträde.

Kungörelsen skall innehålla kort beskrivning av den avsedda fiskevårdsområdesbildningen samt uppgift om tid och plats där den enligt 13 § upprättade fiskerättsförteckningen finnes tillgänglig.

I kungörelsen skall intagas föreläggande för fiskerättsägare, vars fiskerätt ej har redovisats i fiskerättsförteckningen, att senast vid sammanträdet muntligen eller skriftligen anmäla sitt innehav av fiskerätt och därvid förete handlingar samt meddela upplysningar angående hävd och annat som kan vara av betydelse för utredningen.

16 § Kungörelsen skall hållas tillgänglig hos kommunstyrelsen minst en månad före sammanträdet. Meddelande om kungörelsens tillhandahållande och dess huvudsakliga innehåll skall inom samma tid anslås på kommunens anslagstavla samt införas i ortstidning.

Meddelande om kungörelsen skall därjämte i vanligt brev med posten tillställas de fiskerättsägare, som enligt fiskerättsförteckningen har fiskerätt, samt fiskenämnden och kommunen.

17 § Förrättningsmannen skall vid sammanträdet med fiskerättsägarna

1. tillse att redogörelse lämnas angående de förhållanden, som kan vara av betydelse för frågan om fiskevårdsområde bör bildas, samt framlägga förslag till grundregler,
2. mottaga anmälan om innehav av fiskerätt samt tillse att innebörden av anmälda anspråk blir klarlagd,
3. bereda fiskerättsägarna tillfälle att yttra sig över vad som har förekommit,
4. efterhöra de närvarandes inställning till frågan om fiskevårdsområde bör bildas i överensstämmelse med de föreskrifter som har meddelats i förordnandet,
5. bereda fiskerättsägarna tillfälle att utse interimsstyrelse,
6. tillkännage tid och plats för meddelande av beslut enligt 19 §.

Om förrättningsmannen finner det oundgängligen nödvändigt, får sammanträdet fortsättas senare dag. Kallelse till fortsatt sammanträde får ske genom meddelande vid första sammanträdestillfället.

18 § Finner förrättningsmannen att det för prövning, som avses i 9 § första stycket, är av synnerlig vikt att beståndet eller omfånget av fiskerätt blir föremål för särskild utredning och kan frågan prövas vid fastighetsbestäm-

ning, får förrättningsmannen förelägga sakägare att inom viss tid ansöka därom.

Underlåter sakägare att efterkomma föreläggande, som avses i första stycket, får förrättningsmannen påkalla fastighetsbestämning.

19 § Förrättningsmannen skall, sedan sammanträdet har avslutats och erforderlig utredning verkställts, upprätta skriftlig redogörelse för förhållanden av betydelse för frågan om fiskevårdsområde skall bildas. Till redogörelsen skall fogas förteckning över de fastigheter, som skall anses ha fiskerätt. I den mån oförenliga anspråk på fiskerätt har anmälts eller förhållandena annars ger anledning till det, skall redogörelse lämnas för verkställd utredning.

Förrättningen avslutas genom att förrättningsmannen, om han finner att fiskevårdsområde skall bildas, meddelar beslut därom samt fastställer grundregler för området. Finnes hinder föreligga att bilda fiskevårdsområde, skall förrättningsmannen med besked därom meddela beslut om förrättningens inställande.

I beslut, som avses i andra stycket, skall anges hur förrättningskostnaderna skall fördelas samt intagas besvärshänvisning.

20 § Förrättningsmannen får med alla fiskerättsägares medgivande underlåta att hålla sammanträde. Om sammanträde ej hålles, skall redogörelse, som anges i 19 § första stycket, upprättas så snart erforderlig utredning har verkställts.

Underrättelse om tid och plats för meddelande av beslut enligt 19 § andra stycket skall, om sammanträde ej hålles, tillställas fiskerättsägarna senast den dag beslutet meddelas.

21 § Fiskevårdsområde äger bestånd från den dag stadgar och styrelse finnes för området. Fiskevårdsområde kan dessförinnan ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter.

Förrättningskostnader

22 § Meddelas beslut om bildande av fiskevårdsområde, skall förrättningskostnaderna fördelas mellan fiskerättsägarna efter vad som är skäligt, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Avslutas förrättningen utan att fiskevårdsområde bildas, skall förrättningskostnaderna betalas av sökanden eller fördelas mellan sökandena.

Anslutning och uteslutning av fiske

23 § Fiske som ej ingår i fiskevårdsområde får anslutas till bestående fiskevårdsområde på ansökan av fiskets ägare, den som äger del i fisket, fiskevårdsområdet, fiskenämnden eller kommunen.

24 § Om fiske som ingår i fiskevårdsområde anses böra ingå i annat fiskevårdsområde, får fisket uteslutas ur området på ansökan av ägaren eller den som äger del i fisket, det fiskevårdsområde vari fisket ingår, fiskenämnden eller kommunen. Detsamma gäller, om det i annat fall anses lämpligt att visst fiske ej längre skall ingå i fiskevårdsområde.

25 § Ansökan om anslutning och uteslutning av fiske göres skriftligen hos länsstyrelsen i det län där fiskevårdsområdets styrelse har sitt säte.

Länsstyrelsen skall, om det ej uppenbarligen är obehövligt, inhämta yttrande över ansökan, som avses i första stycket, från fiskevårdsområdet, fiskenämnden och kommunen.

Finner länsstyrelsen att anslutning eller uteslutning av visst fiske i enlighet med ansökan uppfyller villkoren i 8 §, skall länsstyrelsen besluta att frågan skall handläggas vid förrättning samt förordna förrättningsman.

För sådan förrättning gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 12–22 §§.

26 § Bestämmelserna i 25 § tredje stycket om förrättning gäller ej uteslutning av fiske, som till följd av naturhändelse, byggande i vatten eller annan omständighet ej längre kan nyttjas. Länsstyrelsen skall i sådant fall efter inhämtande av yttrande, som anges i 25 § andra stycket, och efter hörande av fiskerättsägarna besluta i frågan.

Upplösning av fiskevårdsområde

27 § Om fiskevårdsområde ej längre finnes böra bestå, får länsstyrelsen efter ansökan förklara området upplöst.

Vid prövning av fråga om upplösning skall villkoren i 8 § beaktas i tillämpliga delar.

28 § Ansökan om upplösning av fiskevårdsområde göres skriftligen hos länsstyrelsen av delägare, fiskevårdsområdet, fiskenämnden eller kommunen.

Länsstyrelsen skall, om det ej uppenbarligen är obehövligt, inhämta yttrande över ansökan från fiskevårdsområdet, fiskenämnden och kommunen.

Fråga om upplösning av fiskevårdsområde skall, om ej särskilda skäl föreligger, prövas endast vid utgången av varje tidsperiod om tio år, räknat från dag, som anges i 21 §.

Fiskevårdsområdes förvaltning

29 § Fiskevårdsområde får ej driva verksamhet som är främmande för det ändamål för vilket det har bildats.

30 § Delägarnas rätt att deltaga i handhavandet av fiskevårdsområdets angelägenheter utövas på fiskestämma.

31 § Första fiskestämma skall hållas snarast efter det beslutet att bilda fiskevårdsområde har vunnit laga kraft eller länsstyrelsen meddelat förordnande som avses i 46 § andra stycket.

Interimsstyrelsen skall kalla delägarna till första fiskestämma samt vid stämman framlägga förslag till stadgar. Finnes ej interimsstyrelse skall förrättningsmannen fullgöra interimsstyrelsens uppgifter.

32 § Delägarna skall vid första fiskestämma antaga stadgar och utse styrelse.

33 § Den som gör gällande rätt till fiske inom området och ej har upptagits såsom fiskerättsägare i fiskerättsförteckning, som är fogad till redogörelse

som anges i 19 § första stycket, är skyldig att om så påfordras styrka sin rätt.

34 § Vid omröstning har varje delägare en röst. De som med samäganderätt äger en eller flera fastigheter har gemensamt en röst, om de ej är de enda delägarna i fiskevårdsområdet.

Om minst en fjärdedel av de närvarande röstberättigade delägarna begär det, skall röstning vid beslut angående upplåtelse, avgifter för upplåtelse och ersättning till delägarna i stället ske efter delaktighetstal, varom fyra femtedelar av de närvarande röstberättigade delägarna förenar sig. Kan sådan majoritet ej vinnas, skall särskild delaktighetsutredning äga rum.

Vid röstning efter delaktighet får delägares röstetal ej överstiga en femtedel av det sammanlagda röstetalet för samtliga i omröstningen deltagande delägare.

Delägares rösträtt kan utövas genom ombud. Ombud får ej företräda mer än en delägare.

35 § Som fiskestämmas beslut gäller den mening som har fått de flesta rösterna eller vid röstning efter delaktighet det största röstetalet. Vid lika röstetal avgöres val genom lottning. I andra frågor gäller den mening som biträdes av stämmans ordförande.

36 § För fiskevårdsområde skall finnas en styrelse bestående av en eller flera ledamöter. Styrelsen skall ha sitt säte i den kommun, där det av områdesbildningen berörda vattenområdet eller större delen därav är beläget.

37 § Har styrelse ej utsetts, får länsstyrelsen förordna en eller flera sysslomän att handha fiskevårdsområdets angelägenheter och företräda området som styrelse. Har styrelseledamots uppdrag upphört eller är styrelseledamot förhindrad att utöva uppdraget och är styrelsen ej ändå beslutsför, får syssloman förordnas i sådan ledamots ställe. Sysslomans förordnande gäller till dess beslutför styrelse finnes.

Finnes ej stadgar för fiskevårdsområde, får länsstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter att gälla såsom stadgar till dess delägarna har antagit sådana.

När skäl därtill föreligger, får länsstyrelsen förordna att styrelsen skall bestå av flera ledamöter än som anges i stadgarna. Sådant förordnande har samma verkan som beslut om stadgeändring. Länsstyrelsen får vidare i fiskestämmans ställe utse en ledamot i styrelsen.

Syssloman och av länsstyrelsen förordnad styrelseledamot har rätt till arvode som bestämmes av länsstyrelsen. Arvodet betalas av fiskevårdsområdet.

38 § Styrelsen företräder fiskevårdsområdet i förhållande till tredje man.

39 § I fråga om skyldighet för styrelseledamot, syssloman enligt denna lag, revisor, delägare eller medlem att ersätta skada, som han har tillskyndat fiskevårdsområdet, delägare, medlem eller tredje man, och talan om sådan ersättning äger 63–66 och 106–109 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

40 § Innan fiskevårdsområde upplöses, skall alla dess skulder ha betalats

eller de medel som fordras för betalningen ha nedsatts hos länsstyrelsen. I samband med upplösningen får kallelse sökas på områdets okända borgenärer. De i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer meddelade bestämmelserna om sådan kallelse äger därvid motsvarande tillämpning.

Överstiger vid upplösningen av fiskevårdsområde dess tillgångar skulderna, skall överskottet fördelas på sätt som anges i stadgarna.

Upplåtelse av fiske m. m.

41 § Om visst fiske är av väsentlig betydelse för delägares försörjning, får utan delägarens samtycke upplåtelse ej ske av det ifrågavarande fisket i den mån detta äges eller brukas av honom med ensamrätt eller eljest har tilldelats honom såsom särskild lott.

Vad i denna lag stadgas om upplåtelse skall gälla även då delägare medges rätt att fiska i vatten, där han förut ej har ägt sådan rätt.

Grundregler och stadgar

42 § För fiskevårdsområde skall finnas grundregler och stadgar.

Grundreglerna skall innehålla uppgift om det fiske, som ingår i fiskevårdsområdet, områdets ändamål samt grundläggande bestämmelser om fiskets nyttjande.

Stadgarna skall upptaga fiskevårdsområdets grundregler samt innehålla bestämmelser om områdets förvaltning.

43 § För ändring av grundreglerna för fiskevårdsområde, såvitt avser områdets ändamål samt grundläggande bestämmelser för fiskets nyttjande, fordras att beslut härom fattats vid två på varandra följande fiskestämmor, varav den ena skall vara ordinarie, samt att länsstyrelsen på framställning av fiskevårdsområdet finner ändringen förenlig med de i 8 § angivna villkoren.

Ändring av stadgarna sker genom beslut vid två på varandra följande fiskestämmor, varav den ena skall vara ordinarie.

Ansvarsbestämmelser

44 § Delägare som bryter mot de för fiskeutövningen inom fiskevårdsområdet gällande reglerna dömes till böter, om gärningen ej är belagd med straff i annan författning. Vad nu har sagts gäller även annan som genom upplåtelse eller eljest har rätt att bedriva fiske inom området. Allmänt åtal får väckas endast efter angivelse av målsägande. Fiskevårdsområdet samt delägare i området anses därvid som målsägande.

Besvär

45 § Mot länsstyrelses beslut att förordna förrättningsman enligt 12 eller 25 § får talan ej föras.

46 § Talan mot förrättningsmans beslut, som anges i 19 §, föres genom

besvär hos länsstyrelsen inom fyra veckor från den dag beslutet meddelades. Rätt att anföra besvär tillkommer förutom den, vars rätt beröres av beslutet, även fiskenämnden och kommunen. Länsstyrelsen kan inom samma tid till förmån för allmänt intresse förordna om överprövning av beslutet. Sådant förordnande har samma verkan som besvär.

Länsstyrelsen får förordna att förrättningsmans beslut skall gå i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

47 § Länsstyrelsen får med undanröjande av förrättningsmannens beslut, som anges i 19 §, återförvisa ärendet till förrättningsmannen. Mot beslut om återförvisning får talan ej föras.

48 § Talan mot länsstyrelses beslut i fråga om bildande av fiskevårdsområde, anslutning och uteslutning av fiske, upplösning av fiskevårdsområde samt ändring av grundregler föres hos regeringen genom besvär.

49 § Anser styrelseledamot eller sådan delägare, vars rätt beröres, att beslut som har fattats på fiskestämma ej har tillkommit i behörig ordning eller att det strider mot denna lag eller annan författning eller mot grundreglerna eller kränker hans enskilda rätt, får han föra talan mot beslutet genom besvär hos länsstyrelsen.

Besvären skall ges in till länsstyrelsen inom fyra veckor från beslutets dag.

Fiskestämmans beslut går i verkställighet utan hinder av förd talan, om länsstyrelsen ej förordnar annat.

50 § Talan mot beslut av länsstyrelse enligt denna lag i annat fall än som anges i 48 § föres hos kammarrätten genom besvär.

Länsstyrelses beslut, som avses i första stycket, samt kammarrätts beslut går i verkställighet utan hinder av förd talan om ej annat förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980, då lagen (1960:130) om fiskevårdsområden skall upphöra att gälla.

I stället för bestämmelserna i 5 § skall beträffande upplåtelse som skett före lagens ikraftträdande gälla att brukaren endast med upplåtarens samtycke får föra talan för fisket i frågor som handlägges vid förrättning eller där det slutliga avgörandet tillkommer länsstyrelsen.

I fråga om fiskevårdsområde, som består vid ikraftträdandet gäller följande.

1. Bestämmelserna i lagen (1960:130) om fiskevårdsområden skall gälla under tid, för vilken fiskevårdsområdet har bildats; dock längst till utgången av år 1989.

2. Före utgången av tid, som anges i 1. får delägarna besluta att bestämmelserna i lagen ( ) om fiskevårdsområden skall äga tillämpning på området.

Beträffande beslut enligt första stycket äger 6 § lagen (1960:130) om fiskevårdsområden motsvarande tillämpning. Sådant beslut skall fastställas av länsstyrelsen, som skall tillse att beslutet tillkommit i laga ordning och ej kränker tredje mans rätt. Länsstyrelsen skall därjämte fastställa grundregler för området.

3. Efter utgången av tid, som anges i 1., skall lagen ( ) om fiskevårdsområden gälla beträffande fiskevårdsområde för vilket bestämmelserna i nämnda lag ej redan äger tillämpning genom beslut som anges i 2. Länsstyrelsen skall fastställa grundregler för sådant område.

4. Talan mot länsstyrelses beslut enligt 2. och 3. föres hos regeringen genom besvär. Rätt att anföra besvär mot beslut som här avses tillkommer förutom den som beröres av beslutet även fiskevårdsområdet, fiskenämnden och kommunen. Meddelande om länsstyrelses beslut enligt 2. och 3. skall intagas i ortstidning. Delgivning skall anses ha skett den dag då meddelandet först infördes i sådan tidning.

3. Förslag till
Lag om ersättning för förlust av fiskerätt

Härigenom föreskrives följande.

1 § Ägare av fastighet samt den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt har rätt till ersättning av staten för sådan förlust av eller inskränkning i fiskerätt som han till följd av 5 eller 12–16 § lagen ( ) om fiske åsamkas i förhållande till den rätt som tillkommer honom enligt lagen (1950:596) om rätt till fiske.

Rätt till ersättning av staten tillkommer även den som den 1 januari 1980 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som anges i första stycket.

2 § Den som önskar erhålla ersättning enligt 1 § skall vid den fastighetsdomstol, inom vilkens område fiskerätten huvudsakligen utövats, före utgången av år 1985 väcka talan mot staten.

Väckes ej talan inom tid som anges i första stycket, är rätten till ersättning förlorad.

3 § I mål om ersättning enligt denna lag gäller expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar. 4 kap. 3 § expropriationslagen skall äga tillämpning i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

4. Förslag till Lag om ändring i expropriationslagen (1972:719)

Härigenom föreskrives i fråga om expropriationslagen (1972:719)
dels att 2 kap. 9 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 9 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

2 kap. 9 §

Expropriation får ske för att bevara område som nationalpark, naturreservat eller naturminne eller för att annars tillgodose väsentligt behov av mark eller anläggning för idrott eller friluftsliv, om marken eller anläggningen är avsedd att hållas tillgänglig för allmänheten.

Expropriation får därjämte ske av fiske för att bereda allmänheten möjlighet att på skäliga villkor bedriva fiske inom område som är av väsentlig betydelse för friluftslivet.

2 kap. 9 a §

Expropriation får ske av mark eller fiske för att möjliggöra fiskevårdsåtgärder samt vetenskapliga undersökningar och försök vad gäller fiske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

5. Förslag till Lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)

Härigenom föreskrives att 25 och 31 §§ rennäringslagen (1971:437) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

25 §

Medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på medlem i sameby som tillfälligt uppehåller sig inom annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. Han får dock jaga och fiska endast för sitt uppehälle.

Medlem i sameby är vid utövandet av fiske bunden av bestämmelse som har meddelats av fiskevårdsområde, vari sameby är delägare, samt av avtal, som anges i 31 § tredje stycket.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur företagas på mark som anges i första stycket inom annan samebys betesområde, i den mån Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, tillåter det.

31 §

Sameby eller medlem i sameby får ej upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten.

Sameby får dock åt den som har varit medlem i byn upplåta rätt att utan avgift till sitt husbehov jaga eller fiska på byns område enligt 25 §.

Sameby får därjämte vad avser fiske inom byns betesområde ingå avtal varigenom samebyn helt eller delvis avstår från rätten att nyttja fisket. Sådant avtal gäller dock endast under förutsättning att fisket ingår i fiskevårdsområde, vari samebyn ej är delägare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

6. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1973:1156) om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske

Härigenom föreskrives att övergångsbestämmelserna[1] till lagen (1973:1156) om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.	
Förordnande angående nyttjande av samfällt fiske, som meddelats av länsstyrelse med stöd av äldre lag, skall gälla till dess delägarna beslutat annat enligt lagen *(1960:130)* om fiskevårdsområden eller lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Har sådant förordnande meddelats för viss tid, får länsstyrelsen på ansökan av delägare förlänga tiden, dock längst till utgången av år *1983*.	Förordnande angående nyttjande av samfällt fiske, som meddelats av länsstyrelse med stöd av äldre lag, skall gälla till dess delägarna beslutat annat enligt lagen ( ) om fiskevårdsområden eller lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Har sådant förordnande meddelats för viss tid, får länsstyrelsen på ansökan av delägare förlänga tiden, dock längst till utgången av år *1985*.
Bestämmelserna i 24 § andra stycket i dess äldre lydelse skall gälla till dess fiskevårdsområde enligt lagen *(1960:130)* om fiskevårdsområden bildats eller föreningsförvaltning enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter anordnats, dock längst till utgången av år *1983*.	Bestämmelserna i 24 § andra stycket i dess äldre lydelse skall gälla till dess fiskevårdsområde enligt lagen ( ) om fiskevårdsområden bildats eller föreningsförvaltning enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter anordnats, dock längst till utgången av år *1985*.

Beträffande upplåtelse, som skett enligt 24 § andra stycket i dess äldre lydelse, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

[1] Senaste lydelse 1975:1310

7. Utkast till Fiskeförordning

Härigenom föreskrives följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Vad i denna förordning och med stöd därav utfärdade föreskrifter sägs om fisk gäller i tillämpliga delar även hummer (Homarus), kräfta, havskräfta (Nephrops), räka, krabba (Cancer), bläckfisk, ostron, pärlmussla, blåmussla och nejonöga.

Bestämmelserna i 43 § lagen ( ) om fiske om utplantering av fisk samt fiskodling gäller därjämte i tillämpliga delar även andra kräftdjur än som anges i första stycket.

Bestämmelser om fiske

2 § Fiske med harka eller ljuster eller med huggkrok, som är försedd med skaft, eller med annat redskap, med vilket fisk kan spetsas, är förbjudet. Vad nu sagts utgör dock ej hinder mot fiske efter ål med ålsax vars tänder har en största höjd av sex millimeter eller mot begagnande av huggkrok för att bärga fisk som fångats med annat redskap.

3 § Fiske med sprängämne, dövande eller dödande ämne eller elektrisk ström eller med skjutvapen är förbjudet.

4 § Fiskeristyrelsen eller efter fiskeristyrelsens bestämmande fiskenämnd, får medge undantag från de i 2 och 3 §§ angivna förbuden. Undantag från förbudet i 2 § får dock endast medges om det är påkallat av fiskevårdshänsyn eller för erhållande av fisk till fiskodling eller för undersökning av betydelse i vattenmål eller för vetenskapligt ändamål. Är frågan av särskild betydelse skall den underställas regeringens prövning.

5 § Om trålfiske stadgas i trålfiskeförordningen (1976:32).

Tillämpningsbestämmelser till lagen ( ) om fiske

6 § Tillstånd enligt 12 § 1., 17 eller 18 § lagen ( ) om fiske meddelas av fiskeristyrelsen eller efter fiskeristyrelsens bestämmande av fiskenämnd.

7 § Ansökan om tillstånd enligt 12 § 1 lagen ( ) om fiske skall ges in till fiskenämnden för Vänern samt ansökan om tillstånd att sätta ut fast redskap till fiskenämnden för det område inom vilket redskapet skall utsättas.

8 § Tillstånd enligt 20 § lagen ( ) om fiske att bedriva förvärvsmässigt fiske (yrkesfiskelicens) meddelas av fiskeristyrelsen eller efter fiskeristyrelsens bestämmande av fiskenämnd. Tillstånd till förvärvsmässigt fiske med fartyg, som är att anse som skepp enligt sjölagen (1891:35 s. 1), får dock endast meddelas av fiskeristyrelsen.

9 § Ansökan om yrkesfiskelicens skall ges in till fiskenämnden i det län där sökanden är bosatt eller i fråga om licens för skepp till fiskenämnden i det län där fartygets hemort är belägen.

10 § Beslut enligt 23 § tredje stycket lagen ( ) om fiske om utläggande av licensområde meddelas av fiskeristyrelsen. Har annan än fiskenämnd gjort framställning om beslut som nu sagts skall yttrande över framställningen inhämtas från fiskenämnden. Berör saken flera fiskenämnder skall yttranden inhämtas från samtliga fiskenämnder, som ej har biträtt framställningen.

11 § Fiskenämnd skall innan nämnden gör framställning om utläggande av licensområde eller avger yttrande, som anges i 10 §, inhämta upplysningar från länsstyrelsen samt kommun. Om skäl föreligger skall upplysningar därjämte inhämtas från sammanslutning av fiskerättsägare, yrkesfiskare och fritidsfiskare samt i den utsträckning det anses erforderligt även annan sammanslutning av fiskeutövare.

12 § Föreskrift, som anges i 24 § tredje stycket lagen ( ) om fiske, meddelas av länsstyrelsen i det län, där fastigheten är belägen.

13 § Beslut enligt 28 § tredje stycket och 29 § andra stycket lagen ( ) om fiske meddelas av fiskeristyrelsen.

14 § Fiske i staten tillhörigt vatten, som är beläget på sådan mark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen, förvaltas av lantbruksnämnden. Fiske i enskilt vatten, som tillhör staten, förvaltas i annat fall av den myndighet under vilken vattenområdet hör, med rätt för denna myndighet att överlämna förvaltningen till domänverket.

Vid förvaltning av fiske, som anges i denna paragraf, skall samråd ske med fiskeristyrelsen eller efter fiskeristyrelsens bestämmande med fiskenämnd.

15 § Myndighet som förvaltar fiske, som avses i 14 §, skall om särskilda skäl ej föranleder annat upplåta fiske med rörligt redskap till sådana fiskeorganisationer, som upplåter eller har för avsikt att upplåta fiske åt allmänheten.

Upplåtelse till fiskeorganisation enligt första stycket skall ske utan avgift.

16 § Beslut enligt 37 § lagen ( ) om fiske meddelas av länsstyrelsen i det län där det vattenområde, som berörs av beslutet, är beläget. Avser beslutet fiske i vattenområde, som är beläget inom flera län, skall dock beslut som nu sagts, meddelas av regeringen.

17 § Beslut som anges i 39 § lagen ( ) om fiske meddelas av fiskenämnd.

18 § Tillstånd enligt 43 § lagen ( ) om fiske meddelas av fiskeristyrelsen eller efter fiskeristyrelsens bestämmande av fiskeriintendent eller fiskenämnd.

Innan tillstånd meddelas, skall yttrande inhämtas från statens veterinärmedicinska anstalt, om detta ej är obehövligt.

19 § Föreskrifter, som anges i 44 § andra stycket lagen ( ) om fiske, meddelas av fiskeristyrelsen.

20 § Fiskeristyrelsen meddelar bestämmelser om fiskets vård och bedrivande.

21 § Fiskevårdsfonden, om vilken föreskrives i 49 § tredje stycket lagen ( ) om fiske, skall användas till att främja fiskevård samt information, tillsyn, serviceåtgärder och organisationsarbete på fritidsfiskets område.

22 § Fiskevårdsfonden förvaltas av kammarkollegiet.

23 § För fiskevårdsfonden skall finnas en styrelse.

Styrelsen skall utgöras av sex ledamöter som utses av regeringen för högst tre år. Av ledamöterna skall en representera allmänna intressen och en fiskeristyrelsen. Av övriga ledamöter utses en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av landstingsförbundet, en efter förslag av Sveriges fritidsfiskares riksförbund samt en efter förslag av Sveriges fiskevattenägareförbund. Bland ledamöterna utser regeringen en ordförande. Styrelsen utser inom sig vice ordförande. För varje ledamot skall finnas en personlig suppleant, som utses i samma ordning som ledamoten.

Styrelsen är beslutför när ordföranden och minst halva antalet ledamöter är närvarande. Som styrelsens beslut gäller den mening som de flesta förenar sig om, eller vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

24 § Fiskevårdsfondens styrelse beslutar om utbetalningar från fonden.

25 § Kammarkollegiet meddelar bestämmelser om ordningen för uppbörd av fiskevårdsavgift och utfärdande av bevis om erlagd avgift.

Kammarkollegiet skall avge redovisning till regeringen för fiskevårdsfondens förvaltning.

26 § Har någon enligt 53 § lagen ( ) om fiske ålagts att utge fiskevårdsavgift, skall angående indrivning och redovisning av beloppet gälla vad i sådant avseende är föreskrivet angående böter. Är fråga om avgift för löpande kalenderår och har detta vid tidpunkten för verkställigheten ännu ej gått till ända, skall utmätningsmannen utfärda fiskevårdskort för det kalenderåret.

Regionala fiskebestämmelser

27 § För följande områden inom Sveriges sjöterritorium skall finnas särskild fiskestadga (regionstadga).

Benämning:	Omfattning:
Norra ostkusten	Saltsjön från riksgränsen mot Finland till gränsen mellan Östhammars och Tierps kommuner i Uppsala län.
Södra ostkusten	Saltsjön från gränsen mellan Östhammars och Tierps kommuner i Uppsala län till och med Blekinge läns östra kust (norr om Torhamnsudde).

Sydkusten med Gotland	Saltsjön från och med Blekinge läns södra kust (söder om Torhamnsudde) till en linje Kullens fyr – Gilbjerg Hoved i Danmark.
Västkusten	Saltsjön från en linje Kullens fyr – Gilbjerg Hoved i Danmark till riksgränsen mot Norge.
Norra inlandet	Inlandsvattnen norr om Dalälven och Västerdalälven med undantag för Storsjön i Jämtland.
Södra inlandet	Dalälven och Västerdalälven samt inlandsvattnen söder därom med undantag för Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren.
Stora sjöarna	Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren samt Storsjön i Jämtland.

28 § Fiskeristyrelsen fastställer regionstadga.

Bestämmelse som berör allmänhetens fiske och som ej framgår av lag eller annan författning skall om ej särskilda skäl föranleder annat intagas i stadga som anges i 27 § första stycket.

29 § Fiskeristyrelsen skall, då fråga uppkommer om fastställande av regionstadga, uppdraga åt fiskeriintendent att framlägga förslag till sådan stadga.

30 § Fiskeriintendenten skall vid utarbetandet av förslag som anges i 29 § samråda med de fiskenämnder vilkas verksamhetsområde berörs av förslaget.

31 § Fiskeristyrelsen skall, sedan fiskeriintendenten framlagt förslag, utfärda kungörelse, vari förslaget redovisas och viss tid anges inom vilken erinringar mot förslaget kan anföras.

Kungörelse, som anges i första stycket, skall införas i ortstidning samt tillställas

a) länsstyrelse,
b) kommun,
c) fiskenämnd,
d) sammanslutning av fiskerättsägare, yrkesfiskare och fritidsfiskare samt i den utsträckning så finnes erforderligt även annan sammanslutning av fiskeutövare,
e) om saken angår statens, allmän inrättnings eller samernas rätt, vederbörlig företrädare såvida det ej tillkommer länsstyrelse att utse ombud att bevaka sådan rätt.

32 § Fiskeristyrelsen skall uppdraga åt fiskenämnd att inom den tid som fastställts enligt 31 § första stycket hålla sammanträde med berörda fiskerättsägare och fiskeutövare. Om så finnes erforderligt skall fiskenämnd hålla sammanträde på flera orter.

Kallelse till sammanträde som anges i första stycket skall införas i ortstidning samt i övrigt på lämpligt sätt meddelas allmänheten.

Vid sammanträde som anges i första stycket skall föras protokoll.

33 § Fiskenämnd skall sedan erforderliga sammanträden enligt 32 § första stycket hållits med eget yttrande sända in förda protokoll till fiskeristyrelsen.

34 § Bestämmelserna i 28–33 §§ gäller i tillämpliga delar ändring i regionstadga.

Övriga bestämmelser

35 § Under tid då fisk av visst slag enligt särskild bestämmelse ej får fångas (fredningstid) får redskap, som användes till fångst av det slags fisk som fredningen avser, ej stå ute i fiskevatten. Detta gäller dock ej om det visas att redskapet varit tillslutet eller på sådant sätt öppnat att fisk av det fredade slaget ej kunnat fångas.

Bestämmelse om minimimått avser för fisk avståndet från nosspetsen till stjärtfenans yttersta spets samt för kräfta, hummer och havskräfta det raka måttet från spetsen av pannhornet till fasta kanten av mellersta stjärtfenan. Minimimått för ostron avser minsta diameter eller bredd.

Överträdelse av bestämmelse om fredningstid eller minimimått skall ej anses föreligga om vid fiske efter tillåtet fiskslag den som fångat fisk, som han ej fått fånga, omedelbart släpper ut denna.

36 § Bestämmelse om minsta maskstorlek skall anses iakttagen om beträffande redskap, som kan sträckas, en flat, två millimeter tjock mätsticka med en bredd motsvarande den föreskrivna maskstorleken lätt kan föras genom maskan, då den är sträckt diagonalt i redskapets längdriktning och redskapet är vått. Beträffande redskap tillverkat av metalltråd skall bestämmelse om maskstorlek avse det kortaste avståndet mellan de två närmast varandra belägna motstående sidorna i maskan.

Överträdelse av bestämmelse om maskstorlek skall ej anses föreligga om en eller annan maska understiger det bestämda måttet.

Ansvarsbestämmelser m. m.

37 § I fråga om den som gör sig skyldig till olaga fiske genom att uppsåtligen eller av oaktsamhet bryta mot

1. 2, 3 eller 35 §,
2. förbud som meddelats med stöd av 20 § mot fiske under viss tid eller fångst av fisk som ej håller visst minimimått,
3. förbud mot fiske som meddelats för visst område i anledning av företag enligt vattenlagen eller motsvarande äldre lag,

gäller bestämmelserna om ansvar i 52 § första stycket lagen ( ) om fiske.

I fråga om den som gör sig skyldig till förberedelse till olaga fiske genom att med uppsåt att bedriva eller främja sådant fiske vid färd på fiskevatten medför harka, ljuster, ämne som avses i 3 § eller anordning för fiske med elektrisk ström eller lägger ut ämne eller anordning som nyss nämnts i vatten, gäller bestämmelserna om ansvar i 52 § andra stycket lagen ( ) om fiske.

38 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelse som meddelats med stöd av 20 § dömes i den mån gärningen ej omfattas av

bestämmelserna om ansvar i 50 eller 51 § lagen ( ) om fiske eller 37 § denna förordning till böter.

39 § Bestämmelserna om förverkande i 54 § lagen ( ) om fiske gäller i fråga om fångst som någon erhållit vid olaga fiske eller brott mot bestämmelse som avses i 20 § samt i fråga om fiskeredskap, båt och fortskaffningsmedel, som använts som hjälpmedel vid olaga fiske eller vid straffbelagd förberedelse till sådant fiske eller som använts i strid mot bestämmelse som avses i 20 §.

40 § Fisketillsynsman, befälhavare på statens fartyg, vilket blivit utsänt för att övervaka ordningen på fiskeplats, samt befattningshavare vid tullverkets kustbevakning får då någon ertappas på bar gärning när han bedriver olaga fiske eller vidtager straffbelagd förberedelse till sådant brott eller eljest fiskar i strid mot bestämmelse som avses i 20 § beslagtaga egendom, som enligt 39 § denna förordning eller 54 § fjärde stycket lagen ( ) om fiske kan förklaras förverkad. Detsamma gäller båt eller annat som kan antagas ha betydelse för utredningen om brottet. Redskap som anträffas olagligen utestående i fiskevatten får även tagas i beslag.

Rätt att verkställa beslag som anges i första stycket tillkommer om fisket kränker enskild fiskerätt vederbörande rättsägare eller hans folk.

41 § Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör förklaras förverkad enligt denna förordning och 54 § lagen ( ) om fiske skall om den är levnadsduglig och det kan ske utan särskilda kostnader eller besvär omedelbart efter beslaget åter sättas ut i det vatten där den fångats. Vid utsättandet skall trovärdigt vittne vara närvarande om omständigheterna medger detta.

42 § Den som enligt 40 § verkställt beslag skall anmäla beslaget till vederbörande polis- eller åklagarmyndighet. Om fisk tagits i beslag, skall sådan anmälan göras även om fisken utsatts enligt 41 §.

Den som mottagit anmälan som avses i första stycket skall förfara som om han själv gjort beslaget.

43 § Förverkad fisk som ej satts ut skall, om ej annat följer av vad nedan anges, försäljas mot skälig betalning.

Fisk som tillhör fredat fiskslag eller som ej håller föreskrivet minimimått får försäljas endast till innehavare av fiskmjölsfabrik eller eljest till den som kan antagas ej komma att avyttra fisken. Försäljning till annan får dock ske om med fisken vidtages åtgärd som tydligt visar att fisken varit beslagtagen. Fisk som ej kan försäljas i enlighet med vad nu sagts skall förstöras.

Beslagtagen fisk som är underkastad förskämning får genast försäljas eller i fall som anges i andra stycket förstöras utan hinder av att dom på förverkande ej föreligger. Uppskattas fiskens värde till etthundra kronor eller mera och har försäljning ej begärts av ägaren skall dock tillstånd till åtgärden sökas hos den domstol, som har att taga upp frågan om fiskens förverkande. Domstolen får utan att höra ägaren meddela beslut om fiskens försäljning.

Köpeskilling som influtit vid försäljning enligt föregående stycke skall, intill dess frågan om förverkande blivit slutligt avgjord, mot ränta insättas i bank.

44 § Bestämmelserna i 41 och 43 §§ gäller även då grund för beslag eller förverkande tillika föreligger enligt lagen ( ) om fiske.

Besvär m. m.

45 § Talan mot länsstyrelses beslut enligt denna förordning föres hos regeringen genom besvär.

46 § Fiskeristyrelsen, fiskenämnd och länsstyrelse får förordna att beslut, som meddelas med stöd av denna förordning, omedelbart skall lända till efterrättelse.

47 § Angår beslut, som meddelas med stöd av denna förordning, allmänhetens fiske skall beslutet kungöras i ortstidning. Avskrift av beslutet skall tillställas jordbruksdepartementet samt, om beslutet meddelats av annan myndighet än fiskeristyrelsen, även tillställas denna.

8. Förslag till Förordning om införsel och försäljning av fisk m. m.

Härigenom föreskrives följande.

1 § Hummer, ostron och okokt kräfta får ej införas till riket eller ilandföras i riket under följande tider

hummer	15 juli – 15 september
ostron	1 maj – 31 augusti
okokt kräfta	1 november – andra onsdagen i augusti

2 § Fisk och skaldjur av nedannämnda arter får ej införas till riket eller ilandföras i riket om de ej håller följande minimimått

lax	50 centimeter	kräfta	9 centimeter
öring	35 "	hummer	23 "
gädda	40 "	havskräfta	13 "
gös	40 "	ostron	6 "

Minimimått avser för fisk avståndet från nosspetsen till stjärtfenans yttersta spets samt för kräfta, hummer och havskräfta det raka måttet från spetsen av pannhornet till fasta kanten av mellersta stjärtfenan. Minimimått för ostron avser minsta diameter eller bredd.

Bestämmelserna i första stycket gäller beträffande öring ej om det visas att fisken fångats i sötvatten.

3 § Stjärt av havskräfta får ej införas till riket eller ilandföras i riket om stjärtens längd, räknat från framkanten av främsta stjärtledens översida till fasta bakkanten av mellersta stjärtfenan, understiger 7,5 centimeter.

4 § Undantag från förbuden i 1–3 §§ får medges av fiskeristyrelsen samt, beträffande okokt kräfta, av lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen får dock under tiden 1 juli – andra onsdagen i augusti medge införsel endast för utplantering eller vetenskapligt ändamål.

5 § I fråga om hantering av fisk och skaldjur, som avses i 1–3 §§ och som är oförtullade, gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

6 § Fisk eller skaldjur, som avses i 2 eller 3 § och som ej håller där angivet minimimått, får ej saluhållas, utbjudas, säljas eller i återförsäljningssyfte köpas. I fråga om öring gäller förbudet dock endast fisk som fångats i saltsjön.

Åtgärd som avses i första stycket får ej heller vidtagas med hummer eller ostron, som håller stadgat minimimått, under tid då införsel och ilandföring av sådant skaldjur är förbjuden enligt 1 §.Kräfta, som håller stadgat minimimått, får ej saluhållas eller försäljas i detaljhandeln under tiden 1 november – andra onsdagen i augusti.

7 § Bestämmelserna i 6 § gäller ej om det visas att fisken eller skaldjuret fångats efter tillstånd av fiskeristyrelsen eller, där fråga ej är om kräfta, eljest lagligen fångats inom riket eller lovligen införts till eller ilandförts i riket.

8 § Innefattar bestämmelse som avses i 7 § fiskestadgan förbud att inom visst område fånga fisk eller skaldjur under viss tid eller under visst minimimått gäller förbudet även såsom förbud att inom det område bestämmelsen avser vidtaga åtgärd som avses i 6 § första stycket.

Den som vet att fisk eller skaldjur olagligen fångats inom område, som avses i första stycket, får ej heller utanför sådant område vidtaga åtgärd som avses i 6 § första stycket.

9 § Bestämmelserna i 6 och 8 §§ gäller ej fisk som tagits i beslag eller förklarats förverkad.

10 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1–3 eller 6 § eller vidtager åtgärd som avses i 8 § första stycket dömes till böter.

Till samma straff dömes den som bryter mot förbudet i 8 § andra stycket.

För försök till brott mot 1–3 §§ dömes till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

11 § Bestämmelserna om förverkande i 54 § lagen ( ) om fiske gäller i fråga om fisk eller skaldjur som någon i strid mot bestämmelserna i 1–3, 6 eller 8 § infört eller sökt införa till riket eller inom riket saluhållit, utbjudit, sålt eller i återförsäljningssyfte köpt.

12 § Tulltjänsteman, som påträffar fisk eller skaldjur som någon olovligen infört eller sökt införa till riket, skall taga fisken eller skaldjuren i beslag.

Den som verkställt beslag enligt första stycket skall anmäla beslaget till vederbörande polis- eller åklagarmyndighet. Den som mottager sådan anmälan skall förfara som om han själv gjort beslaget.

13 § Förverkad fisk som ej satts ut skall, om ej annat följer av vad nedan anges, försäljas mot skälig betalning.

Fisk som tillhör fredat fiskslag eller som ej håller föreskrivet minimimått får försäljas endast till innehavare av fiskmjölsfabrik eller eljest till den som kan antagas ej komma att avyttra fisken. Försäljning till annan får dock ske om med fisken vidtages åtgärd som tydligt visar att fisken varit beslagtagen. Fisk som ej kan försäljas i enlighet med vad nu sagts skall förstöras.

Beslagtagen fisk som är underkastad förskämning får genast försäljas eller i fall som avses i andra stycket förstöras utan hinder av att dom på förverkande ej föreligger. Uppskattas fiskens värde till etthundra kronor eller mera och har försäljning ej begärts av ägaren skall dock tillstånd till åtgärden sökas hos den domstol, som har att taga upp frågan om fiskens förverkande. Domstolen får utan att höra ägaren meddela beslut om fiskens försäljning.

Köpeskilling som influtit vid försäljning enligt föregående stycke skall, intill dess frågan om förverkande blivit slutligt avgjord, mot ränta insättas i bank.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller även då grund för beslag eller förverkande tillika föreligger enligt lagen ( ) om fiske.

Denna förordning träder i kraft den

9. Förslag till Förordning med tillämpningsföreskrifter till lagen ( ) om fiskevårdsområden

Härigenom föreskrives följande.

Bildande av fiskevårdsområde m. m.

1 § I fråga om jäv mot förrättningsman gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 4 kap. 5 och 6 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988).

2 § Vid sammanträde, som avses i 17 § lagen ( ) om fiskevårdsområden, skall genom förrättningsmannens försorg föras protokoll, som undertecknas av förrättningsmannen.

I protokollet eller särskild förteckning skall antecknas vilka som är närvarande samt vilka fastigheter eller vilket fiske de företräder.

Protokollet skall upptaga framställda yrkanden och anförda skäl samt vad som i övrigt förekommer vid sammanträdet.

3 § Vid motsättningar mellan fiskerättsägare skall förrättningsmannen söka uppnå enighet. Träffade överenskommelser bör på lämpligt sätt bekräftas skriftligen.

4 § Förrättningsmannen skall senast inom en vecka från det beslut enligt 19 § andra stycket lagen ( ) om fiskevårdsområden meddelats, översända förrättningshandlingarna och avskrift av beslutet till länsstyrelsen. Förrättningsmannen skall inom samma tid översända avskrift av beslutet till fiskenämnden och kommunen.

Till avskrift som anges i första stycket skall även fogas avskrift av redogörelse, som anges i 19 § första stycket lagen ( ) om fiskevårdsområden.

5 § Lantmäteriverket meddelar efter samråd med fiskeristyrelsen närmare anvisningar, som avses i 14 § andra stycket lagen ( ) om fiskevårdsområden.

Fiskevårdsområdes förvaltning m. m.

6 § Kallelse till första fiskestämma skall senast fjorton dagar före stämman i brev tillställas de delägare, som enligt fiskerättsförteckningen har fiskerätt. Kallelse skall därjämte inom samma tid införas i ortstidning.

7 § Den som utses till ordförande vid första fiskestämma skall tillse att protokoll föres och att detta snarast efter stämman insändes till länsstyrelsen.

8 § Underlåter delägarna att på första fiskestämma antaga stadgar och utse styrelse, skall ordföranden vid stämman snarast anmäla förhållandet till länsstyrelsen.

9 § Samtliga delägare skall kallas till fiskestämma.

Kallelse skall minst fjorton dagar före stämman dels avsändas i brev till

varje delägare, som hos styrelsen har anmält att han önskar kallelse, under adress som är anmäld hos styrelsen, samt dels införas i ortstidning.

10 § Kallelse enligt 6 och 9 §§ skall innehålla uppgift om tid och plats för stämman samt om de ärenden som därvid skall förekomma.

11 § Vid fiskestämma skall genom styrelsens försorg föras protokoll, som undertecknas av stämmans ordförande och två av stämman utsedda personer. Protokollet skall upptaga vilka som har varit närvarande samt stämmans beslut. Protokollet skall hållas tillgängligt för delägarna senast två veckor efter stämman.

12 § Styrelsen får, om ej annat följer av fiskevårdsområdets stadgar eller av beslut på fiskestämma, utse särskild firmatecknare.

13 § Beslut om val av styrelseledamot och revisor eller om utseende av firmatecknare eller om ändring av stadgar skall genom styrelsens försorg snarast anmälas till länsstyrelsen.

Stadgar

14 § Fiskevårdsområdes stadgar skall, utöver vad som framgår av 42 § tredje stycket lagen ( ) om fiskevårdsområden, ange

1. områdets namn, som skall innehålla ordet fiskevårdsområde,
2. den kommun, där styrelsen skall ha sitt säte,
3. styrelsens sammansättning, det sätt på vilket den skall utses samt grunderna för dess beslutförhet,
4. tid och sätt för hållande av fiskestämma,
5. räkenskapsperiod och hur revision av styrelsens förvaltning skall ske,
6. förfarandet med eventuellt överskott vid upplösning av fiskevårdsområdet.

Förteckning över fiskevårdsområden m. m.

15 § Hos länsstyrelsen skall föras förteckning över fiskevårdsområden. Förteckningen skall särskilt för varje fiskevårdsområde upptaga

1. fiskevårdsområdets namn,
2. den dag, då fiskevårdsområdet skall anses bildat,
3. grundreglerna för området,
4. den kommun, där styrelsen har sitt säte,
5. fiskevårdsområdets räkenskapsår,
6. styrelseledamots och revisors namn och adress,
7. om fiskevårdsområdets firma tecknas av annan än styrelsen, uppgift om firmatecknares namn och adress,
8. fastighetsregistermyndighetens beteckning på arkivakt till förrättning varigenom fiskevårdsområdet bildats eller anslutning eller uteslutning av visst fiske beslutats.

16 § Länsstyrelsen skall underrätta fiskenämnden, när fiskevårdsområde intas i förteckningen samt lämna fiskenämnden underrättelse, när ändring i grundreglerna har beslutats eller fiskevårdsområde upplösts.

Kostnader

17 § Förrättningsman har rätt till tidersättning enligt 27 § lantmäteritaxan (1971:1101).

Innehar förrättningsman statlig tjänst och har förrättningen utförts i tjänsten, skall de ersättningar som avses i första stycket erläggas till den myndighet, som utbetalar hans lön.

18 § Förrättningskostnad skall förskotteras av länsstyrelsen.

19 § Vidtager förrättningsmannen åtgärd enligt 6–9 §§ har han rätt till ersättning enligt 17 §. Kostnaden skall förskotteras av länsstyrelsen men slutligt betalas av fiskevårdsområdet.

Övrigt

20 § Vid särskild delaktighetsutredning enligt 34 § andra stycket lagen ( ) om fiskevårdsområden skall för varje delägare bestämmas hans delaktighet i fiskevårdsområdet. Delaktigheten skall bestämmas, för samfällt fiske med bestämda andelar efter delägarens andel däri och i övrigt genom uppskattning

Beträffande fiske, som ej är samfällt, skall uppskattningen, om ej särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligger, grunda sig på omfattningen av de skilda vattenområdena.

21 § När beslut att bilda fiskevårdsområde eller beslut att ansluta eller utesluta fiske vunnit laga kraft skall förrättningshandlingarna tillställas fastighetsregistermyndigheten för att där förvaras.

Avskrift av förrättningshandlingarna skall tillställas interimsstyrelsen eller fiskevårdsområdets styrelse.

22 § Närmare föreskrifter om tillämpningen av lagen ( ) om fiskevårdsområden meddelas av fiskeristyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1980.

10. Förslag till
Förordning om rätt att uppföra byggnad m. m. på vissa havsstränder, skär och holmar, som tillhör staten

Härigenom föreskrives följande.

Yrkesfiskare och sammanslutning av yrkesfiskare har rätt att på sådana staten tillhöriga havsstränder samt i havet belägna skär och holmar, som ej hör till någon fastighet eller innehas under särskilda villkor, i mån av tillgång avgiftsfritt erhålla upplåtelse av mark för uppförande av boningshus, bod eller annan anläggning till nytta för yrkesfisket.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1980, då förordningen (1950:597) om fiskerätten vid vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m. skall upphöra att gälla.

11. Förslag till
Förordning om statligt stöd till yrkesfisket

Härigenom föreskrives följande.

Statligt prisstöd till fisket eller stöd som avses i 1 § 1 och 2 förordningen (1978:516) om statligt stöd till fiskets rationalisering m. m. eller förordningen (1976:448) om statligt stöd till fiskeföretag vid fångstbegränsning kan utgå till den som har meddelats särskild licens för yrkesfiske enligt lagen ( ) om fiske.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1980 då förordningen (1978:517) om licens för yrkesfiske skall upphöra att gälla.

Vad i denna förordning sägs om licens för yrkesfiske skall gälla licens som har meddelats enligt förordningen (1978:517) om licens för yrkesfiske; beträffande licens som beviljats fiskelag dock längst till utgången av år 1982.

1 Utredningsuppdraget och utredningsarbetets uppläggning

1.1 Direktiv

Utredningen tillsattes 1973-11-09 och antog namnet 1973 års fiskevattensutredning.

I direktiven anförde föredraganden, dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Lundkvist:

Sedan århundraden tillbaka har rätten till fiske i vatten som tillhör bestämda fastigheter ansetts tillkomma fastigheternas ägare. I allmänt vatten har fisket varit fritt för envar svensk medborgare. De nu gällande principerna för fiskerättens utövande fastlades år 1950, då lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde och lagen (1950:596) om rätt till fiske tillkom.

Enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde är vattenområde i havet allmänt (allmänt vatten), om det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten). Samma regel gäller även beträffande sjöarna Vänern, Vättern och Hjälmaren samt Storsjön i Jämtland. I allmänt vatten får enligt lagen om rätt till fiske varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap, medan för utsättande av fast redskap i princip krävs tillstånd av myndighet. I enskilt vatten får som regel fiske bedrivas endast av jordägaren eller den som enligt avtal, urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund har rätt till det. Från denna regel finns en rad undantag om fritt fiske vid havskusterna och i de fem största insjöarna. Länsstyrelsen kan meddela föreskrifter till skydd för det fiske som är förbehållet innehavare av enskild fiskerätt. Skyddet avser både fasta och rörliga redskap och gäller mot sådant fiske som fritt får utövas av varje svensk medborgare i enskilt vatten vid ostkusten utom Gotland. Länsstyrelsen kan även i andra fall meddela föreskrifter till skydd för fiske med fast redskap som utövas med stöd av enskild fiskerätt mot fiske som bedrivs utan stöd av sådan rätt.

År 1960 tillkom lagen (1960:130) om fiskevårdsområden. Syftet med denna lag var att åstadkomma rationellt utnyttjande av fisket och effektiv fiskevård i fiskevatten med många delägare. Lagen var föremål för översyn av den år 1963 tillkallade fritidsfiskeutredningen. Fritidsfiskeutredningens förslag låg sedermera till grund för år 1969 företagna ändringar i lagen, vilka syftade till att bl. a. underlätta bildandet av fiskevårdsområden. Antalet fiskevårdsområden uppgår f. n. till ca 70.

De grundläggande administrativa bestämmelserna på fiskets område återfinns i fiskeristadgan (1954:607). Stadgan innehåller allmänna bestämmelser om fiskets vård och bedrivande. Stadgan innehåller vidare vidsträckt bemyndigande för länsstyrelsen att meddela lokala bestämmelser härom. I stadgan regleras också frågor om förbud mot införsel och försäljning m. m. Fritidsfiskeutredningen avgav även förslag till ny fiskeristadga. På grundval av detta förslag har stadgan varit föremål för ytterligare överarbetning av fiskeristyrelsen. Styrelsens förslag till ny fiskeristadga har i år

föranlett vissa ändringar i gällande fiskeristadga. Några av ändringarna var av sådan natur att de först underställdes riksdagen för yttrande (prop. 1973:9, JoU 1973:8, rskr 1973:88).

Till fritidsfisket utgår statligt stöd. För lån till åtgärder som främjar fritidsfisket står årligen ett belopp av 2 milj. kr. till fiskeristyrelsens förfogande för statliga kreditgarantier. Från det anslag som står till förfogande för stöd till idrotten kan bidrag lämnas till anläggningar för fritidsfiskets behov. Dessutom kan nämnas att av de avgifter som utgår enligt 2 kap. 10 § vattenlagen (1918:523) får bidrag beviljas till förrättningskostnader vid bildande av fiskevårdsområde.

Bakgrunden till 1950 års fiskerättslagstiftning var den då inträdda förändringen i fiskeutövandet från husbehovsfiske och binäringsfiske till rent yrkesfiske och ökat fritidsfiske. Huvudsyftet med lagstiftningen var att skapa sådana regler som både innebar en rättvis avvägning mellan olika intressen och fyllde rimliga anspråk på enhetlighet och klarhet. I den mån motsättningar mellan de olika intressena kunde uppkomma, skulle samhället i första hand tillgodose yrkesfiskets skäliga krav.

Under den tid som förflutit sedan den nu gällande fiskelagstiftningen tillkom har fisket genomgått betydande strukturförändringar. Antalet yrkesfiskare i saltsjöfisket har under perioden 1945–1970 minskat från ca 16 000 till ca 5 200, medan antalet binäringsfiskare under samma period sjunkit från ca 9 000 till ca 1 800. I fråga om sötvattensfisket saknas statistik, men tillbakagången i antalet yrkesfiskare är där sannolikt ännu starkare. År 1970 fanns i sötvattensfisket ca 3 200 yrkesfiskare och ca 650 binäringsfiskare, vilka var verksamma framför allt i de fyra största insjöarna. Samtidigt med dessa förändringar har utvecklingen inom yrkesfisket medfört nyttjande av allt större båtar med starkare motorer och effektivare redskap. Saltsjöfiskets årliga avkastning uppgår f. n. till ca 200 milj. kr. Sötvattensfiskets avkastning uppgår till ca 50 milj. kr. per år.

Den ekonomiska och sociala utvecklingen i Sverige med ökad fritid för stora folkgrupper har medfört bl. a. att allt fler människor skaffar sig rekreation genom friluftsliv. Samhället söker genom en mängd åtgärder öka människornas möjligheter att utnyttja fritiden på olika sätt. Allt större hänsyn tas i samhällsplaneringen till friluftslivets behov. En mycket betydande friluftsaktivitet är fritidsfisket, som har ökat starkt under de senaste decennierna. År 1947 beräknades antalet fritidsfiskare till 200 000. Fritidsfiskeutredningen uppskattade att år 1963 ca 600 000 personer i landet i åldern 18–65 år hade fiske som huvudsaklig eller i vart fall betydande fritidsaktivitet. Senare företagna utredningar visar att fritidsfisket befinner sig i fortsatt utveckling. Enligt låginkomstutredningen ägnar sig ungefär var fjärde medborgare i åldrarna 15–75 år åt fiske någon gång per år och ca 10 % av dessa fiskar ofta. Enligt sistnämnda utredning har ca 2,1 milj. medborgare fiske som fritidsaktivitet. Allmänhetens möjligheter att bedriva fritidsfiske är i hög grad beroende av tillgången på fiskevatten som upplåts genom fiskekort. Avgiftsfritt fiske kan bedrivas i allmänt vatten och i s. k. enskilt frivatten där fiske med rörligt redskap är fritt.

Vid sidan av yrkesfiske, fritidsfiske och binäringsfiske bedrivs fiske i form av s.k. deltidsfiske. Med deltidsfiske avses fiske som bedrivs i förvärvssyfte i konkurrens med yrkesfisket och som väsentligen utövas av andra personer än sådana som är yrkesverksamma inom fisket eller jord- och skogsbruket. Från organisationer som företräder yrkesfisket och fritidsfisket har påtalats behovet av översyn av nu gällande fiskerättslagstiftning mot bakgrund av bl. a. det omfattande deltidsfiske som enligt organisationerna förekommer f. n. Deltidsfisket medför enligt organisationerna undanträngande av yrkes- och fritidsfisket eller i vart fall hård konkurrens för yrkesfiskarna, hårt beskattande av värdefulla fiskebestånd samt försämrade förutsättningar för fritidsfisket.

I det tidigare nämnda av fiskeristyrelsen avgivna förslaget till ny fiskeristadga föreslogs vissa bestämmelser som innebar inskränkningar i fiske som annars skulle vara fritt. Sålunda föreslogs befogenhet för länsstyrelsen att i vissa fall inskränka möjligheten

till fiske med rörligt nätredskap. Vid meddelande av sådana bestämmelser skulle enligt förslaget företräde ges fiskare med fiske som väsentlig försörjningskälla. I prop. 1973:9 uttalade dåvarande departementschefen att de synpunkter fiskeristyrelsen framfört i dessa hänseenden skulle få beaktas vid en framtida översyn av fiskerättslagen eller i liknande sammanhang.

Förslagen om översyn av gällande fiskerättslag har biträtts av majoriteten av de remissinstanser som avgett yttranden häröver.

Enligt min mening är tiden nu mogen för en översyn av gällande fiskelagstiftning. I detta sammanhang bör vidare utredas frågan om att även genom andra åtgärder än genom ändrad lagstiftning främja fritidsfisket. Särskilda sakkunniga bör tillkallas för detta ändamål.

Jag anser att det bör finnas goda förutsättningar att tillfredsställa de krav på fiskevatten som ställs av fritidsfiskarna. Vi har i vårt land ca 100 000 sjöar och ca 6 000 mil vattendrag. Dessa vatten är en betydande naturresurs som bör kunna utnyttjas av stora grupper av befolkningen. Det har under senare år också kunnat noteras en stor uppslutning kring strävandena att bereda människorna valmöjligheter i fråga om fritidsaktiviteter. Som jag nämnt är det mer än två miljoner medborgare som ägnar sig åt fritidsfiske. Utgångspunkten för översynen av fiskelagstiftningen bör därför vara att ge fritidsfisket ökade möjligheter samtidigt som yrkesfisket ges tillräckliga förutsättningar att bestå som näring. Särskilt bör eftersträvas ökade möjligheter för fritidsfiskare utan eget fiskevatten att utöva fiske. I samband härmed bör även prövas i vad mån de inskränkningar i rätten till fiske som f. n. gäller för i landet bosatta utländska medborgare bör undanröjas.

Av särskild betydelse är att en effektiv fiskevård upprätthålls. Målet för fiskevården bör vara att uppnå ett gott fiskebestånd i våra vatten. Uppnåendet av detta mål är beroende av faktorer som inte enbart hänför sig till fiskets vård och bedrivande. Jag åsyftar här bl. a. vattenregleringar, flottledsrensningar, utsläpp av avloppsvatten. De sakkunniga bör emellertid inrikta sitt arbete i fråga om fiskevården i huvudsak på åtgärder som bör regleras inom fiskelagstiftningens ram. En annan fråga som särskilt bör uppmärksammas är möjligheterna att stimulera bildandet av fiskevårdsområden. I detta sammanhang bör uppmärksammas att i prop. 1973:160 lagts fram förslag till lag om förvaltning av samfälligheter, vilken avses gälla bl. a. i fråga om tillgodogörandet av fiske som är samfällt för flera fastigheter. I den mån de sakkunniga finner lämpligt bör även andra former sökas för samverkan mellan olika fiskerättsägare och fiskeutövare än inom fiskevårdsområden såsom dessa nu är reglerade och i nyssnämnda proposition föreslagna samfälligheter. Härvid bör övervägas att ge primärkommunala och landstingskommunala organ ökade möjligheter att tillgodose efterfrågan på fiskevatten från fritidsfiskare utan eget fiskevatten.

Vidare bör de sakkunniga söka bedöma kostnaderna för olika insatser för att åstadkomma goda fiskevatten i den utsträckning som behövs för att tillgodose efterfrågan på sådana från fritidsfiskarnas sida. Vad gäller finansieringen av sådana åtgärder som de sakkunniga kan komma att föreslå bör de pröva den i flera tidigare sammanhang behandlade frågan om införande av någon form av fiskevårdsavgift. Överväganden härom måste göras med beaktande särskilt av avgiftsskyldighetens omfattning och kostnaderna för administration av avgiften.

Frågor som i huvudsak avser åtgärder för statligt ekonomiskt stöd till fiskerinäringen bör inte omfattas av de sakkunnigas utredningsuppdrag. Dessa frågor behandlas av fiskerinäringsutredningen.

De sakkunniga bör vara oförhindrade att avge sina förslag i form av delbetänkanden.

I tilläggsdirektiv (Dir 1977:115) anförde föredraganden, chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Dahlgren:

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 november 1973 tillkallades särskilda

sakkunniga för att göra en översyn av fiskelagstiftningen m. m. De sakkunniga, som har antagit benämningen 1973 års fiskevattensutredning, avgav i juni 1976 delbetänkandet (Ds Jo 1976:6) Fiskevårdsområden.

I betänkandet föreslås en ny lag om fiskevårdsområden som på ett flertal punkter skiljer sig från den nu gällande. Den viktigaste förändringen är att fiskevårdsområde föreslås kunna bildas utan fiskerättsutredning och att förrättning för bildande av sådant område föreslås ersättas med ett enklare sammanträdesförfarande.

Betänkandet har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Flertalet remissinstanser framhåller att det är angeläget med enklare regler på området men anser att de föreslagna bestämmelserna för alltför långt och ifrågasätter eller avstyrker flera av de föreslagna bestämmelserna. Några av remissinstanserna anser att förslaget bör omarbetas innan det kan läggas till grund för ny lagstiftning.

Jag delar den uppfattning som framförts av vissa remissinstanser att frågan om ändrad lagstiftning om fiskevårdsområden behöver utredas ytterligare. Uppgiften bör ankomma på fiskevattensutredningen i samband med dess fortsatta arbete med en översyn av fiskelagstiftningen.

Den fråga som särskilt uppmärksammats och blivit mest utsatt för kritik är förslaget att slopa fiskerättsutredning och förrättning. Utredningen bör därför ytterligare överväga, om inte fiskerättsutredning och förrättning i någon form bör behållas i den nya lagstiftningen. Nackdelarna med den nuvarande ordningen synes framför allt bestå i att fiskerättsutredningar i många fall drar ut på tiden och är kostnadskrävande. Det finns därför skäl att undersöka om det är möjligt att förenkla formerna för sådana utredningar. En utgångspunkt för sådana överväganden kan, som statens lantmäteriverk har anfört i sitt yttrande, vara lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering (ändrad senast 1977:665) som visat sig ändamålsenlig vid utredning av komplicerade äganderättsförhållanden i fråga om fast egendom bl. a. i Kopparbergs län.

Med utgångspunkt i att fiskerättsutredning i någon form bör behållas ligger det också nära till hands att utredningen ytterligare överväger om lagstiftningen i större utsträckning än som föreslagits bör anpassas till lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (ändrad senast 1977:365) eller eventuellt till annan lagstiftning om fastighetssamverkan.

Utredningen bör vidare överväga de förslag till ändringar som vissa remissinstanser har framfört exempelvis i fråga om opinionsmätning, sättet för delgivning av kallelse m. m.

Utredningen bör även i övrigt beakta de synpunkter som har kommit fram under remissbehandlingen.

Jag vill i detta sammanhang ta upp en annan fråga som har samband med fiskevattensutredningens uppdrag.

Fiskeadministrativa utredningen (JO 1970:25) avgav i december 1975 betänkandet (Ds Jo 1975:14) Ny organisation av fisketillsynen. Utredningens förslag, som har remissbehandlats, har emellertid inte lett till någon lagstiftning i ämnet utan bör bli föremål för förnyade överväganden. Detta bör lämpligen ske i samband med översynen av fiskelagstiftningen. Fiskevattensutredningen bör därför i sitt fortsatta arbete ägna frågan uppmärksamhet. Utredningen bör därvid samråda med ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15) och kommittén (H 1977:05) för samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss.

1.2 Till utredningen överlämnade skrivelser m. m.

Följande framställningar har av jordbruksdepartementet överlämnats till oss för övervägande:

1. Fiskeadministrativa utredningens förslag till viss ändring i kungörelsen om förvaltningen av kronans fiske jämte en särskild promemoria utarbetad inom utredningen.
2. Skrivelse från fiskeristyrelsen angående behovet av fiskevård på allmänt vatten och på sådana enskilda vatten, där varje svensk medborgare får fiska.
3. Svenska sportdykarförbundets hemställan om bl. a. upphävande av gällande förbud mot fångst av hummer eller krabba vid dykning.
4. Skrivelse från Vänerns fiskareförbund om ändring av den tillåtna tiden för ålrevsfiske i enskilt vatten.
5. Ansökningar om trålfiskeförsök på enskilt vatten och reglering av trålfisket i Norrbottens län m. fl. handlingar.
6. Besvär i fråga om trålfiskeförsök i Mälaren m. fl. handlingar.
7. Framställning av Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund om förbud mot sillfiske under vissa dagar.
8. Framställning av lantbruksnämnderna i Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län om åtgärder för att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för drift och förvaltning av kortfiskeområden.
9. Hemställan från Skaraborgs läns fiskevårdsförbund om vidtagande av åtgärder för att stödja fiskevårdsföreningarnas ombildning till samfällighetsföreningar.
10. Framställning från fiskerikonsulenterna H. Norberg och R. Öhman, som företrädare för fiskeritjänstemän i norra Sverige, angående vissa organisations- och upplåtelsefrågor i samband med drift och förvaltning av kortfiskeområden.
11. Skrivelse från fiskeristyrelsen med förslag till ändringar i tillämpningskungörelsen till lagen om fiskevårdsområden.
12. Skrivelse från Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund angående ökat skydd av lax- och havsöringsbestånden samt bättre fördelning av fisket mellan hav och älv.
13. Skrivelse från Svenska Insjöfiskarenas Centralförbund angående fiskeutövning i älvmynningarna inom Norrbottens kustområden.
14. Hemställan från Stockholms läns landsting om översyn av gällande fiskerätts- och vattengränslagstiftning i syfte att åstadkomma sådana regler att möjligheterna till fritidsfiske underlättas vid Östersjökusten.
15. Skrivelse från Sveriges Fiskares Riksförbund angående införande av förbud mot fiske med ålsax vid dykning.

Dessutom har enskilda personer, sammanslutningar, kommuner och myndigheter överlämnat ett större antal skrivelser och framställningar som berört utredningsuppdraget.

Ett flertal organisationer har vid uppvaktning framfört synpunkter som rört problem inom vårt utredningsområde.

1.3 Avgivna yttranden

Efter remiss har vi avgivit följande yttranden:

1. Den 26 september 1974 till jordbruksdepartementet i anledning av Sveriges Fritidsfiskares Riksförbunds framställning om statsbidrag till bildande av samfällighetsföreningar.
2. Den 17 mars 1975 till jordbruksdepartementet i anledning av fiskeristyrelsens framställning om medel för inlösen av nät i Vättern.
3. Den 17 mars 1975 till civilutskottet i anledning av motioner (1975:1754 och 1798) om fiskevårdsföreningarnas fortsatta verksamhet resp. om fiskevårdsföreningar med samfällt fiske.
4. Den 18 april 1975 till jordbruksdepartementet i anledning av fritidsbåtutredningens betänkande (SOU 1974:95).
5. Den 25 september 1975 till jordbruksdepartementet i anledning av fiskeristyrelsens framställning om särskilda medel.
6. Den 25 september 1975 till jordbruksdepartementet i anledning av jordbruksdepartementets PM med förslag till ändringar i lagen om ändring i lagen om rätt till fiske samt lagen om fiskevårdsområden.
7. Den 19 november 1975 till jordbruksdepartementet i anledning av fiskerinäringsutredningens betänkande (Ds Jo 1975:8).
8. Den 7 januari 1976 till jordbruksdepartementet i anledning av jaktmarksutredningens betänkande (SOU 1974:80).
9. Den 7 januari 1976 till jordbruksdepartementet i anledning av fiskeadministrativa utredningens betänkande (Ds Jo 1975:7).
10. Den 7 januari 1976 till jordbruksdepartementet i anledning av skrivelse från fiskerikonsulentkursen i Gävle.
11. Den 7 oktober 1976 till jordbruksdepartementet i anledning av fiskeadministrativa utredningens betänkande (Ds Jo 1975:14).
12. Den 29 oktober 1976 till jordbruksdepartementet i anledning av skrivelse 1976-07-13 från Svenska Insjöfiskarenas Centralförbund.
13. Den 21 oktober 1977 till jordbruksdepartementet i anledning av utredningens om registrering av fritidsbåtar betänkande (SOU 1977:25).
14. Den 2 december 1977 till jordbruksdepartementet i anledning av fiskerikommitténs betänkande (SOU 1977:74).

1.4 Utredningsarbetet

Vi har för att erhålla underlag för ställningstaganden i det omfattande utredningsuppdraget bl.a. haft överläggningar med skilda intressegrupper, fortlöpande kontakt med berörda myndigheter och anlitat särskilda experter i specialfrågor. Vi har vidare gjort ett antal studieresor inom landet samt en i Norge.

Genom de svenska ambassaderna i utlandet och genom egna hänvändelser har vi dessutom inhämtat material rörande fiskefrågor från ett antal länder.

En större undersökning har genomförts i samarbete med Statistiska centralbyrån och den s.k. Norling-gruppen vid Socialhögskolan i Göteborg, i syfte att klarlägga det icke-yrkesmässiga fiskets omfattning, dess regionala

fördelning och inriktning på skilda fiskemetoder. Undersökningsresultaten har publicerats som jordbruksdepartementets stencil (Ds Jo 1977:3). Vidare har ett antal mera begränsade undersökningar företagits, bl.a. beträffande det s.k. deltidsfiskets omfattning vid väst- och sydkusten (i samarbete med Sveriges Fiskares Riksförbund) och kommunernas satsningar på fritidsfiskets område.

Särskilda arbets- och referensgrupper har varit verksamma för behandling av frågor rörande

1. statens vatten
2. fiskets förvaltningsformer
3. fiskevårdsområden
4. yrkesfiskelicensiering
5. ersättning för mistad fiskerätt
6. kostnader och finansiering

2 Svenskt kust- och insjöfiske – inriktning, omfattning och problem

Vi har i denna redogörelse valt att skildra fiskets inriktning, omfattning och problem regionvis. Vid avgränsningen av regioner har vi strävat efter att sammanföra områden med likartade fiskerättsliga förutsättningar vad gäller fisket (jämför avsnitt 6.2). Följande indelning har använts:

1. Norrlandskusten – kuststräckan från gränsen mot Finland t o m Tierps kommun i Uppsala län.
2. Södra ostkusten – kuststräckan fr o m Östhammars kommun i Uppsala län t. o. m. Blekinge läns östra kust (norr och öster om Torhamnsudde).
3. Väst- och sydkusten inkl. Gotland – kustvattnen kring Gotland samt kuststräckan väster om Torhamns udde i Blekinge län t o m Göteborgs och Bohus län.
4. Stora sjöarna – Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtlands län.
5. Övriga sötvatten – samtliga inlandsvatten exkl. de stora sjöarna.

2.1 Fisket vid Norrlandskusten

2.1.1 *Yrkesfiske*

2.1.1.1 Yrkesfiskarkårens sammansättning

- ☐ Yrkesmässigt fiske vid Norrlandskusten utövades år 1976 av ca 400 yrkesfiskare samt inemot 600 binäringsfiskare, d v s ca 10 resp. 30 % av landets samtliga i saltvattensfiske yrkesverksamma personer, *tab. 1.*
- ☐ Jämfört med övriga kustavsnitt har avgången av yrkesverksamma fiskare varit särskilt stor vid Norrlandskusten senare år. Inte mindre än inemot 25 % har lämnat det norrländska yrkesfisket perioden 1973–1976, mot vilket kan ställas en minskning med ca 15 % för riksgenomsnittet under samma tid.
- ☐ Kustfisket[1] sysselsätter en större del av yrkesfiskarkåren (endayrke + huvudyrke + biyrke) än vid något annat kustavsnitt, ca 90 % mot ca 65 % för riksgenomsnittet, *tab. 2.*
- ☐ Biyrkesfiskarnas andel av fiskarkåren – inemot 60 % – är större än vid rikets övriga kuster. Blott var fjärde yrkesverksam fiskare vid Norrlandskusten är heltidssysselsatt i fiske. Siffran är lägst för samtliga kustavsnitt och kan jämföras med ca 60 % för riksgenomsnittet.

[1] I detta sammanhang används kustfiske som samlande benämning på strand- och kustbundet fiske.

- Norrlandskustens yrkesfiskare är genomsnittligt äldre än kollegorna vid landets övriga kuster, *tab. 3*. Ca 65 % är 50 år eller äldre; nära var fjärde är pensionär.

2.1.1.2 Fångst

Det yrkesmässiga fisket vid Norrlandskusten producerade år 1976 ca 8 500 ton till ett värde av drygt 20 milj. kr. Av landets totala saltsjöfångst svarade denna kuststräcka mängdmässigt för ca 4 % resp. ca 8 % vad gäller fångstvärdet. Såväl fångstmängd- som fångstvärdesandelen har ungefärligen fördubblats sedan 1970-talets början, *tab. 4*.

- Den yrkesmässiga fångsten är ungefär lika fördelad på kust- resp. havsfiske.[1] Fångstvärdet är däremot högst inom kustfisket; dess 75-procentiga andel kan jämföras med ca 15 % för riksgenomsnittet, *tab. 5*.
- Yrkesfisket vid Norrlandskusten är således betydligt mera strand- och kustbundet än yrkesfisket i övrigt.

2.1.1.3 Artinriktning

Tre objekt står i särklass vad gäller fångstmängd och fångstvärde i det yrkesmässiga fisket vid Norrlandskusten. Strömming, rom av siklöja samt lax svarade år 1976 för 78 % av den samlade fångsten resp. 84 % av det totala värdet. Övriga mera betydelsefulla fiskslag är i första hand sik, öring och siklöja, *tab. 6*.

Strömmingen är särskilt betydelsefull i kustavsnittets södra och mellersta delar, medan siklöjan, som enbart förekommer längst i norr, utgör det ekonomiskt viktigaste fångstobjektet (via romtäkt) i det norrbottniska kustfisket. Övriga viktigare arter – lax, sik, och öring – är föremål för fiske utefter hela Norrlandskusten.

2.1.1.4 Fiskemetoder, allmänt

Med avseende på fångstvärde är fiske med fasta redskap efter lax, öring och sik samt trålfiske efter strömming viktigast i det yrkesmässiga fisket vid Norrlandskusten, *tab. 7*. Därnäst följer trålfiske efter siklöja samt skötfiske efter strömming resp. siklöja.

2.1.1.5 Fiskemetoder i strandnära områden

Fisket med yrkesmässiga redskap i strandnära områden vid Norrlandskusten domineras helt av fasta redskap och rörliga nätredskap. Enligt en bedömning, som fiskerikonsulenterna gjort för vår räkning, kan fångstuttaget[2] på erskilt vatten vid fiske med andra redskap än handredskap översiktligt anses vara fördelat enligt följande, *tab. 8*.

- Fångsten med rörliga nätredskap är viktmässigt ungefär dubbelt så stor som med fasta redskap (storryssjor, laxfällor, olika slag av fasta nätkombinationer).

[1] Enligt fiskerikommittén (SOU 1977:74) beräknas kustfiskets fångstandel vara något mindre (tab. 2:16); skillnaden beror dels på något annorlunda bedömning av vilka fångster som bör hänföras till kust- resp. havsfiske, dels på att bedömningarna avser olika år.

[2] Bedömningen avser de i det yrkesmässiga fisket viktigaste arterna, d v s strömming, siklöja, lax, öring och sik (jämför avsnitt 2.1.1.3). Bedömningen avser att skildra en "medelsituation" under de senaste 2 à 3 åren. Det bör vidare betonas, att uppgifterna är grundade mera på allmän erfarenhet än på statistiskt underlag.

- Fångstvärdet är däremot mera jämnt fördelat på de båda redskapsgrupperna, dock med en viss övervikt för de fasta redskapen.
- Yrkesfisket[1] svarar för ca 60 % av fångstmängden; motsvarande andel av fångstvärdet är något större, ca 65 %.
- Fångsten i yrkesfisket är viktmässigt ungefär lika fördelad på nät och skötar resp. på fasta redskap. Den senare redskapsgruppen svarar däremot för inemot 75 % av yrkesfiskets fångstvärde.

2.1.2. *Icke-yrkesfiske*

2.1.2.1 SCB-data[2]

- Totalt ca 235 000 personer, dvs. var åttonde fiskare i landet, fiskar vid Norrlandskusten. Det sammanlagda antalet fiskedagar är ca 2,4 miljoner.
- 220 000 personer *handredskapsfiskar* under sammanlagt 1,8 miljoner fiskedagar.
- Fisket med *andra redskap* än handredskap har – i relation till fiskarkårens storlek – jämförelsevis stor omfattning och intensitet. Ca 75 000 ägnar sig åt sådant fiske (var tredje). Nio av tio disponerar nät, i medeltal sju stycken (fler än i övriga vattentyper).
- Ca 90 % av icke-yrkesfiskets totala nätfisketryck härrör från den knappa hälft av nätfiskarkåren som har fler än fem nät (inte fullt 35 000 personer).
- *Handredskapsfisket* har ett icke obetydligt inslag av turistfiske. Var tredje fiskande är hemmahörande i andra län än kustlänen.
- Fisket med *andra redskap* än handredskap är mera närfiskebetonat, i fyra fall av fem begränsat till de boende i kustlänen.

2.1.2.2 Fångst

Följande uppskattningar kan göras[3]:

- I det icke-yrkesmässiga fisket är fångsten med "övriga redskap" – dvs. i huvudsak nätredskap av olika slag – ungefär 1,7 gånger så stor som med handredskap, *tab. 9.*
- I genomsnitt fångar varje person som fiskar med handredskap ca 7 kg fisk per år mot ca 30 kg vid fiske med övriga redskap.
- Det totala fångstuttaget i det icke-yrkesmässiga fisket uppskattas till ca 4 000 ton, dvs. omkring hälften av den fångstmängd som yrkesfisket svarar för.
- Icke-yrkesfisket och det strand- och kustbundna yrkesfisket (kustyrkesfisket) svarar för ungefär likstora fångster (jämför tab. 5).
- Fångsten i det icke-yrkesmässiga fisket bedöms till ca 2/3 utgöras av sik, abborre och gädda, *tab. 10.* Inom handredskapsfisket dominerar gädd- och abborrfångsten; i övrigt icke-yrkesfiske är sik, strömming och siklöja i nämnd ordning mest betydelsefulla fiskarter.

Med ledning av uppgifterna i tab. 8 kan vidare följande slutsatser dras rörande fisket i *strandnära områden* (enskilt vatten, jämför avsnitt 2.1.1.5):

- Icke-yrkesfisket svarar för merparten eller ca 65 % av det rörliga nätfiskets fångst.

[1] Beträffande avgränsning, se fotnot till tab. 8

[2] Ur vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3)

[3] Beräkningarna, som avser år 1975, baseras på vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) samt på underlagsmaterialet till bil. 1 i Fiskerinäringen i framtiden (SOU 1977:74).

- Icke-yrkesfiskets fångst med andra redskap än handredskap härrör till 80–85 % från fiske med rörliga nätredskap, resterande 15–20 % från fasta redskap.

2.1.2.3 Icke-yrkesmässiga fiskets omfattning, inriktning och fångstuttag vid Norrbottenskusten

Fiskeriintendenten har genomfört en undersökning av icke-yrkesfiskets omfattning, inriktning och fångstuttag i *Luleregionen* år 1975.[1] Av detta material framgår bl.a. följande:

- Drygt 60 % av regionens båtplats- och/eller fritidshusägare ägnar sig åt fiske – 2 700 av totalt 4 300 personer.
- Över 80 % (ca 2 300 personer) av de fiskande bedriver nätfiske helt eller delvis, framför allt med siknät. Nära hälften fiskar åtminstone någon gång med handredskap. Endast 9 % av de fiskande använder enbart handredskap.
- 60 % (ca 1 400 personer) av nätfiskarna fiskar med 3–10 nät. Deras totala nätinnehav uppgår till ca 10 000 nät. 13 % använde fler än 10 nät.
- Medelfångsten uppgår till 115 kg/person.
- Totalfångsten för de personer i Lule-regionen som har båtplats och/eller är fritidshusägare uppskattas till 300 ton. Denna fångst beräknas översiktligt ha följande sammansättning:

Art	Procent-fördelning	Ton
Siklöja	41	123
Sik	26	79
Strömming	20	60
Öring	< 1	3
Övriga arter	12	35
Totalt	100	300

- Var fjärde nätfiskare uppger sig ha anslagit semesterdagar eller ha tagit ledigt från arbetet för att nätfiska.
- Knappt 10 % av samtliga fiskare (6 % av hela undersökningsgruppen) är att anse som deltidsfiskare. Den i undersökningen använda definitionen har redovisats i det föregående. Dessa fiskare svarade för omkring 50 % eller ca 150 ton av undersökningsgruppens fångst.
- Det bedöms, att 700 ton tas i det fiske som bedrivs på fritid av båtplats-

[1] Undersökningen omfattade ett urval om ca 900 personer, som var *innehavare av båtplats och/eller fritidshus* inom undersökningsområdet. Mot denna bakgrund har vidare gjorts en bedömning av det icke-yrkesmässiga fiskets omfattning längs hela Norrbottens läns kust. I undersökningspopulationen ingick inte yrkesfiskare eller binäringsfiskare, däremot s.k. deltidsfiskare. Med deltidsfiskare avsågs i undersökningen personer som hade en årsfångst överstigande 375 kg eller som uppgett en fångst överstigande 175 kg för något enstaka fiskslag och som hade heltidssysselsättning i andra yrken än sådana som hade anknytning till jordbruk, skogsbruk eller fiske.

och/eller fritidshusinnehavare på *Norrbottens läns* kust. Hälften av denna fångst – 350 ton – beräknas härröra från s. k. deltidsfiske. Dessutom anses ytterligare 15–20 % (ca 300 ton) av den fångst som redovisas i den officiella yrkesfiskestatistiken (exkl. lax) härröra från samma typ av fiske.

- Deltidsfisket vid kusten av Norrbottens län beräknas alltså svara för 650 ton, utgörande ca 25 % av det norrbottniska saltsjöfiskets totalfångst (yrkesfiske och icke-yrkesfiske).
- Antalet deltidsfiskare vid länets kust bedöms uppgå till minst 600 personer.

2.1.2.4 Handredskapsfisket vid Norrlandskusten

I jämförelse med övriga kustavsnitt och med inlandsvattnen i allmänhet kan handredskapsfisket vid Norrlandskusten sägas vara förhållandevis outvecklat. Av rapporten Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) framgår således, att icke-yrkesfisket förhållandevis ofta utövas med "andra redskap", främst då med nät. Även om handredskapsfisket dominerar – ca 220 000 fiskar helt eller delvis på detta sätt – ägnar sig ungefär var tredje icke-yrkesfiskare på Norrlandskusten (ca 75 000) helt eller delvis åt fiske med "andra redskap".

Orsakerna till denna icke-yrkesfiskets hittillsvarande struktur torde vara flera. Antalet för handredskapsfiske attraktiva fiskslag är bl. a. jämförelsevis begränsat utefter den aktuella kusten. Förutom havsöring, vilken art dock inte är särskilt talrik, är i områdets södra delar och längst i norr främst gädda och abborre av intresse. En del sik ingår dessutom i handredskapsfångsten. Lokalt bedrivs även ett efter kustharr inriktat fiske med handredskap. Fisket vid Norrlandskusten har fortfarande ett tydligare inslag av husbehovsfiske än inom övriga regioner; handredskapsfisket har ännu inte slagit igenom i fullt samma utsträckning som på andra håll.

Som framhålls i avsnitt 7.4.1.2 finns mycket goda möjligheter att öka förekomsten av öring som uppehåller sig vid kusten, bl. a. genom utsättningar. Inte minst utefter Norrlandskusten finns biologiskt utrymme för en betydande öringproduktion. Hittills vidtagna utsättningar vid kusten av denna art har gett goda resultat. Det kan på goda grunder förmodas, att en förbättrad tillgång av öring snabbt följs av ett ökat fiskeutövande, bl. a. med handredskap men också, och kanske framför allt, med andra redskap. (Se vidare avsnitt 2.1.3.1, Öringfångstens fördelning).

2.1.3 *Problem*

2.1.3.1 Öringfångstens fördelning

Omfattande undersökningar[1] har gjorts avseende öringfångstens fördelning på kust/älv resp. på typer av redskap m. m. Genomgående drag är att

- de norrländska havsöringbestånden är föremål för en hård beskattning,[2]
- merparten fångas vid kusten; endast en mindre del tas vid fiske i vattendragen,
- handredskapsfångsten är ringa, speciellt vid kusten; merparten fångas med nät och fasta redskap (storryssjor m. fl.).

[1] Baserade på märkning av huvudsakligen odlade, utvandringsfärdiga ungar (smolt) av öring.

[2] Antalet *rapporterade* återfångster uppgår ofta till 20 á 30 % av det utsatta materialet, dvs. en i sammanhanget jämförelsevis hög andel.

Tillgången på havsöring är möjlig att förbättra, bl. a. genom utsättningar (avsnitt 2.1.2.4 och 7.4.1.2 samt bil. 4). Om så sker kan det förväntas resultera i ett ökat fiske, inriktat på denna art. Med ledning av nuvarande fångstfördelning kan en förbättrad öringförekomst antas huvudsakligen komma fisket med "övriga redskap" till del. Däremot torde handredskapsfångsten av öring – vid oförändrade fiskerättsliga förutsättningar – att även framgent förbli relativt ringa.

En utveckling av skisserat slag kommer därmed inte att nämnvärt föränd ra handredskapsfiskets nuvarande situation, som enligt vad som framhållits i avsnitt 2.1.2.4 bl. a. karakteriseras av en för stora delar av kustavsnittet begränsad tillgång på attraktiva fiskslag. Vi återkommer i kap. 7 med förslag till åtgärder härvidlag.

2.1.3.2 Lax- och havsöringsfisket i älvmynningarna

Bakgrund

Den totala produktionen av laxsmolt[1] i Östersjöområdet har successivt minskat till att nu vara mellan ca 45 och 65 % av den ursprungliga vid 1900-talets början.[2]

Fisket efter lax i Östersjöområdet är numera nästan helt beroende av den produktion av smolt som sker i vårt land. Drygt 7 av 10 östersjölaxar beräknas således ha svenskt ursprung, *tab. 11*. Av dessa har normalt mer än 95 % producerats i norrländska vattendrag, antingen via naturlig lek och uppväxt eller genom odling.[3]

Grundförutsättningen för att vårt land skall kunna vidmakthålla eller öka produktionen av laxsmolt är, att en tillräcklig mängd avelslax bereds möjlighet till lekuppvandring i våra vattendrag. Den nuvarande situationen inger emellertid allvarliga farhågor. På många håll är smoltproduktionen hotad på grund av en vikande tillgång på avelsfisk. Problemet gäller i första hand laxen, men i några vattendrag är läget oroande också för havsöringen.

Läget är särskilt allvarligt för de älvar, som inte är utbyggda för kraftproduktion. Undersökningar har visat, att uppväxtområdena i bl. a. Torne- och Byske älvar numera är besatta med laxyngel långt under områdenas produktionsförmåga. Åtskilligt tyder på att situationen är likartad även i Kalix älv samt i flera av de s.k. skogsälvarna.

Problemen med bristande tillgång på avelsfisk har under de allra senaste åren blivit akuta även i ett flertal av de kraftutbyggda norrlandsälvarna. I de vattendrag, där reproduktionen upprätthålls artificiellt genom odling och utsättning av smolt, är odlingsarbetet beroende av att en viss minsta mängd honor och hanar når avelsfiskena i älven. Tillgången på avelsfisk har i åtskilliga sådana vattendrag minskat så kraftigt, att kompensationsodlingsprogrammen inte längre kan uppfyllas, i vart fall inte utan tillförsel av avelsmaterial från andra älvar.[4] Den föreliggande knappheten i fråga om avelsfisk och rom har även en annan genetisk aspekt. Naturen arbetar med ett stort utgångsmaterial, varigenom ett brett genunderlag bibehålls och en hård och för beståndets utveckling och anpassning gynnsam gallring tillåts. Det är därför viktigt, att ett så stort överskott av lekfisk föreligger att bortsortering kan ske av småvuxna, defekta eller av andra skäl olämpliga avelsdjur.

[1] Till havet utvandringsfärdiga ungar av lax, i allmänhet 2-åriga, längst norrut i Östersjöområdet ofta 3-åriga.

[2] Källa: Laxforskningsinstitutets meddelande nr 5 1968 samt SOU 1977:74 s. 227 och ICES 1978 (se tabell 11).

[3] Källa: Laxforskningsinstitutets meddelande nr 2 1975.

[4] Av genetiska skäl arbetar man i största möjliga utsträckning med material från den egna älven.

Rekryteringsproblemet har inte blivit mindre genom utbrotten på senare år av den smittsamma laxfisksjukdomen UDN[1], vilken i flera såväl outbyggda som utbyggda älvar decimerat de lekvandrande populationerna. Av flera tecken att döma förefaller det emellertid troligt, att en viss immunitet successivt utbildas mot sjukdomen, varför UDN-utbrotten på sikt sannolikt inte kommer att ha någon mera avgörande betydelse för lax- och öringbeståndens utveckling. Den ursprungligen höga dödlighet, som sjukdomen förorsakade i odlingarnas avelsbesättningar, har också bemästrats i allt väsentligt.

Den uppfattningen som fanns på vissa håll, att UDN-dödligheten var huvudansvarig för den senaste tidens minskade lekvandring av lax och havsöring, synes numera vara ogrundad. Tillgängliga uppgifter ger däremot en klar bild av att det totala fångstuttaget, i första hand av lax, numera är så stort att den fortsatta rekryteringen är allvarligt äventyrad.

Fångsten av lax

Trots att rekryteringen av lax numera är vida mindre än förr (jämför ovan), har det totala fångstuttaget av Östersjölax ökat efter hand och har, sammantaget för samtliga Östersjöländer, i medeltal under den senaste 10-årsperioden varit i storleksordningen tre gånger större än under mellankrigsåren. Ökningen beror främst på havsfiskets utveckling. Under 1960-talet och fram till våra dagar kan man i stort räkna med att omkring 75 % av laxfångsten härrört från fiske till havs, framför allt i egentliga Östersjön men även i Bottenhavet. Resterande ca 25 % har utgjorts av kust- och älvfångad lax.

Det ökade fångstuttaget har medfört en s. k. ekonomisk överfiskning av laxen. F. n. fångas mellan 70 och 80 % av laxen redan under andra vintern i havet, dvs. innan den nått full tillväxt. Detta inverkar negativt på fångstutbytet i kust- och älvfisket. Dessutom – vilket är nog så viktigt – har den alltför omfattande beskattningen av storvuxen fisk urvalseffekter som påverkar laxstammarnas genetiska egenskaper i ogynnsam riktning. Laxforskningsinstitutet har beräknat, att en minskning av havsfiskets intensitet med 25 % (totalt för samtliga Östersjöländer) skulle reducera värdet av fångsten med endast 6 %. Antalet lekvandrande laxar beräknas då öka med 37 %, vilket i sin tur skulle bidra till en förbättring av avelsmaterialet. Kust- och älvfiskets värde beräknas samtidigt ungefär fördubblas.

För det svenska fisket efter Östersjölax (havs-, kust- och älvfångst) skulle detta sammantaget innebära en minst 20-procentig fångstvärdesökning.

Nämnda siffror torde ganska väl belysa den situation som Östersjölaxen befinner sig i och som framför allt karakteriseas av att fånstuttaget är alltför stort i förhållande till den nuvarande rekryteringen. Särskilt allvarlig är överfiskningen av den större, lekvandrande eller snart lekvandrande laxen. Situationen har betydande likheter med den som föregick nordsjösillens nära nog försvinnande och det fiskestopp som blev följden därav.

De olika länderna vid Östersjön har på senare tid i huvudsak enats om införandet av vissa, relativt långtgående begränsningar i havsfisket efter lax. Genom tillskapandet av en svensk fiskezon har vidare vårt land numera möjlighet att på ett helt annat sätt än tidigare styra utvecklingen av havsfisket

[1] Se avsnitt 7.3.7.1.

efter lax. Till de positiva dragen hör också, att man från vissa andra länders sida, bl. a. Finland och Danmark, uttalat intresse för att på olika sätt bidra till en förbättrad laxrekrytering, antingen genom utökad egen smoltodling, ev. baserad på svenskt laxmaterial, eller genom finansiering av en större smoltproduktion i Sverige.

Samtliga dessa strävanden att förhindra en Östersjölaxens kollaps är emellertid helt beroende av att lekuppvandringen i våra laxförande vattendrag tryggas i erforderlig utsträckning.

Vi har tidigare framhållit, att Östersjöns laxbestånd till övervägande del bygger på den reproduktion som sker i svenska vattendrag, framför allt i de norrländska älvarna. Den svenska andelen av det totala fångstuttaget är i jämförelse härmed relativt liten, åren 1967–1974 i medeltal ca 18 %, dock med en viss ökning mot periodens slut, *tabell 12*.

Havsfisket har länge svarat för den största delen av den svenska laxfångsten. En analys av de uppgifter som bl. a. fiskerikommittén lämnat i detta avseende (SOU 1977:74, bil. 2) ger vid handen, att havsfisket under senare delen av 1960-talet och i början av detta decennium svarat för drygt 70 % av den svenska yrkesmässiga fångsten av Östersjölax, *tab. 13*. Den nuvarande utvecklingen tyder emellertid på att en betydande omfördelning av fångstuttaget håller på att ske. På senare år, från 1974 och framåt, har således havsfiskets fångstandel sjunkit till att genomsnittligt endast vara ungefär en halv gång större än kust- och älvfångsten.

Det bör i detta sammanhang dessutom noteras, att 1977 års preliminära fångstuppgifter tyder på en fortsatt minskning. Nämnda år svarade havsfisket för den lägsta fångstandelen (55 %) sedan 1960-talets första år.

Kustfisket efter lax har samtidigt ökat mycket kraftigt. Den officiella statistiken – som dock inte omfattar hela kustfisket (jämför nedan) – visar således en fördubbling av laxfångsten i det yrkesmässiga fiske som sker med fasta redskap, från genomsnittligt ca 90 ton/år under perioden 1966–1973 till ca 175 ton/år för tiden därefter, vilket svarar mot en fångstandel av omkring 15 resp. 25 %. De yrkesmässigt använda fasta redskapens fångstandel har dessutom ökat kontinuerligt under senare år och var enligt preliminära uppgifter nära 40 % (ca 250 ton) år 1977. Praktiskt taget hela denna kustfångst faller på Norrlandskusten (245 ton år 1977).

Fångsten av lax i de norrländska älvarna har däremot minskat under senare tid, från ca 120 ton och en fångstandel om 15 % år 1974 till mindre än hälften år 1977 (preliminärt ca 45 ton resp. 7 %)[1].

Fiskerikommittén anför beträffande kustfiskets laxfångst (SOU 1977:74 s. 227), att återfyndsfrekvensen av märkta laxar tyder på att fångsterna i detta fiske borde vara betydligt större än vad som framgår ur den officiella statistiken. Vi delar denna uppfattning. Till dessa siffror bör således läggas bl. a. de fångster, som det icke-yrkesmässiga fisket svarar för. Även om närmare uppgifter saknas om hur stora dessa fångster är, anses de allmänt vara högst betydande, enligt fiskerikommitténs bedömning av storleksordningen 100 ton år 1975, varav merparten fångad vid Norrlandskusten. Detta uttag härrör väsentligen från fiske med fasta redskap och med nät.

Havsfiskets officiella laxfångstuppgifter bedöms i motsats till kustfisket nära överensstämma med de verkliga. Det kan av denna anledning och mot den ovan tecknade bakgrunden därför antas, att vårt kustfiskes andel

[1] Enligt fiskertistyrelsens statistik över vissa lax- och sikfisken m. m.

av det svenska uttaget av Östersjölax *snarare närmar sig 50 %* än, som tidigare nämnts, 40 %.

Den helt dominerande delen av den laxfångst, som det samlade kustfisket svarar för, sker vid Norrlandskusten.

Även om närmare statistik saknas beträffande fiskeutövandets variationer, tyder samstämmiga uppgifter på i stort sett följande utveckling av lax- och havsöringsfisket vid Norrlandskusten, speciellt inom älvmynningsområdena:

1. Fisket med fasta redskap (storryssjor) minskade i takt med älvutbyggnaderna och den till en början därav förorsakade, försämrade tillgången på lax och havsöring.
2. Efter hand som odlingsprogrammens kompensationsutsättningar börjat ge resultat, har sedan några år tillbaka antalet redskap åter ökat, särskilt i anslutning till de utbyggda älvarnas mynningsområden.
3. Under år 1974 introducerades, först i Norrbottens län, en för svenskt fiske ny typ av fast redskap, den s. k. laxfällan. Detta redskap, som ursprungligen använts i det finska kustfisket, är i regel betydligt effektivare än äldre redskapstyper, t. ex. storryssja, laxmocka, m. fl., inte minst för fångst av lax. Enligt statistik från 1975 års fiske i Lule skärgård var fångsten per redskap av lax och havsöring inemot tre gånger större i laxfällorna än i storryssjorna.

   Antalet laxfällor ökar f. n. mycket starkt. Följande exempel är belysande för situationen vid stora delar av Norrlandskusten: I Lule skärgård fanns år 1974 6 st laxfällor (3 % av samtliga fasta redskap). Därefter har antalet stigit snabbt – år 1975 fanns 37 st (18 %) och år 1976 90 st (48 %). År 1977 torde laxfällorna ha varit i majoritet bland de fasta redskapen. (Se vidare s. 91).

   Mera exakta uppgifter om de fasta redskapens totala antal vid Norrlandskusten saknas. Följande, i flera fall ungefärliga uppgifter, lämnade av berörda fiskerikonsulenter, ger dock ett begrepp om fiskets omfattning.

Län	År	Ungefärligt antal fasta redskap		
		Huvudsakligen på enskilt vatten	Huvudsakligen på allmänt vatten	Totalt antal
BD	1975	750	330	1 080
AC	1977	165	55	220
Y	1976	315	50	365
Y	1977	430[b]	10	440
X	1975	200	100	300
C[a]	1975	60		60

[a] Hela länets kust.
[b] Varav ca 50 st med utsträckningsrätt i allmänt vatten.

Av uppgifterna framgår bl. a., att vid kusten av Västernorrlands län, varifrån data föreligger från två år, antalet redskap ökat markant på kort tid. Redskapen fördelade sig enligt 1977 års inventering på följande sätt:

Storryssjor 1 %, laxfällor 40 % samt fasta laxnät (nätkombinationer) 59 %.

Laxfällornas andel av de fasta redskapen uppges öka efter hand utefter hela Norrlandskusten.

Flertalet fasta redskap är utsatta helt eller huvudsakligen på enskilt vatten, av det totala antalet vid Norrlandskusten ca 75 %.

4. Fisket med rörliga nätredskap har ökat kraftigt under senare år. Orsakerna härtill torde vara flera, bl. a. följande:
   a) Tillgången på havsöring har ökat på vissa håll. Detta bedöms inte enbart bero på att kraftverkens kompensationsodlingar – som för laxen (jämför p. 2 ovan) – börjat ge bättre resultat[1], utan i hög grad också på att vissa kustutsättningar av öring lyckats väl samt på att biotopförbättrande restaureringsarbeten återskapat naturlig havsöringsproduktion i en del vattendrag.
   b) Lax- och öringpriset har stigit kraftigt under senare år. I kombination med den ökande fritiden har detta medfört, att nätfiske efter lax och havsöring utvecklats till att bli alltmer attraktivt för fritidsfiske samt lukrativt för s. k. deltidsfiske.
   c) Sedan nylonnäten introducerades under mitten och senare delen av 1950-talet, har helt nya möjligheter öppnats för envar att bedriva ett omfattande nätfiske, i och med att redskapsskötseln reducerats till ett minimum. Det nya materialet gör det t. ex. onödigt att ta upp näten för torkning. Nutidens nät kan från materialteknisk synpunkt således vara utsatta på fångstplatserna under obegränsad tid, i motsats till vad som gällde för de nät av bomullsgarn som fanns då frifisket vid Norrlandskusten tillkom.

Den kraftiga ökningen av kustfisket och de problem detta förorsakar har påtalats av bl. a. Svenska Insjöfiskarenas Centralförbund (SIC) och Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund (Fritidsfiskarna). Organisationerna framhåller i skrivelser år 1976 till jordbruksdepartementet, att särskilt fisket med fasta redskap och med nät i älvmynningsområdena allvarligt äventyrar laxens och havsöringens fortbestånd. Fritidsfiskarna anför dessutom, att den rådande situationen kraftigt minskar möjligheterna till handredskapsfiske efter dessa arter, såväl vid kusten som i vattendragen. De båda förbunden anser det nödvändigt att av beståndsvårdande skäl inskränka fisket efter vandringsfisk, främst i mynningsområdena och i älvarnas nedre delar. Fritidsfiskarna anför i detta sammanhang:

> Det har från fiskerimyndigheter framhållits att en sådan inskränkning i fisket kan medföra risk för att t. ex. fasta redskap belägna på enskilt vatten vid kusten måste inlösas. Förbundet anser att detta förhållande inte får utgöra ett hinder för ett effektivt skydd av lax- och havsöringbestånden.

Framställningarna har överlämnats till oss.

[1] Kompensationsprogrammen är f. ö. till övervägande del inriktade på produktion av lax, inte öring.

Bristen på lekfisk

Det har av det föregående framgått, att tillgången på lekfisk numera är oroväckande liten i många av de norrländska lax- och havsöringsförande

vattendragen. Situationen är besvärlig i bl. a. *Lule älv* (både lax och öring), där den ålagda kompensationsodingen kunnat uppfyllas endast genom tillskott av avelsmaterial från andra vattendrag. Läget är likartat i *Skellefteälven*. I *Umeälven* är odlingen av havsöring i fara på grund av vikande tillgång på avelsmaterial. Det anges från ansvarigt håll, att den vikande tillgången på avelsfisk i de nämnda vattendragen beror på ett accelererat hårt fiske i framför allt mynningsområdena som "topp" på ett hårt fiske i havet.

Förutom i de inledningsvis nämnda outbyggda älvarna (Torne älv m. fl.) synes rekryteringsfrågan vara särskilt kritisk i *Ljungan, Ljusnan* och *Dalälven*. I samtliga dessa älvar har tillbakagången på främst lax varit markant i avelsfiskena och det finns anledning befara att den rest av naturlig reproduktion, som fortfarande finns kvar inom de nedre delarna av Ljungan och Dalälven, följer samma vikande trend.

Ljungan: Varken under år 1976 eller 1977 fångades någon avelsfisk i de notlag som engagerats för uppgiften.

Ljusnan: Den markanta nedgång i laxfisket, som noterades år 1976, förstärktes året därpå. Trots att avelsfisket då bedrevs längre tid än vanligt, fångades ett färre antal laxar än tidigare år. Medelvikten var dessutom den sannolikt lägsta någonsin, endast ca 2 kg. Blott 35 honor och 38 hanar kunde avsättas för avel. Den bristande tillgången på avelsfisk uteslöt varje form av urval.

Dalälven: Fångsten av lax i det s. k. centralfisket (avelsfiske) i Älvkarleby visar följande negativa utveckling: År 1975 – 1 833 st, 1976 – 271 st och 1977 – 198 st. Endast 67 av dem som fångades under år 1977 kunde tas till avel. När lekvandringsperioden i huvudsak var över år 1978 hade endast ett tiotal honlaxar fångats, dvs. långt under det antal som behövs för odlingens upprätthållande. Havsöringen visar också en vikande trend, men tillgången på avelsfisk är fortfarande tillräcklig. År 1975 fångades i fisket 2 998 st, 1976 568 st och 1977 471 st. Fångsten av lax och öring inom Nedre Dalälvens fiskevårdsområde har under senare år sjunkit på liknande sätt: År 1975 togs 6 950 kg lax, 1976 – 2 451 kg och 1977 – 294 kg. Nedgången för öringen är inte lika drastisk men ändå tydlig, år 1975 – 21 250 kg, 1976 – 17 133 kg och 1977 – 8 658 kg.

Även för de nu nämnda älvarna kan nedgången med största sannolikhet tillskrivas det ökande fisket inom mynningsområdena. Av en inventering, som fiskeriintendenten utförde under år 1977 inom Dalälvens mynningsområde, framgår således bl. a. följande:

- Fisket efter lax och öring inom mynningsområdet ökade kraftigt under åren 1976 och 1977. Detta bestyrks av de fiskandes egna uppgifter, vidare av den mycket starkt ökade försäljningen av laxfällor samt av den väsentligt ökade leveransen av lax och öring.
- Kustfångsten utgjorde 97 % av den totala fångsten av lax i kustfisket inom inventeringsområdet samt i Dalälven nedströms avelsfisket i Älvkarleby.
- Merparten (ca 85 %) av den kustfångade laxen och öringen tas i laxfällor. Resterande fångst härrör från fiske med olika typer av s. k. fasta nätkombinationer[1], vidare med storryssjor och rörliga nätredskap.
- Enligt fiskeriintendentens bedömning tas minst 95 %, troligen i det när-

[1] Fast redskap, där nätet försetts med mer eller mindre avancerade kilar ("nätvinklar") eller s. k. nätkronor med instängningsfunktion.

maste 100 % av inventeringsområdets kustfångade lax och öring vid fiske som utövas med stöd av enskild fiskerätt (dvs. i detta fall främst fiske med fasta redskap på enskilt vatten).

Sammanfattning

Östersjöns laxbestånd baseras till övervägande del (ca 70 %) på reproduktion – naturlig eller genom odling – i norrländska vattendrag. Laxbeståndet är numera föremål för alltför hård beskattning. Tillgången på lekfisk är således oroväckande liten på åtskilliga håll, i vissa älvar långt under vad som erfordras för beståndets upprätthållande. Såväl vattendrag med naturlig reproduktion som utbyggda älvar med odlingsbaserad laxrekrytering har akuta problem av detta slag.

Östersjöländernas samlade havsfiske har sedan åtskilliga år svarat för den största andelen av laxfångsten. Under den senaste tiden har – på basis av internationella överenskommelser – hårdare fiskereglerande bestämmelser införts för detta fiske. Sverige har vidare genom utläggandet av en svensk fiskezon numera helt andra möjligheter än tidigare att reglera havsfiskets beskattning av laxbeståndet.

Tyngdpunkten i det svenska laxfisket har under de allra senaste åren kraftigt förskjutits i riktning mot ett ökat norrländskt kustfiske, främst i anslutning till de laxförande älvarnas mynningsområden. Detta fiske bedrivs i första hand med fasta redskap – speciellt med den nyintroducerade effektiva s. k. laxfällan – men i inte obetydlig omfattning också med rörliga nätredskap. Större delen, uppskattningsvis ca 75 %, av det norrländska kustfisket efter lax utövas med stöd av enskild fiskerätt.

De skyddsbestämmelser som för Norrlandskustens del hittills kommit till användning i fiskevårdande syfte (föreskrifter i länsfiskestadgorna om fredningsområden, fredningstider etc.) har inte lyckats motverka den nu skildrade utvecklingen av lax- och havsöringsfisket i älvmynningarna. Detta torde främst bero på att de föreskrifter som erfordras i stor utsträckning skulle innebära fördelningen av fiskeresursen mellan olika kategorier fiskande och sådana föreskrifter kan inte utfärdas av de för fiskevården ansvariga myndigheterna. Den för laxbeståndets tryggande uppenbart nödvändiga begränsningen av fångstuttaget kan således f. n. inte åstadkommas i de i detta sammanhang särskilt känsliga mynningsområdena.

Situationen är särskilt allvarlig för laxens del. Läget är oroande också för havsöringen i vissa vattendrag. I detta sammanhang bör dock tilläggas, att havsöringen – som är mera kustbunden än laxen – är föremål för en relativt ringa beskattning från havsfiskets sida. Större delen av fångsten tas vid det kustfiske som utövas med fasta redskap samt med nät och som särskilt i älvmynningarnas närhet expanderat kraftigt på senare år.

2.1.3.3 Trålfiske-/siklöjproblemen vid kusten av Norrbottens län

Enligt 7 § fiskeristadgan (1954:607) är trålfiske förbjudet. Utan hinder av detta förbud får enligt trålfiskeförordningen (1976:32) sådant fiske dock bedrivas inom vissa områden, under tid och på villkor som närmare anges i förordningen. Vid Norrbottens läns kust finns inga sådana områden; för-

budet i 7 § fiskeristadgan gäller därför hela denna kuststräcka. Beträffande de områden längs ostkusten där trålfiske medgetts, gäller att sådant fiske i inget fall tillåtits på enskilt vatten.

Trålfiske har sedan år 1959 bedrivits vid Norrbottens läns kust såsom försöksverksamhet. Försöksverksamheten har endast omfattat fiske inom vissa, begränsade områden på allmänt vatten.

Sedan Norrbottens kustfiskareförbund i skrivelse 1971-01-15 till jordbruksministern hemställt att trålfiske generellt skulle tillåtas på allmänt vatten inom Norrbottens län samt försöksvis även på enskilt vatten inom svenska Nedertorneå sockens skärgård beslöt Kungl. Maj:t 1974-12-20 att lämna framställningarna utan annan åtgärd än att handlingarna i ärendet skulle överlämnas till oss.

Vid Norrbottens kust är trålfisket efter siklöja numera den för yrkesfisket ekonomiskt mest betydelsefulla fiskemetoden (jämför avsnitt 2.1.1.3 och tabell 7). Tidigare var fisket efter lax och öring viktigast.

Trålfisket har sin största intensitet under slutet av september – slutet av oktober, dvs. när siklöjan har störst rommängd. Siklöjrom är en efterfrågad delikatess som betingar ett högt pris. Sedan försöken startade, har ett 40-tal båtlag med i runt tal 100 fiskare varit engagerade i verksamheten. Fisket bedrivs i allt väsentligt som partrålning.

Produktionen av löjrom senare år framgår av följande data:

År	Mängd (kg)	Värde (kr)	Medelpris (kr/kg)
1973	92 000	2 793 000	30:36
1974	63 000	2 703 000	42:90
1975	73 000	4 913 000	67:30
1976	107 000	5 860 000	54:77

Omkring 60 % av siklöjfångstens värde (inkl. rom) härrör från trålfiske, resten från fiske med skötar och i viss mån storryssjor.

Efter hand som efterfrågan på rom av siklöja stigit, har konflikterna kring detta fiske ökat. Situationen kan översiktligt beskrivas på följande sätt:

- Under försöksperioden har yrkes- och binäringsfiskarna vid fiske efter siklöja om höstarna (romfiskesäsongen) till övervägande del föredragit trålfiske framför det tidigare bruket att fiska med storryssjor och skötar. Trålfisket kan därför sägas ha ersatt större delen av det tidigare yrkesmässigt bedrivna skötfisket inom fjärdarnas allmänna vattenområden.
- Samtidigt med denna utveckling har framför allt under senare år ett omfattande skötfiske efter siklöja om höstarna etablerats av en ny kategori fiskare, s. k. deltidsfiskare. Härvid har en konkurrenssituation uppstått.
- Konkurrensen mellan de båda kategorierna fiskare, yrkes- och binäringsfiskare resp. deltidsfiskare, torde inte i första hand vara en resursfråga; beståndet av siklöja bedöms inte vara hotat av ett fiske med nuvarande omfattning. Problemen kan snarast sägas bestå dels i en konkurrens om utrymmet – man konkurrerar om delvis samma fiskeplatser – dels i en avsalukonkurrens.
- *Resursfrågan:* Trots det efter hand ökade fångstuttaget saknas indikationer på att beståndet hittills beskattats alltför hårt. Ett väsentligt utökat fiske

med trål kommer däremot sannolikt att påverka beståndsutvecklingen negativt.

- *Konkurrensen om fiskeplatserna:* Norrbottens kustfiskareförbund har i sin tidigare omnämnda skrivelse hemställt, att inom de mera betydelsefulla trålfiskeområdena vid länets kust annat rörligt fiske än trålfiske – dvs. i praktiken skötfiske efter siklöja – skall kunna förbjudas under vissa tider.

  Meningarna är enligt uppgift delade huruvida skötfiskets och trålfiskets konkurrens om fiskeplatserna inom trålfiskeområdena varit omfattande eller ej. Bl. a. har kustfiskareförbundet sedemera framhållit, att sköt- och nätfisket huvudsakligen bedrivs nattetid medan trålfisket regelmässigt utövas under morgon- och förmiddagstimmarna.

  Någon utrymmeskonkurrens mellan trålfiske och fiske med storryssjor uppges däremot inte föreligga.

- *Avsalukonkurrensen:* En väsentlig grund till motsättningarna mellan de olika fiskarekategorierna, i första hand då mellan yrkes- och binäringsfiskarna resp. deltidsfiskarna, är avsalusituationen. Under senare år, bl. a. 1976 och 1977, har yrkesfiskets försäljningsorganisation haft betydande svårigheter att till rimliga priser finna avsättning för den siklöjrom som härrör från yrkes- och binäringsfisket. Enligt samstämmiga uppgifter beror detta på att deltidsfiskare "dumpat" marknaden. Denna försäljning, vid sidan av yrkesfiskets etablerade organisation, uppges ha varit möjlig främst på grund av att den deltidsfiskade varan saluförts till lägre priser än vad yrkesfisket för sin del haft möjlighet att erbjuda. Av förklarliga skäl saknas närmare uppgifter om vilka mängder som det rör sig om; att det under alla omständigheter handlar om betydande kvantiteter är dock ställt utom tvivel. Kustfiskareförbundet har räknat med att deltidsfiskare år 1970 sålde 15 à 20 ton rom. Verksamheten torde ha ökat sedan dess. En försiktig kalkyl – med utgångspunkt från dels undersökningen av kustfiskets fångster i Luleområdet (avsnitt 2.1.2.3), dels fångstrelationen siklöja/siklöjrom enligt SCB:s officiella statistik – visar, att deltidsfisket numera torde omsätta rom i storleksordningen 30 ton.

- Det är inom yrkesfisket en allmän uppfattning *att* försöksverksamheten bör anses vara avslutad, *att* trålfisket efter siklöja numera är en normal driftform *samt att* detta fiske bör kunna bedrivas som normalt fiske och inte som försöksverksamhet. Fiskeriintendenten och länets fiskenämnd har framfört likartade synpunkter.

- Fiskeriintendenten, fiskenämnden samt företrädare för yrkesfisket har framhållit, att trålfisket bör förbehållas yrkesfisket. Tillstånden till försökstrålningen har hittills fördeltas på sådant sätt, att andra än yrkesfiskare endast undantagsvis kommit i fråga. De områden, som med hänsyn till bottentopografi och andra skäl anses lämpade för trålfiske, är emellertid begränsade och, med undantag för vissa delar på enskilt vatten i Nedertorneå skärgård, i stort sammanfallande med nuvarande försöksområden. Även av detta skäl (jämför vad som tidigare framhållits angående beskattningen av siklöjbeståndet) anses nödvändigt, att genom någon form av tillståndsgivning begränsa trålfiskets framtida omfattning.

- Meningarna är delade mellan företrädare för yrkesfisket och icke-yrkesfisket rörande lämpligheten av att tillåta den av kustfiskareförbundet föreslagna försökstrålningen på enskilt vatten inom Nedertorneå skärgård.

2.1.3.4 Sik- och strömmingsfisket

Det icke-yrkesmässiga fisket efter strömming och sik vid Norrlandskusten är omfattande. Fångsten i det icke-yrkesmässiga fisket efter dessa arter kan med ledning av de data som lämnats i avsnitt 2.1.2.2 översiktligt uppskattas till storleksordningen 20 % av yrkesfiskets motsvarande fångstmängd, *tab. 14*.

Större delen (ca 60 %) av den totala sikfångsten vid den aktuella kuststräckan härrör enligt denna beräkning från icke-yrkesfiske med andra redskap än handredskap. Samma grupper fångar inemot 10 % av den strömming, som tas vid Norrlandskusten. Merparten fångas med skötar (strömming) och nät samt, särskilt beträffande sik, även i storryssjor och andra typer av fasta redskap, bl. a. i s. k. sikfällor.

I avsnitt 2.1.1.5 sammanfattades, generellt för Norrlandskusten, några av de viktigaste resultaten från en översiktlig bedömning av den strandnära fångstens fördelning på olika redskap, med undantag för handredskap. Ur detta material kan följande slutsatser[1] dras beträffande fångsten av strömming på enskilt vatten vid Norrlandskusten, *tab. 15*:

- ☐ Yrkes- och binäringsfisket svarar för ca 60 % av såväl fångstmängd som fångstvärde.
- ☐ Fångsten med rörliga nätredskap (skötar, nät) är helt dominerande (ca 90 %), särskilt inom kategorin icke-yrkesfiskare.

Av nämnda material kan vidare de slutsatserna dras, att endast en liten del – något mindre än 10 % – av den totala norrländska strömmingfångsten sker på enskilt vatten samt att fångsten i det icke-yrkesmässiga fisket är ungefär jämnt fördelad på enskilt och allmänt vatten.

I samband med vårt inventeringsarbete har från olika håll påpekats de problem det icke-yrkesmässiga fiskets sik- och strömmingsfångster förorsakar. Konfliktsituationen kan översiktligt beskrivas på följande sätt:

- ☐ Yrkesfisket åsamkas avsättningssvårigheter, på grund av att marknaden tidvis "dumpas" genom ett betydande utbud av billig sik och strömming, fångad vid icke-yrkesmässigt fiske (jämför motsvarande problem rörande rom av siklöja, avsnitt 2.1.3.3).
- ☐ Konflikter av detta slag uppträder utefter i princip hela Norrlandskusten, mest dock i de södra och mellersta kustavsnitten.
- ☐ Konkurrensen är inte i första hand en resursfråga; problemen sammanhänger med avsättningen.
- ☐ Handredskapsfisket förorsakar inga konfliktsituationer härvidlag; problemen består främst i en avsalukonkurrens mellan å ena sidan yrkesfisket och å andra sidan det icke-yrkesmässiga fisket med "övriga redskap", dvs. i detta sammanhang främst rörliga nätredskap (nät och skötar).
- ☐ Introduktion av nylonmaterial i mitten av 1950-talet har revolutionerat fisket med mängdfångande redskap. Jämfört med situationen då nuvarande fiskerättslag tillkom, bedöms särskilt nät- och skötfiskets fångster ha ökat avsevärt av denna anledning; för bl. a. sik och strömming nämns en ökning i storleksordningen 3 à 4 gånger.

Gävlefisk ekonomisk försäljningsförening beräknar, att det mera "avan-

[1] Uppgifterna, som mera grundas på allmän erfarenhet än på statistiskt underlag, avser att skildra en "medelsituation" under de senaste 2–3 åren.

cerade", icke-yrkesmässiga fiskets fångst ("deltidsfiskets fångst") av strömming år 1972 uppgick till ca 445 ton på kuststräckan norra Uppland – Skellefte-trakten, dvs. ca 10 % av yrkesfiskets dåvarande fångst på detta avsnitt av Norrlandskusten. Föreningen kalkylerar, att denna fångst som tas av deltidsfiskare förorsakade yrkesfisket ett inkomstbortfall nämnda år om ca 333 000 kr.

Det bör särskilt uppmärksammas, att föreningen bedömer att icke-yrkesfiskarnas fångst av strömming "ökar" eller "ökar kraftigt" (olika inom olika områden) samt att denna fångst saluförs till priser, som inte sällan är betydligt lägre än vad yrkesfisket kan erbjuda.

Föreningen uppger vidare, att deltidsfiskets fångster även av annan fisk än strömming är stora; inom exempelvis Härnösandsområdet beräknas 50 % av 1972 års fångst, bl. a. av lax och sik, ha härrört från s. k. deltidsfiske.

2.1.3.5 Fångstkonkurrens, sammanfattning

I föregående avsnitt har skildrats mera framträdande motsättningar mellan olika fiskeintressen vid Norrlandskusten. Gemensamt för flertalet är, att icke-yrkesfisket med "övriga redskap" konkurrerar med yrkesfisket och/eller handredskapsfisket, antingen med avseende på fångstuttag eller utrymme på fiskeplatserna. I vissa avseenden anser företrädare för yrkesfisket också en avsalukonkurrens föreligga.

Vi avser att i detta avsnitt sammanfattningsvis belysa hur fångstuttaget fördelas på olika fiskarekategorier vid Norrlandskusten, såväl vad gäller fångstmängd som fångstvärde, *tab. 16*.

- *Fångstmängd:* Av hela kuststräckans fångst svarar handredskapsfisket för ungefärligen 10 %, övrigt icke-yrkesfiske för omkring dubbelt så mycket samt yrkesfisket för resterande ca 70 %. Frånräknas havsfisket blir fördelningen ca 20 %, 35 % resp. 45 % (kustyrkesfisket).
- *Fångstvärde:* Handredskapsfiskets andel av hela fångstvärdet beräknas vara av storleksordningsen 10 %, övrigt icke-yrkesfiske 30–35 % resp. yrkesfisket 55 %. Frånräknas havsfisket bedöms fördelningen bli ca 15 %, 45 % resp. 35 à 40 % (kustyrkesfisket). Icke-yrkesfiskets fångst vid fiske med "övriga redskap" torde således värdemässigt icke obetydligt överträffa kustyrkesfiskets.
- För kustyrkesfisket är särskilt fisket efter lax, strömming, siklöja (inkl. rom), sik och öring av stort värde och beräknas svara för hela 95 % av kustyrkesfiskets fångstvärde; icke-yrkesfiskets motsvarande fångst med "övriga redskap" är värdemässigt samtidigt lika stor, kanske t. o. m. något större. Värdet av handredskapsfiskets fångst av nämnda arter beräknas vara endast ca 10 % därav (inemot 1 milj. kr); av den totala handredskapsfångstens värde utgör de 20–25 %. Handredskapsfisket, i motsats till övrigt icke-yrkesfiske, är således på motsvarande sätt som gäller för övriga kustområden (avsnitt 2.2 och 2.3) väsentligen inriktat på andra arter än yrkesfisket.

2.2 Fisket vid södra ostkusten

2.2.1 *Yrkesfiske*

2.2.1.1 Yrkesfiskarkårens sammansättning

- Yrkesmässigt fiske vid södra ostkusten utövades år 1976 av ca 630 yrkesfiskare samt inemot 350 binäringsfiskare – 16 resp. 18 % av alla som är sysselsatta i saltvattensfisket, *tab. 1.*
- Avgången bland yrkesfiskarna har under senare år varit mindre än vid övriga kustavsnitt. Sedan år 1970 har minskningen varit 5 %, vilket kan jämföras med 24 % för riksgenomsnittet. Binäringsfisket uppvisar en motsatt utveckling – minskningen har varit ca 10 % mot en ökning med 5 % för saltsjöfisket totalt.
- Kustfisket[1] sysselsätter en förhållandevis stor del av yrkesfiskarkåren (endayrke + huvudyrke + biyrke), ca 80 % mot riksgenomsnittets 65 %, *tab. 2.*

2.2.1.2 Fångst

- Det yrkesmässiga fisket vid södra ostkusten avkastade år 1976 ca 15 000 ton till ett värde av omkring 25 milj. kr – 7,5 resp. 9 % av landets totala saltsjöfångst. Såväl fångstmängd- som fångstvärdesandelen har ökat sedan 1970-talets första år, den förra mest med ungefärligen en fördubbling, *tab. 4*
- Av det yrkesmässiga fisket vid södra ostkusten svarar kustfisket för 1/3[2] och havsfisket för 2/3 av fångstmängden. Fångstvärdet är däremot högst inom kustfisket; dess 60-procentiga andel kan jämföras med riksgenomsnittets ca 15 %, *tab. 5.*
- Kustyrkesfiskets betydelse varierar dock inom kustavsnittet; fångstvärdet är störst i södra delarna, såväl absolut som relativt, med en värdeandel för Kalmar län om ca 70 %, vilket kan jämföras med ca 40 % för Stockholms resp. Södermanlands län.[3]

2.2.1.3 Artinriktning

Tre fiskslag är i särklass mest betydelsefulla i det yrkesmässiga fisket. Strömming, ål och torsk svarade 1976 för tillsammans över 90 % av fångstmängden resp. ca 85 % av fångstvärdet, *tab. 17.* Övriga mera betydelsefulla arter är i första hand lax, gädda, flundrefiskar och sik, vilkas sammanlagda fångstvärde dock endast utgör ca 10 %.

Jämfört med Norrlandskusten har således fisket vid södra ostkusten en i västentliga delar annan artinriktning. Fisket efter laxfisk är bl. a. av mindre betydelse – exempelvis öringfångstens värde var år 1976 endast 135 000 kr, dvs. 0,5 % av yrkesfiskets hela fångstvärde. Motsatsen gäller för fiskslag som ål och torsk. Fisket efter sistnämnda arter är av särskild betydelse i Kalmar län. Åtskilligt tyder dock på att ålfiskets fångster nu är vikande, med bl. a. i det närmaste en halvering av fångsten från år 1975 till 1976 (jämför avsnitt 2.2.3.5).

[1] I detta sammanhang används kustfiske som samlande benämning på strand- och kustbundet fiske.

[2] Enligt fiskerikommittén (SOU 1977:74) beräknas andelen vara något större (tab. 23); skillnaden beror dels på något annorlunda bedömning av vilka fångster som bör hänföras till kust- resp. havsfiske, dels på att bedömningarna avser olika år.

[3] Källa: Fiskeristyrelsens länsinventering 1975 avseende situationen årsskiftet 1973–1974.

2.2.1.4 Fiskemetoder, allmänt

Med avseende på fångstvärde är trålfiske efter strömming, bottengarnsfiske efter ål samt skötfiske efter strömming i nämnd ordning viktigast i det yrkesmässiga fisket vid södra ostkusten, *tab. 18.*

2.2.1.5 Fiskemetoder i strandnära områden

Det yrkesmässiga fisket i strandnära områden vid södra ostkusten domineras helt av ålbottengarnsfisket. Även om detta fiske på senare år fått ökad betydelse på allmänt vatten, har det störst omfattning på enskilt vatten. Av det totala fångstvärdet på ca 5,5 milj. kr (år 1976) bedöms omkring 75 %, motsvarande ca 4 milj. kr[1], härröra från fångster på enskilt vatten. Fångstutvecklingen är f. n. negativ.

Härutöver är främst fiske med småryssjor och nät av ekonomisk betydelse i strandnära områden, ofta som komplement till ålbottengarnsfisket. Värdet av småryssjefiskets ålfångst på enskilt vatten bedömds överslagsmässigt uppgå till 1–1,5 milj. kr; det rörliga nätfiskets motsvarande fångstvärde uppskattas vara av samma storleksordning. I fångsten ingår huvudsakligen gädda, flundrefisk, abborre samt laxfisk.

Värdet av hela den yrkesmässiga fångsten på enskilt vatten vid södra ostkusten bedöms uppgå till 6–7 milj. kr.

2.2.2 *Icke-yrkesfiske*

2.2.2.1 SCB-data[2]

- ☐ Totalt ca 345 000 personer, dvs. var sjätte fiskare i landet, fiskar vid södra ostkusten. Det sammanlagda antalet fiskedagar är ca 3,4 miljoner.
- ☐ *Handredskapsfiske* utövas av 335 000 under ca 3 miljoner fiskedagar.
- ☐ Ca 90 000 fiskar med *andra redskap* än handredskap (var fjärde ostkustfiskare). 9 och 10 har tillgång till nät, i medeltal närmare 5 st.
- ☐ Ca 60 % av icke-yrkesfiskets nätfiske hänför sig till den femtedel av nätfiskarna som har fler än 5 nät (knappt 20 000 personer).
- ☐ Nätfisket svarar för ett väl så stort fisketryck som handredskapsfisket, trots att detta har inemot fyra gånger fler utövare.
- ☐ Fisket längs ostkusten är ett närfiske i betydligt större utsträckning än fisket i övriga kustvatten. Ca 4 av 5 fiskare är bosatta inom kustlänen.
- ☐ De i ostkustlänen boende fiskarna utnyttjar den egna kuststräckan för fiske i betydligt mindre utsträckning än vad som är fallet vid t. ex. väst- och sydkusten.
- ☐ Var 5:e har egen fiskerätt av dem som fiskar med *handredskap*. Siffran som är densamma för ostkusten och för inlandsvattnen, dvs. de vatten där innehav av fiskerätt regelmässigt erfordras för fiske, är högre än riksgenomsnittet. Fiskerättsägarna är också något intensivare i sitt handredskapsfiske.
- ☐ Nära hälften av dem som vid ostkusten och i inlandsvattnen fiskar med *andra redskap* än handredskap är fiskerättsägare. Andelen är densamma i båda vattentyperna och betydligt högre än riksgenomsnittet (ca 35 %).

[1] Statistikuppgifter saknas.

[2] Ur vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3).

2.2.2.2 Fångst

Följande uppskattningar kan göras[1]:

- I det icke-yrkesmässiga fisket är fångsten med "övriga redskap" – dvs. i huvudsak nätredskap av olika slag – ca 20 % större än med handredskap, se *tab. 19.*
- Varje person som fiskar med handredskap fångar i genomsnitt ca 8 kg fisk per år mot ca 36 kg vid fiske med övriga redskap.
- Det totala fångstuttaget i det icke-yrkesmässiga fisket uppskattas till inemot 6 000 ton, dvs. drygt 1/3 av den fångstmängd som det samlade yrkesfisket vid södra ostkusten svarar för.
- Ungefär hälften av fångsten i det icke-yrkesmässiga fisket bedöms utgöras fisket) svarar för ungefär likstora fångster (jämför tab. 2:5).
- Ungefär hälften av fångsten i det icke yrkesmässiga fisket bedöms utgöras av gädda och abborre, se *tab. 20.* Nämnda arter är helt dominerande inom handredskapsfisket; i övrigt icke-yrkesfiske är fångsten mera jämnt fördelad, förutom på nämnda fiskslag i första hand på strömming, torsk och flundra, men även på sik och ål.

2.2.2.3 Handredskapsfisket vid södra ostkusten

Handredskapsfisket vid södra ostkusten har generellt sett mycket hög kvalitet. Goda bestånd av intressanta fiskslag, främst gädda och abborre, samt fiske i attraktiv skärgårdsmiljö är härvidlag viktiga inslag.

Antalet fiskedagar per kortfiskeområde är inemot en halv gång fler vid kusten än i ostkustlänens inland, *tab. 21.* Tillsammans utgör de en dryg tredjedel (36 %) av det totala kortfisket i länen vid södra ostkusten, trots att utbudet av kortfiske vid kusten (uttryckt i antal kortfiskeområden) endast är ca 25 % av den totala volymen i dessa län. Siffrorna antyder, att handredskapsfisket vid kusten är eftersökt.

Fiskevårdsområdenas fiskekortupplåtelser till allmänheten är obetydliga. År 1976 gjordes inte inom något fiskevårdsområde såvitt känt några fiskekortupplåtelser till allmänheten.

Förutsättningarna för handredskapsfiske är från resurssynpunkt särskilt goda inom kustavsnittets skärgårdsområden, medan fisket vid öppna kustpartier och i öppen sjö allmänt anses hålla lägre klass.

Generellt sett förhåller det sig alltså så, att handredskapsfisket på enskilt vatten har högre kvalitet än på allmänt. I motsats till övriga kustavsnitt (und.: Blekinge och Gotland) är allt fiske på enskilt vatten förbehållet fiskerättsägaren. Detta förhållande samt det faktum att fisket på allmänt vatten förutsätter tillgång till båt innebär problem för en bredare allmänhet vad gäller möjligheterna att utöva handredskapsfiske. Av vår redovisning i Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) framgår således (jämför avsnitt 2.2.2.1), att fiskemönstret vid södra ostkusten i vissa avseenden avviker från kusten i övrigt på grund av förekomsten av enskild fiskerätt. Bl. a. kan s. k. utestängningseffekter inte uteslutas. Situationen kan belysas även på följande sätt.

Vid södra ostkusten utövas handredskapsfiske under sammanlagt ca 3

[1] Beräkningarna, som avser år 1975, baseras på vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) samt på underlagsmaterialet till bil. 1 i Fiskerinäringen i framtiden (SOU 1977:74).

miljoner dagar per år (tab. 19). av dessa bedrivs ca 0,5 miljoner, dvs. drygt 15 %, på basis av fiskekortköp (tab. 21). Övriga nära 85 % utövas följaktligen på följande förutsättningar:

1. Fiske med stöd av egen fiskerätt
2. Fiske på arrenderat vatten
3. Fiske på allmänt vatten
4. Fiske "på lov"
5. Olovligt fiske (inkl. fiske på inte "hävdade" vatten)

Av vår redovisning i Svenskarnas fiskevanor framgår, att ungefär var femte handredskapsfiskare vid södra ostkusten har egen fiskerätt samt att handredskapsfiske bedrivs med stöd av denna fiskerätt under sammanlagt ca 620 000 fiskedagar, dvs. drygt 20 % av den totala volymen.

Närmare uppgifter saknas om hur resterande, mer än 60 % av handredskapsfiskedagarna, fördelas på övriga alternativ (p. 2–5 ovan). Följande bör dock påpekas i sammanhanget. Vid vårt kartläggnings- och inventeringsarbete har upprepade gånger påtalats svårigheterna att beivra olovligt fiske, inte minst vid den aktuella kuststräckan. Den omfattande fritidsbåtstrafiken, friluftslivets expansion över huvud taget, bristande kunskap hos allmänheten om fiskerättsliga förutsättningar samt svårigheterna att avgöra var gränsen går mellan allmänt och enskilt vatten, liksom mellan upplåtet och inte upplåtet enskilt vatten (jämför avsnitt 2.2.3.2) nämns som viktiga skäl till att fisket sannolikt ofta utövas utan erforderliga tillstånd (p. 5 ovan).

2.2.3 *Problem*

2.2.3.1 Tillgången på vatten för handredskapsfiske

Endast något mer än 15 % av handredskapsfisket vid södra ostkusten bedrivs inom kortfiskeområden (avsnitt 2.2.2.3). Efterfrågan på fiskemöjligheter i kustvatten bedöms samtidigt vara stor. Enligt samstämmiga uppgifter upplevs bristsituationen starkast inom skärgårdsområdena, där avståndet ut till allmänt vatten kan vara högst betydande. En i detta sammanhang ofta återkommande fråga är i vilken utsträckning befintliga kortfiskevatten balanserar efterfrågan. Följande analys avser att belysa detta problem, huvudsakligen med utgångspunkt från tillgängliga biologiska resurser, *tab. 22*.

- ☐ Den totala arealen enskilt vatten vid södra ostkusten uppskattas till ca 413 000 ha. 12 %, dvs. ca 50 000 ha (år 1976), är tillgängligt för allmänheten i form av kortfiske.
- ☐ I medeltal 0,9 kg fisk fångas vid en dags handredskapsfiske inom det aktuella kustavsnittet[1]. Mot denna bakgrund kan handredskapsfiskets årsfångst inom kortfiskeområdena uppskattas till genomsnittligt 9 kg/ha.
- ☐ Det *potentiellt möjliga* fångstuttaget i det totala kustfisket (yrkesfiske och icke-yrkesfiske) vid södra ostkusten kan beräknas till 10 à 11 kg/ha/år[2], eventuellt något högre. *Nuvarande* uttag är ca 7,5 kg/ha[2]. Det bör observeras, att i denna avkastning ingår samtliga fiskade arter.

[1] Enligt såväl fiskerikommitténs beräkningar (SOU 1977:74) som fiskeristyrelsens kortvattenundersökning 1975-09-20.

[2] Beräknat på basis av fiskerikommitténs uppgifter (SOU 1977:74, s. 212), dock *inkl.* strömming, torsk och skarpsill, vilka inte ingår i kommitténs motsvarande avkastningssiffror (ca 5,8 resp. ca 4,2 kg/ha). Uppgifterna avser vattenområdet ut till territorialgränsen.

- Även om produktionen är åtskilligt större i strandnära områden än i kustvattnen i övrigt, måste fångstuttaget i kortfiskeområdena anses vara högt.
- Fångstuttaget i kortfiskevattnen varierar avsevärt mellan olika delar av kuststräckan, från beräknade 12 à 13 kg/ha i Stockholms och Södermanlands län till 2 à 3 i Uppsala län (Östhammars kommun) och i Kalmar län. Denna skillnad i fisketryck står väl i överensstämmelse med efterfrågan på möjligheter till handredskapsfiske, uttryckt i antal invånare i regionen per ha kortfiskeupplåtet vatten.
- Den förhållandevis låga besöksfrekvensen på kortfiskevattnen i Uppsala län (Östhammars kommun) och Kalmar län torde till en del dessutom förklaras av följande:

  Uppsala län. Utöver kortfiskevattnens ca 7 000 ha uppges dessutom 4 000 à 5 000 ha vara "ofullständigt" upplåtna, dvs. tillgängliga för närboende, sommarstugeägare o.d.; organiserad upplåtelse till allmänheten förekommer däremot inte. Möjligheterna till fritt handredskapsfiske vid länets övriga kust (norr om Östhammars kommun) torde dessutom ha betydelse härvidlag.

  Kalmar län. Omkring 2 000 ha kommunalt ägda vatten, belägna i anslutning till tätorter, upplåts gratis till allmänheten. I Kalmarsundsområdet är vidare det fria handredskapsfisket på allmänt vatten mera lätttillgängligt än på kuststräckan i övrigt (smal zon enskilt vatten).
- De för kortfiskevattnen angivna avkastningssifforna är schablonmässigt beräknade med utgångspunkt från en genomsnittlig dagsfångst av 0,9 kg. På biologiska grunder kan med stor säkerhet dock antas, att fångsten per fiskande är inte obetydligt lägre i välbesökta vatten och på motsvarande sätt högre inom mindre utnyttjade områden. Denna slutsats styrks av en allmän uppfattning, att fisket inom de mest besökta vattnen är "dåligt", att det är "utfiskat". Denna situation hämmar fritidsfiskets fortsatta utveckling (jämför avsnitt 2.2.3.4, Arrendekonkurrens).
- Den av fritidsfiskare framförda uppfattningen att fisketrycket bör spridas över större områden vid södra ostkusten stöds av föreliggande uppgifter, såväl vad gäller det biologiskt möjliga fångstuttaget som med hänsyn till tillgång- och efterfrågesituationen.
- Det synes med hänsyn till vattnens produktionskapacitet inte möjligt, att med någorlunda bibehållen kvalitet i fisket nämnvärt öka fritidsfisket inom den för allmänheten nu upplåtna kortvattenarealen. Tillgängliga uppgifter visar samtidigt, att det finns ett uppdämt behov av ökade möjligheter till handredskapsfiske.

I detta sammahang bör nämnas, att Stockholms läns landsting hos Kungl. Maj:t hemställt om att gällande fiskerätts- och vattengränslagstiftning (jämför avsnitt 2.2.3.2) ändras så att möjligheterna till fritidsfiske underlättas vid Östersjökusten. Framställningen har överlämnats till oss.

2.2.3.2 Gränsproblem

Det föreligger betydande svårigheter för en enskild fiskare vid södra ostkusten att avgöra var han har rätt att fiska. Vederbörande måste således

känna till var gränsen går mellan allmänt och enskilt vatten samt mellan enskilt frivatten och enskilt vatten i övrigt. Om han fiskar inom ett kortfiskeområde är han vidare skyldig att känna till områdets omfattning för att inte överskrida gränsen till det omgivande enskilda vatten, som inte omfattas av upplåtelsen (jämför avsnitt 2.2.2.3).

En enskild fritidsfiskares möjligheter att få reda på var gränsen går mellan allmänt och enskilt vatten är f.n. starkt begränsade. Kartor, där gränsen är markerad, finns således allmänt tillgängliga endast för mindre delar av ostkusten.

Hur gränslinjen mellan allmänt och enskilt vatten kan se ut framgår av *fig. 1.*

Den rådande situationen hämmar utvecklandet av ett mera omfattande fritidsfiske från allmänhetens sida.

2.2.3.3 Fångstkonkurrens

Handredskapsfisket betraktas från yrkesfiskets sida mera sällan som en allvarlig konkurrent om fångstuttaget. Undantag förekommer, men anledningarna härtill torde emellertid oftare vara störningar i fiskeutövandet (skador på fiskeredskap etc.) än en verklig konkurrens om fiskresursen (se även avsnitt 2.2.3.4).

Det framhålls däremot ofta, att det vid södra ostkusten föreligger en konkurrenssituation gentemot andra fiskarekategorier, såväl beträffande fiskresursen som på avsalusidan. Särskilt nämns ett omfattande småryssjefiske efter ål[1] samt, åtminstone inom vissa områden i närheten av tätorter, ett tidvis betydande skötfiske efter strömming.

Krav har framförts, att antalet parryssjor per fiskare skall begränsas på allmänt vatten, att det s. k. deltidsfisket efter ål, framför allt gulål, skall begränsas samt att parryssjor och liknande redskap skall anses vara fasta redskap[2]. Dåvarande fiskerinämnden i Kalmar län har till oss framfört liknande synpunkter. Nämnden framhöll bl. a., att ett på senare år allt intensivare ryssjefiske starkt decimerar de gulålbestånd som utgör basen för kustyrkesfiskets mycket betydelsefulla blankålfiske med bottengarn. Nämnden hemställde, att åtgärder skulle vidtas i syfte att begränsa fångsten av småål, framför allt genom att deltidsfiske förhindrades. Redan tidigare (1972) anförde Svenska ostkustfiskarenas centralförbund i skrivelse till jordbruksdepartementet, att sådan ändring i första hand borde ske att fiske efter ål med grimgarn förbjöds på allmänt vatten samt att fiske med ålryssja inte medgavs utan särskilt tillstånd. Därjämte borde enligt förbundet tillstånd till fiske med fast redskap och ålryssja alltid förbehållas yrkesfiskare.

En betydande och sannolikt dominerande del av det nämnda ryssjefisket efter gulål bedrivs med stöd av enskild fiskerätt.

De olika fiskarekategoriernas fångstuttag vid södra ostkusten kan belysas på följande sätt, *tab. 23.*

- *Fångstmängd:* Handredskapsfisket beräknas svara för 10 % av hela fångsten vid kuststräckan, övrigt icke-yrkesfiske 15 % resp. yrkesfisket 75 % (ungefärliga andelar). Bortser man från havsfisket blir fördelningen ca 20 %, 25 % resp. 55 %.

[1] Främst uppväxande s. k. gulål.

[2] Framställning till utredningen från Norra Kalmar läns kustfiskareförbund.

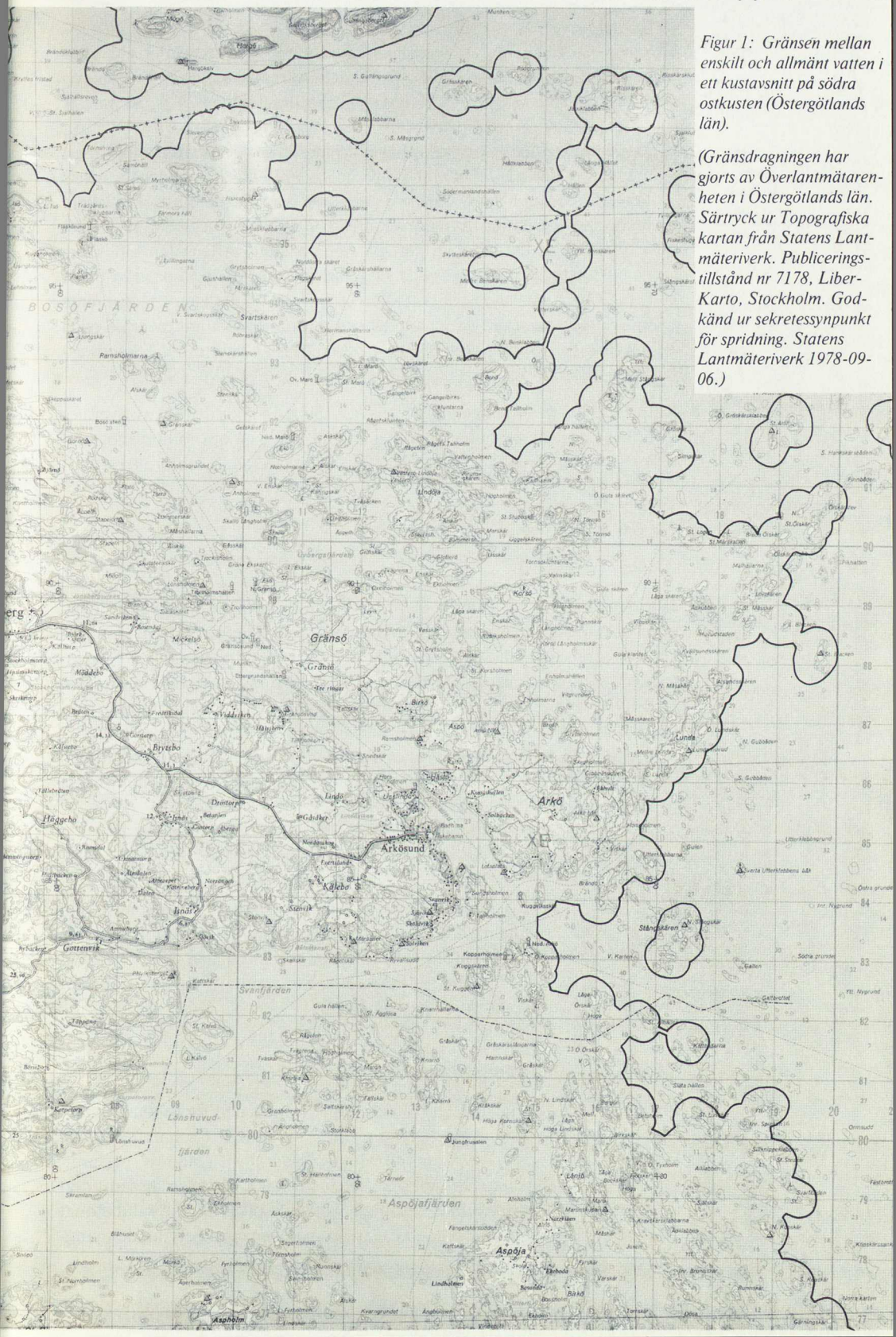

Figur 1: Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten i ett kustavsnitt på södra ostkusten (Östergötlands län).

(Gränsdragningen har gjorts av Överlantmätarenheten i Östergötlands län. Särtryck ur Topografiska kartan från Statens Lantmäteriverk. Publiceringstillstånd nr 7178, Liber-Karto, Stockholm. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Statens Lantmäteriverk 1978-09-06.)

- *Fångstvärde:* Handredskapsfiskets andel av hela fångstvärdet vid kustavsnittet beräknas till 15 %, övrigt icke-yrkesfiske till 25 % resp. yrkesfisket 60 %. Frånräknas havsfisket blir fördelningen 20 %, 30 % resp. 50 %.
- Handredskapsfisket och yrkesfisket är väsentligen inriktat på olika arter. Således svarar gädda och abborre för ca 90 % av handredskapsfiskets fångstvärde, mot blott 3 % för yrkesfisket (ca 5 % för kustyrkesfisket).
- Icke-yrkesfisket med övriga redskap (nät, ryssjor etc.) och kustyrkesfisket är däremot i hög grad inriktat på samma arter. Ålfångsten vid södra ostkusten beräknas exempelvis vara fördelad med ca 70 % på yrkesfisket resp. 30 % på icke-yrkesfisket (främst ryssjor). Skillnaden i fångstvärde kan antas vara något större. Torsk och strömming är härutöver de enda fiskslag, för vilka kustyrkesfisket värdemässigt överträffar icke-yrkesfisket med övriga redskap.

Det kan i detta sammanhang nämnas, att Södermanlands distrikt av Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund tillskrivit oss med förslag om förbud mot nätfiske för andra än yrkesfiskare och husbehovsfiskande jordbrukare.

2.2.3.4 Konkurrens om fiskevatten

Arrendekonkurrens

Från flera håll har påtalats en inom vissa områden hård konkurrens mellan olika fiskarekategorier beträffande arrende av enskilda fiskevatten. Det uppges vanligtvis, att yrkesfisket härvid fått vika för andra, kapitalstarkare intressen. Det finns således exempel på att man i särskilt attraktiva områden för fritidsfiskeändamål betalat 100 kr per ha eller mera i årligt arrende, dvs. priser som ligger långt över vad vattnen kan avkasta i fångstvärde.

Vad gäller arrenden för handredskapsfiske torde den rådande situationen väsentligen förklaras av bristen på upplåtna vatten med god kvalitet i fisket (jämför avsnitt 2.2.3.1).

Trål- och skötfisket

Inom vissa delar av södra ostkustens allmänna vattenområde, bl. a. vid kusten av Östergötlands län, uppges konflikter tidvis förekomma mellan trål- och skötfiskare. Motsättningarna rör i första hand frågan vilken kategori som skall anses ha företräde till fisket efter strömming i de s. k. trålfiskeområdena innanför territorialvattengränsen.

2.2.3.5 Öringfångstens fördelning

Problemen med öringfångstens fördelning är snarlik den för övriga kustavsnitt och sammanhänger med att öringen är en särskilt för handredskapsfisket högattraktiv art. Även om öringen uppträder förhållandevis sparsamt, utgör den för många ett viktigt "lockbete" för fiske. Öringen är samtidigt av ekonomiskt intresse, vilket resulterat i ett inte obetydligt avsalubetonat fiske med rörliga nätredskap, särskilt inriktat på denna art. Betydande mäng-

der tas härutöver som bifångst vid i stort sett alla typer av fiske med nätredskap.

Fångstfördelningen karakteriseras av följande:

Södra ostkustens skilda öringstammar har olika benägenhet att företa längre vandringar; deras exponering för fångst i havsfisket varierar därför och försvårar en allmän beskrivning av hur fångsten av ostkustöring fördelas på hav, kust- och sötvatten. Klart är emellertid, att endast en mindre del fångas i vattendragen, oftast endast några få procent, undantagsvis omkring 10 %. Däremot visar företagna märkningar förhållandevis entydigt, att den kustfångade öringen till övervägande del tas med nät (storleksordningen 60 %) men även i fasta redskap, främst ålbottengarn och fasta laxgarn (ca 25 %). Handredskapsfångsten är väsentligt mindre, omkring 10 %.

Ålbottengarnsfisket kompletteras tämligen ofta med ett visst fiske med rörliga nätredskap. Yrkesfiskets ålfångster är av allt att döma vikande (se avsnitt 2.2.1.3). I och med att lönsamheten i detta fiske således kan antas bli sämre, kan ett ökat kustyrkesfiske med nät efter den ekonomiskt intressanta öringen väntas. Rådande konkurrenssituation kommer enligt den nu skisserade utvecklingen att förvärras.

2.3 Fisket vid väst- och sydkusten inkl. Gotland

2.3.1 *Yrkesfiske*

2.3.1.1 Yrkesfiskarkårens sammansättning

- Yrkesmässigt fiske utövades år 1976 av ca 2 900 yrkesfiskare samt nära 1 000 binäringsfiskare, dvs. ungefär 75 % resp. ca 50 % av landets samtliga i saltvattensfiske nämnda år yrkesverksamma personer, *tab. 1.* Sedan 1970-talets första år har avgången bland yrkesfiskarna varit större än vid något annat kustavsnitt; nästan var tredje har lämnat yrket mellan åren 1970 och 1976. Utvecklingen bland binäringsfiskarna har varit den motsatta med en mer än 15-procentig ökning under samma tid.
- Andelen kustfiskare är betydligt mindre än vid övriga kustavsnitt – något över hälften jämfört med Norrlandskustens drygt 90 % resp. södra ostkustens mer än 80 %, *tab. 2.*
- Även andelen biyrkesfiskare är mindre än vid övriga kustavsnitt, eller blott var femte mot drygt varannan vid Norrlandskusten resp. var tredje vid södra ostkusten. Ungefär tre av fyra yrkesverksamma fiskare är heltidssysselsatta inom fisket.
- Merparten (tre av fem) av kustavsnittets yrkesverksamma fiskare finns inom Göteborgs och Bohus län. Detta gäller i än högre grad de som har fisket som enda yrke.

2.3.1.2 Fångst

- Det yrkesmässiga fisket vid väst- och sydkusten[1] producerade år 1976 ca 180 000 ton till ett värde av inemot 225 milj. kr., dvs. 88 resp. 83 % av det totala saltvattensfiskets fångst och fångstvärde. Såväl fångstmängd- som värdeandelen har minskat sedan 1970-talets början, *tab. 4.*
- Kustfiskets fångstandel (ca 6 %[2]) är väsentligt lägre än vid övriga kust-

[1] Här och i det följande avses med beteckningen väst- och sydkusten hela den aktuella kuststräckan, *inkl.* Gotland.

[2] Kustfiskets fångster är svåravgränsade från övrigt fiske, varför denna och följande uppskattningar rörande kustfisket är ungefärliga.

avsnitt, *tab 5*. Lägst är den i Göteborgs och Bohus län med blott några få procent mot ca 12 % vid kuststräckan i övrigt.

- Kustfiskets fångstvärdeandel är inte lika låg – omkring 8 % i Göteborgs och Bohus län resp. ca. 20 % vid väst- och sydkusten i övrigt – i medeltal drygt 10 %.
- Yrkesfisket vid väst- och sydkusten är således betydligt mera inriktat på havsfiske än yrkesfisket i övrigt.
- Västkustfiskets fångster har minskat sedan mitten av 1960-talet. Nedgången beror främst på att tillgången på sill minskat starkt.

2.3.1.3 Artinriktning

Beroende på västerhavets större artrikedom är fisket mera mångsidigt än vid de tidigare behandlade kustavsnitten, *tab. 24*. Ekonomiskt viktigast är sill/strömming (ca 80 milj. kr. år 1976), som f. n. svarar för drygt 35 % av hela fångstvärdet, därnäst torsk (ca 15 %), nordhavsräka[1] och s. k. foderfisk (vardera ca 10 %) samt "övrig torskfisk"[1], dvs. kolja, gråsej m. fl. (ca 7 %), tillsammans omkring 80 % av hela fångstvärdet vid väst- och sydkusten. Bland de ekonomiskt mera betydelsefulla fiskslagen märks vidare främst ål, lax, skarpsill, makrill[1] och flundrefiskar (rödspotta m. fl.). Fångstuttaget av olika fiskslag är numera i hög grad beroende av internationella överenskommelser (fångstkvoter).

2.3.1.4 Fiskemetoder, allmänt

Trål- och ringnotsfisket svarar tillsammans för omkring 80 % av väst- och sydkustfiskarnas totalfångst. De viktigaste fiskslagen vid trålfiske är sill, foderfisk, nordhavsräka samt olika slag av torsk- och flundrefisk. Ringnotsfisket är främst inriktat på sill, foderfisk och makrill.

Ser man till enbart sydkustfisket domineras detta av trålfiske efter sill och torsk, där torsken år 1976 övertagit sillens tidigare roll som ekonomiskt viktigaste art. Även bottengarnsfisket efter ål och utsjöfisket efter lax med drivgarn och laxlinor har stor ekonomisk betydelse vid detta kustavsnitt.

2.3.1.5 Fiskemetoder i strandnära områden

Kustyrkesfisket vid väst- och sydkusten utmärks av stor mångsidighet. På grund av ofullständig fångststatistik kan endast en översiktlig beskrivning göras.

Ekonomiskt viktigast är fisket efter ål. Det samlade fångstvärdet uppgick år 1976 till ca 8,5 milj. kr.[2] Vid sydkustlänen fångas merparten med *bottengarn,* år 1976 ca 75 % till ett värde av 3,9 milj. kr. Vid västkusten, eventuellt också i Öresund, torde däremot fångsten i *småryssjor* (enkel- och parryssjor) överväga.

I den bohuslänska skärgården bedrivs ett omfattande s. k. lysfiske med *snörpvad* efter skarpsill. Fångstvärdet varierar men torde generellt kunna anges till 5 à 6 milj. kr. Vidare görs tidvis betydande inomskärsfångster av sill vid snörpvadsfiske. Detta fiske är av betydenhet även i Blekinge skärgård.

[1] Ingår endast i västkustfångsterna.

[2] Källa: Fiskestatistisk årsbok.

Fisket med *rörliga nätredskap* har stor utbredning. En icke obetydlig del av sköt- och garnfisket efter sill/strömming vid sydkusten[1] bedrivs kustnära. Runt hela väst- och sydkusten utövas vidare ett omfattande nätfiske av mera ospecificerat slag, ofta med bottensatta redskap. Fångsten, som främst utgörs av torsk, öring och flundrefiskar, är inte närmare känd, varken till mängd eller värde.

En viss del av hummer- och krabbfångsten härrör från fiske med rörliga nätredskap, se avsnitt 2.3.3.7. Merparten av den yrkesmässiga fångsten tas dock vid fiske med *hummer-* resp. *krabbtinor*. 1976 års fångst av hummer uppges officiellt till 41 ton med ett värde av ca 1,6 milj. kr. Motsvarande siffror för krabba är ca 100 ton resp. 0,6 milj. kr. En betydande del av krabbfångsten härrör dock från utsjöfiske i Kattegatt.

Fasta redskap används förutom för fångst av ål (jämför ovan) även vid fiske efter lax och öring. Fisket med laxbottengarn är särskilt i närheten av de halländska vattendragens mynningsområden av betydenhet. Speciellt i norra Bohuslän ingår torsk i de fasta redskapens fångst. Denna art är vidare förmål för riktat fiske med en mindre typ av ryssjor, s. k. *torskryssjor,* vilka liksom de tidigare nämnda parryssjorna, avsedda för ålfångst, är särskilt ofta använda på västkusten.

2.3.2 *Icke-yrkesfiske*

2.3.2.1 SCB-data[2]

- ☐ Totalt ca 490 000 personer, dvs. var fjärde fiskare i landet, fiskar vid väst- och sydkusten. Det sammanlagda antalet fiskedagar är ca 4,1 miljoner.
- ☐ *Handredskapsfiske* utövas av 470 000 under ca 3,7 miljoner fiskedagar.
- ☐ Ca 105 000 fiskar med *andra redskap* än handredskap (var fjärde fiskare inom kustavsnittet). 9 av 10 disponerar nät, i medeltal 4 st.
- ☐ Mer än hälften av icke-yrkesfiskets nätfiske härrör från de ca 15 % av nätfiskarna som har fler än 5 nät (ca 15 000 personer).
- ☐ Nätfisket svarar för ett väl så stort fisketryck som handredskapsfisket, trots att detta utövas av nära 5 gånger så många fiskare.
- ☐ Fisket är i betydande utsträckning ett turistfiske. Var tredje fiskare är bosatt utanför kustlänen. De fiskande kommer talrikt från praktiskt taget alla län i Syd- och Mellansverige.
- ☐ Det förhållandet, att de mera långväga besökarna använder andra redskap i nära nog samma utsträckning som handredskap antyder att deras fiske ofta är förenat med innehav av och vistelse i fritidshus vid kusten.

2.3.2.2 Fångst

Följande uppskattningar kan göras[3]:

- ☐ I det icke-yrkesmässiga fisket är fångsten med "övriga redskap" – dvs. i huvudsak nätredskap av olika slag – 25 à 30 % större än med handredskap, se *tab. 25.*
- ☐ Varje person som fiskar med handredskap fångar i genomsnitt ca 7 kg

[1] Totalt fångstvärde år 1976 uppskattas till ca 1,9 milj. kr.

[2] Ur vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3).

[3] Beräkningarna, som avser år 1975, baseras på vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) samt på underlagsmaterialet till bil. 1 i Fiskerinäringen i framtiden (SOU 1977:74).

fisk per år mot ca 40 kg vid fiske med övriga redskap.

- Det totala fångstuttaget i det icke-yrkesmässiga fisket uppskattas till omkring 7 500 ton, dvs. storleksordningen 4 % av den fångstmängd som det samlade yrkesfisket vid väst- och sydkusten svarar för.
- Fångsten i det strand- och kustbundna yrkesfisket (kustyrkesfisket) beräknas vara inemot en halv gång till så stor som icke-yrkesfiskets, (jämför tab. 5[1]).
- Hälften av fångsten i det icke-yrkesmässiga fisket bedöms utgöras av torsk, *tab. 26*. Resten är sammansatt av en stor mängd arter, där skrubbskädda (skrubba), öring och rödspotta är i viss övervikt.
- Utöver nämnda arter ingår i fångsten med *övriga redskap* (nät, ryssjor, tinor m. m.) även betydande mängder krabba, hummer, ål och sill (avsnitt 2.3.3.8).
- Handredskapsfångsten domineras i högre utsträckning av torsk (ca 60 %); av övriga arter bör främst nämnas vitling och makrill.

2.3.2.3 Handredskapsfisket vid väst- och sydkusten inkl. Gotland

Handredskapsfisket är med undantag för Gotland och Blekinge fritt ända in till land. Bristen på fiskemöjligheter i Skånes inland samt den tilltagande försurningen av sjöar och vattendrag inom stora delar av västkustområdet gör det fria fisket vid dessa kustavsnitt särskilt värdefullt.

Vid Gotlands och Blekinges kuster är det strandnära handredskapsfisket förbehållet fiskerättsägaren (10–11 §§ FL). Trots detta betraktas fisket som "fritt" på större delen av *Gotlands kuster,* ett förhållande som torde sammanhänga med dels att den enskilda fiskerätten ofta hävdas svagt eller inte alls, dels att kännedomen om förekomsten av enskild fiskerätt är bristfällig. Fiskekortsupplåtelser förekommer endast inom två områden vid Gotlands kuster (år 1976); antalet upplåtelser är ringa.

Vid *Blekingekusten* hävdar fiskerättsägarna i större utsträckning sin rätt till handredskapsfiske, även om betydande undantag förekommer. År 1976 uppläts fiske åt allmänheten via kortförsäljning inom fyra områden, varav tre mindre. Handredskapsfiske är härutöver gratis upplåtet till allmänheten på några kustavsnitt. Sammanlagt utgör dessa områden ca 15 % av det enskilda vattnet (jämför avsnitt 2.3.3.1).

Handredskapsfisket vid väst- och sydkusten har hög kvalitet. Artrikedomen är stor, särskilt vid västkusten, vilket har medfört att fisket är mera mångsidigt än på andra håll. Vid *Gotland* är fisket framför allt inriktat på gädda, men även torsk och i viss mån öring ingår i fångsten. Vid *Blekingekusten* dominerar gädd- och aborrfisket. Även torsk och tidvis sill är viktiga fångstobjekt. Torsk, öring och under våren näbbgädda är huvudföremål för handredskapsfiskarnas intresse vid *Skånes* kuster. Möjligheterna till fångst av stor torsk är särskilt goda i Öresund, där även handredskapsfisket efter sill har betydelse. Fisket vid *Hallandskusten* inriktas i allmänhet på torsk men även på andra arter bland torskfiskarna, vidare på öring, makrill och vid grunden ute till havs bl. a. pigghaj. Mångsidigheten i fisket är särskilt stor i den *bohuslänska* skärgården. I det strandnära fisket fångas bl. a. torskfisk av olika slag och öring. Inomskärs fiskas torsk, vitling, makrill, flundrefiskar m. fl., samt utomskärs även arter som pigghaj, långa och bleka.

[1] Enligt fiskerikommittén (SOU 1977:74) beräknas skillnaden vara något större; skillnaden beror på något annorlunda bedömning av vilka fångster som bör hänföras till kust- resp. havsfiske.

Fiskemetoderna är många. Vanligast är fiske med kastspö, pilk och dörj. En stor del av fisket sker från båt. På senare år har särskilt vid västkusten antalet turbåtar, som tar fiskare ut till grundområden till havs, vuxit i antal. Intresset för fiske med handredskap i det yttre havsbandet synes över huvud taget ha ökat vid denna del av kusten.

2.3.3 *Problem*

2.3.3.1 Handredskapsfisket vid Blekinges södra kust och vid Gotland

Vid Blekinge läns södra kust är fisket med rörliga nätredskap samt med långrev och tobisnot fritt ända in till stranden. Med undantag för långrev gäller motsvarande även för Gotlandskusten. Fisket med bl. a. handredskap är i motsats härtill förbehållet fiskerättsägaren.

Ifrågavarande bestämmelser har medfört ogynnsamma konsekvenser, särskilt under senare år. Det fria nätfisket är för yrkesfiskare en värdefull tillgång, som de måste kunna nyttja. Det fria nätfisket har emellertid kommit att utnyttjas även av tusentals icke-yrkesfiskare. Stora vattenområden vid kusten har således blivit utsatta för ett mycket omfattande nätfiske, särskilt vid Blekinges södra kust, vilket

- allvarligt försvårar meningsfull fiskevård
- hindrar allmänhetens handredskapsfiske inom upplåtna områden
- utgör ett allt större hot mot dem som är beroende av kust- och skärgårdsfisket för sin försörjning
- minskar, närmast eliminerar, intresset för att ordna upplåtelser för handredskapsfiske.

Blekinges sydkust

Omkring 28 000 personer i Blekinge län handredskapsfiskar vid väst- och sydkusten[1,2]. Merparten av detta fiske utövas sannolikt vid det egna länets sydkust; fiske på andra delar av väst- och sydkusten torde kompenseras genom "turistfiske" från landet i övrigt.

Detta kan jämföras med följande uppgifter. Den samlade kortförsäljningen avseende fiske med handredskap vid kusten är liten, totalt endast i storleksordningen 500 kort (år 1976). Antalet personer som genom klubbarrenden o. d. har rätt till fiske på enskilt vatten kan uppskattas vara ungefär lika många. Överslagsmässigt kan vidare 3 000 à 4 000 av handredskapsfiskarna beräknas vara fiskerättsägare vid länets sydkust eller ingå i hushåll med sådan fiskerätt[2]. Följaktligen fiskar resterande 85 %, ca 24 000 personer, på någon av följande förutsättningar:

1. Fiske på allmänt vatten
2. Fiske på gratis upplåtna (huvudsakligen kommunala) vatten
3. Fiske "på lov"
4. Olovligt fiske (inkl. fiske på inte "hävdade" vatten)

De gratis upplåtna vattnen (punkt 2 ovan) utgör endast omkring 10 % av allt enskilt vatten vid Blekinges sydkust. Det kan således antas, att en betydande del av de resterande ca 24 000 personerna bedriver sitt handred-

[1] Enligt vår definition bl. a. Blekinge läns södra kust.

[2] Beräknat på grundval av data från vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3).

skapsfiske enligt något av de övriga angivna alternativen.

Sammanfattningsvis kan anföras, att ett mera omfattande handredskapsfiske vid länets sydkust hindras av

- ☐ oreglerade upplåtelseformer (bl. a. saknas fiskevårdsområden)
- ☐ fläckvis och endast spridd tillgång till upplåtna vatten, varigenom närfisket hämmas
- ☐ omfattande nätfiske. Ca 27 % eller ca 10 000 av länets samtliga fiskare fiskar med andra redskap än handredskap vid länets sydkust. Såsom jämförelse kan nämnas, att i hela landet endast Hallands och Gotlands län har motsvarande högre andel.

Handredskapsfiskets beräknade fångstandel är blygsam, ca 5 % av den totala fångsten i kustfisket, *tab. 28*. Icke-yrkesfiskets fångstuttag med övriga redskap bedöms vara omkring 2,5 gånger större med en medelfångst om 50 kg/person mot handredskapsfiskets ca 7 kg.

En rimlig slutsats av detta är, att ett ökat handredskapsfiske – exempelvis till följd av att detta fiske blir fritt vid länets sydkust – inte kommer att nämnvärt förändra nuvarande fångstfördelning. En ökad fångst av det slag som här berörts, ryms gott och väl inom det potentiellt möjliga uttaget.

Det bör vidare observeras, att handredskapsfångsten i huvudsak utgörs av gädda och abborre, fiskslag vilka är av förhållandevis liten betydelse för yrkesfisket, medan icke-yrkesfiskets fångster med nät, ryssjor och andra redskap än handredskap värdemässigt domineras av ål, dvs. en av yrkesfiskets viktigaste arter.

Fiskerättskommittén uttalade i 1947 års betänkande (SOU 1947:47 sid 126), att ett allmänt frigivande av krokfisket allför lätt skulle kunna leda till missbruk i form av rovfiske, inte minst från nöjesfiskares sida, och omintetgöra strävandena att genom fiskevårdande åtgärder öka tillgången av värdefullare fiskarter. Mot bakgrund av den utveckling som skett, kan uttalandet snarare anses vara relevant för det fria nätfisket. Tillkomsten av de närmast skötselfria nylonnäten har härvidlag haft avgörande betydelse, varigenom förutsättningarna för fiskets bedrivande radikalt ändrats på ett sätt som inte kunde förutses då 1950 års lagstiftning tillkom.

Gotlandskusten

Problemen är likartade vid den gotländska kusten, även om fångstmängder och artinriktning delvis är annorlunda.

2.3.3.2 Motsättningar mellan fiske med grimgarn och fasta redskap

Intressemotsättningarna mellan de som fiskar med grimgarn[1] och de som fiskar med fasta redskap är i allt väsentligt f. n. lokaliserade till Blekinge läns södra kust och förknippade med fisket efter vandringsål, s. k. blankål.

På senare år har fisket efter ål med s. k. grimgarn (grimnät) ökat kraftigt, såväl på enskilt som allmänt vatten. Fiskemetoden används både av yrkesfiskare och andra fiskare. De senare är sannolikt i viss majoritet. Grimgarnsfiskets expansion har förorsakat svåra intressekonflikter mellan utö-

[1] Redskapet består av ett finmaskigt nät, på ömse sidor omgivet av "grimmor", dvs. nät med mycket stora maskor (ca 40 cm). Redskapet är vanligtvis 27 à 28 m långt och 1,2–1,5 m djupt. Det sätts på botten och används regelmässigt som rörligt redskap.

varna av detta fiske och de ålfiskare som använder fasta redskap (ålbottengarn och större ålhommor). Bakgrunden är i huvudsak följande.

Grimgarnen började användas mera allmänt för fångst av ål under åren 1971–1972. Redskapstypen hade tidigare brukats av fiskarebefolkningen vid kusten för fångst av i första hand gädda, abborre, lax och havsöring. Vid denna typ av grimgarnsfiske sattes garnet, varefter man skrämde in fisken i garnet genom att "pulsa" i vattnet. Numera används grimgarn så gott som uteslutande i avsikt att fånga ål.

Uppskattningsvis används inom Blekinge län mellan 1 000 och 1 500 grimgarn årligen. Antalet ökar. Fångstmängderna uppges vara betydande[1].

Grimgarnen används i avsikt att fånga blankål. Fiskeplatserna blir därmed i stort sett desamma som för de fasta ålfiskeredskapen – ålbottengarn och större ålhommor – eftersom man söker sig till platser som är kända för att ge fångster av blankål. Detta – menar bottengarnsfiskarna – minskar fångsten i de fasta redskapen.

I länsfiskestadgan för Blekinge län 12 §, vilken paragraf reglerar fisket med rörliga nätredskap på enskilt vatten, föreskrivs bl. a. hur nära grimgarn får sättas intill fasta redskap. Fasta redskap, eller delar därav, som befinner sig på allmänt vatten saknar motsvarande skydd. Innehavare och brukare av fasta redskap har vid flera tillfällen dock hävdat att så borde vara fallet.

Olika kategorier fiskare står i denna fråga mot varandra, eftersom ett förbud mot grimgarnsfiske nära fasta ålfisken på allmänt vatten skulle gynna ålbottengarnsfiskarna på grimgarnsfiskarnas bekostnad. Frågan kompliceras ytterligare av att de fasta ålfiskenas fiskerättsliga grund kan vara av flera olika slag (se vidare avsnitt 6.2.1.1).

Även om problemen med grimgarnsfisket är störst vid Blekinges södra kust, har begränsningar i fisket med grimgarn föreslagits även på andra kustavsnitt, bl. a. Kalmar län (se avsnitt 2.2.3.3). Som främsta motiv för en inskränkning har nämnts risken för störningar i ålbottengarnsfisket, vilket på senare år uppvisat vikande fångstunderlag och försämrad lönsamhet. Ett mera omfattande grimgarnsfiske skulle ytterligare försämra de fasta fiskenas ekonomiska resultat och därmed – menar förslagsställarna – vara en misshushållning med de betydande kapitalinvesteringar som är nedlagda i ålbottengarnen.

2.3.3.3 Fisket efter gulål

Den uppväxande s. k. gulålen[2] är föremål för ett omfattande fiske, främst i Öresund men även vid kusten av Bohuslän och Blekinge. Vid detta fiske används i första hand småryssjor. En förhållandevis mindre del av fångsten tas vid fiske med långrev och, i Bohuslän, även med åltinor. Sporadiskt förekommer vidare fiske med s. k. ålsax.

Fisket med småryssjor

Småryssjefisket efter gulål utövas vanligtvis med dubbla s. k. parryssjor. Ofta kopplas parryssjorna i sin tur samman till längre redskapslänkar. Detta fiske har gett upphov till problem och motsättningar mellan olika kategorier fiskare. Konflikterna kan sammanfattas på följande sätt:

- Blankålsfisket är vikande. Krav har rests från bl. a. yrkesfiskets orga-

[1] Statistik saknas.

[2] Motsats: Vandringsål, s. k. blankål, vilken främst fiskas med fasta redskap (ålbottengarn) och vid Blekingekusten även med rörliga nätredskap, s. k. grimgarn (se avsnitt 2.3.3.2).

nisationer, främst på södra ostkusten, att fisket efter den uppväxande gulålen skall begränsas (avsnitt 2.2.3.3) till förmån för ålbottengarnsfisket.

- Icke-yrkesfiskets parryssjefångst av gulål är betydande, speciellt inom de ovan nämnda områdena. Yrkesfisket inom samma områden upplever en konkurrens såväl på fångst- som avsalusidan.
- Parryssjefisket anses ofta bedrivas som ett fiske med fasta redskap under sken att vara fiske med rörliga redskap. Det är förenat med stora svårigheter att i praktiken avgöra huruvida parryssjefisket utövas som fiske med fast eller rörligt redskap.

Motsättningana bottnar alltså i flera olika delproblem:

1. Konkurrens om fångsten, dels mellan olika fiskarekategorier (yrkesfiskare resp. icke-yrkesfiskare), speciellt vid sydkusten och i Öresund, dels mellan yrkesfiskare på skilda kustavsnitt.
2. Resursfrågor närmast av fiskevårdskaraktär – skall fisket inriktas på fångst av uppväxande s. k. gulål eller fullvuxen vandringsål?
3. Fiskerättsliga problem – är parryssjefisket normalt ett fiske med fasta redskap och bör det vara förbehållet yrkesfiskare?

Följande uppgifter belyser omfattningen av småryssjefisket efter gulål.

Öresund[1]: Under högsäsong (maj–oktober) fiskas samtidigt med 45 000 à 50 000 parryssjor. Redskapsinsatsen är fördelad med ca 50 % på ett förhållandevis fåtal danska fiskare, ca 30 % på svenska yrkesfiskare[2] resp. ca 20 % på svenska icke-yrkesfiskare[3]. De danska fiskarna uppges normalt använda ca 1 000 redskap per person, de svenska yrkesfiskarna ett par hundra resp. icke-yrkesfiskarna inte sällan 50 eller mera. Fiskets omfattning ökar kontinuerligt.

Bohuslän: Gulålsfiske med småryssjor bedrivs i sannolikt likartad omfattning av yrkesfiskare och andra. Det totala antalet redskap är stort, troligen mer än 10 000.[4]

Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund har i framställning till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län begärt, att fisket med ålryssjor förbehålls yrkesfiskarna. Länsstyrelsen har överlämnat framställningen till oss.

Blekinge: Även här är småryssjefisket efter ål omfattande. Den totala fångsten år 1975 har uppskattats[4] till inemot 70 ton, dvs. något mer än hälften av den samtidiga fångsten av ål i fasta redskap.[5] Icke-yrkesfiskets ålfångst i småryssjor (huvudsakligen parryssjor) bedöms vara omkring tre gånger större än yrkesfiskets och uppgå till ca 50 ton. Fångsten på enskilt vatten, där ryssjefisket är förbehållet fiskerättsägarna, torde vara omkring dubbelt så stor som på allmänt vatten. Icke-yrkesfiskarnas redskapsinsats är betydande. Det är sannolikt, att årligen flera tusen, kanske uppemot 5 000 parryssjor används.

Fisket med ålsax

Fiskemetoden har gamla anor på vissa kustavsnitt, särskilt vid Blekingekusten. Ålsaxfiske – liksom före ljusterförbudets tid även ålljustring – bedrivs på grunt vatten på det sätt att ålen "huggs" med saxredskapet. Fisket förutsätter lugnt väder och god vattensikt. Det kan utövas såväl dagtid, i soligt

[1] Enligt uppgifter som fiskeristyrelsen inhämtat från fisketillsynsmän inom regionen, avseende situationen år 1976 inom den svenska delen av Öresund.

[2] I detta sammanhang avses personer med fiske som enda yrke eller huvudyrke.

[3] Inkl. binäringsfiskare.

[4] Bedömning baserad på uppgifter från vederbörande fiskerikonsulent.

[5] Enligt officiell statistik 129 ton år 1975.

väder, som nattetid varvid erforderlig vattensikt åstadkoms med lyse eller bloss. Numera torde ålsaxfisket väsentligen utövas som hobby eller i rekreativt syfte med betydande traditionsbundna inslag. På senare tid har ett visst fiske med ålsax vid dykning tillkommit.

Fiskeristyrelsen har med eget yttrande 1977-11-14 till regeringen överlämnat en skrivelse från Sveriges Fiskares Riksförbund angående införande av förbud mot fiske med ålsax vid dykning. Styrelsen har samtidigt överlämnat yttranden i ärendet av fiskenämnderna i Kalmar, Blekinge, Kristianstad, Malmöhus, Hallands samt Göteborgs och Bohus län liksom av fiskeriintendenterna i östra resp. västra distrikten.

Regeringen har överlämnat ärendet till oss.

I Sveriges Fiskares Riksförbunds framställning anförs bl. a., att fisket med ålsax vid dykning har tendens att öka, varför det anses angeläget att få ett lagstadgat förbud mot sådant fiske.

Fiskeristyrelsen anför i sitt yttrande bl. a.:

Remissvaren visar, att fiske med ålsax vid dykning förekommer sporadiskt och att fisket med ålsax överhuvudtaget har liten omfattning. Det är främst i Kalmar och Blekinges län det förekommer ett yrkesmässigt fiske med ålsax. Det har även i remissvaren diskuterats om man skall göra en åtskillnad mellan fiske med ålsax vid dykning och annat fiske. Den enda nämnd som har en bestämd åsikt om att fångstsättet i sin helhet bör förbjudas är fiskenämnden i Hallands län.

Det kan tilläggas, att några av fiskenämnderna diskuterar möjligheten och lämpligheten av att införa förbud mot all fångst av fisk vid dykning.

Enligt fiskeristadgan (1954:607) 6 § är fiske med harka eller ljuster eller med huggkrok, som är försedd med skaft, eller med annat redskap, med vilket fisk kan spetsas, förbjudet. I samma paragraf anges, att förbudet inte utgör hinder mot fiske efter ål med ålsax, vars tänder har en största höjd av sex millimeter, eller mot användande av huggkrok för att bärga fisk som fångats med annat redskap.

Bestämmelsen att man vid ålsaxfiske endast får använda redskap med högst 6 mm långa tänder infördes år 1973 (jfr fiskeristyrelsens fiskeristadgeförslag år 1971, 10 §).

Som fiskeristyrelsen framhållit i sitt yttrande har ålsaxfisket totalt sett ringa omfattning. Det är endast vid kusten av Blekinge län och i viss mån Kalmar län, som fiskemetoden utövas i nämnvärd omfattning. Saxfångsten av ål i Blekinge uppskattas vara av storleksordningen 3 à 4 ton. Motsvarande fångstvärde bedöms vara omkring 50 000 kr., eller endast ca 1 % av det totala ålfångstvärdet vid Bleking läns kust. Andelen torde vara ännu lägre vid övriga kuststräckor. Vid Blekinge läns kust uppskattas ca 20 % av den saxfångade ålen ha fiskats av yrkesfiskare.

Med hänsyn till den ringa omfattningen kan ålsaxfisket inte anses påverka ålbeståndet märkbart. Fiske efter ål med ålsax vid dykning förekommer, som fiskeristyrelsen framhållit, i ännu mindre omfattning. Även om det har en tendens att öka, vilket Sveriges Fiskares Riksförbund hävdar, synes det vara osannolikt att fångstuttaget vid sådant fiske kan få någon betydelse i beståndshänseende.

2.3.3.4 Fisket med fasta redskap på enskilt vatten vid västkusten

Fisket med fasta redskap är fritt på enskilt vatten vid västkusten, medan motsvarande fiske på allmänt vatten förutsätter tillstånd av fiskeristyrelsen eller länsstyrelse (KK 1950:622). Fisket med t. ex. ål- och laxbottengarn är således "friare" på enskilt vatten än på allmänt. Detta förhållande har lett till att en konkurrenssituation uppstått mellan yrkesfiskare och icke-yrkesfiskare. Motsättningarna gäller en konkurrens om erfarenhetsmässigt goda fiskeplatser. Enligt fiskeristadgan (1954:607) 3 § har den person, som först kommit till fiskeplatsen, rätt att fortsätta sitt fiske. Till saken hör, att fasta redskap är särskilt utformade, "skräddarsydda", med avseende på den aktuella fiskeplatsens bottenförhållanden (djupvariation m. m.) varför det sällan utan ändringar kan användas på andra platser.

Vid Malmöhus läns västra kust erfordras dock, enligt bestämmelse i länsfiskestadgan, tillstånd för fiske med fasta redskap, såväl på allmänt som på enskilt vatten (se avsnitt 6.2.1.1). Vid konkurrerande ansökningar om en viss fiskeplats ges yrkesfiskare företräde. Denna praxis saknar vad avser fiske på enskilt vatten stöd i lag.

På övriga avsnitt av väst- och sydkusten inkl. Gotland är fisket med fasta redskap på enskilt vatten förbehållet fiskerättsägaren.

2.3.3.5 Lax- och havsöringsfisket i mynningsområdena

Problemen vad gäller fisket vid älvmynningarna på väst- och sydkusten är i huvudsak av samma art som på Norrlandskusten (avsnitt 2.1.3.2), men berör geografiskt mindre vattenområden. Problemen gäller lax och havsöring. Även här är det fråga om

- ☐ att säkerställa en tillräckligt omfattande lekuppvandring för att bestånden skall hållas intakta
- ☐ att avväga en rimlig fångstfördelning mellan hav, kust och vattendrag
- ☐ att avväga en rimlig fångstfördelning mellan olika fiskarekategorier i områden vid kusten nära vattendragens mynningar.

Den väst- och sydsvenska lax- och havsöringsreproduktionen baseras i motsats till de tidigare skildrade förhållandena vid Norrlandskusten huvudsakligen på naturlig lek[1].

Vid den aktuella kuststräckan är fisket med rörliga nätredskap överallt fritt ända in till land. Fisket med fasta redskap på enskilt vatten vid sydkusten och Gotland är förbehållet fiskerättsägaren, medan det på västkusten är fritt för alla. Fångsten av lax och öring i mynningsnära områden tas till helt övervägande del i de båda nu nämnda redskapstyperna[2].

Fredningsområden har inrättats vid mynningarna av viktigare lax- och havsöringsvattendrag. Områdenas omfattning liksom de restriktioner som föreskrivs i skyddsbestämmelserna uppvisar dock en avsevärd variation utefter kustavsnittet. Denna variation kan endast till mindre del förklaras av lokala skillnader i laxens och havsöringens behov av skydd. Utformningen av skyddsbestämmelserna påverkas däremot starkt av följande förhållanden:

- ☐ Krav ställs regelmässigt på att fisket med rörliga nätredskap och/eller

[1] Lagan är regionens enda lax- och/eller havsöringsproducerande vattendrag, där närmast all produktion baseras på kompensationsodling, föreskriven i vattendom.

[2] Vid Skånes sydkust tillkommer dessutom en inte obetydlig fångst i notredskap, speciellt av nyligen utvandrad ung öring (smolt).

fasta redskap efter andra fiskslag än lax och öring skall kunna fortgå inom fredningsområdena.

- Skyddsbestämmelser, som är ändamålsenliga från fiskevårdssynpunkt, har ofta visat sig medföra fångstfördelande konsekvenser.

På grund härav har det fiskevårdsbetingade skyddet av lekvandrande lax och havsöring många gånger urholkats på ett olyckligt sätt – fredningsområdena har blivit alltför geografiskt begränsade, fångst av lax och öring är förbjuden samtidigt som fiske efter andra arter tillåts med laxfiskfångande redskap etc.

Det kan därjämte anföras, att i åtskilliga av de sydsvenska vattendragen utför fiskesammanslutningar och enskilda intresserade ett omfattande och värdefullt arbete på att vidmakthålla och förbättra bestånden av lax och öring. Denna fiskevård, oftast grundad på ideella skäl, är på många håll en förutsättning för det kustfiske som bedrivs efter laxfisk. De som bedriver denna fiskevård har samtidigt ganska litet utbyte av sitt arbete i form av fiskemöjligheter. Det är således förbjudet att i vattendragen fånga lax och öring under en stor del av den tid då fångst är möjlig. En allt större fångst i mängdfångande redskap vid kusten medför vidare, att uppvandringen i många rinnande vatten är svag. Det saknas f. n. möjligheter att i sådana fall meddela fångstfördelande föreskrifter, ägnade att i rimlig utsträckning öka fångstmöjligheterna i vattendragen.

2.3.3.6 Lax- och öringfångstens fördelning

De grundläggande problemen vad gäller lax- och öringfångstens fördelning är likartade de som tidigare skildrats för Norrlandskusten (avsnitt 2.1.3.1) resp. södra ostkusten (avsnitt 2.2.3.5). Fångstfördelningen karakteriseras av följande:

- Merparten fångas med andra redskap än handredskap, framför allt nät och fasta redskap
- Merparten fångas vid kusten; endast en mindre del når upp i lekvattendragen (jämför avsnitt 2.3.3.5).

Omfattande märkningar vid Skånes östra kust visar, att endast 2–3 % av öringfångsten härrör från handredskapsfiske, medan ca 75 % tas med nät (merparten), småryssjor och not, resp. ca 15 % i fasta redskap.

Hallandslaxen fångas i allt väsentligt (ca 90 %) i fasta redskap vid kusten. Resterande del härrör främst från fisket med rörliga nätredskap. Endast någon eller några få procent av laxen fångas vid handredskapsfiske i vattendragen.

Vid en nyligen företagen omarbetning av länsfiskestadgan för Göteborgs och Bohus län har ett stort antal (50-tal) fredningsområden lagts ut vid mynningarna av viktigare havsöringsförande vattendrag. Avsikten har varit att bereda havsöringen ökat skydd. Med ledning av märkningsresultat beräknas bohuskustens öring huvudsakligen fångas med rörliga nätredskap (drygt 50 %). En förhållandevis mindre del (ca 15 %) tas vid handredskapsfiske. Återstoden av fångsten (omkring 35 %) härrör främst från fiske med bottengarn och småryssjor.

Bilden är således densamma vid väst- och sydkusten som vid övriga kustavsnitt – endast en ringa del av öringfångsten tillfaller handredskapsfisket, trots att denna art är ett för handredskapsfiskarna särskilt attraktivt objekt.

Uppgifterna om laxens fångstfördelning i kustnära områden är mera bristfällig. Enligt samlad erfarenhet bedöms fångst vid handredskapsfiske utgöra rena undantag.

Konkurrensen mellan olika fiskarekategorier innebär också en konkurrens om goda fiskeplatser. Såväl yrkesfiskare som speciellt handredskapsfiskare anser sig vissa tider undanträngda av ett strandnära icke-yrkesmässigt nätfiske, som tidvis uppges vara så omfattande, att det allvarligt försvårar eller t. o. m. utesluter annan fiskeutövning. Enligt vad vi inhämtat förekommer situationer av detta slag främst vid Skånes sydkust och på vissa håll vid den bohuslänska kusten.

2.3.3.7 Fisket efter hummer och krabba

Fiskerikommittén har beräknat[1], att icke-yrkesfiskets fångst av *hummer* är 35–40 % större än yrkesfiskets. En senare analys av resultaten från bakomliggande undersökning[2] ger vid handen, att skillnaden i fångstuttag sannolikt är mindre, omkring 15 %, *tab. 29.* 1976 års officiella fångst anges till 41 ton; härtill kommer enligt ovan ca 47 ton härrörande från icke-yrkesmässigt fiske, totalt således ca 90 ton.

Den dödlighet som hummern åsamkas genom fiske härrör med drygt hälften (56 %) från fiske med tinor. Nätfiskets andel är något mindre (42 %), medan ryssjefisket bedöms vara av underordnad betydelse i detta avseende.

Yrkesfiskets tinfångst av hummer är nära tre gånger större än med nät. Icke-yrkesfiskarnas beskattning av hummerbeståndet sker däremot till övervägande del genom nätfiske (ca 40 % mer än med tinor).

Nämnda undersökning antyder vidare, att icke-yrkesfiskets nätfiske, oavsett artinriktning, torde vara av större omfattning än det kustnära yrkesfisket. Detta gäller i vart fall under sommaren och större delen av hösten[3].

Hummern förekommer vid den svenska västkusten ned till trakten av Kullen. Den uppträder talrikast vid kusten av Bohuslän och norra Halland. Den är överallt föremål för ett stort fiskeintresse, såväl från yrkesfiskare som andra. En väsentlig förklaring härtill utgör dess höga marknadsvärde; 1976 års officiella förstahandspris uppgick till nära 40 kr/kg. Priset är i stigande.

Meningarna är delade huruvida hummerbeståndet är överfiskat eller ej. Fram till 1950-talet uppgick yrkesfiskets fångst vanligtvis till 200 à 250 ton. Den officiellt redovisade fångsten har därefter sjunkit brant till nuvarande nivå (41 ton år 1976). Det kan antas, att icke-yrkesfiskets uttag av hummer samtidigt ökat. Enligt fiskerikommitténs bedömning och med ledning av vad som i övrigt framhållits ovan, torde inte kunna antas att denna fångst är så stor att den kompenserar nedgången i officiell fångststatistik. Uppgifter om hummerfångsten i övriga Västeuropa[4], inte minst i Norge där icke-yrkesfiskets fångstuttag anses vara förhållandevis måttligt, antyder närmast att hummerbeståndet allmänt är inne i en nedgångsperiod.

[1] SOU 1977:74, s. 201.

[2] Undersökningen genomfördes på vårt uppdrag av lantbruksnämnden i Göteborgs och Bohus län under år 1975. Undersökningsresultaten har bearbetats ytterligare under år 1978, dels vid fiskenämnden i länet, dels vid havsfiskelaboratoriet.

[3] Avseende de i undersökningen ingående inventeringsområdena är skillnaden i antalet nätfiskeansträngningar ca 30 %; inventeringsperioden spänner över veckorna 23–43.

[4] Ca 3 000 ton/år på 1950-talet resp. ca 1 800 ton under 1970-talet.

Ett flertal bestämmelser har införts i avsikt att bereda det svenska hummerbeståndet erforderligt skydd och det är sålunda förbjudet att fiska hummer under större delen av sommarhalvåret. Förbudsperioderna har dock olika längd inom Hallands och Göteborgs och Bohus län. I den bohuslänska skärgården har på senare tid vidare inrättats ett antal särskilda hummerfredningsområden (f. n. fem områden), inom vilka fiske med vissa redskap, bl. a. nätredskap, ryssjor och tinor, är tillåtet endast under de tider på året då hummern är fångstlovlig. Någon vetenskaplig utvärdering av fredningsområdenas effekt på hummerbeståndet har ännu inte gjorts. Inom yrkesfisket anser man dock allmänt, att erfarenheterna varit goda.

Länsfiskestadgan för Göteborgs och Bohus län föreskriver dessutom visst högsta antal tinor som får användas av enskild fiskare eller fiskelag vid fiske efter hummer och krabba.

Yrkesfiskarna hävdar ofta, att fisket efter den för många kustyrkesfiskare från ekonomisk synpunkt viktiga hummern i större utsträckning borde vara förbehållet denna kategori fiskare. Man framhåller därvid dels fångstkonkurrensen gentemot icke-yrkesfiskare, dels en konkurrens på avsalusidan som skäl för en ändrad fångstfördelning. Det har framhållits såsom lämpligt, att hummerfisket med tinor helt eller delvis reserveras för yrkesfiskare. Vidare har föreslagits, att ett förbud borde införas att fiska med rörliga nätredskap vid veckoslut och helger under hummerns fredningstid. Myndigheterna har hittills avvisat förslagen med hänvisning till att de skulle innebära fångstfördelning mellan olika kategorier fiskande.

I motsats till vad som gäller för hummern, inger *krabbans* beståndsutveckling f. n. knappast någon oro. Senare år har fångsterna varit goda.

I sammanhanget bör också problemen vad gäller rådande förbud[1] att vid dykning fånga hummer och krabba belysas. Förbudet har i huvudsak följande bakgrund.

Fritidsfiskeutredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1968:13) ett generellt förbud mot fångst av hummer och krabba vid dykning samt anförde till stöd för förslaget bl. a.:

> Fångst av hummer vid dykning är en tämligen ny företeelse som sammanhänger med att intresset för sportdykning stigit i snabb takt. Metoden kan vara synnerligen effektiv och den skulle, om den tillåtes utbreda sig ytterligare, kunna bli ett allvarligt hot mot det yrkesmässiga hummerfisket. I ett läge då intensiteten i fisket efter hummer överhuvudtaget bör minska är det enligt utredningens mening naturligt att i första hand ingripa mot denna fångstmetod. Från bevakningssynpunkt synes något annat än totalt förbud inte kunna komma i fråga. Förbudet bör omfatta de två värdefullaste marina skaldjursarterna, hummer och krabba.

I remissyttrande över utredningens förslag anförde havsfiskelaboratoriet bl. a.:

> Som utredningen påpekat visar f. n. utbytet av yrkesfisket efter hummer en starkt vikande tendens. Hummerfiske bedrives av fritidsfiskare huvudsakligen med garn och tinor. Trots avsaknad av tillförlitlig statistik på området torde detta vara odisputabelt liksom att ganska stora kvantiteter på detta sätt fångas. Endast en mycket liten kvantitet torde tas vid dykning. – I förslaget har intagits förbud mot fångst av hummer och krabba vid dykning. Det är odiskutabelt att fritidsfiskare i form av sportdykare under de senaste åren fångat ett allt större antal av bägge arterna.

[1] Fiskeristadgan (1954:607) 9 §.

Åtminstone då det gäller krabba har fångsten ibland även skett i kommersiellt syfte. – Det föreligger en betydande skillnad i möjligheten även för en van sportdykare att fånga de bägge arterna. Krabbor är mycket lätta att fånga och ett par samarbetande dykare torde under ett par timmar på lämplig botten ha möjlighet att plocka upp ända till ett 100-tal krabbor, vilket givetvis måste medföra en lokal decimering av beståndet. Decimeringen synes dock delvis uppvägas av att krabborna är relativt rörliga och beståndet fylls därigenom så småningom på igen. Upprepad brandskattning, på sätt som ske på vissa platser utanför de orter som är mest omtyckta av sportdykarna, torde dock i längden kunna försämra bestånden till men för yrkesfisket. Hummer är genom sina levnadsvanor i mer eller mindre utpräglade gångsystem under stenar, både svårare och framför allt mer tidskrävande att fånga under dagtid. På natten, då de ofta är ute för att skaffa föda, kan en van dykare lättare ta dem. Med tanke på de kostnader det innebär att idka sportdykning, att endast få sportdykare har verklig vana vid hummerfångst samt att endast ett extremt fåtal kan genomföra nattdykning, kan i regel uteslutas möjligheten att sportdykare skulle kunna fiska i kommersiellt syfte, då det gäller hummer. Det torde i stället vara så att mer eller mindre enstaka humrar fångas på detta sätt. En viss risk för beståndsuttunning föreligger emellertid på vissa särskilt omtyckta dykningslokaler, särskilt i närheten av de större kustvattnen i Göteborgs och Bohus län. Det årliga utbytet torde belöpa sig till kanske något tusental humrar, en siffra som bör ställas i relation till de ca 250 000 humrar, som fångas av det kommersiella hummerfisket (räknat efter 80 ton/år och ca 3 humrar på varje kg). Även jämfört med vad fritidsfiskare tar i garn och tinor torde sportdykarnas andel i hummerfisket vara mycket obetydlig. Något annorlunda ställer sig saken då det gäller krabbor. Som ovan antytts är det möjligt även för relativt oerfarna dykare att ta upp åtskilliga krabbor utan större besvär, och erfarna dykare har utnyttjat sin kunnighet även i kommersiellt syfte. Målmedvetet dykande efter krabbor kan ge fångster av flera dussin per dag. Den bristfälliga krabbstatistiken säger inget som helhet beträffande beståndets storlek men röster har förekommit flerstädes, vilka antyder lokal nedgång i vissa bestånd. Jämfört med krabbor fångade med garn och i tinor torde det vara möjligt för vana dykare att få större fångster till relativt billigare pris genom fångst in situ. Med tanke på att krabborna tenderar bli en alltmer uppskattad delikatess och att huvudparten av fångsterna bör förbehållas yrkesfisket samt att fridlysningsperioder inte synes vara aktuella f. n., synes det vara befogat att införa fångstförbud för krabbor medelst dykning. Därvid är emellertid att märka att detta förbud även kommer att gälla yrkesfiskare som ev. skulle vilja använda denna fångstmetod. Flera krabb-yrkesfiskare har omtalat att de haft funderingar på att fånga krabbor på detta sätt. – Ett dykningsförbud mot fångst av krabba kan alltid motiveras med att det t. v. synes vara en positiv åtgärd för beståndet och kommer därför yrkesfisket tillgodo. Då det gäller dykningsförbud mot hummerfångst ter sig saken åtskilligt mer komplicerad. Om det emellertid är så att det av praktiska skäl är omöjligt att skilja de bägge fångstkategorierna åt synes enligt laboratoriet det av utredningen föreslagna dykningsförbudet vara att föredraga.

I ett senare yttrande till fiskeristyrelsen framhåller laborator Dybern vid havsfiskelaboratoriet bl. a.:

Beträffande hummer har tidigare ifrågasatts ovan ett ev. förbud för fångst vid dykning även utanför fredningsperioden. Lättheten att vid dykning fånga krabbor gör att ett totalt förbud mot att på detta sätt fånga dem bör övervägas. Detta gäller än mer om ingen fredningsperiod införes. Både då det gäller krabba och särskilt hummer bör understrykas att de fångster, som för närvarande tas utanför det kommersiella fisket, erhålles av tillfällighetsfiskare med vissa fiskeredskap. Sportdykningen är emellertid på stark frammarsch och fångsterna vid dykning kan förväntas öka i framtiden, om de ej hindras på något sätt.

I fiskeristyrelsens år 1971 avgivna förslag till fiskeristadga anför styrelsen för sin del följande:

Vad slutligen angår förbud mot fångst av hummer och krabba vid dykning vill styrelsen såvitt avser hummer anföra att i ett läge där styrelsen anser sig böra föreslå kraftfulla åtgärder till skydd för hummerbeståndet skäl ej föreligger att tillåta en relativt ny fångstmetod, som vunnit ökad utbredning under senare år, även om dykfångsterna efter hummer enligt tillgängliga uppgifter hittills varit små. Styrelsen vill däremot understryka att styrelsen anser dykfångstförbudet motiverat endast under förutsättning att de av styrelsen i övrigt beträffande hummerfisket föreslagna åtgärderna genomföres. Beträffande krabba är situationen delvis annorlunda därigenom att krabbor är väsentligt lättare att fånga vid dykning och att i vart fall samarbetande dykare under kort tid kan fånga relativt stora kvantiteter krabba. Styrelsen finner mot bakgrund härav – även om dykarnas krabbfångster i relation till totalfångsten är små – anledning föreligga att föreslå förbud mot dykfångst även av krabba.

Rådande dykfångstförbud infördes i fiskeristadgan (1973:150) år 1973.

I skrivelse 1974-07-31 har Svenska sportdykarförbundet hos Kungl. Maj:t hemställt, att förbudet mot fångst av hummer eller krabba vid dykning upphävs, att det tillåtna minimimåttet för fångst av hummer höjs från nuvarande 22 cm till 23 cm, att hummerns fredningstid förlängs och görs enhetlig för hela västkusten samt att viss fredningstid för krabba införs.

Sportdykarförbundets framställning har överlämnats till oss.

2.3.3.8 Fångstkonkurrens, sammanfattning

Yrkesfiskets företrädare anser inte, att någon nämnvärd fångstkonkurrens föreligger från handredskapsfiskets sida. Enligt upprepade uttalanden från de båda fiskarekategoriernas resp. organisationer anser man däremot, att det icke-yrkesmässiga fisket med andra redskap än handredskap, speciellt då med nät av olika slag, är till stort förfång för såväl yrkesfisket som handredskapsfisket, både vad gäller fångstuttaget som utrymmet på fiskeplatserna. I några hänseenden anser yrkesfiskets företrädare, att också en avsalukonkurrens föreligger.

Skånedistriktet av Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund har 1978-08-16 tillskrivit fiskenämnden i Malmöhus län och föreslagit viss inskränkning i det fria fisket med bl. a. nät och ryssjor. Distriktet anför bl. a.:

Tillgången på olika fiskslag kring de svenska kustvattnen håller allvarligt på att minska. Skälet härtill beror bl. a. inte minst på det allt mer tilltagande deltidsfisket av personer, som ej har anknytning till yrkesfisket utan har annat yrke under arbetsveckan och utnyttjar lör- och söndagar samt helger till att sätta ut nät vid kuster med fritt fiske. Dessa nät, som tidvis placeras i stort antal och ofta mycket nära yrkesfiskarnas fasta redskap, får då stå ute hela veckan för att vittjas under veckosluten om väderleken är tjänlig. I ett nät, som ej tömmes mer än en gång per vecka måste självfallet mycket fisk vara död och otjänlig till föda.

Dessa deltidsfiskare är i huvudsak endast intresserade av värdefull fisk såsom ål och laxfiskar och får ett gott ekonomiskt utbyte i synnerhet som dessa extrainkomster sällan uppges till skattemyndigheterna och därför blir skattefria. Härtill kommer att fångsterna säljs till priser klart understigande de på marknaden gällande och utgör därför illojal konkurrens gentemot yrkesfiskarna.

Skånedistriktet av Fritidsfiskarna föreslår härmed att fiske med nät, ryssjor, hommor

etc. ej skall vara tillåtet med mindre än att den fiskande nöjaktigt kan redovisa dels att mervärdeskatt inbetalts och dels att inkomsten av fisket året innan överstigit 5 000 kr. Fiske med pilk och spö skall vara undantaget. Sådana restriktioner skulle vara i överensstämmelse med de nya danska bestämmelserna för fiske i saltvattnet.

Fiskenämnden har överlämnat framställningen till oss.

Vi skall i detta avsnitt sammanfattningsvis belysa hur fångstuttaget fördelas på olika fiskarekategorier vid väst- och sydkusten, såväl vad gäller fångstmängd som fångstvärde, *tab. 27.*

- *Fångstmängd:* Av hela kuststräckans fångst svarar handredskapsfisket ungefärligen för 1–2 %, övrigt icke-yrkesfiske för 2–3 % resp. yrkesfisket för drygt 95 %. Frånräknas havsfisket blir fördelningen ca 15 %, 20 % resp. 65 % (kustyrkesfisket).
- *Fångstvärde:* Handredskapsfiskets andel av hela fångstvärdet beräknas till 2–3 %, övrigt icke-yrkesfiske till 7–8 % samt yrkesfisket till ca 90 %. Frånräknas havsfisket blir fördelningen av storleksordningen 10 %, drygt 30 % resp. inemot 60 % (kustyrkesfisket).
- Fångstens fördelning på arter har belysts i avsnitt 2.3.1.2 och 2.3.2.2. Följande kan tilläggas. För det strandnära yrkesfisket är ålfångsten av särskild betydelse och såsom tidigare omnämnts inger fångstutvecklingen viss oro. Mot denna bakgrund är det icke-yrkesmässiga fiskets fångstuttag betydande, omkring 20 % (ca 3 000 ton) av hela ålfångsten. Det är då att märka, att icke-yrkesfiskets fångst huvudsakligen utgörs av uppväxande gulål.

  För det strandnära kustyrkesfisket är vidare fisket efter sådana arter som hummer, krabba, flundrefisk och öring av stort värde. Icke-yrkesfiskets motsvarande fångst med "övriga redskap" är värdemässigt dock drygt fyra gånger så stora, nära 11 milj. kr. mot ca 2,5 milj. kr. för kustyrkesfisket. Värdet av handredskapsfiskets fångst av nämnda arter beräknas till ca 1 milj. kr.
- De nämnda fiskslagen – ål, hummer, krabba, flundrefisk och öring – utgör tillsammans ca hälften av kustyrkesfiskets fångstvärde. Av handredskapsfångstens värde utgör de endast drygt 15 %, i övrigt icke-yrkesfiske hela 75 %.

Liksom för övriga kustavsnitt är alltså handredskapsfisket, i motsats till övrigt icke-yrkesfiske, väsentligen inriktat på andra arter än yrkesfisket.

2.4 Fisket i de stora sjöarna

Vi har valt att behandla fisket i de stora sjöarna i ett särskilt avsnitt. Den främsta anledningen härtill är, att det i de stora sjöarna finns områden där fisket är fritt i större eller mindre utsträckning. Förutsättningarna för fisket är därmed väsentligt annorlunda i dessa sjöar än i övriga inlandsvatten.

Det för fritt fiske tillgängliga vattnets andel av den totala sjöytan är mycket olika[1], från Vänerns och Vätterns drygt 90 % till Mälarens och Storsjöns endast ca 15 %.

[1] Enligt beräkningar av vederbörande fiskerikonsulenter.

Sjö	Allmänt vatten och s. k. enskilt frivatten		Enskilt vatten	
	Areal (ha)	Andel %	Areal (ha)	Andel (%)
Vänern	505 000	91	50 000	9
Vättern	171 000	92	15 000	8
Mälaren	17 000[a]	15	96 000	85
Hjälmaren	27 000	55	22 000	45
Storsjön	6 000	13	40 000	87

[a] Enskilt frivatten; allmänt vatten finns inte i Mälaren.

2.4.1 *Yrkesfiske*

2.4.1.1 Yrkesfiskarkårens sammansättning

Yrkesmässigt fiske utövades år 1976 av ca 200 yrkesfiskare samt i stort sett lika många binäringsfiskare, dvs. ungefär 70 % resp. 35 % av landets samtliga i sötvattenfiske nämnda år yrkesverksamma personer, *tab. 30.* Avgången bland yrkesfiskarna har senare tid varit mindre (ca 5 % åren 1973–1976) än för svenskt yrkesfiske i allmänhet (jämför tab. 1). Kåren av binäringsfiskare har däremot minskat mer än genomsnittligt för riket.

Åldersfördelningen är ogynnsam med förhållandevis flera äldre fiskare än i landet i övrigt.

2.4.1.2 Fångst

Vid yrkesmässigt fiske fångades år 1977 totalt nära 1 300 ton till ett värde av ca 6,5 milj. kr, *tab. 31.* Fångstutvecklingen under senare år har varit något olika i de fyra största sjöarna. Gemensamt för 1977 års fångster är dock, att de i samtliga fall är lägre än genomsnittet för 1970-talet.

Den yrkesmässiga fångsten i Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren kan överslagsmässigt uppskattas utgöra omkring 65 % av all fångst vid yrkesmässigt fiske i sötvatten resp. ca 50 % av motsvarande totala fångstvärde[1].

Kostnadsmässigt visar insjöfisket numera en positiv utveckling. Lönsamheten har genom stigande fiskpriser förbättrats. Regeringen har vidare beslutat, att pristillägg skall kunna utgå på viss sötvattensfisk som fångas av yrkesfiskare i insjöar, vattendrag eller kustvatten.

2.4.1.3 Artinriktning och fiskemetoder

Vänerns värdemässigt främsta fångstobjekt är gös, gädda, lax och öring samt rom av siklöja med en sammantagen värdeandel år 1977 av ca 65 % av all fångst. Räknat efter fångstvikt är siklöja, gädda, lake och gös mest betydande (år 1977 ca 60 %).

Det uppskattas, att ca 50 % av fångstvärdet härrör från fiske med rörliga nätredskap, ca 20 % från fiske med storryssjor och laxfällor samt ca 5 %

[1] Uppskattning på basis av data från fiskerstyrelsens fiskproduktionsutredning år 1977 resp. statens jordbruksnämnds och fiskeristyrelsens enkät rörande 1976 års kust- och insjöfiske efter sötvattenfisk, jämför avsnitt 2.5.1.2.

från trålfiske (jämför avsnitt 2.4.3.5). Resterande andel är spridd på en mängd var för sig mindre betydande fiskemetoder.

I *Vättern* domineras fångsten av laxfisk. Av 1977 års fångstvärde svarade sik, röding, lax, siklöja och öring för sammanlagt 98 %. Viktmässigt dominerar sik med omkring hälften av hela fångsten, med röding, siklöja, abborre och lax närmast. Fångsten av lax baseras helt på utsättningar av odlad fisk (avsnitt 7.3.1.3).

Fisket i Vättern bedrivs framför allt med nät. Uppskattningsvis svarar detta fiske för omkring 75 % av hela fångsten, värdemässigt sannolikt än mera. Härutöver används bl. a. utterredskap och flytrevar. Försök pågår med storryssjefiske och – t.v. i liten skala – med trålfiske.

I *Mälaren* och *Hjälmaren* bedrivs fiske efter gös, gädda, lake, abborre, ål, sik och siklöja m. fl. arter. I Hjälmaren är gösen helt dominerande, såväl beträffande fångst som fångstvärde. I Mälaren delar gösen tätplatsen med siklöja.

Fångsten tas framför allt i nätredskap men i betydande omfattning även i fasta redskap (bottengarn och storryssjor). Det förekommer vidare ett visst försökstrålfiske i Hjälmaren (jämför avsnitt 2.4.3.5).

2.4.1.4 Yrkesmässigt fiske på enskilt vatten resp. på allmänt vatten och s. k. enskilda frivatten

Förekomsten av allmänt vatten och s. k. enskilda frivatten har givetvis stor betydelse för det yrkesmässiga fisket. Dock är variationen stor mellan sjöarna vad beträffar fångstens fördelning mellan områden med fritt fiske och enskilt vatten, *tab. 32*. I Vänern, Mälaren och Hjälmaren bedöms fångsten vara av samma storleksordning vad gäller enskilt resp. fritt vatten, trots att det fria vattnet upptar högst olika andelar av dessa sjöars yta (avsnitt 2.4). I Vättern däremot sker nästan all fångst på fritt vatten och även med hänsyn till det enskilda vattnets ringa omfattning är fångstandelen på sådant vatten blygsam.

2.4.2 *Icke-yrkesfiske*

I motsats till kustavsnitten kan separata uppgifter för de stora sjöarna inte utläsas av vår SCB-undersökning.[1] Detta avsnitt bygger på vissa speciella inventeringar samt till betydande del på allmänna bedömanden.

Variationerna är stora i fiskeutövandet. I *Mälaren* och *Hjälmaren* dominerar handredskapsfisket. Pimpel- och spinnfiske är vanligt. Huvudsakligen fångas abborre (ca 50 % av handredskapsfångsten i Mälaren, helt dominerande i Hjälmaren), i Mälaren vidare gädda och en del gös. Särskilt i Hjälmaren är vinterfisket från is av stor omfattning. I båda sjöarna bedrivs härutöver ett tidvis betydande icke-yrkesmässigt fiske med mängdfångande redskap (nätredskap), och enligt vad som uppges ofta med avsalu som motiv. Detta fiske, som huvudsakligen är inriktat på gös och i Mälaren dessutom på siklöja, utövas på fritt vatten.

Det beräknas, att den helt dominerande delen av handredskapsfisket i Mälaren bedrivs på enskilt vatten. I Hjälmaren bedöms däremot fisket på

[1] Ds Jo (1977:3)

allmänt vatten och enskilt frivatten vara vanligast. Skillnaden torde förklaras av att områdena med fritt fiske utgör en förhållandevis stor del av Hjälmarens yta samt att denna sjös långgrunda stränder ofta förutsätter tillgång till båt för fiske.

Handredskapsfisket anses inte vara lika dominant i *Vänern* som i nyss nämnda sjöar. Fiske med nät torde här vara ungefär lika vanligt förekommande. Även fiske med långrev och utter utövas förhållandevis ofta.

Fångsten utgörs företrädesvis av gädda, vidare av gös och abborre. Särskilt attraktiva arter som lax och öring ingår mera sparsamt i fångsten. Detta gäller i vart fall fiske med handredskap. Handredskapsfisket bedrivs huvudsakligen strandnära.

Vissa tecken tyder på att en under senare tid något förbättrad tillgång på lax (via utsättningar) följts av ett ökande icke-yrkesmässigt fiske med rörliga nätredskap, huvudsakligen inriktat på avsalu (avsnitt 2.4.3.4).

Det icke-yrkesmässiga fisket i *Vättern*, liksom fisket i *Storsjön*, är f. n. mindre handredskapsinriktat än motsvarande fiske i övriga stora sjöar. I Vättern utövas ett omfattande icke-yrkesmässigt nätfiske, framför allt med sikte på fångst av röding men även sik. En stor och – enligt samstämmiga uppgifter – ökande del av detta fiske sker i avsalusyfte (avsnitt 2.4.3.4). Fisket med lod- och ytutter efter i första hand röding och lax är vidare betydande. Handredskapsfisket bedrivs väsentligen med pimpelutrustning och är mest inriktat på abborre. I det norra skärgårdsområdet tillkommer dessutom spinnfiske efter gädda. Handredskapsfisket bedöms svara för endast 3–4 % av det totala fångstvärdet i Vättern.

I Storsjön dominerar nätfisket efter laxfisk, främst kanadaröding och sik. Utterfiske i olika former är också vanligt, medan handredskapsfisket har förhållandevis blygsam omfattning.

Sammanfattningsvis bedöms nuvarande fångstuttag genom handredskapsfiske i de stora sjöarna, med undantag för Hjälmaren, vara åtskilligt mindre än det som härrör från yrkesfiske. Handredskapsfisket är dessutom väsentligen inriktat på arter, som inte är av förstahandsintresse för det förvärvsmässiga fisket. Det bedöms vidare, att handredskapsfisket kan öka flerfaldigt i omfattning utan att för den skull påverka yrkesfiskets förutsättningar. För Hjälmarens del förhåller det sig så, att den fångst som tas genom handredskapsfiske beräknas vara av nästan samma omfattning som yrkesfiskets. Som framhållits ovan är dock fångstens sammansättning olika – abborren dominerar kraftigt i handredskapsfångsten, medan yrkesfisket huvudsakligen är inriktat på gös. Denna art svarar för ca 75 % av yrkesfiskets fångstvärde under 1970-talet; abborrens samtidiga andel är endast ca 5 %.

2.4.3 *Problem*

2.4.3.1 Fritidsfisket i de stora sjöarna

En försiktig överslagsberäkning visar, att storleksordningen 100 000–150 000 personer årligen fritidsfiskar i de fem stora sjöarna. Invånarantalet i angränsande kommuner (inkl. Storstockholm) uppgår till ca 2,5 miljoner. I genomsnitt var tredje svensk i åldrarna 15–74 år fiskar årligen[1]. Det synes

[1] Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3).

med ledningen härav rimligt anta, att de stora sjöarna f. n. nyttjas för fritidsfiske i förhållandevis liten utsträckning.

Kortfiskeupplåtelser till allmänheten för handredskapsfiske har nämnvärd omfattning endast i Mälaren, där ett 25-tal upplåtare år 1973 försålde ca 20 000 kort. Samma år uppgick kortförsäljningen i Vättern till ca 1 000 kort, medan den i de övriga stora sjöarna torde ha varit ännu mindre[1]. Sammanlagt torde antalet kortupplåtelser inte överstiga 25 000.

I likhet med vad som framhållits beträffande fritidsfisket vid södra ostkusten (avsnitt 2.2.2.3) torde således en betydande del av fisket i de stora sjöarna utövas på följande förutsättningar:

- ☐ Fiske med stöd av egen fiskerätt
- ☐ Fiske på arrenderat vatten
- ☐ Fiske på allmänt vatten och enskilda frivatten
- ☐ Fiske "på lov"
- ☐ Olovligt fiske (inkl. fiske på inte "hävdade" vatten)

Enligt samstämmiga uppgifter utövas på många håll i de stora sjöarna ett omfattande fritidsfiske på enskilt vatten, företrädesvis med handredskap, i tro att fisket är fritt, alternativt i vetskap om att den enskilda fiskerätten inte hävdas. Situationen uppges vara vanlig i större delen av Vänern samt i Vättern med undantag för skärgårdsområdet i norr. Även i Storsjön samt i viss mån i Hjälmaren och i östra delarna av Mälaren bedöms sådant fiske utan rättsgrund vara vanligt.

Den rådande situationen torde ofta bero på oklara äganderättsförhållanden samt det faktum att det många gånger är förenat med betydande svårigheter att avgöra var gränsen går mellan enskilt vatten och fritt vatten (avsnitt 2.4.3.3).

Det allmänt utbredda "fria" fisket anses medföra, att fiskerättsägarnas intresse att via fiskekortsförsäljning upplåta fritidsfiskerätt till allmänheten är ringa och på många håll obefintligt. Enligt vad vi erfarit, har (år 1976) inget fiskevårdsområde bildats i de stora sjöarna, i vart fall inte något område som upplåter fiske till allmänheten.

Ekerö kommun har i skrivelse till oss hemställt, att fisket med handredskap snarast frisläpps i Mälaren. Kommunen anför därvid, att det med hänsyn till det alltmer ökande intresset för fritidsfiske med handredskap är angeläget att Mälarens vatten snarast utan tidsödande vattenrättsutredningar eller andra undersökningar görs tillgängligt för allmänheten.

Ett gemensamt problem för fritidsfisket i samtliga stora sjöar är vidare, att fiskeutövandet i många fall förutsätter tillgång till båt. Organiserad båtuthyrning förekommer i endast ringa omfattning. På några platser aviseras dock eller har redan gjorts vissa satsningar på detta område. Örebro kommun har således sommaren 1978 t. ex. öppnat en s. k. fiskestation i södra delen av Hjälmaren, där fritidsfiskare bl. a. kan hyra båt, motor och fiskeredskap. Erfarenheterna från fiskestationens första verksamhetsperiod tyder på att det finns en mycket stor efterfrågan på denna form av fiskeservice.

[1] Enligt uppgifter från vederbörande fiskerikonsulenter.

2.4.3.2 Arrendekonkurrens

Det finns flera kända fall, där fiskeföreningar tvingats släppa tidigare arrenden av enskild fiskerätt i Mälaren. Anledningen har varit att marknadspriset på arrendevatten stigit. Vissa fritidsfiskeområden, som tidigare varit tillgängliga för allmänheten genom kortupplåtelse, har härigenom bortfallit. Av bl. a. detta och liknande skäl har även den för yrkesfiske tillgängliga arealen minskat i inte obetydlig utsträckning under senare år. Det är vanligt att ett och samma vatten nyttjas för såväl yrkesfiske (via arrende) som handredskapsfiske (via försäljning av fiskekort).

Det kan befaras, att denna situation förvärras i framtiden även i övriga stora sjöar. Om fisket med yrkesmässiga reskap på allmänt vatten begränsas till förmån för yrkesfiskare, torde rätten till fiske med nät och andra ickehandredskap på enskilt vatten komma att få ökat marknadsvärde. Deltidsfisket kommer härigenom i viss mån att styras över på enskilt vatten via arrenden.

2.4.3.3 Gränsen mellan områden med fritt resp. enskilt fiske

Problemen med gränsdragningen mellan områden med fritt resp. enskilt fiske är av samma natur som vid södra ostkusten och har beskrivits i avsnitt 2.2.3.2. Situationen torde, såsom framhållits i avsnitt 2.4.3.1, även ha negativa konsekvenser för intresset att ombesörja fiskekortupplåtelser till allmänheten. Synpunkter av detta slag har också framförts från företrädare för fiskeintressen vid bl. a. Hjälmaren.

2.4.3.4 Fångst- och avsalukonkurrens

A. En konkurrenssituation föreligger eller kan förutses uppstå mellan *yrkesfiskare* och *s.k. deltidsfiskare* i framför allt följande fall.

Mälaren: Problemet är knutet till fisket efter siklöja och har hittills i stort sett varit begränsat till frifiskeområdet i centrala Mälaren. Motsättningarna torde i första hand bestå i konkurrens om fiskeplatser men också i avsalukonkurrens.

Problemen har än så länge varit av förhållandevis ringa omfattning men synes öka efter hand som det s. k. deltidsfisket blir mera omfattande.

Hjälmaren: Motsättningarna är koncentrerade till fisket efter gös. Gösen är föremål för ett så hårt fiske, att det under senare år regelmässigt varit fråga om en situation som kan betecknas som ekonomisk överfiskning[1]. En väsentlig anledning härtill är det omfattande nätfiske, som utövas av s. k. deltidsfiskare och av fiskerättsägare. Fiskestadgan för Hjälmaren föreskriver märkningstvång (registreringsnummer) beträffande nät som används vid fiske i Hjälmaren. År 1977 fanns drygt 1 800 registrerade nätfiskare i denna sjö. Detta antal kan jämföras med att ett 70-tal personer är sysselsatta med yrkesmässigt fiske i sjön.

I samband med revision av fiskestadgan för Hjälmaren föreslog dåvarande fiskerinämnden för Hjälmaren, att varje enskild fiskare skulle få använda högst 100 m sammanlagd nätlängd vid fiske på allmänt vatten och enskilt frivatten. Länsstyrelsen skulle dock kunna lämna dispens

[1] Undantag år 1977. Dåliga fångster detta år medförde, att yrkesfiskarna fick mindre konkurrens från icke-yrkesfiskare vilket i sin tur bidrog till att priserna steg. Exempel på senare tids "normalsituation", betingad av avsalukonkurrensen: År 1975 var kilopriset på gös från Hjälmaren ca 1:50 kr lägre än från Mälaren.

från denna bestämmelse. Den senare behandlingen av frågan ger vid handen, att man från olika håll i realiteten betraktar dispensgivningen som ett instrument att bereda yrkesfisket möjligheter till mera omfattande nätfiske. Några regler av angiven innebörd har ännu inte införts i stadgan.

Jämfört med de betydande inslag av biyrkesfiske, som förekommer i nuläget, synes det yrkesmässiga fisket i Hjälmaren utvecklas i riktning mot ett mera heltidsbetonat yrkesfiske. Försök under senare tid med större fasta redskap (gösbottengarn) för fångst av gös har således gett lovande resultat. En mera allmän övergång till denna redskapstyp kan bl. a. förväntas utjämna nuvarande biologiskt betingade, stora variationer i nätfångsterna. Dessa variationer har hittills hindrat det yrkesmässiga fiskets utveckling mot mera rationella driftformer. En utveckling av nu antytt slag kommer sannolikt att skärpa de redan stora motsättningarna gentemot det nätfiske som bedrivs på deltid, liksom det kommer att skapa en ny konkurrenssituation mot det yrkesmässiga fiske (bl. a. biyrkesfiske) som f. n. utövas med "traditionella" små gösryssjor.

Vänern: Såsom redovisats i avsnitt 2.4.2 märks redan och kan framför allt förutses ett väsentligt ökat icke-yrkesmässigt avsalufiske (deltidsfiske) efter lax och öring med nät och på enskilt vatten sannolikt även med fasta redskap (laxfällor), i och med att tillgången på dessa arter ökar efter hand som medel ställs till förfogande för utsättning av odlad smolt.

Vättern: Problemen med det s. k. deltidsfisket torde dock vara störst i Vättern. Förekomsten av ekonomiskt högintressant laxfisk utgör här grunden för ett omfattande avsalubetingat deltidsfiske med nät. Detta fiske har fritt kunnat öka i omfattning i och med att det allmänna vattnet upptar större delen (ca 92 %) av sjöns yta. Risken är uppenbar, att framför allt rödingen blir föremål för en allt kraftigare biologisk överfiskning. Den höjning av minsta tillåtna maskstorlek i näten som av fiskeribiologiska skäl bedöms nödvändig för att hindra pågående överfiskning har hittills inte varit möjlig att genomföra. Yrkesfiskarna skulle därvid förorsakas ett inte obetydligt fångstbortfall under ett antal år, innan åtgärden medfört ökad tillgång på större exemplar och ökad reproduktion. Yrkesfiskarna förordar för sin del i stället en begränsning av det icke-yrkesfiske som utövas med mängdfångande redskap.

Yrkesfisket upplever därjämte en i förhållande till deltidsfisket mycket besvärande avsalukonkurrens, inte bara beträffande röding utan också vad gäller avsättningen av sik.

B. Även mellan olika grupper av *icke-yrkesfiskare* föreligger motsättningar i vissa fall.

Storsjön: Fisket efter den s. k. Dammåöringen[1] har förorsakat en konfliktsituation mellan olika fiskarekategorier. Motsättningarna, vilka har vissa likheter med de som förekommer vid mynningsområdena på Norrlandskusten och på väst- och sydkusten (avsnitt 2.1.3.2 och 2.3.3.5), handlar i första hand om en fördelning av fiskresursen mellan dem som har fiskeintressen i sjön resp. i tillflödet Dammån.

Sjöfisket utövas främst med nät och kan på det allmänna vattnet bedrivas fritt. Fisket i ån, vilket tidsmässigt är begränsat till en kortare period i samband med öringens lekuppvandring, sker med handredskap.

[1] En storvuxen form av öring; reproduktionen sker i Dammån, ett av sjöns tillflöden.

Strömvattenintressenterna har hos länsstyrelsen krävt viss begränsning av nätfisket efter öring i sjön till förmån för fritidsfisket och turismen i ådalen. Framställningen avslogs i februari 1978 med hänvisning till de fördelningskonsekvenser ett genomförande av förslaget skulle få.

Storsjöns Centrala Fiskevårdsförening har i framställning till oss föreslagit att frifiskebestämmelserna i 20 § FL slopas. Enligt nämnda lagrum får i Storsjön i Jämtland varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva sikfiske med nät, som är att hänföra till rörligt redskap. Sådant fiske får bedrivas på ett avstånd ej understigande 300 meter från fastlandet eller från ö av minst 100 meters längd. Lakfiske med hängryssja (lakstrut) är därjämte fritt.

Bakgrunden till föreningens framställning är, att vissa motsättningar uppstått mellan olika kategorier icke-yrkesfiskare. Konkurrenssituationen kan beskrivas på följande sätt:

Frifiskerätten enligt 20 § FL är numera relativt allmänt känd. Sedan kompensationsutsättningarna av öring och inte minst kanadaröding på senare tid gett påtagligt positiva resultat, har ett visst efter kanadaröding inriktat nätfiske förekommit under åberopande av sikfiskerättigheten enligt 20 § FL. Nätfiske efter sik resp. kanadaröding sker med i stort sett samma nättyper. Det befaras nu, att det fria fisket (enligt 20 § FL) fisket framdeles skall öka i takt med att tekniken för kompensationsutsättningarna av kanadaröding utvecklas och ger allt bättre fångstmöjligheter. Den uppfattningen har därvid framkommit, att 20 § FL allt oftare kan komma att användas som en i praktiken okontrollerbar täckmantel för ett på kanadaröding och eventuellt öring inriktat nätfiske på enskilt vatten.

Det kan tilläggas, att nätfisket efter sik inte längre har samma betydelse för husbehovsfisket som då bestämmelsen tillkom. Fiskeintresset har efter hand svängt över mot den senare introducerade kanadarödingen.

Bestämmelsen i 20 § FL om rätt till fiske efter lake med hängryssja (lakstrut) torde däremot inte skapa några framtida konflikter av betydenhet. Detta fiske är f. n. mycket obetydligt och det kan förmodas förbli av ringa omfattning.

2.4.3.5 Trålfiske

Allmänt

Trålfiske bedrivs som försöksfiske i Vänern, Hjälmaren och Vättern. I de förstnämnda sjöarna har försöket pågått något tiotal år och i Vättern sedan år 1977. Fisket sker i fiskeriintendentens resp. fiskerikonsulentens (Vättern) regi på uppdrag av fiskeristyrelsen. I samtliga fall utövas fisket inom vissa begränsade trålområden på allmänt vatten. För Mälarens del har upprepade framställningar gjorts om tillstånd till trålfiske, dels på det enskilda frivattenområdet, dels på enskilt vatten.

Vänern, Hjälmaren och Vättern

I *Vänern* bedrivs försökstrålning av ett tiotal fiskare. Trålområdena utgör tillsammans ca 15 % av sjöytan. Fisket är nästan helt inriktat på fångst

av siklöja och i någon mån på nors. Några försök har under senare tid gjorts att med grovmaskig trål fiska gös och lake. Ca 5 % av den yrkesmässiga fångstens värde härrör från trålfiske. Av hela siklöjefångsten tas en dryg tredjedel med trål.

Försöksverksamheten har i det närmaste utvecklats till en etablerad fiskemetod. I linje härmed och mot bakgrund av de i övrigt över lag positiva erfarenheterna övervägs att i framtiden inte begränsa fisket till särskilda områden; endast enskilt vatten (inkl. enskilda frivatten) skulle vara undantaget från försökstrålning. Ett motiv för att frisläppa trålfisket på större områden skulle vara, att fiske- och redskapsutvecklingen skulle främjas. Erfarenheten har vidare visat,[1] att trålfisket – oavsett om det sker som försök eller i en framtid på annan grund – måste regleras med hänsyn till beståndsvård och övrigt fiskeutövande.

Försökstrålningen i *Hjälmaren* bedrivs av några få trålfiskelag. Fisket, som är inriktat på gös, är av ringa omfattning. Trålfångsten motsvarar ungefär ett par dygns nätfångst av gös.

Försöksverksamheten med trålfiske är ännu relativt outvecklad i *Vättern*. Huvudavsikten är att utreda förutsättningarna för ett framtida rationellt bedrivet trålfiske efter siklöja.

I ingen av de tre sjöarna uppges trålfisket ha förorsakat några nämnvärda problem eller motsättningar.

Mälaren

De fiskerättsliga förutsättningarna för fiske med trål är annorlunda i Mälaren än i de övriga stora sjöarna, bl. a. på grund av att Mälaren saknar allmänt vatten (avsnitt 6.2.2.1).

A. *Framställningar om trålfisketillstånd:*

År 1967 ansökte två fiskare hos fiskeriintendenten om tillstånd att bedriva trålfiske på enskilt vatten i Mälaren. År 1969 anhöll ytterligare två fiskare om tillstånd att bedriva sådant fiske i Mälaren men nu på enskilt frivatten. Därefter har ytterligare ett antal personer ansökt om motsvarande tillstånd på olika områden.

Svenska Insjöfiskarenas Centralförbund (SIC) har samtidigt förordat att trålfiskeförsök kommer till utförande i Mälaren.

Fiskeristyrelsen avslog år 1972 en framställning från fiskeriintendenten med förslag om trålfiskeförsök i Mälaren. Som skäl för avslag anförde styrelsen, att det i Mälaren inte förekom allmänt vatten samt att det enligt 18 § FL tillskapade frivattnet i Mälaren tillkommit för att bereda tätortsbefolkningen tillfälle till rekreationsfiske. Beträffande det enskilda vattnet åberopades från kammarkollegiet inhämtade synpunkter. Enligt kollegiets uppfattning krävdes för försöksfiske på enskilt vatten en överenskommelse med fiskerättsägarna som uttryckligen medgav rätt till trålfiske. Fiskeristyrelsen ansåg dessutom att äganderättsförhållandena komplicerade denna fråga. Underförstått måste en fiskerättsutredning ligga till grund för varje upplåtelse i oskiftat vatten. I normalfallen skulle det därför enligt styrelsens uppfattning bli praktiskt taget omöjligt att uppfylla kollegiets krav. Det tyngst vägande skälet ansåg fiskeristyrelsen emellertid vara det förhållandet, att försöken aldrig skulle kunna leda till något permanent förfogande som skulle kunna uttryckas i författning.

Beslutet överklagades av SIC. I sitt remissvar över de anförda besvären ändrade fiskeristyrelsen delvis sin tidigare uppfattning. Man framhöll nu bl. a., att trålfiskeförsök borde komma till utförande på vissa enskilda vatten men inte på frivatten. Syftet med försöken – rationalisering och modernisering av fiskeritekniken i Mälaren

[1] Uppgift från fiskeriintendenten.

– borde enligt styrelsens uppfattning dock ges en något annan inriktning än vad fiskeriintendenten och fiskarorganisationen avsett. Man borde således inte enbart satsa på trålförsök utan även på utveckling av storryssjefisket.

Sedan SIC inkommit med påminnelser beslöt Kungl. Maj:t 1974-12-20 att lämna besvären utan annan åtgärd än att handlingarna i ärendet skulle överlämnas till oss.

B. Fiskeritekniska och fiskeribiologiska förutsättningar:

- ☐ Siklöja är den för trålfiske i huvudsak aktuella arten.
- ☐ Siklöja fångas f. n. till ca 90 % i nät (skötar) resp. 10 % i fasta redskap (storryssjor). Av fiskeritekniska och fiskeribiologiska skäl är fångsten i dessa redskapstyper ojämn.
- ☐ Fångsten av siklöja är störst på frivattenområdet (ca 70 %), där det för arten normalt erforderliga vattendjupet är stort nog. Siklöjans uppträdande i enskilt (grundare) vatten är jämförelsevis mera sporadiskt.
- ☐ Ett eventuellt framtida trålfiske efter siklöja torde därför generellt sett vara mest utvecklingsbart på frivattenområdet.
- ☐ Fångstuttaget av siklöja vid trålfiske kan väntas bli jämnare än med nuvarande fiskeformer. En jämn tillgång kan i sin tur antas främja avsättningsmöjligheterna.
- ☐ Nuvarande skötfiske och ett framtida trålfiske efter siklöja kan eventuellt komma i utrymmesmässig konflikt med varandra. Däremot torde inte några resursbetingade (bestånds-) motsättningar behöva befaras, förutsatt att trålfisket bedrivs i reglerad omfattning.
- ☐ Det skulle vara till fördel för handredskapsfisket på frivattenområdet[1] om skötfisket efter siklöja kunde styras över mot trålfiske. Skötarna är nämligen ofta utlagda på fiskeplatserna längre tider i sträck.

2.5 Fisket i övrigt sötvatten

2.5.1 *Yrkesfiske*

2.5.1.1 Yrkesfiskarkårens sammansättning

Det yrkesmässiga fisket domineras antalsmässigt av binäringsfiskare. Denna fiskarekategori var år 1976 drygt fyra gånger så stor som gruppen yrkesfiskare, ca 370 resp. ca 90 personer, *tab. 30,* dvs. ungefär 30 % resp. 65 % av landets samtliga i sötvattensfiske (inkl. de stora sjöarna, se avsnitt 2.4.1.1) yrkesverksamma personer. Avgången bland yrkesfiskarna har senare tid varit mindre (ca 4 % åren 1973–1976) än för svenskt yrkesfiske i allmänhet (jämför tab. 1). Antalet binäringsfiskare har däremot minskat mer än i någon annan typ av fiske (ca 14 % åren 1973–1976).

Åldersfördelningen är ogynnsam med jämförelsevis fler äldre fiskare än i landet i övrigt.

2.5.1.2 Fångst

Det yrkesmässiga fiskets fångst beräknas överslagsmässigt f. n. uppgå till ca 700 ton[2] med ett fångstvärde i storleksordningen 6 milj. kr. Av allt yrkesmässigt fiske i sötvatten (inkl. de stora sjöarna) utgör detta omkring 35 % resp. 50 %.

[1] Jämför avsikten med frivattenområdets tillskapande (prop. 1950:60 s. 49).

[2] Beräknat på grundval av data från statens jordbruksnämnds och fiskeristyrelsens enkät rörande 1976 års kust- och insjöfiske efter sötvattensfisk. Jämför avsnitt 2.4.1.2.

2.5.1.3 Artinriktning och fiskemetoder

Kvantitetsmässigt domineras fångsten av laxfisk, främst sik, med 300 à 400 ton,[1] samt vidare av gös, ål och gädda. I vattnen på sydsvenska höglandet är även fångsten av kräfta betydande.

Drygt hälften av fångstvärdet härrör från laxfiskarter (ca 3,3 milj. kr)[1]. Därnäst har kräfta (regionalt), ål och gös störst ekonomisk betydelse.

Fiskemetoderna är mångskiftande. Viktigast är fisket med rörliga nätredskap, vilket i olika former är inriktat på flertalet av de mera betydelsefulla fiskslagen. Särskilt i en del av de större sydsvenska sjöarna är fisket med fasta redskap omfattande. Bottengarn och storryssjor används där för fångst av främst ål men även andra fiskslag, t. ex. gös.

2.5.2 *Icke-yrkesfiske*

2.5.2.1 SCB-data[2]

- Fisket i inlandsvattnen är mera omfattande än vid kusterna. Sju personer av tio – 1,3 à 1,4 miljoner – fiskar i sötvatten under totalt inemot 15 miljoner fiskedagar per år, *tab. 33,* dvs. ca 60 % av allt icke-yrkesmässigt fiskeutövande i landet.
- Omkring 1,3 miljoner bedriver *handredskapsfiske* under totalt ca 14 miljoner fiskedagar, dvs. hälften av alla fiskedagar i landet, oavsett typ av fiske. Det utövas i genomsnitt under elva dagar per fiskande, vilket är mer än i kustvattnen.
- Fisket med *övriga redskap* sysselsätter ca 300 000 personer (knappt var fjärde sötvattensfiskare) under totalt ca 2,8 miljoner fiskedagar. Denna fiskevolym är av samma storleksordning som vad samtliga kustvatten producerar i form av icke-handredskapsfiske. Tre av fyra fiskande (ca 235 000) använder nät.
- I motsats till vad som gäller för kustfisket svarar nätfisket i sötvatten för ett klart mindre fisketryck än handredskapsfisket.

2.5.2.2 Fångst

Följande uppskattningar kan göras:[3]

- I det icke-yrkesmässiga fisket är fångsten vid fiske med handredskap ca tre gånger större än fångsten vid fiske med övriga redskap, *tab. 33.*
- Varje person som fiskar med handredskap fångar i genomsnitt 10–11 kg fisk per år mot ca 15 kg vid fiske med övriga redskap.

[1] Beräknat på grundval av data från statens jordbruksnämnds och fiskeristyrelsens enkät rörande 1976 års kust- och insjöfiske efter sötvattensfisk. Jämför avsnitt 2.4.1.2.

[2] Ur vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3). Det icke-yrkesmässiga fisket i de stora sjöarna (avsnitt 2.4.2) ingår i redovisningen.

[3] Beräkningarna, som avser år 1975, baseras på vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) samt på underlagsmaterialet till bil. 1 i Fiskerinäringen i framtiden (SOU 1977:74). Det icke-yrkesmässiga fisket i de stora sjöarna (avsnitt 2.4.2) ingår i redovisningen.

- Vid icke-yrkesmässigt fiske fångas totalt inemot 20 ton, dvs. storleksordningen tio gånger så mycket som vid yrkesmässigt fiske. Frånräknas de stora sjöarna blir övervikten för icke-yrkesfisket vad gäller fångstens storlek än större (25–30 gånger större fångst än yrkesfisket).[1]
- Större delen av fångsten utgörs av gädda och abborre.[2] Fångstens artsammansättning uppvisar dock mycket stora geografiska variationer.
- Intresset för fiske efter laxfisk (öring, röding, regnbåge m. fl.) är markerad bland handredskapsfiskarna.[2]

2.5.2.3 Handredskapsfisket i sötvatten

Handredskapsfisket i sötvatten har mycket stor omfattning med totalt inemot 15 miljoner fiskedagar (avsnitt 2.5.2.1). Omkring 30 % av dessa, ca 4,5 miljoner, beräknas utövas på basis av fiskekortsköp.[3]

Resterande ca 70 % av antalet fiskedagar, som utövas genom handredskapsfiske i sötvatten, bedrivs följaktligen på följande förutsättningar:

1. Fiske med stöd av egen fiskerätt.
2. Fiske på arrenderat vatten.
3. Fiske "på lov".
4. Olovligt fiske (inkl. fiske på inte "hävdade" vatten).
5. Härtill kommer det jämförelsevis ringa fiske, som utövas på allmänt vatten i de stora sjöarna (avsnitt 2.4.2.1).

Av vår redovisning i Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) framgår, att ungefär 20 % av handredskapsfisket i sötvatten bedrivs enligt det första av ovanstående alternativ, dvs. med stöd av egen fiskerätt. Uppgift saknas om fördelningen på övriga alternativ, tillsammans omfattande inemot 50 % av allt handredskapsfiske i sötvatten. Vi vill emellertid även i detta sammanhang, liksom tidigare beträffande handredskapsfisket vid södra ostkusten (avsnitt 2.2.2.3), framhålla bristande kunskaper om de fiskerättsliga förutsättningarna för fiske i sjöar och vattendrag som viktiga skäl till att fisket sannolikt ofta utövas utan erforderliga tillstånd (alt. 4 ovan).

2.5.3 *Problem*

Väsentliga delar av de problem som är förknippade med fisket i sötvatten behandlas ingående i andra delar av betänkandet, bl. a. i kap. 3 Samhället och fritidsfisket, vidare i kap. 4 Fiskevårdsområden och kap. 7 Fiskevård. Vi har därför valt, att i detta avsnitt endast lämna en kort översikt.

De största problemen, vilka har ett nära inbördes samband, är följande:

1. Organisatoriska svårigheter.
2. Brist på resurser för fiskevård och andra fritidsfiskefrämjande åtgärder.
3. Stora skillnader i tillgång och efterfrågan på fiskevatten.

De organisatoriska frågorna har behandlats i vårt betänkande Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6). Kortfattat kan situationen beskrivas på följande sätt. På grund av en invecklad lagstiftning har fiskevårdsområden inte bildats i önskvärd omfattning. Ändringarna i 24 § FL har härjämte ryckt undan

[1] Jämför avsnitt 2.4.1.2 och 2.5.1.2.

[2] Källa: Fritidsfiske vid kortfiskevatten. 4. Fiske som fritidssysselsättning – en enkätundersökning bland kortfiskare angående fiskemönstret under ett år (Fiskeristyrelsen Informerar 1975-09-15).

[3] Källa: Fiskeristyrelsens kortvattenundersökning 1975-09-20.

grunden för fiskevårdsföreningarnas verksamhet. Detta har försämrat möjligheterna till en rationell och ändamålsenlig vård av fiskbestånden och fiskevattnen. Samtidigt har samhället ställt otillräckliga resurser till förfogande för sådan vård. Avgifter utdömda enligt 2 kap. 10 § VL – framför allt som följd av vattenkraftsutbyggnader – har varit den praktiskt taget enda allmänna finansieringsmöjligheten härvidlag, likväl i mycket begränsad omfattning. Övriga stödåtgärder, t. ex. den statliga kreditgarantin (rskr 1969:196) för lån till investeringar i åtgärder avsedda att främja fritidsfisket (bl. a. genom rationalisering av verksamheten med fiskodling) liksom anslaget Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. har av olika skäl haft endast marginell effekt.

Problemen har blivit särskilt besvärande i närheten av större tätorter, där efterfrågan på goda fiskevatten ofta är betydligt större än tillgången. I sådana områden har organisatoriska hinder och därtill knutna svårigheter att bedriva ändamålsenlig fiskevård, liksom bristen på erforderliga medel, allvarligt hindrat fritidsfiskets utveckling.

3 Samhället och fritidsfisket

3.1 Inledning

Vårt land är ovanligt gynnat i fråga om tillgång på fiskevatten. En fastlandskust med tillhörande skärgård och havsområde som är ca 14 000 km lång, i runt tal 100 000 större eller mindre sjöar samt omkring 60 000 km strömmande vatten utgör med sina fiskbestånd en oersättlig naturresurs som måste vårdas och tas till vara. Det finns alltså goda förutsättningar att tillgodose både ett fiske som bedrivs som näring och ett fiske som sker på fritid.

3.2 Fritidsfiskets omfattning

Den undersökning som statistiska centralbyrån genomfört på vårt uppdrag bekräftar tidigare uppgifter att fiske på fritid utvecklats till en av vårt lands mest omfattande friluftsaktiviteter.

Var tredje svensk i åldrarna 15–74 år (ca 2 miljoner) fiskar årligen åtminstone någon gång. Av dessa fiskar i runt tal 700 000 mer än 10 gånger varje år. Tillsammans tar man ut 25 miljoner fiskedagar, nära 13 per person. De flesta (7 av 10) fiskar enbart med handredskap. Omfattningen av fisket varierar mellan olika landsändar. En nord-sydlig tendens kan urskiljas. I Norrbottens län fiskar varannan innevånare jämfört med var femte i Malmöhus län. Den genomsnittliga andelen fiskande för hela landet uppgår till 32 %.

Resultaten av undersökningen har bearbetats och sammanställts av en arbetsgrupp vid socialhögskolan i Göteborg och redovisats i rapporten Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3).

Undersökningen är den första i sitt slag som bygger på ett representativt urval av den svenska befolkningen, ca 11 000 personer i åldrarna 15–74 år. Den kartlägger fiskets omfattning och redskapsinriktning dels generellt för hela landet, dels speciellt för resp. Norrlandskusten, södra ostkusten, väst- och sydkusten (inkl. Gotland) och inlandsvattnen. Resultaten avser allt fiske som inte är yrkesfiske. Antalet yrkesfiskare har dock med hjälp av undersökningen kunnat beräknas till ca 5 000, ett resultat som står i god överensstämmelse med tillgängliga fiskestatistiska uppgifter.

Undersökningen kan sammanfattas i följande generella slutsatser. Under

varje delområde (kap. 2) redovisas sedan vad som är kännetecknande för fisket i resp. region.

- ☐ Ca 60 % av allt fiske utövas i sötvatten.
- ☐ Ca 70 % av landets fiskare är män. Åtminstone i yngre åldrar fiskar dessa också oftare än kvinnor.
- ☐ Vad gäller sysselsättning och förvärvsarbete skiljer sig inte fiskare nämnvärt från befolkningen som helhet.
- ☐ I fiskarkåren finns personer i alla åldrar företrädda, äldre dock i mindre utsträckning än ungdomar. Sålunda fiskar knappt var sjunde pensionär mot varannan person under 25 år.
- ☐ Fiskeintensiteten bland dem som fiskar är densamma i alla åldrar. Få friluftsaktiviteter torde ha fiskets långa varaktighet över ålder.
- ☐ Fiskeintresset i yngre generationer torde ha ökat mot förr. Utvecklingen går troligen mot en fortsatt expansion av fritidsfisket.
- ☐ Ca 350 000 eller var femte fiskare har egen fiskerätt eller ingår i hushåll där någon part äger sådan.
- ☐ 1,4 miljoner (7 av 10) fiskar *enbart* med handredskap (kastspö, mete etc.) och svarar för 15 av totalt 25 miljoner fiskedagar i landet.
- ☐ Något mindre än 500 000 fiskar *både* med handredskap *och* med andra redskap (nät, ryssjor etc.). Endast ca 70 000 personer (var 25:e fiskare i landet) fiskar *uteslutande* med andra redskap.
- ☐ Svenskt fiske är alltså i huvudsak ett handredskapsfiske. Det engagerar runt 2 miljoner personer i de aktuella åldrarna.
- ☐ De som fiskar med både handredskap och andra redskap står för det, per person räknat, intensivaste fisket. Genomsnittet är 19 fiskedagar per man mot 11–12 för dem som bara fiskar med ena typen av redskap.
- ☐ Fiske med andra redskap än handredskap är i regel liktydigt med nätfiske. Var fjärde fiskare har tillgång till nät, i medeltal 5 st. Det sammanlagda antalet nät i landet kan uppskattas till ca 2 miljoner. Det icke-yrkesmässiga nätfisket bedöms svara för ett fisketryck, som är av samma storleksordning, som det samlade handredskapsfiskets.
- ☐ De som har fler nät fiskar oftare än de som har färre nät. Följden av detta är att en minoritet av nätfiskarna (ca 20 %) står för huvuddelen (ca 60 %) av nätfiskeutövandet.
- ☐ Ju äldre man är, desto vanligare är det att man fiskar med andra redskap än handredskap – och framför allt då *enbart* med sådana. Sannolikt kommer dock dagens ungdom med sin inskolning i handredskapsfiske (99 % fiskar med handredskap – 4 av 5 enbart med sådana) att i framtiden fiska med "andra redskap" i betydligt mindre omfattning, relativt sett, än de äldre gör i dag.
- ☐ Var åttonde (235 000) fiskar helt eller delvis vid *Norrlandskusten,* var sjätte (345 000) vid *ostkusten,* var fjärde (490 00) vid *väst- och sydkusten, inkl. Gotland,* resp. 7 av 10 (nära 1,4 miljoner) i *sötvatten.*
- ☐ Nätfisket i sötvattnen svarar för ett klart mindre fisketryck än handredskapsfisket. Motsatsen gäller för fisket vid kusterna.

Det fiskekortsbaserade fritidsfiskets omfattning har undersökts av fiskeristyrelsen. Den kartlagda fiskekortsförsäljningen i 2 120 av landets 2 500 kortfiskevatten omfattade under 1974 totalt ca 850 000 upplåtelser, varav

närmare 70 % endygnsupplåtelser. Denna försäljning beräknas ha motsvarat 3,8 miljoner fiskedagar.

Beroende på olika felkällor (svarsvägran m. m.) underskattar kartläggningen i viss mån kortfiskets omfattning. I fiskeristyrelsens rapport bedöms den faktiska fiskekortsförsäljningen har varit lägst av storleksordningen 1 miljon fiskekort och antalet utövade fiskedagar omkring 5 miljoner.

Fritidsfiskets omfattning och betydelse kan också beskrivas i ekonomiska termer. De beräkningar som gjorts pekar på att svenska fritidsfiskare omsätter mellan 600 och 1 000 milj. kr om året. Enbart väst- och sydkusten besöks årligen av 170 000 fritidsfiskare.

3.3 Staten och fritidsfisket

3.3.1 *1950 års riksdags beslut*

Jordbruksministern redogjorde i prop. 1950:60 för några frågor av grundläggande betydelse för utformningen av en ny fiskelagstiftning, som sedermera resulterade i 1950 års lag om rätt till fiske (FL). Jordbruksministern anförde:

> För de alltmer växande skarorna av amatörfiskare är det ur social synpunkt angeläget att de skola få en öppen möjlighet att i lagliga former kunna bedriva sin sysselsättning, på några ställen kanske genom att fisket göres helt fritt och på andra ställen genom att de till skäligt pris kunna förvärva tillstånd till fiske. Om icke tillräckliga vatten kunna ställas till rekreationsfiskarnas disposition, kan konkurrensen om de tillgängliga vattnen lätt komma att få skadliga återverkningar även på yrkesfisket i form av stegrade arrenden och minskad rörelsefrihet.
>
> Enligt min uppfattning bör det allmänna, i den mån konflikt uppkommer mellan dessa intressen, i första hand söka tillgodose yrkesfiskets skäliga krav. Redan med hänsyn till den betydelse det yrkesmässigt bedrivna fisket har ur ekonomisk synvinkel och ur försörjningssynpunkt synes det skäligt att statsmakterna, såvitt på dem ankommer, skola söka bereda denna närings utövare möjlighet att bedriva sitt fiske utan onödiga hinder. Då det yrkesmässiga fisket fått en alltmer rörlig karaktär, måste det i allt större utsträckning bedrivas även på annans vatten.
>
> I betraktande av den roll fisket såsom rekreationsmedel spelar för stora grupper av befolkningen, synes det slutligen nödvändigt att även rekreationsfiskarintresset beaktas. Även här gäller emellertid, att ett fullständigt frigivande av det fiske, som hittills varit underkastat enskild fiskerätt, i vart fall på längre sikt knappast kan väntas bliva till gagn ens för dem, som därigenom skulle få ökade fiskemöjligheter. Särskilt i de vatten, där fiskebeståndet är mera stationärt, skulle ett frigivande av fisket säkerligen skapa allvarlig risk för en utarmning av fiskebeståndet och försvåra genomförandet av fiskevårdande åtgärder. Förbises bör ej heller, att ett sådant frigivande i vissa fall måste försämra arbetsbetingelserna för det yrkesmässigt bedrivna fisket.
>
> I viss mån kommer rekreationsfiskarintresset att tillgodoses genom den utvidgning av det fria fisket som jag i det följande, i huvudsaklig anslutning till kommittén, kommer att föreslå. Jag överväger även att till förmån för rekreationsfisket föreslå vissa ändringar i nu gällande bestämmelser angående utnyttjandet av kronans fiskevatten. Några längre gående åtgärder från statens sida bör enligt min mening icke vidtagas i samband med utformningen av fiskelagstiftningen. Ofta torde den bästa lösningen ligga i att städer och andra samhällen, större industriföretag och friluftsorganisationer upplåta egna eller för ändamålet arrenderade vaten till amatörfiske.

Vid behandlingen i samma proposition av frågan om fiskerätten i de stora insjöarna föreslog jordbruksministern en viss utvidgning av frifisket i förhållande till vad fiskerättskommittén föreslagit:

Vad Mälaren beträffar ha meningarna bland remissinstanserna på förevarande punkt varit delade. För egen del finner jag starka skäl tala för att befolkningen i städer och andra samhällen kring denna sjö bör ha tillgång till åtminstone något vatten där rekreationsfiske fritt kan utövas. Därmed vinnes indirekt en fördel också för yrkesfiskarna genom att konkurrensen om fiskearrendena minskas. Även kommittén har vitsordat att fritt fiske redan nu förekommer i sjöns centrala delar, där Norra Björkfjärden, Prästfjärden, Södra Björkfjärden och Hovgårdsfjärden bilda en sammanhängande öppen vattenyta. Denna kan enligt min mening väl jämföras med motsvarande områden i Hjälmaren och Storsjön. På grund av vad sålunda anförts förordar jag, att fisket gives fritt i dessa fjärdar, dock endast utanför det egentliga strandvattnet. Några mera allvarliga olägenheter för fiskevården torde icke vara att befara härav.

Tredje lagutskottet vid 1950 års riksdag vidgade Kungl. Maj:ts förslag om fritt fiske på enskilt vatten på det sättet, att utskottet (3 LU 1975:23, s. 23–24) förordade, att vid kusten av Norrbottens, Västerbotten, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län varje svensk medborgare i enskilt vatten skulle få bedriva fiske med rörligt redskap icke blott efter strömming och skarpsill utan även efter annan fisk, dock ej efter lax.

Konsekvensåtgärder till följd av 1950 års vattengräns- och fiskerättslagstiftning av betydelse för fritidsfisket kan sammanfattas i följande punkter.

- I administrativ ordning utfärdades bestämmelser (kungörelse och cirkulär) om förvaltningen av kronans fisken (1951:395).
- 1954 års riksdag utfärdade en ny fiskeristadga (1954:607).
- Efter utredning om införande av fiskevårdsavgift avslog Kungl. Maj:t frågan genom beslut 1963-01-20.

3.3.2 *1969 års riksdags beslut*

Fritidsfiskeutredningens förslag (SOU 1968:13) behandlades i prop. 1969:42 varvid jordbruksministern anförde bl. a. följande:

Fritidsfisket har sedan gammalt en fast förankring bland stora delar av befolkningen i vårt land. I äldre tider var ofta själva fångsten det dominerande motivet för fisket genom det bidrag till hushållet som den innebar. På vissa håll spelar detta motiv alltjämt en inte oväsentlig roll vid fisket på fritid. Gemensamt för många fritidsfiskare är att de upplever fisket som ett stimulerande sätt att komma i kontakt med naturen och som en värdefull rekreation. I den starka utvecklingen av fritidsfisket under de senaste decennierna synes rekreationsmomentet ha blivit alltmer framträdande.

Flera orsaker har samverkat till fritidsfiskets utveckling, främst höjningen av den ekonomiska standarden och den arbetstidsförkortning som ägt rum under de senaste decennierna. Även om statistiken vad gäller antalet fritidsfiskare är osäker, råder det ingen tvekan om att fritidsfisket i dag är en av våra vanligaste fritidsaktiviteter.

Vidare framhölls att statens stöd till fritidsfisket hittills främst varit av indirekt natur. Service hade lämnats fritidsfisket genom fiskeadministrationen. Resultaten från sötvattenslaboratoriets forsknings- och undersökningsverksamhet hade haft stor betydelse för fritidsfisket framför allt när det gällt

utplantering av fisk. Statens stöd till anläggningar för det rörliga friluftslivet hade även kommit fritidsfisket till del. Statens inköp av värdefulla naturområden för friluftsliv kunde komma att få betydelse för fritidsfisket eftersom det till dessa områden i en del fall hör vattenområden lämpliga för fritidsfiske.

Jordbruksministern betonade att man i fortsättningen borde ta ökad hänsyn till fritidsfisket i den fortsatta planeringen för friluftslivet och naturvården. Det var önskvärt att insatserna för det rörliga friluftslivet samordnades och att fiskeristyrelsen borde ha en nära kontakt med statens naturvårdsverk när det gällde stödet till det rörliga friluftslivet. I det sammanhanget påtalades behovet av serviceåtgärder för fritidsfiskets del.

Dessutom föreslogs införandet av en statlig kreditgaranti för investeringar av fiskevårdande slag i kortfiskeområden och för anläggande av fiskodling som kunde gagna fritidsfisket.

Konsulentorganisationen vid lantbruksnämnderna föreslogs få fyra nya konsulenttjänster för att bättre kunna tillgodose fritidsfiskets behov av service. Företrädare för fritidsfisket skulle i fortsättningen ingå i fiskeristyrelsens styrelse.

För att underlätta bildandet av fiskevårdsområden borde det enligt jordbruksministern vara möjligt att i särskilda fall bevilja bidrag till förrättningskostnaderna med högst 80 % i stället för som dittills med i regel 50 %. Som särskilt villkor borde gälla att fiskevårdsområdet upplät fiskerätt till allmänheten i större omfattning.

Ändringar föreslogs även i lagen (1960:130) om fiskevårdsområden, LOFO, i fråga om omröstningsbestämmelserna, vetorätten samt rätten att ta initiativ till att bilda fiskevårdsområden.

I FL föreslogs ändrade straffskalor vilket i sin tur gav möjligheter till effektivare ingripanden mot olovligt och olagligt fiske.

Jordbruksministern var emellertid inte beredd tillstyrka en allmän fiskeavgift. I stället skulle de åtgärder som fordrades för att främja fritidsfiskets utveckling ses som ett led i det allmännas stöd till friluftsliv och naturvård i stort.

Riksdagen godkände i skrivelse 1969-05-23 de i propositionen förordade riktlinjerna för statens åtgärder att främja fritidsfisket.

Konsekvensåtgärder av betydelse för fritidsfisket till följd av 1969 års riksdags beslut kan sammanfattas i nedanstående punkter.

- Kungl. Maj:t uppdrog åt fiskeristyrelsen att på grundval av fritidsfiskeutredningens förslag utarbeta ett nytt förslag till fiskeristadga. Förslaget överlämnades och ledde till begränsade ändringar (1973:150) i gällande fiskeristadga.
- Särskilda sakkunniga, som antog namnet fiskeadministrativa utredningen, tillkallades för att se över och anpassa fiskeriadministrationen till utvecklingens krav på insatser för såväl yrkesfiskets som fritidsfiskets behov. I prop. 1975/76:130 föreslogs en ändrad organisation som i sina huvuddrag trädde i funktion 1977-07-01. De sakkunniga gavs även i uppdrag att utreda en lämplig organisation av fisketillsynen. Förslaget i denna del remissbehandlades och överlämnades därefter till oss 1977-11-10 (Dir. 1977:115).

- Fr. o. m. budgetåret 1970/71 inrättades vid fiskeristyrelsen en tjänst för handläggning av fritidsfiskeärenden.

3.3.3 *Ekonomiskt stöd*

I föregående avsnitt (3.3.2) redovisades de olika former av ekonomiskt stöd som följde av Fritidsfiskeutredningens förslag till åtgärder för fritidsfiskets utveckling.

Statsbidrag kan dessutom utgå av fonderade vattenavgiftsmedel utdömda enligt 2 kap. 10 § vattenlagen för att "befrämja fisket inom landet". Under årens lopp har ett stort antal fiskevårds- och forskningsprojekt tilldelats anslag som direkt eller indirekt gagnat fritidsfisket (jfr avsnitt 9.1).

3.4 Kommunerna och fritidsfisket

Genom en förfrågan till landets samtliga kommuner kartlade vi 1974 kommunernas innehav av fiskevatten, hur dessa uppläts samt de sätt på vilket kommunerna i övrigt tillgodosåg fritidsfiskets intressen. Svar inkom från 266 av landets 274 kommuner. Undersökningen redovisades i betänkandet Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6, bil. 4).

Undersökningen visade att ett stort antal av landets kommuner förfogade över större eller mindre fiskevatten antingen med ensamrätt eller som delägare i samfällt fiske. I ca 41 000 ha enskilda vattenområden i sjöar och längs södra delen av ostkusten disponerades fisket med ensamrätt. Härtill kom drygt 220 km strömmande vatten.

Tillsammans med andra fiskerättsägare ägde kommunerna fiskerätt i ca 62 000 ha sjöar och kustområden samt 520 km strömmande vatten. Det bör betonas att arealuppgifterna i många fall var osäkra eftersom de ofta byggde på uppskattningar. Detta gällde framför allt uppgifterna beträffande samfällt fiske.

Totalt sett utgjorde det kommunala innehavet av fiskevatten en mycket begränsad del av tillgången på fritidsfiskevatten i landet.

Kommunerna upplät som regel sina fiskevatten på något sätt. I en del fall kunde spåras en företagsekonomisk grundsyn. Fiskekortsförsäljningen. skulle ge vinst. För flertalet kommuner var dock det sociala betraktelsesättet utmärkande. I de flesta fall såldes fiskekort till allmänheten antingen direkt eller genom olika slag av fiskeföreningar, som arrenderat fiskevatten av kommunen. Det förekom dessutom att kommunala fiskevatten utarrenderades med ensamrätt til någon fiskeklubb e. d. I flera kommuner upplät man fisket gratis till ungdom och pensionärer.

Under budgetåret 1974 satsade de kommunala fritidsnämnderna totalt ca 1,1 miljard kr på olika fritidsverksamheter. Inkomsterna i den verksamheten uppgick till ca 170 milj. kr. Utgifterna för enbart fiskedelen uppgick till 1,2 milj. kr och motsvarande inkomster till 800 000 kr. Det måste framhållas att vissa kommuner redovisat såväl drift- som kapitalkostnader medan andra uppgett enbart driftkostnader.

Kommunernas kontantstöd till verksamheten i olika föreningar uppgick

för budgetåret 1974 till ca 180 milj. kr. Fiskeföreningar erhöll därav bidrag med ca 550 000 kr. Ansökan om bidrag hade emellertid skett endast hos ett fåtal kommuner. I några fall hade ansökan inkommit men avslagits av kommunen, eftersom normer för bidrag till fiskeföreningar ej utarbetats.

Undersökningen gav trots sina brister en god uppfattning om fritidsnämndernas ekonomiska insatser på fiskets område. Undersökningen torde i stort spegla kommunernas totala engagemang i fritidsfiskets utveckling. Landets kommunala fritidsnämnder satsade budgetåret 1974 ca 400 000 kr på fritidsfiske. Beloppet kan jämföras med den miljard som gick till andra fritidsverksamheter.

Enstaka kommuners engagemang och initiativkraft på fritidsfiskets område ledde till att undersökningen kunde rerdovisa en provkarta över vidtagna åtgärder avsedda att främja fritidsfiskets utveckling inom en kommun (Ds Jo 1976:6, bil. 4).

3.5 Fritidsfisket i samhällsplaneringen

3.5.1 *1973 års fiskevattensutredning*

Under rubriken Fritidsfisket i samhällsplaneringen redovisade vi i betänkandet Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6, kap. 5) hur fisket behandlats i den fysiska riksplaneringen (5.1.1.1) och vilka utvecklingstendenser som kunde iakttas (5.2).

Efter att ha haft överläggningar med berörda myndigheter och departement konstaterade vi att det rådde osäkerhet i fråga om tillvägagångssättet att för framtiden säkerställa vattenområden som är väsentliga från fiskesynpunkt. Vi framhöll samtidigt att det för fiskets vidkommande inte bara var en fråga om att skydda vattenområden och fiskarter mot olika former av exploatering (bevarandeplanering) utan många gånger lika mycket en fråga om att planera för en rationell och ändamålsenlig hushållning med våra fiskebestånd (nyttjandeplanering).

Vi bedömde att den framtida efterfrågan på fiskevatten skulle komma att öka och att det i sin tur skulle medföra krav i fråga om en fördelning av fisket mellan olika kategorier av fiskande. Konkurrerande intressens behov av vatten för olika ändamål, vattenområden och mark i anslutning därtill skulle samtidigt komma att påverka hela fiskets situation.

Fiskenämnderna föreslogs få till uppgift att upprätta särskilda hushållningsplaner för områden med särskilt komplicerade fiskeförhållanden (t. ex. kusterna, de stora sjöarna, fjällområdena och vissa älvdalar. Länsstyrelsen borde som samordnare av den regionalpolitiska och fysiska planeringen slutligt godkänna den upprättade planen.

Beträffande den kommunala planeringen föreslogs ingen tvingande, särskild fiskeplanering. I stället förordade vi att fiskets intressen borde vägas in på ett naturligt sätt i den kommunala planeringen. Vi betonade därvid fritidsfiskets stora betydelse och att det därför fanns ett stort behov och intresse av att kommunerna i det här avseendet insåg sitt ansvar och på ett mera aktivt sätt än tidigare engagerade sig i dessa frågor. Det borde vara en självklar arbetsuppgift för en kommuns fritidsnämnd (eller mot-

svarande) att väga in även fritidsfiskeintresset i den övriga delen av kommunens totala rekreationsutbud.

För att tillgodose önskemålen i den regionala och kommunala planeringen föreslog vi bl. a. att bildandet av fiskevårdsområden i fortsättningen skulle stå i överensstämmelse med den lokala och regionala planläggningen på fiskets område.

Vid remissbehandlingen delade statens planverk i allt väsentligt vår syn på problemen kring fiskets behandling i den fysiska riksplaneringen och anslöt sig till den viktiga principen att beslut på fiskets område skall ske inom de ramar som fastlagts genom planläggning enligt byggnadslagstiftningen.

3.5.2 *Fysisk riksplanering*

Fiskeristyrelsen redovisade 1977-12-05 till bostadsministern uppdraget att granska det planeringsarbete som på fiskets område utförts för att fullfölja riktlinjerna för hushållning med mark och vatten. I likhet med övervägande antalet länsstyrelser ansåg fiskeristyrelsen att fisket utelämnats helt eller i vart fall behandlats mycket summariskt i det kommunala planeringsarbetet. Fisket hade i stort sett inte i någon del av landet inordnats i planeringsarbetet på ett i förhållande till andra verksamheter jämbördigt sätt. Ej heller hade kommunerna i tillräcklig omfattning uppmärksammat fiskets intressen i samband med särskild planering för kustområden, de stora sjöarna eller i fråga om älvdalarna. Regeringens riktlinjer hade således ej fullföljts.

Fiskeristyrelsen konstaterade samtidigt att det inte finns någon lagstiftning som särskilt behandlar fiskets och vattenfrågornas roll i samhällsplaneringen.

I planverkets motsvarande redovisning anfördes likartade synpunkter.

3.5.3 *1977/78 års riksdags beslut*

Fiskerikommittén (SOU 1977:74) föreslog att planer för fiskets omfattning och inriktning på kortare och längre sikt årligen skulle utarbetas av fiskeristyrelsen i samråd med jordbruksnämnden och efter överläggningar med Sveriges Fiskares Riksförbund. Remissinstanserna tillstyrkte i allmänhet förslaget. Några av dessa ansåg att en svaghet i förslaget var att inga egentliga styrmedel för planernas genomförande hade föreslagits. I prop. 1977/78:112 ansåg jordbruksministern att en fortlöpande planering av fiskets omfattning och inriktning var en förutsättning för att näringen skulle kunna ta till vara de fiskeresurser som står till buds och för ett effektivt utnyttjande av fiskeflottan.

I nämnda proposition anförde jordbruksministern, statsrådet Dahlgren, vidare:

Jag vill här också beröra yrkesfiskarnas förhållande till en annan kategori fiskare, nämligen fritidsfiskarna. Som yrkesfiskare räknar jag då även binäringsfiskarna. Fritidsfiske är en av de viktigaste rekreationsformerna i vårt land. Flera undersökningar vitsordar dess stora omfattning och betydelse. Samtidigt konkurrerar fritidsfiskaren och yrkesfiskaren om samma resurs, ofta i samma vatten. Dessa förhållanden avser främst kust- och insjöfisket. Förutom fritidsfiske i rekreationssyfte förekommer också ett icke obetydligt fiske på fritid i förvärvssyfte och med yrkesmässiga redskap. Enligt

min mening bör yrkesfiskets intressen komma i första hand. Det är emellertid också angeläget att främja fritidsfiske i rekreationssyfte. Från den utgångspunkten tror jag att goda förutsättningar föreligger att lösa de intressemotsättningar som finns. Anledning saknas däremot att stödja fritidsfiske i förvärvssyfte. Det arbete som f. n. utförs av 1973 års fiskevattensutredning (Jo 1973:07) skall ge underlag för ställningstaganden till bl. a. fiskelagstiftningens utformning och statliga insatser för fritidsfiske i rekreationssyfte.

3.6 Överväganden och förslag

Vårt land har i förhållande till många andra länder förmånen att inom sina gränser rymma ett stort antal insjöar, rinnande vatten och havsområden som utgör en ovärderlig tillgång för fritidsfisket. Samtidigt ger dessa vatten, särskilt havsområdena, underlag för ett omfattande yrkesfiske av stor betydelse för landets försörjning med livsmedel men också för utkomst och bosättning i våra kustbygder. Den under senare år minskade tillgången på fiskemöjligheter för yrkesfisket på internationella vatten har ökat trycket på våra kustvatten från yrkesfiskets sida.

Utvecklingen visar att fritidsfiskets betydelse för rekreation och avkoppling blivit alltmer framträdande. I den riktningen pekar våra egna undersökningar som redovisar att i runt tal 2 miljoner människor årligen engageras i fiske med handredskap, varvid 1,4 miljoner enbart använder denna typ av redskap. Samtidigt är det uppenbart att den ökade fritidsbebyggelsen utefter våra kuster också medfört en utveckling där även fiske med s. k. yrkesmässiga fiskeredskap kommit att uppfattas som en rekreationsbetonad fritidssysselsättning.

I en situaton där konkurrens uppstår mellan yrkesfisket och fritidsfisket om begränsade fisketillgångar måste fritidsfisket vika för yrkesfisket. Endast i undantagsfall kan ett utvecklat fritidsfiske möjligen indirekt ge ett bättre försörjningsunderlag åt en bygd än ett tekniskt välutvecklat yrkesfiske om hänsyn tas till alla regionalpolitiska effekter. I en sådan situation bör på regional nivå prövas huruvida fritidsfisket skall ges företräde.

Samstämmiga uppgifter från företrädare för såväl det organiserade yrkesfisket som fritidsfiskeorganisationerna visar dock att ett yrkesfiske och ett fritidsfiske med handredskap i de flesta sammanhang kan utövas jämsides. Däremot är det uppenbart att stor irritation råder inom yrkesfisket över det s. k. fritidsfiske som bedrivs med yrkesmässiga redskap, nät, tinor etc. Irritationen härrör från konkurrensen om vissa attraktiva och särskilt värdefulla fiskarter. En särskild anledning till irritation uppkommer då s. k. deltidsfiskare genom tillfälliga försäljningar av fisk slår sönder prissättningen och på lokala marknader tillfredsställer efterfrågan på fisk. Ett annat irritationsmoment är den konkurrens om fiskeplatser som uppkommer när vem som helst får fiska i obegränsad omfattning med t. ex. nät, småryssjor och tinor.

Mot den bakgrunden är det angeläget att slå fast att fritidsfiskarna måste lära sig att inte ta fisk för mer än eget behov. Det är också nödvändigt att fritidsfiskarna tar hänsyn till och respekterar de förutsättningar som råder för yrkesfisket och de förhållanden under vilka yrkesfiskarna arbetar. Det

är också nödvändigt att komma till rätta med de avarter av fiske som kallas deltidsfiske och som bedrivs vid sidan om heltidsanställning. Som vi tidigare framhållit hotar detta fiske på olika sätt det egentliga yrkesfisket. I kapitel 6 föreslår vi åtgärder för att komma till rätta med de missförhållanden som finns i detta avseende.

3.6.1 *Fritidsfiskets samhällsnytta*

Det är från samhällssynpunkt angeläget att människorna får tillgång till avkoppling och aktiviteter på sin fritid. Detta behov har ökat i takt med en ökande fritid och ett arbetsliv som i allt större utsträckning präglas av specialisering och monotoni. Arbetsinsatserna kräver allt mindre av fysisk kraftutveckling samtidigt som arbetsplatserna i regel är förlagda inomhus i allt större tätorter. Därtill kommer, som undersökningar visar, att möjligheterna till fritidssaktiviteter i hög grad är beroende av inkomster, samhällsställning och bostadsort.

För samhälle och folkrörelser blir därför uppgiften att skapa ett fritidsutbud som står öppet för alla människor särskilt som möjligheterna till fritidsaktiviteter och motion är av stor betydelse för människornas hälsa, anpassning och trivsel i samhället.

Fritidsfisket är i dessa sammanhang av utomordentlig betydelse. Som fritidssysselsättning har det unika möjligheter. Det ger i sin enklaste och ursprungligaste form, till mycket små kostnader, kontakt med natur och miljö, motion och avkoppling. Samtidigt innebär fångsten av fisk att en naturresurs nyttjas och att fiskkonsumtionen i landet stimuleras.

Fritidsfisket känner inte heller några egentliga åldersgränser. Det kan utövas av ung och gammal, av män och kvinnor. Därför ger fritidsfisket mer än de flesta andra fritidsaktiviteter möjligheter till aktiv samvaro inom familjen.

Fritidsfisket har vidare visat sig kunna engagera och aktivera människor i alla samhällsgrupper. Den sociala snedrekrytering som ofta präglar många andra aktiviteter på fritid finns inte inom fritidsfisket. Fritidsfisket har tvärtom kommit att utövas i breda folklager. Dessutom har fritidsfiske visat sig vara en lämplig sysselsättning vid olika former av social återanpassning och ägnat att motverka främlingskänslor i samhället.

Fritidsfiske är vidare ett viktigt komplement till andra fritidsaktiviteter som båtliv, vandringar, semesterresor, stuguthyrning och camping. Fritidsfisket blir därigenom en viktig faktor vid utbyggnad av en aktiv turism. I dessa sammanhang kan fritidsfisket och service till fritidsfiskare ge ett tillskott till utkomst och bosättning i sådan glesbygd där andra utkomstmöjligheter är begränsade.

Med hänsyn till vad som här redovisats är det en angelägen uppgift för samhället att medverka till att fritidsfiskets förutsättningar förbättras så att alla människor erbjuds möjlighet till ett rikt och varierat utbud av fritidsfiskemöjligheter. De senaste decenniernas befolkningsförändringar har inneburit att många människor flyttat från glesbygd och mindre tätorter till allt större bostadsområden och tätorter. Många människor har därmed också förlorat naturkontakten och möjligheterna till fritidsfiske i bostadens närhet.

Denna befolkningsomflyttning understryker därför behovet av en förbättring av möjligheterna till fritidsfiske i de större tätorternas närhet.

3.6.2 *Fritidsfiskets utformning*

Fritidsfiskets omfattning och sociala värde motiverar enligt vår uppfattning ökade insatser från samhällets sida för att bättre än hittills tillgodose de olika behov detta fiske för med sig. Det är en uppgift för samhälle och folkrörelser att i samverkan skapa ett fritidsutbud som står öppet för alla. På samhället – stat och kommun – ankommer det att ställa erforderliga resurser till förfogande samt att tillsammans med folkrörelserna forma verksamheten och ge fritidsutbudet innehåll.

Fritidsfisket måste i framtiden i ökad utsträckning utformas med utgångspunkt från de mål och motiv som olika grupper av fritidsfiskare har för sitt fiskande. Olika undersökningar (av fiskeristyrelsen, naturvårdsverket och också utomlands) visar, att de viktigaste motiven för att fritidsfiska är samvaro med kamrater och familj (sociala motiv) samt avkoppling och miljöbyte (terapeutiska motiv). Därutöver kommer möjligheterna till fysiska aktiviteter, spänning och det tillskott till kosthållet som fångsten kan ge.

Varje fritidsfiskare har ofta flera motiv för sitt fiskande. Vanligen anses samvaron med kamrater och med familjen vara de viktigaste skälen, medan spänningsmomentet och fångstmängden anses vara mindre viktiga. Olika grupper av fiskande ger motiven en skiftande betydelse. De mera högaktiva fritidsfiskarna betonar mera sådana motiv som avkoppling och miljöbyte.

Ett fritidsfiske som enbart inskränker sig till att köpa fiskekort och fiska tillfredsställer många fritidsfiskare. Men en djupare tillfredsställelse får många fritidsfiskare om de därutöver ges möjlighet att engagera sig i fiskevård och skötsel av fiskevatten exempelvis genom medlemskap i en fiskeförening. Ett sådant engagemang ger betydligt större förutsättningar att tillfredsställa de motiv som ligger bakom fritidsfiskeaktiviteten än vad t. ex. enbart ett kortfiske kan göra. Samhällets åtgärder för att utveckla fritidsfisket bör därför ges en sådan utformning att de stimulerar fritidsfiskarna till egna insatser för att bygga ut och förbättra fiskemöjligheterna.

Även om fritidsfisket i större utsträckning än de flesta andra fritidsaktiviteter kan engagera och aktivera människor finns det ändå hinder för ett ökat fritidsfiske. Många äldre känner att krafterna avtar och att andra handikapp hindrar deras möjligheter till fritidsaktiviteter. Andra kanske över huvud taget inte vågar börja fiska av rädsla för att inte lyckas. Vissa grupper anser att fiskevattnen finns på för stort avstånd eller att terrängen är för svår för att de skall kunna ta sig fram till det aktuella vattnet. Även om kostnaderna för att fritidsfiska är låga kan dessa ändå bli ett hinder för aktiviteten på grund av stigande kostnader för fiskearrenden, kommunikationer och utrustning. I andra sammanhang kan lagar och bestämmelser hindra ett ökat fritidsfiske.

Dessa hinder varierar i betydelse från individ till individ. Undersökningar visar att fysiska och ekonomiska hinder vanligen har mindre betydelse för ett mera aktivt fritidsfiske än administrativa, psykologiska och geografiska hinder. Hindren uppfattas också olika beroende på hur utvecklat fritidsfiskeintresset är.

Det första steget i en utveckling av en persons fritidsfiskeintresse är naturligtvis att just väcka vederbörandes intresse för fiske. Detta förutsätter, speciellt för barn och ungdom, att det finns lättillgängliga fiskevatten i närheten av bostaden. Ger dessa vatten goda chanser till fångst uppkommer mycket ofta ett varaktigt intresse. När detta intresse väl finns fortsätter ofta utvecklingen med en breddning och fördjupning av fiskeintresset mot förfinade metoder, nya fiskarter och olika vattentyper. Äldre aktiva fritidsfiskare har både bredd och djup och ofta ett imponerande naturkunnande baserat på erfarenheter från fiskevård och litteraturstudier. Många fördjupar sitt fiskeintresse i gädd- och abborrfiske, andra i havsfiske eller pimpelfiske på vintern. Fiske i rinnande vatten efter laxartade fiskar med förfinade metoder ses av många som det kanske mest eftersträvansvärda fisket.

Många fritidsfiskare tvingas på olika grunder sluta med sitt fiske. I de sammanhangen anses de administrativa och geografiska hindren vara viktigast att övervinna. En satsning på närvatten, ett brett utbud av olika fisken och ett värnande om vatten med efterfrågade fiskarter bedömer vi vara verksamma åtgärder härvidlag.

Under senare år har den tilltagande försurningen av våra insjövatten kommit att bli ett nytt hinder för fritidsfiskets utveckling. Effekterna av försurningen har blivit särskilt svåra genom att många närvatten såsom sjöar och åar nära bostadsorter drabbats. Effekterna på fritidsfisket är många, komplicerade och ofta inte direkt märkbara. Således kan man exempelvis räkna med att genom utslagningen av närvattnen tillströmningen till fritidsfisket av barn och ungdom kommer att minska eftersom närvattnen oftast är en förutsättning för de tidigt engagerande fiskeupplevelserna.

Utbyggnaden av våra älvar för vattenkraft har varit omfattande och skadat viktiga när- och fjärrfiskevatten. Fisket har förstörts eller försämrats både kvalitativt och kvantitativt. Denna skada på både naturresurs och livskvalitet har inte kompenserats eller varit möjligt att ersätta i särskilt stor utsträckning. Även andra miljöstörningar, exempelvis föroreningar av olika slag hotar fiskbestånden.

Bestämmelser i lagar och förordningar ger inte möjligheter att lösa de konflikter som under senare tid uppstått mellan olika kategorier av fiskande. En utveckling av det rekreativt inriktade fisket med handredskap motverkas av ett expanderande nätfiske. På motsvarande sätt hindrar ett fritt fiske med nät och andra effektiva redskap utvecklingen av ett rationellt och lönsamt yrkesfiske.

En politik från samhällets sida inriktad på att främja utvecklingen av det egentliga fritidsfisket och yrkesfisket samt en hushållning med tillgängliga fiskeresurser kan undanröja många av dessa hinder. Våra förslag i fråga om fiskelagstiftningens utformning innebär att vi ger möjlighet till avvägningar mellan olika fiskeintressen i syfte att ge företräde för dessa två former av fiske. Samtidigt som förslagen skapar möjligheter till sådana avvägningar främjar de en hushållning med naturresursen fisk. Syftet är att ge fler nöjda fiskare, större bredd i fisket och en ökad respekt för en fiskevård förankrad i de ekologiska förutsättningarna.

3.6.3 *Riktlinjer och åtgärder för fritidsfiskets utveckling*

Under hänvisning till vad vi anfört i det föregående anser vi att följande riktlinjer och åtgärder bör vara grunden i samhällets politik för att främja fritidsfiskets utveckling.

3.6.3.1 Resurs

- ☐ Ett brett utbud av fritidsfiskemöjligheter bör kunna erbjudas den fritidsfiskande allmänheten och garanteras av trygga upplåtelseformer.
- ☐ Utbudet av fritidsfiskemöjligheter bör spridas till så många vatten som möjligt.
- ☐ Fritidsfisket bör inriktas på handredskapsfiske.
- ☐ Miljömässiga inskränkningar i fritidsfiskemöjligheterna – exempelvis genom försurning, utsläpp, vattenregleringar och andra åtgärder – bör motverkas. Bl. a. bör internationella överenskommelser träffas, ägnande att förhindra fortsatt utländsk försurningspåverkan på våra vatten.
- ☐ Fiske med spö efter laxartade fiskar i rinnande vatten bör säkerställas.
- ☐ I kustvatten nära stora tätorter och turistcentra bör företräde ges fritidsfisket.
- ☐ Fritidsfiskets betydelse för andra rekreationsformer bör beaktas liksom dess betydelse för utvecklingen av en aktiv turistpolitik.
- ☐ Ökade fritidsfiskemöjligheter bör möjliggöras genom en samverkan mellan samhälle och folkrörelser.
- ☐ En nödvändig ökning av fiskevårdsinsatserna bör ske genom ekonomiska insatser från samhälle och fiskande.
- ☐ I regionala fiskeplaner bör kartläggas och analyseras de hinder som motverkar ett ökat fiskeutnyttjande och redovisas förslag till åtgärder för en bättre hushållning.

3.6.3.2 Fritidsfiskets utbyte

- ☐ Fritidsfiskets utbyte består av erhållen fångst och rekreation. Rekreationen kan t. ex. bestå av samvaro med familj och vänner, spänning, motion, naturupplevelser och stillhet.
- ☐ Utbytet bör ses både från kvantitativ och kvalitativ synpunkt. Många rekreationsdagar skall produceras, men kvaliteten på rekreationen och fångsten måste samtidigt vara så hög att det uppfattas som meningsfullt att fortsätta och fiska.
- ☐ Fritidsfisket bör i större utsträckning anpassas till fritidsfiskarnas/konsumenternas behov och önskemål. På så sätt minskar riskerna för kvalitetsförsämringar och ökas fritidsfiskarnas eget engagemang för att utveckla fritidsfisket.
- ☐ I planeringen för ett ökat fritidsfiske bör hänsyn tas till att utbytet av detta fiske är resultatet av ett samspel mellan fiskemetod, fiskebegränsningar och den typ av fiskresurs som finns. Så kan exempelvis känsliga naturliga bestånd av laxartade fiskar tåla att utsättas för fiske under en stor del av året om fiskemetoden och dess effektivitet nära anpassas till befintliga fiskbestånd och vattnens produktionsförmåga.

3.6.3.3 Fiskemetoder

- Satsningar på fritidsfisket bör koncentreras till fisket med handredskap. Speciellt gäller detta nära tätorter, i rinnande vatten och i områden av betydelse för fritidsfiske och turism. Erforderliga begränsningar bör ske av det icke-yrkesmässiga nätfisket som ofta starkt begränsar handredskapsfiskets möjligheter.
- Begränsningar av olika slag är nödvändiga för att åstadkomma ett bra fritidsfiske. Kombinationer av områdes-, tids- och metodbegränsningar bör prövas.
- En ökad bredd i handredskapsfisket bör stödjas – från det enkla närmetet till ett kvalitetsfiske på hög internationell nivå.

3.6.3.4 Avstånd

- En utveckling av närfiskevattnen kring och i tätorterna bör stödjas. Detta kan ses som en av de effektivaste åtgärderna för förbättring av bristfälliga fritidsmiljöer i vårt land.
- Fjärr- och turistfisket bör utvecklas. Speciellt tillskapandet av fiske med hög kvalitet är härvidlag viktigt.

3.6.3.5 Ekonomi och finansiering

- Fritidsfiskets stora sociala värde motiverar ett omfattande stöd från samhällets sida. Stödet är speciellt angeläget dels när det gäller att utveckla tätortsbefolkningens fiskemöjligheter, dels för att motverka skador på fiskevattnen, förorsakade av miljöstörningar av olika slag.
- Fritidsfiskets utveckling bör anpassas till efterfrågan på fiskemöjligheter. Fritidsfiskarnas egna aktiviteter i organiserad samverkan för en utveckling av fritidsfisket bör stimuleras genom stöd till fritidsfiskeorganisationerna.
- Samhället bör stimulera en utveckling där fritidsfiskarna övergår från att vara enbart konsumerande kortfiskare till att bli friluftsmänniskor som producerar fiskevård, sköter fiskevatten och bedriver uppföljnings- och utvecklingsarbete i samverkan.

3.6.3.6 Organisation

- Samhällets möjligheter att organisera det svenska fritidsfisket bör byggas ut så att det motsvarar den stora sociala och ekonomiska betydelse detta fiske har. Insatserna bör målinriktas på de produkter, metoder och resurser som nu är aktuella och som kan öka i betydelse framöver.
- Lagstiftningen måste anpassas till nuläget och underlätta utvecklingen mot ett ökat handredskapsfiske samt tillgodose efterfrågan på närvatten och kvalitativt högtstående fjärr- och turistvatten.
- En regional fiskeplanering med övergripande inslag måste utvecklas så att åtgärder kan vidtas och inriktas på de områden som efterfrågas av fritidsfiskets konsumenter.

- Den lokala organisationen av fisket bör i första hand bygga på föreningar och klubbar som får ett vidgat ansvar för vattnens skötsel, finansiering och nyttjande.
- Kommunerna bör ha ansvaret för att planer på lokal nivå beaktar sociala, miljömässiga och rekreationspolitiska behov och att erforderlig samordning av insatser och utbud kommer till stånd.

4 Fiskevårdsområden

4.1 Inledning

Vi framlade i juni 1976 betänkande med förslag till ny lag om fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6). I betänkandet föreslogs en förenklad lag om fiskevårdsområden som i väsentliga delar avvek från den nu gällande. Kännetecknande för förslaget var att fiskevårdsområde kunde bildas utan att fiskerättsutredning förelåg, att förrättning för bildande av fiskevårdsområde föreslogs ersatt av ett enklare sammanträdesförfarande och att bildandet av fiskevårdsområden skulle stå i överensstämmelse med regional och kommunal planering på fiskets område. Dessutom hade lagstiftningen i tillämpliga delar anpassats till de principer som legat till grund vid utformningen av lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter – SFL.

Betänkandet blev föremål för en omfattande remissbehandling. Flertalet remissinstanser framhöll att det var angeläget med enklare regler på området men ansåg att fördelarna med att slopa fiskerättsutredning och förrättning inte uppvägde de negativa konsekvenser, som förslaget i denna del skulle föra med sig. Några remissinstanser ansåg därför att förslaget borde omarbetas innan det lades till grund för lagstiftning.

Chefen för jordbruksdepartementet anförde i tilläggsdirektiv till fiskevattensutredningen (Dir. 1977:115) att han delade den uppfattning som framförts av vissa remissinstanser att frågan om ändrad lagstiftning om fiskevårdsområden behövde utredas ytterligare. Enligt departementschefen borde uppgiften ankomma på fiskevattensutredningen i samband med dess fortsatta arbete med en översyn av fiskelagstiftningen. Tilläggsdirektiven redovisas i avsnitt 1.1.

Frågan om en reviderad lagstiftning om fiskevårdsområden har inom utredningen förberetts av en arbetsgrupp bestående av byråchefen Curt Wendt, ordförande, byråchefen Torsten Algrim, hovrättsrådet Gunnar Dyhre och agronomen Erik Grebäck. Sekreterare åt arbetsgruppen har varit kammarrättsfiskalen Lisbeth Edlund.

Sedan jordbruksdepartementet genom beslut 1977-12-06 ställt medel till förfogande för utredning av olika alternativa lösningar vad gäller fiskerättsutredningar och förrättningsförfarande har lantmätaren Lars-Göran Loré vid statens lantmäteriverk verkställt sådan utredning. Till sitt förfogande har Loré haft en referensgrupp bestående av byråchefen Torsten Algrim, länslantmätarna Tord Forsström och Bengt Medin, fiskerikonsulenterna Arne Andersson och Sven Nordin samt hovrättsrådet Gunnar Dyhre.

4.2 Utredningens tidigare förslag

I vårt betänkande med förslag till lag om fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6) lämnades bl. a. historisk översikt, redogörelse för förvaltningen av samfällda vatten i Finland och Norge, förslag angående behandlingen av fisket i samhällsplaneringen samt redogörelse för gällande rätt. Vi hänvisar i dessa delar till det tidigare betänkandet avsnitt 3–5 samt 6.1.

Vad gäller fisket i samhällsplaneringen bör nämnas att planverket och nästan samtliga länsstyrelser ävensom övriga remissinstanser, som berörde frågan, tillstyrkte utredningens förslag i denna del. Vi behandlar därför inte planeringsfrågorna närmare i förevarande betänkande.

Utredningens tidigare förslag till lag om fiskevårdsområden innebar i korthet följande.

Fiskevårdsområde skulle med vissa undantag endast kunna omfatta fiske i vatten med flera delägare. Rätt att ansöka om bildande av fiskevårdsområde skulle tillkomma fiskerättsägare, kommun, fiskeriintendent och fiskenämnd. Ansökan skulle inges till länsstyrelsen. Efter remissförfarande skulle länsstyrelsen utse en sammanträdesledare, som skulle hålla sammanträde med delägarna. Delgivning av kallelse till detta sammanträde föreslogs ske genom kungörelse. Vid sammanträdet skulle sammanträdesledaren se till att det lämnades en redogörelse för de förhållanden som var av betydelse för fiskevårdsområdets bildande. Vederbörande skulle också lägga fram förslag till grundregler för området. Berörda fiskerättsägare borde enligt förslaget vara beredda att styrka sin fiskerätt vid sammanträdet. Justerat protokoll från sammanträdet skulle snarast insändas till länsstyrelsen, som slutligt avgjorde bildandefrågan. Länsstyrelsen skulle vid sin prövning tillse att det blivande fiskevårdsområdet stod i överensstämmelse med den regionala och kommunala planeringen på fiskets område.

Vid det nyss nämnda sammanträdet skulle fiskerättsägarna utse en interimsstyrelse. Denna skulle fungera till dess första fiskestämma hållits. Det ålåg interimsstyrelsen att kalla till första fiskestämma. På denna skulle delägarna anta stadgar och utse styrelse. Delägare i området var den som ägde del i det fiske området omfattade. Detta gällde oavsett om vederbörande varit närvarande eller inte vid det sammanträde som föregått bildandet. Lagen gav möjlighet för området att som medlemmar invälja andra personer än fiskerättsägare. Invalda medlemmar fick samma rätt som delägare att delta i fiskevårdsområdets förvaltning, om inte annat angavs i områdets stadgar.

Röstning skulle i princip ske efter huvudtal. Om minst en femtedel av delägarna begärde det, skulle röstning ske efter delaktighet i vissa i lagen angivna frågor. Delaktighetsröstning var dock utesluten om området beslutat att ta in medlemmar, som inte var delägare. Delägares röstetal fick inte överstiga en femtedel av det sammanlagda röstetalet för de delägare som deltog i omröstningen.

Fiske som var av väsentlig betydelse för delägares försörjning fick enligt förslaget inte upplåtas utan dennes samtycke, om vederbörande ägde eller brukade fisket med ensamrätt eller detta tilldelats honom såsom särskild lott.

Fiskevårdsområde angavs uttryckligen vara juridisk person med egen förmögenhetsmassa. Delägarna svarade därför inte personligen för områdets skulder och kunde inte heller åläggas att utge tillskott för att täcka dessa.

Efter ansökan kunde enligt förslaget fiske anslutas till eller uteslutas från bestående fiskevårdsområde genom beslut av länsstyrelsen. Beslut om upplösning kunde fattas av länsstyrelsen efter ansökan därom.

Under vissa omständigheter kunde länsstyrelsen förordna en eller flera sysslomän att fungera som fiskevårdsområdes styrelse. Till skydd för väsentliga allmänna intressen kunde länsstyrelsen också förordna att styrelsen i ett fiskevårdsområde skulle bestå av flera ledamöter än vad som angavs i stadgarna samt om synnerliga skäl förelåg utse en ledamot i styrelsen.

Lagförslagets utformning motiverades framför allt av en strävan att sänka kostnaderna för bildande av fiskevårdsområde samt säkerställa ett fortsatt kortfiskeutbud i lagstadgade former. Med den utformning som lagförslaget hade fått ansågs att det med rimliga krav i fråga om rättssäkerhet borde vara möjligt att i fortsättningen bilda fiskevårdsområden både enklare och billigare än tidigare. Vi underströk att det genom frivillig samverkan mellan utövare och ägare av fiske borde vara möjligt att åstadkomma lösningar som var positiva för hela samhället. Statens fiskevatten föreslogs ingå i denna samverkan på samma villkor som enskilda vattenägares.

SFL föreslogs även i fortsättningen vara tillämplig i fråga om samfällt fiske. Utredningen ansåg dock att fiskevårdsområde var den bäst lämpade förvaltningsformen för enskilt fiske.

4.3 Översikt över det reviderade förslaget

Vårt reviderade förslag innebär i huvudsak följande.

- Fiskevårdsområde skall ha till syfte att främja ändamålsenligt nyttjande av fiske och god fiskevård.
- Fiskevårdsområde kan bildas beträffande fiske som är samfällt eller eljest tillhör eller utgör flera fastigheter med mer än en ägare. Fiskevårdsområde kan därjämte om särkilda skäl föreligger bildas av en fastighet med flera delägare. Det förhållandet att fiske förvaltas av samfällighetsförening utgör inte hinder att fisket ingår i fiskevårdsområde.
- Fiske som blivit anvisat till samernas uteslutande begagnande skall kunna ingå i fiskevårdsområde. I och med att fiskevårdsområde bildats skall den sameby inom vars område det berörda fisket är beläget anses som delägare. Därjämte föreslås att rennäringslagen (1971:437) ändras så att samerna genom avtal med enskilda fiskerättsägare helt eller delvis skall kunna avstå från sin fiskeutövningsrätt i sådant enskilt vatten, som ingår i fiskevårdsområde, vari sameby inte är delägare.
- Bildande av fiskevårdsområde skall stå i överensstämmelse med kommunal och regional planläggning på fiskets område.
- Fiskevårdsområde skall bildas vid förrättning. Behörig att påkalla förrättningen är fiskerättsägare, fiskenämnd och kommun.
- Länsstyrelsen skall utse förrättningsman sedan länsstyrelsen efter remissförfarande funnit att bildande av fiskevårdsområde i enlighet med an-

sökan kommer att stå i överensstämmelse med den kommunala och regionala planläggningen på fiskets område samt tillgodose ändamålen med bildande av fiskevårdsområde.

- ☐ Förrättningsmannen skall verkställa en preliminär utredning rörande äganderätten till det fiske som berörs. Denna utredning skall inte göras mer omfattande än vad som erfordras för prövning av det opinionsvillkor, som föreslås gälla för bildande av fiskevårdsområde.
- ☐ Förrättningsmannen skall under förrättningens gång i den utsträckning som kan anses behövlig samråda med länstyrelsen, fiskenämnden och kommunen samt med lokala organ och sammanslutningar, vilka har ett väsentligt intresse av det sätt på vilket fiskefrågorna löses.
- ☐ Förrättningsmannen skall sedan han upprättat en preliminär fiskerättsförteckning utfärda kungörelse.
- ☐ Kungörelsen skall innehålla förutom en kort beskrivning av den avsedda fiskevårdsområdesbildningen och kallelse till sammanträde även redogörelse för den upprättade fiskerättsförteckningen.
- ☐ I kungörelsen skall den, som anser sig ha fiskerätt men vars fiskerätt inte redovisats i fiskerättsförteckningen, anmodas att senast vid sammanträdet muntligen eller skriftligan anmäla sitt anspråk på fiskerätt. Vederbörande skall i kungörelsen därjämte anmodas att förete sådana handlingar och meddela sådana upplysningar, som kan vara av betydelse för fastställandet av fiskerätten.
- ☐ Kungörelsen skall hållas tillgänglig hos kommunstyrelsen minst en månad före sammanträdesdagen. Meddelande om kungörelsens tillhandahållande och dess huvudsakliga innehåll skall inom samma tid anslås på kommunens anslagstavla samt införas i ortstidning. Meddelande om kungörelsen skall därjämte i brev tillställas de fiskerättsägare, som enligt den preliminära fiskerättsförteckningen har fiskerätt.
- ☐ Vid sammanträdet skall förrättningsmannen lämna en redogörelse angående de förhållanden, som kan vara av betydelse för frågan om fiskevårdsområde bör bildas.
- ☐ Förrättningsmannen skall vid sammanträdet motta anmälningar om anspråk på fiskerätt och tillse att innebörden av dessa anspråk blir klarlagd. Han skall därefter upprätta en reviderad fiskerättsförteckning.
- ☐ Förrättningsmannen skall vid sammanträdet efterhöra de närvarandes inställning till frågan om fiskevårdsområde bör bildas. Enligt förslaget skall fiskevårdsområde i princip bildas om planvillkor och övriga förutsättningar är uppfyllda. Ett opinionsvillkor, som utformats efter förebild från fastighetsbildningslagen, anläggningslagen, lagen om vattenförbund m. fl. lagar, har därjämte inarbetats i förslaget. Det har getts den formuleringen att fiskevårdsområde skall bildas om inte ägarna till fiske, som avses ingå i området, mera allmänt motsätter sig områdesbildningen och har beaktansvärda skäl för det. Vid prövningen skall främst deras mening beaktas, vilkas fiskeutövningsrätt påverkas mest av fiskevårdsområdets tillkomst. I enlighet med opinonsvillkorets utformning i jämförliga lagar har därjämte föreslagits att opinionen skall kunna sättas åsido om bildande av fiskevårdsområde är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.
- ☐ Förrättningsmannen skall vid sammanträdet därjämte bereda de när-

varande tillfälle att utse en interimsstyrelse, vars uppgift under förutsättning att området bildas, blir att kalla till första fiskestämma, upprätta förslag till stadgar samt i övrigt förbereda stämman. Underlåter de närvarande att utse interimsstyrelse skall förrättningsmannen fullgöra interimsstyrelsens uppgifter.

- Enligt förslaget skall i normalfallet endast ett sammanträde med fiskerättsägarna behöva hållas. Om förrättningsmannen finner det oundgängligen erforderligt för exempelvis utredningen rörande äganderättsfrågor skall dock fortsatt sammanträde kunna hållas.
- Förrättningsmannen skall sedan sammanträdet avslutats upprätta skriftlig redogörelse för de förhållanden som är av betydelse för frågan om fiskevårdsområde skall bildas. Till redogörelsen skall fogas förteckning över de fastigheter, som enligt förrättningsmannens bedömande har fiskerätt. Finner förrättningsmannen att fiskevårdsområde skall bildas skall han meddela beslut därom samt fastställa grundregler för området. Om förrättningsmannen finner hinder föreligga att bilda fiskevårdsområde skall han med besked därom meddela beslut om förrättningens inställande. I förrättningsmannens beslut skall därjämte anges hur förrättningskostnaderna skall fördelas samt intas besvärshänvisning.
- Enligt förslaget kan förättningsmannen med alla fiskerättsägares medgivande underlåta att hålla sammanträde. Detta förutsätter en mer omfattande äganderättsutredning än vad som är tänkt i normalfallet. Förfarandet torde därför främst komma i fråga vid bildande av fiskevårdsområden med ett fåtal delägare.
- Fiskevårdsområde föreslås äga bestånd och utgöra juridisk person från den dag styrelse utsetts och stadgar antagits för området. Beslut om fiskevårdsområde skall gälla mot ny fastighetsägare.
- Förrättningsmannens beslut skall kunna överklagas genom besvär hos länsstyrelsen. Länsstyrelsen föreslås därjämte inom besvärstiden till förmån för allmänt intresse ex officio kunna besluta om överprövning. Länsstyrelse kan enligt föreslaget förordna att beslut att bilda fiskevårdsområde skall gå i verkställighet utan hinder av anförda besvär. Länsstyrelses beslut i ärende om bildande av fiskevårdsområde föreslås kunna överklagas hos regerigen.
- Förrättningskostnaderna skall såsom huvudregel fördelas mellan fiskerättsägarna efter vad som är skäligt. Avslutas förrättningen utan att beslut om bildande av fiskevårdsområde meddelats, skall förrättningskostnaderna betalas av sökanden eller fördelas mellan sökandena. Det sistnämnda gäller även det fall att sökanden återkallar sin ansökan.
- Anslutning av fiske till bestående fiskevårdsområde samt uteslutning av fiske från sådant område föreslås ske vid förrättning efter i huvudsak samma regler som gäller för bildande av fiskevårdsområde. Uteslutning av fiske som på grund av naturhändelse, byggande i vatten eller motsvarande inte längre kan nyttjas föreslås kunna ske genom ett enklare förfarande.
- Fiskevårdsområde föreslås kunna upplösas om länsstyrelsen vid en lämplighetsprövning efter i huvudsak samma riktlinjer, som gäller för bildande av fiskevårdsområde, finner att området inte längre bör bestå. Upplösning kan, om inte särskilda skäl föreligger, ske först efter en tidsperiod av

tio år efter bildandet och därefter med ett tidsintervall av tio år.

- Delägarna föreslås utöva sin rätt att delta i fiskevårdsområdets förvaltning på fiskestämma.
- Vid omröstning har i normalfallet varje delägare en röst. Om minst en fjärdedel av de närvarande röstberättigade delägarna vid en fiskestämma begär det, skall röstning i vissa för områdets verksamhet väsentliga frågor ske efter delaktighetstal. Vid beräkningen av delaktighetstalen skall gälla vad minst fyra femtedelar av de närvarande röstberättigade delägarna enas om. Uppnås inte sådan majoritet skall fiskerättsutredning med delaktighetsberäkning verkställas.
- Endast delägare kan vara medlem i fiskevårdsområdet. Annan än delägare kan dock vara styrelseledamot.
- Finns inte behörig styrelse i fiskevårdsområdet får länsstyrelsen förordna en eller flera sysslomän att handha fiskevårdsområdets angelägenheter och företräda området som styrelse.
- Underlåter delägarna att vid första fiskestämma anta stadgar för fiskevårdsområdet eller saknas eljest för området gällande stadgar kan länsstyrelsen meddela föreskrifter att gälla såsom stadgar intill dess delägarna har antagit sådana.
- Om visst fiske är av väsentlig betydelse för delägares försörjning får utan vederbörandes samtycke upplåtelse inte ske av det ifrågavarande fisket i den mån detta ägs eller brukas av honom med ensamrätt eller eljest tilldelats honom såsom särskild lott.
- För fiskevårdsområde skall finnas grundregler och stadgar. Grundreglerna skall innehålla uppgift om det fiske som ingår i fiskevårdsområdet, områdets ändamål samt grundläggande bestämmelser om fiskets nyttjande. Stadgarna skall innehålla fiskevårdsområdets grundregler samt bestämmelser om områdets förvaltning.
- Delägare eller annan som är berättigad till fiske inom fiskevårdsområde kan dömas till bötesstraff om vederbörande bryter mot de för fiskeutövningen inom området gällande reglerna. Bestämmelsen gäller inte om gärningen är belagd med straff i annan författning. Åtal fordrar angivelse.
- Fiskestämmas beslut kan i vissa fall överklagas hos länsstyrelsen genom besvär. Stämmans beslut går dock i verkställighet utan hinder av förd talan om inte länsstyrelsen förordnar annorlunda.
- Mot länsstyrelses beslut om förrättning och förordnande av förättningsman skall talan inte kunna föras. Talan får i stället föras mot förrättningsmannens beslut i frågan om bildande av fiskevårdsområde på sätt som tidigare redovisats.
- Övergångsbetämmelserna förslås utformade så att vid lagens ikraftträdande bestående fiskevårdsområden under en tioårsperiod i samband med beståndstidens utgång övergår till den nya förvaltningsformen. Vid tioårsperiodens utgång föreslås de nya förvaltningsbestämmelserna bli tillämpliga på samtliga fiskevårdsområden.

4.4 Ändamålet med bildande av fiskevårdsområde m. m.

I vårt delbetänkande (avsnitt 6.3.2.1) anförde vi att vi med vårt förslag avsåg att tillskapa en organisationsform som möjliggjorde ett från samhällets och den enskilde fiskerättsägarens synpunkter rationellt nyttjande av fiskbestånden.

Vi föreslog i enlighet därmed att syftet med bildande av fiskevårdsområde skulle vara att främja ändamålsenligt nyttjande av fiske och god fiskevård samt därmed sammanhängande frågor. Vi anförde i anslutning därtill att vårt förslag anknöt närmare till fiskerättskommitténs år 1947 (SOU 1947:47) framlagda förslag än till LOFO.

Svea hovrätt, Vattenöverdomstolen, anförde i sitt remissyttrande över vårt tidigare förslag att det kunde ses som en fortsättning av den utvidgning av det fria fisket som skedde genom tillkomsten av 1950 års lagstiftning. Förslaget innebar enligt hovrätten en väsentlig rubbning av de i FL ingående allmänna principerna för den enskilda fiskerätten. Slutsatsen blev enligt hovrätten att om man önskade en sådan ändring av fiskerättslagstiftningen att ett väsentligt ökat antal fisketillfällen för allmänheten skulle tillskapas, en sådan reform hade sin plats i FL och inte i lagstiftningen om fiskevårdsområde.

Vi vill tillbakavisa hovrättens påstående att vårt förslag innebar en utvidgning av allmänhetens fria fiskerätt. Enligt gällande LOFO inverkar tillkomsten av fiskevårdsområde inte på bestående äganderättsförhållanden (prop. 1960:50 s. 2). Vi har inte tidigare föreslagit och föreslår inte heller nu någon ändring i detta avseende.

Syftet med vårt förslag är att tillskapa en modern och ändamålsenlig förvaltningsform för enskilt fiske. Detta innebär att förvaltningen skall möjliggöra god fiskevård och ändamålsenligt nyttjande av fisket. Ett ändamålsenligt nyttjande innebär i de flesta fall att allmänheten eller en vid krets av fiskeintresserade bereds tillfälle att nyttja fisket. Bildandet av fiskevårdsområde innebär – oavsett grundreglernas utformning – inte att fisket upplåts till allmänheten och utgör inte heller någon garanti för att så kommer att ske. Genom att i lagstiftningen tillhandahålla en lämplig förvaltningsform för enskilt fiske skapas emellertid förutsättningar för upplåtelser till allmänheten. Den verksamhet, som i dag bedrivs i landets över 2 000 fiskevårdsföreningar, visar att det finns ett stort intresse att upplåta fiske till allmänheten. Genom 1973 års ändring (1973:1156) i 24 § FL har i princip grunden för fiskevårdsföreningarnas verksamhet försvunnit (jfr avsnitt 4.12.3). Mot bakgrund härav har det för oss framstått såsom mycket angeläget att tillskapa en organisationsform, som möjliggör för delägarna att fatta för samtliga delägare bindande förvaltningsbeslut.

En enskild fiskerättshavare, vars fiske kommer att ingå i fiskevårdsområde, blir enligt vårt förslag liksom enligt LOFO vid fiskets utövande bunden av de regler, som gäller för området, samt av beslut som i laga ordning fattas på fiskestämma.

Svea hovrätt, Vattenöverdomstolen, anförde i remissyttrandet över vårt tidigare förslag att det innebar ett ökat inflytande från det allmännas sida vad gällde tillkomsten, utformningen och förvaltningen av fiskevårdsområden. Vidare anfördes att garantier saknades för att en minskning eller

förlust av faktisk fiskemöjlighet blev ekonomiskt kompenserad.

Vi vill gentemot vad hovrätten har anfört framhålla att ett ökat inflytande från det allmännas sida vad gäller tillkomsten och utformningen av fiskevårdsområden har ansetts erforderligt för att få till stånd en ändamålsenlig förvaltning av enskilt fiske i den utsträckning detta – såsom oftast är fallet – är oskiftat eller splittrat på ett antal fiskerättsägare. Fiskerättsägarnas inflytande på frågan om fiskevårdsområde skall bildas har i det nu framlagda förslaget stärkts i förhållande till vårt tidigare förslag bl. a. genom bestämmelserna om opinionsmätning. Vad därefter angår förvaltningen skall delägarna i ett fiskevårdsområde enligt vårt reviderade förslag ensamma handha förvaltningen av områdets angelägenheter. Möjligheten för det allmänna att påverka förvaltningen genom tillsättande av styrelseledamot överensstämmer med 31 § SFL. Enligt sistnämnda paragraf kan länsstyrelse i samfällighetsförenings styrelse utse så många ledamöter att representanterna för det allmänna kommer i majoritet. Enligt vårt förslag kan länsstyrelse utse endast en ledamot. Denna möjlighet för det allmänna att få insyn i fiskevårdsområdes verksamhet kan vara av värde särskilt i de fall då fiskevårdsområdet av allmänna medel erhåller större bidrag till verksamheten.

Samverkan inom en gemenskap av typ gemensamhetsanlägning, samfällighetsförening, jaktvårdsområde eller fiskevårdsområde kan innebära inskränkningar i den enskildes rätt att bedriva viss verksamhet. Kompensation för rådighetsinskränkningar utgår normalt inte i dessa fall.

I de fall fisket i en mindre sjö eller fisket inom en viss sektor av en sjö tillhör en fastighet innebär vårt förslag i förhållande till LOFO minskade möjligheter för fiskerättägare, som innehar sådant fiske, att motsätta sig att fisket intas i fiskevårdsområde. Det får dock anses vara en förutsättning för en rationell förvaltning av fisket i en sjö eller ett sjösystem att inte vissa enklaver ställs utanför förvaltningen. Bildande av fiskevårdsområde innebär såsom nyss nämnts inte någon inskränkning i den fiskerätt som är knuten till viss fastighet. Ersättning skall därför inte utgå till följd av beslutet att bilda fiskevårdsområde.

Fiskerättsägare med skiftat fiske eller fiskerättsägarna inom visst skifteslag har enligt vårt förslag i förhållande till LOFO minskade möjligheter att förhindra majoritetsbeslut om dispositioner av fisket inom området såsom t. ex. beslut att upplåta fisket till allmänheten genom fiskekort.

Vårt förslag innehåller en spärregel mot upplåtelse, om visst fiske är av väsentlig betydelse för delägares försörjning. I sådant fall får enligt förslaget upplåtelse inte utan delägarens samtycke ske av det ifrågavarande fisket i den mån detta ägs eller brukas av vederbörande med ensamrätt eller eljest tilldelats honom såsom särskild lott.

Detta är den situation som enligt vår mening förtjänar särskilt skydd. Det förhållandet, att en fiskerättsägare önskar utnyttja en honom tillskiftad lott för rekreationsfiske eller att ett skifteslag önskar utarrendera sitt fiske, bör inte hindra fiskevårdsområdet från att fatta beslut om annan disposition av fisket.

Enligt LOFO beslutar majoriteten om upplåtelse. Röstning sker efter delaktighetstal och majoriteten beräknas olika om fisket är samfällt eller skiftat. I princip fordras för beslut om upplåtelse enkel majoritet bland delägarna i samfällt fiske och två tredjedels majoritet bland delägare med skiftat fiske.

Finns inom ett och samma fiskevårdsområde – såsom ofta är fallet – samfällt och skiftat fiske är majoritetsberäkningen mycket komplicerad. Vårt förslag innebär ingen ändring i LOFO:s grundprincip att majoriteten avgör om upplåtelse skall komma till stånd. Vi föreslår däremot att omröstningsförfarandet förenklas så till vida att samfällt och skiftat fiske skall behandlas lika. Majoriteten föreslås i normalfallet beräknas efter huvudtalet men om minst en fjärdedel av de på en fiskestämma närvarande röstberättigade delägarna begär det, skall röstning ske efter delaktighetstal. Delaktigheten skall beräknas på sätt, som delägarna enas om eller varom minst fyra femtedelar av delägarna är ense. Uppnås inte sådan majoritet för förslag till delaktighetstal skall särskild fiskerättsutredning med delaktighetsberäkning utföras.

Fiskerättsägare, som endast har en mindre andel i ett fiskevårdsområde, har enligt gällande rätt mycket små möjligheter att motsätta sig beslut om upplåtelse. Undantag gäller om upplåtelsen avser delägarens hela fiske eller fiske som han äger eller brukar med ensamrätt och detta fiske är av betydelse för hans försörjning. I detta fall har delägaren vetorätt mot upplåtelse.

Vårt förslag innebär ingen ändring i den princip om majoritetsbeslut som finns i LOFO. Förslaget innebär dock att större delägare, som har en mot den kvalificerade majoriteten av tre fjärdedelar av de närvarande delägarna stående uppfattning i upplåtelsefrågan, vanligen inte kan motsätta sig beslut om upplåtelse. Är fisket av väsentlig betydelse för vederbörande delägares försörjning föreligger dock vetorätt under i princip samma förutsättningar som enligt LOFO. Kravet på väsentlig betydelse för delägarens försörjning har främst tillkommit för att undvika diskussioner om mindre kvantiteter fisk skall anses vara av betydelse för vederbörandes försörjning. För den som bedriver yrkesfiske eller binäringsfiske bör fisket regelmässigt anses vara av sådan betydelse från försörjningssynpunkt att vetorätt föreligger om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Enligt vårt reviderade förslag skall bildande av fiskevårdsområde föregås av ett förrättningsförfarande. Möjligheter föreligger att i grundreglerna, som föreslås bli slutligt utformade under förrättningen, inta särskilda bestämmelser om nyttjandet av visst fiske.

Statens vattenfallsverk har i sitt remissyttrande påpekat att delar av statens fiskevatten ligger under vattenfallsverkets förvaltning. Skötseln av dessa vatten omhänderhas normalt av domänverket men i de fall vattenfallsverket har kvar skötseln beror detta på speciella omständigheter, Det är därvid regelmässigt fråga om fiskevatten där vattenfallsverket med ensamrätt förfogar över fisket. Reglerna för bildande av fiskevårdsområde bör enligt vattenfallsverket vara sådana att verket även i fortsättningen i vissa fall kan behålla sin nämnda rätt att ensam förfoga över fiskevattnet. Såsom exempel anges vattenområden närmast nedanför kraftstationer, där tappningar enligt domfästa föreskrifter begränsar möjligheterna till fritidsfiske, eller områden där verket förvärvat laxfisken för att trygga avelsfångsten. Tappningarna och avelsfisket omöjliggör enligt verket inte fritidsfiske och verket framhåller att man aktivt medverkar till att vattnen upplåts åt allmänheten. För ett optimalt samspel mellan tappningar, avelsfiske och annat fiske fordras emellertid enligt verket en direkt rådighet från kraftverksägarnas sida över fiskevattnet. Verket framhåller därför i sitt remissyttrande att man alltid vill

ha tillfälle att yttra sig över förslag att bilda fiskevårdsområde samt därjämte att verket skall ha rätt att motsätta sig upplåtelse alternativt ha möjlighet att i grundreglerna få infört särbestämmelser beträffande sådant fiske, som berörs av omständigheter som nyss nämnts.

Vattenfallsverket kommer enligt vårt förslag alltid att i egenskap av fiskerättsägare ha tillfälle att yttra sig över förslag att bilda fiskevårdsområde. Någon utvidgad vetorätt mot upplåtelse bör enligt vår uppfattning inte införas i lagtexten. I stället bör, i de fall där så erfordras, intas särskilda bestämmelser i grundreglerna om exempelvis sådant fiske som påverkas av tappningar. Det kan på samma sätt bli aktuellt att i grundreglerna inta bestämmelse att visst fiske skall vara undantaget från upplåtelse för avelsändamål. Undantag från upplåtelse kan på motsvarande sätt – fast då av sekretesskäl – bli aktuella beträffande fiskevatten, som disponeras av försvarsmakten.

4.5 Omfattningen av fiskevårdsområde

Fiskevårdsområde kan enligt gällande rätt inte omfatta fiske på allmänt vatten med undantag för sådant fiske, som bedrivs med stöd av den s. k. utsträckningsrätten i 3 § första stycket FL. Fiskevårdsområde får inte heller omfatta sådant fiske på enskilt vatten, som bedrivs utan stöd av enskild fiskerätt, s. k. frifiske. Fiske som utövas inom nationalpark eller inom område, där fisket regleras genom överenskommelse med främmande makt, kan inte heller ingå i fiskevårdsområde.

Vårt reviderade förslag innehåller liksom vårt tidigare förslag inte några ändringar i de hänseenden som här redovisats.

Svea hovrätt, Vattenöverdomstolen, har i sitt remissyttrande över vårt tidigare förslag påtalat behovet av en organisationsform, som täcker sammanhängande avrinningsområden eller i varje fall områden av helt annan karaktär och storlek än de samfälligheter, som åsyftas såväl med LOFO som med vårt tidigare förslag. Hovrätten pekar därvid på Mälaren såsom ett exempel där ett fiskevårdsområde på grund av undantaget för frifisket inte kan omfatta allt fiske. Hovrätten anför vidare att det finns ett starkt behov av en organisation, som både kan bedriva rationell fiskevård och se till att fisket utövas på ett sätt som motsvarar rådande värderingar i samhället. Varken de hittillsvarande fiskevårdsområdena, fiskevårdsföreningarna eller samfällighetsförvaltningarna motsvarar enligt hovrätten dessa krav. Vad som skulle behövas är enligt hovrätten associationer, som tar hand om förvaltningen av allt fiske inom större områden, t. ex. en hel älv eller ett avrinningsområde. En dylik organisation skulle enligt hovrätten på ett annat sätt än aldrig så effektiva fiskevårdsområden eller fiskevårdsföreningar kunna planera och organisera fisket. Organisationen skulle kunna bedriva aktiv fiskevård, fördela fisket mellan yrkesfiskare och sportfiskare samt bevaka fiskets intressen i vattenmål och andra rättsliga sammanhang. Den skulle också kunna se till att ägare av fiskelotter fick sin beskärda del av fisketillstånd och/eller inkomster av verksamheten. Vid uppbyggnaden av en sådan tänkt organisation borde det enligt hovrätten vara möjligt att tillgodogöra sig erfarenheter och rutiner från t. ex. lantbruksnämnder,

domänverket, hushållningssällskap och frivilliga organisationer.

Möjligheten att låta frifiske ingå i fiskevårdsområde har berörts vid tidigare tillfällen då fiskelagstiftningen varit föremål för översyn (prop. 1960:50 s. 38 och 53).

Vi anser att s. k. frifiske liksom fiske på allmänt vatten inte bör ingå i fiskevårdsområde. Grunden för att frifiske inte bör ingå är i första hand att svårigheter skulle föreligga för ett fiskevårdsområde, som omfattade sådant fiske, att avväga allmänna intressen mot enskilda. Fiskevårdsområde får meddela bestämmelser om nyttjandet av det fiske, som ingår i området. Om fiske på allmänt vatten och enskilda frivatten ingick i fiskevårdsområde skulle fiskestämma kunna meddela bestämmelser om nyttjandet av fiske, som är fritt för allmänheten. Detta strider mot principerna för utfärdande av bestämmelser som berör det fria fisket. Skall man få till stånd en enhetlig lösning av fiske- och fiskevårdsproblemen i vatten med s. k. frifiske, bör man enligt vår mening gå en annan väg och i stället lösa in det kvarvarande enskilda fisket. Vi har av flera skäl avstått från att framlägga förslag om inlösen av enskild fiskerätt i vidare mån än som framgår av kap. 6.

Det bör i detta sammanhang nämnas, att vi i motiven till vårt tidigare förslag (s. 127) närmare berört de problem, som kan uppkomma när fiskevårdsområde omfattar fiske i vatten där s. k. frifiske samtidigt förekommer.

Frågan om reglering av fisket och fiskevården i ett helt vattendrag eller ett helt flodsystem har diskuterats vid tidigare tillfällen i samband med översyn av fiskelagstiftningen. Svenska fiskevårdsförbundet berörde frågan i ett yttrande till 1946 års utredning angående central fiskeristyrelse. Utredningen ansåg sig emellertid i sitt betänkande (SOU 1947:8 s. 70) inte böra framlägga något förslag i ämnet. Den av fiskevårdsförbundet behandlade frågan har även berörts i vandringsfiskutredningens 1951 avgivna betänkande angående åtgärder för att bevara de svenska laxbestånden m. m. Utredningen underströk behovet av en enhetlig förvaltning av ett flodsystem för åstadkommande av samarbete mellan fiske- och vattenkraftintressena. Ett sådant samarbete var enligt utredningen önskvärt särskilt för att begränsa de skador, som vattenkraftens utnyttjande förorsakade på fisket, och för att verkställa lämpliga kompensationsåtgärder. Frågan har därjämte berörts i bl. a. kammarkollegiets remissyttrande över fiskerättskommitténs förslag (prop 1950:60 sid. 25).

Vissa av de motiv, som tidigare föranlett förslag om särskilda flodområdesförvaltningar för större vattendrag eller sjösystem, får anses tillgodosedda genom lagen (1976:997) om vattenförbund. Enligt angivna lag kan sammanslutning benämnd vattenförbund bildas med uppgift att genom rensning, vattenreglering eller andra vattenvårdande åtgärder främja ett från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenligt utnyttjande av vattnet i vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Vattenförbunds verksamhetsområde skall avgränsas efter vad som är lämpligt med hänsyn till förbundets ändamål samt geografiska och hydrologiska förhållanden. Den som inverkar på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet är skyldig vara medlem. Kommun samt sammanslutning av fiskerättsägare kan ingå men är inte skyldig att ingå som medlem.

Vad angår omfattningen av de fiskevårdsområden, som skall kunna bildas enligt vårt förslag, föreligger inget hinder att ett fiskevårdsområde omfattar

en hel älv eller ett avrinningsområde, om förutsättningarna för en sådan bildning i övrigt är uppfyllda. Det bör dock framhållas att i de flesta av landets älvar finns vandringshinder i form av kraftverksdammar e. d. Ett sådant vandringshinder utgör ofta en naturlig gräns mellan olika fiskevårdsområden. Blir fiskevårdsområdena alltför omfattande, föreligger därjämte risk att det engagemang från fiskerättsägarnas sida, som i de flesta fall utgör och även i framtiden kommer att utgöra en förutsättning för en effektiv verksamhet inom fiskevårdsområdena minskar.

Såsom anförts i föregående avsnitt har genom 1973 års ändring (1973:1156) i 24 § FL grunden för fiskevårdsföreningarnas verksamhet försvunnit. Enligt övergångsbestämmelser (1975:1310) kan föreningarna fortsätta sin verksamhet till utgången av 1983. Vi föreslår att övergångstiden förlängs till utgången av 1985 (avsnitt 4.12.3).

Vi redovisade i motiven till vårt tidigare förslag (s. 112) våra överväganden beträffande alternativa lösningar för att i framtiden förenkla och förbilliga förvaltningen av fiske i enskilt vatten. Vi valde därvid att föreslå en avsevärt ändrad och förenklad lag om fiskevårdsområden.

Några remissinstanser anser att vi i större utsträckning hade bort överväga möjligheterna att utnyttja bestämmelserna i SFL om förvaltningen av samfällt fiske. Svea hovrätt, Vattenöverdomstolen, ansåg i sitt remissyttrande att lagen (1976:997) om vattenförbund var en lämplig utgångspunkt vid överväganden om ändamålsenlig förvaltningsform.

Vi har i vårt tidigare betänkande (avsnitt 7.1) utförligt redovisat innehållet i SFL. Det finns enligt vårt förmenande framför allt två skäl som gör SFL mindre lämplig som förvaltningsform när det gäller fiske inom större områden. SFL omfattar i princip endast samfällt fiske och inte fiske som tillhör enstaka hemman eller motsvarande. Lagen bygger på att fullständig äganderättsutredning verkställts. Samverkan mellan olika samfälligheter är i och för sig möjlig men fordrar att vissa relativt invecklade formella förutsättningar är uppfyllda.

Det bör i detta sammanhang understrykas, att förekomsten av samfällighetsförvaltning enligt SFL inte hindrar tillkomsten av fiskevårdsområde. Omvänt gör inte bildandet av fiskevårdsområde automatiskt samfällighetsförvaltningen överflödig. Den situationen kan tänkas att visst fiske, exempelvis kräftfiske eller ålfiske, undantas vid bildandet av fiskevårdsområde. Sådant fiske kan då lämpligen inom skifteslagen förvaltas genom SFL. Likaledes skall såsom påpekades i förarbetena till SFL (prop. 1973:160 s. 364) frågan om t. ex. försäljning av samfällt fiske bedömas enligt SFL även om fisket ingår i fiskevårdsområde.

Lagen om vattenförbund har med hänsyn till det ändamål lagen främst har att tillgodose samt tilltänkt medlemskrets – i första hand juridiska personer, kommuner m. fl. – en uppbyggnad som enligt vår mening gör den mindre lämpad att ligga till grund vid utformningen av en lag som avser att reglera förvaltningen av enskilt fiske, som är splitrat på ett flertal samfälligheter och enskilda delägare. Vårt reviderade förslag bygger därför på LOFO och vårt tidigare förslag.

En fråga med anknytning till fiskevårdsområdes omfattning är kravet i vårt tidigare förslag att fiskevårdsområde endast skulle kunna bildas beträffande fiske i vatten med flera delägare. Detta utryck har ansetts vara

oklart och vi har därför i vårt reviderade förslag angett att fiskevårdsområde skall kunna bildas av fiske, som är samfällt eller eljest tillhör eller utgör flera fastigheter, om dessa har olika ägare. För det fall en eller flera fastigheter, till vilka hör fiske, ägs med samäganderätt av flera personer, möter inte något hinder att bilda fiskevårdsområde av hela fisket eller del därav. Det kan eventuellt anses överflödigt att i lagtexten särskilt ange samfällt fiske eftersom sådant fiske regelmässigt tillhör flera fastigheter med olika ägare och sålunda omfattas av den efterföljande beskrivningen. Vi har emellertid med hänsyn till SFL ansett det lämpligt att uttryckligen ange att samfällt fiske kan ingå i fiskevårdsområde.

Enligt vårt förslag skall fiskevårdsområde inte kunna bestå av fiske i t. ex. en sjö, som endast har en ägare. Det är emellertid inte något som hindrar att fiskevårdsområde bildas av fisket i nämnda sjö tillsammans med fisket i en eller flera andra sjöar med andra ägare. På motsvarande sätt skall fiskevårdsområde inte kunna bildas enbart av det fiske, som tillhör en eller fler fastigheter, om dessa ägs av endast en person. Fiskevårdsområde skall dock i undantagsfall kunna bildas av sådant fiske, som i sig utgör en fastighet eller tillhör endast en fastighet, under förutsättning att fisket inte ägs av endast en person. Fastigheter av sådan beskaffenhet att de ensamma kan tänkas utgöra fiskevårdsområde finns enligt uppgift bl. a. i Stockholms skärgård. Avgörande för om fiskevårdsområde skall kunna bildas är alltså om det fiske, som totalt skall ingå i området, ägs av flera personer. Detta följer i och för sig naturligen av att lagen avser att reglera samverkan mellan flera ägare.

Svea hovrätt, Vattenöverdomstolen, har i sitt remissyttrande påpekat att vårt förslag kunde innebära att mindre och medelstora fiskerättsägare tvingades till en samverkan och medverkan till upplåtelse i en utsträckning, som inte gällde för större fiskerättsägare, vilkas fiske ensamt utgjorde lämplig förvaltningsenhet. Vi vill i detta sammanhang endast hänvisa till att delägarna i fiskevårdsområde ensamma beslutar om dispositionen av fisket inom området samt att vi i annat sammanhang (avsnitt 6.3.6) framlägger förslag, som gör det möjligt att få till stånd upplåtelser av enskilt fiske i de fall så anses lämpligt från allmän synpunkt. Sistnämnda bestämmelse föreslås gälla oavsett om fisket ingår i fiskevårdsområde eller ej.

4.6 Fiskevårdsområde och samernas fiskerätt

4.6.1 *Gällande rätt*

Utgångspunkten för rennäringslagen (1971:437) – RL – är att staten har äganderätten till all mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen, i den mån marken inte ägs av enskild. Vid samtal med företrädare för samerna har framkommit att samerna gör gällande äganderätt till fisket på ifrågavarande mark. Vidare hävdar samerna att de äger allt fiske i sjöar och vattendrag på statens mark mellan odlingsgränsen och lappmarksgränsen samt att samernas fiskerätt i övrigt inom detta område utgör en tredjedel av hela fiskerätten.

Frågan om äganderätten till såväl mark som fiske är föremål för rättslig

prövning. Vi tar inte ställning i denna tvist men måste i vår fortsatta redovisning och vid våra överväganden utgå från bestämmelserna i RL.

Samernas lagstadgade rätt till fiske framgår av bestämmelse i 25 § RL. Av detta stadgande framgår bl. a. att medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde, som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

För att innebörden av detta stadgande lättare skall kunna förstås, skall här lämnas en kortfattad redogörelse för betydelsen av några olika begrepp i RL.

Med renskötselrätt förstås den rätt att begagna mark och vatten för eget och renarnas underhåll som enligt RL tillkommer vissa samer. Same är renskötselberättigad, om någon av hans föräldrar eller någon av hans far- eller morföräldrar haft renskötsel som stadigvarande yrke. Om särskilda skäl föreligger, kan länsstyrelsen medge person med samisk härkomst renskötselrätt, även om han inte är renskötselberättigad enligt huvudregeln (1 § RL).

I 3 § RL anges inom vilka områden renskötsel får bedrivas. I huvudsak innebär dessa bestämmelser att samerna har rätt att driva renskötsel året runt

1. i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark som tillhör staten (kronomark) och på renbetesland där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten,
2. på renbetesfjällen i Jämtlands län samt
3. inom de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som särskilt upplåtits till renbete.

Därutöver har samerna rätt att vintertid bedriva renskötsel i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen samt inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen, där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året.

För renskötseln finns samebyar. Den mark, varå renskötsel är tillåten hela året, fördelas mellan samebyarna i särskilda byområden. Sådant byområde kan även omfatta mark, på vilken renskötsel är tillåten endast viss del av året. Om särskilda skäl föreligger, kan byområde vara gememsamt för samebyar (6 § RL).

Indelningen i byområden görs av lantbruksnämnden (7 § RL).

Byområdet och övriga områden som samebyn använder för renskötsel utgör samebyns betesområde.

Medlem i sameby är

1. renskötselberättigad, som deltar i renskötsel inom byns betesområde,
2. renskötselberättigad, som har deltagit i renskötsel inom byns betesområde och haft detta som stadigvarande yrke samt inte övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,
3. renskötselberättigad, som är make eller hemmavarande barn till medlem som avses under 1 eller 2 eller som är efterlevande make eller underårigt barn till avliden sådan medlem (11 § RL).

Även om renskötsel ibland får bedrivas inom område utanför renbetesfjällen och lappmarkerna, är fiskerätten begränsad till utmark inom renbetesfjällen och lappmarkerna. Fiskerätten är också i huvudsak begränsad till den egna samebyns betesområde. Undantag har dock gjorts för det fall same tillfälligt upphåller sig inom annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål, som har samband med renarnas skötsel. I sådant fall har samen rätt att jaga och fiska för sitt uppehälle.

Sameby eller medlem i sameby får inte upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten. Beträffande jakt och fiske gäller dock vissa undantag från detta förbud. Enligt undantagsbestämmelserna får sameby avgiftsfritt upplåta rätt att jaga och fiska för husbehov åt den som varit medlem i byn.

Fråga om upplåtelse av jakt och fiske på sådan kronomark ovanför odlingsgränsen, som står under statens omedelbara disposition, och på renbetesfjällen prövas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, vilket i realiteten innebär att upplåtelsefrågorna handläggs av resp. lantbruksnämnd. Upplåtelse får ske endast om detta inte medför avsevärd olägenhet för renskötseln. Upplåtelsen skall dessutom vara förenlig med god jakt- eller fiskevård och kunna ske utan besvärande intrång i samernas jakt- eller fiskerätt. I fråga om upplåtelse av hela fisket i visst vatten har samebyn vetorätt. Upplåtelse skall ske mot avgift, om inte särskilda skäl föreligger för avgiftsfrihet. Avgiften fördelas mellan samefonden och sameby, som berörs av upplåtelsen, enligt bestämmelser som meddelas av regeringen. F. n. går 3/4 till samefonden och 1/4 till samebyn.

Samernas rätt att fiska inom tidigare angivna områden gäller oavsett vem som äger fisket. Den omständigheten att visst vatten ägs av t. ex. en enskild person eller ett bolag medför alltså inte att samerna saknar rätt att fiska. Ägarförhållandet har dock en avgörande betydelse, när det gäller frågan om bildande av fiskevårdsområde av ifrågavarande fiske.

Enligt 1 § tredje stycket LOFO får fiskevårdsområde inte avse fiske inom område som blivit anvisat till lapparnas uteslutande begagnande. Genom bildande av fiskevårdsområde får inskränkning inte heller ske i lapparnas rätt till fiske i vissa övriga delar av riket enligt vad därom är särskilt stadgat.

Med orden "område som blivit anvisat till lapparnas uteslutande begagnande" avses enligt prop. 1971:51 s. 131 kronomark under statens omedelbara disposition inom lappmarkerna ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Detta kan jämföras med jordbruksutskottets yttrande 1971:37 s. 38, varav framgår att med angivna uttryck avses renbetesfjällen i Jämtlands län samt de delar av lappmarkerna ovan odlingsgränsen som inte är under enskild disposition.

Härav torde kunna dras den slutsatsen, att fiske inom lappmarkerna ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen kan ingå i fiskevårdsområde under förutsättning att fisket disponeras av enskild och att allt fiske nedanför odlingsgränsen kan ingå i fiskevårdsområde.

Genom bildande av fiskevårdsområde, när detta är möjligt, får inskränkning dock inte ske i samernas rätt till fiske.

I dag saknas förvaltningsform för sådant fiske ovan odlingsgränsen, där det finns en blandad ägarstruktur, dvs. där viss del av fisket ägs av t. ex. enskilda personer eller bolag medan fisket i övrigt tillkommer staten/samerna. Detta gäller även för fiske i sjöar och vattendrag, som sträcker sig

över gränsen till renbetesfjällen, och kan också gälla för fiske i vattenområde som delas av odlingsgränsen. Fiskevårdsområde kan inte omfatta sådant fiske ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen som tillkommer staten/samerna. SFL kan inte tillämpas, eftersom fisket som regel inte är samfällt.

4.6.2 *Överväganden och förslag*

Avsaknaden av förvaltningsform för fiske med blandad ägarstruktur ovan odlingsgränsen samt för fiske i sådana vatten, som ligger på båda sidor om gränsen till renbetesfjällen eller odlingsgränsen, kan skapa problem främst vad gäller fiskevårds- och upplåtelsefrågor. Under vårt arbete har från flera håll framhållits att det vore lämpligt att allt fiske i dessa fall kunde ingå i fiskevårdsområde.

Också vi finner det angeläget att möjligheter skapas till gemensam förvaltning av fiske i vatten av ifrågavarande slag. Fiskevårdsområde får därvid anses vara den lämpligaste formen för denna förvaltning. I fiskevårdsområde bör alltså enligt vår uppfattning kunna ingå även fiske inom område, som har blivit anvisat till samernas uteslutande begagnande.

Enligt vårt förslag till lag om fiskevårdsområden kan fiskevårdsområde inte bildas av fiske som ägs av endast en person. Detta medför oavsett om fisket tillhör staten eller viss sameby att stora delar av fisket i fjällvärlden över huvud taget inte är aktuellt för fiskevårdsområdesbildning. Den utvidgning av möjligheterna att bilda fiskevårdsområde av fiske i vatten, där samerna har rätt att fiska, kommer alltså att få betydelse endast i de fall fiske ovan odlingsgränsen tillhör såväl staten/samerna som andra fiskerättsägare samt då sådan blandad ägarstruktur förekommer beträffande fiske i vatten, som delas av gränsen till renbetesfjällen eller odlingsgränsen.

Med hänsyn till det stora inflytande samerna har vad gäller frågor om upplåtelse av statens/samernas fiske ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen har vi funnit det lämpligt att föreslå att berörd sameby skall företräda hela detta fiske i fiskevårdsområdet. Denna rätt för samerna att företräda ifrågavarande fiske inträder enligt föreslaget i och med bildandet av fiskevårdsområdet. I de fall fiskevårdsområde bildas av statens/samernas fiske ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen avhänder sig alltså staten inflytandet över förvaltningen. I stället blir samerna i dessa fall förvaltare av ifrågavarande fiske.

För att verksamheten inom ett fiskevårdsområde skall kunna drivas rationellt vad gäller såväl upplåtelser som fiskevård är det lämpligt att fiskevårdsområdet förfogar över hela fisket. I dag saknas denna möjlighet för fiskevårdsområden inom områden där RL:s regler är tillämpliga.

Den rätt att fiska, som följer med renskötselrätten, gäller även i enskilt vatten ovan odlingsgränsen samt i viss tidigare angiven utsträckning även inom lappmarkerna i övrigt. I fråga om upplåtelse av nyttjanderätt i sådana fall gäller att den enskilde markägaren är oförhindrad att göra upplåtelser utan att behöva ta särskild hänsyn till samernas rätt. Vad gäller vattnen ovan odlingsgränsen är fiskerättsägaren dock bunden av förbudet i 30 § RL att ändra användningen av marken på sådant sätt som medför avsevärd olägenhet för renskötseln. Samernas rätt att fiska kvarstår alltså i princip oförändrad trots skedda upplåtelser. I praktiken kan möjligheten att utnyttja

rätten dock reduceras till följd av upplåtelserna. Även om sådant enskilt fiske ingår i fiskevårdsområde synes fiskevårdsområdet alltså inte ha rätt att fatta beslut som formellt inskränker samernas fiskerätt. Av jordbruksutskottets utlåtande (JoU 1971:37 s. 43) framgår att de renskötande samerna inte med bindande verkan kan träffa avtal om att avstå från rätten till renskötsel (31 § första stycket RL). Den enskilde fiskerättsägaren kan alltså inte träffa avtal med samerna om att han skall ha rätt att fritt förfoga över hela fisket.

För att ett fiskevårdsområde i nu aktuella områden skall kunna förfoga över hela fisket erfordras sålunda en möjlighet för samerna att träffa avtal om den fiskerätt RL ger dem i enskilt vatten. Då det i flertalet fall får anses vara angeläget för ett fiskevårdsområde att fritt disponera allt fiske som ingår i områdesbildningen föreslår vi att RL ändras så, att samerna genom avtal helt eller delvis kan avstå från sin fiskeutövningsrätt i sådant enskilt vatten, som ingår i fiskevårdsområde.

Om avtalet innebär att fiskeutövningsrätten avstås helt, har samerna givetvis inte längre rätt att med stöd av RL:s bestämmelser fiska i vattnet så länge avtalet består. Avtalet kan också utformas så, att samerna får fortsätta att bedriva sitt fiske med stöd av RL men att de därvid är bundna av de bestämmelser fiskevårdsområdet meddelar för fiske i ifrågavarande vatten. När det bedöms vara lämpligt att samerna har kvar sin hittillsvarande fiskeutövningsrätt, behövs inte något avtal mellan samerna och de enskilda fiskerättsägarna.

Om samerna genom avtal avstår från rätten att nyttja visst fiske bör ersättning kunna utgå från fiskevårdsområdet.

Möjligheten att avstå från rätten att nyttja visst fiske föreslås gälla endast fiske, som inte ingår i fiskevårdsområde, vari sameby är delägare. I det fall att fiskevårdsområde omfattar fiske med blandad ägarstruktur och sameby alltså är delägare men samerna även har rätt att fiska i enskilt vatten med stöd av bestämmelserna i RL, skall avtal av angivet slag inte kunna träffas. Genom att samerna är delägare har de möjlighet att på fiskestämma öva inflytande på bl. a. beslut angående fiskets nyttjande.

4.7 Fiskerättsutredning

LOFO fordrar för bildande av fiskevårdsområde att fullständig fiskerättsutredning med delaktighetsberäkning utförs.

Enligt våra tilläggsdirektiv (avsnitt 1.1) skall vi överväga om inte fiskerättsutredning och förrättning i någon form skall bibehållas i den nya lagstiftningen och samtidigt undersöka om det är möjligt att förenkla formerna för fiskerättsutredningar.

Lantmätaren Lars-Göran Loré vid statens lantmäteriverk har på vårt uppdrag undersökt olika möjligheter att framställa en enkel och billig men samtidigt tillförlitlig förteckning över fiskerättsägarna inom ett tilltänkt fiskevårdsområde. Lorés överväganden och förslag redovisas i *bil 1*.

Vårt förslag till förenklad fiskerättsutredning bygger på de förslag Loré framlagt och som har tillstyrkts av den referensgrupp han haft till sitt förfogande.

Fiskerättsutredning enligt LOFO innebär inte något rättskraftigt avgörande beträffande äganderätten till fiske. Utgångspunkten för vårt förslag är att denna princip bibehålls och att delägarnas inställning till frågan om fiskevårdsområde skall bildas mäts på annat sätt än genom röstning efter delaktighetstal. Därmed skapas förutsättningar att sänka kraven på officialinsats vid fiskerättsutredningen. Vi föreslår i syfte att förenkla och därmed nedbringa kostnaderna att officialutredningen begränsas till en preliminär utredning över sannolika fiskerättsförhållanden. Den preliminära utredningen föreslås sedan bli offentliggjord genom kungörelse. Berörda rättsägare skall – efter förebild från lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering – i kungörelsen anmodas att inom viss tid anmäla anspråk på fiskerätt och påtala felaktigheter i utredningen. Utredningen förslås därefter bli kompletterad sedan den av länsstyrelsen förordnade förrättningsmannen prövat framställda anspråk.

Den preliminära utredningen bör enligt vår mening uppfylla bl. a. kravet att den till så låga kostnader som möjligt redovisar flertalet berörda fastigheter, som har fiskerätt, och att endast ett fåtal fastigheter, som saknar fiskerätt, kommer att redovisas.

Uppgifter om fiskerättsförhållanden är tillgängliga endast genom manuell behandling av innehållet i register över fastigheter och förrättningsakter. Fiskerättsutredning enligt gängse metoder kräver därför betydande personella insatser. Detta gäller särskilt utredning om sådana fastigheter, som tillkommit vid avsöndring eller avstyckning, har fiskerätt. En strävan har varit att begränsa de manuella insatserna.

Olika metoder att utföra den preliminära utredningen har studerats. Den metod som bäst uppfyller uppställda krav innebär att utredningen inleds med att förrättningsmannen införskaffar en utskrift av den dataförda fastighetslängden, varefter i de fall fiskerätten är samfälld skattetalsfastigheterna avprickas vid en jämförande genomgång av jordregistret. Komplettering sker sedan beträffande ägostyckningar, som saknar skattetal men har fiskerätt. Särskild undersökning utförs därjämte beträffande s. k. döda skattetalsfastigheter, som har överförts till andra enheter eller byar. Vid undersökning av fem områden om tillsammans ca 7 500 fastigheter har den angivna metoden gett till resultat att mellan 66 och 99 % av de fastigheter, som vid fullständig fiskerättsutredning visat sig ha fiskerätt, framkommit vid den preliminära utredningen. Dessa fastigheter har representerat mellan 94 och 99 % av delaktigheten. Antalet listade fastigheter, som saknat fiskerätt, har understigit 1 %. Kostnaderna för utredningen har uppskattats till ca 15 kr per listad fastighet. Med hänsyn tagen även till kostnader för att registrera och pröva anspråk m. m. från enskilda tyder undersökningarna på att kostnaden för fiskerättsutredning enligt föreslagen metod kan reduceras till 20–30 % av kostnaden för nuvarande fullständiga fiskerättsutredningar.

Vi anser att de utförda undersökningarna visar att en preliminär utredning, kompletterad genom fiskerättsägarnas medverkan, utgör tillräcklig grund för att enligt vårt förslag mäta delägarnas inställning till frågan om bildande av fiskevårdsområde. Detta gäller särskilt med hänsyn till att förrättningsmannen enligt de föreslagna metoderna utan nämnvärd arbetsinsats kommer att få en uppfattning om den relativa storleken av de olika fastigheternas

fiskerätt. I de fall uppskattning av berörda skifteslags eller enheters vattenarealer erfordras, får förutsättas att arealberäkningen sker med moderna arealberäkningsinstrument, varigenom kostnaderna kan hållas nere.

Närmare riktlinjer för arbetet med framställandet av den preliminära förteckningen bör enligt vår mening utformas av lantmäteriverket efter samråd med fiskeristyrelsen. Vi har därför i vårt förslag till lagtext nöjt oss med att ange att förrättningsmannen skall verkställa utredning rörande äganderätten till det fiske, som avses ingå i det tillämnade fiskevårdsområdet, samt upprätta förteckning över de fastigheter som enligt utredningen har fiskerätt. Denna förteckning har vi valt att benämna fiskerättsförteckning för att skilja den från de fiskerättsutredningar med delaktighetsberäkning som i vissa fall kan bli aktuella. I lagtexten har därjämte angivits att den utredning, som skall ligga till grund för den preliminära fiskerättsförteckningen, inte skall göras mer omfattande än som erfordras för prövning av det föreslagna opinionsvillkoret.

4.8 Bildande av fiskevårdsområde

4.8.1 *Inledning*

Vi föreslår att fiskevårdsområde skall bildas vid förrättning och att erforderlig fiskerättsutredning skall utföras inom förrättningens ram. Efter förebild från annan lagstiftning om samverkan mellan fastigheter föreslås att beslut om bildande av fiskevårdsområde fattas av särskilt förordnad förrättningsman samt att sådant beslut vinner laga kraft, om inte besvär anförs eller länsstyrelsen inom besvärstiden förordnar om överprövning.

Bildande av fiskevårdsområde skall främja ändamålsenligt nyttjande av fiske och god fiskevård. Fiskevårdsområde får enligt förslaget bildas endast om åtgärden står i överensstämmelse med kommunal och regional planläggning på fiskets område eller, om sådan planläggning saknas, inte kan antas försvåra kommande planläggning. Enligt LOFO fattar länsstyrelsen beslut om bildande av fiskevårdsområde och kan därmed – även om länsstyrelsens prövning i realiteten närmast är av formell art – bevaka allmänna intressen. Överflyttningen av beslutsrätten till en av länsstyrelsen förordnad förrättningsman innebär att särskilda krav måste ställas på bevakning av att de villkor, som enligt förslaget uppställs för bildande av fiskevårdsområde, blir beaktade.

De enskilda fiskerättsägarnas inflytande på frågan om fiskevårdsområde skall komma till stånd har stärkts i förhållande till vårt tidigare förslag genom förslag om införande av s. k. opinionsvillkor.

4.8.2 *Ansökan om förordnande av förrättningsman*

Beträffande rätten att ta initiativ till bildande av fiskevårdsområde föreslår vi att sådan rätt skall tillkomma fiskerättsägare, kommun och fiskenämnd. Detta innebär i förhållande till gällande rätt och till vårt tidigare förslag att fiskeriintendent inte kommer att ha självständig rätt att ansöka om förordnande av förrättningsman. Ändringen motiveras främst av att såväl fiskeriintendent som fiskenämnd utgör fiskeristyrelsens regionala organ och att

fiskeriintendent har rätt att närvara och yttra sig vid sammanträde med fiskenämnd även om han inte har rösträtt. Önskar fiskeriintendent att fiskevårdsområde skall komma till stånd bör han väcka frågan i fiskenämnden. Det bör även nämnas att enligt LOFO fiskeriintendent endast i undantagsfall tagit initiativ till bildande av fiskevårdsområde, vilket dock torde sammanhänga med nuvarande lags regler om ansvaret för förrättningskostnader.

Vi har funnit det angeläget att behålla rätten till officialinitiativ, eftersom denna ger företrädare för det allmänna möjlighet att aktivt verka för att de handlingsprogram, som arbetas fram vid den kommunala och regionala planläggningen på fiskets område, genomförs.

Vi berörde i vårt tidigare betänkande (s. 129) möjligheten att även ge landstingskommun rätt att ta initiativ till bildande av fiskevårdsområde. Vi avstod från förslag därom under hänvisning till att fiskenämnderna i samverkan med primärkommunerna borde svara för erforderlig samordning i fråga om utbudet av kortfiskemöjligheter. Vad som framkommit under remissbehandlingen av vårt tidigare förslag föranleder inte till ändrat ställningstagande i denna del.

I vårt tidigare förslag diskuterade vi även möjligheten att ge initiativrätt till lokala fritidsfiskeorganisationer. Tillräckliga skäl ansågs inte föreligga att utvidga initiativrätten till att omfatta nämnda organisationer med hänsyn till att de i första hand bör kunna vända sig till kommunerna och därjämte är representerade i de flesta fiskenämnder. Enligt det reviderade förslaget kommer dessa organisationers ställning att stärkas, därigenom att förrättningsmannen i den utsträckning som erfordras har att samråda med dem under förrättningsarbetet.

Länsstyrelserna har ansvar för det rörliga friluftslivets utveckling och den regionalpolitiska planeringen. Det förutsätts att länsstyrelserna kommer att stå i nära kontakt med fiskenämnderna, vilka enligt vårt tidigare förslag bör få till uppgift att utarbeta översiktliga hushållningsplaner för fisket. Dessa planer skall likaledes enligt vårt tidigare förslag (avsnitt 5.3.2) slutligt godkännas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen bör därför i första hand svara för den lämplighetsprövning, som skall ske i samband med bildande av fiskevårdsområde. En följd av vårt förslag att flytta beslutet om bildande av fiskevårdsområde från länsstyrelsen till förrättningsmannen är att länsstyrelsen redan i samband med förordnandet av förättningsman bör ta ställning i lämplighetsfrågan.

Ansökan om förordnande av förrättningsman skall enligt vårt förslag ges in till länsstyrelsen i det län, där det fiske som ansökan avser är beläget. Om ansökan avser fiske beläget inom olika län skall ansökan ges in till länsstyrelsen i det län, där större delen av den berörda vattenarealen är belägen.

Ansökan skall vara skriftlig och innehålla uppgifter om det fiske som avses samt det huvudsakliga ändamålet med den föreslagna fiskevårdsområdesbildningen. Av redogörelsen för det huvudsakliga ändamålet med fiskevårdsområdets bildande bör bl. a. framgå på vilket sätt fisket är avsett att nyttjas. Detta innebär att i ansökan bör anges om nyttjandet avser exempelvis upplåtelse till allmänheten av handredskapsfiske, upplåtelse till yrkesfiskare av visst fiske eller uteslutande nyttjande av delägarna själva. Denna uppgift är av stor betydelse vid länsstyrelsens prövning om ansökan står i över-

ensstämmelse med kommunal och regional planläggning på fiskets område.

Länsstyrelsen skall enligt förslaget inhämta yttrande över ansökan från fiskenämnden och kommunen. I de fall ansökan avser fiske inom flera kommuner eller län skall yttrande inhämtas från samtliga berörda organ. Vi har begränsat det obligatoriska remissförfarandet till att omfatta de organ, som har rätt att ta initiativ till bildande av fiskevårdsområde. De får därigenom tillfälle att i samband med sitt yttrande över en ansökan eventuellt själva inkomma med erforderlig kompletterande ansökan. Remissyttrande skall enligt förslaget inhämtas, om det inte uppenbarligen är obehövligt. Genom detta undantag kan remissförfarande underlåtas beträffande helt ogrundade ansökningar eller om likartade ansökningar kort tid tidigare avslagits och nya omständigheter inte förebragts. Givetvis skall fiskenämnd eller kommun inte anmodas avge yttrande över egen ansökan.

Ansökan som inte innehåller erforderliga uppgifter eller uppenbarligen inte kan bifallas får enligt förslaget omedelbart avslås av länsstyrelsen. Före det att avslagsbeslut meddelas bör sökanden beredas tillfälle att komplettera eller revidera ansökan. Särskilda bestämmelser i detta hänseende har inte ansetts erforderliga. Bestämmelserna i 8 § förvaltningslagen (1971:290) jämte motivuttalanden torde vara till fyllest i denna del.

4.8.3 *Länsstyrelsens prövning och förordnande av förrättningsman*

När de yttranden, som anges i föregående avsnitt, har inkommit skall länsstyrelsen enligt förslaget ta ställning till om ansökan kan läggas till grund för beslut om bildande av fiskevårdsområde. Länsstyrelsen skall därvid på sätt som vi framhöll i vårt tidigare förslag (s. 133) särskilt beakta om bildande av fiskevårdsområde i enlighet med ansökan står i överensstämmelse med kommunal och regional planering på fiskets område.

Överensstämmer inte den kommunala och regionala planläggningen, bör enligt vår uppfattning de regionala planövervägandena tillmätas avgörande betydelse. Behovet och värdet av regionala översiktsplaner för fisket har behandlats i vårt tidigare betänkande (avsnitt 5.3.1). Fiskevårdsområde skall alltså kunna bildas i strid mot kommunal planläggning, om området utgör en lämplig fiskeribiologisk och administrativ enhet samt bildandet står i överensstämmelse med regional planläggning. I de fall planläggning saknas skall länsstyrelsen tillse att bildande av fiskevårdsområde inte kan antas försvåra genomförandet av kommande planläggning på fiskets område och att fiskevårdsområdet kommer att utgöra en lämplig enhet från såväl fiskevårds- som nyttjandesynpunkt.

Det finns anledning anta att fiskevårdsområde i det helt övervägande antalet fall kommer att bildas i anledning av enskilda initiativ och i regel efter överläggningar mellan fiskerättsägare, kommun och fiskeritjänstemän. Detta samarbete torde oftast inledas redan innan ansökan om förordnande av förrättningsman ges in till länsstyrelsen. Vid sådant förhållande är uppgifterna i ansökan troligen resultatet av samarbetet och återger vad man kunnat enas om. Någon kritik från remissmyndigheterna angående t. ex. omfattningen av det blivande fiskevårdsområdet behöver då sannolikt inte befaras. Om fiskerättsägare ansöker om förordnande av förrättningsman utan

att sådant informellt samråd dessförinnan skett, kan emellertid den situationen uppkomma att någon eller några av remissinstanserna visserligen tillstyrker att fiskevårdsområde bildas men påpekar att området bör ha en omfattning, som avviker från vad som angivits i ansökan. Om bildande av fiskevårdsområde i enlighet med ansökan skulle strida mot planeringen eller kunna antas försvåra genomförandet av kommande planläggning för fisket, bör länsstyrelsen tillfråga sökanden om han önskar justera sin ansökan så att områdets omfattning överensstämmer med vad remissinstanserna förordat. Det förutsätts därvid att den förordade omfattningen står i överensstämmelse med den översiktliga planeringen eller i vart fall inte kan antas försvåra genomförandet av sådan. Eventuellt kan fiskenämnd eller kommun inkomma med kompletterande ansökan beträffande den ändring, som anses lämplig. Länsstyrelsen får då möjlighet att utforma direktiven till förrättningsmannen så att allmänna intressen tillgodoses.

Om länsstyrelsen finner att fiskevårdsområde bör kunna bildas i enlighet med ansökan, skall länsstyrelsen förordna färrättningsman och i förordnandet ange vad planbestämmelserna innehåller av betydelse för den aktuella områdesbildningen, t. ex. vad gäller områdets omfattning och fiskets nyttjande. Förrättningsmannen har sedan att för sakägarna framlägga förslag som ryms inom förordnandet och överensstämmer med planbestämmelserna.

Om sakägaropinionen godtar förrättningsmannens förslag, kan beslutet att bilda området avfattas i enlighet med förslaget. För det fall däremot att sakägaropinionen förordar en utformning av det tillämnade fiskevårdsområdet, som kan anses innebära avsteg från de direktiv som innefattas i förordnandet, skall förrättningsmannen undersöka förutsättningarna för en eventuell jämkning av de motstående intressena. Samråd bör därvid ske i första hand med länsstyrelsen, fiskenämnden och kommunen men även med lokala organ och sammanslutningar, vilka har ett väsentligt intresse av det sätt på vilket fiskefrågorna löses. Ett samrådsförfarande kan ske formlöst muntligen eller skriftligen. Lämnade tillstånd eller medgivanden bör dock på lämpligt sätt verifieras. Vi har i vårt förslag genomgående strävat efter att ge förrättningsmannen relativt fria händer för att möjliggöra en smidig handläggning av bildandefrågan. Det kan vid samrådet med länsstyrelsen, fiskenämnden och kommunen framkomma att från sakägarna framförda invändningar kan accepteras även från allmän synpunkt. Förrättningsmannen bör då – om beslut i enlighet med sakägarnas önskemål inte ryms inom de ursprungliga direktiven – verka för att behörig sökande inger kompletterande ansökan till länsstyrelsen. Länsstyrelsen får därefter utfärda tilläggsdirektiv. Tilläggsdirektiven torde, om fiskenämnd och kommun tidigare lämnat samtycke, kunna utfärdas utan remissförfarande och därmed utan nämnvärt dröjsmål. Det bör observeras att länsstyrelsen inte kan meddela direktiv, som går utöver ansökan. Finner förrättningsmannen att det allmännas och sakägarnas intressen är oförenliga, skall förrättningsmannen i beslut konstatera att hinder föreligger att bilda fiskevårdsområde i enlighet med förordnandet och inställa förrättningen. Detta gäller dock inte om länsstyrelsen i förordnandet angivit att bildande av fiskevårdsområde i det aktuella fallet är synnerligen angeläget från allmän synpunkt. Förrättningsmannen skall i sistnämnda fall, om förutsättningarna i övrigt

är uppfyllda, besluta att området skall bildas men i beslutet lämna en redogörelse för sakägarnas invändningar mot områdesbildningen.

I många fall torde samråd med berörda myndigheter kunna ske redan på ett tidigt stadium av förrättningen, t. ex. beträffande förslag som framkommit vid underhandskontakter med sakägarna. I andra fall kanske frågorna väcks först vid förrättningssammanträdet. Det kan då vara lämpligt och förenkla handläggningen om tjänstemän från länsstyrelsen, kommunen och fiskerimyndigheterna är närvarande vid sammanträdet och kan ge synpunkter på framförda ändringsförslag.

Vad gäller det sätt på vilket allmänna intressen tillgodoses enligt vårt förslag kan jämförelser göras med annan lagstiftning om fastighetssamverkan. 3 kap. lagen (1939:608) om enskilda vägar – EVL – (ändrad 1954:197) innehåller regler för att få till stånd samverkan för vägändamål inom vissa tätbebyggda områden. Initiativ till förrättning tas enligt denna lag av länsstyrelsen (78 §) som förordnar förrättningsman (79 §). Denne har skyldighet att utreda bl. a. bebyggelseförhållandena och samråda med vägförvaltningen och övriga berörda myndigheter (79 §) samt kalla sakägarna till sammanträde (80 §). Vid förrättningen skall förrättningsmannen framlägga utlåtande (80 §) som vinner laga kraft, om besvär inte anförs (82 §). Länsstyrelsen kan besluta att utlåtande skall underställas dess prövning (81 §). Besvär över utlåtande får anföras hos länsstyrelsen av sakägare och byggnadsnämnden (81 §). Länsstyrelsens beslut överklagas hos kammarrätt eller regeringen, beroende på i vilket hänseende beslutet överklagas.

I anläggningslagen (1973:1149) har reglerna om bevakningen av allmänna intressen utformats på annat sätt. Förutom att lagen innehåller regler om samrådsskyldighet har byggnadsnämnden i princip tillerkänts vetorätt mot att gemensamhetsanläggning inrättas. Innan anläggningsbeslut meddelas måste därför byggnadsnämndens medgivande inhämtas (23 §). Anläggningsbeslutet vinner laga kraft, om besvär inte anförs. Mot fastighetsbildningsmyndighets beslut enligt anläggningslagen får talan föras hos fastighetsdomstol av sakägare, byggnadsnämnden och länsstyrelsen.

Vi anser att besvär över förrättningsmannens beslut bör anföras hos länsstyrelsen på motsvarande sätt som gäller enligt 3 kap. EVL och i övrigt beträffande beslut angående tillämpning av planbestämmelser. Detta innebär emellertid vissa svårigheter vad gäller länsstyrelsens möjligheter att bevaka att förrättningsmannens beslut står i överensstämmelse med de i förordnandet meddelade direktiven. En av de största fördelarna med att slopa länsstyrelsens fastställelseprövning enligt LOFO är att handläggningstiden normalt kan minskas väsentligt. Vi vill därför inte föreslå något obligatoriskt underställningsförfarande men anser att länsstyrelsen bör ges möjlighet att ingripa ex officio i de fall områdesbildningen är av särskilt intresse från allmän synpunkt. Enligt 3 kap. EVL kan länsstyrelsen såsom nyss nämnts besluta att förrättningsmannens utlåtande skall underställas länsstyrelsens prövning. Förutsättning för sådant beslut är att länsstyrelsen på grund av att samband råder mellan fråga, som förekommer vid förrättningen, och fråga som handläggs av länsstyrelsen, eller av annan orsak finner det lämpligt att förrättningsmannens utlåtande underställs länsstyrelsens prövning. Beslut om underställning kan meddelas intill dess förrättningen avslutats.

Vi finner vad gäller förrättning för bildande av fiskevårdsområde en möj-

lighet för länsstyrelsen att besluta om underställning mindre ändamålsenlig. För att en sådan bestämmelse skall få praktisk bestydelse måste länsstyrelsen antingen i samtliga fall, där det är av särskilt intresse att planbestämmelserna följs, besluta om underställning eller fortlöpande följa förrättningsmannens arbete. Om länsstyrelserna mera allmänt skulle komma att besluta om underställning, skulle detta innebära att verkställighet av bildandebesluten i ett stort antal fall skulle fördröjas och fördelarna med att låta förrättningsmännen meddela dessa beslut till stor del gå förlorade. Vi har såsom framhållits i annat sammanhang förutsatt att till förrättningsmän kommer att förordnas personer, som har för uppdraget erforderlig kunskap och erfarenhet. Det finns med hänsyn härtill enligt vår mening ingen anledning att regelmässigt ex officio överpröva deras beslut.

Med hänsyn till att länsstyrelsen har ansvaret för den regionala planeringen på fiskets område bör dock länsstyrelsen ha möjlighet att ingripa i vissa fall även då besvär inte har anförts. En sådan situation föreligger om länsstyrelsen finner att en förrättningsman frångått direktiv som meddelats till förmån för allmänna intressen. En sådan prövning kan genomföras på ett enkelt sätt genom en jämförelse mellan förrättningsmannens direktiv och grundreglerna för området. Vi föreslår sålunda att länsstyrelsen för tillgodoseende av allmänt intresse skall kunna förordna om överprövning av förrättningsmannens beslut. Sådant förordnande skall kunna meddelas under besvärstiden. Det möjliggörs genom att förrättningsmannen föreslås bli skyldig att sända in förrättningshandlingarna samt avskrift eller kopia av sitt beslut till länsstyrelsen senast inom en vecka efter det att beslutet meddelades. Länsstyrelsens rätt att enligt förslaget kunna förordna om överprövning kan jämföras med länsstyrelsens rätt enligt 15 kap. 8 § fastighetsbildningslagen (1970:988) – FBL – att föra talan mot fastighetsbildningsbeslut. Länsstyrelsen kan enligt angivna lagrum föra talan mot fastighetsbildningsbeslut, om länsstyrelsen finner sådant beslut strida mot bestämmelse i FBL, som meddelats till förmån för allmänt intresse. Genom hänvisning i anläggningslagen (30 §) gäller länsstyrelsens talerätt även anläggningsbeslut. Möjligheten för länsstyrelsen att enligt vårt förslag kunna förordna om överprövning är avsedd som en säkerhetsventil. Överprövning utan att besvär anförts förekommer inom andra rättsområden. Sålunda kan exempelvis enligt 20 kap. 10 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring riksförsäkringsverket utan att besvär anförts överpröva försäkringskassas beslut. Lagförslaget innehåller genom kommuns och fiskenämnds besvärsrätt samt genom länsstyrelsens möjlighet att förordna om överprövning rättelsemöjligheter för det fall att allmänna intressen blir åsidosatta vid förrättningen.

4.8.4 *Opinionsvillkoret*

Enligt vårt reviderade förslag skall fiskevårdsområde bildas, om inte ägarna till fiske, som avses ingå i området, mera allmänt motsätter sig områdesbildningen och har beaktansvärda skäl för det. Detta innebär att den fiskerättsägare, som motsätter sig att fiskevårdsområde bildas eller att det får en utformning vad gäller omfattning och inriktning, som överensstämmer med förrättningsmannens förordnande, måste ange skäl för sitt ställnings-

tagande. Enligt förslaget skall vidare främst deras mening beaktas, vilkas fiskeutövningsrätt påverkas mest av områdets tillkomst. Härigenom undviks att fiskerättsägare med mycket små andelar i det berörda fisket får ett inflytande, som inte står i proportion till deras fiskerätt. Såsom omnämnts i avsnitt 4.7 om fiskerättsförteckning kommer förrättningsmannen regelmässigt att ha tillgång till uppgifter, som möjliggör för honom att avgöra den relativa storleken av viss fastighets fiskerätt. Det bör emellertid uppmärksammas att den föreslagna utformningen av opinionsvillkoret även avser att särskilt beakta synpunkter från fiskerättsägare, som bedriver yrkesfiske eller eljest utnyttjar sitt fiske som binäring till annan verksamhet.

Förslaget innehåller slutligen en bestämmelse, som innebär att opinionsvillkoret bortfaller om bildande av fiskevårdsområde bedöms som synnerligen angeläget från allmän synpunkt. Denna möjlighet är avsedd att utnyttjas endast i undantagsfall. Om undantagsbestämmelsen vad gäller opinionsvillkoret är tillämplig, skall detta framgå av förrättningsmannens förordnande.

Utformningen av opinionsvillkoret överensstämmer i princip med 5 kap. 5 § FBL, 7 § anläggningslagen (1973:1149) och 5 § lagen (1976:997) om vattenförbund m. fl. lagar. Eftersom bildande av fiskevårdsområde inte påverkar fiskerätten uan endast fiskeutövningsrätten har såsom särskilt kvalificerade angetts de vilkas fiskeutövningsrätt påverkas mest av fiskevårdsområdets tillkomst.

Annan lagstiftning om samverkan i fastighetsförhållanden, t. ex. anläggningslagen, saknar bestämmelser om det sätt på vilket prövningen av opinionsvillkoret skall ske. I anläggningslagen finns emellertid även andra regler till skydd för enskilda intressen, varför opinionsvillkoret inte ensamt blir utslagsgivande på samma sätt som enligt vårt förslag. Med hänsyn till opinionsvillkorets betydelse måste reglerna om prövningen av villkoret ges en sådan utformning att tveksamhet om villkoret är uppfyllt inte uppkommer. För detta krävs att opinionsmätningen sker vid visst bestämt tillfälle under förrättningen. Lämpligt tillfälle är vid sammanträdet med sakägarna. En sådan regel får till följd att prövningen av villkoret i princip blir oberoende av eventuella opinionsyttringar före eller efter sammanträdet.

Opinionsprövningen innefattar även en prövning av s. k. beaktansvärda skäl. Det kan med hänsyn härtill och till det förhållandet att det vid en förrättning för bildande av fiskevårdsområde ofta är fråga om en stor sakägarkrets inte förutsättas att prövningen av opinionsvillkoret kan ske vid samma tillfälle som opinionsmätningen verkställs. Normalt torde förrättningsmannen vid ett senare tillfälle få meddela hur prövningen utföll. Även i andra fall, t. ex. när samråd behöver ske, måste förrättningsmannen meddela beslut vid senare tillfälle.

Sakägarkretsen bör i princip vara definierad vid det tillfälle när opinionsmätningen sker, vilket återverkar på reglerna om fiskerättsutredningen. Anmälan om innehav av fiskerätt skall enligt förslaget ske senast vid sammanträdet med sakägarna för att vederbörande skall ha möjlighet att vid förrättningen påverka frågan om fiskevårdsområde skall bildas.

Ett klarläggande av sakägarkretsen kräver att förrättningsmannen företar en prövning av inkomna anmälningar om innehav av fiskerätt. I många fall torde emellertid den preliminära fiskerättsförteckningen ge tillräcklig

ledning för att opinionsmätningen skall kunna verkställas. Denna bör sålunda regelmässigt komma till stånd vid sammanträdet, även om viss osäkerhet om sakägarkretsen föreligger. En lämplig utväg kan vara att anteckna anspråk på fiskerätt och samtidigt vederbörandes inställning till bildandefrågan. Prövningen av inkomna anspråk kan i sådana fall ske senare. I undantagsfall kan dock inträffa att osäkerheten om sakägarkretsen måste leda till ytterligare sammanträde.

Trots att prövningen av opinionsvillkoret medför krav på en definierad sakägarkrets, bör förrättningsmannen vara oförhindrad att ta emot och pröva anmälningar om innehav av fiskerätt samt justera förteckningen så länge förrättningen pågår. Därigenom kan fiskerättsförteckningen göras mer fullständig, vilket bl. a. är till fördel senare vid förvaltningen av fiskevårdsområdet.

4.8.5 *Förrättningen*

4.8.5.1 Förberedande åtgärder

Förrättningsmannen skall när han har erhållit förordnande inleda förrättningen med att verkställa utredning rörande äganderätten till det fiske, som avses ingå i fiskevårdsområdet, och upprätta en preliminär fiskerättsförteckning (jfr avsnitt 4.7). Fiskerättsförteckning skall upprättas även om bildande av fiskevårdsområde enligt förrättningsmannens förordnande bedömts som så angeläget att opinionsvillkoret inte gäller. Fiskerättsförteckningen behövs ändå vid förrättningssammanträdet och även vid den framtida förvaltningen.

Sedan en preliminär fiskerättsförteckning upprättats skall förrättningsmannen utfärda kungörelse, vari fiskerättsägarna kallas till sammanträde. Kungörelsen skall enligt lagförslaget innehålla en kort beskrivning av den avsedda fiskevårdsområdesbildningen samt uppgift om tid och plats där fiskerättsförteckningen finns tillgänglig för granskning.

Kungörelsens utformning är av stor betydelse för informationen till fiskerättsägarna. Beskrivningen av den avsedda områdesbildningen skall innehålla uppgifter om det fiske som avses ingå samt det huvudsakliga ändamålet med områdesbildningen. Dessa uppgifter skall regelmässigt finnas intagna i förrättningsmannens förordnande. Om så inte skulle vara fallet, bör förrättningsmannen genom kontakter med bl. a. sökanden och berörda myndigheter skaffa fram erforderliga upplysningar. Områdets omfattning måste alltid noggrant anges i kungörelsen, eftersom osäkerhet eljest kommer att råda beträffande den krets av fiskerättsägare, som kallas genom kungörelsen.

De uppgifter, som här nämnts, motsvarar vad som enligt förslaget skall intas i grundreglerna för området. Det möter givetvis inget hinder att förrättningsmannen i kungörelsen redovisar uppgifterna i form av förslag till grundregler.

Kungörelsen skall därjämte innehålla föreläggande för fiskerättsägare, vars fiskerätt inte redovisats i fiskerättsförteckningen, att senast vid förrättningssammanträdet muntligen eller skriftligen anmäla sitt innehav av fiskerätt. I kungörelsen skall den som önskar göra gällande anspråk på fiskerätt anmodas förete sådana handlingar samt meddela sådana upplysningar angående

hävd och annat som kan vara av betydelse för utredningen.

Det är givetvis en fördel om eventuella anspråk anmäls före sammanträdet. Förrättningsmannen ges därigenom tillfälle att före sammanträffandet med fiskerättsägarna granska framställda yrkanden och inhämta eventuellt erforderliga upplysningar. Kvaliteten på den vid sammanträdet föreliggande fiskerättsförteckningen förbättras därmed. Rent praktiskt vinns därjämte den fördelen att den sammanträdestid, som behöver utnyttjas för registrering och granskning av anmälningar, minskar. Möjligheten att före sammanträdet anmäla innehav av fiskerätt bör anmärkas i kungörelsen.

Såsom påpekats i avsnittet om fiskerättsförteckning (4.7.) kan undantagsvis förekomma att viss fastighet felaktigt upptas i förteckningen. Vi har inte föreslagit att i kungörelsen uttryckligen skall anges att den som har anmärkningar mot förteckningen skall framställa dessa inom viss tid. De enstaka fel som kan uppstå blir i allmänhet korrigerade genom att rätt fiskerättshavare anmäler sitt innehav.

4.8.5.2 Kallelse till förrättningssammanträde

Enligt LOFO skall kallelse till förrättningssammanträde delges delägarna. Genom lagen (1975:1311) om ändring i LOFO har delgivningslagen (1970:428) med vissa undantag gjorts tillämplig på kallelse till förrättningssammanträde för bildande av fiskevårdsområde. Detta innebär bl. a. att delgivning med en obestämd krets personer skall ske genom kungörelse samt att kungörelsedelgivning får användas om ett stort antal pesoner skall delges och det innebär större kostnad och besvär än som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med delgivningen att överbringa handlingen till var och en av dem.

Enligt vårt tidigare förslag skulle kallelse till sammanträde inför särskild sammanträdesledare ske endast genom kungörelsedelgivning. Motivet härför var att delägarkretsen var okänd, eftersom någon fiskerättsutredning inte verkställts. Vårt förslag kritiserades i denna del av ett flertal remissinstanser, som ansåg att det föreslagna kallelseförfarandet inte tillgodosåg rättssäkerheten i tillräcklig mån.

Vi föreslår i vårt reviderade förslag – såsom redovisats i det föregående – att förrättningsmannen skall inleda förrättningen med att upprätta en preliminär fiskerättsförteckning. Enligt vad som redovisats i avsnitt 4.7 kommer den preliminära förteckningen att i flertalet fall uppta majoriteten av fiskerättsägarna och i vart fall de allra flesta större fiskerättsägarna. Förutsättningar föreligger därför att nå flertalet fiskerättsägare med personliga meddelanden. Eftersom fiskerättsförteckningen endast i undantagsfall kommer att uppta samtliga fiskerättsägare måste dock ett kungörelseförfarande bibehållas.

Vi föreslår att den kungörelse, som förrättningsmannen utfärdar, skall hållas tillgänglig hos kommunsstyrelsen minst en månad före sammanträdet. Meddelande om kungörelsens tillhandahållande och dess huvudsakliga innehåll skall därjämte enligt förslaget inom samma tid anslås på kommunens anslagstavla samt införas i ortstidning. Sistnämnda moment torde vara av störst betydelse för informationen till de fiskerättsägare, som inte upptagits i fiskerättsförteckningen. Beträffande de som upptagits i nämnda förteckning

föreslås att de skall erhålla meddelande om kungörelsen i vanligt brev med posten. Sådant meddelande skall därjämte enligt förslaget tillställas fiskenämnden och kommunen.

Distributionen av meddelande till fiskerättsägarna underlättas om förrättningsmannen vid upprättandet av fiskerättsförteckningen utgår från fastighetslängden. Utskrifter av den dataförda fastighetslängden innehåller adressuppgifter till fastighetsägarna. Vi har inte funnit anledning att föreslå att meddelande skall sändas i rekommenderat brev, eftersom enligt vår mening den ökade säkerhet i distributionen som därmed skulle vinnas inte står i proportion till de ökade kostnader ett sådant förfaringssätt skulle medföra.

4.8.5.3 Förrättningssammanträdet

Förrättningsmannen skall tillse att det vid sammanträdet med fiskerättsägarna lämnas en redogörelse angående de förhållanden, som kan vara av betydelse för frågan om fiskevårdsområde bör bildas. Vid sammanträdet skall förrättningsmannen vidare framlägga förslag till grundregler för området. Vi har bibehållit tidigare förslag att dela upp de för det enskilda fiskevårdsområdet gällande bestämmelserna i grundregler och stadgar. Grundreglerna skall såsom närmare framgår av 42 § i förslaget till lag om fiskevårdsområden innehålla uppgift om det fiske som ingår i fiskevårdsområdet, områdets ändamål samt grundläggande bestämmelser om fiskets nyttjande. Grundreglernas innehåll är av avgörande betydelse för fiskevårdsområdets kommande verksamhet. Förslag till grundregler kan såsom redovisats i avsnitt 4.8.5.1 eventuellt intas i kungörelsen. Det finns anledning anta att fiskerättsägare såsom tidigare påpekats i många fall inte kommer att ha någon erinran mot att fiskevårdsområde bildas men ha synpunkter på utformningen av grundreglerna.

Förrättningsmannen är ansvarig för att bildandefrågan blir allsidigt belyst. Inget hindrar emellertid att arbetet med redovisningen överlämnas till annan person. Det kan sålunda vara en fördel att en lantmäterisakkunnig förrättningsman biträds av fiskeritjänsteman och tvärtom. Förrättningsmannen är vid upprättandet av förslag till grundregler bunden av de föreskrifter som lämnats i förordnandet.

Förrättningsmannen skall vid sammanträdet motta anmälningar om innehav av fiskerätt samt se till att innebörden av anmälningarna blir klarlagd. Enligt uttalande från lantmäteriteknisk expertis torde det i flertalet fall vara möjligt att redan vid sammanträdet avgöra om viss fastighet har fiskerätt om fastighetsägaren t. ex. har med sig de lantmäterihandlingar som upprättats i samband med fastighetsbildningen. Såsom redovisas i avsnitt 4.8.4 utgör i regel osäkerhet huruvida en eller annan fastighet har fiskerätt eller saknar sådan inget hinder att sammanträdet fullföljs och att föreskriven opinionsmätning verkställs.

Vid prövningen av inkomna anspråk kan framkomma att äganderätten till fiske är tvistig. Det kan undantagsvis förekomma att frågan även har avgörande betydelse för prövningen av opinionsvillkoret. En förutsättning för att tvisten skall få denna betydelse är att de som gör gällande fiskerätt har olika inställning till bildandefrågan. Därjämte fordras att fisket är av

viss betydenhet eller att vederbörandes fiskeutövningsrätt påverkas i avsevärd mån av områdesbildningen. Enligt LOFO skall, när äganderätten är tvistig, förrättningen vila och parterna hänvisas till domstol (21 §). Dessa regler medför att förrättningsmannen förlorar initiativet och bildandet blir beroende av om någon av parterna väcker talan vid domstol. Efter tillkomsten av LOFO har FBL trätt i kraft. Enligt FBL finns möjlighet att genom fastighetsbestämning avgöra frågor om fastighets s. k. tillydenheter såsom fråga om delaktighet i samfällt fiske eller servitutsrätt till fiske. För att initiativet vid förrättningen inte skall gå förlorat bör förrättningsmannen i stället för nuvarande regler ha möjlighet att förelägga berörda sakägare att inom viss tid ansöka om fastighetsbestämning. Förutsättning härför skall vara att det är av synnerlig vikt att beståndet eller omfånget av fiskerätt blir föremål för särskild utredning samt att frågan kan prövas vid fastighetsbestämning. Underlåter sakägarna att efterkomma förrättningsmannens föreläggande, bör förrättningsmannen kunna ta officialinitiativ till fastighetsbestämning. Kostnaderna för fastighetsbestämning bör fördelas mellan sakägarna i fastighetsbestämningsärendet efter vad som är skäligt. Detta gäller oavsett om sakägare eller förrättningsmannen ansökt om åtgärden hos fastighetsbildningsmyndigheten. Detta överensstämmer med bestämmelserna i 14 kap. 10 § FBL. Särskild bestämmelse om kostnadsfördelningen har därför inte ansetts erforderlig.

För fiskerättsägare, som inte upptagits i fiskerättsförteckningen och som underlåter att framställa anspråk vid förrättningen, innebär förfarandet att han går miste om möjligheten att vid förrättningen påverka frågan om områdets bildande. Han är emellertid inte avskuren från rätten att föra talan mot förrättningsmannens beslut i bildandefrågan, om han i samband med besvären visar att han har fiskerätt. Sedan området bildats har han även möjlighet att när som helst inträda i förvaltningen, om han styrker sin rätt. Sådana justeringar av delägarkretsen, när sakägare inträder eller utesluts, bör avgöras av fiskevårdsområdets förvaltningsorgan. Handläggningen av sådana frågor behandlas närmare i avsnitt 4.9.

Fiskerättsförteckningen bör inte bli föremål för särskilt beslut vid förrättningen. Förteckningen bör i stället ses som ett underlag till beslutet om bildande av fiskevårdsområde. Sakägare har givetvis rätt att anföra besvär över förrättningsmannens beslut i bildandefrågan. Riktar sig besvären mot fiskerättsförteckningen, bör besvärsprövningen i princip ske med utgångspunkt från vad en ändring i överklagat hänsende skulle ha för inverkan på frågan om området skall bildas eller inte.

Innan opinionsmätningen verkställs skall förrättningsmannen bereda fiskerättsägarna tillfälle att yttra sig över vad som förekommit. De frågor, som därvid i första hand kommer att bli föremål för diskussion, är givetvis frågorna om områdets omfattning, det fiske som skall ingå samt fiskets nyttjande. Vid sammanträdet skall föras protokoll och fiskerättsägarnas yttranden bör kortfattat redovisas i protokollet.

Sedan diskussionen avslutats skall förrättningsmannen efterhöra de närvarandes inställning till frågan om fiskevårdsområde bör bildas i överensstämmelse med förordnandet. Denna opinionsmätning bör, om enhällighet inte föreligger, verkställas på så sätt att de olika fiskerättsägarnas inställning till bildandefrågan antecknas. Detta är av betydelse med hänsyn till opi-

nionsvillkorets utformning, att främst de fiskerättsägares mening skall beaktas, vilkas fiskeutövningsrätt påverkas mest av fiskevårdsområdets tillkomst.

Förrättningsmannen skall vidare bereda fiskerättsägarna tillfälle att utse interimsstyrelse. Interimsstyrelsens ställning och uppgifter behandlas närmare i avsnitt 4.8.5.4. Såsom nämnts i avsnitt 4.8.4 kommer förrättningsmannen regelmässigt inte att kunna meddela beslut i bildandefrågan vid sammanträdet. I förslaget till lagtext har därför föreskrivits att förrättningsmannen vid sammanträdet skall tillkännage tid och plats för meddelande av beslut.

4.8.5.4 Förrättningsmannens beslut i bildandefrågan

Förrättningsmannen skall efter sammanträdet verkställa eventuellt erforderliga kompletterande utredningar. Sedan detta skett, skall förrättningsmannen upprätta en redogörelse för förhållanden som är av betydelse för frågan om fiskevårdsområde skall bildas. I redogörelsen bör redovisas det huvudsakliga innehållet i länsstyrelsens förordnande samt däri intagna eller därtill fogade yttranden av fiskenämnden och kommunen. Om så finnes lämpligt bör hänvisning kunna ske till avgivna yttranden. Vidare bör redovisas eventuella samråd från förrättningsmannens sida med berörda myndigheter samt med lokala organ och fiskesammanslutningar. Redogörelsen bör därjämte innehålla en kort sammanfattning av de synpunkter, som framförts av fiskerättsägarna vid sammanträdet. Förrättningsmannen bör i detta avsnitt även redovisa skälen för sitt ställningstagande till frågan om fiskevårdsområde skall bildas.

Förrättningen avslutas genom att förrättningsmannen meddelar beslut om fiskevårdsområde skall bildas eller inte.

Innebär förrättningsmannens beslut att fiskevårdsområde skall bildas, skall förrättningsmannen i beslutet fastställa grundregler för området. Vad grundreglerna skall innehålla har närmare behandlats i avsnitt 4.8.3.

I beslutet skall vidare anges hur förrättningskostnaderna skall fördelas samt intas besvärshänvisning.

Till redogörelsen i beslutet skall fogas en förteckning över de fastigheter, som enligt verkställd utredning skall anses ha fiskerätt. Denna förteckning bygger på den preliminära fiskerättsförteckningen kompletterad med ledning av de anmälningar som inkommit och den utredning som verkställts under förrättningens gång. I den mån oförenliga anmälningar föreligger eller förhållandena eljest ger anledning därtill, skall redogörelse lämnas för utredningen i saken. Såsom redovisats i avsnitt 4.7 skall förrättningsmannens utredning om fiskerätten normalt inte göras mer omfattande än som erfordras för prövningen av opinionsvillkoret. Detta innebär att förrättningsmannen kan underlåta att utreda frågan om tvistig fiskerätt, såvida inte tvisten är av betydelse för opinionsmätningen. I de flesta fall torde dock förrättningsmannen ha möjlighet att med ledning av tillgängliga handlingar kunna lösa aktuella tvister. Om förrättningsmannen väljer att lämna en tvist öppen, har detta vissa konsekvenser för den fortsatta förvaltningen. Fiskevårdsområdets styrelse eller fiskestämman kan i sådant fall besluta att en av de tvistande fiskerättsägarna skall ha rätt att företräda ifrågavarande

fiske. Styrelsen eller stämman kan också besluta att ingen fiskerättsägare är behörig att företräda fisket intill dess att tvisten lösts efter förlikning mellan parterna eller genom domstolsutslag. Vi föreslår såsom närmare framgår av avsnitt 4.9 att delägarna själva skall handha förvaltningen. Detta innebär att det sedan fiskevårdsområdet bildats alltid blir fiskestämma eller styrelse som kommer att ta ställning till vilka som skall anses vara fiskerättsägare inom området. Detta gäller vid ägarskiften och i t. ex. de fall en person, som inte upptagits i fiskerättsförteckningen, anmäler innehav av fiskerätt. En följd av denna självständiga prövning från fiskevårdsområdets förvaltande organs sida är att fiskestämma eller styrelse även i tvistiga fall kan bestämma att viss fiskerättsägare skall ha rätt att företräda ett omtvistat fiske. Den fiskerättsägare, som anser sig kränkt genom ett sådant beslut, får anföra besvär över detsamma hos länsstyrelsen under anförande att beslutet kränker hans enskilda rätt. Länsstyrelsens avgörande i sådant besvärsärende får emellertid inte betydelse i annat hänseende än frågan vem som skall ha rätt att företräda fisket i fiskevårdsområdet. Prövningen hindrar inte att frågan blir föremål för avgörande genom fastighetsbestämning eller genom domstols dom i anledning av talan om bättre rätt.

En fråga som finns anledning beröra i detta sammanhang är när fiskevårdsområde skall anses bildat. Enligt LOFO består fiskevårdsområde från den dag länsstyrelsens beslut att fastställa förrättningsmannens utlåtande vunnit laga kraft.

Enligt vårt tidigare förslag skulle länsstyrelsen fatta bildandebeslut och fiskevårdsområdet bestå från dagen för beslutet. Länsstyrelsens beslut skulle gå i verkställighet utan hinder av förd talan. Enligt förslaget skulle fiskerättsägarna vid det sammanträde, som skulle föregå bildandet, utse en interimsstyrelse. Interimsstyrelsens uppgift var bl. a. att utgöra ett kontaktorgan mellan delägarna och länsstyrelsen. Interimsstyrelsen skulle därjämte kalla fiskerättsägarna till första fiskestämma. Vid denna stämma skulle delägarna utse styrelse och anta stadgar för området.

Flera remissinstanser har påpekat att interimsstyrelsens ställning var oklar och att dess befogenhet att handla på områdets vägnar inte hade preciserats i lagtexten.

Vi föreslår såsom framgår av föregående avsnitt (4.8.5.3) att förrättningsmannen skall bereda de fiskerättsägare, som är närvarande vid förrättningssammanträdet, tillfälle att utse en interimsstyrelse. Vi har med denna skrivning velat markera att det ankommer på fiskerättsägarna att avgöra om de önskar utse en interimsstyrelse. I jämförelse med vårt tidigare förslag har vi f. ö. inte angett något minsta antal ledamöter i sådan styrelse e. d. Interimsstyrelsens uppgift har enligt vårt reviderade förslag begränsats till att utfärda kallelse till första fiskestämma och på stämman framlägga förslag till stadgar. Eftersom bildandefrågan enligt förslaget skall handläggas av en förrättningsman och denne har goda förutsättningar att hålla kontakt med fiskerättsägarna saknas anledning att ålägga interimsstyrelsen ytterligare uppgifter. Underlåter fiskerättsägarna att utse interimsstyrelse skall förrättningsmannen enligt förslaget fullgöra dennas uppgifter. Syftet med vårt förslag att fiskerättsägarna skall kunna utse interimsstyrelse är att skapa en möjlighet att på lämpligt sätt förbereda verksamheten i området. Om vårt förslag genomförs, kommer under de första åren efter lagens ikraftträdande

ett stort antal av de fiskevårdsområden som bildas att motsvara nuvarande fiskevårdsföreningar. I dessa fall finns det anledning anta att fiskevårdsföreningens styrelse kommer att utses till interimsstyrelse. Detta får anses mycket värdefullt med hänsyn till den erfarenhet och kunskap, som fiskevårdsföreningarnas styrelser regelmässigt representerar. En fördel med att utse interimsstyrelse kan därjämte vara att antalet sammanträden, som fiskerättsägarna måste kallas till, kan nedbringas därigenom att interimsstyrelsen har större förutsättningar än en förrättningsman att till första fiskestämman förbereda sakfrågor som rör upplåtelser m. m. Fiskerättsägarnas beslut att vid förrättningssammanträdet utse interimsstyrelse skall enligt vår mening inte kunna överklagas. Uttrycklig bestämmelse härom har inte ansetts erforderlig.

Fiskevårdsområde skall enligt vårt förslag liksom enligt gällande rätt vara en juridisk person. Ett grundkrav för att en juridisk person av det slag, varom här är fråga, skall anses föreligga är att medlemmarna/delägarna utsett styrelse och antagit stadgar. Enligt lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt SFL fordras därjämte registrering för att juridisk person skall anses föreligga. Enligt 3 kap. EVL skall förrättningsmannen vid förrättningen söka förmå sakägarna att anta stadgar och utse styrelse. Om sakägarna inte antagit stadgar och utsett styrelse när beslutet att bilda vägförening vinner laga kraft, skall länsstyrelsen meddela föreskrifter att gälla som stadgar samt förordna den styrelseledamot, som utsetts av länsstyrelsen, att fungera som syssloman.

Vi har genomgående strävat efter att på olika sätt förkorta bildandetiden samt göra det möjligt för fiskevårdsområde att påbörja sin verksamhet snarast efter det att beslut fattats att området skall bildas. Besvärsreglerna har såsom berörs i avsnitt 4.8.7 utformats med hänsyn härtill.

Vi anser därför inte att registrering hos länsstyrelsen bör vara avgörande för tillkomsten av den juridiska personen. Sedan förrättningsmannen fattat beslut att området skall bildas bör detta anses äga bestånd och utgöra juridisk person från den tidpunkt, då delägarna på första fiskestämma utsett styrelse och antagit stadgar. Dessförinnan kan fiskevårdsområdet inte förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Bestämmelse härom har intagits i 21 § i lagförslaget.

Det kan ifrågasättas om inte fiskerättsägarna redan vid förrättningssammanträdet borde anta stadgar och utse styrelse. Detta skulle såsom nämnts stå i överensstämmelse med vad som gäller enligt 3 kap. EVL. Vi har emellertid av flera skäl avstått från att framlägga förslag därom. Det är bl. a. inte säkert att delägarkretsen är slutligt utredd vid förrättningssammanträdet. Den som anmält fiskerätt men som i avvaktan på närmare utredning inte ansetts ha sådan har enligt förslaget möjlighet att påverka bildandebeslutet på så sätt att hans anspråk på fiskerätt samt inställning till bildandefrågan antecknas i det protokoll, som förs vid förrättningssammanträdet. Frågan om vederbörande skall ha rätt att påverka styrelseval och stadgefrågor är däremot svårlöst. Även om denna fråga kan lösas synes emellertid ett styrelseval vid förrättningssammanträdet endast medföra marginella fördelar vad gäller möjligheten att snabbt starta områdets verksamhet. Den utsedda styrelsen skulle få svårigheter att driva egentlig verksamhet innan bildandebeslutet vunnit laga kraft eller förordnande om verkställighet medde-

lats. Vi har därför valt alternativet att lämna fiskerättsägarna möjlighet att vid förrättningssammanträdet utse interimsstyrelse med uppgift att kalla till första fiskestämma och vid stämman framlägga förslag till stadgar.

Förslaget att fiskevårdsområde skall äga bestånd inte från dagen för förrättningsmannens beslut utan från den dag delägarna på första fiskestämma utsett styrelse och antagit stadgar kan därjämte medföra fördelar i vissa hänseenden. Tidigare förvaltningsorgan för fisket, t. ex. fiskevårdsföreningar, kan enligt förslaget fortsätta sin verksamhet intill den tidpunkt då fiskevårdsområdet har möjlighet att överta verksamheten. Vi har för att tillgodose detta syfte vid våra överväganden även haft uppe förslaget att förrättningsmannen i sitt beslut skulle ange viss tidpunkt då fiskevårdsområdet skall anses äga bestånd. En sådan bestämmelse skulle emellertid medföra svårigheter i de fall förrättningsmannens beslut överklagas.

4.8.6 *Kostnader*

Enligt 32 § LOFO är förrättningsman berättigad till ersättning enligt vad särskilt stadgas. Förrättningskostnaderna skall förskjutas av sökanden. I den mån bidrag inte utgår av allmänna medel, skall förskjutna kostnader slutligt betalas av delägarna efter vars och ens delaktighet, om fiskevårdsområde kommer till stånd, men eljest betalas av sökanden.

Enligt vårt tidigare förslag skulle samtliga kostnader betalas av allmänna medel. Grunden härtill var dels att kostnaderna enligt det förslaget kunde antas bli väsentligt lägre än enligt LOFO, dels att delägarkretsen var obestämd.

Även om kostnaderna enligt förevarande förslag kan väntas bli avsevärt lägre än enligt LOFO, kommer dock förrättningsförfarandet och den i samband därmed verkställda fiskerättsutredningen att medföra inte oväsentliga kostnader. Dessa kostnader bör enligt vår mening betalas av delägarna i den mån de inte täcks av särskilda bidrag. Fråga uppkommer därvid om fördelning av kostnaderna mellan de i fiskerättsförteckningen upptagna fiskerättsägarna. Eftersom fiskerättsägarnas delaktighet i området inte heller enligt förevarande förslag är bestämd genom fiskerättsutredning med delaktighetsberäkning, kan utdebitering genom tillskott, beräknade efter delaktighetstal, inte komma i fråga. Vi föreslår därför att förrättningsmannen i utlåtandet skall ange en fördelning som baseras på skälighet.

Det kan tänkas att sökande eller annan, exempelvis kommun eller fiskevårdsförening, förklarat sig beredd att svara för förrättningskostnaderna. I sådant fall erfordras inte att förrättningsmannen verkställer någon fördelning.

Ett alternativ är att fiskevårdsområdet såsom juridisk person svarar för förrättningskostnaderna. Denna lösning kan vara lämplig i de fall det är fråga om ett stort antal delägare och fisket enligt grundreglerna är avsett att utnyttjas kommersiellt och verksamheten inom området kan förväntas ge överskott som inom rimlig tid täcker förrättningskostnaderna. I sådana fall bör kommun eller annan förskottera förrättningskostnaderna.

Lantmätaren Lars-Göran Loré har såsom närmare framgår av bil. 2 gjort vissa beräkningar av kostnaderna för bildande av fiskevårdsområde. Dessa beräkningar bygger på uppskattad tidsåtgång för upprättande av fiskerättsförteckning inom fem utvalda områden och i övrigt antaganden om kost-

nader för förrättningssammanträde och kompletterande utredningar beträffande fiskerättsförhållanden. Kostnaden för bildande av fiskevårdsområde fördelat på antalet fastigheter, som redovisats i fiskerättsförteckningen, kan enligt dessa beräkningar i normalfallet antas uppgå till mellan 30–40 kr per fastighet. Det bör i detta sammanhang uppmärksammas att ett debiterings- och inkasseringsförfarande medför förhållandevis stora administrativa kostnader, eftersom kostnaden per fiskerättsbärande fastighet är låg.

Avslutas förrättningen utan att beslut om bildande av fiskevårdsområde meddelas, bör förrättningskostnaderna betalas av sökanden eller om flera är sökande fördelas mellan dem. Detta gäller även det fall att sökanden återkallar sin ansökan.

4.8.7 *Besvär*

Besvärsreglerna bör utformas så att de tillgodoser rimliga krav på rättssäkerhet, samtidigt som möjligheterna att överklaga endast i syfte att fördröja verkställighet begränsas.

Enligt LOFO kan länsstyrelses beslut att förordna förrättningsman överklagas men däremot inte beslut att förordna sakkunnigt biträde. Länsstyrelse skall enligt vårt förslag före det att förrättningsman förordnas bl. a. pröva om ansökan står i överensstämmelse med kommunal och regional planläggning. Beslutet att förordna förrättningsman innefattar emellertid inget slutligt materiellt avgörande, och en rätt att överklaga sådant beslut skulle utan motsvarande nytta från rättssäkerhetssynpunkt kunna utnyttjas i förhalningssyfte. Vi anser därför att länsstyrelses beslut att förordna förrättningsman inte skall kunna överklagas. Såsom jämförelse kan nämnas att enligt 93 § fjärde stycket EVL länsstyrelses beslut om förordnande av förrättningsman och sakkunnigt biträde samt beslut om underställning inte kan överklagas.

Förrättningsmannens beslut i bildandefrågan skall enligt vårt förslag kunna överklagas hos länsstyrelsen. Vårt förslag överensstämmer i denna del med vad som gäller enligt 3 kap. EVL. Gentemot valet av länsstyrelsen som besvärsinstans kan anföras att enligt FBL talan mot beslut av fastighetsbildningsmyndighet förs genom besvär hos fastighetsdomstol. Enligt SFL skall beslut vid exempelvis sammanträde för bildande av samfällighetsförening klandras genom att den som är missnöjd väcker talan vid fastighetsdomstol inom viss tid. Vi har emellertid funnit länsstyrelsen mest lämpad som besvärsinstans, eftersom besvär över förrättningsmans beslut ofta kommer att röra tillämpningen av olika planbestämmelser, där den av länsstyrelsen fastställda regionala planläggningen på fiskets område har avgörande betydelse. Besvärsprövningen kommer i övrigt att innefatta lämplighetsavväganden, som företrädesvis bör göras av annan myndighet än domstol.

Besvärstiden föreslås vara fyra veckor, vilket överensstämmer med vad som allmänt gäller för besvär över förrättningsbeslut.

Besvärsrätt föreslås tillkomma förutom den vars rätt berörs av förrättningsmannens beslut även fiskenämnd och kommun. Besvärsrätten överensstämmer därmed med den krets, som har rätt att ansöka om bildande av fiskevårdsområde.

Länsstyrelsen föreslås inom besvärstiden till förmån för allmänt intresse ex officio kunna besluta om överprövning av förrättningsmannens beslut. Bakgrunden till vårt förslag i denna del har berörts i avsnitt 4.8.3. Beslut om överprövning är tänkt som en rättelsemöjlighet då förrättningsmannen frångått till förmån för allmänna intressen meddelade direktiv. Länsstyrelsens undersökning kan normalt inskränkas till en jämförelse mellan meddelade direktiv och de av förrättningsmannen fastställda grundreglerna. Prövningen möjliggörs genom att förrättningsmannen föreslås bli ålagd att tillställa länsstyrelsen en avskrift eller kopia av sitt beslut. Beträffande möjligheten för länsstyrelsen att inom besvärstiden göra erforderliga överväganden kan jämförelse göras med bestämmelsen i 15 kap. 8 § FBL, enligt vilken länsstyrelsen har möjlighet att anföra besvär inom samma tid som gäller för sakägare. Länsstyrelses beslut om överprövning föreslås i övrigt ha samma verkan som besvär.

Vi har i olika sammanhang framhållit att vi eftersträvar ett förfarande som inte medför onödig tidsutdräkt. Enligt vårt tidigare förslag skulle länsstyrelse fatta beslut om bildande av fiskevårdsområde. Sådant beslut föreslogs gå i verkställighet utan hinder av besvär, om inte besvärsmyndigheten förordnade om inhibition. Vi har övervägt att föreslå samma omedelbara verkställighet av förrättningsmans beslut men avstått därifrån av olika skäl. Frågan sammanhänger till stor del med i vad mån fiskevårdsområdet kan påbörja meningsfull verksamhet innan bildandebeslutet vunnit laga kraft.

Besvär över förrättningsmannens beslut kan röra många frågor. Besvär som rör t. ex. frågan om viss fastighet har fiskerätt eller gäller den av förrättningsmannen beslutade fördelningen av förrättningskostnaderna bör sålunda normalt inte hindra att fiskevårdsområdet påbörjar sin verksamhet.

En bestämmelse att förrättningsmannens beslut går i verkställighet utan hinder av anförda besvär om inte länsstyrelsen meddelar inhibitionsbeslut kan emellertid medföra osäkerhet under längre tid huruvida området kommer att bestå. Enligt vårt förslag skall området anses äga bestånd från den dag stadgar och styrelse finns för området. Om första fiskestämma hålls efter det att förrättningsmannen meddelat beslut att området skall bildas men innan länsstyrelsen prövat anförda besvär, uppkommer en svårbedömd situation om länsstyrelsen sedermera beslutar undanröja förrättningsmannens beslut. Denna situation kan alltid uppkomma om verksamheten startas innan bildandebeslutet vunnit laga kraft. Vi har emellertid sökt en lösning som minskar risken för att den situationen skall uppkomma. Vi föreslår sålunda att grundregeln skall vara att första fiskestämma inte skall hållas innan bildandebeslutet vunnit laga kraft men att länsstyrelsen skall kunna förordna att förrättningsmannens beslut skall gå i verkställighet utan hinder av anförda besvär. Sådant förordnande bör meddelas då länsstyrelsen finner att anledning saknas till antagande att anförda besvär kommer att leda till undanröjande av förrättningsmannens beslut. Skulle undantagsvis den situationen uppkomma att länsstyrelsen har meddelat förordnande om verkställighet och sedermera vid sin slutliga prövning finner att förrättningsmannens beslut skall undanröjas, bör bestämmelserna om den ekonomiska regleringen vid upplösning av fiskevårdsområde kunna tillämpas analogt. Detsamma gäller om regeringen såsom föreslagen överinstans med ändring

av länsstyrelsens beslut undanröjer förrättningsmannens utlåtande. Vi har inte funnit anledning att föreslå särskilda bestämmelser för dessa undantagsfall.

Den föreslagna lagtexten medger även att länsstyrelsen i samband med att besvären slutligt prövas förordnar att förrättningsmannens beslut skall gå i verkställighet.

Länsstyrelsen föreslås kunna med undanröjande av förrättningsmannens beslut återförvisa ärendet till förrättningsmannen. Detta alternativ bör väljas t. ex. om länsstyrelsen finner att området som sådant eller grundreglerna bör ha annan utformning än förrättningsmannen beslutat. Genom att länsstyrelsen före det att förordnande meddelas skall pröva tillämpningen av planfrågorna och i direktiven lämnat föreskrifter till förrättningsmannen, torde undanröjande bli aktuellt endast i ett mindre antal fall. Länsstyrelsen bör i övrigt kunna besluta om erforderliga ändringar i det överklagade beslutet. Det bör därvid beaktas att, i den mån länsstyrelsens beslut påverkar annan sakägares rätt, vederbörande skall beredas tillfälle yttra sig. Om länsstyrelsens beslut vid bifall till besvären berör samtliga fiskerättsägare, torde återförvisning till förrättningsmannen emellanåt visa sig nödvändig. Återförvisning bör i vissa fall kunna ske beträffande del av förrättningen.

Beslut om återförvisning skall enligt förslaget inte kunna överklagas.

Länsstyrelses beslut vad gäller bildande av fiskevårdsområde, anslutning och uteslutning av fiske, upplösning av fiskevårdsområde samt ändring av grundregler föreslås kunna överklagas hos regeringen. Detta överensstämmer med vårt tidigare förslag och även med vad som gäller för besvär över liknande avgöranden av länsstyrelsen, bl. a. i planfrågor.

Länsstyrelses beslut i frågor som här nämnts föreslås i motsats till övriga länsstyrelsebeslut inte gå i verkställighet utan hinder av besvär. Såsom tidigare nämnts har dock länsstyrelsen möjlighet att förordna att förrättningsmannens beslut skall gå i omedelbar verkställighet.

Förrättningsmannens beslut under förrättningen – exempelvis vad gäller kallelse till sammanträde eller föreläggande att ansöka om fastighetsbestämning – kan enligt förslaget inte överklagas. Särskild bestämmelse härom har inte ansetts påkallad.

4.9 Förvaltningen

Förvaltningsbestämmelserna har utformats med utgångspunkt från att delägarna ensamma skall handha förvaltningen. Vi har sålunda i förhållande till vårt tidigare förslag slopat möjligheten att låta annan än delägare ingå som medlem i fiskevårdsområdet. Förvaltningsbestämmelserna överensstämmer i övrigt till sina huvuddrag med vårt tidigare förslag. Delägarna föreslås utöva sin rätt att delta i handhavandet av fiskevårdsområdets angelägenheter på fiskestämma. På första fiskestämma skall delägarna utse styrelse och anta stadgar. Kallelse till första fiskestämma utfärdas av interimsstyrelsen eller, om sådan saknas, av förrättningsmannen. Interimsstyrelsen eller förrättningsmannen skall vid denna stämma framlägga förslag till stadgar. Vad dessa skall innehålla framgår av vårt förslag till tillämpningsförordning. Protokoll skall alltid föras vid fiskestämma. Protokollet

från den första stämman skall insändas till länsstyrelsen för att vissa uppgifter om styrelse m. m. skall kunna införas i det register över fiskevårdsområden som enligt förslaget skall föras vid varje länsstyrelse. Vilka uppgifter som enligt vår mening bör intas i registret framgår av vårt förslag till tillämpningsförordning.

Den situationen kan tänkas uppkomma att interimsstyrelsen underlåter att kalla till första fiskestämma. Länsstyrelsen kommer i så fall att efter viss tid uppmärksamma detta förhållande genom avsaknaden av kompletterande uppgifter om styrelse m. m. i registret över fiskevårdsområden. Länsstyrelsen bör då anmana interimsstyrelsen att utfärda kallelse. Underlåter interimsstyrelsen att efterkomma anmaningen, kan länsstyrelsen begagna möjligheten enligt 37 § första stycket i förslaget att förordna en eller flera sysslomän att handha fiskevårdsområdets angelägenheter och företräda området som styrelse. Kallar interimsstyrelsen eller i förekommande fall förrättningsmannen till första fiskestämma, men underlåter delägarna att utse styrelse skall enligt förslaget till tillämpningsförordning den som utses till ordförande vid stämman anmäla förhållandet till länsstyrelsen. I övrigt gäller i huvudsak vad som anförts om den situationen, då interimsstyrelse underlåter att kalla till första fiskestämma. För att fiskevårdsområde skall bli juridisk person erfordras att det finns inte blott styrelse utan även stadgar för området. Med hänsyn härtill har i 37 § andra stycket i förslaget intagits bestämmelse att länsstyrelsen, om stadgar saknas, skall kunna meddela erforderliga föreskrifter att gälla som stadgar till dess delägarna har antagit sådana. Denna bestämmelse överensstämmer med vad som gäller enligt 88 § sjätte stycket EVL.

Om förrättningsmannen utfärdar kallelse till första fiskestämma samt medverkar vid denna skall kostnaderna betalas av fiskevårdsområdet. Eftersom området under ett inledningsskede kan antas sakna tillgångar föreslås att länsstyrelsen skall förskottera dessa kostnader.

Omröstning på fiskestämma föreslås i normalfallet ske efter huvudtal. Enkel majoritet föreslås gälla för beslut. Om minst en fjärdedel av de vid en fiskestämma närvarande röstberättigade delägarna begär det, skall enligt förslaget röstning i vissa för områdets förvaltning grundläggande frågor i stället ske efter delaktighet. De frågor som kan bli föremål för delaktighetsröstning gäller upplåtelse, avgifter för upplåtelse samt ersättning till delägarna.

Om röstning skall ske efter delaktighet, skall delägarna i första hand söka enas om delaktighetstalen. De anteckningar om den relativa storleken av olika delägares andel i fisket, som förrättningsmannen i allmänhet torde ha gjort i anslutning till fiskerättsförteckningen, kan här tjäna till ledning. Kan delägarna inte bli ense om delaktighetstalen, skall som delaktighetstal gälla vad som beslutas med fyra femtedels majoritet. Större majoritetskrav har uppställts vad gäller bestämmande av delaktighetstal än vad som fordras för beslut om delaktighetsröstning. Detta har skett för att förhindra att samma antal delägare, som genomdriver delaktighetsröstning, skall kunna bli överröstade vid bestämmandet av delaktighetstal. Uppnås inte fyra femtedels majoritet för förslag till delaktighetstal skall särskild delaktighetsutredning äga rum. Sådan utredning motsvarar fullständig fiskerättsutredning. Enligt vårt tidigare förslag skulle särskild delaktighetsutredning äga rum så snart

enighet om delaktighetstalen inte uppnåddes. Detta kunde medföra att, om delaktighetsröstning skulle ske, en ensam delägare kunde framtvinga särskild delaktighetsutredning med därmed förenade kostnader. Det uppställda majoritetskravet tillgodoser enligt vår mening rimliga krav på rättssäkerhet.

En minoritet mindre än en fjärdedel har inte ansetts böra kunna påfordra delaktighetsröstning. Det har därvid påpekats att bl. a. i Stockholms skärgård kan tänkas fiskevårdsområden med mycket stort antal delägare som var för sig har mycket liten delaktighet, s. k. procentavstyckningar. Dessa delägare har uppgivits kunna vara så många att delägare med skiftat fiske, vilka tillsammans representerar vida mer än hälften av delaktigheten i områdets fiske, utgör mindre än en fjärdedel av de närvarande på fiskestämmorna. Om man vill tillförsäkra delägare med skiftat fiske garantier för större inflytande, kan en lösning vara att räkna majoriteten inom skiftade fisken och oskiftade fisken var för sig. Vi finner emellertid en sådan beräkningsmetod mycket komplicerad.

Delägares rösträtt föreslås liksom enligt vårt tidigare förslag kunna utövas genom ombud, men ombud skall inte ha rätt att företräda mer än en delägare. Något krav – såsom är vanligt inom många föreningar – att ombud skall vara delägare har däremot inte uppställts.

Hovrätten för Nedre Norrland framhåller i sitt remissyttrande att en stor geografisk spridning inte är ovanlig bland delägare inom ett fiskevårdsområde. Flera delägare utan närmare anknytning till ortsbefolkningen kan enligt hovrätten finna det naturligt att vända sig till en och samma för saken intresserad person med begäran att vederbörande skall vara ombud. Hovrätten ifrågasätter, om inte kretsen av fullmaktsgivare åtminstone bör kunna utsträckas till förslagsvis fem.

Avsikten med den av oss föreslagna begränsningen är att förhindra s. k. fullmaktsinsamling och därmed möjligheter för ett fåtal personer att få ett dominerande inflytande på stämman. Vi föreslår därför att ombud inte skall kunna företräda mer än en delägare. Bestämmelsen överensstämmer f. ö. med 49 § andra stycket SFL. Genom att utforma fullmakt på sådant sätt att fullmaktstagaren äger rätt att sätta annan i sitt ställe torde problemen kunna minskas.

Kammarrätten i Göteborg anför i sitt remissyttrande över vårt tidigare förslag att det innehåller en olycklig blandning av privaträttsliga och offentligrättsliga regler. Detta framkommer enligt kammarrätten särskilt vad gäller förvaltningen. Kammarrätten anser, att det framför allt är när det gäller att genomdriva att delägarna respekterar det i grundreglerna fastställda ändamålet med områdesbildningen, som den föreslagna regleringen framstår som haltande och diffus.

Såväl vårt tidigare förslag som nuvarande förslag ansluter nära till reglerna om samfällighetsförvaltning enligt SFL. Det offentligrättsliga inslaget är dock mindre än vad som gäller för samfällighetsförvaltning. Sålunda kan som tidigare berörts i avsnitt 4.4 länsstyrelse endast utse en ledamot i fiskevårdsområdes styrelse medan länsstyrelse i samfällighetsförenings styrelse kan utse så många ledamöter att dessa kommer i majoritet. Den föreslagna möjligheten för länsstyrelse att utse syssloman då styrelse saknas motsvarar möjligheten för länsstyrelse att enligt 25 § andra stycket LOFO utse styrelse då delägarna inte utsett sådan.

Grundreglerna för fiskevårdsområde skall ange det fiske som ingår i området, områdets ändamål samt grundläggande bestämmelser om fiskets nyttjande. Utformningen av grundreglerna bestäms enligt vårt förslag till stor del under hänsynstagande till allmänna intressen. När det gäller förvaltningen är områdets styrelse samt delägarna på fiskestämma bundna av grundreglerna så till vida, att beslut som inte överensstämmer med grundreglerna efter besvär skall kunna undanröjas av länsstyrelsen, vars beslut föreslås kunna överklagas hos kammarrätt. Det finns emellertid enligt vårt förslag inget som kan tvinga fiskevårdsområdets förvaltningsorgan att fatta beslut i enlighet med grundreglerna. Om grundreglerna anger att fisket inom området exempelvis skall upplåtas till allmänheten för fiske med handredskap, föreligger ingen möjlighet enligt förslaget att framtvinga beslut om upplåtelse. Den föreslagna möjligheten att överklaga beslut som fattats av fiskevårdsområdets förvaltningsorgan utgör i första hand en rättssäkerhetsgaranti för den enskilde fiskerättsägaren.

4.10 Nytillkommande fiskerättsägare m. m.

Den fiskerättsförteckning, som skall upprättas av förrättningsmannen, kommer även efter komplettering i anslutning till förrättningen såsom redovisats i avsnitt 4.7 vanligen inte att uppta samtliga fastigheter med fiskerätt inom fiskevårdsområdet. I avsnitt 4.8.5 har behandlats förrättningsmannens åtgärder då fiskerättsägare anmäler innehav av fiskerätt under förrättningens gång. Det får förutsättas att fiskerättsägare i många fall kommer att önska delta i förvaltningen, även om de inte låtit sig avhöra i samband med fiskevårdsområdets bildande. Om en fiskerättsägare finns upptagen i fiskerättsförteckningen, möter det givetvis inget hinder att han deltar i förvaltningen när han själv finner lämpligt. Problem uppkommer när någon, som inte är upptagen i förteckningen, gör gällande fiskerätt inom området och anmäler att han önskar delta i förvaltningen t. ex. genom att rösta på fiskestämma. En annan situation, som undantagsvis kan förekomma och som kan vålla problem, är att det under förvaltningens gång visar sig att viss fastighet, som upptagits i fiskerättsförteckningen, saknar fiskerätt.

Problemet kan uppkomma även då fullständig fiskerättsutredning utförts. Enligt LOFO har det i princip överlämnats till styrelsen att pröva, om fastighet har fiskerätt. Utlåtanden från lantmäterimyndighet torde ibland ha förekommit vid sådan prövning. Genom att fiskerättsutredningen enligt vårt förslag förenklats kan vid tillämpningen av förslaget antalet efterprövningar väntas komma att öka. Frågan är om vid efterprövning revidering av fiskerättsförteckningen skall ske vid vissa bestämda tidpunkter eller fortlöpande under förvaltningens gång. Det första alternativet skulle innebära att sakägarkretsen fixerades för viss tid under vilken inga förändringar beträffande de delägande fastigheterna beaktades. Styrelsen skulle därigenom under löpande period inte behöva besväras av frågor om delägarkretsen och en samlad bedömning av framställda anmälningar skulle underlättas. Ett sådant förfarande skulle emellertid kunna innebära att en fiskerättsägare under viss tid blev avstängd från möjligheten att påverka förvaltningen. Detta får anses mindre tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt och

vi föreslår därför att delägare skall kunna inträda i förvaltningen fortlöpande under beståndstiden.

Prövningen om en person har fiskerätt inom fiskevårdsområdet bör såsom tidigare anförts ankomma på fiskestämman eller fiskevårdsområdets styrelse. Denna prövning kan vara vansklig och i vissa delar betungande. Prövningen underlättas emellertid om den som anmäler fiskerätt företer handlingar som entydigt avgör om fastigheten har fiskerätt. Vi föreslår därför att den, som efter det att förrättningen avslutats, gör gällande fiskerätt och inte upptagits i fiskerättsförteckningen skall vara skyldig att om så påfordras styrka sin rätt. Det kan enligt vår mening inte riktas några principiella invändningar mot ett sådant villkor, eftersom vederbörande haft möjlighet att i samband med fiskevårdsområdets bildande anmäla sitt innehav av fiskerätt och därvid få fiskerätten utredd. Kostnaden för erforderlig utredning, som styrker fiskerätten, bör betalas av den som gör gällande fiskerätt. Inte heller mot denna princip kan riktas några allvarligare invändningar eftersom vederbörande – om anmälan ingivits i samband med förrättningen – hade fått bidra till förrättningskostnaderna.

Det förhållandet att fiskestämman eller styrelsen avgör om viss person skall anses ha fiskerätt inom fiskevårdsområdet innebär att stämman eller styrelsen även avgör vilken bevisning som erfordras. I tvistiga fall bör den som gör anspråk på fiskerätt hänvisas att förete lagakraftvunnet beslut om fastighetsbestämning eller fastighetsdomstols dom i mål angående bättre rätt till det berörda fisket. Fiskestämmans eller styrelsens beslut att införa viss fastighet i fiskerättsförteckningen kan enligt förslaget överklagas hos länsstyrelsen på samma sätt som gäller för övriga styrelsens eller stämmans förvaltningsbeslut. Länsstyrelsens prövning om viss fastighet skall anses ha fiskerätt bör grundas på den utredning som förebringas av sakägarna.

Bestämmelsen att den som efter det att förrättningen avslutats gör gällande fiskerätt är skyldig att styrka sin rätt omfattar även det fall att en fastighet, som ostridigt har fiskerätt, fått ny ägare.

Ifrågasatt uteslutning av delägare bör handläggas på motsvarande sätt som gäller för inträde. I sådana fall bör dock en betydligt mer omfattande utredningsskyldighet åvila fiskevårdsområdet.

Inträde av ny delägare och uteslutning av delägare väcker frågan om en ekonomisk reglering skall göras mellan delägarna i anledning av förändringarna. Anläggningslagen (1973:1149) innehåller regler i dessa hänseenden. Vi anser inte någon lagreglering erforderlig av dessa frågor. Delägare som inträder bör normalt få del i tillgångar och skulder i och med inträdet utan reglering. Inträdande delägare bör inte heller ha rätt att fordra kompensation av övriga delägare i anledning av tidigare förvaltningsåtgärder oavsett orsaken till att vederbörande inte tidigare deltagit i förvaltningen. Ägare till fiske, som utesluts ur området, bör normalt inte heller vara skyldig att till området återbära eventuellt uppburna utdelningar eller ersättningar.

4.11 Anslutning och uteslutning av fiske samt upplösning av fiskevårdsområde

Möjligheten att ansluta fiske till bestående fiskevårdsområde och utesluta fiske ur sådant område samt upplösning av fiskevårdsområde behandlades i vårt tidigare betänkande i avsnitt 6.3.2.5. Skillnaden i förhållande till tidigare förslag är att fråga om anslutning och uteslutning av fiske föreslås handlagd vid förrättning i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för bildande av fiskevårdsområde. Undantag har dock gjorts för det fall att visst fiske bör uteslutas på den grund att fisket till följd av naturhändelse eller byggande i vatten e. d. inte längre kan nyttjas. I sistnämnda fall föreslås länsstyrelsen efter att ha inhämtat vissa yttranden kunna besluta i frågan. Flera remissinstanser har påtalat att även fiskevårdsområde bör kunna ta initiativ till anslutning av fiske till det bestående området. Vi har kompletterat vårt reviderade förslag i detta hänseende.

Länsstyrelsen föreslås även i det reviderade förslaget besluta i frågan om upplösning. Vid prövningen skall dock länsstyrelsen beakta vad den regionala och kommunala planläggningen på fiskets område anger beträffande fisket inom det aktuella fiskevårdsområdet. Förutsätter planläggningen exempelvis att fisket skall upplåtas till allmänheten för fritidsfiske, och har fiskevårdsområdet enligt grundreglerna till uppgift att tillgodose detta ändamål, bör upplösning normalt inte medges. Länsstyrelsen bör före beslut att upplösa fiskevårdsområde om möjligt kontrollera att fiskevårdsområdets skulder betalats eller att de medel, som fordras för betalningen, nedsatts hos länsstyrelsen. Bestämmelser om den ekonomiska regleringen, då fiskevårdsområde upplöses, har intagits i 40 § i förslaget.

4.12 Specialmotivering

4.12.1 *Förslaget till lag om fiskevårdsområden*

Inledande bestämmelser

1 §

Ändamålet med bildande av fiskevårdsområde och omfattningen av sådant område har behandlats i avsnitt 4.4 resp. 4.5. Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 § i vårt tidigare förslag.

Kammarrätten i Göteborg anförde i sitt remissyttrande över vårt tidigare förslag att 1 § i angivna förslag borde omarbetas med sikte på en bättre precisering av lagens ändamål. Vi anser emellertid "ändamålsenligt nyttjande och god fiskevård" vara den definition som bäst täcker de skilda förutsättningar, som kommer att gälla för olika fiskevårdsområden. Även om vi understryker betydelsen av att fiskevårdsområden bildas för att möjliggöra upplåtelser till allmänheten är dock syftet med lagen att tillhandahålla en förvaltningsform även i de fall fisket i sin helhet är avsett att nyttjas endast av delägarna. Någon hänvisning till fritidsfiskets intressen såsom kammarrätten ifrågasatt bör därför inte intas i lagtexten.

2 §

Paragrafen motsvarar 1 § andra stycket LOFO och 2 § i vårt tidigare förslag med undantag för vad som anges beträffande samernas rätt till fiske.

Omfattningen av fiskevårdsområde har behandlats i avsnitt 4.5 samt fiskevårdsområde och samernas rätt i avsnitt 4.6.

Delägare m. m.

3 §

Paragrafens första stycke överensstämmer med 2 § första stycket LOFO.

I andra stycket första punkten förutsätts lagfaren ägare till fastighet med rätt till fiske vara fiskerättsägare. Presumtionen kan jämföras med bestämmelsen i 4 kap. 11 § FBL. Enligt denna paragraf anses den som har lagfart på fastighet som fastighetens ägare, om det inte visas att fastigheten tillhör annan.

Enligt de metoder för fiskerättsutredning, som redovisas i avsnitt 4.7 och bil. 1, kommer fiskerättsförteckningen delvis att bygga på de uppgifter som finns i fastighetslängden. Dessa uppgifter överensstämmer i allmänhet men inte alltid med verkliga äganderättsförhållandena. Vi anser inte att det utgör något hinder, att fiskerättsförteckningen vad gäller uppgifter om fastighetsägarna utgår från fastighetslängdens uppgifter. I händelse av tvist skall dock den civilrättsliga äganderätten vara avgörande och lagfart presumtion för att den som innehar sådan också har äganderätten, om inte annat visas.

Bestämmelsen i tredje stycket överensstämmer med vad som gäller enligt bl. a. 3 § andra stycket SFL.

4 §

Paragrafen motsvarar 2 § andra och tredje styckena LOFO samt 7 § i vårt tidigare förslag.

5 §

Brukares rätt att företräda fiske i frågor som rör fiskevårdsområde regleras i 3 § LOFO. Vårt förslag, som överensstämmer med 8 § i det tidigare förslaget, innebär att om fisket upplåtits för längre tid än ett år, brukaren i stället för upplåtaren skall företräda fisket, om inte annat avtalats mellan parterna. Motiven till vårt förslag har redovisats i delbetänkandet (s. 161 f).

Flera remissinstanser, bl. a. hovrätten för Nedre Norrland och kammarrätten i Göteborg, tillstyrkte den ändring vi hade föreslagit men ansåg att den föreslagna bestämmelsen inte borde gälla upplåtelser som skett före ikraftträdandet. Vi delar remissinstansernas uppfattning i denna fråga och har i förevarande förslag kompletterat övergångsbestämmelserna i angivet hänseende.

6 §

Fiskevårdsområde och samernas fiskerätt har behandlats i avsnitt 4.6.

Förslaget till lagtext innebär att samebys rätt att företräda fisket inträder i och med att området bildats. Sameby har sålunda inte rätt att företräda fisket i frågor som rör bildande av fiskevårdsområde eller anslutning av samiskt fiske till fiskevårdsområde.

7 §

Paragrafen motsvarar 5 § LOFO och 10 § i tidigare förslag.

Villkor för bildande av fiskevårdsområde

Vi anser att det innebär fördelar från praktiska synpunkter att under särskild rubrik före reglerna, som behandlar bildandeförfarandet, redovisa villkoren för bildande av fiskevårdsområde. Denna disposition, som bl. a. finns i lagen (1976:997) om vattenförbund, har den fördelen att det i därefter följande paragrafer är lättare att hänvisa till samlade villkorskrav.

8 §

Paragrafen motsvarar i princip 5 § i tidigare förslag och innehåller de plankrav, som skall vara uppfyllda för att fiskevårdsområde skall kunna bildas.

9 §

Innehållet i paragrafen har behandlats i avsnitt 4.8.4.

Bildande av fiskevårdsområde

10 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 11 § i vårt tidigare förslag med den förändringen att ansökan enligt förevarande förslag skall avse förordnande av förrättningsman. Hovrätten för Nedre Norrland ansåg i sitt remissyttrande att vi genom att använda definitionen fiskerättsägare i stället för delägare begränsade kretsen av initiativberättigade.

Vi har genomgående använt beteckningen fiskerättsägare för att definiera innehavare av fiskerätt innan fiskevårdsområde bildats. Någon olägenhet torde inte föreligga med hänsyn till innehållet i 4 och 5 §§ i förslaget vad gäller vissa servituts- och nyttjanderättshavares ställning. För att undvika eventuella oklarheter har emellertid 4 och 5 §§ i det reviderade förslaget kompletterats så att där klart anges att vederbörande i frågor, som berörs i lagförslaget, skall anses som fiskerättsägare.

Begränsningen av initiativrätten från det allmännas sida till fiskenämnd och kommun har berörts i avsnitt 4.8.2.

11–12 §§

Paragraferna behandlar länsstyrelsens åtgärder att utse förrättningsman och meddela direktiv till denne.

Uppdrag som förrättningsman kan i många fall väntas ställa stora krav på kunskap och erfarenhet. I 12 § har uttryckligen angivits att förrättningsman skall äga den kunskap och erfarenhet som uppdraget kräver. Därmed har vi velat markera att länsstyrelsen oberoende av eventuella förslag i ansökan skall göra en självständig prövning av förrättningsmannens lämplighet för uppdraget. En bestämmelse av motsvarande slag finns t. ex. i 11 § lagen (1976:997) om vattenförbund.

I förrättningsmannens förordnande bör lämnas redogörelse för ansökan samt för inkomna yttranden. Detta kan ske exempelvis genom att ansökan och yttranden fogas som bilagor till förordnandet. Länsstyrelsen bör vidare i förordnandet ange om bildande av fiskevårdsområde i överensstämmelse med ansökan är synnerligen angeläget från allmän synpunkt. Uppgift härom är av betydelse för förrättningsmannens handläggning.

13–19 §§

Fiskerättsutredningens omfattning har behandlats i avsnitt 4.7 och förrättningsmannens åtgärder i avsnitt 4.8.5.

Vissa kompletterande bestämmelser om bl. a. protokollföring vid förrättningssammanträde samt skyldighet att tillställa länsstyrelse, fiskenämnd och kommun avskrift av beslut föreslås intagna i tillämpningsförordning.

Det finns anledning att i detta sammanhang beröra frågan om fiskevårdsområden skall redovisas i fastighetsregistret.

Fastighetsregistret innehåller uppgifter om bl. a. rättigheter och skyldigheter som hänför sig till fast egendom. Även uppgifter om planer och bestämmelser, som reglerar möjligheterna att nyttja fastigheterna, finns redovisade i fastighetsregistret. Den information som kan hämtas från detta register är av betydelse inte blott för den enskilde fastighetsägaren utan även för bl. a. de samhällsplanerande organen. Vi har därför funnit det lämpligt att fiskevårdsområdena redovisas i fastighetsregistret. Områdenas areella omfattning synes kunna redovisas summariskt på den till registret hörande registerkartan.

Enligt vårt förslag till tillämpningsförordning skall förrättningshandlingarna, sedan beslut att bilda fiskevårdsområde har vunnit laga kraft, tillställas fastighetsregistermyndigheten för att förvaras av denna myndighet. Detsamma föreslås gälla förrättningshandlingar i anslutning till beslut att ansluta eller utesluta fiske.

20 §

Från flera håll har framförts önskemål om en möjlighet till ett sammanträdeslöst förfarande. Ett sådant förfarande förutsätter en mer kvalificerad fiskerättsutredning än vad som är aktuellt i normalfallet. Det kan emellertid tänkas att fullständig fiskerättsutredning av någon anledning verkställts. Föreligger sådan utredning och samtycker samtliga fiskerättsägare till att

förrättningsmannen handlägger frågan utan sammanträde, bör enligt vår mening så kunna ske. Fiskerättsägarnas önskan att bilda fiskevårdsområde och ge grundreglerna viss utformning bör på lämpligt sätt dokumenteras genom teckningslista eller motsvarande. För att den som är missnöjd med förrättningsmannens beslut i bildandefrågan skall kunna anföra besvär erfordras i detta fall att underrättelse om tid och plats för meddelande av beslut tillställs fiskerättsägarna senast den dag beslutet meddelas.

21 §

Innehållet i paragrafen har behandlats i avsnitt 4.8.5.4.

Förrättningskostnader

22 §

Förrättningsmannens rätt till ersättning föreslås reglerad i tillämpningsförordningen.

Enligt särskilda regleringsbrev utgår f. n. statsbidrag till förrättningskostnader med 50 % och i vissa fall upp till 80 % av de totala kostnaderna. Frågan om bidrag till förrättningskostnader i framtiden behandlas i kap. 9. Förevarande paragraf berör endast fördelningen av kostnaderna mellan fiskerättsägarna, vilken fråga har behandlats i avsnitt 4.8.6.

Anslutning och uteslutning av fiske samt upplösning av fiskevårdsområde

23–28 §§

Innehållet i paragraferna har behandlats i avsnitt 4.11.

Ansökan om anslutning och uteslutning av fiske samt upplösning av fiskevårdsområde skall ges in till den länsstyrelse, där fiskevårdsområdet är registrerat, oavsett var det fiske, som ansökan avser, är beläget.

Fiskevårdsområdes förvaltning

Bestämmelserna om fiskevårdsområdes förvaltning har behandlats i avsnitt 4.9.

Fiskevårdsområde betecknar enligt förslaget dels bildningen som sådan, dels det juridiska förvaltningsorganet. Detta överensstämmer med vårt tidigare förslag. De remissinstanser, som berörde frågan, tillstyrkte den valda lösningen.

30 §

Paragrafen, som till sitt innehåll motsvarar 21 § i vårt tidigare förslag, har utformats i närmare överensstämmelse med 47 § första stycket SFL.

33 §

Handläggningen av frågor, som rör tillkommande delägare har behandlats i avsnitt 4.10. Paragrafen avser endast det fall att någon gör gällande fiskerätt inom området sedan detta bildats. Detta har utan uttrycklig bestämmelse ansetts framgå av paragrafens placering bland bestämmelserna som reglerar fiskevårdsområdes förvaltning.

34 §

Paragrafens första stycke motsvarar med undantag för redaktionell ändring 22 § första stycket i vårt tidigare förslag.

Varje delägare föreslås liksom enligt tidigare förslag ha en röst, oavsett om vederbörande äger en eller flera fastigheter. Också sådan delägare, som kan åberopa flera grunder till stöd för sin fiskerätt – t. ex. servitut och nyttjanderätt – föreslås ha endast en röst.

Bestämmelsen i 3 kap. 8 § första stycket FBL om förbud mot uppdelning av fiske samt det förhållandet att detta förbud i vissa fall kringgåtts genom s. k. andelsöverlåtelser har behandlats i delbetänkandet (s. 169 f.)

Den som genom andelsöverlåtelse förvärvat del i fastighets fiske innehar tillsammans med övriga andelsägare detta fiske med samäganderätt. Lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt är tillämplig på sådant fiske.

Bestämmelsen att de som innehar fiske med samäganderätt gemensamt endast har en röst innebär bl. a. att samägarna måste vara ense eller företrädda av god man enligt 3 § samäganderättslagen för att giltig röst skall kunna avges för det samägda fisket.

Om fiskevårdsområde i något undantagsfall bildats uteslutande av det fiske, som omfattas av samäganderätten, måste emellertid huvudregeln – en röst per delägare – gälla. En bestämmelse av denna innebörd erfordras för att majoritetsbeslut skall kunna fattas i fiskevårdsområdet. Eftersom samäganderättslagen i detta fall är tillämplig på hela det i fiskevårdsområdet ingående fisket, skulle nämligen i annat fall samäganderättslagens regler om samtliga delägares samtycke, alternativt denna lags regler om godmanskap, bli tillämpliga.

Innehållet i 34 § i förslaget har i övrigt behandlats i avsnitt 4.9.

37 §

Möjligheten för länsstyrelsen att utse sysloman när styrelse saknas eller styrelsen på grund av ledamots avgång inte är beslutsför kan jämföras med 25 § andra stycket LOFO. Enligt detta lagrum kan länsstyrelsen, om delägarna inte utser styrelse, på ansökan av någon vars rätt är beroende därav, tillsätta styrelse. Delägare är skyldig att motta sådant uppdrag men har rätt att avgå efter fem år och är sedan inte skyldig att på nytt motta sådant uppdrag förrän efter det att ytterligare fem år förflutit.

Förevarande paragraf tar sikte inte endast på det fall att styrelse inte utsetts i ett nybildat fiskevårdsområde utan avser förhållandena under fiskevårdsområdets hela beståndstid. Det förutsätts att länsstyrelsen innan beslut meddelas tar kontakt med delägare inom fiskevårdsområdet och under hand

söker förmå dem att utse styrelse.

I ett av en länsstyrelse 1977 avgjort ärende angående tillsättande av styrelse för fiskevårdsområde ansökte delägare i området att länsstyrelsen skulle utse styrelse i enlighet med ett av en valberedning avgivet förslag. Som skäl för framställningen angavs att delägarna trots påstötningar hos interimsstyrelsen inte erhållit någon kallelse till sammanträde. Länsstyrelsen antecknade i beslutet att de föreslagna styrelseledamöterna accepterat uppdraget och utsåg dem till styrelse.

Vi förutsätter att till uppdrag såsom syssloman oftast kommer att utses delägare i området, om inte avsaknaden av styrelse beror på motsättningar inom området, då det kan vara förenat med fördelar att utse utomstående person. Kostnaden för syssloman bör betalas av fiskevårdsområdet. Ledamoten Arne Andersson föreslog i reservation till vårt tidigare förslag att arvode till syssloman skulle utgå av allmänna medel. Vi har inte funnit anledning att frångå tidigare förslag, som i princip överensstämmer med LOFO. Förvaltningen av fiskevårdsområde är delägarnas angelägenhet och området skall därför bära kostnaden för förvaltningen.

Länsstyrelsen föreslås liksom enligt vårt tidigare förslag erhålla möjlighet att förordna att fiskevårdsområdes styrelse skall bestå av fler ledamöter än som anges i stadgarna samt utse en styrelseledamot. Sådant beslut skall föregås av särskild prövning i varje enskilt fall. Den av länsstyrelsen utsedde styrelseledamoten får i första hand en kontrollerande funktion. Vederbörande har bl. a. enligt 49 § första stycket i förslaget möjlighet att överklaga beslut som fattats av fiskestämma. Kontrollfunktionen kan såsom tidigare nämnts (avsnitt 4.4) ha viss betydelse särskilt i de fall fiskevårdsområdet erhåller större bidrag av allmänna medel till verksamheten. Arvode till sådan styrelseledamot är enligt vår mening likaledes en förvaltningskostnad som bör bäras av området.

38 §

Paragrafen motsvarar 27 § i vårt tidigare förslag.

Några remissinstanser framhöll att styrelsens åligganden i SFL är mer preciserade. Vi har inte funnit anledning att i den föreslagna lagtexten mer detaljerat ange styrelsens åligganden. Det bör ankomma på delägarna att i stadgarna inta erforderliga bestämmelser i detta hänseende. Vi förutsätter att lämpliga formulär med förslag till stadgar kommer att utarbetas på motsvarande sätt som skett beträffande vägföreningar, samfällighetsföreningar, jaktvårdsområden m. fl. I den mån stadgarna inte reglerar viss fråga, bör allmänna föreningsrättsliga regler gälla varjämte SFL:s bestämmelser bör kunna tjäna till ledning.

39 §

Paragrafen motsvarar 28 § i vårt tidigare förslag.

Vårt förslag till skadeståndsregler överensstämmer med bestämmelserna i 54 § SFL med den avvikelsen att talan på samma sätt som enligt huvudregeln i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skall väckas vid allmän domstol.

40 §

Paragrafen motsvarar 29 § i vårt tidigare förslag. I delbetänkandet berördes i specialmotiveringen till sistnämnda paragraf (s. 177) möjligheten att sätta fiskevårdsområde i konkurs samt frågan om fiskevårdsområde skall anses upplöst om konkursen avslutas utan att samtliga borgenärer erhållit full betalning. Den slutsats, som där redovisades, var att området i och för sig kunde försättas i konkurs men att denna möjlighet fick anses sakna praktisk betydelse annat än i särskilda undantagsfall. Eftersom området – liksom enligt förevarande förslag – skulle bildas genom administrativt beslut, som föregåtts av lämplighetsöverväganden vad gällde bl. a. fiskets nyttjande inom området, ansåg vi att området inte skulle anses upplöst genom konkurs. Ett motsatt förhållande skulle enligt vad vi framhöll f. ö. öppna möjligheter att genom ett konkursförfarande få ett fiskevårdsområde upplöst i annan ordning än som anges i lagförslaget. Vad vi anförde i motiven till vårt tidigare förslag har inte föranlett erinringar från remissinstanserna. Vårt reviderade förslag har i de hänseenden, varom nu är fråga, i princip samma uppbyggnad som vårt tidigare förslag.

Upplåtelse av fiske m. m.

41 §

Paragrafen motsvarar 30 § i tidigare förslag.

Ledamoten Arne Andersson föreslog i reservation till utredningens tidigare förslag att upplåtelse inte utan delägares samtycke skulle få ske av delägarens hela fiske eller eljest av fiske, som han med ensamrätt ägde eller brukade eller tilldelats honom som särskild lott med undantag för det fall, då fisket saknade betydelse för vederbörandes försörjning eller eljest saknade rekreationsvärde för honom, familjemedlem eller anställd.

Innehållet i förevarande paragraf har berörts i avsnitt 4.4. Vi vill utöver vad som där redovisats framhålla att paragrafen genom begränsningen till sådant fiske, som ägs eller brukas med ensamrätt, endast omfattar ett mindre antal fall. Paragrafen är således inte tillämplig på andel i fiske som är samfällt. Att beträffande fiske, som ägs eller brukas med ensamrätt, stadga inskränkningar utöver det fall att fisket är av väsentlig betydelse för vederbörandes försörjning skulle såsom tidigare anförts kunna hindra ett ändamålsenligt utnyttjande av fisket inom fiskevårdsområdet. Vi finner därför inte anledning att frångå tidigare förslag.

Yrkesfiskets intressen bör tillgodoses redan vid den översiktliga planeringen. I den mån så inte skett föreligger olika möjligheter för förrättningsmannen att i beslutet att bilda fiskevårdsområde beakta önskemål från yrkesfiskare eller sådana personer för vilkas försörjning fisket är av väsentlig betydelse.

Grundregler och stadgar

42–43 §§

Paragraferna motsvarar 31 – 32 §§ i vårt tidigare förslag. I 43 § har föreslagits vissa formella ändringar. Enligt hovrätten för Nedre Norrland borde grundreglerna även innehålla uppgift om det vattenområde som berörs. Vi finner inte särskild föreskrift därom erforderlig. Uppgiften om berört vattenområde torde i allmänhet framgå av definitionen av det fiske, som ingår i området.

Ansvarsbestämmelse

44 §

Innehållet i paragrafen motsvarar 33 § i tidigare förslag med den ändringen att vi med hänsyn till vad några remissinstanser anfört avstått från att framlägga förslag, som innebär att även överträdelser som skett av oaktsamhet skall vara straffbara. Vårt förslag ansluter därmed närmare till vad som gäller enligt 29 § LOFO. Hovrätten för Nedre Norrland har i sitt remissyttrande utan närmare angivande av skäl avrått från utvidgningen av den krets som omfattas av straffbestämmelsen till "annan som har rätt att bedriva fiske inom området". Vi finner denna utvidgning erforderlig för att inrymma dem som med stöd av olika former av upplåtelse bedriver fiske inom området.

Besvär

45–48 §§

Innehållet i dessa paragrafer har behandlats i avsnitt 4.8.7.

49–50 §§

Paragraferna motsvarar 34 § samt 35 § tredje och femte styckena i vårt tidigare förslag med den förändringen att besvärstiden föreslås vara fyra veckor.

Förslaget att förlänga besvärstiden överensstämmer med bl. a. vad kammarrätten i Göteborg anförde i sitt remissyttrande över vårt tidigare förslag. Kammarrätten hänvisade särskilt till det förhållandet att protokoll från fiskestämma enligt tillämpningskungörelsen skall hållas tillgängligt för delägarna inom två veckor från dagen för stämman.

Enligt vad som angivits i avsnitt 4.10 skall den som gör gällande fiskerätt inom området kunna överklaga sådant beslut av fiskestämma, som innebär att vederbörande inte anses ha fiskerätt.

En särskild situation uppkommer emellertid om den som gör gällande fiskerätt men under hänvisning till beslut som nyss nämnts vägrats rätt att delta i beslut vid fiskestämma, överklagar dessa senare beslut. Denna fråga har behandlats i specialmotiveringen till 21 § i vårt tidigare förslag (s. 167 f).

Kammarrätten i Göteborg framhöll i sitt remissyttrande över vårt tidigare förslag att besvärsmyndigheternas ställning var oklar. Enligt kammarrätten

framgick inte av förslaget om besvärsmyndigheten endast skulle kunna undanröja beslut, som exempelvis stred mot grundreglerna, eller om besvärsmyndigheten skulle kunna ändra av fiskestämma fattat beslut så att det överensstämde med grundreglerna. Med vår utgångspunkt att delägarna ensamma svarar för förvaltningen följer att besvärsmyndigheten endast kan undanröja beslut som exempelvis inte tillkommit i behörig ordning. Besvärsrätten är en rättssäkerhetsgaranti för den enskilde delägaren. För styrelseledamot innebär besvärsrätten en möjlighet att få prövat huruvida visst beslut av fiskestämma är lagligt och skall verkställas.

Övergångsbestämmelser

Övergångsbestämmelserna överensstämmer i princip med vårt tidigare förslag med visst tillägg vad avser brukares rätt att företräda upplåtet fiske i de fall upplåtelse skett före nya lagens ikraftträdande.

Övergångsbestämmelserna behandlades utförligt i motiven till vårt tidigare förslag (s. 184 f). Nu föreslaget tillägg till övergångsbestämmelserna har berörts i specialmotiveringen till 5 §.

4.12.2 *Förslaget till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)*

Vi föreslår i avsnitt 4.6 att fiske i vatten ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen i vissa fall skall kunna ingå i fiskevårdsområde. Sameby skall vidare kunna träffa avtal med enskild fiskerättsägare. Sådant avtal skall kunna innebära att samebyn under förutsättning att fisket ingår i fiskevårdsområde helt eller delvis avstår från den fiskerätt i enskilt vatten, som enligt RL tillkommer samerna. Förslaget föranleder ändringar i RL.

25 §

Denna paragraf anger samernas fiskerätt (jfr avsnitt 4.6.1). Vi föreslår att i paragrafen införs ett nytt tredje stycke, där det anges att medlem i sameby är bunden av bestämmelse som har meddelats av fiskevårdsområde, vari sameby är delägare. Vidare föreslås att i samma stycke anges att medlem i sameby är bunden av avtal varigenom byn helt eller delvis avstått från fiskerätt på sådant enskilt vatten som ingår i fiskevårdsområde. Genom bestämmelsernas placering i paragrafen kommer de att omfatta även medlem i annan sameby än den by, som ingår såsom delägare i fiskevårdsområdet eller som ingått avtalet.

Nuvarande tredje stycket i paragrafen föreslås bilda ett nytt fjärde stycke.

31 §

I paragrafen har inskrivits den föreslagna rätten för sameby att träffa avtal med innehavare av enskild fiskerätt. Avtalsrätten omfattar endast fiske inom byns betesområde. Avtalet förutsätter för sin giltighet att det ifrågavarande fisket ingår i fiskevårdsområde vari samebyn inte är delägare. Genom detta tillägg begränsas avtalsmöjligheten. Ingår fiske inom område, som blivit

anvisat till samernas uteslutande begagnande i fiskevårdsområde, skall enligt 6 § i förslaget till lag om fiskevårdsområden samebyn anses som delägare. Något avtal med enskilda fiskerättsägare blir inte aktuellt i detta fall. Samebyn får på samma sätt som övriga delägare delta i förvaltningen och medlemmarna i samebyn blir i samma utsträckning som dessa bundna av fiskevårdsområdets beslut. Vad avser fiske ovan odlingsgränsen kan sålunda avtal träffas endast under förutsättning att fiskevårdsområdet enbart omfattar fiske i sådant vatten som ägs av enskilda.

Genom den föreslagna skrivningen upphör avtalet att gälla om fiskevårdsområdet upplöses eller utvidgas till att omfatta även fiske inom område, som anvisats till samernas uteslutande begagnande.

4.12.3 *Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1156) om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske*

Genom lag (1973:1156) om ändring i FL slopades de äldre bestämmelserna i 24 § första stycket FL om nyttjande av samfällt fiske och ersattes med en hänvisning till SFL. Vidare upphävdes de äldre bestämmelserna i 24 § andra stycket FL om rätt för delägare i samfällt fiske att upplåta fiskerätt, vilka bestämmelser utgör grunden för de upplåtelser som f. n. sker genom fiskevårdsföreningarna. Enligt 24 § andra stycket första punkten FL i dess äldre lydelse fick upplåtelse av fiskerätt ske med de flesta övrigas samtycke. Saknades sådant samtycke, fick upplåtelse till annan än någon av fastighetsägarna inte ske annat än i samband med upplåtelse av jord till brukande. I 24 § andra stycket sista punkten FL fanns en bestämmelse av innehåll att de som med samäganderätt innehade viss fastighet skulle räknas som en ägare och att bara en röst skulle beräknas för den som ägde flera fastigheter. Enligt övergångsbestämmelserna skulle bestämmelserna i 24 § andra stycket FL i dess äldre lydelse gälla till dess föreningsförvaltning enligt SFL anordnats, dock längst till utgången av år 1978. Vidare skulle äldre lag fortfarande tillämpas beträffande upplåtelse som skett enligt 24 § andra stycket FL i dess äldre lydelse.

Riksdagen beslöt 1975 (prop. 1975/76:32, JoU 1975/76:23 rskr 127), att förlänga den i övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1156) om ändring i FL angivna tid, under vilken 24 § andra stycket FL alltjämt skulle gälla, till utgången av år 1983. Motiven till att förlänga giltigheten var i första hand att göra det möjligt för bestående fiskevårdsföreningar att övergå till den förvaltningsform för enskilt fiske, som vi kunde komma att föreslå.

Vårt reviderade förslag till lag om fiskevårdsområden kan tidigast träda i kraft den 1 januari 1980. Förslaget förutsätter såsom framgår av det föregående en utredning beträffande äganderätten till det fiske, som skall ingå i fiskevårdsområde. Lantmäteriverket har upplyst att det får anses omöjligt att med tillgängliga resurser utföra erforderliga utredningar inom sådan tid att samtliga fiskevårdsföreningar, som kan antas önska övergå till den föreslagna förvaltningsformen, hinner ombildas före utgången av år 1983. En tidsperiod av fyra – fem år synes enligt lantmäteriverket mera realistisk. Såsom framhållits i flera andra sammanhang är det mycket angeläget att det utbud av kortfisketillfällen, som fiskevårdsföreningarna f. n. svarar för,

inte minskar. Det är enligt vår mening samtidigt angeläget att fiskevårdsföreningarna utan onödigt dröjsmål övergår till den förvaltningsform, som vårt förslag till lag om fiskevårdsområden erbjuder. Vi föreslår med hänsyn till vad sålunda anförts att giltigheten av 24 § andra stycket FL i dess äldre lydelse förlängs till utgången av år 1985.

5 Förvaltning av statens vatten

5.1 Gällande bestämmelser

Med statens vatten avses här de fiskevatten, som tillhör staten och som förvaltas av statlig myndighet med undantag för sådant vatten som enligt lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde utgör allmänt vatten.

Statens fisken skall, enligt bestämmelse i kungörelsen angående förvaltningen av kronans fisken (1951:395), förvaltas av den myndighet under vilken vattenområdet hör. Förvaltningen kan dock överlämnas till domänverket. Vad avser fisket i statens vatten ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen gäller att förvaltningen åvilar lantbruksnämnderna utan möjlighet till överlåtelse därav till domänverket. Enligt bestämmelserna i kungörelsen skall vid förvaltningen samråd i erforderlig utsträckning äga rum med statens fiskerimyndigheter och med lantbruksnämnderna. De förvaltande myndigheterna skall också sörja för att fiskena nyttjas. Detta skall ske genom upplåtelser, om inte hinder möter däremot. Myndigheterna skall också vidta åtgärder för vård och bevakning av fiskena. Om det erfordras för ortsbefolkningens försörjning med fisk, bör fisket i första hand upplåtas till yrkesfiskare med försäljning i orten och till orsbefolkningen för husbehovsfiske. Först härefter bör upplåtelse ske till yrkesfiskare med försäljning i andra orter samt till sport- och fritidsfiskare. Arrendator på kronofastighet får, om annat inte särskilt föreskrivs, fiska i de vatten som tillhör den arrenderade fastigheten, såvida det inte prövas lämpligt att fiskevattnet undantas från upplåtelsen. Beträffande innehållet i kungörelsen i övrigt hänvisas till bil. 3.

De myndigheter som i dag förvaltar statens vatten är domänverket, fortifikationsförvaltningen, kriminalvårdsstyrelsen, vissa lantbruknämnder, socialstyrelsen, sjöfartsverket, statens naturvårdsverk, statens vattenfallsverk, vissa universitet och kammarkollegiet. Enligt bestämmelse i instruktionen (1972:643) för kammarkollegiet åligger det kollegiet att företräda statens fasta egendom i den mån det inte ankommer på annan. Som exempel på sådan egendom torde kunna nämnas de odisponerade kronoholmarna. Lantbruksnämnderna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt domänverket är de myndigheter som förvaltar störst areal av statens vatten.

Vad gäller det vatten som förvaltas av lantbruksnämnderna i de tre nordligaste länen uppgår arealen till ca 540 000 ha och upplåtelser för fritidsfiske sker i 380 000 ha av vattnet. Domänverkets vatteninnehav är fördelat på i stort sett hela landet, om än med en tydlig övervikt på de nordligaste

länen. Totalt förvaltar domänverket ca 210 000 ha vatten, varav 116 000 ha upplåtes för fritidsfiske.

I bil. 3 lämnas en mer detaljerad redogörelse för bl. a. de förvaltande myndigheternas vatteninnehav och upplåtelsepolicy.

5.2 Överväganden och förslag

5.2.1 *Allmänna riktlinjer*

Enligt gällande bestämmelser skall fisket i statens vatten upplåtas för allmänna intressen. Det finns ingen anledning att ändra på denna fastslagna princip. Vi menar tvärtom att vikten av att allt fiske i statens vatten kommer det allmänna till godo i någon form ytterligare bör understrykas. Ett brett och varierat fiskeutbud är väsentligt för en fortsatt positiv utveckling av fritidsfisket. De nya riktlinjerna för fiskeripolitiken (prop. 1977/78 rskr 272) innebär också att berättigade krav kan ställas av yrkesfisket i fråga om tillgång till fiskevatten som kan arrenderas för rimliga belopp.

Huvudregeln bör även i fortsättningen vara att fisket skall upplåtas. Vissa möjligheter till undantag från denna regel måste dock finnas. Det gäller såväl när bestämmelserna i andra författningar utgör hinder mot upplåtelse – t. ex. rennäringslagen och naturvårdslagen – som när särskilda skäl i övrigt talar mot att upplåtelse sker. Vi tänker då t. ex. på att det av sekretess- och/eller säkerhetsskäl i vissa fall kan vara olämpligt att upplåta fiske i vattenområden, som är belägna i anslutning till militära anläggningar eller utgör målområde vid övningsskjutning. Det kan också gälla statliga fiskerättigheter i anslutning till vattenkraftverk som har omfattande skyldigheter att sätta ut laxungar. Behovet av avelsfisk måste kunna täckas och upplåtelse är av det skälet ej möjligt. Vissa vatten kan också behövas för fiskeribiologiska undersökningar av olika slag. En upplåtelse av sådana fiskevatten skulle försvåra genomförande och utvärdering av pågående eller planerade försök.

Vad gäller prioritering av upplåtelser mellan olika kategorier av fiskande menar vi att yrkesfiskare liksom hittills bör ha företrädesrätt till upplåtelser före andra fiskande, om det föreligger behov av yrkesfiskemöjligheter. Att fisket därvid skall ha betydelse för vederbörandes försörjning framgår av vad vi anfört under avsnitt 6.3.1.3. Fiske med fast redskap anser vi som regel skall kunna upplåtas uteslutande till yrkesfiskare, dvs. till den som innehar yrkesfiskelicens. Upplåtelse av fiske med fast redskap till annan än yrkesfiskare bör endast kunna ske om särskilda skäl föreligger. Sådana skäl får anses föreligga om det av fiskevårdshänsyn är nödvändigt att fiska med fast redskap och något intresse för yrkesfiske inte föreligger.

Vi anser att det inte längre är nödvändigt att behålla nuvarande bestämmelse om avsättning av fisk i orten. Fiske som försörjningskälla kräver i dag stor flexibilitet och större avsättningsområden än tidigare.

Det fårhållandet att yrkesfisket ges företräde bör inte medföra några problem för fritidsfisket. Såväl yrkesfiske som fritidsfiske kan ofta förekomma jämsides i våra sjöar. Framför allt gäller detta i de vatten, som innehåller de vanligaste fiskarterna dvs. gädda, abborre, sik och olika s. k.

vitfiskar. Ett allsidigt fiske är den bästa fiskevården och gynnar såväl yrkes- som fritidsfisket (jämför kap. 7).

Om det inte finns något behov av yrkesfiskemöjligheter bör fisket upplåtas till en så bred allmänhet som möjligt. Det får emellertid inte innebära att man ger avkall på fiskets kvalitet. Begränsningar kan bli nödvändiga med hänsyn till fisktillgång, möjliga fiskevårdsåtgärder och efterfrågan på fiskemöjligheter. Det viktiga är att det blir ett allsidigt utbud av bra fiskemöjligheter till rimliga kostnader. Detta gäller framför allt i anslutning till tätorter men även inom turistområden i vatten med speciellt attraktiva men känsliga arter såsom öring, röding och harr.

Dessa huvudprinciper bör vara vägledande för den framtida förvaltningen av statens fisken.

För att nå detta mål har vi övervägt olika former för förvaltning och skötsel av statens vatten. De möjligheter som diskuterats har varit

- ☐ att låta kommunerna överta förvaltningen och skötseln av ifrågavarande vatten
- ☐ att sammanföra den statliga fiskevattensförvaltningen till *en* myndighet
- ☐ att föreslå regler som innebär att skötsel och upplåtelse av statliga fiskevatten i så stor utsträckning som möjligt överlåts till framför allt frivilliga fiskeorganisationer och kommuner.

Vi har stannat för det sistnämnda alternativet. Denna lösning innebär att den direkta vården och skötseln av statens fiskevatten i så stor utsträckning som möjligt skall överlåtas till i första hand frivilliga fiskeorganisationer. Även kommuner bör kunna komma i fråga.

Bland fritidsfiskare finns ett stort intresse av att göra insatser på t. ex. fiskevårdens område för att skapa bättre och utökade fiskemöjligheter. Detta visar flera undersökningar som genomförts under senare år. Som exempel kan nämnas de sydsvenska föreningar som i vattendragen som mynnar längs skånekusten utfört fiskevårdande arbetsuppgifter, vilka saknar motstycke i vårt land. Genom att utnyttja den statliga fiskeriadministrationen som rådgivare, kommun och företag som ekonomiska garanter och praktiska medarbetare samt genom bidrag av s. k. vattenavgiftsmedel har det varit möjligt för dessa föreningar att restaurera flera sydsvenska vattendrag. Dessa är i dag utomordentligt viktiga havsöringsproducenter och är under tillåten tid upplåtna för allmänheten. Ett annat exempel kan hämtas från Örebro län. Hällefors fiskevårdsförening arrenderar och sköter mycket stora fiskevatten med väl utbyggd service och egen fiskodlingsanläggning. Kiruna jakt- och fiskevårdsförening är ett annat exempel på en ideell organisation, som vårdar och sköter vidsträckta arealer av fjällfiskevatten.

Det råder stor efterfrågan på fiskevatten bland redan befintliga klubbar och föreningar. Att ställa statens vatten till förfogande på föreslaget sätt skulle inte bara utgöra en stimulans för dessa sammanslutningar utan även leda till en ökad klubbildning på platser som hittills saknat föreningar av detta slag. En sådan utveckling skulle vidga möjligheterna till en meningsfull fritidssysselsättning för många fiskeintresserade människor i och med att de fiskande själva skulle få ansvar för vattnens skötsel, finansiering och upplåtelser till allmänheten (jämför avsnitt 3.6.3.6). Från samhällets syn-

punkt torde det knappast kunna råda någon tvekan om det ändamålsenliga i denna utveckling.

Den förvaltande myndigheten, dvs. den som äger ifrågavarande fastighet med tillhörande fiskerätt, bör enligt vår mening åläggas att i samråd med fiskenämnden i största möjliga utsträckning arrendera ut lämpade vattenområden till intresserade fritidsfiskesammanslutningar av olika slag. Detta förutsätter att det redan finns eller att det bildas föreningar, som kan och vill ta på sig ansvaret att vårda och upplåta dessa vatten. Sveriges fritidsfiskares riksförbund har uppgett att förbundets lokala organisationer är beredda att påta sig ett sådant ansvar. De ideella föreningarna saknar dock oftast ekonomiska möjligheter att som arrendatorer av statliga fiskevatten erlägga annat än symboliska belopp i avgifter. Detta bör inte utgöra något hinder. Det bör i stället från samhällets sida ses som en tillgång att det finns sammanslutningar, som är villiga att ta på sig ett ansvar att vårda och upplåta fiskevatten. Enligt vår uppfattning bör de avgifter som flyter in genom t. ex. försäljning av fiskekort inte användas till arrendeavgifter utan till vård och skötsel av berörda fiskevatten samt till information och service beträffande dessa.

Vi förslår dessutom i avsnitt 9.2.3 att fiskevårdsbidrag skall kunna utgå för sådana åtgärder.

I ett inledande skede kommer sannolikt många föreningar att ha behov av kvalificerad rådgivning i frågor som kan vara av biologisk, ekonomisk eller juridisk natur. Enligt vår uppfattning bör framför allt fiskenämnden kunna bistå föreningarna härvidlag. Även den förvaltande myndigheten kan och bör naturligtvis medverka med rådgivning om denna resurs finns hos förvaltaren i fråga.

I vissa fall kan också uppkomma behov av hjälp med arbetsredskap och transportmedel. I fråga om sådana praktiska detaljer torde framför allt kommunerna kunna hjälpa till.

Den föreslagna lösningen för skötseln och vården av statens vatten är i första hand tillämplig i fråga om de vatten som ägs av staten *med ensamrätt*. Det kan vara hela sjöar eller längre strömsträckor men det kan också gälla del eller delar av en sjö eller t. ex. ena stranden längs ett strömmande vatten. I de fall mindre kustområden med fiskerätt ägs av staten kan också dessa förvaltas på motsvarande sätt. Å andra sidan är det angeläget att t. ex. en sjö som har flera ägare kan förvaltas av en gemensam organisation. I kap. 4 föreslår vi en ny lag om fiskevårdsområden som skall underlätta bildandet av fiskevårdsområden. Som fiskerättsägare bör staten i sådana fall aktivt verka för att fiskevårdsområden bildas och alltefter omständigheterna arbeta för att fiskbestånden vårdas och att fiskemöjligheter upplåts för de ändamål som angetts i det föregående. Efter det att fiskevårdsområde bildats kan området t. ex. arrendera ut fisket till en ideell förening som får ansvara för skötsel och fiskekortsförsäljning. För många fiskevårdsområden kan detta vara enklare än att själva ha hand om administrationen. Arrendevillkoren bestäms av området som därigenom alltid har möjlighet att reglera arbetsuppgifter och upplåtelsefrågor på det sätt som bedöms lämpligast. Enligt vår mening bör det inte föreligga något hinder mot att en ideell organisation i egenskap av nyttjanderättshavare efter bildandet av ett fiskevårdsområde företräder ett statligt ägarintresse i ett fiskevårdsområde. Tvärtom bör det

från fritidsfiskesynpunkt vara en uppenbar fördel om fridisfiskarna där igenom själva kan medverka i fiskevårdsområdena och genom egna insatser påverka fiskekortsutbud och fiskevård oavsett om det gäller det mera vardagsbetonade närfisket eller ett semesterbetonat turistfiske. En samverkan med fiskerättsägarna i det här avseendet kan förväntas utveckla fisket i positiv riktning och medföra ett ökat intresse för att vårda och hushålla med fisket som naturresurs.

Sannolikt kommer det alltid att finnas statliga fiskevatten som av en eller annan anledning inte kan skötas på föreslaget sätt. Det bör då ligga nära till hands för den kommun där fisket är beläget att engagera sig i denna verksamhet för att säkerställa fortsatt tillgång till fritidsfiskemöjligheter inom kommunen. Det kan framför allt vara lämpligt i områden där ägarförhållandena är starkt splittrade, där frivilliga föreningar saknas eller där kommunen äger egna fiskevatten med ensamrätt eller tillsammans med staten i gemensamma vattenområden. Att organisera fritidsfiskemöjligheterna inom ramen för en kommuns totala fritidsutbud kan därvid ha avsevärda fördelar. Med kommun menar vi då både primärkommun och landstingskommun.

Det kommer därjämte att finnas statliga fisken och fiskevatten, vars förvaltning inte utan svårigheter kan överlåtas på en ideell organisation. Vi syftar då närmast på fisken av typ Mörrumsåns laxfiske. I sådana fall förordar vi att hela förvaltningen ligger kvar hos domänverket. Motsvarande bör enligt vår uppfattning gälla för de vatten som är belägna inom nationalparker och naturreservat. Det naturliga är att statens naturvårdsverk även i fortsättningen har det centrala förvaltningsansvaret för dessa vatten. I det sammanhanget vill vi också förorda ökade upplåtelser av fiske i nationalparkerna. F. n. förekommer fiskeupplåtelser endast inom en nationalpark; Padjelanta. Områden i direkt anslutning till olika vandringsleder påverkas redan av mänskliga aktiviteter och vi kan inte inse att reglerade fiskemöjligheter längs dessa leder skulle innebära några avsevärda nackdelar för naturvårdsintresset. Möjligheten till fiske skulle däremot uppfattas som mycket positivt av de fritidsfiskande. Även inom olika naturreservat bör det vara möjligt att i större utsträckning än hittills kunna tillgodose fritidsfiskeintresset. Vår undersökning av hur denna fråga behandlats i samband med inrättande av olika naturreservat visar att fritidsfisket varit föremål för endast begränsad uppmärksamhet. Det bör påpekas att riksdagens beslut 1969 i anledning av prop. 1969:42 angående åtgärder för fritidsfiskets främjande förutsatte en ökad upplåtelse av fiske inom dylika områden.

Beträffande de vattenområden som är belägna ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen i Jämtlands län bör lantbruksstyrelsen och berörda lantbruksnämnder ägna ökad uppmärksamhet åt frågan att genom avtal med samebyarna säkerställa ett mera långsiktigt utbud av fritidsfiskemöjligheter. Inget hindrar sedan att de fiskevatten, varom avtal träffats, sköts och upplåts av en ideell organisation eller av en kommun.

Beträffande sådant fiske ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen där ägarstrukturen är blandad föreslår vi att en möjlighet införs att bilda fiskevårdsområde (jämför kap. 4).

Olika myndigheters fiskeförvaltning kan kommma att medföra kostnader

som inte täcks av inkomster från fisket. Vi anser att sådana kostnader bör täckas av allmänna medel och att de förvaltande myndigheterna får begära kostnadstäckning i sina resp. anslagsframställningar för varje budgetår. Vi har uppskattat den årliga kostnaden i inledningsskedet till 2 milj. kr. Den kan dock bli betydligt större beroende på hur man i framtiden avser att lösa finansieringen av de åtgärder som samefonden bekostar. Hälften av fondens inkomster utgörs f. n. av inkomster från fisket; i runt tal 1,5 milj. kr av totalt 3 milj. kr.

Ansvaret för att ovannämnda riktlinjer fullföljs åvilar i första hand den förvaltande myndigheten. Fiskenämnden bör därjämte ges ett stort inflytande när det gäller att avgöra hur statens vatten i framtiden skall nyttjas. Fiskenämnden är f. n. det enda länsorgan som kan överblicka behovet av fiskemöjligheter och vilken kvalitet som erfordras. Samtidigt har den det regionala ansvaret för fiskevården och för att de medel som statsas på sådana åtgärder blir utnyttjade på bästa möjliga sätt. I den planering som vi förordat i vårt betänkande Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6) och som vi kortfattat redovisat under avsnitt 3.5.1 förutsätter vi dessutom ett ökat kommunalt engagemang. Även i det sammanhanget har fiskenämnden en stor rådgivande funktion som länsmyndighet på fiskets område. Statens fiskevatten kommer naturligtvis att ha betydelse även i den kommunala planeringen.

Sammanfattningsvis anser vi att den lokala och regionala fiskeplaneringens innehåll skall vara avgörande för hur statens fiskevatten skall disponeras.

5.2.2 *Författningsbestämmelser*

I 9 kap. 9 § RF stadgas bl. a. att riksdagen fastställer grunderna för förvaltningen av statens egendom i den omfattning som behövs. Detta stadgande ersätter bestämmelsen i 77 § 1809 års RF.

Bestämmelser angående hur statens fisken får nyttjas finns f. n. i KF 1 december 1950 om fiskerätten vid vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m. (1950:597) samt i KK 8 juni 1951 angående förvaltningen av kronans fisken (1951:395).

Riksdagen uttalade 1968 och 1971 (rskr 1968:269 och 1971:307) att målet för domänverkets verksamhet borde ges en strikt ekonomisk inriktning resp. att företagsekonomiska principer borde vara vägledande även i fall då domänverket förvaltar jordbruksegendom.

Dessa riksdagsuttalanden ligger f. n. till grund för domänverkets förvaltning av statens skogar och jordbruksegendom.

Enligt vår uppfattning bör de strängt företagsekonomiska principerna som gäller för domänverkets förvaltning vika till förmån för att allmänheten bereds möjlighet till fritidsfiske på skäliga villkor. Detta innebär att de riktlinjer för domänverkets förvaltning som riksdagen godkänt i rskr 1968:269 och 1971:307 måste ändras, såvitt gäller statens fisken, eller att som vi föreslagit under föregående avsnitt domänverket ersätts för kostnaderna för förvaltningen av statens fisken. I och med att förvatltningsansvaret för statens fisken successivt torde överlåtas på frivilliga fiskeorganisationer och kommuner, kan domänverkets kostnader för fisket på sikt förväntas minska.

Det ankommer som ovan nämnts på riksdagen att i erforderlig omfattning fastställa grunderna för förvaltningen av statens egendom och förfogandet över den. Departementschefen yttrade i prop. 1973:90 (s.347) att det kunde vara lämpligt att riksdagens föreskrifter gavs i lag, men att något krav på lagform inte uppställdes i grundlagsbestämmelsen.

Syftet med vårt förslag angående förvaltningen av statens fisken skiljer sig väsentligt från nu gällande förvaltningsprinciper. Med hänsyn härtill och då det får anses lämpligt att bestämmelserna angående fiske i så stor omfattning som möjligt samlas i en författning, bör enligt vår uppfattning reglerna för förvaltningen av statens fisken tas in i lagen om fiske.

6 Lag om fiske och därmed sammanhängande författningar

6.1 Inledning

Utgångspunkten för vår översyn av fiskelagstiftningen bör enligt direktiven vara att ge fritidsfisket ökade möjligheter samtidigt som yrkesfisket ges tillräckliga förutsättningar att bestå som näring. Särskilt bör eftersträvas att öka möjligheterna till fiske för fritidsfiskare som saknar eget fiskevatten. Intresset för fritidsfiske är mycket stort. Den närmare omfattningen framgår av vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3). Samhället bör se till att intresset för fritidsfiske tas till vara och utvecklas ytterligare. Vattenområden måste finnas till hands som erbjuder fritidsfiskemöjligheter i erforderlig omfattning och till rimliga kostnader.

Allmänhetens fiskemöjligheter kan öka genom att t. ex. den s. k. frifiskerätten längs kusten utvidgas eller genom att ett fritt handredskapsfiske tillåts i landets samtliga insjöar. Det finns också möjligheter att från det allmännas sida på olika sätt stimulera enskilda fiskerättsägare att frivilligt upplåta sina fiskevatten åt allmänheten.

För att samtidigt skapa förutsättningar för ett bestående yrkesfiske finns olika alternativ att välja mellan. I en konkurrenssituation, som missgynnar yrkesfisket, kan det vara viktigt att vissa redskap, som är att anse som typiska yrkesfiskeredskap, förbehålls yrkesfiskare. Om så sker fordras tillståndsgivning av något slag – licens. Om både fritidsfisket och yrkesfisket av någon anledning missgynnas till följd av ett omfattande fiske av annat slag – exempelvis s. k. deltidsfiske – bör ytterligare regleringar övervägas. Generella redskapsbegränsningar och/eller inrättande av särskilda områden, där endast visst fiske är tillåtet, kan då vara lämpliga lösningar. Även konkurrensen mellan yrkesfiskare och deltidsfiskare om försäljningsmarknaden för fisk kan behöva åtgärdas.

6.1.1 *Översikt över utredningens förslag till lag om fiske*

Vårt förslag till lag om fiske, som presenteras i följande avsnitt, innebär i flera avseenden stora förändringar i förhållande till vad som gäller enligt bestämmelserna i lagen (1950:596) om rätt till fiske (FL).

Vi har funnit det lämpligt att inledningsvis redovisa våra förslag i en kortfattad översikt. Den närmare motiveringen för förslagen redovisas i resp avsnitt. I huvudsak innebär förslagen följande.

- De fiskerättsliga förhållandena längs ostkusten – från gränsen mot Finland i norr t. o. m. Blekinge läns östra kust i söder med undantag för Gotlands läns kuster – blir oförändrade.
- Allt enskilt fiske med rörligt redskap vid Gotlands läns kuster, vid Blekinge läns södra kust samt vid Skånes östra och södra kuster föreslås inlöst. Detta innebär att den enskilda fiskerätten vid ifrågavarande kuststräckor enligt förslaget endast kommer att omfatta fiske med fast redskap.
- Allt fiske på enskilt vatten vid västkusten, med undantag av fiske efter ostron intill 200 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd, jämställs med fiske på allmänt vatten. Den enskilda fiskerätten på västkusten kommer därför att omfatta endast nyss nämnda ostronfiske.
- Fiske med handredskap blir fritt i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.
- Någon förändring av de fiskerättsliga förhållandena föreslås inte i andra inlandsvatten än de som nämnts i föregående punkt.
- Bestämmelserna om licens för yrkesfiske föreslås bli ändrade så att licens kan meddelas för enskild person samt för sådant fiskefartyg, som är att anse som skepp i sjölagens mening.
- Fiske med vissa redskap föreslås bli förbehållet innehavare av yrkesfiskelicens. De redskap som föreslås bli yrkesfiskeredskap är trål, snörpvad, snurrevad, landvad, nät med större höjd än två meter samt laxlinor och laxdrivlinor. Som exempel på nät som har större höjd än två meter kan nämnas makrillgarn, laxgarn, sillgarn och strömmingsskötar. Bestämmelsen att endast yrkesfiskare får fiska med vissa redskap skall inte gälla sådant fiske, som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt.
- För att reducera men även fördela fisket inom områden, där ett obegränsat fiske inte längre kan förekomma, föreslås att särskilda s. k. licensområden skall kunna läggas ut. Beslut om utläggande av sådant område skall fattas av fiskeristyrelsen efter hörande av fiskenämnd. Licensområden skall kunna läggas ut i allmänt vatten ävensom i enskilt vatten vid väst- och sydkusten samt Gotland i de fall där

  A) ett obegränsat fiske inte kan fortsätta, eftersom resursen då hotas samt yrkesfisket och fisket med handredskap anses böra ges företräde framför annat fiske eller

  B) fisket med t. ex. nät är så omfattande att yrkesfisket och det fiske som bedrivs med handredskap inte får tillräckligt utrymme.

  Omfattningen av ett licensområde bör vara helt beroende av förutsättningarna i det enskilda fallet.

  Inom licensområde skall yrkesfiskare få fiska med de redskap, som anges i licensen, medan andra fiskande skall få fiska med handredskap och i övrigt enligt de bestämmelser som gäller för området. Inom licensområden, som är belägna nära tätbefolkade delar av landet, torde endast fiske med handredskap böra vara fritt för alla fiskande. Inom övriga licensområden torde emellertid även vissa andra redskap kunna få användas av allmänheten.

  Genom utläggande av licensområde kan inte sådant fiske regleras som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt. Detta innebär i kombination med våra övriga förslag att allt fiske kan regleras vid västkusten med undantag

för fiske efter ostron. På enskilt vatten vid sydkusten och vid Gotland kan regleringen omfatta allt fiske med undantag för fiske med fasta redskap.

- Även om bestämmelserna om såväl yrkesfiskeredskap som licensområde har till syfte att bl. a. komma till rätta med deltidsfisket torde det vara nödvändigt med en reglering på avsalusidan för att deltidsfiskeproblemet skall kunna lösas helt. Vi föreslår att denna fråga blir föremål för fortsatt utredning.
- Nuvarande tillståndsplikt vad gäller fiske med fast redskap på allmänt vatten föreslås utvidgad till att omfatta allt sådant fiske på såväl allmänt som enskilt vatten utefter kusterna och i sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.
  Enligt förslaget skall endast licensierad yrkesfiskare kunna erhålla tillstånd att fiska med fast redskap på allmänt vatten samt på enskilt vatten vid västkusten.
  Den föreslagna tillståndsplikten vad gäller fiske med fasta redskap på enskilt vatten är inte avsedd att annat än i speciella fall begränsa enskilda fiskerättsägares möjligheter att fiska med fasta redskap på eget vatten. Tillståndsplikten utgör i detta fall i praktiken endast en anmälningsskyldighet. Genom detta anmälningsförfarande blir det dock möjligt att registrera antalet fasta redskap på enskilt vatten samt inhämta uppgifter om fångstuttag. Med ledning av dessa uppgifter får den tillståndsgivande myndigheten möjlighet att bedöma fisketrycket inom visst område. Om detta är för hårt sett från fiskevårdssynpunkt kan antalet tillstånd till fiske med fasta redskap begränsas. Detta förutsätter dock att fiske med andra redskap inskränks i motsvarande mån inom det aktuella området.
- I det fall visst fiske med handredskap är av väsentlig betydelse för allmänhetens fritidsfiske, men fisket inte upplåts, föreslås länsstyrelse eller, om beslut rör fiske inom flera län, regeringen få rätt att besluta att fisket skall upplåtas. Sådant beslut innebär inte att äganderätten till fisket ändras. Initiativ till upplåtelse, som nu sagts, skall kunna tas av såväl primär- som landstingskommun. Det upplåtna fisket skall förvaltas av den primär- eller landstingskommun som beslutsmyndigheten bestämmer.
- Den myndighet som beslutar om upplåtelse föreslås även få möjlighet att besluta om inskränkningar i annat fiske än det som omfattas av upplåtelsebeslutet. Detta gäller sådant fiske som kan antas ha negativ inverkan på kvaliteten av det upplåtna fisket.
- Enligt gällande bestämmelser saknas möjlighet att expropriera fiske. Vi föreslår att en sådan möjlighet införs beträffande fiske som är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv. Vi tänker då främst på fiske beläget i anslutning till rekreationsområden eller fritidsanläggningar.
  Expropriation skall enligt förslaget också kunna komma i fråga, för att erforderliga fiskevårdsåtgärder skall kunna vidtas samt för att vetenskapliga undersökningar och försök skall kunna utföras vad gäller fiske.

6.1.2 *Disposition av författningsförslag m. m.*

Huvudbestämmelserna om fiske finns i FL och fiskeristadgan (1954:607), i det följande betecknad riksstadgan. Därjämte finns väsentliga bestämmelser i ett flertal fristående författningar bl. a. i trålfiskeförordningen (1976:32) och i kräftpestförordningen (1975:184).

FL innehåller i sin nuvarande lydelse de centrala bestämmelserna om rätt till fiske men även bestämmelser om bl. a. fiskådra, åtgärder mot vanskötsel av fiske, märkningsskyldighet samt förfarandet vid samtidigt fiske av flera fiskande m. m. Vi framlägger förslag om ett flertal åtgärder som fordrar reglering i lag. Bland sådana förslag kan nämnas tillståndsplikt för fiske med fast redskap, möjligheten att utlägga licensområde, licens för yrkesfiskare, förbehåll för yrkesfiskare att använda vissa redskap samt särskilda bestämmelser till förmån för fiske med handredskap m. m. Det är enligt vår mening inte lämpligt att söka arbeta in dessa nya bestämmelser i FL.

Vi föreslår en ny lag betecknad lag om fiske. Till denna lag bör överföras nuvarande bestämmelser i FL med de justeringar som föranleds av våra förslag om ändringar i rätten till fiske m m samt i övrigt införas de lagregler som våra förslag medför. Vi föreslår vidare att i den nya lagen intas reviderade bestämmelser om förvaltningen av statens fisken i enskilt vatten samt bestämmelser om fiskutplantering och fiskodling m m.

Riksstadgan innehåller bestämmelser i ett flertal ämnen. Den innehåller sålunda tillämpningsbestämmelser till FL (3 §), förbud mot att använda vissa redskap (6–8 §§), fredningstider för vissa skaldjur (9 §), minimimåttsbestämmelser (10 §), bestämmelser om förfarandet vid meddelande av lokala bestämmelser (14–20 §§) samt bestämmelser om förbud mot införsel och försäljning m m (24–29 §§). Stadgan innehåller därjämte vissa bestämmelser om beräkning av minimimått, maskstorlek m. m. samt bestämmelser om ansvar, förverkande och beslag.

FL och riksstadgan lämnar i dag ingalunda de upplysningar som erfordras för att en fiskande skall kunna avgöra om hans fiske är lagligt. Härför erfordras kännedom även om lokala bestämmelser, som meddelats av länsstyrelserna. Gällande lokala bestämmelser återfinns dels i stadgor, dels i särskilda beslut, som förtecknas hos länsstyrelserna. Främst vad avser sistnämnda beslut föreligger i många fall stora svårigheter att erhålla en samlad överblick över de bestämmelser som gäller inom visst område. Avgörande för frågan om en viss bestämmelse kommit att inflyta i stadga eller fastställas genom särskilt beslut har f. ö. i många fall varit huruvida stadgan vid den tidpunkt bestämmelsen blivit aktuell varit föremål för omarbetning eller nyss blivit fastställd. I första fallet har bestämmelsen intagits i länsstadgan och i andra fallet fastställts genom särskilt beslut.

Bestämmelse i riksstadgan kan i vissa fall t. o. m. synas missvisande. Såsom exempel kan nämnas att enligt 9 § riksstadgan fiske efter hummer är förbjudet från kl. 17.00 den 14 juli till kl. 06.00 den första söckendagen efter den 14 september, medan fredningstiden i Göteborgs och Bohus län enligt gällande länsstadga börjar den 15 juni och slutar kl. 06.00 den första vardagen efter den 20 september. Enligt 10 § riksstadgan är minimimåttet för lax 50 cm medan minimimåttet längs hela Östersjökusten enligt särskild konventionsbestämmelse är 60 cm.

Varje län har i dag som komplement till riksstadgan en länsstadga och de flesta kustlän f. ö. två stadgor, en saltvattens- och en sötvattensstadga.

Fritidsfiskeutredningen behandlade i sitt betänkande Fritidsfisket (SOU 1968:13) frågan om enhetligare fiskebestämmelser. Utredningen konstaterade att stark kritik hade riktats mot nuvarande system med länsstadgor kompletterade med ett antal lokala beslut (s. 107 f).

Den kritik, som redovisades i fritidsfiskeutredningens betänkande, berörde främst följande punkter:

- ☐ Nuvarande bestämmelser grundar sig i många fall inte på moderna fiskeribiologiska rön utan är föranledda av konkurrenshänsyn.
- ☐ Bestämmelsernas innehåll varierar avsevärt inom regioner med likartade fiske- och fiskeribiologiska förhållanden.
- ☐ Detaljrikedomen och svåröverskådligheten hos de lokala bestämmelserna framstår som ett hinder för ett lojalt utövat fritidsfiske. Detta sistnämnda blir mera påtagligt ju rörligare fritidsfisket blir.
- ☐ Bestämmelserna är ofta svåråtkomliga för allmänheten.

Fritidsfiskeutredningen föreslog en väsentligt utvidgad riksstadga kompletterad med bl. a. vissa mera betydelsefulla bestämmelser exempelvis till skydd för vandringsfisken och till skydd för fasta redskap. Utredningen föreslog samtidigt att länsstyrelsernas befogenhet att meddela lokala bestämmelser skulle upphöra. Fiskeristyrelsen skulle enligt förslaget meddela de kompletterande föreskrifter, som erfordrades vid sidan av riksstadgan.

Förslaget mötte kritik under remissbehandlingen och år 1969 uppdrog Kungl. Maj:t åt fiskeristyrelsen att framlägga förslag till fiskeristadga. Enligt uppdraget skulle särskild vikt läggas vid att erforderliga lokala bestämmelser om fiskets vård och bedrivande med bibehållande av länsstyrelserna som beslutsmyndighet utformades så enhetligt som möjligt för regioner med likartade fiske- och fiskeribiologiska förhållanden samt gjordes överskådliga och lättillgängliga för allmänheten.

Fiskeristyrelsen framlade år 1971 förslag till fiskeristadga (stencilerad) där såvitt avsåg lokala bestämmelser bl. a. föreslogs ett samrådsförfarande mellan länsstyrelserna inom större regioner och en tidsmässig reglering av detta samarbete. Det av fiskeristyrelsen föreslagna samrådsförfarandet bedömdes emellertid vid det efterföljande remissförfarandet som tungt och svåradministrerat samt har inte kommit till genomförande.

Den kritik mot nuvarande förhållanden, som redovisades i fritidsfiskeutredningens betänkande, har under senare år fått ökad aktualitet. Från informationssynpunkt har dock den förbättringen inträtt, att flera länsstyrelser låtit utarbeta lättillgängliga sammanställningar av gällande bestämmelser.

Fiskeristyrelsens år 1971 framlagda förslag bedömdes såsom nämnts av flera remissinstanser som tungrott. För att fiskeribiologiska samordningsfrågor skall kunna beaktas i erforderlig mån, bör enligt vår mening länsstadgorna ersättas av stadgor för större områden än län. Sådana stadgor bör beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, varvid i första hand fiskeristyrelsen kommer i fråga som beslutsmyndighet. Det är dock enligt vår mening under alla omständigheter angeläget att den lokala förankringen inte går förlorad. En möjlighet kan därvid vara att låta fiskenämnderna svara för kontakterna med allmänheten genom sammanträden

o. d. samt även i övrigt öva inflytande på stadgans innehåll.

Dessa frågor samt det förfarande, som bör föregå fastställandet av eventuella regionala stadgor, har ingående diskuterats vid överläggningar med fiskeriintendenterna samt med företrädare för fiskeristyrelsen och länsstyrelserna i Stockholms, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Gävleborgs och Västernorrlands län. Vid överläggningarna tillstyrktes i de flesta fall införandet av stadgor för större regioner under förutsättning att länsstyrelserna och fiskenämnderna tillförsäkrades inflytande på stadgebestämmelsernas utformning. Värdefulla synpunkter framfördes vidare beträffande lämpligt förfarande. Dessa synpunkter har beaktats under det fortsatta utredningsarbetet.

Vi anser det angeläget att de bestämmelser som gäller för allmänhetens fiske görs lättillgängliga och likformiga inom lämpligt avpassade större områden. Vi föreslår därför att särskilda fiskestadgor för större regioner upprättas. Kusten bör enligt vårt förslag indelas i fyra regioner nämligen västkusten, sydkusten med Gotland, södra ostkusten och norra ostkusten. Indelningen anknyter i stort till de skilda fiskerättsliga förutsättningarna. Inlandet föreslås uppdelat i två regioner med gräns vid Dalälven – Västerdalälven, som utgör en naturlig biologisk gräns. Med hänsyn till att de fiskerättsliga förhållandena i jämförelse med övriga inlandsvatten är annorlunda i de stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren samt Storsjön i Jämtland föreslås en särskild stadga för dessa sjöar. Stadga för sådan region, som här nämnts, bör fastställas av fiskeristyrelsen. Det närmare förfarandet vid utarbetandet av förslag till stadga m. m. behandlas i avsnitt 6.7.

De bestämmelser om fredningstider och minimimått som f. n. finns i riksstadgan föreslås överförda till regionstadgorna. Detta medför att riksstadgan till stor del förlorar sin karaktär av "stadga" och mer övergår till att bli en tillämpningsförordning till förslaget till lag om fiske.

Mot bakgrund av vad nu anförts och med hänsyn till att flera av de nya bestämmelser, som vi föreslår skall intas i lagen om fiske, fordrar särskilda tillämpningsbestämmelser föreslår vi att riksstadgan slopas. De bestämmelser, som inte anses böra överföras till regionstadgorna, föreslås intagna i en tillämpningsförordning till den föreslagna lagen om fiske, enligt vårt förslag benämnd fiskeförordning.

Riksstadgan innehåller i dag ett flertal bestämmelser om införsel och försäljning av fisk, vilka bestämmelser är av förhållandevis ringa intresse för den allmänhet som utövar fiske. Vi föreslår med hänsyn härtill att ifrågavarande bestämmelser intas i särskild förordning om införsel och försäljning av fisk.

6.2 Fiskerätten

6.2.1 *Fiskerätten vid kusten*

6.2.1.1 Gällande rätt

Allmänt och enskilt vatten

Vattnet utmed våra kuster är antingen allmänt eller enskilt. Enskilt vatten är sådant vatten, som ingår i fastigheterna. I 2 och 3 §§ lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde finns regler för bestämmande av vad som är enskilt vatten. Dessa regler benämns strandvattenregeln, enklavregeln och kilometerregeln.

Strandvattenregeln, som gäller för landets hela kuststräcka, innebär att allt vatten inom 300 m från fastlandet eller från ö, som är minst 100 m lång, är enskilt. Om den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut än 300 m, sträcker sig det enskilda vattnet dock ända ut till denna djupkurva.

Enklavregeln innebär att allt vatten, som har förbindelse med öppna havet endast över enskilt vatten, räknas som enskilt. Området från och med Gullmarsfjorden till och med Hakefjorden i Bohuslän har dock undantagits från tillämpningen av enklavregeln.

Kilometerregeln, som gäller ost- och sydkusten från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge, innebär att allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd, är enskilt. Kilometerregeln tillämpas inte beträffande vattnen vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, som skils från fastlandet av allmänt vatten.

Genom särskilda regler i 4 § vattengränslagen har gränsen för enskilt vatten i några fall utvidgats ytterligare. Det gäller området utanför Torne älvs mynning och fem närmare angivna skärgårdsområden vid smålandskusten.

Vattenområde, som inte ingår i fastigheterna, är allmänt vatten. Den yttre gränsen för allmänt vatten sammanfaller med territorialgränsen.

Fiske på allmänt vatten

Beträffande rätten att fiska på allmänt vatten gäller att fiske med rörligt redskap är fritt för varje svensk medborgare och att fast redskap som regel får sättas ut endast efter tillstånd av myndighet som regeringen bestämmer. Enskild fiskerättsägare får dock inte förvägras tillstånd att sträcka fast redskap från det enskilda vattnet ut i allmänt vatten, om denna utsträckning prövas kunna ske utan men för annan fiskande (2 § FL).

Vid kusten av Norrbottens län, kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund, Blekinge läns östra kust, Blekinge läns kust öster om en linje dragen från Torhamnsudde över Videskärs nordspets och Ungskärs sydspets till Utlängans sydspets samt Skånes östra och södra kuster gäller en specialregel. Denna innebär att fiskerättsägare, som vill sträcka fast redskap från enskilt vatten ut på allmänt vatten, får göra det *utan* myndighets tillstånd. Utsträckningsrätten gäller emellertid inte på större avstånd än 200 m från 3-meterskurvan vid stranden eller vid ö av minst 100 m längd (3 § FL).

Utsträckningsrätten gäller inte endast strandägare utan också – med viss begränsning – den fiskerättsägare som stöder sin rätt på avtal, urminnes hävd, dom, skattläggning eller annan särskild grund.

Utöver nu nämnda regler beträffande fiske med fast redskap finns ett särskilt stadgande vad avser Blekinge läns södra kust (väster om Torhamnsudde). Enligt detta får regeringen förordna att fiske får bedrivas med fast redskap vid viss fiskeplats på allmänt vatten i den omfattning som före år 1951 skett med stöd av t. ex. avtal, urminnes hävd eller gammal sed.

Såsom nyss nämnts får enligt huvudregeln i 2 § FL fast redskap sättas ut i allmänt vatten endast efter tillstånd av myndighet som regeringen bestämmer. Genom stadgande i kungörelse (1950:622) har fiskeristyrelsen och länsstyrelserna bemyndigats meddela sådant tillstånd. Bemyndigandet ger fiskeristyrelsen rätt att beträffande visst allmänt vattenområde lämna generellt tillstånd för varje svensk medborgare att sätta ut fast fiskeredskap, medan länsstyrelse skall pröva frågan om tillstånd för viss person.

Genom beslut år 1897 och 1898 har Kungl. Maj:t lämnat generella medgivanden för varje svensk medborgare att bedriva ålfiske med ryssjor i vissa vattenområden i södra Sverige. 1897 års beslut avser ålfiske med ryssjor under september, oktober och november månader i allmänt vatten utanför Malmöhus läns kust från Falsterbo fyr till Kullen. 1898 års beslut, som till viss del ändrats genom beslut år 1927, gäller allmänt vatten utanför Blekinge läns kust och ger varje svensk medborgare rätt att fiska ål med ålhommor med högst 1,5 m höjd.

Dessa beslut innebär alltså att ålfiske med ryssjor fritt kan bedrivas i allmänt vatten i Öresund under tiden september–novenber samt i allmänt vatten utanför Blekinge läns kust under hela året.

Fiske på enskilt vatten

Enligt huvudregeln i 5 § FL får fiske på enskilt vatten bedrivas endast av jordägaren eller den som enligt avtal, urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund äger rätt därtill. Från denna regel finns emellertid åtskilliga undantag genom stadganden i 6–15 §§ FL. Med stöd av undantagsbestämmelserna har varje svensk medborgare rätt att i viss utsträckning fiska fritt på enskilt vatten. Dessa frifiskebestämmelser har olika omfattning vid olika kustavsnitt. I redogörelsen nedan delas kusten in i följande delar: Norrlandskusten, södra ostkusten, Blekinge läns södra kust och Gotlands läns kuster, Skånes södra och östra kuster samt västkusten.

Norrlandskusten

Vid Norrlandskusten – varmed i det följande anses kuststräckan från gränsen mot Finland i norr till Östhammars kommun i Uppsala län i söder – omfattar frifisket allt fiske med rörliga redskap med undantag av fiske efter lax (6 § FL).

Södra ostkusten

Södra ostkusten måste från frifiskerättslig synpunkt delas in i tre områden; kusten fr. o. m. Östhammars kommun i Uppsala län t. o. m. Södermanlands län (A), Östergötlands läns kust samt Kalmar läns kust norr om Kråkelund (B) samt Kalmar läns kuster söder om Kråkelund och Blekinge läns östra kust, norr om Torhamnsudde (C).

I område A är enligt huvudregeln strömmings- och skarpsillfiske med skötar och sillnät (=rörliga redskap) fritt för varje svensk medborgare i enskilt vatten, som har större djup än 6 m. Under perioden 1 april–30 september gäller dock för Hölö och Mörkö församlingar i Stockholms län samt för Södermanlands län att strömmings- och skarpsillfisket är förbehållet innehavaren av den enskilda fiskerätten intill 200 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd (7 § FL).

I område B är strömmings- och skarpsillfisket med skötar och sillnät(= rörliga redskap) fritt för varje svensk medborgare i vatten, som är djupare än 6 m och beläget minst 200 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd. Inom i huvudsak följande områden är strömmings- och skarpsillfisket dock förbehållet innehavaren av den enskilda fiskerätten: Slätbaken, Tränöfjärden, Gropviken, Valdemarksviken, Syrsan, Bågviken, Gudingefjärden, Gamlebyviken och Lucernafjärden (8 § FL).

I område C omfattar frifiskerätten fiske efter strömming (sill) och skarpsill med skötar och sillnät (= rörliga redskap) samt fiske med tobisnot (9 § FL).

Blekinge läns södra kust och Gotlands läns kuster

Gemensamt för dessa kustavsnitt är att frifiskerätten omfattar fiske med nät och tobisnot i allt enskilt vatten. För Blekinge läns södra kust omfattar frifiskerätten vidare fiske med långrev i allt enskilt vatten, fiske med snörpvad i enskilt vatten, som har större djup än 6 m, samt fiske med rörligt redskap utöver vad nu sagts i enskilt vatten på ett avstånd av minst 300 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd eller, om 3-meterskurvan går längre ut, utanför denna kurva (11 § FL).

Skånes södra och östra kuster

Frifiskerätten omfattar allt fiske med rörligt redskap (12 § FL).

Västkusten

Frifiskerätten omfattar allt fiske med undantag av visst fiske efter ostron. Ostronfisket är förbehållet innehavaren av enskild fiskerätt intill 200 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd (13 § FL). Fiske med fast redskap är alltså fritt i samma utsträckning som fiske med rörligt redskap. Något särskilt tillstånd av myndighet för att få bedriva fiske med fast redskap erfordras således inte. Man kan därför säga att fiske med fast redskap på enskilt vatten vid västkusten är "friare" än motsvarande fiske på allmänt vatten.

Fisket med bottengarn, homma och storrysja på enskilt vatten har dock i viss mån reglerats i länsfiskestadgan för Malmöhus län. Enligt bestämmelse i 14 § nämnda stadga skall den som vill sätta ut sådant redskap anmäla detta till fisketillsynsmannen i det distrikt utsättandet skall ske. Ny anmälan skall göras vart tredje år och anmälningstiden utgår den 15 oktober året före den period anmälan avser. Sedan anmälningstiden gått ut, skall fisketillsynsmannen kalla sökandena till sammanträde. På sammanträdet skall sökandena bestämma vilka fiskeplatser som skall fördelas och försöka enas om hur fördelningen skall ske. Kan överenskommelse inte träffas om fördelningen får lottdragning företas.

I praktiken fungerar dessa bestämmelser alltså som ett förbud mot fritt utsättande av fast redskap på enskilt vatten i Öresund.

Gemensamma bestämmelser

Utöver bestämmelserna i 6–13 §§ FL angående frifiskerätt finns i 14 § FL ett generellt tillstånd för varje svensk medborgare att vid havskust fiska med långrev i enskilt vatten som är minst 20 m djupt och beläget utanför den s. k. kilometergränsen. I 15 § FL finns därjämte en bestämmelse till skydd för gamla sedvänjor vad gäller fiske i enskilt vatten vid havskust. Denna sedvanerätt omfattar dock inte fiske efter strömming (sill) eller skarpsill.

6.2.1.2 Överväganden och förslag till ändringar i fiskerätten

Allmänt

Vi har under vårt arbete övervägt flera olika alternativ för att öka möjligheterna till fritidsfiske och samtidigt ge yrkesfisket erforderliga förutsättningar att bestå som näring.

En möjlighet som ingående övervägts har varit att lösa in allt kvarvarande enskilt fiske utefter kusten och släppa handredskapsfisket fritt för allmänheten vid alla kuststräckor. En sådan åtgärd skulle påtagligt gynna fritidsfisket och samtidigt skapa förutsättningar att till förmån för yrkesfisket meddela föreskrifter som inskränker det med yrkesfisket konkurrerande s. k. deltidsfisket. Även om en sådan inlösen skulle medföra fördelar, har vi avstått från att framlägga förslag därom. Skälet härtill är att de beräknade kostnaderna för ett inlösensförfarande, även om man avstår från att lösa fisket med fasta redskap, inte bedömts svara mot de fördelar som skulle vinnas därmed.

Vi har i stället valt att använda skilda metoder för olika kuststräckor för att nå ett godtagbart resultat vad gäller att till rimliga kostnader erhålla ökad tillgång till fritidsfiskemöjligheter.

Norrlandskusten

Fisket med rörliga redskap är fritt på Norrlandskusten med undantag för fisket efter lax. Fiske med fasta redskap är på enskilt vatten förbehållet den enskilde fiskerättsägaren. Då de beräknade kostnaderna för inlösen av

det fiske med rörliga redskap, som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt, inte bedömts svara mot de fördelar som därmed skulle vinnas för fritidsfisket, har vi valt att inte föreslå några förändringar i de fiskerättsliga bestämmelserna för denna kuststräcka[1].

Beträffande möjligheten att lägga ut licensområde hänvisas till avsnitt 6.3.3.

Södra ostkusten

Södra ostkusten är den del av landets kust, där frifiskerätten är minst omfattande. Frifiske med handredskap finns över huvud taget inte i detta område. Det enskilda vattnet på södra ostkusten omfattar ca 410 000 ha. Vi har beräknat att kostnaden för inlösen av fisket med rörligt redskap skulle uppgå till mellan 100 och 200 milj. kr. I detta belopp ingår inte kostnader för fiskerättsutredningar och kostnader för inlösensförfarandet.

Inlösen av allt fiske med rörligt redskap eller av fisket med handredskap skulle naturligtvis öka möjligheterna till fritidsfiske för allmänheten. Med hänsyn till kostnaderna för ett inlösensförfarande och då det förhoppningsvis bör gå att på frivillig väg få fram erforderliga fritidsfiskemöjligheter, har vi emellertid avstått från att föreslå inlösen av fiske på södra ostkusten. Vi anser att fiskerättsägarna, sedan gemensam förvaltning i fiskevårdsområdets form kommit till stånd, skall ställa sina vatten till allmänhetens förfogande genom försäljning av t. ex. fiskekort. Om det visar sig att fiskerättsägarna inte utnyttjar möjligheterna till upplåtelse, bör enligt vår mening andra åtgärder och i första hand inlösen av fisket övervägas. Vi föreslår därför att frågan om andra åtgärder bör vidtas från samhällets sida tas upp på nytt vid utgången av år 1985 i den mån upplåtelser av fiske då inte förekommer i godtagbar omfattning.

Beträffande bildande av fiskevårdsområde hänvisas till kapitel 4.

Blekinge läns södra kust och Gotlands läns kuster

Utmärkande för dessa kustavsnitt är framför allt att fiske med nät, som är rörligt redskap, och tobisnot får bedrivas av varje svensk medborgare på allt enskilt vatten, medan fiske med handredskap över huvud taget inte får bedrivas av annan än fiskerättsägare på enskilt vatten vid Gotlands kuster och får bedrivas fritt av envar endast i sådant enskilt vatten vid Blekinge läns södra kust, som ligger minst 300 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd eller som är beläget utanför 3-metersdjupkurvan om den går längre ut än 300 m från land.

Sett från fritidsfiskesynpunkt är det svårt att förstå det lämpliga i att nätfisket är fritt, medan fisket med handredskap i huvudsak är förbehållet den enskilde fiskerättsägaren på enskilt vatten. Inlösen och frisläppande av handredskapsfisket ter sig i detta fall helt naturligt. Om inlösensförfarandet emellertid skulle omfatta endast fisket med handredskap, skulle de fiskerättsliga förhållandena vid dessa kustavsnitt i vart fall inte bli mindre komplicerade än de är i dag. Vi har därför funnit det lämpligt att föreslå inlösen av allt sådant fiske med rörliga redskap, vid ifrågavarande kuster,

[1] Det kapitaliserade fångstvärdet vad gäller fiske med rörliga nätredskap har beräknats till ca 6 milj. kr. Avdrag för omkostnader har därvid gjorts med 80 %.

som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt. Någon enskild fiskerätt vad gäller rörliga redskap skulle därefter inte finnas kvar vid Blekinges södra kust och vid Gotland.

Skånes östra och södra kuster

Vid Skånes östra och södra kuster omfattar frifiskerätten allt fiske med rörliga redskap. Fiskerättsligt fiskar alltså de enskilda fiskerättsägarna med stöd av enskild fiskerätt på eget vatten, medan övriga fiskar med stöd av frifiskerätt.

Beträffande ifrågavarande kuster föreslår vi att den kvarvarande enskilda fiskerätten med rörliga redskap – dvs. den rätt som ligger till grund för fiskerättsägarens eget fiske – inlöses så att någon enskild fiskerätt vad gäller rörliga redskap inte längre skall finnas kvar utefter Skånes södra och östra kuster.

Västkusten

Enligt ordalydelsen i 5 och 13 §§ FL existerar fortfarande enskild fiskerätt på västkusten. Den enskilda fiskerätten omfattar dock endast visst fiske efter ostron samtidigt som den utgör grund för det fiske den enskilde fiskerättsägaren bedriver på eget vatten.

Den rent lagtekniska konstruktionen vad gäller fiskerätten på västkusten kan knappast sägas överensstämma med den allmänna uppfattningen om vad som är gällande rätt. Enligt denna uppfattning finns det nämligen inte – med undantag för visst ostronfiske – någon enskild fiskerätt vid västkusten. För att få överensstämmelse mellan lagtext och allmänhetens rättsuppfattning föreslår vi att konstruktionen med enskild fiskerätt på västkusten tas bort och att fisket på enskilt vatten – med undantag av tidigare nämnt ostronfiske – jämställs med fiske på allmänt vatten.

6.2.1.3 Ersättning

Den allmänna principen när enskild fiskerätt frångår fiskerättsägare och övergår i allmän ägo är att ersättning skall utgå till ägaren med belopp motsvarande den förlust han lider genom förfarandet. Vad gäller den enskilda fiskerätten på västkusten – med undantag av visst ostronfiske – kan dock med fog göras gällande att den rätten inte har något värde. Den enskilda fiskerätten ger – fortfarande med undantag av ostronfisket – inte innehavaren rätt att fiska i större omfattning eller med andra redskap än den får göra, som fiskar med stöd av frifiskerätten. Den enda skillnad, som rent generellt kan sägas gälla mellan fiskerätt grundad på enskilt ägande och på lagbestämmelse angående frifiske är att den enskilde fiskerättsägaren inte utan ersättning kan få sina fiskemöjligheter begränsade genom sådant beslut av myndighet, som innebär fördelning av fisket mellan olika kategorier fiskande. Detta förhållande gör att ersättning rent principiellt bör utgå i de fall den rättsliga grunden för en persons fiskerätt ändras från enskilt ägande till frifiske. Denna princip bör gälla även i de fall, när de rent faktiska

möjligheterna att bedriva fiske är exakt lika stora såväl före som efter en ändring av grunden för fiskets utövande. En fiskerättsägare skulle alltså i princip vara berättigad erhålla ersättning för mistad fiskerätt i ett fall, där grunden för hans fiske ändrades från enskilt ägande till frifiske, även om hans möjligheter att fiska inte blev beskurna genom förändringen. Det allmänna skulle nämligen genom en sådan åtgärd ha tillägnat sig möjligheten att när så ansågs lämpligt begränsa fisket med verkan även för den tidigare fiskerättsägaren.

Rent principiellt får det alltså anses vara klart att ersättning bör utgå till fiskerättsägare som förlorar sin fiskerätt. Värdet av denna rätt på västkusten – fortfarande med undantag av ostronfisket – torde dock vara synnerligen ringa om ens något. Fiskerättsägarna där synes nämligen redan i dag vara bundna av myndigheternas reglering av fisket även på enskilt vatten. Denna uppfattning får anses ha kommit till uttryck i 3LU:s yttrande 1950:23 s. 30. Utskottet behandlar där frågan om huruvida fisket med fasta redskap på viss del av västkusten skall vara enskilt eller omfattas av frifiskebestämmelserna och ansluter sig därvid till den av yrkesfiskarna framförda uppfattningen att ett frisläppande av fisket med fasta redskap skulle medföra att myndigheterna, obundna av hänsyn till enskilda rättigheter, skulle kunna fritt reglera fisket.

Att fisket med fasta redskap skulle omfattas av större möjligheter till reglering med bindande verkan för den enskilde fiskerättsägaren än fisket med rörliga redskap förefaller osannolikt. Något direkt uttalande härom har emellertid inte kunnat återfinnas i förarbetena till FL.

Eftersom de enskilda fiskerättsägarna redan i dag får tåla ett obegränsat intrång från den fiskande allmänheten – med undantag av visst fiske efter ostron – och därjämte – i vart fall vad gäller fiske med fasta redskap – synes få tåla inskränkningar i sitt eget fiske till följd av myndighets regleringsrätt kan den enskilda fiskerätten på västkusten – fortfarande med undantag av ostronfisket – inte sägas representera något värde. Detta i förening med att den föreslagna lagändringen får anses utgöra ett lagfästande av hittillsvarande rättsuppfattning utgör enligt vår mening grund för att någon ersättning inte bör utgå till fiskerättsägarna på västkusten till följd av den i detta avseende föreslagna ändringen.

Av redogörelsen i avsnitt 6.2.1.2 framgår att inlösen av enskild fiskerätt vid Skånes södra och östra kuster skall omfatta endast den del av den enskilda fiskerätten som utgör grund för den enskilde fiskerättsägarens fiske med rörliga redskap; fisket med fasta redskap skall alltså fortfarande vara enskilt. Principerna för hur denna rätt skall värderas har berörts vid behandlingen av frågan angående ersättning till fiskerättsägarna på västkusten. Enligt vad där anförs är grunden för ersättning i detta fall det faktum att en enskild fiskerättsägare i motsats till den som fiskar med stöd av frifiskerätt inte utan ersättning behöver tåla inskränkningar i sitt fiske genom myndighets beslut, som innebär fördelning av fisket mellan olika kategorier fiskande.

Något uttalande motsvarande tredje lagutskottets yttrande beträffande västkusten har inte kunnat återfinnas vad avser fisket vid Skånes södra och östra kuster. Inget tyder därför på att fiskerättsägarna vid detta kustavsnitt skulle vara bundna av myndigheters beslut av fördelande karaktär.

I enlighet med den av oss tidigare angivna principen bör ersättning utgå

till fiskerättsägarna vid Skånes södra och östra kuster för förlust av den del av den enskilda fiskerätten som legat till grund för deras fiske med rörliga redskap på eget vatten. Vid beräkningen av ersättningens storlek bör dock beaktas, att de även fortsättningsvis kan bedriva fiske i oförändrad omfattning med rörliga redskap, som inte är yrkesfiskeredskap. Enda skillnaden är att de därvid fiskar med stöd av frifiskerätt och inte med stöd av enskild fiskerätt. I den mån licensområde skulle läggas ut på den tidigare fiskerättsägarens vatten är han dock skyldig att rätta sig efter de regler som gäller för sådana områden; jämför avsnitt 6.3.3. I det sammanhanget bör emellertid beaktas att det fiske som bedrivs med rörliga redskap inom ett licensområde kan antas bli av mindre omfattning än fisket med rörliga redskap på vatten som inte omfattas av licensområde. Detta torde ofta leda till ökade fångster vid fiske med fasta redskap. Eftersom fisket med fasta redskap fortfarande är enskilt och i flertalet fall tillhör den fiskerättsägare, som skulle kompenseras för sin förlust av rätten att bedriva ett obegränsat fiske med rörliga redskap, torde ofta fiskerättsägaren inte lida någon förlust, som han inte kompenseras för genom ökat utbyte av det fiske som fortfarande är hans enskilda. Med beaktande av dessa synpunkter har vi funnit att ekonomisk ersättning till fiskerättsägarna vid Skånes södra och östra kuster bör utgå endast i enstaka undantagsfall.

Också vid Blekinge läns södra kust och vid Gotlands läns kuster föreslår vi att allt kvarvarande enskilt fiske med rörliga redskap blir föremål för inlösen. Den viktigaste effekten härav, sett från fritidsfiskesynpunkt, blir att fisket med handredskap släpps fritt på allt enskilt vatten vid dessa kuster.

Inlösensförfarandet kommer vid Blekinge läns södra kust och vid Gotlands läns kuster att omfatta en ojämförligt mycket större del enskilt fiske än vad som blir fallet vid sydkusten i övrigt och vid västkusten. Ett kompensationsresonemang motsvarande det som förts beträffande fisket vid Skånes södra och östra kuster torde därför inte kunna föras i samma utsträckning beträffande fisket vid nu aktuella kustavsnitt. Ekonomisk ersättning bör regelmässigt utgå. Vid bestämmandet av ersättningens storlek bör dock vad gäller fisket vid Gotland beaktas att den enskilda fiskerätten där inte hävdats i någon nämnvärd omfattning. För sådant fiske, som sedvanemässigt är fritt för envar, skall ersättning enligt yttrande av tredje lagutskottet (3LU 1950:22 s. 25) inte utgå till strandägaren.

Beträffande kostnaderna för det nu föreslagna inlösensförfarandet hänvisas till avsnitt 9.2.1.

6.2.2 *Fiskerätten i de stora sjöarna*

6.2.2.1 Gällande rätt

Enligt 5 § lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde finns allmänt vatten förutom i havet endast i sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Vid bestämmande av vad som är enskilt vatten i dessa sjöar är strandvatten-, enklav- och kilometerreglerna tillämpliga. I fråga om Hjälmaren och Storsjön har därutöver enligt bestämmelse i 6 § nämnda lag vissa områden, som enligt huvudregeln skulle ha varit allmänt vatten, förklarats vara enskilt.

Beträffande rätten att fiska i allmänt vatten i ifrågavarande sjöar gäller samma regler som för fiske i allmänt vatten i havet. Varje svensk medborgare får alltså fiska med rörligt redskap medan fiske med fast redskap fordrar tillstånd av myndighet som regeringen bestämmer (fiskeristyrelsen eller länsstyrelse).

I enskilt vatten får fiske i princip bedrivas endast av fiskerättsägare. Enligt bestämmelser i 16–20 §§ FL får dock visst fiske bedrivas fritt även på enskilt vatten. Sådant frifiske förekommer i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.

Frifiskerätten har följande omfattning i sjöarna.

Vänern. Fiske efter siklöja och nors med finmaskat nät, som är att hänföra till rörligt redskap, är fritt utanför öppen strand på större djup än åtta meter. Fiske efter samma fiskslag kan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer under vissa förutsättningar förklaras fritt i visst notvarp. I Mariestadsfjärden jämte Östersundet är fiske med rörligt redskap fritt på ett avstånd av minst 300 m från fastlandet eller ö om minst 100 m längd, eller, om 3-meterskurvan går längre ut, utanför denna djupkurva. Vidare erkänns i viss omfattning fiskerätt genom sedvänja. Vänern är det enda sötvatten där frifiske på grund av sedvänja har stöd i FL. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan därjämte ge tillstånd till den som bedriver fiske yrkesmässigt att under tiden 16 juli--15 oktober fiska med ålrev med dött agn.

Vättern. Utanför öppen strand får fiske bedrivas fritt med utter och drag samt med agnnot.

Mälaren. I de centrala delarna – Norra Björkfjärden, Prästfjärden, Södra Björkfjärden och Hovgårdsfjärden – är fiske med rörligt redskap fritt på ett avstånd av minst 300 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd eller utanför 3-meterskurvan, om den går längre ut än 300 m från standen.

Hjälmaren. Fiske med rörligt redskap är fritt i Mellanfjärden på ett avstånd av minst en km från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd.

Storsjön i Jämtland. Lakfiske med hängryssja (lakstrut) är fritt. Sikfiske med nät, som är att hänföra till rörligt redskap, är fritt på ett avstånd av minst 300 m från fastlandet eller från ö av minst 100 m längd.

6.2.2.2 Överväganden och förslag till ändringar i fiskerätten

De frifiskebestämmelser som genom FL infördes vad gäller de stora sjöarna utgjorde i huvudsak ett lagfästande av gammal sedvanerätt och torde främst ha varit avsedda att gynna yrkesfisket. Endast beträffande frifisket i Mälaren – vilket tillkom på initiativ av departementschefen och alltså utgjorde en utvidgning av det av fiskerättskommittén föreslagna frifisket – finns ett särskilt uttalande angående fiskets betydelse som rekreationsfiske (prop. 1950:60 s. 49).

Som tidigare anförts är intresset för fritidsfiske mycket stort i vårt land. I genomsnitt fiskar årligen var tredje svensk i åldrarna 15–74 år. Invånarantalet i de kommuner som gränsar till de stora sjöarna uppgår till ca 2,5 miljoner. Med ledning av dessa uppgifter torde man kunna anta att intresset

för fritidsfiske i ifrågavarande vatten är mycket stort. En beräkning (jämför avsnitt 2.4.3.1) har dock gett vid handen att endast 100 000–150 000 personer årligen fritidsfiskar i de stora sjöarna. Av nyss nämnt avsnitt framgår på vilken rättslig grund dessa fiskare bedriver sitt fiske.

Antalet personer som enligt angivna beräkningar bedriver fiske i de stora sjöarna är alltså avsevärt mindre än vad man kunde förvänta med beaktande av befolkningstätheten runt sjöarna. Detta förhållande kan sannolikt förklaras med att utbudet av fiskemöjligheter till allmänheten – t. ex. genom fiskekortsförsäljning – är för litet. Många fiskevattenägare arrenderar ut till tomtägarföreningar eller båtklubbar eller upplåter över huvud taget inte sina vatten. Fritidsfiskesammanslutningar har ofta inte möjlighet att konkurrera om de privata arrendena till följd av de höga priserna. Det är endast i västra delen av Mälaren som fiskekort säljs i någon större omfattning. Av de totalt ca 25 000 fiskekort, som såldes i de stora sjöarna år 1973, avsåg ca 20 000 upplåtelser i Mälaren.

En ökning av antalet kortfiskeområden eller omfattningen av de nuvarande kortfiskeområdena skulle sannolikt öka fiskekortsförsäljningen. Det har dock hittills visat sig vara svårt att få till stånd upplåtelser av enskilt fiske. Detta torde hänga samman med att fiskerättsägarna varit relativt ointresserade av att bilda fiskevårdsområden.

Även om upplåtelser i dag sker till t. ex. fiskeklubbar finns det inte någon garanti för att så kommer att ske även i framtiden. Man kan eventuellt tänka sig att den konkurrens om arrendena mellan olika fiskarekategorier som redan i dag finns kan komma att öka till följd av vårt förslag om inrättande av licensområde. Om ett licensområde skulle läggas ut på allmänt vatten i någon av de stora sjöarna, skulle t. ex. deltidsfiskarna stängas ute från fiske med andra redskap än handredskap inom licensområdet. I ett sådant fall skulle dessa fiskare behöva skaffa andra vatten, för att kunna fortsätta sitt fiske. I det läget skulle de sannolikt vända sig till en eller flera fiskerättsägare för att få arrendera deras fiske. Därigenom skulle de kunna konkurrera ut exempelvis yrkesfiskare eller fiskeklubbar, som också var intresserade av att arrendera ifrågavarande fiske.

För att täcka det behov av fritidsfiskemöjligheter som vi, med beaktande av vad ovan anförts, anser föreligga i de stora sjöarna samt för att säkerställa allmänhetens möjligheter att även fortsättningsvis bedriva fritidsfiske i dessa sjöar har vi funnit det lämpligt att utvidga frifiskebestämmelserna till att omfatta fiske med handredskap. Beträffande kostnaderna härför hänvisas till avsnitt 9.2.1.

6.2.3 *Fiskerätten i övrigt inlandsvatten*

I annat inlandsvatten än det som nämnts i avsnitt 6.2.2 är allt fiske enskilt. För dessa vattenområden saknas bestämmelser angående frifiske.

Vi föreslår inte någon ändring av detta förhållande. I stället har vi valt att genom en ny lag om fiskevårdsområden underlätta för de enskilda fiskerättsägarna att bilda fiskevårdsområden och därefter på frivillig väg ställa fritidsfiskemöjligheter till allmänhetens förfogande. I detta avseende hänvisar vi till vad som anförts i kap. 4.

För att stimulera till upplåtelser föreslår vi att statsbidrag skall utgå till sådana områden som upplåter fiske (jfr kap. 9). Statsbidrag skall enligt förslaget kunna utgå dels för att täcka en viss del av kostnaden för bildande av fiskevårdsområde dels till åtgärder vad avser fiskevård, service och tillsyn.

6.3 Förslag till reglering av fisket utefter kusten och i de stora sjöarna

I våra direktiv framhålls att yrkesfiskets och fritidsfiskets organisationer påtalat behovet av översyn av nu gällande fiskerättslagstiftning mot bakgrund av bl. a. det omfattande deltidsfiske som förekommer. Deltidsfisket medför enligt organisationerna undanträngande av yrkes- och fritidsfisket eller i vart fall hård konkurrens för yrkesfiskarna, hård beskattning av värdefulla fiskbestånd samt försämrade förutsättningar för fritidsfisket.

Fritidsfiskeutredningen behandlade i sitt betänkande Fritidsfisket (SOU 1968:13) de problem som är förenade med ett omfattande nätfiske. Utredningen föreslog att i fiskeristadgan skulle intas ett bemyndigande för fiskeristyrelsen att besluta om inskränkningar i fisket med rörligt nätredskap inom område, där varje svensk medborgare ägde fiska med sådant redskap om fisket med nätredskap ansågs medföra alltför hård beskattning av fiskbeståndet eller försvårade krokfiske med handredskap. Vid utfärdande av sådana bestämmelser skulle enligt förslaget yrkesfiskare ges företräde till fiske med rörligt nätredskap. Utredningen gjorde i sitt förslag ingen skillnad mellan fiske som bedrevs med stöd av enskild fiskerätt och annat fiske.

Under remissbehandlingen anfördes bl. a. att den föreslagna bestämmelsen var alltför ingripande för att lämpligen införas i fiskeristadgan.

Flera undersökningar har gjorts för att klarlägga omfattningen av deltidsfisket, dvs. det fiske som bedrivs på fritid med yrkesmässiga redskap och som syftar till försäljning av fångsten.

Sveriges Fiskares Riksförbund har på vårt uppdrag genom en förfrågan till sina medlemmar på väst- och sydkusten försökt kartlägga deltidsfiskets omfattning och eventuellt störande inverkan på yrkesfisket. Svar har inkommit från 69 avdelningar och föreningar inom Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund (SVC) och Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund (SSC). Av svaren framgår bl. a. att deltidsfiske förekommer vid större delen av väst- och sydkusten. På vissa orter har man emellertid inte några större problem med deltidsfisket och vid Hanö, Hasslö och Simrishamn uppges deltidsfiske över huvud taget inte förekomma. Deltidsfiskets fångster anges främst utgöras av sill, krabba, hummer och ål. Enligt de flesta uppgiftslämnarna kommer deltidsfiskarna från alla yrkeskategorier och de bedriver sitt fiske med båtar och redskap av god kvalitet. Från vissa avdelningar har påpekats att försäljningen av deltidsfiskets fångster är betydande, men att en mycket liten del därav kommer till myndigheternas kännedom. Det är främst genom konkurrens om fiskeplatserna som deltidsfisket inverkar störande på yrkesfisket. Problem finns emellertid även på avsättningssidan; t. ex. lägre priser samt försäljning även på måndagar till följd av fiske under veckosluten.

Gävlefisk ekonomisk förening har gjort en beräkning av deltidsfiskets omfattning inom sitt område (jfr avsnitt 2.1.3.4). Enligt föreningens bedömning uppgick deltidsfiskets fångster av strömming år 1972 till ca 445 ton vad gällde kuststräckan från norra Uppland till trakten av Skellefteå. Detta utgjorde ca 10 % av yrkesfiskets fångst vid ifrågavarande kuststräcka. Enligt föreningens bedömning ökar icke-yrkesfiskarnas fångst av strömming inom olika områden. Fångsten saluförs till priser som ofta är betydligt lägre än vad yrkesfisket kan erbjuda. Vad avser annan fisk än strömming uppger föreningen att 50 % av 1972 års fångst av bl. a. lax och sik inom Härnösandsområdet kan beräknas ha härrört från deltidsfiske.

Genom en annan undersökning, som utförts inom Luleregionen år 1975 (jfr avsnitt 2.1.2.3) har framkommit att deltidsfisket vid Norrbotterskusten beräknats svara för ca en fjärdedel (650 ton) av totalfångsten vid denna kuststräcka.

Under utredningsarbetets gång har därjämte vid våra kontakter med företrädare för skilda fiskeriintressen genomgående understrukits de olägenheter som deltidsfisket innebär för yrkesfisket och fritidsfisket.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det uppenbart råder en stor irritation inom yrkesfiskarkåren över det fiske som sker på fritid med yrkesmässiga redskap såsom nät, tinor etc. Irritationen härrör framför allt från det förhållandet att deltidsfiskarna genom tillfällig försäljning av fisk slår sönder prissättningen samt tillfredsställer efterfrågan på lokala marknader. Också konkurrensen om vissa attraktiva och särskilt värdefulla fiskarter samt den konkurrens om fiskeplatser, som uppkommer när vem som helst får fiska i obegränsad omfattning, uppfattas dock som besvärande. Företrädare för såväl det organiserade yrkesfisket som för det organiserade fritidsfisket har däremot framhållit att ett fritidsfiske med handredskap i de flesta fall kan utövas jämsides med yrkesfiske (jfr kap. 2)

Här redovisade konkurrenssituationer har åtminstone delvis uppkommit på grund av höjningen av den ekonomiska standarden och den arbetstidsförkortning som ägt rum under de senaste decennierna. En annan faktor som ofta undervärderats, men som samtidigt haft en avgörande inverkan på situationen, är att materialet i redskapen ändrats. Genom att nät och nätmaterial från 1950-talets mitt tillverkats av nylon i stället för av bomull har de redskapstekniska förutsättningarna för allt fiske ändrats på ett mycket genomgripande sätt. Det nya materialet tillåter t. ex. att nät står ute mycket lång tid utan att förstöras. Redskapen är lätta att sköta och fiska samtidigt mycket effektivt.

Det har inte heller gått att undvika att landets fiskevatten påverkats negativt av den ökade industrialiseringen, som har bidragit till att i olika situationer skapa ytterligare konflikter eller skärpa redan befintliga. Kraftverksutbyggnader, utsläpp av föroreningar till vatten och luft, sandtäkt och muddringsarbeten är välkända exempel på åtgärder som påverkat fisket. Den pågående försurningen utgör f. n. det kanske allra svårastehotet mot våra fiskevatten.

Trots att det föreligger ovanligt goda biologiska förutsättningar för fiske i vårt land har det således uppstått en situation som innebär att inskränkningar i den fria fiskerätten kan behöva göras. Genom våra förslag under andra avsnitt – t. ex. frisläppande av fiske med handredskap vid vissa kust-

sträckor samt i de stora sjöarna – har vi dock sökt åstadkomma bättre och utökade fiskemöjligheter totalt sett. Dessutom föreslår vi en kraftig upprustning av fiskevårdens resurser.

I en situation, där en begränsning är nödvändig, menar vi att det fiske inte kan få fortsätta i oreglerade former som sker på fritid med sådana redskap som nät, garn, skötar, ålryssjor, tinor etc. och som syftar till försäljning av fångsten. Detta fiske rycker undan grunden för ett rationellt och lönsamt yrkesfiske samtidigt som det inverkar negativt på möjligheterna till fritidsfiske.

6.3.1 *Yrkesfiskelicens*

6.3.1.1 Ändamålet med licens och verkan av licensinnehav

Riksdagen har genom beslut 1978-05-10 (rskr 272) godkänt de i prop. 1977/78:112 förordade grunderna för licensiering av yrkesfisket. I förordningen (1978:517) om licens för yrkesfiske har regeringen meddelat bestämmelser om bl a vem som skall kunna erhålla licens.

Syftet med den beslutade licensieringen av yrkesfisket är i första hand att skapa garantier för att det statliga stödet till fisket, främst rationaliseringsstödet och prisstödet, kommer yrkesfisket till del. Licensieringen innebär däremot inte att yrkesfiske som sådant skall vara underkastat tillståndstvång.

Propositionen grundas på fiskerikommitténs förslag i betänkandet Fiskerinäringen i framtiden (SOU 1977:74). I sitt betänkande framhåller fiskerikommittén att fångsttekniken inom fisket utvecklats snabbt under senare år och att fisket härigenom kunnat bedrivas på ett tekniskt mer effektivt sätt. Följden härav har blivit överfiskning av värdefulla fiskbestånd, vilket i sin tur lett till olika beslut om begränsning av fångsterna. Enligt kommittén kommer med all sannolikhet alla viktigare fiskarter i havet att i framtiden vara föremål för fångstbegränsning antingen genom internationella överenskommelser eller beslut av kuststat. Detta ställer enligt kommittén mycket stora krav på planering av fiskets omfattning och inriktning. För att fisket skall kunna bedrivas rationellt och fiskeflottan utnyttjas så effektivt som möjligt krävs att fiskeflottans totala fångstkapacitet är väl anpassad till den önskvärda produktionsvolymen inom fisket. Den planering som erfordras bör enligt kommittén åvila samhället i samarbete med näringen i dess helhet.

Kommittén framhåller vidare att även inom kustfisket och insjöfisket tillgången på fisk och fångstmöjligheternas utveckling i många områden är svåra att överblicka för en enskild fiskare som vill etablera sig i näringen. För att de stödåtgärder som kommittén föreslår skall få avsedd effekt är det enligt kommittén nödvändigt att på ett administrativt enkelt sätt kunna avgränsa det yrkesmässiga fiske, som skall få del av stödet, från andra former av fiske, t ex fritids- och husbehovsfiske.

Departementschefen, statsrådet Dahlgren, delar kommitténs uppfattning (prop. 1977/78:112 s. 75) att en planering av fisket bl a förutsätter att yrkesfisket kan avgränsas från andra former av fiske. Med yrkesfiske avser departementschefen därvid sådant fiske som utgör vederbörandes huvudsakliga inkomstkälla eller eljest är av betydelse för vederbörandes försörjning. Departementschefen inkluderar i yrkesfisket uttryckligen också binäringsfisket.

Vi framhöll i vårt remissyttrande över fiskerikommitténs betänkande att det vad gäller fördelningen av tillgängliga fiskresurser är självklart att havsfisket bör förbehållas yrkesfisket. Yrkesfiskets intressen måste också i kust- och insjövatten tillmätas stor betydelse. Beträffande dessa vatten borde dock enligt vår uppfattning i högre grad än kommittén synes ha gjort beaktas det stora rekreativa värde fritidsfiske med företrädesvis handredskap har för allmänheten. Vi framhöll att inom sådana kust- och inlandsvatten, där varje svensk medborgare har rätt till fiske enligt FL, borde licensierat yrkesfiske samt handredskapsfiske principiellt betraktas som lika parter. Båda utövandeformerna borde där ha rätt att få del av det möjliga fångstuttaget. Yrkesfiskarna och handredskapsfiskarna fiskar i stort sett efter skilda arter. Av denna anledning ansåg vi att konfliktriskerna, vad fångstuttaget beträffar, torde bli förhållandevis små vid en prioritering av nämnda två fiskarekategorier.

Grundläggande för de frågor som nu behandlas är att yrkesfiskets och handredskapsfiskets inriktning är så olika. Yrkesfisket producerar livsmedel och fordrar för att ge sina utövare ett gott ekonomiskt utbyte rationella fångstmetoder och tillgång till stora fiskevatten. Handredskapsfisket däremot har för utövaren i första hand rekreativ betydelse. Det kustnära förvärvsfisket och det icke-yrkesfiske, som utövas med andra redskap än handredskap, främst då nät, är i motsats till handredskapsfisket inriktat på huvudsakligen samma arter. Vad nu sagts gäller även de allmänna vattenområdena och de enskilda frivattnen i de stora sjöarna.

6.3.1.2 Principer för licensgivning

Vad gäller principerna för licensgivningen har riksdagen genom sitt beslut godtagit det förslag departementschefen framlagt i prop. 1977/78:112. Enligt departemenschefen (s. 75) bör licens kunna avse antingen fiskelag som bedriver yrkesfiske med visst fartyg eller enskild yrkesfiskare. Vid prövning av frågan om licens bör beaktas tillgången på fisk och förutsättningarna i övrigt att bedriva ett rationellt fiske. Samtidigt bör enligt vad som anförs i propositionen beaktas möjligheten att avsätta fångsterna och att förutsättningar finns att nå en med inkomstmålet avsedd ekonomisk och social standard. Licens bör enligt departementschefen kunna meddelas för viss tid eller t. v. och förbindas med särskilda villkor och föreskrifter. Sådant villkor kan vara skyldighet att lämna vissa uppgifter.

Vid licenssystemets införande bör enligt departementschefen licens normalt kunna beviljas den som under en period av tolv månader dessförinnan har bedrivit yrkesfiske under minst sex månader, om inte särskilda skäl föranleder annat. Sådant särskilt skäl kan t. ex. vara att vederbörande är heltidssysselsatt inom annat yrke. Vid prövning av huruvida yrkesfiske föreligger bör hänsyn tas till om vederbörande är registrerad som skattskyldig för mervärdeskatt. Vidare bör i detta sammanhang licens kunna beviljas den som utan att uppfylla de nu angivna förutsättningarna kan anses bedriva yrkesfiske. Omständigheterna i det enskilda fallet bör således enligt departementschefen beaktas vid prövningen.

Det förslag till licensiering, som framlagts i propositionen och som ligger till grund för förordningen om licens för yrkesfiske, syftar i första hand till att avgränsa de fiskare, som skall få del av statliga stödåtgärder, från andra grupper av fiskare. Licensieringen bör enligt departementschefen inte innebära förbud mot yrkesfiske för dem som inte har licens.

6.3.1.3 Överväganden och förslag

En grundläggande förutsättning för våra förslag är att yrkesfisket kan avgränsas från annat fiske.

Vi har därvid funnit att vi i huvudsak kan ansluta oss till de riktlinjer som riksdagen beslutat beträffande licensieringen av yrkesfisket.

Vi anser dock att yrkesfiskelicens inte enbart skall ligga till grund för möjligheten att erhålla ekonomiskt stöd. Den bör dessutom ge företräde till fiske med olika redskap inriktade på fiske för avsalu. En licens bör även berättiga till fiske inom sådana områden där beståndet inte tål ett fritt fiske från allmänhetens sida eller där utrymmet för fiske är begränsat.

Enligt förordningen (1978:517) om licens för yrkesfiske skall såsom tidigare nämnts licens kunna meddelas enskild person samt fiskelag som bedriver eller ämnar bedriva yrkesfiske med visst fartyg. Licensen skall meddelas av fiskeristyrelsen då fråga är om fiske med fartyg som är att anse som skepp i sjölagens mening samt i övriga fall av fiskenämnd. Med skepp avses enligt 2 § första stycket sjölagen (1891 nr 35 s. 1) fartyg, vars skrov har en största längd av minst tolv meter och en största bredd av minst fyra meter. Vi finner begreppet fiskelag oklart och föreslår i stället att licens skall kunna meddelas för enskild person samt för skepp i sjölagens mening. Licens för skepp bör meddelas av fiskeristyrelsen samt personliga licenser av fiskenämnd.

Befälhavaren och i andra hand redaren/ägaren bör svara för att fartyget har licens. Fördelen med att låta den som deltar i fiske från skepp med licens anses som yrkesfiskare är liksom beträffande licens för fiskelag att den som tillfälligt biträder med fisket inte behöver skaffa personlig licens.

I förhållande till det system vad gäller licenser som beslutats av regeringen, dvs. personliga licenser och licenser för fiskelag som bedriver eller ämnar bedriva fiske med visst fartyg, synes vårt förslag angående personliga licenser och licenser för skepp leda till att ett större antal personliga licenser kommer att behöva utfärdas. I den mån flera fiskare tillsammans bedriver fiske med en båt som är mindre än 12 x 4 m, skall nämligen enligt vårt förslag samtliga ombordvarande fiskare ha personlig licens, medan enligt bestämmelserna i förordningen om licens för yrkesfiske en licens kan beviljas för hela fiskelaget. Med hänsyn till syftet med vårt förslag anser vi detta vara en önskvärd begränsning av antalet kollektiva licenser, särskilt som någon nedre gräns för antalet medlemmar i fiskelag inte angetts i förordningen.

Vi finner inte anledning att frångå av riksdagen godkända riktlinjer beträffande vilka fiskare som bör kunna få licens. Vi vill emellertid något mer i detalj försöka definiera begreppet yrkesfiskare.

Med yrkesfiskare avser vi person, som bedriver fiske som enda yrke eller *i kombination med* annan verksamhet. Inkomsten från fisket skall därvid

vara av betydelse för vederbörandes försörjning. Detta kan vara fallet inte endast när fisket utgör vederbörandes enda yrke utan även när fisket bedrivs som komplement till annan näring eller yrkesutövning, som inte ger full utkomst (binäringsfiske). Som exempel kan nämnas den som bedriver fiske i s. k. skärgårdsföretag. Också i de fall fisket utgör en förutsättning för fortsatt bosättning och yrkesutövning i bygden, bör yrkesfiskelicens kunna meddelas. Den som bedriver fiske *vid sidan av* heltidsarbete inom annan verksamhet eller som under viss kortare tid av året helt ägnar sig åt fiske, medan han i övrigt är heltidssysselsatt inom annat verksamhetsområde bör enligt vår uppfattning inte anses uppfylla kraven för licens.

Vid prövning av licensfrågor bör de lokala förhållandena i olika delar av landet beaktas. Det gäller t. ex. årstidsvariationer, fisktillgång, arter som fiskas, fiskebestämmelser samt fiskets inriktning och struktur (havsfiske, kustfiske, insjöfiske). Även regionalpolitiska aspekter bör vägas in.

6.3.2 *Redskap förbehållna yrkesfiskare*

Vissa redskap är av sådan typ och storlek att de i huvudsak används för fiske inriktat på försäljning av fångsten. Rätten att fiska med sådana redskap bör enligt vår mening förbehållas yrkesfiskare.

De redskap som av detta skäl enligt vår uppfattning bör förbehållas yrkesfiskare är fasta redskap, trål, snörpvad, snurrevad, landvad samt nät (garn, skötar) med större höjd än två meter ävensom laxlinor och laxdrivlinor.

6.3.2.1 Fasta redskap

Bland redskap avsedda för fiske, som är inriktat på avsalu, märks bl. a. de fasta redskapen. Fiske med sådana redskap regleras i 17–18 §§ förslaget till lag om fiske. Tillstånd till fiske med fast redskap på allmänt vatten samt på enskilt vatten vid västkusten skall enligt vårt förslag endast kunna meddelas yrkesfiskare. I de fall fisket med fasta redskap bedrivs med stöd av enskild fiskerätt i annat enskilt vatten kan förbehållet för yrkesfiskare inte upprätthållas av fiskerättsliga skäl. Vad gäller innebörden av bestämmelserna angående tillståndskrav för fiske med fasta redskap hänvisas i övrigt till avsnitt 6.3.4.

6.3.2.2 Rörliga redskap

Trålen är utan jämförelse det viktigaste yrkesfiskeredskapet och det föreligger ingen anledning att tillåta annan än yrkesfiskare att använda detta redskap. Detsamma gäller vadredskapen; särskilt den typ av snörpvad som allmänt benämns ringnot. Också fiske med laxlinor och laxdrivlinor är i huvudsak inriktat på försäljning av fångsten och bör därför förbehållas yrkesfisket. Detta gäller även fiske med vissa djupare nät – t. ex. makrillgarn, laxgarn, sillgarn och strömmingsskötar.

Vid bedömningen av i vilken utsträckning sådana nät bör förbehållas yrkesfisket har vi funnit att ett förbud för allmänheten att fiska med nät

bör begränsas till nät med större höjd än två meter. Förbudet bör avse den sammanlagda näthöjden i det fall t. ex. flera nät fogas samman. Genom den föreslagna begränsningen kommer emellertid exempelvis s. k. 6-fotsnät fortfarande att bli tillåtna för allmänheten.

Syftet med vårt förslag att förbehålla vissa redskap för yrkesfiskare är att begränsa deltidsfiskets omfattning. Det bästa resultatet erhålls därvid om begränsningen av nätfisket gäller allt fiske på såväl allmänt som enskilt vatten. En begränsning av detta slag är emellertid en s. k. fördelningsbestämmelse, dvs. den fördelar fisket mellan olika kategorier fiskande. Den kommer därför att medföra ersättningsanspråk från fiskerättsägarna på ostkusten, eftersom dessa bedriver sitt fiske med stöd av enskild fiskerätt. Ett ersättningsförfarande skulle medföra stora utrednings- och rättegångskostnader. Vi anser att det skulle vara oekonomiskt att låta ersättningsförfarandet omfatta endast de rörliga redskap, som bör förbehållas yrkesfisket. Inlösen borde i så fall omfatta allt fiske med rörliga redskap. Vi har emellertid i annat sammanhang (jfr avsnitt 6.2.1.2) avvisat denna tanke med hänsyn till de höga kostnader ett sådant förfarande skulle medföra.

En begränsning av allmänhetens rätt att fiska med vissa nät på allmänt vatten och med stöd av frifiskerätt på enskilt vatten kan leda till att värdet av den enskilda fiskerätten ökar. Värdeökningen kan uppkomma t. ex. genom att fiskerättsägare som själv fiskar får mindre konkurrens i den mån hans vatten omfattas av frifiskerätt samt genom att fiskerättsägare, som inte själv nyttjar fisket, kan arrendera ut detta till högre pris till följd av ökad efterfrågan. Beträffande Norrlandskusten kan den enskilda fiskerätten få ett värde som den inte har idag.

Vi har i avsnitt 6.2.1.2 anfört att frågan om ytterligare åtgärder bör vidtas på södra ostkusten, i första hand inlösen av fisket, skall tas upp på nytt vid utgången av år 1985 i den mån upplåtelser av fiske då inte förekommer i godtagbar omfattning. Med anledning härav har vi för att inte dessförinnan öka värdet av den enskilda fiskerätten övervägt att avvakta med att införa förbud för allmänheten att använda större nät till dess denna prövning skett. Den reduktion av deltidsfisket, som vi anser skulle kunna uppnås till följd av en begränsning av nätfisket, skulle emellertid i så fall utebli för obestämd tid. Det kan vi från våra utgångspunkter inte acceptera, även om detta alternativ skulle kunna innebära att kostnaden för en eventuell inlösen av fisket med rörliga redskap på södra ostkusten efter år 1985 blev lägre.

Vi föreslår sålunda att fiske med nät med större höjd än två meter skall förbehållas yrkesfiskare vid fiske på allmänt vatten samt på enskilt vatten i den mån fisket inte bedrivs med stöd av enskild fiskerätt. Genom detta förslag kan såsom nämnts i det föregående viss värdeökning vad gäller den enskilda fiskerätten uppkomma samtidigt som det fiske som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt inte berörs av förbudet. Vi anser emellertid att den begränsning av deltidsfisket som förslaget kan antas medföra uppväger dessa nackdelar. Därutöver kan anföras att förslaget innebär ett begränsat ingrepp i allmänhetens nätfiske samt att även beståndsvårdande skäl – framför allt ifråga om laxartad fisk – talar för den föreslagna lösningen.

Bestämmelsen bör träda i kraft tre år efter lagens ikraftträdande. Härigenom torde ersättningsanspråk gentemot staten kunna undvikas vad gäller

inlösen av sådana redskap, som till följd av de nya bestämmelserna inte längre kan användas av allmänheten.

Det bör uppmärksammas att innehav av yrkesfiskelicens enligt vårt förslag inte automatiskt medför rätt till obegränsat fiske med samtliga yrkesfiskeredskap. I licensen skall enligt 21 § i förslaget till lag om fiske anges typ och antal redskap som vederbörande yrkesfiskare har rätt att använda.

Beträffande trålfiske bör framhållas att denna fiskemetod enligt 7 § fiskeristadgan (1954:607) är en i princip förbjuden fångstmetod. Genom bestämmelser i trålfiskeförordningen (1976:32) har emellertid stora vattenarealer öppnats för trålfiske i större eller mindre utsträckning. Trålfiske har dock inte i något fall tillåtits på enskilt vatten.

För rätten att fiska med trål har i trålfiskeförordningen uppställts vissa villkor. Vid sydkusten och ostkusten får trålfiske sålunda bedrivas endast för fångst av fisk avsedd för mänsklig konsumtion eller för betesändamål. För olika trålfiskeområden gäller därjämte särskilda villkor beträffande bl. a. maskstorlek, dragbåts motorstyrka och rapporteringsskyldighet.

Vi föreslår (avsnitt 6.7) att förbudet mot trålfiske ändras till att trålfiske blir tillåtet inom de områden som anges i trålfiskeförordningen. Detta innebär ingen ändring i sak. En grundförutsättning för att trålfiske skall tillåtas inom visst område skall således även framdeles vara att hänsyn till fiskets vård och bedrivande medger detta.

Vad nu sagts innebär att trålfiske på enskilt vatten över huvud inte kan komma i fråga annat än i undantagsfall. I några delar av landet har dock det enskilda vattnet sådan omfattning att trålfiske kan bli aktuellt. Detta gäller bl. a. svenska Nedertorneå sockens skärgård samt Mälaren, där allt vatten är enskilt.

Trålfiske har sedan år 1959 bedrivits vid Norrbottens läns kust såsom försöksverksamhet. Fisket har varit inriktat på siklöja och försöksverksamheten har endast omfattat fiske på allmänt vatten (jfr avsnitt 2.1.3.3)

Sedan Norrbottens kustfiskareförbund i skrivelse 1971-01-15 hos jordbruksministern hemställt att trålfiske skulle tillåtas på allmänt vatten inom Norrbottens län samt försöksvis även på enskilt vatten inom svenska Nedertorneå sockens skärgård beslöt Kungl. Maj:t 1974-12-20 att lämna framställningarna utan annan åtgärd än att handlingarna i ärendet överlämnades till oss. Norrbottens kustfiskareförbund hade i sina framställningar föreslagit att trålfiske endast skulle få utövas efter särskilt tillstånd och att sådant tillstånd endast skulle lämnas yrkesfiskare eller annan fiskare för vars försörjning fiske var av väsentlig betydelse.

Trålfiskeförsöken i Norrbottens län kan anses vara avslutade. Trålfisket efter siklöja har utvecklats till ett mycket betydelsefullt yrkesfiske. Den nedgång som tidigare kunde märkas i det norrbottniska kustfisket har därigenom förbytts i en motsvarande uppgång av stor betydelse för hela fisket i denna landsända. Det är därför enligt vår mening angeläget att trålfisket får bedrivas även i framtiden och att det därvid förbehålls personer som är yrkesfiskare. Resursen synes tåla den nuvarande beskattningen. Ett ohämmat fiske med trål skulle dock kunna påverka beståndsutvecklingen i negativ riktning. Det starkaste motivet för att tillståndsbelägga fisket är emellertid det faktum att de tillåtna trålfiskeområdena endast rymmer ett visst antal fiskelag.

Vårt förslag att trål skall vara ett fiskeredskap, som är förbehållet yrkesfiskare, och att i tillstånd att använda detta redskap skall kunna intas olika begränsningar tillgodoser sålunda de önskemål Norrbottens kustfiskareförbund framfört vad gäller trålfiske på allmänt vatten.

Om fiske med trål tillåts på enskilt vatten längs Norrlandskusten uppkommer vissa problem. Trål är fiskerättsligt ett rörligt redskap. Fisket med samtliga sådana redskap är vid Norrlandskusten fritt för varje svensk medborgare med undantag för fisket efter lax. Frifiskerätten tillkom främst för att bereda ökade utkomstmöjligheter för yrkesfiskare som saknade strandrätt (prop. 1950:60 s. 42 och 66 samt 3LU 1950:23 s. 24). Fiskerättsägarna har till följd av 1950 års ändringar i fiskelagstiftningen fått ersättning för det intrång i den enskilda fiskerätten som frifiskerätten med rörliga redskap innebar. Fiskerättsägarna kan därför inte hindra trålfiske på det enskilda vattnet och inte heller fordra ersättning av staten om trålfiske tillåts även om trålfiske var en förbjuden fångstmetod vid den tidpunkt intrångsersättningen bestämdes.

Eftersom endast intrångsersättning utgått i anledning av 1950 års lagändringar och fiskerätt, som frigivits för allmänheten, inte inlösts av staten bedriver fiskerättsägarna fiske på sitt enskilda vatten med stöd av enskild fiskerätt. Vi har såsom tidigare nämnts för att undvika ersättningsanspråk föreslagit att bestämmelsen att endast yrkesfiskare skall få använda vissa redskap inte skall gälla fiske som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt. Detta får till följd att om trålfiske tillåts på enskilt vatten de enskilda fiskerättsägarna får rätt att på sitt vatten bedriva sådant fiske oavsett om de är yrkesfiskare eller inte. Detta kan få inte önskvärda konsekvenser särskilt som varje delägare i ett skifteslag är fiskerättsägare och fiskerätt kan upplåtas.

Vi finner sålunda att trålfiske från fiskerättslig synpunkt kan tillåtas på enskilt vatten vid Norrlandskusten men att ett sådant medgivande får till följd att även enskilda fiskerättshavare får rätt att bedriva trålfiske även om de inte är yrkesfiskare. Eftersom svårigheter därmed kan uppkomma att få till stånd en med hänsyn till fiskets vård och bedrivande erforderlig begränsning av trålfisket torde denna fiskemetod under nuvarande fiskerättsliga förutsättningar inte böra tillåtas på enskilt vatten.

Också vad gäller Mälaren (jfr avsnitt 2.4.3.5) omfattar frifiskerätten samtliga rörliga redskap (18 § FL). Av motiven till FL framgår visserligen en tydlig skillnad i fråga om syftet med frifiskebestämmelserna i förhållande till det tidigare behandlade frifisket längs Norrlandskusten,där syftet i första hand var att tillgodose yrkesfisket. I förarbetena till förslaget att medge allmänheten rätt att fiska med rörligt redskap inom vissa delar av Mälaren uttalade departementschefen, statsrådet Sträng, (prop. 1950:60 s. 49) att han för egen del fann starka skäl tala för att befolkningen i städer och andra samhällen kring denna sjö borde ha tillgång till åtminstone något vatten där rekreationsfiske fritt kunde utövas. Därmed vanns enligt departementschefen indirekt en fördel också för yrkesfiskarna genom att konkurrensen om fiskearrendena minskade.

Det har mot bakgrund härav ifrågasatts om frifiskerätten omfattar trålfiske. Vi finner att lagtextens utformning bör tillmätas avgörande betydelse även om trålfiske inte var aktuellt i Mälaren vid den tidpunkt intrångsersättningen för frifiskerätten bestämdes. En motsatt uppfattning skulle för övrigt leda

till att allt sådant fiske, som inte var aktuellt vid tidpunkten för frifiskerättens införande, fortfarande skulle vara att anse som enskilt. En sådan tolkning saknar stöd i lagtext och förarbeten.

Vi finner sålunda att samma fiskerättsliga förutsättningar föreligger vad avser trålfiske på frivattnen i Mälaren som på enskilt vatten vid Norrlandskusten. Samma svårigheter att få till stånd en med hänsyn till fiskets vård och bedrivande erforderlig begränsning av trålfiske föreligger därmed även i Mälaren. Vi finner oss därför inte böra föreslå att trålfiske skall tilllåtas.

6.3.3 *Licensområden*

I föregående avsnitt har vi föreslagit bestämmelser avsedda att gagna det svenska yrkesfisket. Vi har därjämte övervägt olika förslag för att skapa bättre möjligheter till fritidsfiske för allmänheten på allmänt vattenområde och på de s. k. enskilda frivattnen och samtidigt ytterligare skydda yrkesfisket från otillbörligt intrång från deltidsfiskets sida.

De förslag, som därvid i första hand kommit i fråga, är förbud att bedriva fiske med rörliga nätredskap under veckoslut, generella redskapsbegränsningar vad gäller exempelvis antal nät samt utläggande av särskilda områden, inom vilka fiske i princip endast skulle få bedrivas av yrkesfiskare och handredskapsfiskare.

Ett nätfiskeförbud under veckosluten skulle enligt vår uppfattning kunna begränsa deltidsfisket högst väsentligt. Ett sådant förbud skulle t. ex. innebära att det inte längre fanns någon större möjlighet för deltidsfiskare att sälja fisk under dagar då yrkesfisket inte hade någon fångst till försäljning. Ett förbud av ifrågavarande slag skulle emellertid drabba även dem, som fiskar med nät under sin fritid utan att konkurrera med yrkesfisket. Ett veckoslutsförbud skulle för deras del innebära en kraftig begränsning av möjligheterna till en meningsfull fritidssysselsättning. Även om ett veckoslutsförbud skulle medföra en önskvärd minskning av deltidsfisket, har vi med hänsyn till att förbudet skulle kunna drabba den fiskande allmänheten på ett inte godtagbart sätt, avstått från att föreslå en sådan bestämmelse.

Från såväl yrkesfiskets som fritidsfiskets organisationer har framhållits önskvärdheten av att alla andra redskap än handredskap i fortsättningen förbehålls det licensierade yrkesfisket. Vi har i anledning därav övervägt generella redskapsbegränsningar.

Sådana bestämmelser skulle innebära att det s. k. husbehovsfisket, som utövas med andra redskap än handredskap, inte skulle kunna fortsätta. Vi menar att en sådan reglering inte är önskvärd. Husbehovsfisket är för kustbefolkningen en naturlig och stimulerande fritidssysselsättning samtidigt som det kan utgöra en av förutsättningarna för fortsatt bosättning i skärgården.

Redskapsbegränsningar kan emellertid vara av mindre omfattande slag och kan t. ex. innebära att annan än yrkesfiskare inte får använda mer än visst antal nätredskap. En begränsning av detta slag skulle utan tvekan avsevärt minska det s. k. deltidsfisket. Ett sådant system skulle dock mycket lätt kunna kringgås. Inte ens en mycket omfattande fisketillsyn skulle vara tillräcklig för att kontrollera efterlevnaden. Samtidigt skulle det innebära en alltför kraftig generell begränsning av fisket inom områden, där anledning

till särskilda inskränkningar inte föreligger.

Vi har i stället valt att föreslå att särskilda områden – licensområden – skall kunna läggas ut. Inom dessa områden skall yrkesfiskare ha rätt att fiska med de redskap som anges i licensen, medan andra fiskande får fiska enligt de bestämmelser som gäller för området.

Licensområden skall enligt förslaget kunna läggas ut på allmänt vatten samt på enskilt vatten vid väst- och sydkusten och vid Gotland.

Genom utläggande av licensområde kan inte sådant fiske regleras som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt. Om våra förslag till ändringar i fiskerätten genomförs, kommer denna inskränkning att på västkusten beröra endast visst fiske efter ostron och på sydkusten och vid Gotland fiske med fast redskap.

Licensområden skall enligt vårt förslag kunna läggas ut i vatten där

A) ett obegränsat fiske inte kan fortsätta eftersom resursen då hotas samt yrkesfisket och fisket med handredskap anses böra ges företräde framför annat fiske eller
B) fisket med t. ex. nät är så omfattande att yrkesfisket och handredskapsfisket inte får tillräckligt utrymme.

Omfattningen av ett licensområde bör vara helt beroende av förutsättningarna i det enskilda fallet. Licensområden, som läggs ut för att i första hand tillvarata yrkesfiskets intressen, bör sannolikt vara ganska omfattande för att få avsedd effekt, medan licensområden som tillkommer främst för att underlätta fisket med handredskap åtminstone i vissa fall kan vara mindre.

Vi har inte funnit anledning att närmare reglera licensområdenas omfattning. Detaljerade bestämmelser i detta avseende skulle kunna leda till att den myndighet, som kommer att pröva behovet av licensområden och omfattningen av dessa, låses i sitt handlande. Tanken är att licensområdena i varje särskilt fall skall svara mot det lokala behovet. Om detta behov motiverar att licensområde läggs ut över ett stort område möter detta i och för sig inget hinder. Det finns inte heller något som hindrar att ett licensområde i visst fall omfattar endast en mindre kuststräcka t. ex. vid en älvmynning.

Vi avser med vårt förslag om licensområden att tillskapa ett instrument som gör det möjligt att i framtiden reglera fisket. Det kan antas att behovet av reglering är större i t. ex. storstadsregioner än i mindre tätbefolkade områden samtidigt som fisket i glesbygd sannolikt inte behöver regleras över huvud taget.

Bestämmelserna för fiske inom ett licensområde, bör enligt vår mening kunna utformas enligt följande alternativ.

A) Yrkesfiske och fiske med handredskap tillåts, varjämte dispens eventuellt bör kunna ges annan än yrkesfiskare vad gäller fiske med andra redskap än handredskap.
B) Yrkesfiske samt fiske med handredskap och de ytterligare redskap som bedöms lämpliga inom visst område tillåts.

Bestämmelserna enligt alternativ A är avsedda för sådana områden inom eller i närheten av storstadsregioner och andra tätbefolkade delar av landet där begränsningar i allmänhetens fiske erfordras, medan bestämmelserna

enligt alternativ B kan antas vara till fyllest när sådana restriktioner anses behöva införas inom andra områden.

Beslut om utläggande av licensområde fordrar såväl god kännedom om de lokala förhållandena som möjlighet till erforderlig överblick.

Vi har övervägt om beslutsrätten bör tilläggas fiskenämnd eller fiskeristyrelsen. Den värdefulla kunskap om de lokala fiskeförhållandena som ledamöterna i fiskenämnderna får anses ha talar i och för sig för att beslut angående licensområden tas av dessa nämnder. Efter besvär skulle sådana beslut kunna prövas av fiskeristyrelsen och slutligen av regeringen.

Det förhållandet att fiskeristyrelsen enligt vårt förslag skall fastställa regionala fiskestadgor i vilka bl. a kommer att anges fredningsområden i anslutning till exempelvis älvmynningar utgör emellertid ett bärande skäl för att fiskeristyrelsen även skall besluta om utläggande av licensområde. Det är ofta möjligt att erhålla likartade resultat vad gäller fiskeutövningen inom visst område antingen man väljer licensområde eller fredningsområde. Det föreligger dock i och för sig en grundläggande skillnad mellan fredningsoch licensområde. Medan bestämmelserna angående fredningsområde inskränker eller utesluter möjligheten till fiske för samtliga fiskande är reglerna för licensområde fördelande mellan olika fiskarekategorier så att yrkes- och handredskapsfiske prioriteras.

Vi anser med hänsyn till vad som anförts att fiskeristyrelsen bör besluta om utläggande av licensområde men att initiativ till åtgärden bör kunna tas av fiskenämnd. I det fall annan än fiskenämnd tar initiativ skall yttrande alltid inhämtas från nämnden.

Enligt 8 kap 2 § RF skall föreskrifter om enskildas personliga ställning samt om deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes meddelas genom lag. Någon möjlighet för riksdagen att delegera denna normgivningsrätt föreligger inte. Enligt vad som framkommit vid underhandskontakter med statsrådsberedningen skulle beslut att lägga ut licensområde på enskilt vatten där frifiskerätt föreliggerutgöraett sådant beslut, som inte kan delegeras. Enda möjligheten att lägga ut licensområde på enskilt frivatten skulle alltså vara att i lag ange områdets omfattning. Ett sådant tillvägagångssätt skulle vara alltför svårhanterligt. Som tidigare sagts anser vi att fiskeristyrelsen efter hörande av fiskenämnd skall fatta beslut om utläggande av licensområde. En följd härav är att vi tvingats begränsa möjligheterna att lägga ut licensområde till allmänt vatten samt enskilt vatten vid västkusten, sydkusten och Gotland, där enligt förslaget den enskilda fiskerätten endast skall omfatta fiske efter ostron resp. fiske med fast redskap (jfr avsnitt 6.2.1.2). En följd av att användningsområdet begränsas till vissa kustavsnitt blir att det kommer att saknas möjlighet att meddela fördelande bestämmelser vad gäller det fiske, som på ostkusten bedrivs med stöd av frifiskerätt. Licensområde kan även här läggas ut på allmänt vatten. Fiske, som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt, kan ingå i fiskevårdsområde och fiskeutövningen därigenom regleras genom beslut på fiskestämma. Frifisket på enskilt vatten kan däremot endast regleras genom generella bestämmelser, som anknyter till fiskets vård och bedrivande.

Om det infördes en möjlighet för staten att lösa fisket med rörliga redskap i de områden, där frifiskerätt föreligger och där det anses påkallat att fördela fisket mellan olika fiskarekategorier, skulle licensområden kunna läggas ut

på enskilt vatten även på ostkusten. Vi har emellertid bedömt detta förfarande som olämpligt från flera synpunkter. Ett inlösensförfarande i varje särskilt fall skulle t. ex. sannolikt verka starkt hämmande på benägenheten att lägga ut licensområden. En utvidgning av ett licensområde skulle i ett sådant fall erfordra ett nytt inlösensförfarande vad gäller det nytillkommande fisket och ett beslut om att licensområdet inte längre skulle bestå skulle leda till att de fiskerättsliga förhållandena i området komplicerades.

Licensområde i enlighet med vad vi föreslagit har enligt vår mening avsevärda fördelar framför andra begränsningsåtgärder. Detta gäller t. ex. möjligheten att anpassa områdena till de lokala förhållandena. Tillsynen blir därjämte oftast ganska enkel till följd av att i allmänhet endast yrkesfiskares redskap får stå ute i vattnet. Särskild administration erfordras inte heller, eftersom licensiering av yrkesfisket är motiverad även av andra skäl.

6.3.4 *Tillstånd till fiske med fasta redskap*

Enligt 2 § FL får fast redskap sättas ut i allmänt vatten endast efter tillstånd av myndighet som regeringen bestämmer. Innehavare av enskild fiskerätt får dock inte vägras tillstånd att från det enskilda vattnet sträcka fast redskap vidare ut i allmänt vatten om detta prövas kunna ske utan men för annan fiskande. I 3 § FL finns därjämte en ovillkorlig rätt för innehavare av enskild fiskerätt vid kusten av Norrbottens län samt vissa kustavsnitt i Kalmar och Blekinge län ävensom vid Skånes östra och södra kuster att sträcka fast redskap vidare ut i allmänt vatten.

Enligt KK (1950:622) med bemyndigande för fiskeristyrelsen och länsstyrelserna att lämna tillstånd till utsättande av fast redskap i allmänt vatten, den s. k. utsättningskungörelsen, gäller att fiskeristyrelsen, om skäl därtill föreligger, beträffande visst allmänt vattenområde får medge att fast fiskeredskap får sättas ut där av varje svensk medborgare. Sådant medgivande får begränsas till att avse visst slags redskap eller viss tid. Innan medgivande lämnas bör fiskeristyrelsen samråda med länsstyrelsen i det län där vattenområdet är beläget. Enligt 2 § i samma kungörelse skall fråga om tillstånd för viss person att sätta ut fast fiskeredskap i allmänt vatten prövas av länsstyrelsen. I den mån annat inte följer av 2 § FL skall därvid företräde ges yrkesfiskare eller annan fiskare för vars försörjning fisket är av väsentlig betydelse. Om ärendet är av större betydelse för fiskerinäringen i orten eller andra skäl ger anledning därtill skall länsstyrelsen samråda med fiskeristyrelsen.

Medgivande, som före den 1 januari 1951, lämnats till utsättande av fast fiskeredskap i vatten utanför området för enskild fiskerätt äger i den mån vattnet alltjämt är att anse som allmänt fortfarande giltighet om inte länsstyrelsen eller, om medgivandet gäller för varje svensk medborgare, fiskeristyrelsen av fiskeritekniska skäl finner att medgivandet bör återkallas.

Genom KSkr 29 oktober 1897 (1897:94 s. 1) har varje svensk medborgare medgivits rätt att t. v. under september, oktober och november månader utanför Malmöhus läns kust från Falsterbo fyr till Kullen idka ålfiske med ryssjor i allt det vatten, som inte omfattas av strandägares enskilda fiskerätt. Enligt KK (1933:282) med vissa bestämmelser rörande fiskeriförhållandena

i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnen gäller för Öresund att danska fiskare har samma rätt som svenskar att bedriva fiske dock endast utanför sju meters djupkurva.

Genom KSkr 27 maj 1898 (1898:50 s. 2) är det t. v. tillåtet för varje svensk medborgare att utanför Blekinge läns kust idka ålfiske med fast fiskeredskap i allt det vatten som inte omfattas av strandägares enskilda fiskerätt, skattlagda ålfiskens rätt dock oförkränkt. Sistnämnda tillstånd har genom KBr 14 januari 1927 (1927:15) begränsats till att avse endast fiske med ålhommor med en höjd av högst 1,5 m.

Fasta redskap är i allmänhet utrymmeskrävande samt ofta utformade eller placerade på sådant sätt att de hindrar fiskens gång. Vi finner därför att fiske med fast redskap i havet samt i de stora sjöarna generellt skall fordra tillstånd. Sådant tillstånd bör meddelas av fiskenämnden i resp. län samt vad avser Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren den fiskenämnd som har ansvaret för fisket.

Eftersom fasta redskap är yrkesfiskeredskap bör tillstånd att bedriva fiske med sådana redskap på allmänt vatten samt på enskilt vatten vid västkusten förbehållas yrkesfiskare. En bestämmelse av denna innebörd står i överensstämmelse med utsättningskungörelsen (1950:622).

Vi föreslår därjämte att i samband med ikraftträdandet av förslaget till lag om fiske de generella medgivandena vad avser rätten till fiske med fast redskap vid Öresundskusten och Blekingekusten upphävs. Vad avser Öresundskusten är därvid att märka att överenskommelse dessförinnan måste träffas med Danmark. Vi har dock för vår del inte funnit anledning att i nuvarande skede ta kontakt med företrädare för de danska fiskerimyndigheterna. Den som före lagens ikraftträdande med stöd av de generella medgivandena bedrivit fiske med fast redskap vid Öresundskusten eller Blekingekusten och som inte kan erhålla yrkesfiskelicens bör under en övergångstid kunna medges rätt att fortsätta med sitt fiske.

Fisket med fast redskap på enskilt vatten är förbehållet innehavaren av enskild fiskerätt utom på västkusten. Detta innebär att vederbörande fiskerättsägare – frånsett västkusten – har en rätt att sätta ut fast redskap på det vatten som omfattas av fiskerätten och därför i princip inte kan vägras tillstånd. Tillstånd till fiske med fast redskap på enskilt vatten kommer därför i de flesta fall i praktiken närmast att innebära en registrering av redskapen. En fiskerättsägare kan inte vägras tillstånd att utsätta fast redskap exempelvis i syfte att annat fiske inom samma område skall främjas. Den som har rätt att med stöd av enskild fiskerätt bedriva fiske med fast redskap får emellertid utan rätt till ersättning finna sig i de inskränknigar som krävs av hänsyn till fiskets vård och bedrivande. Inskränkningar av sistnämnda skäl kan förekomma främst inom mynningsområden och i övrigt inom områden med hårt fisketryck eller eljest på kuststräckor där vandringsfisk hindras att nå sina reproduktionsområden. Genom att fordra tillstånd för fiske med fast redskap även på enskilt vatten vinns emellertid den fördelen att fiskenämnderna får god kännedom om antalet fasta redskap. Tillstånd bör förenas med skyldighet att lämna uppgift om fångstmängd m.m. Fiskenämnderna får härigenom ett avsevärt bättre underlag för sina bedömningar huruvida åtgärder till skydd för beståndet eller exempelvis utläggande av licensområden o.d. erfordras. Inskränkande bestämmelser som meddelas

av hänsyn till fiskets vård och bedrivande får inte vara av fångstfördelande karaktär, dvs. fördela fångsten mellan olika typer av redskap eller mellan olika kategorier av fiskande. Vi har av praktiska skäl begränsat det generella tillståndskravet till kusten samt de stora insjöarna, där frifiskerätt förekommer. I övriga insjövatten föreligger vanligen inte från allmän synpunkt samma behov av kontroll över förekomsten av fasta redskap. Omfattningen av fisket med fasta redskap bör i sådana vatten kunna regleras genom beslut av t. ex. fiskevårdsområde.

Den rätt som i dag tillkommer innehavare av enskild fiskerätt att på sitt enskilda vatten bedriva fiske med fast redskap är förenad med betydande rätt till utsträckning av det fasta redskapet på allmänt vatten. Utsträckningsrätten motiverades i förarbetena till FL (prop. 1950:60 s. 56 f) bl. a. av en önskan att nedbringa anspråken mot statsverket på ersättning för mistad fiskerätt till följd av lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde samt FL. Vi föreslår ingen ändring i den utsträckningsrätt som enligt FL tillkommer innehavare av enskild fiskerätt i vidare mån än att kravet på tillstånd utvidgas till att gälla all utsträckning på allmänt vatten.

6.3.5 *Bestämmelser till förmån för allmänhetens fiske*

6.3.5.1 Upplåtelse av fiske med handredskap genom myndighets beslut m. m.

Någon möjlighet att upplåta enskilt fiske mot fiskerättsägarnas vilja finns inte enligt svensk lag. Detta gäller även om fisket ingår i fiskevårdsområde eller är beläget inom naturreservat, som är avsett för allmänhetens friluftsliv.

Även om fiskeupplåtelser så långt det är möjligt bör ske på frivillig väg, kan det enligt vår mening ibland finnas behov av bestämmelser som möjliggör för samhället att ingripa för att bereda allmänheten tillgång till visst fiske. Detta gäller särskilt när fisket är av väsentlig betydelse för allmänheten såsom fritidsfiske, men fisket oaktat detta inte upplåts frivilligt av fiskerättsägarna eller upplåtelse sker på oskäliga villkor. Vi föreslår därför att länsstyrelse eller, om frågan rör fiske inom flera län, regeringen efter prövning i varje enskilt fall skall kunna besluta att fisket med handredskap skall upplåtas. Sådant beslut innebär inte att äganderätten ändras.

Enligt vår uppfattning bör det åligga såväl primär- som landstingskommun att när så erfordras ta initiativ för att få till stånd upplåtelser av ifrågavarande slag. Det fiske som enligt beslutet skall upplåtas bör förvaltas av den primär- eller landstingskommun som beslutsmyndigheten bestämmer.

Fiske som avses med beslut som nu sagts skall enligt vår uppfattning upplåtas till allmänheten på skäliga villkor. Vid bedömandet av vad som är skäligt bör beaktas såväl priset för upplåtelsen som fiskets kvalitet.

För att nå avsedd effekt med ett ingripande av myndighet vad gäller upplåtelse – dvs. goda möjligheter till fritidsfiske för allmänheten – torde det ibland kunna bli nödvändigt att i viss mån inskränka sådant fiske inom området som inte är föremål för tvångsupplåtelse. Om t. ex. fisket med handredskap på en älvsträcka upplåts efter beslut av myndighet, skulle det

åsyftade resultatet av beslutet helt kunna gå om intet, om inte samtidigt viss begränsning sker av t. ex. nätfisket i ifrågavarande vattenområde. Detta fiske, som alltså inte omfattas av tvångsupplåtelsen, förvaltas fortfarande av den enskilde fiskerättsägaren. Beslutsmyndigheten bör enligt vår mening i ett sådant fall kunna besluta om erforderliga inskränkningar i det fiske inom området som inte omfattas av tvångsupplåtelsen.

Frågan är om möjligheterna till myndighetsingripanden bör göras ännu mer omfattande.

En förutsättning för att det stora intresset för fritidsfiske skall kunna bevaras torde åtminstone i viss mån vara att fisktillgången är god. En alltför hård avfiskning i ett mynningsområde kan leda till att t. ex. lax och öring inte i tillräcklig omfattning kommer fram till ett område, som är beläget uppströms och som bedöms vara av väsentlig betydelse för fritidsfisket. För att skapa förutsättningar för eller vidmakthålla ett fritidsfiske av god kvalitet kan det i ett sådant fall vara önskvärt att omfattningen av fisket i mynningsområdet regleras. Ibland torde ett sådant problem kunna lösas genom frivilliga överenskommelser, men i vissa fall skulle sannolikt ett ingripande av myndighet utgöra enda lösningen.

Frågan är om tvångsingripande bör kunna ske såväl när det från fritidsfiskesynpunkt intressanta handredskapsfisket uppe i älven upplåtits frivilligt av fiskerättsägarna som när detta fiske upplåtits efter beslut av regeringen eller länsstyrelse. Sett från fritidsfiskarens synpunkt är det naturligtvis önskvärt att fisktillgången är god i ett kortfiskeområde oavsett om upplåtelsen är frivillig eller en följd av ingripande från myndighet. Denna uppfattning skulle tala för att tvångsingripande alltid skulle kunna ske för att få fram tillräckligt med fisk till ett område, där allmänheten har möjlighet att fritidsfiska. Det kan emellertid ifrågasättas om det är lämpligt att samhället genom tvångsingripanden medverkar till att vissa fiskerättsägare helt eller delvis får avstå från sitt fiske, även om det sker mot ersättning, till förmån för andra fiskerättsägare, oaktat dessa får betala för intrånget och därutöver upplåter visst fiske (t. ex. fiske med handredskap) till allmänheten. Vi föreslår, trots att vi är angelägna om att kvaliteten på fritidsfisket skall hållas så god som möjligt, att ingripanden av myndighet i nu förevarande avseende skall få göras endast för att säkerställa kvaliteten på fiske som omfattas av tvångsupplåtelse.

Myndighets beslut angående upplåtelse av fiske skall enligt förslaget avse viss tidsperiod. När denna period gått till ända skall fisket återlämnas till fiskerättsägarnas förvaltning om inte förlängning beslutas. Beträffande ansökan om förlängning gäller samma regler som för den ursprungliga ansökan. För beslut om förlängning skall dock fordras att fiskerättsägarna inte kunnat visa att de själva har för avsikt att driva upplåtelseverksamheten på godtagbara villkor.

När beslut om tvångsupplåtelse av visst fiske upphör att gälla försvinner samtidigt grunden för meddelande av inskränkningar i annat fiske inom ifrågavarande område samt i sådant fiske utanför området som haft betydelse för kvaliteten på det fiske som omfattats av upplåtelsebeslutet. De inskränkningar, som kan ha meddelats beträffande visst fiske, skall därför upphöra att gälla vid den tidpunkt då förvaltningen av det fiske, som omfattas av myndighets beslut angående upplåtelse, återgår till fiskerättsägarna. I

den mån begränsningar därefter erfordras för att upprätthålla en god kvalitet på fritidsfisket inom området – t. ex. en reduktion av fisket i mynningsområde – måste frivilliga överenskommelser träffas med dem, vilkas fiske inskränkningen skulle omfatta. Ett lämpligt tillvägagångssätt kan i ett sådant fall vara att bilda fiskevårdsområde av såväl fisket i älven som fisket i mynningsområdet. Därigenom erhålls en gemensam förvaltning av allt det fiske som berörs.

I fråga om ersättning med anledning av de myndighetsingripanden, som kan bli aktuella med stöd av de föreslagna bestämmelserna, bör reglerna i naturvårdslagen (1964:822) angående ersättning i samband med beslut vad gäller naturreservat äga motsvarande tillämpning.

6.3.5.2 Expropriation

På många platser i landet görs stora satsningar på turism samt byggs stugbyar och andra fritidsanordningar. Möjligheten att bedriva fritidsfiske utgör ofta en förutsättning för dessa projekt. Det rör sig här om ett varaktigt behov av tillgång till fritidsfiske för allmänheten. Detta varaktiga behov av fisketillfällen kan tryggas på olika sätt beroende på var området eller anordningen finns. Vid en kuststräcka, där fisket är fritt för envar, uppkommer inget problem. Om området eller anläggningen däremot finns vid vatten, där fisket är förbehållet enskilda fiskerättsägare, erfordras avtal med dessa för att få fisket upplåtet på kortare eller längre tid. Det torde dock kunna antas att det ibland skulle vara värdefullt att mer definitivt kunna disponera fisket i anslutning till t. ex. ett större turistområde eller en stugby; bl. a. för att kunna avgöra hur stor satsning som bör kunna göras på projektet. Med anledning härav föreslår vi att fiske inom område, som är av väsentlig betydelse för friluftslivet, skall kunna bli föremål för expropriation. Vi vill dock understryka att det genom en noggrann planering i flertalet fall torde vara möjligt att undvika att komma i ett sådant läge att expropriation behöver tillgripas.

Vi föreslår att expropriationsändamålen utvidgas så att äganderätten eller nyttjanderätten till visst fiske i anslutning till rekreationsområde eller fritidsanläggning skall kunna exproprieras utan att fastigheten i övrigt tas i anspråk. Något hinder synes inte föreligga mot att fisket vid expropriation av äganderätten därtill kommer att utgöra en särskild fastighet. Av förarbetena till FBL (prop. 1969:128 s. B 168 f) framgår beträffande frågan om bildande av särskilda fiskefastigheter bl. a. att fastigheter avsedda endast för utövande av sportfiske i och för sig kan bildas men att detta torde komma att ske ytterligt sällan på grund av dels förbudet mot en för fiskevården skadlig uppdelning av fiske, dels kravet på stadigvarande tillämpning av det ändamål för vilket fastigheten bildats. I enstaka fall kan det förekomma att fastighet av detta slag bör kunna tillskapas, t. ex. för att tillgodose kommuns behov av fritidsreservat med tillgång till fiske.

Det bör särskilt påpekas att upplåtelser av det fiske som varit föremål för expropriation skall ske till allmänheten på skäliga villkor t. ex. genom försäljning av fiskekort. Avsikten med expropriationen får alltså inte i något fall vara att skapa fiskemöjligheter uteslutande avsedda för innevånarna i exempelvis en stugby.

Utöver expropriationsrätt vad gäller fiske i anslutning till rekreationsområden och fritidsanläggningar bör möjlighet också föreligga att ta i anspråk mark med fiskerätt eller endast fiske, när det är motiverat av fiskevårdsskäl. Detta kan bli aktuellt t. ex. i samband med byggande av fisktrappa eller anläggning för fiskodling, för att säkerställa tillräcklig uppgång av vandringsfisk för avelsändamål eller för att möjliggöra vetenskapliga undersökningar och försök vad gäller fiske.

Enligt bestämmelse i 2 kap. 9 § första stycket VL har stat och kommun redan i dag rätt att i eller invid vattendrag anordna särskild fiskväg och att vidta andra anstalter för fiskets befrämjande. Nu nämnda åtgärder får dock inte utföras, om de medför skada eller olägenhet, som står i missförhållande till nyttan. I samband med meddelande av beslut angående anordnande av fiskväg eller vidtagande av andra fiskefrämjande åtgärder kan fiske inom visst område förbjudas. Det intrång som kan bli en följd härav är fiskerättsägare mot ersättning skyldig att tåla (2 kap. 14 § andra stycket VL). Bestämmelser om ersättning finns i 9 kap. VL. Enligt förarbetena till VL utgör inrättande av fiskodlingsanstalter det främsta exemplet på sådana åtgärder för fiskets befrämjande som kan vidtas med stöd av 2 kap. 9 § VL.

Vattenlagsutredningen har i sitt betänkande Revision av vattenlagen (SOU 1977:27) i 2 kap. 13 § första stycket i förslaget till ny vattenlag intagit en bestämmelse av i huvudsak samma innehåll som 2 kap. 9 § första stycket VL. Till skillnad från 2 kap. 9 § VL stadgas i förslaget inte något om tillåtligheten av företaget, utan den bedömningen får ske enligt de vanliga reglerna om allmänna förutsättningar för vattenföretag. Bland tillåtlighetsreglerna har särskilt bestämmelsen i 3 kap. 4 § i förslaget till ny vattenlag om en samhällsekonomisk bedömning utformats bl. a. med tanke på nu ifrågavarande företag. Denna regel ansluter till bestämmelsen i 2 kap. 9 § tredje stycket VL. Enligt stadgandet i 3 kap. 4 § i förslaget till ny vattenlag får vattenföretag, som medför att annans egendom skadas eller som förutsätter att sådan egendom tas i anspråk inte komma till stånd, om kostnaderna för företaget och olägenheterna av detta står i missförhållande till fördelarna därav från allmän och enskild synpunkt. Enligt vattenlagsutredningen medger paragrafen genomförande av företag som vid en strikt ekonomisk bedömning t. o. m. kan visa sig förlustbringande. Detta anges vara av betydelse inte minst i fråga om åtgärder som avses i 2 kap. 13 § i förslaget till ny vattenlag.

I 9 kap. 5 § i förslaget till ny vattenlag finns en bestämmelse om fiskeförbud. Bestämmelsen motsvarar med vissa redaktionella ändringar 2 kap. 14 § andra stycket VL. En erinran om fiskerättsägarens rätt till ersättning finns intagen i 9 kap. 7 § i förslaget till ny vattenlag.

Med stöd av bestämmelserna av i VL kan alltså vissa fiskevårdande åtgärder redan i dag vidtas mot fiskerättsägarnas vilja. Enligt vår uppfattning är dock dessa stadganden inte till fyllest. En utvidgning bör ske av möjligheterna till ingripande från samhällets sida. Vi syftar då särskilt på den situation som uppkommer, när fisket i ett mynningsområde är så omfattande att tillräckligt med lekfisk inte kan komma upp i vattendraget. I ett sådant läge kan beslutas att fisket i mynningsområdet skall reduceras på grund av fiskevårdsskäl. Ett beslut som förbjuder fisket helt under en längre period,

exempelvis flera år, torde dock inte vara möjligt att fatta annat än i undantagsfall. De beslut som kan fattas är till följd därav inte tillräckliga. Enligt vår uppfattning bör tillskapas en möjlighet att expropriera fiske, som utgör hinder för fiskevården. Det kan exempelvis röra sig om fisket med ett eller flera fasta redskap i ett mynningsområde i de fall detta fiske hindrar erforderlig uppgång av vandringsfisk för avelsändamål. Expropriationsrätten bör dock inte omfatta endast fiske i mynningsområden utan allt fiske som av fiskevårdsskäl bedöms böra tas i anspråk i sin helhet. Expropriationsmöjligheten skall utnyttjas endast i de fall frivilliga överenskommelser inte kunnat träffas.

Enligt gällande lagstiftning saknas möjlighet att förfoga över mark, vatten och fiske utan ägarens medgivande, när fråga är om utförande av vetenskapliga undersökningar och försök på fiskets område. Även om frivilliga överenskommelser är att föredra också i ifrågavarande fall, finner vi det angeläget att en möjlighet till expropriation införs även för att göra det möjligt att utföra sådana undersökningar och försök.

I Norge finns i lov den 6 mars 1964 om laksefiske og innlandsfiske bestämmelser angående expropriation av bl. a. fiske. Med stöd av dessa bestämmelser är det i Norge möjligt att expropriera mark, vatten och rättigheter om det erfordras för att vissa fiskevårdsåtgärder skall kunna vidtas eller om det är nödvändigt för att vetenskapliga undersökningar och försök skall kunna utföras vad gäller fiske. Expropriation av fiskerätt kan också förekomma för att förbättra allmänhetens fiskemöjligheter.

6.4 Avsalu

Syftet med våra förslag angående yrkesfiskeredskap och licensområden är bl. a. att begränsa ett inte önskvärt deltidsfiske. De åtgärder vi föreslagit kan emellertid inte helt hindra detta fiske. För att nå detta resultat torde en kompletterande reglering på avsalusidan vara nödvändig. En tänkbar lösning skulle t. ex. kunna vara förbud för annan än licensierad yrkesfiskare att sälja fisk eller föreskrift att all försäljning (förstagångsomsättning) av fisk skulle ske genom fiskförsäljningsorganisation.

Vad först gäller ett eventuellt försäljningsförbud för annan än licensierad yrkesfiskare skulle detta inte medföra några särskilda problem vad gäller fiske på allmänt vatten och fiske som utövas med stöd av frifiskerätt. En förbudsbestämmelse av ifrågavarande slag skulle alltså gälla för alla som fiskar på allmänt vatten samt på enskilt vatten med stöd av frifiskerätt. Problem uppkommer emellertid beräffande det fiske som bedrivs på enskilt vatten med stöd av enskild fiskerätt. Fiskerättsägare, som fråntas rätten att sälja sin fångst, torde ha rätt att kräva ersättning för den förlust han skulle åsamkas därigenom. Såsom exempel kan nämnas en fiskerättsägare på sydkusten, som fiskar ål med fasta redskap. Han vittjar redskapen två gånger i veckan och har därutöver heltidsanställning inom annan verksamhetsgren. Årsfångstens värde uppgår till ca 15 000 kr. Genom sin heltidssysselsättning inom annan verksamhet kan han sannolikt inte erhålla yrkesfiskelicens. Ett förbud för honom att sälja sin fångst skulle innebära att hans intäkter av fastigheten minskade med 15 000 kr per år. I den mån

han inte skulle kunna kompensera inkomstbortfallet genom arrendeintäkter skulle han med säkerhet fordra ersättning.

En möjlighet skulle vara att ge alla fiskerättsägare tillstånd att försälja fisk. En fråga att ta ställning till blev i så fall om rätten att sälja fisk borde omfatta all fisk fiskerättsägaren fångat – alltså även fisk som fångats på allmänt vatten eller med stöd av frifiskerätt på annans enskilda vatten. En bestämmelse som medgav detta skulle medföra att fiskerättsägaren kom i bättre läge än allmänheten när det gällde fångst från allmänt vatten och annan tillhörigt enskilt frivatten. Om rätten att sälja fångst å andra sidan skulle begränsas till att avse sådan fisk som fångats med stöd av enskild fiskerätt skulle stora bevissvårigheter omedelbart uppkomma. Frågan om viss fisk fångats på eget vatten eller inte skulle ofta vara nästan omöjlig att avgöra.

Det bör också observeras att var och en som har del i samfällt fiske är fiskerättsägare. Detta gör att fiskerättsägarnas antal i vissa områden kan vara betydande.

Ett annat problem är att fiskerätten kan arrenderas ut. Hela rätten behöver därvid inte arrenderas ut till en person, utan en uppdelning kan i princip ske på ett obegränsat antal personer. Om den automatiska försäljningsrätten omfattade även de personer, som genom att arrendera fiske, fiskar med stöd av enskild fiskerätt skulle detta med stor sannolikhet medföra en omfattande utarrendering och samtidigt leda till att värdet av den enskilda fiskerätten ökade.

En reglering vad gäller rätten till avsalu kan även utformas som en skyldighet att vid förstagångsomsättning sälja genom försäljningsorganisation. Ett leveranstvång av detta slag torde dock böra motsvaras av en rätt för de fiskande att alltid kunna få leverera sin fisk. Försäljningsorganisationerna skulle alltså ha skyldighet att ta emot all fisk som levererades till dem. En bestämmelse om leveranstvång skulle ställa stora krav på försäljningsorganisationerna. Detta gäller inte minst organisationernas möjligheter att ta emot fisk i olika delar av landet. För att bestämmelser om leveranstvång skulle få någon praktisk betydelse skulle det nämligen behöva finnas auktoriserade fiskuppköpare inte bara i större orter utan även på andra orter utefter våra kuster och i inlandet. Ett helt rikstäckande system skulle sannolikt vara svårt att åstadkomma.

I Norge finns Råfiskloven av den 14 december 1951. Denna lag är en ramlag som ger möjlighet att inom vissa områden beträffande vissa arter utfärda förbud att omsätta fisk som inte i första ledet omsatts genom en av vederbörande departement godkänd försäljningsorganisation. Undantag görs i princip för beredning av egen fångst. Bestämmelserna är straffsanktionerade. Med stöd av lagen har bestämmelser utfärdats för stora delar av norska kusten.

En bestämmelse om skyldighet att all leverans av fisk skall ske via försäljningsorganisationer skulle utan tvekan innebära en begränsning av deltidsfisket. Det torde nämligen bli mindre lockande att fiska vid sidan av ordinarie verksamhet, när all försäljning redovisas öppet och möjligheterna till kontroll från bl. a. skattemyndigheternas sida ökar. Genom rapporter från uppköparna skulle man vidare kunna se om yrkesfiskare eller andra fiskare levererade mest fisk och om fångstbegränsande åtgärder till skydd

för yrkesfisket erfordrades inom vissa områden.

En reglering på avsalusidan är enligt vår uppfattning nödvändig för att problemen med deltidsfisket helt skall kunna lösas. Frågan om hur denna reglering skall utformas bör emellertid bli föremål för fortsatt utredning.

6.5 Specialmotivering till förslaget till lag om fiske

Lagförslaget innehåller i förhållande till FL ett flertal bestämmelser, som inte direkt berör rätten till fiske. Vi föreslår därför rubriken Lag om fiske.

Allmänna bestämmelser m. m.

1 §

Förslaget motsvarar i huvudsak 1 § FL. Genom lag (1977:449) om ändring i FL erhöll reglerna om bestämmandet av svensk fiskezon sin nuvarande utformning. Dessa regler innebär att det ankommer på regeringen att bestämma fiskezonens omfattning. Regeringen har sedermera genom F 1977:642, senast ändrad genom F 1977:1182, fastställt fiskezonens omfattning samt därjämte föreskrivit att Sverige i Kattegatt skall utöva fiskerijurisdiktion förutom i den svenska fiskezonen även gemensamt med Danmark i en fiskezon mellan de svenska och danska zonerna.

Vi föreslår ingen ändring i nuvarande bestämmelser. I anslutning till vad som anförs beträffande lagförslagets rubrik har i första stycket "rätten till" fiske slopats.

2 §

Vi har vid utarbetandet av vårt lagförslag funnit det angeläget att i en av de inledande paragraferna fastställa innebörden av vissa beteckningar nämligen fast redskap, handredskap och yrkesfiskare.

Fast redskap

Definitionen av fast redskap överensstämmer med den definition som finns intagen i 2 § tredje stycket FL.

Vi har inom utredningen övervägt en ändrad definition av beteckningen fast redskap bl. a. med hänsyn till att nuvarande definition ingalunda kan anses överensstämma med allmänt språkbruk eller allmänhetens uppfattning om vad som är att anse som sådant redskap. Vidare har anförts att nuvarande definition medför stora gränsdragningsproblem samt att tidsmomentet och framför allt det förhållandet att detta knutits till en avsikt hos den fiskande medför problem från övervakningssynpunkt.

Frågan om en definition av begreppet fast redskap samt det lämpliga i att ange denna i lagtext har behandlats i samband med tidigare översyner av fiskelagstiftningen.

Begreppen fast och rörligt redskap infördes i lagstiftningen på förslag av 1894 års fiskelagskommitté. Denna indelning var då inte allmänt använd vid klassificeringen av fiskeredskap. I stället brukade redskapen indelas i följande huvudgrupper med hänsyn till uppbyggnad eller funktion nämligen instängningsredskap, insnärjningsredskap, krok- och huggredskap samt särskilda redskapstyper såsom snaror, skrapor m. fl. Någon definition av begreppet fast redskap gavs inte i 1896 års fiskelag och infördes inte heller i denna lag i samband med lagändringar 1928, då skillnaden mellan fast

och rörligt redskap fick ökad betydelse därigenom att fisket med rörligt redskap blev fritt på västkusten norr om Skåne.

Fiskerättskommittén behandlade i sitt betänkande (SOU 1947:47 s. 76–93) ingående behovet av en definition och utformningen av en sådan. Kommittén konstaterade (s. 86) att en katalogisering av de redskap som skulle vara att anse som "fasta" knappast var möjlig. Det anfördes bl. a. att antalet benämningar på fiskeredskap var mycket stort och att samma slags redskap ofta hade olika namn i olika landsändar samt att det även fanns exempel på att samma namn användes för redskap av så olika konstruktion att redskapen syntes kunna räknas än som fast och än som rörligt redskap. En uppräkning av redskapen i lagtexten skulle även medföra att nykonstruerade redskap inte utan vidare kom att föras in under någon i lagtexten angiven benämning utan skulle fordra lagändring. Fiskerättskommittén, som i första hand behandlade frågan med utgångspunkt från vilka redskap som skulle fordra tillstånd för användning på allmänt vatten, föreslog en allmän definition. Denna utformades – efter en ingående redovisning av tidigare förslag till definitioner – sålunda att redskapet för att anses som fast skulle vara försett med ledarm, fäst vid bottnen eller stranden samt avsett att stå kvar på samma plats längre än två dygn utan att i sin helhet upptas ut vattnet. Fiskebyggnad skulle därjämte alltid anses som fast redskap.

Departementschefen uttalade i propositionen med förslag till fiskerättslag (prop. 1950:60 s. 55) att det av flera skäl var önskvärt att erhålla korta och lätthanterliga benämningar på de olika grupperna av redskap samt att fullständiga bestämmelser i ämnet borde tas in i lagtexten. Departementschefen ansåg att fiskerättskommitténs förslag innebar en tilfredsställande lösning. Under remissbehandlingen hade invänts att beträffande annat redskap än fiskebyggnad frågan om visst redskap skulle anses som fast redskap i viss utsträckning blev beroende av hur redskapet begagnades i det enskilda fallet. Departementschefen fann för sin del detta närmast vara en fördel därigenom att den föreslagna tillståndsplikten för fasta redskap på detta sätt endast kom att omfatta redskap som faktiskt begagnades som långtidsredskap.

I det förslag som remitterades till lagrådet (prop. 1950:60 s. 150) hade tidsmomentet utformats i enlighet med fiskerättskommitténs förslag. Lagrådet anförde att villkoret "utan att i sin helhet upptagas ur vattnet" kunde leda till mindre tillfredsställande resultat enär det, om det tolkades efter ordalagen, lätt inbjöd till ett kringgående av bestämmelsen på så sätt att redskapet efter upptagandet omedelbart åter nedlades på samma plats. En bättre formulering av villkoret var enligt lagrådet "som avses skola kvarstå längre tid än två dygn i följd". Genom detta uttryck skulle tydligare framgå att det måste vara ett verkligt tidsuppehåll mellan redskapets upptagande och återutsättande. FL utformades i enlighet med lagrådets förslag.

Definitionen av fast redskap har senare fått utomordentligt stor betydelse bl. a. med hänsyn till att fisket med sådana redskap på enskilt vatten förbehållits fiskerättsägaren längs hela svenska kusten utom västkusten medan fisket med rörliga redskap i större eller mindre omfattning förklarats fritt för allmänheten.

En ändring i sak av definitionen av fast redskap medför antingen att fler redskap blir förbehållna fiskerättsägaren eller att fler redskap blir till-

gängliga för allmänheten. Det första alternativet skulle innebära att fiskerättsägare återfick ensamrätten till fiske med vissa redskap trots att ersättning av statsmedel tidigare utgått för allmänhetens rätt att använda dessa redskap på enskilt vatten. En ändring av innebörd att fler redskap blir att anse som rörliga redskap kan å andra sidan medföra krav på ytterligare ersättning från fiskerättsägarnas sida.

Vi finner lika med fiskerättskommittén att en uppräkning av de redskap eller redskapstyper som skall anses som fasta redskap inte är lämplig av praktiska skäl. Lagen bör liksom f. n. innehålla en allmän definition. Det torde vid utformningen av en sådan vara helt klart att fiskebyggnad skall vara att anse som fast redskap. Vad gäller övriga fiskeredskap torde kravet på förankring vara självklart för att redskapet skall hänföras till fast redskap. Kravet att fast redskap skall vara försett med ledarm är enligt vår mening en nödvändig begränsning för att inte exempelvis vanliga sill- och makrillgarn eller strömmingsskötar skall bli fasta redskap.

Tidsmomentet har kritiserats bl. a. från övervakningssynpunkt. Vi har därför undersökt möjligheten att i första hand slopa tidskravet i definitionen av fast redskap och i andra hand ge det en annan utformning. Det har emellertid visat sig att ett slopande av tidskravet skulle medföra bl. a. att flertalet ryssjor och ett stort antal skötar och mjärdar försedda med ledarm eller utsatta på sådant sätt att någon del av redskapet fungerar som ledarm, skulle komma att föras in under begreppet fast redskap även om de vittjades varje dag. En sådan utveckling kan enligt vår mening inte anses tillfredsställande och vi föreslår därför att tidsmomentet bibehålls.

Beträffande tidsmomentets utformning bör beaktas att enligt gällande rätt fordras ett verkligt uppehåll i fisket för att redskap, som används på samma plats under längre tid, inte skall anses som fast redskap om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Detta är ägnat att underlätta för fisketillsynen. Vi har övervägt olika förslag till ändrad utformning av tidsmomentet. Ett alternativ skulle vara att bedöma redskapets karaktär av fast redskap med ledning av den tid det faktiskt står ute i stället för att knyta tidsmomentet till den fiskandes avsikt. En sådan ändring skulle dock få svårbedömbara konsekvenser utan att lösa problemet med att samma redskap vid ett tillfälle kan vara att anse som fast redskap och vid ett annat som rörligt beroende på den tid det står ute. Kontrollen skulle snarare försvåras i jämförelse med vad som f. n. gäller. Mot bakgrund av de synpunkter som här redovisats har vi valt att med vissa språkliga moderniseringar bibehålla nuvarande definition av fast redskap.

Eftersom definitionen av fast redskap knappast överensstämmer med allmänhetens uppfattning om vad som är att anse som sådant redskap föreslår vi att det i lagtexten klart anges att alla redskap, som inte uppfyller de i lagen angivna kriterierna på fast redskap, är att hänföra till rörliga redskap.

Handredskap

En definition av vad som avses med handredskap har ansetts påkallad bl. a. med hänsyn till att sådana redskap enligt vårt förslag skall vara tillåtna för allmänheten i de stora sjöarna. Fiske med handredskap skall därjämte enligt förslaget alltid vara tillåtet inom licensområde oavsett de inskränk-

ningar som kan gälla för annat fiske inom sådant område.

Den föreslagna definitionen avses täcka samtliga förekommande handredskap. Genom kravet att redskapet skall föras från hand blir exempelvis ståndkrokar på is och dörjar, som monteras på båt eller tillbehör till båt, inte att anse som handredskap.

Yrkesfiskare

Definitionen av begreppet yrkesfiskare har behandlats i avsnitt 6.3.1.3.

Rätt till fiske i allmänt och enskilt vatten

3 §

Fiske med rörligt redskap på allmänt vatten, varmed enligt 1 § tredje stycket FL jämställs svensk fiskezon, är fritt för varje svensk medborgare. Detta framgår av 2 § första stycket FL och motsvarande bestämmelse har intagits i förevarande paragraf.

Vårt förslag att särskilda licensområden skall kunna läggas ut, där resursen eller det tillgängliga utrymmet inte medger obegränsat fiske, kan medföra inskränkningar i allmänhetens fiske med andra redskap än handredskap. Detta framgår av 23 § i förslaget.

Vi föreslår såsom redovisats i avsnitt 6.3.2 att vissa typer av fiskeredskap endast skall få användas av yrkesfiskare. Bestämmelse härom har intagits i 21 § i förslaget. Även denna bestämmelse inskränker allmänhetens rätt till fiske med rörligt redskap.

Vi har övervägt att i 3 § ta in en hänvisning till bestämmelserna i 21 och 23 §§ men avstått från detta. Bestämmelserna i förstnämnda paragraf föreslås gälla även enskilt vatten – i den mån fisket inte bedrivs med stöd av enskild fiskerätt varför hänvisning i så fall måste tas in även i 6–16 §§. Detta skulle enligt vår mening tynga lagtexten onödigt. Vi anser det till fyllest från informationssynpunkt att bestämmelserna om licensområde och yrkesfiskeredskap följer i nära anslutning till det avsnitt, som behandlar rätten till fiske i allmänt och enskilt vatten.

Bestämmelserna i 3 § i förslaget gäller endast allmänt vatten. Genom stadgandet i 5 § andra stycket i förslaget kommer de emellertid även att omfatta allt fiske med rörligt redskap på enskilt vatten vid Gotlands läns kuster, Blekinge läns södra kust (väster om Torhamnsudde) samt Skånes östra och södra kuster ävensom allt sådant fiske med undantag för visst ostronfiske vid västkusten.

4 §

Paragrafen motsvarar 5 § FL. I vårt förslag har därjämte i förtydligande syfte tillagts att de personer, som enligt denna paragraf har fiskerätt, benämns innehavare av enskild fiskerätt.

5 §

Paragrafen är ny och innehållet har närmare behandlats i avsnitt 6.2.1.2. Genom den föreslagna paragrafen bortfaller behovet av 10–13 §§ FL.

6–11 §§

Paragraferna motsvarar 6–9 §§ samt 14–15 §§ FL.

Paragraferna är i flera hänseenden ytterligt detaljerade och delvis svårtolkade. Vi har i avsnitt 6.2.1.2 behandlat frågan om eventuellt utökad rätt för allmänheten att vid södra ostkusten bedriva fiske med handredskap men, såsom där redovisats, valt andra lösningar för att säkerställa allmänhetens tillgång till fiskevatten för sådant ändamål. I samma avsnitt har vi redovisat våra överväganden vad avser eventuella inskränkningar i den enskilda fiskerätten på Norrlandskusten. Mot bakgrund av våra ställningstaganden i dessa frågor samt vårt uppdrag har vi inte funnit anledning att närmare gå in på frågan om en ändring av nu aktuella paragrafer. Redaktionella ändringar har dock företagits, varjämte den språkliga utformningen i viss utsträckning moderniserats.

12–16 §§

Paragraferna, som reglerar frifiskerätten i de stora sjöarna, motsvarar i huvudsak 16–20 §§ FL. I samtliga paragrafer har frifiskerätten av skäl, som närmare utvecklats i avsnitt 6.2.2.2, utökats till att omfatta fiske med handredskap på allt enskilt vatten.

Enligt 16 § första stycket 1. FL har den som utövar yrkesmässigt fiske möjlighet att erhålla tillstånd att under tiden 16 juli – 15 oktober i Vänern fiska med ålrev med dött agn på enskilt vatten. Vänerns fiskareförbund har i framställning, som av jordbruksdepartementet överlämnats till oss, hemställt att tidsperiodens början flyttas till den 1 juli. Vi har inte funnit tillräckliga skäl föreligga för en ändring. Det kan därjämte inte uteslutas att en utökning av tiden vad gäller möjligheten för yrkesfiskare att erhålla tillstånd till ålrevsfiske på enskilt vatten kan medföra ersättningsanspråk från innehavare av enskild fiskerätt.

Enligt 16 § första stycket 2. FL får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förklara fiske efter siklöja och nors med finmaskad not fritt i visst notvarp beläget utanför brant sluttande stenstrand samt även i annat notvarp om sådant fiske oklandrat och efter gammal sed fritt bedrivits där. En förutsättning är dock att frisläppandet kan ske utan men för fiskevården.

Enligt vad som under hand inhämtats från statsrådsberedningen torde ifrågavarande bestämmelser utgöra sådana föreskrifter som avses i 8 kap. 2 § RF. Som lagrummet är utformat kan det nämligen knappast anses vara fråga om verkställighetsföreskrifter som avses i 8 kap. 13 § RF. Det har dock ansetts att bestämmelsen med viss saklig jämkning kan skrivas om så att de av regeringen eller förvaltningsmyndighet meddelade föreskrifterna får karaktär av verkställighetsföreskrifter.

Vi föreslår att ifrågavarande bestämmelse ändras så att i lagtexten slås fast att fiske efter siklöja och nors med finmaskad not är fritt inom de notvarp, där detta fiske i dag kan förklaras fritt. Bemyndigandet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att förklara fisket fritt och samtidigt meddela närmare föreskrifter angående fiskets utövande föreslås således slopat. I sistnämnda hänseende kan dock regeringen eller myn-

dighet som regeringen bestämmer meddela erforderliga föreskrifter med stöd av 45 § 1. i förslaget.

Eftersom ifrågavarande fiske redan i dag kan förklaras fritt bör den förändring av stadgandet, som vi föreslår, inte medföra rätt till intrångsersättning för fiskerättsägarna.

Enligt bestämmelse i 16 § andra stycket FL får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer på framställning av fiskerättsägare undanta visst område från att omfattas av den i 16 § första stycket 3. FL angivna frifiskebestämmelsen. Ifrågavarande bestämmelse innebär att fiske efter siklöja och nors med finmaskat nät, som är att hänföra till rörligt redskap, är fritt utanför öppen strand på större djup än åtta meter, bestämt efter rådande vattenstånd. Också detta undantagsstadgande får anses innefatta en reglering som omfattas av 8 kap. 2 § RF.

Vi finner inte skäl föreligga att ha kvar denna möjlighet till inskränkning i enskilt frifiske. På grund härav och då de närmare föreskrifter angående utövande av fiske, som nämns i första delen av 16 § andra stycket FL, torde kunna meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer utan särskilt stadgande därom i denna paragraf, finner vi att någon motsvarighet till 16 § andra stycket FL inte bör tas in i förslaget.

Inte heller i detta hänseende bör enligt vår uppfattning vårt förslag kunna leda till att skyldighet uppkommer att utge ersättning till fiskerättsägarna, eftersom den möjlighet, som i dag föreligger att få visst område undantaget från frifiske, inte är konstruerad så att fiskerättsägaren har någon ovillkorlig rätt att få området undantaget.

17–18 §§

De krav som uppställs för att ett fiskeredskap skall anses som fast redskap har behandlats i specialmotiveringen till 2 §.

Bestämmelserna i 17 § andra stycket och 18 § i förslaget överensstämmer i sak med 2 § andra stycket och 3 § FL med det undantaget att utsträckningsrätten enligt förslaget innebär att vederbörande fiskerättsägare som regel inte skall vägras tillstånd. Frågan om tillstånd för fiske med fast redskap har utförligt behandlats i avsnitt 6.3.4.

Utöver vad som där redovisats kan anföras att 18 § andra stycket i förslaget, vilket lagrum motsvarar 3 § andra stycket FL, utformats så att av lagtexten klart framgår att den utsträckningsrätt, som anges i första stycket samma paragraf, gäller för den som stöder sin fiskerätt på avtal, urminnes hävd, dom, skattläggning eller annan särskild grund endast om fiskerätten inte är snävare begränsad i sådan ordning. Detta överensstämmer med vad som anfördes i samband med bestämmelsens tillkomst (prop. 1950:60 s. 104). Utformningen av 3 § andra stycket FL kan enligt vår mening ge anledning till den tolkningen att utsträckningsrätten genom t. ex. urminnes hävd skulle kunna ha vidare omfattning än vad som anges i första stycket av paragrafen.

I 3 § tredje stycket FL behandlas de s. k. förordnandefiskena i Blekinge. Bestämmelserna infördes i FL 1956 (prop. 1956:127) och innebär i princip att ägarna till vissa fastigheter har rätt att fortsätta fiske med fast redskap på allmänt vatten i den utsträckning fastigheternas ägare bedrev sådant

fiske före ikraftträdandet av 1950 års ändringar beträffande fiskerätten och gränsdragningen mellan allmänt och enskilt vattenområde. De fisken, som omfattas av bestämmelsen, är särskilt förtecknade och i förteckningen preciserade till läge och längd. Vi föreslår att nuvarande bestämmelser angående dessa fisken överförs till 18 § tredje stycket i vårt förslag till lag om fiske. Med hänsyn till att fisket bedrivs med stöd av Kungl. Maj:ts (regeringens) tillstånd saknas anledning att låta det allmänna tillståndskravet vad gäller fiske med fast redskap på allmänt vatten omfatta dessa fisken.

Utlännings fiskerätt

19 §

Gällande bestämmelser om utlännings fiskerätt finns i 4 och 21 §§ FL. Vi har i betänkandet Utlännings fiskerätt (Ds Jo 1976:5) föreslagit vissa ändringar i angivna paragrafer samt i förordningen (1975:1234) om utlännings rätt att fiska inom Sveriges sjöterritorium och den svenska fiskezonen. Denna förordning har fr. o. m. den 1 januari 1978 ersatts av förordningen (1977:1138) om utlännings fiskerätt. Sistnämnda förordning innebär dock inga sakliga ändringar av betydelse i förevarande sammanhang.

De av oss i betänkandet Utlännings fiskerätt föreslagna ändringarna innebär i sak att nuvarande krav på två års stadigvarande bosättning här i riket för att utlänning skall vara likställd med svensk medborgare i fråga om rätt att fiska på allmänt eller eljest fritt vatten tas bort. Likställigheten skall gälla för varje utlänning, som har hemvist i Sverige, oberoende av hur lång tid han har varit bosatt här. Förslaget innebär vidare att varje utlänning medges samma rätt som f. n. tillkommer medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge att utöva fritidsfiske med spö, pilk eller liknande handredskap vid den svenska havskusten. Denna rätt föreslås bli utvidgad till att omfatta också allmänt vatten i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Enligt förslaget befrias polismyndigheten från sin nuvarande skyldighet att meddela korttidstillstånd för utlänning som önskar fritidsfiska här i landet.

Vårt förslag har remissbehandlats men ännu inte föranlett proposition. 19 § i förslaget till lag om fiske föreslås ersätta 4 och 21 §§ FL samt bygger i sak på vårt tidigare förslag.

Yrkesfiskelicens och yrkesfiskeredskap

20 §

Innehållet i paragrafen har behandlats i avsnitt 6.3.1.

21 §

Innehållet i paragrafen har behandlats i avsnitt 6.3.2.

Ifrågavarande bestämmelse torde få anses innefatta en sådan reglering som avses i 8 kap. 2 § RF. Under sådana förhållanden är det inte möjligt att överlämna beslutanderätten till regeringen. Vilka redskap som skall vara förbehållna yrkesfiskare måste därför anges i lagtext.

Licensområde

22–23 §§
Innehållet i paragraferna har behandlats i avsnitt 6.3.3.

Allmänningsfiske, samfällt fiske m. m.

24 §
Första, tredje och fjärde styckena i paragrafen motsvarar 24 § FL, vilken paragraf ändrades i samband med ikraftträdandet av lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (SFL). Övergångsbestämmelserna innebär i sin nuvarande lydelse (1975:1310) att förordnande angående nyttjande av samfällt fiske, som meddelats av länsstyrelse med stöd av 24 § FL i dess äldre lydelse, skall gälla till dess delägarna beslutat annat enligt lagen (1960:130) om fiskevårdsområden eller SFL. Har sådant förordnande meddelats för viss tid får länsstyrelsen på ansökan av delägare förlänga tiden dock längst till utgången av år 1983.

Bestämmelserna i 24 § andra stycket FL i dess äldre lydelse om upplåtelse av fiskerätt skall likaledes enligt övergångsbestämmelserna gälla till dess fiskevårdsområde bildats eller föreningsförvaltning enligt SFL anordnats dock längst till utgången av år 1983. Beträffande upplåtelse, som skett enligt 24 § andra stycket FL i dess äldre lydelse, gäller alltjämt äldre lag.

Övergångsbestämmelsernas närmare innebörd samt vårt förslag till förlängning av övergångsperioden till utgången av år 1985 redovisas i avsnitt 4.12.3.

I 24 § andra stycket i förslaget har intagits en betämmelse angående nyttjandet av fiske, som tillhör häradsallmänningar eller allmänningsskogar i Norrland och Dalarna. Denna bestämmelse erätter 23 § FL.

Enligt bestämmelse i 23 § FL får fiske som tillhör sådan allmänning, som avses i lagen (1952:166) om häradsallmänningar eller lagen (1952:167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna, nyttjas av dem som har del i allmänningen. Delägarna får också för gemensam räkning arrendera ut allmänningsfiske.

Innebörden av denna bestämmelse har tolkats så att endast två möjligheter står till buds vad gäller nyttjandet av ifrågavarande fiske:

A) nyttjande av delägarna själva
B) utarrendering för delägarnas gemensamma räkning

Regeringsrätten har uttalat (RÅ 1963 ref 24) att upplåtelser genom fiskekort i visst fall inte var av sådan art att de kunde anses innefatta utarrendering av fisket.

Bestämmelsen i 23 § FL avviker från vad som i allmänhet gäller beträffande delägarnas rätt till häradsallmänning och allmänningsskog. Enligt 6 § lagen om häradsallmänningar och 6 § lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna skall denna rätt tillgodogöras för delägarnas och, såvitt avser allmänningsskogarna i Norrland och Dalarna, ortsbefolkningens gemensamma räkning, där inte i lag för särskilt fall annorlunda stadgas.

Vi har i en skrivelse till ett antal allmänningsstyrelser begärt att få synpunkter på de bestämmelser, som gäller angående förvaltningen av fiske

inom häradsallmänningar och allmänningsskogar. I flertalet av de inkomna svaren har framhållits vikten av att bestämmelserna angående fiske ges en sådan utformning att fisket kan förvaltas på likartat sätt som häradsallmänningens och allmänningsskogens övriga tillgångar.

För att underlätta förvaltningen anser vi att särregleringen för fisket bör slopas. De allmänna förvaltningsreglerna för häradsallmänningar och allmänningsskogar bör gälla även fiske inom dessa områden. Vi förseslår att en bestämmelse av denna innebörd tas in som ett andra stycke i 24 § i förslaget.

Rätt till fiske i vissa fall samt rätt att nyttja annans strand m. m.

25–27 §§

Paragraferna motsvarar 25–27 §§ FL. Förutom redaktionella ändringar har uttrycket förfång utbytts mot olägenhet av betydelse (jfr 1 kap. 6 § jordabalken).

Fiskådra

28–29 §§

Lagrådet behandlade vid granskningen av förslaget till FL fiskådreinstitutet ingående (prop. 1950:60 s. 195 f) och framställde därvid den principiella anmärkningen att frågan om skyldighet att hålla leder öppna för vandringsfisken uttömmande borde regleras i FL och att administrativa föreskrifter i sådant hänseende inte borde få meddelas i vidare mån än medgivande därtill lämnats i lagen. Departementschefen anförde i anledning av lagrådets påpekande (prop. s. 229 f) att stadgandet i förevarande ämne i 1896 års lag om rätt till fiske endast innefattade minimifordringar och att länsstyrelserna ofta meddelat längre gående förbud mot att använda stängande redskap i eller i närheten av vattendrag eller sund. Departementschefen konstaterade att det inte torde vara möjligt att dra upp någon klar gräns mellan bestämmelser, som byggde på fiskådreinstitutet och bestämmelser, som länsstyrelse meddelat med stöd av fiskeristadgans bemyndigande för länsstyrelse att meddela erforderliga föreskrifter angående fiskets vård och bedrivande. Departementschefen fann därför det lämpligast att bestämmelserna i FL om fiskådra bibehöll karaktären av minimifordringar, som alltid skulle iakttas. Med denna ståndpunkt var det enligt departementschefen önskvärt att det direkt av lagen kunde utläsas, vilken bredd och längd fiskådran skulle ha i varje särskilt fall. Någon rätt för länsstyrelse att besluta om breddning eller förlängning av fiskådra borde därför inte medges. Länsstyrelse skulle endast ha rätt att fatta beslut som innebar flyttning av ådran samt medgivande för särskilda fall att i ådran utsätta stängande redskap. Övriga bestämmelser fick meddelas i stadga med stöd av bemyndigande.

Vi föreslår i sak ingen ändring av bestämmelerna om fiskådra. Med hänsyn till det nära sambandet med stadgebestämmelser till skydd för vandringsfisken föreslår vi dock att beslut om flyttning eller stängande av fiskådra skall meddelas av fiskeristyrelsen, som enligt vårt förslag skall fastställa regionala fiskestadgor.

Bestämmelser om vattenstånd

30 §
Paragrafen motsvarar 33 § FL.

Bestämmelser om förvaltningen av statens fisken i enskilt vatten

31–36 §§
Bestämmelserna i dessa paragrafer har behandlats i kap. 5.

31 §
Vi föreslår att KF (1950:597) om fiskerätten vid vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m. upphävs. En bestämmelse motsvarande innehållet i första stycket i nämnda förordning föreslås intagen i 31 § i förslaget till lag om fiske. Den rätt att fiska med rörligt redskap, som enligt ifrågavarande stadgande tillkommer varje svensk medborgare, är inskränkt bl. a. genom bestämmelsen angående yrkesfiskeredskap i 21 § i förslaget.

Fiskerätten vid berörda stränder, skär och holmar skall enligt uttalande av fiskerättskommittén (SOU 1947:47, s. 212) anses tillhöra staten såsom strandägare.

Vad gäller bestämmelserna i andra stycket nyss nämnda förordning föreslår vi att dessa överförs till en ny förordning om rätt att uppföra byggnad m. m. på vissa havsstränder, skär och holmar, som tillhör staten (författningsförslag 10). Det bör i detta sammanhang nämnas att inom budgetdepartementet förbereds en utredning angående dispositionen av kronoholmarna.

32 §
Det är enligt vår mening viktigt att slå fast att huvudregeln skall vara att statens fisken skall upplåtas.

Det måste emellertid finnas en möjlighet att underlåta att upplåta fiske i vissa fall. Detta gäller såväl när bestämmelser i andra författningar utgör hinder för upplåtelse – t. ex. rennäringslagen och naturvårdslagen – som när särskilda skäl i övrigt talar mot att upplåtelse sker. Det kan t. ex. gälla fiske som är av betydelse för den förvaltande myndighetens verksamhet eller som behövs för fiskeribiologiska undersökningar. I en del fall kan det emellertid vara möjligt och lämpligt att upplåta fiske inom ifrågavarande områden till en mindre grupp, exempelvis anställda vid en militär bas eller liknande.

33 §
Den regionala och kommunala planeringen på fiskets område skall enligt vår uppfattning vara avgörande för hur statens fisken skall disponeras. I vissa fall kan emellertid tveksamhet tänkas uppkomma till följd av att planen är översiktlig och inte detaljreglerande. Om det i planen endast sägs att visst fiske skall upplåtas för fritidsfiske kan med fog påstås att planen följs om upplåtelse sker åt en enskild person eller åt en fiskeklubb som inte säljer fiskekort till allmänheten. Detta är inte avsikten med ifrågavarande bestämmelse. I den situationen träder i stället bestämmelsen i 33 § första stycket in som säger att upplåtelse skall ske så att allmänheten bereds tillfälle

till fiske. Statens fisken skall alltså aldrig kunna upplåtas för fritidsfiske till en enskild person eller en avgränsad grupp såvida inte särskilda skäl enligt 32 § gör att upplåtelse överhuvud taget inte behöver ske. I sistnämnda fall kan såsom nämnts i specialmotiveringen till 32 § upplåtelse av statens fisken ske även till mindre grupper eller enskilda. Det är emellertid ett specialfall.

Bestämmelserna i 32 § första stycket skall också tillämpas beträffande fiske, som visserligen är beläget inom område som omfattas av kommunal eller regional fiskeplanering, men som i planen lämnats oreglerat, eftersom kommunen inte varit beredd att satsa på erforderliga serviceanordningar o. d. i anslutning till vattnet.

Om den kommunala och den regionala planen inte skulle stå i överensstämmelse med varandra, skall enligt vår uppfattning den regionala planen vara avgörande.

34 §

Avgörande för avgiftens storlek skall enligt förslaget vara fiskets beskaffenhet och ändamålet med upplåtelsen. Önskemålet att erhålla skälig avkastning av fisket – som finns med i gällande bestämmelser – har alltså fått vika.

35 §

Om fiske upplåts tillsammans med den fastighet till vilken fisket hör, skall bestämmelserna i 33–34 §§ inte tillämpas. Vid jordbruksarrende gäller att fiske som hör till fastigheten får nyttjas av brukaren om annat inte avtalats. De särskilda bestämmelserna angående upplåtelse av statens fisken skall inte gälla i det fallet.

36 §

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer har rätt att meddela avgiftsbefrielse.

Avsikten är inte att fisket med stöd av denna bestämmelse skall upplåtas gratis direkt till allmänheten. Möjligheten att befria från avgift bör i stället utnyttjas i sådana fall när statens fiske upplåts till frivilliga organisationer eller tillsammans med t. ex. kommuns egna eller arrenderade fisken och staten genom att överlämna förvaltningen av sitt ifrågavarande fiske till en för hela området gemensam förvaltning inte förorsakas några kostnader för fisket.

Vi föreslår inte någon ändring beträffande vilka myndigheter som bör handha förvaltningen av statens fisken i enskilt vatten. Lagtekniskt bör det enligt vår uppfattning ankomma på regeringen att meddela närmare bestämmelser härom. Vi har övervägt att genom stadgande i lagen bemyndiga regeringen att meddela dessa bestämmelser. Med hänsyn till innehållet i 9 kap. 8 § RF har vi emellertid funnit att ett sådant bemyndigande inte erfordras.

Bestämmelser till förmån för allmänhetens fiske

37–38 §§
De i dessa paragrafer intagna bestämmelserna har behandlats i avsnitt 6.3.5.

37 §
Enligt vår uppfattning bör som regel den primärkommun eller landstingskommun, som har ansökt om upplåtelse av visst fiske, ha hand om förvaltningen av detta fiske. Det kan dock tänkas att det ibland kan vara lämpligare att låta t. ex. landstingskommun sköta förvaltningen av fiske, som upplåts efter ansökan av primärkommun. Detta kan gälla t. ex. när landstingskommun redan tidigare förvaltar fiske och primärkommun inte kan antas ha resurser att sköta förvaltningen på ett lämpligt sätt. Vi föreslår med anledning härav att beslutsmyndigheten i varje enskilt fall tar ställning till om det upplåtna fisket skall förvaltas av primärkommun eller landstingskommun.

38 §
Naturvårdslagens bestämmelser angående ersättning blir genom hänvisning i ifrågavarande paragraf gällande i tillämpliga delar beträffande ersättning som skall utgå till följd av beslut enligt 37 §. Detta medför bl. a. att inte endast innehavare av fiskerätt utan även borgenär, som har panträtt i fastighet, vartill fisket hör, i vissa fall är berättigad till ersättning.

Åtgärder mot vanskötsel av fiske

39 §
Frågan om åtgärder vid vanskötsel av fiskevatten behandlades av fiskerättskommittén i ett särskilt kapitel (SOU 1947:47 s. 248 f). Departementschefen framlade i förslaget till FL bestämmelser i ämnet samt anförde (prop. 1950:60 s. 100 f) att de svenska fiskevattnen var en viktig tillgång inte blott för sina ägare. De utgjorde också en nationell rikedom av stor betydelse för folkförsörjningen. Det var därför enligt departementschefen angeläget att i lag slå fast att skötseln av fiskevattnen var något som inte endast ankom på ägarna utan att dessa också hade ett visst ansvar mot samhället för att fisket och fiskevården bedrevs på ett ändamålsenligt sätt. En sådan lagstiftning skulle enligt departementschefen kunna få ett inte ringa värde även om den i praktiken inte kom att tillämpas annat än i undantagsfall. Mest framträdande var enligt departementschefen uppenbarligen behovet av att kunna ingripa mot rovfiske. Även underlåtenhet att fiska kunde emellertid ibland vara till skada för fiskbeståndet, t. ex. genom att ett visst slags fisk växte så starkt i antal att andra och kanske värdefullare arter inte längre kunde livnära sig. Det fick enligt departementschefen också från nationalekonomiska och sociala synpunkter betraktas som ett missförhållande att stora fiskevatten skulle ligga obegagnade därför att ägaren själv inte kunde eller ville tillvarata fiskemöjligheterna men å andra sidan inte heller medgav att andra gjorde det. I likhet med kommittén ansåg departementschefen därför att möjlighet till ingripande borde få föreligga även i fall då innehavare av enskild fiskerätt underlät att utnyttja denna.

Som förutsättning för tvångsåtgärder borde enligt departementschefen alltid gälla att sådana var påkallade av ett allmänt intresse samt att försök först gjorts att vinna rättelse under hand. Det lämpligaste förfaringssättet syntes enligt departementschefen vara att, om vanskötsel förekom, statens fiskeritjänsteman sökte träffa skriftlig uppgörelse med fiskerättens innehavare om fiskets bedrivande. Först om sådan uppgörelse inte kunde träffas eller därvid gjort åtagande inte fullgjordes, borde saken anmälas för länsstyrelsen. I samband därmed borde fiskeritjänstemannen ange vilka föreskrifter, som enligt hans uppfattning borde meddelas för avhjälpande av vanskötseln. Länsstyrelse borde innan den fattade sitt beslut bereda fiskerättshavaren tillfälle att yttra sig. Därefter borde länsstyrelsen om så ansågs erforderligt fastställa fiskeriplan att lända till efterrättelse under viss tid, högst tio år. Vid behov borde också kunna föreskrivas vite för underlåtenhet att följa planen. En sådan påföljd syntes departementschefen lämpligare än fiskerättskommitténs förslag att fisket tvångsvis skulle utarrenderas genom länsstyrelsens försorg.

Lagrådet tillstyrkte vid sin granskning av Fl att ingripande från det allmännas sida skulle kunna ske då vanskötsel av fiskbeståndet ägde rum genom alltför hård beskattning men fann däremot inte att tillräckliga skäl förelåg för åtgärder om fisket inte utnyttjades. Departementschefen anförde i propositionen till riksdagen att han ansåg att bestämmelser om ingripande mot underlåtenhet att utnyttja fiske borde finnas.

Bestämmelserna om åtgärder mot vanskötsel av fiske har nästan aldrig tillämpats. Från personal, som haft att handlägga fråga om eventuellt ingripande, har uppgetts att det i och för sig funnits fall där ingripande kunnat vara motiverat men att det i lagen angivna förfarandet varit så omständligt att man avstått från åtgärder. Fiskeritjänstemännen har därjämte sett som sin uppgift och strävat efter att i första hand hjälpa de fiskande samt ansett att initiativ till tvångsåtgärder kunnat äventyra framtida samarbete.

Även om bestämmelserna om åtgärder mot vanskötsel tillämpats endast undantagsvis anser vi att de haft en preventiv effekt redan genom sin existens. Vi föreslår i 37–38 §§ bestämmelser om tvångsupplåtelse i vissa fall till förmån för handredskapsfiske. Dessa bestämmelser berör delvis frågor, som kan sammanhänga med vanhävd, men täcker inte behovet av ingripanden mot vanhävd genom överutnyttjande eller underlåtenhet att utnyttja fisket i de fall handredskapsfiske inte är aktuellt eller inte till fyllest för att anpassa fiskbeståndets storlek till de biologiska förutsättningarna. Vi framlägger därför förslag till bestämmelser om åtgärder mot vanhävd. Bestämmelserna har avsevärt förenklats i jämförelse med vad som gäller enligt FL. Vårt förslag innebär att fiskenämnd skall kunna fastställa plan för fisket (fiskeriplan) om fiskerättshavare i strid med allmänt intresse vansköter sitt fiske genom alltför hård beskattning av fiskbeståndet eller genom underlåtenhet att nyttja fisket. Fiskenämnd föreslås självmant kunna ta upp till behandling frågan om upprättande av fiskeriplan men det vanligaste torde vara att frågan tas upp efter anmälan. Såsom anmälare kan tänkas annan fiskerättshavare, kommun, fiskeriintendent eller annan som är berörd av frågan. Särskilda bestämmelser om handläggningen har inte ansetts erforderliga, eftersom fiskenämnden har att iaktta bestämmelserna i förvaltningslagen (1971:290). Fiskeriplan skall innehålla de föreskrifter som anses

erforderliga för avhjälpande av vanskötseln och får förenas med vite. Vi föreslår inga särskilda bestämmelser i fråga om utdömande av vite varför fråga därom ankommer på allmän domstol. Detta innebär enligt vår mening en rättssäkerhetsgaranti för den enskilde.

Vi föreslår att i lagtexten särskilt anges att vid upprättande av fiskeriplan skälig hänsyn skall tas till fiskerättsägarens intressen, vilket innebär att hänsyn skall tas inte endast till hans intresse av att själv kunna bedriva fiske utan även till hans övriga intressen av att kunna disponera sitt vatten. Fiskeriplan föreslås gälla mot ny innehavare av fiskerätten. En sådan bestämmelse får anses nödvändig för att hindra att fiskeriplanens genomförande försvåras genom överlåtelse – eventuellt endast formellt – till exempelvis en nyttjanderättshavare.

Bestämmelser om förhållandet mellan fiskande inbördes

Under denna rubrik har i FL genom lag 1975:176 införts 33 a–e §§, vilka paragrafer då motvarade 3–5 a §§ i fiskeristadgan (1954:607). Departementschefen anförde i propositionen (prop. 1975:29) att tredje lagutskottet i samband med att riksdagens yttrande inhämtades över förslaget till fiskeristadga (prop. 1954:183 och 3LU 1954:28) understrukit angelägenheten av att riksdagen fick tillfälle att yttra sig om mera betydelsefulla ändringar i fiskeristadgan. Bland de bestämmelser i stadgan, som inte borde ändras utan riksdagens hörande, nämnde lagutskottet reglerna i 3–5 §§ fiskeristadgan om förhållandet mellan fiskande inbördes. Riksdagens yttrande inhämtades också i samband med vissa år 1973 genomförda ändringar i fiskeristadgan såvitt avsåg bl. a. bestämmelser om skydd för fiske med fast redskap och märkning av utestående redskap (prop. 1973:9). Med hänsyn till innehållet i bestämmelserna om förhållandet mellan fiskande inbördes föreslog departementschefen att dessa regler överfördes från fiskeristadgan till FL.

33 a § första – andra styckena och femte stycket FL motsvaras i vårt förslag av 40 §. 33 a § tredje stycket FL motsvaras av 44 §. 33 b och c §§ FL motsvaras av 41 §. 33 a § fjärde stycket FL föreslås utgå, eftersom det här synes vara fråga om sådan civilrättslig reglering som avses i 8 kap. 2 § RF. Behov av ett stadgande av ifrågavarande slag torde inte längre föreligga med hänsyn till vad vi föreslagit angående fördelning av fiske mellan olika fiskarekategorier genom utläggande av licensområde. 33 d § FL förslås utgå såsom särskild paragraf av skäl som närmare behandlas i specialmotiveringen till 45 §. 33 e § FL föreslås utgå eftersom enligt vår mening anledning saknas att låta bestämmelserna om förhållandet mellan fiskande inbördes äga tillämpning utanför svensk fiskezon.

41 §

Enligt 33 b § FL skall varje fiskande söka undvika att hans fiskeredskap kommer så nära redskap, som annan fiskande tidigare utsatt eller börjat utsätta, att fara uppkommer för att redskapen hopsnärjs.

Skrivningen i 33 b § FL ger närmast vid handen att det fall åsyftas att två fiskande, vilka båda fiskar med nätredskap, utsätter sina redskap på sådant sätt att risk föreligger att redskapen hopsnärjs. Enligt vad vi erfarit är problemen väl så stora då trålfiske eller krokfiske med släpdörj bedrivs

i närheten av utsatta nät eller trålfiske bedrivs i omedelbar närhet av annat trålfiske. Vi föreslår därför att besämmelsen utformas så att varje fiskande skall söka undvika att hans fiskeredskap kommer så nära annan fiskandes redskap att fara uppkommer för att redskapen hopsnärjs eller skada tillfogas annans redskap.

33 c § FL reglerar mycket ingående förfarandet då två fiskandes redskap hopsnärjts.

Vi föreslår en enklare regel av innehåll att om fiskeredskap hopsnärjts med annan fiskandes redskap skall, om inte annat avtalats mellan de fiskande, det åligga den som först tar upp sitt redskap att tillse att ägaren av det andra redskapet tillfogas minsta möjliga skada. Bestämmelsen föreslås kompletterad med en skyldighet att skyndsamt underrätta den andre om vidtagna åtgärder.

Fiske i uppenbar strid mot 33 b § FL är enligt 35 § FL straffbelagt även då detta sker på internationellt vatten. Bestämmelserna i 33 c § FL är inte straffbelagda men gäller på internationellt vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

Vi anser att 41 § första stycket bör vara straffsanktionerat medan åsidosättande av bestämmelsen i andra stycket endast bör medföra skadeståndsansvar. Utvecklingen mot stora nationella fiskezoner minskar enligt vår mening behovet av att låta de nu aktuella bestämmelserna vara tillämpliga även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten. Vi föreslår därför att bestämmelserna därom utgår.

42 §

Enligt 22 § första stycket FL kan skyddsbestämmelser meddelas till förmån för fiske som är förbehållet innehavare av enskild fiskerätt. Skyddet avser både fasta och rörliga redskap och gäller mot sådant fiske som fritt får utövas av varje svensk medborgare enligt 6–9 §§ och 11 § FL, dvs. frifiske i enskilt vatten vid ostkusten och södra Blekingekusten med undantag för Gotlands läns kuster. Enligt 22 § andra stycket FL kan även i annat fall än som avses i paragrafens första stycke föreskrifter utfärdas till skydd för fiske med fasta redskap, som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt, mot fiske som bedrivs utan stöd av sådan rätt. Föreskrifterna i 22 § andra stycket FL kan rikta sig även mot fiske i allmänt vatten om detta fiske hindrar eller skadar fiske med fast redskap på enskilt vatten.

Skyddsbestämmelser enligt 22 § FL meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Enligt 3 § fiskeristadgan (1954:607) har det uppdragits åt länsstyrelserna att meddela föreskrifter som nu sagts. Skyddets omfattning bestäms sålunda helt av administrativ myndighet. Särskilda anvisningar har inte meddelats i vidare mån än att skyddsbestämmelserna enligt 22 § första stycket FL endast får avse längden av tillåtna redskap och avståndet mellan dem samt förbud att utsätta redskap inom visst avstånd från notvarp, som utmärkts på sätt som fastställts av den myndighet som meddelat skyddsbestämmelsen.

Föreskrifter enligt 22 § FL kan inte användas för att ge skydd åt fasta redskap som utsätts på allmänt vatten efter tillstånd av myndighet. För detta fall kan emellertid skydd beredas i administrativ ordning enligt bestämmelserna i 14–20 §§ fiskeristadgan. Även det fiske, som avses i 22 §

FL, kan ges skydd genom lokala föreskrifter enligt fiskeristadgan. Olika regler gäller beträffande skyddsbestämmelsernas tillkomst beroende på om de grundas på 22 § FL eller fiskeristadgan.

Skyddsbestämmelser för fasta redskap har i vissa fall utfärdats i särskild stadga med stöd av 22 § FL och i några fall intagits i resp. läns saltsjöstadga, varvid 22 § FL ibland åberopats i ingressen.

Skyddet för fasta redskap har behandlats vid flera tidigare tillfällen, då bestämmelserna om fiske varit föremål för översyn.

Fritidsfiskeutredningen upptog i sitt förslag till fiskeristadga (SOU 1968:13) en bestämmelse (4 §) att i vatten, där varje svensk medborgare hade rätt att fiska, rörligt nätredskap inte skulle få utsättas närmare redan utsatt storryssja, bottengarn, ålhomma, fast laxnät eller liknande fast redskap än 150 m och att fiske med krokredskap inte skulle få bedrivas närmare än 30 m från sådant redskap om inte ägaren av det fasta redskapet lämnat medgivande därtill. För att åtnjuta föreslaget skydd skulle det fasta redskapet vara utmärkt på visst sätt.

Fritidsfiskeutredningen anförde i motiven (s. 115 f) bl. a. följande:

> Den föreslagna bestämmelsen avser att täcka i första hand det skyddsbehov, som behandlas i 22 § andra stycket FL. Det har emellertid fått en mera generell omfattning. Fiskeplatser lämpade för fasta redskap förekommer endast i begränsad omfattning. Användningen av sådana redskap är i allmänhet förenad med omfattande arbete och stora kostnader. Med hänsyn härtill är det önskvärt att den som har rätt att fiska med fasta redskap bereds trygghet mot att fisket hindras eller skadas genom att annat fiske med rörligt redskap förekommer i omedelbar närhet av de fasta redskapen. Skyddsbehovet torde vara lika starkt oavsett på vilken rättsgrund fisket bedrivs. Med hänsyn härtill bör reglerna anknyta till redskapet som sådant.

Den av fritidsfiskeutredningen föreslagna bestämmelsen var tillämplig på allmänt vatten och på enskilt vatten, där frifiske var tillåtet i större eller mindre utsträckning, dvs. längs hela kusten och i de fem största sjöarna. Utredningen konstaterade att gällande lokala bestämmelser varierade avsevärt samt fann ett avstånd av 150 m lämpligt vad gällde rörliga nätredskap samt 30 m till fyllest vad gällde krokredskap.

Fiskeristyrelsen avstod i sitt förslag till fiskeristadga år 1971 (sterc) från att föreslå någon generell bestämmelse om förbud mot fiske med rörligt nätredskap inom visst avstånd från större fast redskap. Sådana förbud borde enligt fiskeristyrelsens mening även framdeles meddelas i länsstadga. Enhetliga bestämmelser borde emellertid eftersträvas inom regioner med likartade fiskeförhållanden. Fiskeristyrelsen föreslog en bestämmelse att i vatten, där varje svensk medborgare ägde fiska med krokredskap, fiske med sådant redskap inte skulle få bedrivas närmare än 50 m från redan utsatt storryssja eller liknande redskap. Att en sådan bestämmelse intogs i riksstadgan ansåg styrelsen vara angeläget med hänsyn till att fisket med krokredskap i än högre grad än nätfisket bedrevs av fritidsfiskare, som förflyttade sig mellan olika delar av riket och att en enhetlig bestämmelse därför var synnerligen angelägen främst från informationssynpunkt.

Frågan behandlades i prop. 1973:9 där departementschefen förklarade att han delade fiskeristyrelsens uppfattning att det inte minst från informativ synpunkt var lämpligt att i fiskeristadgan ta in ett förbud mot fiske med krokredskap inom visst avstånd från större fast redskap och från stängvad.

Departementschefen anslöt sig i huvudsak till fiskeristyrelsens förslag och godtog 50 m såsom ett avstånd, som kunde anses tillgodose såväl yrkesfiskarnas som fritidsfiskarnas intressen.

Riksdagen godkände propositionen i de hänseenden, varom nu är fråga, med den justeringen att riksdagen, med bifall till en i frågan väckt motion, förordade att skyddsområdet bestämdes till 100 m. Bestämmelse om ett skyddsområde av 100 m kring större fasta redskap intogs sedermera (1973:150) i fiskeristadgan under rubriken om förhållandet mellan fiskande inbördes i en särskild paragraf betecknad 5 a §.

Genom lag (1975:176) om ändring i FL fördes bestämmelserna i 5 a § fiskeristadgan över till 33 d § FL. I specialmotiveringen har under rubriken "bestämmelser om förhållandet mellan fiskande inbördes" närmare berörts bakgrunden till att bestämmelserna överfördes till FL.

Syftet med bestämmelserna i 22 § FL är att skydda fiske, som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt, från att hindras eller skadas genom fiske som utövas utan stöd av sådan rätt. Bestämmelserna reglerar förhållandet mellan fiskande inbördes och har ett fångstfördelande syfte.

Föreskrifter om enskildas personliga ställning och deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes skall enligt 8 kap. 2 § RF meddelas genom lag. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan inte bemyndigas att meddela sådana föreskrifter i annat fall än då fråga är om verkställighetsföreskrifter. Bemyndigandet i 22 § FL kan med hänsyn till avsaknaden av närmare anvisningar i lagtexten inte anses avse endast verkställighetsföreskrifter.

Vad nu sagts innebär att bestämmelserna i 22 § FL måste omarbetas så att det av lagtexten framgår dels vilka redskap som skall åtnjuta skydd, dels skyddets omfattning. Vi har därvid valt att begränsa skyddet till att omfatta fasta redskap. Fiskeplatser lämpade för sådana redskap förekommer såsom fritidsfiskeutredningen anförde endast i begränsad omfattning, varjämte användningen av fasta redskap i allmänhet är förenad med omfattande arbete och stora kostnader. Skyddet bör emellertid enligt vår mening utvidgas till att omfatta samtliga fasta redskap på allmänt vatten och enskilt frivatten oavsett om fisket bedrivs med stöd av enskild fiskerätt eller inte. Vi vill i detta sammanhang erinra om att fiske med fast redskap enligt vårt förslag (avsnitt 6.3.4) skall fordra tillstånd såvitt gäller kusten och de stora sjöarna. Tillstånd till fiske med fast redskap på allmänt vatten skall endast kunna meddelas yrkesfiskare. Någon begränsning av skyddet till större fasta redskap finner vi inte heller påkallad.

Vårt förslag innebär att möjligheten att med stöd av 22 § första stycket FL meddela skyddsbestämmelser till förmån för sådant fiske med rörliga redskap, som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt, slopas. Sådana bestämmelser kan såsom inledningsvis redovisats endast meddelas vid ostkusten och södra Blekingekusten samt endast rikta sig mot frifiske. Behovet av särskilt skydd för fiske med rörliga redskap kan ifrågasättas särskilt mot bakgrund av att vi föreslår att endast yrkesfiskare skall ha rätt att fiska med nät med större höjd än två meter. Svårigheter föreligger därjämte att i en generell bestämmelse ange vilka rörliga redskap som skall åtnjuta skydd. Det finns f. n. ett stort antal redskap beträffande vilka osäkerhet råder om de är att anse som fasta eller rörliga redskap. Osäkerheten hänför sig i första

hand till tidsmomentet i definitionen av fast redskap. I den mån dessa redskap kan hänföras till fasta redskap föreligger möjlighet för fiskerättshavaren att efter tillstånd bedriva fiske med redskapet och därvid åtnjuta det skydd, som enligt vårt förslag skall tillkomma fast redskap.

Förslaget att slopa möjligheten att meddela skyddsbestämmelser till förmån för rörliga redskap bör inte kunna medföra ersättningskrav redan på den grund att skyddet enligt FL är beroende av administrativ myndighets beslut.

Fritidsfiskeutredningen föreslog att rörligt nätredskap inte skulle få utsättas närmare vissa större fasta redskap än 150 m. Vid remissbehandlingen av fritidsfiskeutredningens förslag framkom att flera remissmyndigheter ansåg 150 m vara ett allför litet skyddsområde. Vi föreslår att skyddsområdet kring fasta redskap – såvitt gäller förbudet mot fiske med rörligt nätredskap – skall vara 200 m, varvid bör beaktas att vårt förslag avser samtliga fasta redskap. Skyddsområdet har bestämts genom en avvägning mellan önskemålet att bereda fisket med fasta redskap erforderligt skydd och en strävan att inte i onödan hindra berättigat fiske med rörliga nätredskap.

Förbudet i 33 d § FL mot krokfiske närmare än 100 m från vissa större fasta redskap föreslås sammanfört i förevarande paragraf med förbudet mot fiske med rörligt nätredskap. Vi har inte funnit anledning föreslå ändring i det av riksdagen 1973 fastställda skyddsområdet även om skyddet utvidgas till att omfatta samtliga fasta redskap.

Den fiskande, som önskar åtnjuta skydd, skall på motsvarande sätt som föreskrivs i 33 d § FL vara skyldig att utmärka det fasta redskapet på visst sätt. Vi föreslår i detta hänseende att samma bestämmelse skall gälla som enligt nämnda paragraf, dvs. det fasta redskapet skall i vardera änden vara utmärkt med gulmålad stake av minst 1,5 m höjd över vattenytan.

Enligt 33 d § FL föreligger därjämte förbud mot krokfiske inom ett avstånd av 100 m från stängvad, som är utmärkt på visst sätt. Detta förbud infördes i fiskeristadgan på förslag av fiskeristyrelsen och att det intogs i stadgan motiverades främst från informationssynpunkt. Stängvad eller sardinstäng används t. ex. när skarpsill stängs in i en vik. Förbud mot krokfiske inom visst avstånd från stängvaden avser att hindra skador på denna. Förbudet täcks därför i princip av den föreslagna bestämmelsen i 40 § första stycket. I den mån särskilda föreskrifter erfordras kan dessa anses vara att hänföra till bestämmelser om fiskets bedrivande. Sådana bestämmelser kan enligt förslaget meddelas av fiskeristyrelsen i regionstadga. Med hänsyn härtill och då frågan i första hand berör västkusten har vi inte i förevarande lagförslag intagit något särskilt förbud mot krokfiske inom visst avstånd från stängvad.

Bestämmelser om utplantering av fisk samt fiskodling

43 §

Bestämmelserna om utplantering av fisk samt fiskodling, vilka bestämmelser f. n. finns i 13 § fiskeristadgan, har ansetts vara av sådan vikt att de bör införas i en ny lag om fiske. Genom olämpliga utsättningar kan omfattande skador vållas på fiskbestånd och ett tidigare värdefullt fiske omintetgöras. En särskild risk med utsättningar är därjämte att smittsamma fisksjukdomar

kan spridas genom utsättningsfisk. Det finns därför enligt vår mening all anledning att skärpa kraven på kontroll av att smittad eller eljest olämplig fisk inte utsätts. Bestämmelserna i förslaget om fiskodling har därjämte kompletterats så till vida att den som innehar tillstånd att driva fiskodling är skyldig att tillse att mottagare av fisk, som är avsedd för utplantering, innehar tillstånd till utplanteringen. Bakgrunden till denna bestämmelse är att det i flera fall förekommit olämpliga utsättningar och att en kontroll från den som sålt utsättningsfisken skulle ha gett vid handen att köparen saknat tillstånd till utsättningen.

Särskilda bestämmelser om fiske m. m.

44 §

Paragrafen motsvarar såsom tidigare nämnts 33 a § tredje stycket FL. I vårt förslag har möjligheten att märka utestående redskap och igenkänningsflöten med av länsstyrelsen särskilt inregistrerat nummer slopats eftersom vi anser att fara föreligger för förväxling med de licensnummer, som kan komma i fråga för yrkesfiskelicenser.

Bestämmelserna får anses vara av offentligrättslig natur. Regeringen eller enligt vårt förslag fiskeristyrelsen kan därför bemyndigas att meddela föreskrifter som avviker från den i lagen angivna märkningsskyldigheten.

45 §

Bemyndigande för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom svenskt territorialvatten och svensk fiskezon samt för svenskt havsfiske utanför fiskezonen finns i 33 f § FL. Paragrafen infördes i FL genom lag 1975:176. Enligt vad som anfördes av departementschefen i förarbetena till 33 f § FL (prop. 1975:29 s. 24) var bemyndigandet avsett att täcka de föreskrifter, som dittills fanns i utfärdade kungörelser om fiskets vård och bedrivande, inräknat även kungörelsen (1932:370) med föreskrifter till förebyggande av kräftpestens spridning, vilken kungörelse sedermera ersatts av Kräftpestförordningen (1975:184). Tillägget avseende svenskt fiske utanför fiskezonen föranleddes av att vissa av de i administrativ ordning utfärdade bestämmelserna gällde utanför FL:s geografiska räckvidd dvs. svenskt sjöterritorium och svensk fiskezon, och även var tillämpliga för svenskt havsfiske på internationellt vatten utanför fiskezonen. Bemyndigandet gjorde enligt vad som anfördes i propositionen det möjligt för regeringen eller myndighet som regeringen bestämde att föreskriva om inskränkning i svenskt fiske på internationellt vatten om detta behövdes t. ex. för att bevara fiskbestånd eller eljest för att främja fisket. Det anfördes att det t. ex. kunde uppkomma behov att i anledning av internationell överenskommelse om fångstkvotering inom visst havsområde meddela föreskrifter om begränsning av svenskt fiske inom området och fördelningen av fisket där mellan svenska fiskefartyg.

Vi föreslår att i 45 § lämnas bemyndiganden för regeringen att meddela bestämmelser om fiskets vård och bedrivande ävensom bestämmelser om införsel och försäljning av fisk.

Fiskevårdsavgift

46–49 §§
Bestämmelserna i dessa paragrafer behandlas i kap. 10.

Ansvarsbestämmelser m. m.

50 §
Punkt 1 och 2 i förevarande paragraf överensstämmer i huvudsak med 34 § 1. FL. 1 punkt 2 i förslaget undantar vi sådant fiske med fast redskap, som utövas med stöd av enskild fiskerätt. Den som fiskar med fast redskap med stöd av enskild fiskerätt men som saknar erforderligt tillstånd enligt 17 eller 18 § i förslaget skall inte dömas för olovligt fiske. Vederbörande omfattas dock av stadgandet i 51 § andra stycket 1. i förslaget.

Den som fiskar med yrkesmässiga redskap utan att ha rätt därtill skall däremot dömas för olovligt fiske. Detsamma gäller den som bryter mot bestämmelserna för licensområde eller som fiskar i strid med skyddsbestämmelserna för fast redskap i 42 §.

51 §
Första stycket samt andra stycket 2–3. motsvarar till sitt sakliga innehåll 35 § FL.

I andra stycket 1. har såsom anförts i specialmotiveringen till 50 § intagits en bestämmelse, varav framgår att den som fiskar med fast redskap med stöd av enskild fiskerätt utan att ha tillstånd därtill döms till böter.

Andra stycket 4. innehåller straffbestämmelsen till den paragraf, som reglerar fiskutsättning och fiskodling. Straffbestämmelsen motsvarar i tillämpliga delar 31 § första stycket 1. fiskeristadgan.

Enligt andra stycket 5. skall den som bryter mot föreskrift, som meddelats med stöd av 24 § i förslaget, dömas till böter. Även i detta fall bedrivs fisket med stöd av enskild fiskerätt. Olovligt fiske kan därför inte sägas föreligga. Vi har ansett det tillräckligt att överträdelse av ifrågavarande slag beläggs med bötesstraff.

52 §
Denna paragraf motsvarar 35 a § FL.

53 §
Bestämmelserna i denna paragraf behandlas i kap. 10.

54 §
Gällande förverkandebestämmelser finns i 36 § FL. Det har under vårt arbete framhållits att nuvarande förverkandebestämmelser bör utvidgas så att båt och fortskaffningsmedel skall kunna förverkas om särskilda skäl föreligger.

Svårigheterna att beivra olovligt och olaga fiske är betydande. I första hand bör fisketillsynen förbättras, varigenom möjligheterna till ingripande ökar. Risken för upptäckt torde i detta fall liksom beträffande de flesta andra brott vara den faktor, som främst verkar avhållande på den som överväger att begå en olaglig handling. Utvidgade möjligheter att förverka båt och i vissa fall fortskaffningsmedel torde dock verksamt kunna bidra till att minska kvalificerat olovligt eller olaga fiske.

Fiske fordrar i de flesta fall tillgång till båt och det bör inte komma i fråga att förverka båt annat än under särskilda omständigheter. Sådana omständigheter kan enligt vår mening t. ex. vara att den fiskande transporterar båt på bil eller trailer till ett visst fiskevatten med värdefull fisk och därefter använder båten för ett fiske, som det varit omöjligt att bedriva utan tillgång till båt. Enligt vad som redovisades i Fritidsfiskeutredningens betänkande (SOU 1968:13 s. 134) uppgavs från ett av de största skogsbolagen att bolaget nödgats överväga att upphöra med sin omfattande verksamhet att förbättra fisktillgången i sjöar och tjärnar på bolagets mark, eftersom verksamheten allvarligt satts i fara genom olovligt fiske, bedrivet av bilburna nätfiskare med uppblåsbara gummibåtar.

En situation, där det bör kunna övervägas att förverka fortskaffningsmedel, är enligt vår mening då fiskande med hjälp av snöskoter tar sig fram till fjällsjöar med värdefulla fiskbestånd. Snöskotern utgör i dessa fall förutsättningen för att vederbörande skall kunna ta sig till platsen men möjliggör samtidigt för vederbörande att snabbt ge sig i väg med erhållen fångst när tillsynspersonal eller fiskerättsägare närmar sig.

Enligt 30 § jaktlagen (1938:274) kan efter lagändring 1973 (1973:299) motorfordon, annat motordrivet fortskaffningsmedel och släpfordon, som använts eller medförts såsom hjälpmedel vid olovlig eller olaga jakt, förverkas.

I förarbetena till lagändringen anförde departementschefen (prop. 1973:68, s. 14 f) att restriktivitet borde iakttas i fråga om förverkande i förmögenhetsreducerande och bestraffande syfte. Fordonsförverkande fick anses vara en mycket kraftig ekonomisk sanktion. Då det gällde fordon som använts vid jakt fanns det emellertid enligt departementschefen särskilda skäl som talade för en förverkandepåföljd. Ett fordon, som användes vid illegal jakt, var ofta inte bara ett hjälpmedel vid jakten utan en direkt förutsättning för denna. Det föreföll enligt departementschefen troligt att risken att vid jakten använt fordon kunde förverkas skulle verka starkt brottsavhållande i åtskilliga fall. I fråga om innebörden av begreppet hjälpmedel framhöll departementschefen att det för förverkande av fortskaffningsmedel inte krävdes att fordonet använts som ett redskap för själva jakten, t. ex. för att avleda villebrådets uppmärksamhet eller för att möjliggöra nattjakt med hjälp av strålkastare på fordonet. Det kunde inte heller krävas att transportmedlet skulle ha varit en förutsättning för att den olovliga jakten skulle komma till stånd. Det räckte enligt departementschefen i princip med att fordonet hade använts för att främja brottet eller brottslingens förehavanden i samband med detta, t. ex. för att transportera brottslingen till och från brottsplatsen eller för att föra bort jaktbytet. Härav följde att fordonet inte nödvändigtvis behövde vara utrustat på särskilt sätt.

Vi föreslår att förverkandebestämmelserna i förslaget till lag om fiske utformas så att båt och fortskaffningsmedel skall kunna förverkas om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger.

Genom hänvisning i utkastet till fiskeförordning till förevarande paragraf i lagförslaget föreslås de utvidgade förverkandebestämmelserna gälla även olaga fiske.

I 54 § i förslaget till lag om fiske har därjämte den utvidgningen gjorts, att fångst som erhållits vid fiske inom skyddszon, som anges i 42 §, skall kunna förverkas.

55–57 §§

Bestämmelserna motsvarar stadgandena i 36 a § och 37–38 §§ FL.

Inskränkningen i 36 a § FL att förverkande i vissa fall endast kan ske av fisk som inte håller föreskrivet minimimått har slopats.

58 §

Bestämmelsen i denna paragraf motsvarar stadgandet i 39 § FL.

Vi har övervägt att slopa ifrågavarande bestämmelse. Vid kontakt med fiskeriintendenterna har det dock framkommit att stadgandet har viss återhållande effekt. Vi föreslår därför att bestämmelsen skall finnas kvar.

59 §

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar bestämmelserna i 40 § FL. Enligt 40 § tredje stycket FL skall delägare i visst fiskevatten alltid anses som målsägande i fråga om rätt att beivra där begångna brott mot föreskrifter som meddelats med stöd av 33 f § FL. Sistnämnda lagrum avser bestämmelser angående fiskets vård och bedrivande dvs. i första hand stadgebestämmelser. Vårt förslag till lag om fiske innehåller fler materiella bestämmelser om fiske än FL såsom t. ex. bestämmelser om yrkesfiskeredskap och licensområden. Vi föreslår med hänsyn härtill samt för att undvika skillnad om brott har begåtts mot bestämmelse i lagen eller mot föreskrift, som utfärdats med stöd av lagen, att i 59 § i förslaget direkt anges att delägare i visst fiskevatten alltid skall anses som målsägande även vad avser brott mot bestämmelse i förslaget till lag om fiske.

Övriga bestämmelser

60 §

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar i huvudsak 41 § fjärde och femte styckena FL.

Beslut som myndighet kan komma att fatta med stöd av förslaget till lag om fiske skall kunna överklagas efter samma regler som gäller för myndighetens beslut i allmänhet.

Övergångsbestämmelser

Vårt förslag till lag om fiske innebär i flera avseenden stora förändringar i förhållande till gällande rätt. Som exempel kan nämnas förslagen att utvidga frifiskerätten vad gäller fiske med handredskap, att förbehålla licensierade yrkesfiskare rätten att fiska med vissa redskap samt att utvidga tillståndskravet vad gäller fiske med fasta redskap.

Vi anser att våra förslag bör träda i kraft snarast möjligt. Med hänsyn till remissförfarande och riksdagsbehandling finner vi därvid den 1 januari 1980 vara en lämplig tidpunkt för ikraftträdandet. Vissa bestämmelser är dock av den arten att de inte bör träda i kraft förrän vid en senare tidpunkt. Detta gäller bl. a. bestämmelserna angående fiske med fasta redskap samt den bestämmelse, som förbehåller licensierade yrkesfiskare rätten att fiska med vissa rörliga redskap. Genom sist nämnda bestämmelser inskränks

allmänhetens rätt att använda vissa redskap. Praxis då man i andra fall förbjudit eller inskränkt användningen av vissa redskap är att man medgivit dem, som tidigare haft rätt att fiska med ifrågavarande redskap, rätt att fortsätta därmed under en övergångsperiod av tre år. Härmed har man kunnat undvika ersättningsanspråk vad gäller inlösen av sådana redskap som till följd av de nya bestämmelserna inte längre kunnat användas.

Vi föreslår med hänsyn till vad nu sagts att bestämmelserna om fasta redskap samt yrkesfiskeredskap skall träda i kraft tre år efter ikraftträdandet av lagen om fiske, dvs. den 1 januari 1983.

Med hänsyn till att äldre bestämmelser skall gälla till utgången av år 1982, vad avser rätten att fiska med fast redskap, föreslår vi att äldre bestämmelser angående bl. a. tillståndsgivningen till fiske med fast redskap skall gälla under samma tidsperiod. Vad nu sagts innebär för tiden fram till år 1983 bl. a. att länsstyrelserna och fiskeristyrelsen har rätt att bevilja tillstånd till utsättande av fasta redskap, att tillstånd inte erfordras för fiske med sådana redskap på enskilt vatten och att de generella medgivandena att fiska med fast redskap utefter vissa delar av Malmöhus och Blekinge läns kuster fortfarande skall gälla. Enligt vårt förslag skall emellertid tillstånd till fiske med fast redskap, som meddelats med stöd av nuvarande bestämmelser, upphöra att gälla i och med utgången av år 1982.

Enligt vår uppfattning bör licens som meddelats med stöd av bestämmelserna i förordningen (1978:517) om licens för yrkesfiske gälla som licens även enligt vårt förslag. Licens som meddelats fiskelag föreslås dock gälla längst till utgången av år 1982.

Vad gäller bestämmelserna angående fiske inom häradsallmänning samt allmänningsskog i Norrland och Dalarna har vi bl. a. föreslagit att den individuella fiskerätt, som enligt 23 § FL tillkommer delägarna, slopas. För att delägarna skall få tillfälle att anpassa fisket efter de föreslagna bestämmelserna, bör enligt vår uppfattning dessa träda i kraft först vid en senare tidpunkt, eller den 1 januari 1983.

Sådant tillstånd till fiske med ålrev med dött agn, som meddelats med stöd av 16 § FL, bör enligt vår uppfattning fortfarande gälla, dock längst till utgången av år 1982. Detsamma bör även gälla sådan föreskrift, som meddelats med stöd av 33 a § fjärde stycket FL.

Tillstånd till utplantering av fisk samt till fiskodling, vilket meddelats med stöd av bestämmelserna i 13 § fiskeristadgan, skall enligt förslaget alltjämt gälla.

I samband med lagens ikraftträdande bör delar av 13 § fiskeristadgan upphävas. Detta bör ske i samband med fastställandet av fiskeförordningen eller i särskild författning.

Särskilda bestämmelser har föreslagits vad gäller ersättning av statsmedel för förlust av fiskerätt till följd av den nya lagen (jfr avsnitt 6.6).

6.6 Ersättning för förlust av fiskerätt

Enligt våra förslag kommer omfattningen av den enskilda fiskerätten att minska vid väst- och sydkusten, vid Gotlands kuster samt i de stora sjöarna.

Beträffande den närmare innebörden av våra förslag hänvisas till avsnitt 6.2.1.2 och 6.2.2.2.

De ingrepp, som enligt förslaget görs i den enskilda fiskerätten, kan sägas vara av två slag

A) upphävande av enskild fiskerätt och

B) inskränkning i enskild fiskerätt till följd av införande av frifiskebestämmelser.

Samtliga berörda fiskerättsägare bör enligt vår uppfattning erhålla ersättning med belopp, som motsvarar den förlust de åsamkas, om våra förslag genomförs. Ersättningsberättigad bör därvid vara ägare av fastighet, till vilken hör fiske, samt den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt ävensom den som vid lagens ikraftträdande på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse har rätt att bedriva fiske, vilket till följd av våra förslag blir fritt för allmänheten.

Bestämmelserna angående vilka som bör ha rätt att få ersättning för förlust av fiskerätt överensstämmer med vad som stadgas i lagen (1950:599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m. i anledning av införandet av FL samt lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m. är fortfarande formellt i kraft. Tiden för framställande av ersättningsanspråk utgick emellertid den 1 januari 1958 och samtliga ärenden är nu med några få undantag avgjorda.

Enligt bestämmelserna i nyss nämnda lag skulle ersättningsfrågor avgöras av tio särskilt inrättade fiskevärderingsnämnder. Mot värderingsnämnds beslut kunde talan föras i hovrätt. Några detaljerade bestämmelser om hur värderingen skulle ske av de skador som skulle ersättas finns inte i lagen eller i förarbetena till denna. Rent allmänt uttalades dock att endast verkliga rättsförluster skulle ersättas. Undantagsvis kunde ersättning utgå inte endast för den direkta inkomstförlusten utan också för den indirekta skada som uppkom genom att viss fastighet framdeles inte längre lämpligen kunde bestå såsom självständig brukningsenhet ("allmänt intrång"). Någon viss kapitaliseringsprocent angavs inte i ersättningslagen. Vad gäller hummerfisket i norra Bohuslän utgick dock fiskerättskomittén vid sina beräkningar från att den årliga skadan skulle kapitaliseras efter 4 %. Vid bedömningen av om ett ersättningsanspråk var befogat skulle också viss hänsyn tas till de eventuella fördelar den skadelidande kunde ha vunnit genom den nya lagstiftningen.

Frågor om ersättning för förlust av fiskerätt med anledning av våra förslag bör enligt vår uppfattning prövas av fastighetsdomstol. Eventuellt kan övervägas att låta vattendomstol avgöra nu angivna frågor.

Vid beräkningen av värdet av den fiskerätt, som fiskerättsägare förlorar, bör reglerna i expropriationslagen (ExL) gälla i tillämpliga delar. Samtidigt bör de värderingsmetoder, som används i ersättningsmål enligt vattenlagen, kunna komma till användning även i förevarande fall.

Bestämmelserna om ersättning i samband med expropriation finns intagna i 4 kap. ExL. En förutsättning för rätt till ersättning i expropriationsmål är att det har uppstått en ekonomisk skada. Ersättning utgår inte i något fall för affektionsvärden. Den grundläggande principen för ersättningsreglerna är att expropriatens förmögenhetsställning efter expropriationen bör vara densamma som om någon expropriation inte ägt rum. Några speciella

"expropriationsvärden" skall alltså inte konstrueras. Expropriationsersättningen skall delas upp i tre olika ersättningsarter; löseskilling, intrångsersättning och annan ersättning. Löseskilling skall bestämmas vid expropriation av hel fastighet och skall svara mot fastighetens marknadsvärde. Intrångsersättning skall bestämmas vid expropriation av del av fastighet och skall svara mot den minskning av fastighetens marknadsvärde som uppkommer genom expropriationen. Annan ersättning skall i princip motsvara den förmögenhetsminskning, som inte blivit kompenserad genom någon av de övriga posterna. Vid beräkning av expropriationsersättning skall hänsyn inte tas till att ersättningen eventuellt kan bli beskattad i större eller mindre omfattning. Värderingen skall alltid syfta till att bestämma värdet före skatt. En skada, som inte ersätts genom löseskilling eller ersättning för fastighetsintrång, trots att den är av en typ, som är hänförlig till någon av dessa ersättningsarter, skall inte kunna kompenseras genom annan ersättning. Som exempel kan nämnas att den del av en fastighets marknadsvärde, som utgör förväntningsvärde och som enligt uttrycklig bestämmelse i ExL i vissa fall inte får påverka löseskillingens storlek, inte skall beaktas vid bestämmandet av posten annan ersättning.

För fastighet som exproprieras i sin helhet skall, som ovan angetts, ersättning utgå i form av löseskilling. Detta belopp skall svara mot fastighetens marknadsvärde. För att bestämma en fastighets marknadsvärde kan flera olika tillvägagångssätt tänkas. De tre mest använda metoderna är *ortsprismetoden* (ortsprisjämförelser), *avkastningsmetoden* (avkastningskalkyl) och *kostnadsmetoden* (beräkning av tekniskt nuvärde).

Ortsprismetoden kan i korthet sägas gå ut på att man anlyserar köp på fria marknaden av fastigheter som är jämförbara med expropriationsobjektet.

Avkastningsmetoden innebär att man gör en beräkning av värdet med utgångspunkt från expropriationsobjektets sannolika framtida avkastning. I regel söker man beräkna de årliga, framtida nettoavkastningarna. Nuvärdet av dessa erhålls sedan genom kapitalisering eller diskontering efter en lämplig räntesats. Det förekommer emellertid också att man i stället utgår från bruttoavkastningen. I dessa fall sker kapitalisering efter räntesatser, som anses innefatta hänsynstagande till de utgifter som erfordras för att komma i åtnjutande av inkomster från fastigheten (s. k. bruttokapitalisering). Om utgångspunkten för kalkylen är ett antagande om i stort sett oförändrad användning, d. v. s. om de antagna intäkterna inte kräver några större investeringar, brukar värdet sägas hänföra sig till faktisk användning. Om man däremot utgår från en förändrad användning, som kräver väsentliga investeringar, talar man i stället om en hypotetisk kalkyl och det beräknade värdet sägs vara hypotetiskt.

Kostnadsmetoden innefattar dels en beräkning av nybyggnadskostnaden (återanskaffningskostnaden) för ett objekt av motsvarande art, dels en nedräkning därav med hänsyn till värdeminskning på grund av ålder och bruk (jfr. Bouvin m. fl. Expropriationslagen, Stockholm 1975, s. 145–146).

För att fastställa en fastighets marknadsvärde i expropriationsmål skall i första hand ortsprismetoden tillämpas. Först sedan det visat sig omöjligt att få fram erforderligt underlagsmaterial för den metoden skall avkastnings- eller kostnadsmetoden användas. Det bör framhållas att man vid värdering i expropriationsmål inte på något sätt är bunden av det taxeringsvärde som

åsatts fastigheten.

Vad nu sagts angående metoderna för beräkning av marknadsvärdet vid expropriation av hel fastighet gäller även vid expropriation av del av fastighet.

Expropriation kan emellertid medföra även annan skada än sådan som kompenseras genom löseskilling och intrångsersättning. Det kan t. ex. vara fråga om att en rörelse som sakägaren driver måste läggas ned eller att han åsamkas kostnader för flyttning till annan fastighet. I samband med expropriation skall ersättning utgå också för sådana skador. Såsom tidigare nämnts ersätts dock endast ekonomisk skada. Affektionsvärden och liknande kompenseras alltså inte.

I 4 kap. 3 § ExL finns en bestämmelse som kallas presumtionsregeln. Syftet med denna bestämmelse är att dämpa markvärdestegringen och att låta samhället komma i åtnjutande av viss värdestegring, som samhället självt har skapat. Presumtionsregeln innebär att sådan ökning av fastighetens marknadsvärde som ägt rum under tiden från dagen 10 år före ansökan om expropriation, dock högst 15 år före talans väckande vid domstol, räknas ägaren till godo endast om det blir utrett att värdestegringen beror på annat än förväntningar om ändring i markens tillåtna användningssätt.

Sammanfattningsvis kan sägas att ersättningsreglerna vid expropriation i huvudsak utgår från marknadsvärdet och att detta beräknas med ortspris-, avkastnings- eller kostnadsmetoden.

VL:s ersättningsregler fick ny lydelse den 1 juli 1974. Genom lagändringen kom de principer som gäller för expropriationsersättning att gälla också för ersättning enligt VL. Enligt 9 kap. 4 § VL skall sålunda för fastighet, som löses i sin helhet, som regel löseskilling utgå med belopp som motsvarar fastighetens marknadsvärde. Om del av fastighet löses skall på motsvarande sätt intrångsersättning betalas med belopp, som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde, som förorsakas av ingreppet.

Uppkommer i övrigt skada för ägaren genom ingreppet, skall även sådan skada ersättas.

I 9 kap. 6 § VL finns en presumtionsregel av samma innebörd som presumtionsregeln i ExL.

Genom införandet av de nya bestämmelserna i VL slopades tidigare rätt att få ersättning även för sådan ideell skada, som inte påverkade fastighetens värde. Den uppräkning av ersättningsbeloppen med 50 %, som tidigare gjordes vid skada på bl. a. fiske, slopades också. Avsikten med sistnämnda bestämmelse synes ha varit att skydda sakägare mot underkompensation, om ersättningen bestämdes under en tillfällig konjunkturnedgång.

I prop. 1974:83 s. 161 yttrade föredraganden att de värderingsmetoder som tidigare använts vid beräkning av en skadas omfattning kunde användas också i fortsättningen. Vid hopräkningen av olika ersättningsposter måste dock en slutlig jämförelse göras med minskningen i fastighetens marknadsvärde. När så erfordrades fick en justering av ersättningen ske till ett belopp motsvarande nämnda minskning. Därtill skulle sedan läggas ersättning för sådan ekonomisk skada för fastighetsägaren, som inte täcktes av marknadsvärdet.

Bland de metoder som använts i vattenmål vid beräkning av värdet av skada på fiske kan nämnas schablonmetoden, mellanbygdsmetoden och arrendemetoden.

Schablonmetoden användes tidigare av domstolarna. Vid tillämpningen av metoden utgick man från den faktiska fångsten, som multiplicerades med andrahandsvärdet. Omkostnaderna uppskattades till 30 % av det sålunda framräknade värdet. Efter den uppräkning med 50 %, som enligt VL gällde före den 1 juli 1974, erhöll man värdet av fisket. Motivet för det låga omkostnadsavdraget (= 30 %) var att alla intrångsersättningar var inräknade i ersättningsbeloppet.

I den metod, som på sin tid utvecklades av *Mellanbygdens vattendomstol,* utgår man från att fisket har ett visst grundvärde oavsett utnyttjningssättet (=objektivt eller allmängiltigt värde). Man försöker beräkna vad som är ekonomiskt optimal fångst. I de flesta fall har man i praxis kommit fram till att denna är lika med den faktiska fångsten. Tidigare utgick man därvid uteslutande från fiskerättsägarnas fångst. På senare tid har dock hänsyn tagits även till icke-fiskerättsägares fångster. Fiskets värde erhålls enligt mellanbygdsmetoden på det sättet att fångsten multipliceras med förstahandspriserna. Avdrag görs därefter för omkostnader med 75–85 %. (Av omkostnaderna anses ca 25 % utgöra materialkostnader och ca 50 % arbetskostnader.) Utöver ersättning för det sålunda framräknade värdet av fisket utgår intrångsersättning för

1) husbehovsövervärde (schablonmässigt bestämt till 33 % av förstahandspriset),
2) arbetsintrång – i den mån totalskada föreligger så att fiske inte längre kan bedrivas,
3) sportfiskeövervärde
   a) förlust av kortintäkt,
   b) övervärde för fiskerättsägaren att ha tillgång till fritidsfiske.

Enligt *arrendemetoden* slutligen utgår ersättning med belopp motsvarande vad fisket ger vid utarrendering. Denna ersättning skall jämföras med det objektiva värdet.

Vad gäller storleken av de av oss beräknade totala ersättningsbeloppen till följd av våra förslag hänvisas till avsnitt 9.2.1.

6.7 Fiskeförordning samt förordning om införsel och försäljning av fisk m. m.

6.7.1 *Utkast till fiskeförordning*

Vi har i avsnitt 6.1 lämnat en redogörelse för dispositionen av våra författningsförslag samt där redovisat att vi med vårt utkast till fiskeförordning närmast avser en tillämpningsförordning till förslaget till lag om fiske. Eftersom fiskeförordningen även skall ersätta nuvarande riksstadga, bör vissa bestämmelser om exempelvis förbjudna fiskemetoder intas i förordningen.

Vårt utkast till fiskeförordning gör inte anspråk på att reglera samtliga frågor, som bör behandlas i en förordning av detta slag. Utförligare bestämmelser än vi har föreslagit torde sålunda erfordras bl. a. vad gäller tillstånd att sätta ut fast redskap, förutsättningarna för och förfarandet vid

meddelande av yrkesfiskelicens, förfarandet vid utläggande av licensområde, uppbörd av fiskevårdsavgift m. m. Vi anser att närmare bestämmelser i dessa hänseenden bör utarbetas i samråd med fiskeristyrelsen och de myndigheter, som i övrigt skall handlägga frågorna. Härigenom kan undvikas att förslag till handläggningsrutiner m. m. blir skrivbordsprodukter utan anknytning till praktiska förutsättningar.

Såsom vi anför i det följande kan det även komma i fråga att ta in kompletterande bestämmelser om utlännings fiskerätt i fiskeförordningen. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till våra ändringsförslag i betänkandet Utlännings fiskerätt (Ds Jo 1976:5) har vi inte föreslagit några ändrade tillämpningsbestämmelser och inte heller att de nuvarande tas in i fiskeförordningen.

Vårt förslag till fiskeförordning innehåller sålunda endast vissa grundläggande tillämpningsbestämmelser. Vi har för att markera detta valt att beteckna vårt förslag såsom utkast till fiskeförordning.

I samband med att fiskeförordningen träder i kraft bör riksstadgan i princip upphävas. Ett flertal bestämmelser i riksstadgan måste emellertid gälla intill dess att regionstadgor fastställts. De ökade arbetsuppgifter, som enligt våra förslag kommer att läggas på fiskeristyrelsen och fiskenämnderna, kommer såsom berörs i avsnitt 9.2.4.1 att fordra resursförstärkningar. Eventuellt måste erforderliga resursförstärkningar avvaktas innan beslut tas om överförande av vissa arbetsuppgifter från exempelvis länsstyrelserna till fiskeristyrelsen och fiskenämnderna. Detta kan t. ex. gälla vissa lokala beslut angående fiskets vård och bedrivande vilka f. n. meddelas av länsstyrelserna men som enligt förslaget skall meddelas av fiskeristyrelsen. Vissa frågor om handläggningen bör därjämte lösas efter närmare kontakter med berörda myndigheter samt länsstyrelsernas organisationsnämnd m. fl. Vi har med hänsyn till vad sålunda anförts inte föreslagit några särskilda övergångsbestämmelser i vårt utkast till fiskeförordning.

Allmänna bestämmelser

1 § första stycket riksstadgan innehåller en bestämmelse att med fisk avses i stadgan bl. a. även vissa skaldjur. Denna bestämmelse föreslås överförd till fiskeförordningen. I 13 § sista stycket riksstadgan anges att bestämmelserna om utsättning av fisk och om fiskodling även gäller andra kräftdjur än som avses i 1 § riksstadgan. Eftersom huvudbestämmelserna om fiskutsättning och fiskodling enligt vårt förslag skall överföras till lagen om fiske föreslås att 1 § i fiskeförordningen kompletteras i nu angivet hänseende.

1 § andra stycket riksstadgan anger att fast redskap i stadgan har samma betydelse som i FL. Eftersom fiskeförordningen föreslås vara en tillämpningsförordning till lagen om fiske kan denna hänvisning utgå.

2 § första stycket riksstadgan anger att stadgan omfattar fiske inom Sveriges sjöterritorium. Genom hänvisning till 23 § stadgan är därjämte vissa bestämmelser om förbjudna fiskemetoder och minimimått gällande även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten.

Fiskeförordningens ställning som tillämpningsförordning till den föreslagna lagen om fiske medför att förordningen automatiskt blir gällande inom lagens giltighetsområde, d. v. s. i första hand Sveriges sjöterritorium och

svensk fiskezon. Möjlighet föreligger därjämte att låta vissa bestämmelser gälla även svenskt havsfiske utanför fiskezonen. Vi har inte funnit anledning att utvidga giltigheten för de bestämmelser, som föreslås ingå i fiskeförordningen, utöver fiskezonen. Uppdelningen av de för svenskt havsfiske aktuella vattnen i olika fiskezoner med därmed följande fiskerijurisdiktion från andra länders sida har avsevärt minskat behovet av sådana bestämmelser. Det bör dock i detta sammanhang nämnas att den i förslaget till lag om fiske intagna möjligheten att meddela föreskrifter även för svenskt havsfiske utanför fiskezonen kommer att vara grundläggande för exempelvis bestämmelser av den typ fiskeristyrelsen meddelat beträffande fisket i Kattegatt, Skagerak, Östersjön m. m. (SFS 1977:773 samt 1978:114–116 m. fl.).

2 § andra stycket riksstadgan innehåller att bestämmelse i stadgan inte gäller om den strider mot innehållet i vissa överenskommelser med Danmark, Finland och Norge. Vi har med hänsyn till det föreslagna innehållet i fiskeförordningen inte funnit anledning att överföra denna begränsning till förordningen. Frågan kan däremot få aktualitet i de regionstadgor som omfattar berörda områden. Det bör ankomma på fiskeristyrelsen att bevaka att innehållet i regionstadgorna anpassas till gällande konventionsbestämmelser.

Enligt 2 § tredje stycket riksstadgan gäller föreskrift i stadgan inte heller om den strider mot strängare bestämmelser som fiskeristyrelsen meddelar med stöd av KK (1965:500) om bestämmelser angående storleken av nätmaskor i fiskeredskap och minimimått på fisk m. m. Vi anser att samordningen med de föreskrifter som nu angetts bör lösas på det sättet att i dessa föreskrifter i förekommande fall anges att de innebär en reglering utöver vad som föreskrivs i fiskeförordningen. Ett sådant förfarande torde underlätta läsningen av specialbestämmelserna.

Bestämmelser om fiske

Bestämmelserna i 6 och 8 §§ riksstadgan beträffande förbjudna fiskemetoder och fiskeredskap föreslås överförda till 2 och 3 §§ fiskeförordningen. Förbudet mot trålfiske i 7 § riksstadgan föreslås ersatt av en bestämmelse att beträffande trålfiske gäller särskilda föreskrifter. Någon definition av trålfiske har inte ansetts erforderlig i förslaget till lag om fiske och detsamma gäller fiskeförordningen. Den föreslagna utformningen av bestämmelsen om trålfiske i fiskeförordningen medför behov av vissa ändringar i trålfiskeförordningen (1967:32). Bl. a. bör där intas tillståndet att använda vissa i 7 § tredje stycket riksstadgan angivna notredskap vid fiske i sötvatten. Ett särskilt skäl att överföra samtliga bestämmelser om trålfiske till trålfiskeförordningen är att dessa redskap enligt vårt förslag i princip skall vara förbehållna yrkesfiskare.

Fiskeristyrelsens rätt att enligt 8 § riksstadgan lämna tillstånd till användning av där angivna fiskemetoder och rätten enligt 12 § samma stadga att för vissa ändamål medge dispens från förbudet i 6 § att använda vissa redskap har sammanförts i 4 § utkastet till fiskeförordning. Den sakliga skillnaden beträffande förutsättningarna för att medge undantag från de angivna förbuden har bibehållits oförändrade. Fiskeristyrelsens möjlighet att enligt 12 § riksstadgan medge tillstånd till trålfiske för exempelvis vetenskapligt ända-

mål bör intas i trålfiskeförordningen. Bestämmelser om minimimått, från vilka dispens likaledes kan meddelas av fiskeristyrelsen enligt 12 § riksstadgan, föreslås överförda till regionstadgorna. Eftersom dessa stadgor enligt vårt förslag skall fastställas av fiskeristyrelsen erfordras inget särskilt bemyndigande för fiskeristyrelsen att dispensera från sådan bestämmelse. Denna rätt följer av att den myndighet, som beslutat en viss bestämmelse, har rätt att medge undantag från densamma om inte annat anges.

Hummerbeståndets utveckling synes vara negativ. Ytterligare fångstrestriktioner kan bli nödvändiga av beståndsvårdande skäl. Vi finner det i detta läge olämpligt att nuvarande förbud mot fångst av hummer vid dykning upphävs. Detta gäller även om fångstmängderna vid dykning såsom bl. a. företrädare för sportdykarna gör gällande skulle vara av begränsad omfattning. Ett upphävande av dykfångstförbudet skulle dessutom kunna leda till att fångst av hummer vid dykning blev tillåten exempelvis inom licensområde, där fiske efter hummer eljest inte skulle vara möjligt för allmänheten. Det bör i detta sammanhang tilläggas att hummer är ett väsentligt fångstobjekt för det kustnära, yrkesmässiga fisket vid västkusten. Hummern utgör inte underlag för heltidsfiske men är ett värdefullt komplement till annat fiske (jfr avsnitt 2.3.3.7 och 2.3.3.8). Förbud mot fiske efter hummer vid dykning bör tas in i regionstadgan för västkusten.

Beträffande krabba är situationen delvis annorlunda därigenom att krabbor är väsentligt lättare att fånga vid dykning. Samarbetande dykare kan under kort tid fånga relativt stora kvantiteter krabba. Dykfångsten av krabba torde dock i relation till totala fångsterna i nät och tinor vara förhållandevis små. Företrädare för yrkesfisket har framhållit att nuvarande förbud är av betydelse bl. a. från övervakningssynpunkt. Med hänsyn härtill har vi inte funnit tillräckliga skäl föreligga att föreslå någon ändring beträffande nuvarande förbud att fånga krabba vid dykning. Detta förbud bör liksom förbudet att fånga hummer vid dykning tas in i regionstadgan för västkusten.

Fiskezonens omfattning

Såsom framgår av specialmotiveringen till 1 § i förslaget till lag om fiske omfattar fiskezonen det havsområde utanför territorialgränsen vid Sveriges kuster som regeringen bestämmer. Bestämmelser i detta hänseende har meddelats genom F 1977:642 (ändrad senast F 1977:1182). Vi anser att det bör vara en strävan att samla tillämpningsföreskrifter till lagen om fiske i fiskeförordningen. Bestämmelserna om fiskezonens omfattning är emellertid närmast av intresse för yrkesfisket. Med hänsyn härtill samt det förhållandet att gränsbestämningen bygger på relativt invecklade positionsangivelser anser vi inte att tillräckliga skäl föreligger att föreslå att bestämmelserna tas in i fiskeförordningen.

Tillstånd att utsätta fast redskap

Vi har i avsnitt 6.3.4 föreslagit att det skall fordras tillstånd att utsätta fast redskap vid kusten och i de stora sjöarna. För att få till stånd enhetliga regler för olika kustavsnitt samt ge fiskeristyrelsen en möjlighet att i viss mån styra fångstuttaget föreslår vi att tillstånd skall meddelas av fiske-

ristyrelsen eller efter fiskeristyrelsens bestämmande av fiskenämnd. Styrelsen bör enligt vår mening utfärda allmänna riktlinjer samt i övrigt delegera tillståndsgivningen till fiskenämnderna. Såsom angetts i avsnitt 6.3.4 bör tillståndsgivningen i de stora sjöarna i förekommande fall handhas av den nämnd som har ansvaret för fisket.

Utlännings fiskerätt

Bestämmelserna om utlännings fiskerätt har behandlats i vårt tidigare betänkande Utlännings fiskerätt (Ds Jo 1976:5) samt i specialmotiveringen till förslaget till lag om fiske 19 §. Nuvarande tillämpningsbestämmelser till FL finns i F (1977:1138) om utlännings fiskerätt. Innan slutlig ställning tagits till vårt tidigare förslag beträffande utlännings fiskerätt har vi såsom tidigare anförts inte funnit anledning omarbeta tillämpningsbestämmelserna.

Om vårt förslag till lagändring genomförs anser vi att nuvarande tillämpningsbestämmelser bör kunna förenklas. Det torde därjämte vara av värde om bestämmelserna kunde införas i fiskeförordningen. Upplysningar om exempelvis vilken myndighet som meddelar erforderliga tillstånd samt specialbestämmelser om förbud mot försäljning av fångst m. m. skulle därmed bli lättare tillgängliga.

Yrkesfiskelicens

Särskilda bestämmelser om yrkesfiskelicens finns i F (1978:517) om licens för yrkesfiske. Såsom framgår av avsnitt 6.3.1.3 föreslår vi förändringar i nuvarande regler.

Vi anser att de grundläggande bestämmelserna om yrkesfiskelicens bör meddelas i fiskeförordningen. Vi föreslår emellertid i vårt utkast till fiskeförordning endast två paragrafer som berör yrkesfiskelicens. Den ena anger vilken myndighet som skall besluta om licens och den andra till vilken myndighet ansökan skall ges in. Vårt förslag i sistnämnda hänseende är att ansökan alltid skall ges in till fiskenämnd. Avser ansökan skepp skall fiskenämnden med eget yttrande överlämna ansökan till fiskeristyrelsen. Bestämmelser härom samt närmare anvisningar i övrigt beträffande handläggningen av licensansökningar bör meddelas av fiskeristyrelsen. Den praktiska tillämpningen av nuvarande bestämmelser kan visa att det föreligger behov av att komplettera de föreslagna bestämmelserna i fiskeförordningen i skilda hänseenden. Vi förordar därför att fiskeristyrelsen bereds tillfälle inkomma med yttrande innan fiskeförordningen erhåller slutlig utformning i förevarande hänseende.

Licensområden

Frågan om utläggande av licensområden behandlas i avsnitt 6.3.3. Enligt vad som där anförs skall beslut om utläggande av licensområde meddelas av fiskeristyrelsen. Fiskenämnderna skall dock ha ett stort inflytande. Vi föreslår därför att i fiskeförordningen inskrivs skyldighet för fiskeristyrelsen att inhämta yttrande från fiskenämnden om annan än nämnden gjort fram-

ställning om utläggande av licensområde. Berör saken flera nämnder skall samtliga nämnder som inte biträtt framställningen höras.

Nyttjande av fiske som hör till samägd fastighet

Föreskrifter hur fiske som hör till samägd fastighet skall nyttjas meddelas enligt gällande rätt av länsstyrelse. Eftersom länsstyrelses befattning med fiskeärenden minskar kan ifrågasättas att flytta beslutsrätten till annan myndighet. Fiskenämnd ligger närmast till hands men ärendena kan tänkas erfordra viss juridisk bedömning, varför fiskeristyrelsen i så fall bör komma i fråga. Det förefaller emellertid säreget att lägga detaljavgöranden av denna art på en central myndighet. Vi föreslår därför att länsstyrelsen behåller beslutsrätten. Till stöd härför kan anföras att länsstyrelsen enligt förslaget till lag om fiskevårdsområden skall göra bedömningar om bl. a. fiskets lämpliga nyttjande. Enligt vår mening bör länsstyrelse i normalfallet inhämta yttrande från fiskenämnden innan beslut meddelas. Särskild bestämmelse därom har emellertid inte ansetts erforderlig.

Bestämmelser angående fiskådra

Länsstyrelse beslutar enligt gällande rätt om bl. a. annan sträckning av fiskådra. Dessa beslut har nära samband med stadgebestämmelser och vi föreslår därför att beslutanderätten förs över till fiskeristyrelsen.

Förvaltningen av fiske i statens vatten

Förvaltningen av statens fisken i enskilt vatten har behandlats i kap. 5.

Vad gäller frågan om vilka myndigheter som skall förvalta statens fisken föreslår vi inte någon ändring i förhållande till gällande bestämmelser.

Vid förvaltningen bör utnyttjas den sakkunskap, som finns representerad i fiskeristyrelsen och i fiskenämnderna. Vi förutsätter att fiskeristyrelsen kommer att uppdra åt fiskenämnderna att biträda förvaltningsmyndigheterna i bl. a. fiskevårds- och upplåtelsefrågor. I de fall frågorna är av principiell betydelse bör dock samråd ske med fiskeristyrelsen. Fiskenämnderna kommer genom sitt samarbete med länsstyrelserna att vara väl förtrogna med den regionala planläggningen på fiskets område.

Fiskeklubbar och andra på frivillig grund bildade fiskeorganisationer får genom bestämmelsen i 15 § första stycket i utkastet till fiskeförordning möjlighet att ta ansvar för skötsel, fiskevård och upplåtelse av stora delar av statens vatten.

Särskilda bestämmelser till förmån för allmänhetens fiske

Bestämmelserna i 16 § utkastet till fiskeförordning angående myndighet som skall meddela beslut om upplåtelse av fiske för handredskap m. m. har behandlats i avsnitt 6.3.5.1.

Åtgärder mot vanskötsel av fiske

Åtgärder mot vanskötsel av fiske behandlas i specialmotiveringen till 39 § i förslaget till lag om fiske. Såsom där anförs anser vi att fiskenämnd skall fastställa erforderlig plan för fisket. Med detta bemyndigande bör även följa befogenhet att enligt 39 § fjärde stycket i förslaget till lag om fiske förelägga innehavaren av fiskerätten att vid vite fullgöra föreskrift i planen samt i förekommande fall hos åklagare göra framställning om åtgärder för vitets utdömande.

Bestämmelser om utplantering av fisk samt fiskodling

Bestämmelserna om utplantering av fisk samt fiskodling föreslås såsom redovisas i specialmotiveringen till 43 § i förslaget till lag om fiske överförda från riksstadgan till lagen om fiske. Enligt 13 § riksstadgan prövas fråga om tillstånd till utsättning och tillstånd att driva fiskodling av fiskeristyrelsen eller, enligt styrelsens bestämmande, av fiskeriintendent eller av fiskerikonsulent hos fiskenämnd. Vi föreslår ingen ändring i möjligheterna till delegation. Delegation till fiskerikonsulent bör dock avse fiskenämnd. Fiskenämnd har i sin tur möjlighet att uppdra åt fiskerikonsulent att meddela beslut.

Enligt 13 § fjärde stycket riksstadgan skall innan tillstånd meddelas yttrande i regel inhämtas från statens veterinärmedicinska anstalt. Vi föreslår att denna formulering ändras så att yttrande skall inhämtas om det inte är obehövligt. Härmed markeras att det ankommer på den som prövar tillståndsfrågan att avgöra om tillstånd skall inhämtas. Det bör ankomma på fiskeristyrelsen att meddela erforderliga anvisningar angående handläggningen av tillståndsärenden.

Fiskevårdsavgift m. m.

Bestämmelserna angående fiskevårdsavgift, fiskevårdsfond m. m. behandlas i kap. 10.

Regionala fiskebestämmelser

Såsom tidigare redovisats föreslår vi regionala fiskestadgor. Dessa stadgor bör inte omfatta fiskezonen utan endast Sveriges sjöterritorium. Regeringen har i proposition till riksdagen (prop. 1978/79:27) föreslagit att territorialgränsen flyttas ut från fyra till tolv nautiska mil. Såvitt vi kunnat finna bör en sådan åtgärd inte föranleda ändring i våra förslag. Svårigheter föreligger f. ö. att begränsa stadgornas giltighetsområde på annat sätt.

Beträffande innehållet har vi föreslagit begränsning till sådana bestämmelser som berör allmänhetens fiske. Därmed har vi velat markera att vissa bestämmelser av betydelse t. ex. endast för licensierade yrkesfiskare inte skall tas in i de regionala stadgorna. Förekomsten av sådana bestämmelser kan eventuellt anmärkas i regionstadgorna.

Nuvarande länsstadgor innehåller i flera fall särbestämmelser för en viss sjö, där allt fiske är enskilt. Sådana bestämmelser bör enligt vår mening

i första hand meddelas av fiskevårdsområde eller annat enskilt förvaltningsorgan. Endast i den mån särskilda skyddsbestämmelser är påkallade från allmän synpunkt bör offentlig myndighet meddela sådana bestämmelser.

Beslutsmyndighet beträffande regionala stadgor bör enligt vår mening såsom anförts i avsnitt 6.1.2 vara fiskeristyrelsen. Något samordningsförfarande av den typ fiskeristyrelsen enligt särskilt uppdrag utformade i sitt förslag 1971 finner vi inte aktuellt. Vi vill understryka att vi anser det angeläget att stadgorna utformas efter kontakter på det lokala planet. Den lokala anknytningen bör vinnas genom att fiskenämnderna får i uppgift att hålla sammanträden med berörda fiskerättsägare och fiskeutövare.

Vårt förslag vad gäller regionala bestämmelser kan sammanfattas i följande punkter.

- ☐ Fiskeristyrelsen ger en fiskeriintendent i uppdrag att utforma förslag till bestämmelser.
- ☐ Fiskeriintendenten utarbetar i samråd med berörda fiskenämnder ett förslag, som överlämnas till fiskeristyrelsen.
- ☐ Fiskeristyrelsen utfärdar kungörelse vari förslaget redovisas och berörda intressenter föreläggs att inom viss tid – som bör sättas till exempelvis tre månader – inkomma med synpunkter.
- ☐ Kungörelsen tillställs berörda länsstyrelser, fiskenämnder och kommuner samt yrkesfiskets, fritidsfiskets och vattenägarnas organisationer samt i den utsträckning som anses erforderligt även annan sammanslutning av fiskeutövare. Berör saken samernas rätt skall kungörelsen tillställas deras organisation. Även förvaltare av statligt vatten bör tillställas kungörelsen.
- ☐ Meddelande om kungörelsen införs i ortstidning.
- ☐ Fiskeristyrelsen uppdrar åt berörda fiskenämnder att hålla sammanträden på lämpliga platser. Kallelse till sådana sammanträden bör alltid införas i ortstidning och i övrigt ges lämplig spridning till exempelvis styrelser i fiskevårdsområden och motsvarande. Vid sammanträdena förs protokoll.
- ☐ Fiskenämnden avger eget yttrande över förslaget och bilägger protokollen från sammanträdena.
- ☐ Sedan yttranden och protokoll inkommit beslutar fiskeristyrelsen om bestämmelserna. Eventuellt kan fiskeristyrelsen innan beslut meddelas behöva inhämta kompletterande yttranden.
- ☐ Fiskeristyrelsens slutliga avgörande kan överklagas hos regeringen.
- ☐ Fiskeristyrelsen kan förordna om omedelbar verkställighet. Bestämmelse om fiske träder därigenom i kraft utan hinder av överklagande, om inte regeringen förordnar annat.
- ☐ Beträffande ändringar gäller i huvudsak samma bestämmelser. Om frågan är brådskande eller av mindre betydelse bör remissförfarandet kunna inskränkas.
- ☐ Bestämmelse kungörs på lämpligt sätt. Regionstadga tas in i Svensk författningssamling (SFS).

Ansvarsbestämmelser m. m.

Ansvarsbestämmelserna överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i riksstadgan. Förverkandebestämmelserna har på samma sätt som beträffande 54 § i förslaget till lag om fiske utvidgats till att omfatta även båt och fortskaffningsmedel. Beträffande motiven hänvisas till specialmotiveringen till 54 § i förslaget till lag om fiske.

6.7.2 *Förslag till förordning om införsel och försäljning av fisk*

Vi har i avsnitt 6.1.2 redovisat att vi anser att de bestämmelser om införsel och försäljning av fisk, som finns i riksstadgan, är av förhållandevis ringa intresse för den allmänhet som utövar fiske. Vi föreslår med hänsyn härtill att dessa bestämmelser tas in i en särskild förordning.

Förslaget till förordning om införsel och försäljning av fisk motsvarar i huvudsak bestämmelserna i 24–29 §§ riksstadgan med därtill hörande ansvars- och förverkandebestämmelser.

Bestämmelserna i den föreslagna förordningen bör ses över i samband med den av oss i avsnitt 6.4 föreslagna fortsatta utredningen beträffande reglering av rätten att försälja fisk. Införsel- och försäljningsbestämmelserna bör därjämte ägnas uppmärksamhet i anslutning till arbetet med regionstadgorna så att överensstämmelse i största möjliga utsträckning uppnås mellan fiskebestämmelser samt införsel- och försäljningsbestämmelser. Det kan därjämte föreligga skäl att komplettera eller justera vissa bestämmelser i den föreslagna förordningen om införsel och försäljning av fisk. Sålunda har bl. a. ifrågasatts om inte fryst kräfta bör kunna införas och försäljas under hela året. Vi har med utgångspunkt från vårt utredningsuppdrag inte funnit skäl föreligga att föreslå några ändringar i de hänseenden varom nu är fråga.

7 Fiskevård

7.1 Inledning

De svenska kust- och inlandsvattnens fiskbestånd utgör resurser, som har få motsvarigheter i andra länder.

De utgör i sig ett gott underlag för såväl ett livskraftigt yrkesfiske som ett omfattande fritidsfiske av god kvalitet. En förutsättning för en fortsatt gynnsam utveckling av fisket är dock, att dessa resurser vårdas rätt – att de brukas och inte förbrukas. Ett rätt handhavande av den oersättliga naturresurs, som våra fiskbestånd utgör, innebär därför att hänsyn måste tas inte bara till de rön som forsknings- och utvecklingsarbetet på fiskevårdens område kommer fram till utan även till det sätt på vilket fisket bedrivs. På detta sätt säkerställs samtidigt att fiskbestånden lämnar en god avkastning.

Ett allsidigt bedrivet fiske utgör normalt den bästa fiskevården. Det är dock långt ifrån alltid som beskattningen är välavvägd och allsidig. Följden härav har blivit, att många vatten innehåller fiskbestånd som är i obalans både vad gäller artsammansättning och ålder. Liknande effekter blir också ofta följden av annan yttre påverkan, t. ex. genom vattenkraftutbyggnader, tillförsel av förorenande ämnen etc.

I sådana situationer krävs fiskevårdande åtgärder av olika slag för att i görligaste mån återställa beståndsbalansen eller – när detta är lämpligare – styra in fiskproduktionen på alternativa vägar. Särskilda fiskevårdsinsatser kan också komma i fråga för att höja produktionen inom olika vattenområden.

Med fiskevård avses sådana åtgärder som syftar till att öka fiskets avkastning eller dess kvalitet, upprätthålla optimal avkastning eller motverka skador på bestånden av fisk. Fiskevård kan utövas genom *direkta* åtgärder, t. ex. utsättning av fisk, anordnande av lekplatser, byggande av fiskvägar, riktat fiske m. m. eller genom *administrativa* regleringar, t. ex. bestämmelser om fredningstider, minimimått och maskstorlekar i nät.

Beroende på situationen kan den ena eller andra typen av insatser vara att föredra. I de jämförelsevis begränsade vattenområden, som sjöar och vattendrag utgör, har den direkta fiskevården större möjligheter att bli verkningsfull än i kustvatten och hav, där man oftare är hänvisad till åtgärder av huvudsakligen administrativ typ.

I många fall kan dock fiskeregleringarnas inskränkande effekter kompenseras eller begränsas genom direkta fiskevårdsåtgärder. Lämplig direkt

fiskevård kan sålunda ibland göra det onödigt att införa fiskebegränsande bestämmelser.

7.2 Fiskets utveckling och behovet av fiskevård

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Dahlgren, redovisade i prop. 1977/78:112 sin bedömning av yrkesfiskets framtida förutsättningar och anförde därvid bl. a. följande:

Som jag närmare utvecklade i propositionen 1976/77:118 om utvidgning av den svenska fiskezonen har utvecklingen tvingat Sverige att anpassa sig till andra länders ställningstaganden och utvidga sin fiskezon för att det svenska fisket skall kunna bestå på sikt. --- Huvudmotivet för utvidgningen av den svenska fiskezonen har varit att tillgodose den svenska fiskerinäringens behov av fångstmöjligheter. Samtidigt har Sverige påtagit sig ett ökat ansvar för skyddet och vården av fiskbestånden i zonen. Vi får inom överskådlig framtid räkna med fångstrestriktioner i olika former såväl i svensk fiskezon som i andra länders zoner för att undvika utfiskning av bestånden. Detta får också ses som en del av det allmänna krav på hushållning med naturresurserna som alltmer gör sig gällande och som enligt min mening inte kan nog understrykas. Utvecklingen har lärt oss att också de naturresurser som brukar betecknas som förnyelsebara kan förbrukas, om man inte hushållar med dem.

Jordbruksutskottet hade ingen erinran mot det anförda (JoU 1977/78:23).

Beträffande det framtida svenska fiskets behov av fiskevård uttalade departementschefen vidare:

Såväl yrkesfisket som fritidsfisket är beroende av en aktiv fiskevård. Detta förhållande hänger samman med vad jag tidigare har anfört om hushållning med fiskbestånden. Viktiga delar av havsfisket liksom kust- och insjöfisket är i dag mycket beroende av att utsättningar av fiskungar görs i syfte att förbättra fisktillgången. --- Forskning och utvecklingsarbete är av väsentlig betydelse för våra möjligheter att rationellt tillvarata, utveckla och reproducera fiskresurserna. Även på dessa områden har det internationella samarbetet stor betydelse. Samtidigt behöver sådant arbete bedrivas inom landet.

Inte heller i detta avseende gav det anförda anledning till någon erinran från jordbruksutskottets sida. Utskottet uttalade därutöver:

I förevarande sammanhang har jordbruksministern framhållit vikten av reproduktionsåtgärder. Viktiga delar av havsfisket liksom kustfisket och insjöfisket är i dag mycket beroende av att utsättningar av fiskungar görs i syfte att förbättra fisktillgången. Särskilt intresse har reproduktionsåtgärder i fråga om laxfisk och ål.

Utskottet vill för sin del understryka betydelsen av effektiva reproduktionsåtgärder. Vad i propositionen härutinnan anförts kan utskottet helt ansluta sig till.

Utskottet biträdde likaledes vad som i propositionen framhållits beträffande betydelsen av forskning och utvecklingsarbete på fiskevårdens område.

7.2.1 *Utvecklingstendenser*

Det framtida svenska yrkesfisket kommer således i större utsträckning än tidigare att bli beroende av tillgången på fisk i svensk fiskezon samt svenska

kust- och inlandsvatten.

Fritidsfisket kommer samtidigt att ställa välmotiverade krav på att bli delaktigt tillgängliga resurser. Dess utveckling utgör en av de största förändringarna i svenskt fiske sedan andra världskriget. Omfattningen kommer sannolikt att öka ytterligare. Fritidsfisket är dock ojämnt i intensitet och i huvudsak koncentrerat till tätorternas omgivningar, till strömvatten – särskilt sådana med laxartad fisk – till kusten och till fjällvattnen.

Den betydelse som husbehovsfisket tidigare hade inom många regioner har ersatts av fritidsfisket. Urbaniseringen och lantbrukets rationalisering har bidragit till denna utveckling. Alltjämt kommer det emellertid att finnas kvar ett traditionellt husbehovsfiske, framför allt längs våra kuster. I åtskilliga sjöar i Norrlands fjälltrakter kommer husbehovsfisket sannolikt att leva vidare och t. o. m. utvecklas i riktning mot ett yrkesfiske.

7.2.2 *Resursutnyttjandet och fiskevården*

Grundläggande för bedömningen av förhållandet mellan produktion och nyttjande är att flera års biologiska produktion samtidigt utsätts för fiske. Analogin till skördandet av en åker eller ett trädgårdsland är oriktig, däremot finns det likheter mellan ett fiskebestånd och en skog när det gäller avkastningen.

Det mest rationella sättet att fiska är ett system med fisketräda, en fiskemetod som samtidigt innebär god fiskevård. Man fiskar allsidigt och hårt i en sjö ett eller två år och låter sedan sjön ligga ofiskad i två till tre år för att återhämta sig. De unga fiskar, vars överlevnad gynnats av de äldre exemplarens försvinnande, får därmed tid på sig att växa ut till fångstbar och matnyttig storlek.

Principen med trädabruk i fisket gäller även stora vatten. Nordsjön låg t. ex. i fisketräda under de båda världskrigen med goda fångster under de första efterkrigsåren som följd. Motsvarande gällde för laxen i Östersjön.

Om man likväl fiskar varje år, vilket för yrkesfisket är en självklar nödvändighet, bör man dock från beståndsvårdande synpunkt ta endast de största fiskarna och i en omfattning som motsvarar ett års produktion. Det är naturligtvis svårt eller omöjligt att begränsa avfiskningen till ett sådant idealiskt omfång.

Ju mer man fiskar i ett vatten, desto lägre avkastning får man per ansträngning. Av bl. a. ekonomiska skäl bör ansträngningen därför inte tillåtas bli för stor, eftersom den årliga produktionen sätter en övre biologisk gräns. Får ett kommersiellt fiske utveckla sig fritt, blir resultatet nästan alltid överkapitalisering, dvs för stora investeringar görs i fiskebåtar och redskap i förhållande till den fångst som kan påräknas.

Ett fiskbestånd som fiskas kommersiellt utan inskränkningar utvecklar sig oftast till en från ekonomisk synpunkt överansträngd resurs. Fortsätter utvecklingen, t. ex. med statliga subventioner, blir nästa etapp en biologisk överansträngning, som kan leda till total kollaps (valarna, kaliforniska sardinen, islandssillen, nordsjösillen etc). Räddas beståndet genom kvotering, måste åtgärden åtföljas av etableringskontroll, annars fortsätter överkapitaliseringen.

Resonemanget är tillämpligt inte bara på fisket till havs och vid kusterna

utan också på fisket i våra insjöar. Även om utvecklingen där är mindre dramatisk, bekräftar den de allmänna principer som redovisats i det föregående. Antalet yrkesfiskare i inlandsvatten har sjunkit till ca hälften av antalet omedelbart efter andra världskriget, medan avkastningen i vikt är ungefär densamma. Omkostnaderna har ökat mer än fiskpriserna och lönsamheten har sjunkit. Detta är förklaringen till det minskade antalet utövare. De flesta yrkesfiskare fiskar på allmänt vatten eller s. k. enskilda frivatten (Vänern, Vättern, Hjälmaren, del av Mälaren). En förbättrad lönsamhet för de kvarvarande försvåras under nuvarande förhållande genom att antalet utövare lätt åter kan öka inom dessa områden, i och med att fisket där är fritt för alla.

Vi har i det föregående beskrivit fritidsfiskets expansion och därvid bl. a. (avsnitt 7.2.1) pekat på den förändring som skett från husbehovsfiske till fritidsfiske. Denna utveckling har medfört ett nytt slags resursnyttjande, vilket i sin tur ändrat förutsättningarna för fiskevården. För sötvattnens del kan situationen generellt beskrivas på följande sätt.

Särskilt de små och medelstora sjöarna var förr utsatta för ett intensivare och huvudsakligen husbehovsinriktat fiske. Arter som braxen, sutare, mört, id, sarv och småabborre fångades som matfisk eller för andra ändamål, men betraktas nu mer eller mindre som ogräsfisk utan egentlig användning. Dessa fiskarter tar hand om en stor del av en sjös produktion och utgör därmed hinder för andra fiskarters förekomst och utveckling. Fisket med handredskap, som är den vanligaste fiskemetoden bland fritidsfiskarna (kap 3), har emellertid inte från biologisk synpunkt ersatt husbehovsfiskets nyttjande av fiskbestånden. Handredskapsfisket är nämligen myckt selektivt och främst inriktat på vissa slag av rovfisk, i sötvatten främst gädda, abborre, harr, öring samt särskilt vintertid röding. I s. k. put-and-take-vatten[1] tillkommer dessutom andra arter, främst regnbåge och bäckröding.

Samtidigt är vissa andra fiskslag fortfarande viktiga och kommer även framgent att vara viktiga för det yrkesmässiga fisket i sötvattnen. Arter som ål, gös, sik och siklöja kan räknas till denna grupp (avsnitt 2.4.1.3 och 2.5.1.3).

Situationen är i viss mån likartad också beträffande de fiskslag som finns vid våra kuster och i havet. Yrkesfisket och handredskapsfisket är även här inriktat på i huvudsak olika arter (avsnitt 2.1.3.5, 2.2.3.3, 2.3.3.8). Sill/strömming, foderfisk, skaldjur, flundrefisk, torsk, ål och lax dominerar yrkesfiskets fångster, medan handredskapsfisket främst inriktas mot fiskslag som gädda, abborre, olika arter torskfisk samt öring. Uppdelningen beror väsentligen på att yrkesfiskets redskap är mängdfångande och ofta oselektiva, medan handredskapsfisket selektivt inriktas på fångst av enstaka exemplar av, som ovan nämnts, främst olika sorters rovfisk.

Resursutnyttjandet i våra kustvatten är emellertid i ett väsentligt avseende annorlunda än i flertalet inlandsvatten. Särskilt där fisket är fritt för envar – dvs. på allmänt vatten och på enskilt frivatten (även inom sådana områden i de stora sjöarna) – utövas ett på många håll omfattande icke-yrkesmässigt fiske med andra redskap än handredskap, främst med nät men även med ryssjor, tinor och andra mängdfångande redskap (kap. 2 och 3). Som framhållits i tidigare avsnitt leder ett resursnyttjande av detta slag lätt till en konkurrens om fångst och/eller fiskeplatser mellan olika kategorier fiskare.

[1] Avgränsade vatten, ofta rotenonbehandlade mindre sjöar, där naturlig reproduktion av önskade arter inte kan förväntas och där mer eller mindre snar återfångst av utsatt fisk är avsikten.

Under sådana förhållanden försvåras möjligheterna att utöva fiskevård. Fiskevårdsåtgärder, som syftar till att förbättra tillgången på fisk, kan t. o. m. få motsatt effekt än den avsedda, genom att fisket med mängdfångande redskap samtidigt ökar ohämmat.

För vatten med naturliga bestånd förhåller det sig sammanfattningsvis så, att ett samtidigt bedrivet yrkesfiske och handredskapsfiske resulterar i ett mera balanserat och allsidigt nyttjande av fiskbestånden än om den ena eller andra fiskeformen utövas ensamt.

Ett resursnyttjande med denna allmänna inriktning utgör ett tillstånd, där fiskevården ges bättre möjligheter än nu att vidmakthålla eller förbättra såväl den naturresurs som fiskbestånden utgör, som de båda nämnda kategoriernas fiske.

Den utveckling på yrkes- och fritidsfiskets område som skildrats ovan medför bl. a. att behovet av fiskevårdande insatser kommer att öka, i första hand inom de fiskevatten vårt land förfogar över. Det kommer vidare att ställas ökade krav på planering och samordning inom fiskets område, bl. a. vad gäller fiskeutövande och fiskevård. Därjämte kommer att krävas, att genom ett utvidgat forsknings- och utvecklingsarbete möjligheter skapas att nyttja tillgängliga biologiska resurser på lämpligast möjliga sätt. Fiskevårdens inriktning och omfattning kommer att ha ett stort inflytande på det svenska fiskets fortsatta utveckling.

7.3 Förslag till åtgärder

Fiskevård förutsätter planering. Fiskevårdsplaneringen bör sikta till att åstadkomma långsiktiga planer för större kustavsnitt samt för hela vattensystem eller delar därav. Inte minst för lokala fiskevårdsprogram bör sådana översiktliga planer kunna utgöra värdefulla riktmärken.

Lämpligheten av att genomföra en viss typ av fiskevårdsåtgärd bör bedömas med utgångspunkt från den översiktliga planens målsättning för ifrågavarande vattenområde. Endast då blir fiskevårdsarbetet rationellt och ändamålsenligt.

I det följande lämnar vi förslag till sådana åtgärder, vilka vi generellt sett anser vara särskilt angelägna.

7.3.1 *Utsättning av laxfisk*

7.3.1.1 Allmänt

Fiskutsättningar[1] för att förstärka och komplettera befintliga bestånd av vildfisk har länge haft stor omfattning. Tidigare nöjde man sig med att utsätta s. k. simfärdigt yngel. Under 1930-talet var produktionen av yngel

[1] Inom fiskeriforskningen skiljer man normalt mellan *inplantering* resp. *utsättning* av fisk. Vid inplantering är avsikten att skapa självreproducerande bestånd. Dylika åtgärder är således i princip av engångskaraktär. Då reproduktion inte kan förväntas, kan å andra sidan utsättningar komma i fråga; dessa måste normalt upprepas, om effekten skall bli bestående. I det följande används dock termen *utsättning* som samlande begrepp för båda åtgärdstyperna.

för direkt utsättning 350 miljoner per år. Det har dock visat sig, att förstärkningsutsättningar av yngel vanligen är av ringa värde i vatten där fiskens lek- och uppväxtplatser inte skadats genom mänskliga ingrepp. I sådana vatten är andra faktorer än den urprungliga yngelmängden avgörande för dimensioneringen av bestånden av vuxen fisk. Sådana faktorer är t. ex. försommartemperaturen och förekomsten av yngelfiender. Man har därför övergått till att i allt större utsträckning sätta ut större fisk – ettårig och äldre.

7.3.1.2 Kustutsättningar av lax och öring

Goda resultat erhålls normalt vid utsättning av lax och öring vid kust eller i nedre delarna av lämpliga vattendrag. Förutsättningarna återges i sammanfattad form i *bil. 4*. Därav framgår bl. a., att kustutsättning av öring är mera fördelaktigt för svenskt fiske totalt sett än utsättning av samma mängd lax.

Lax och öring har i huvudsak skilda uppväxtområden, laxen i egentliga Östersjön, öringen framför allt längs kusten. Betydande utsättningar av båda arterna bedöms därför vara möjliga i stort sett oberoende av varandra.

Från enbart yrkesfiskets synpunkt är utsättning av lax f. n. av störst intresse. Detta beror på laxfiskets i huvudsak havsinriktade struktur och det förhållandet att laxfiske i svensk fiskezon är av internationellt intresse. Den situationen har vid förhandlingar med andra stater bidragit till att skapa fiskemöjligheter för svenskt yrkesfiske i t. ex. Nordsjön. Den allmänt ökade betydelsen av det svenska kustfisket till följd av det nya internationella läget på havsrättens och havsfiskets område (avsnitt 7.2.1) samt det förhållandet att ålfisket visar vikande fångstutveckling kommer sannolikt att leda till att även öringen blir av större intresse för kustyrkesfisket (avsnitt 2.2.3.5).

Fritidsfisket å sin sida har ett klart större utbyte av öringutsättningar.

För budgetåret 1978/79 har riksdagen anvisat 1,7 milj. kr för utsättning av olika arter av laxfisk i kustvatten[1]. Dessa medel kan antas bli använda för åtgärder, som gagnar främst yrkesfisket. Eftersom de sannolikt framför allt kommer att användas för utsättningar av lax, kommer dessa åtgäder att endast marginellt främja fritidsfisket.

Vi anser, att allmänna medel härutöver bör avsättas för kustutsättningar av laxfisk, främst öring, för i första hand fritidsfiskets behov. Vi föreslår, att t. v. 600 000 ungar (smolt) årligen utsätts längs landets kuster eller i nedre delarna av lämpliga vattendrag. Kostnaderna kan i nuläget beräknas till ca 3 milj. kr. Vi har då inte räknat in de smoltmängder som f. n. kan sättas ut enligt riksdagens ovan angivna beslut.

Antalet smolt, liksom artproportionerna, bör framdeles kunna ändras med ledning av vunna erfarenheter.

7.3.1.3 Utsättning av laxfisk i de stora sjöarna

Som framgår av *bil. 4* kan ökade utsättningar av lax och öring i Vänern och av lax i Vättern ge mycket goda återfångster, där fångstvärdet överstiger produktions- och utsättningskostnaderna med omkring 2 resp. 3,5 gånger.

[1] Anslaget Främjande i allmänhet av fiskerinäringen (E 3), jämför prop. 1977/78:112.

I Vättern har under en följd av år företagits förstärkningsutsättningar av röding. Huruvida denna form av fiskevård varit framgångsrik eller ej är ännu inte klarlagt. Under senare tid har bl. a. ifrågasatts, om den för kontroll av åtgärderna använda fiskmärkningstekniken på grund av förmodade märkesförluster av större omfattning gett rättvisande resultat. Motsvarande gäller också för hittills företagna utsättningar av regnbåge.

I Storsjön har utsättningar av kanadaröding gett allt bättre resultat under de senaste åren.

År 1977 utsattes sammanlagt ca 100 000 lax- och öringungar i Vänern och Vättern till en kostnad av inemot 500 000 kr. Utsättningarna har haft likartad omfattning även åren närmast dessförinnan.

Utsättningarna av laxfisk i de stora sjöarna kommer huvudsakligen yrkesfisket till del. Det är dock sannolikt, att även fritidsfisket i en framtid genom bl. a. utvecklandet av nya fiskemetoder och – inte minst – vårt förslag om fritt handredskapsfiske (avsnitt 6.2.2.2) kan komma att få större del av fångsten än vad som f. n. är fallet.

Riksdagen har för budgetåret 1978/79 anvisat 600 000 kr för utsättning av ål och laxfisk i insjöar (anslaget Främjande i allmänhet av fiskerinäringen, E3).

Vi anser, att allmänna medel härutöver bör avsättas för utsättningar av laxfisk i de stora sjöarna, för i första hand fritidsfiskets behov. Vi föreslår, att t. v. 50 000 lax- och öringungar (smolt) årligen utsätts i Vänern resp. 10 000 laxungar i Vättern. Kostnaderna kan i nuläget beräknas till ca 300 000 kr. Vi har då inte inräknat de smoltmängder som f. n. kan utsättas enligt riksdagens ovan angivna beslut.

Antalet smolt bör även i dessa fall kunna ändras framdeles med ledning av vunna erfarenheter.

7.3.1.4 Övrig utsättning av laxfisk i sötvatten

Utsättningarna i inlandsvatten av fiskslag, som i första hand är av intresse för fritidsfiske, är mycket omfattande. Fiskeadministrativa utredningen redovisar (Ds Jo 1975:7), att privata odlare år 1972 producerade fisk för utsättningsändamål till ett värde av omkring 8 milj. kr. Mera aktuella uppgifter saknas. Det kan dock antas, att nuvarande produktionsvärde är betydligt högre, kanske det dubbla.

Regnbågen dominerar, men betydande summor satsas även på utplantering av andra laxfiskarter, främst öring och bäckröding. Kostnaderna för utsättning av laxfisk är med all sannolikhet den största utgiftsposten vad avser fiskevårdsåtgärder i vårt land. Detta gäller i vart fall enskilda fiskesammanslutningar – fiskevårdsområden, fiskevårdsföreningar, klubbar m. fl.

De väntade positiva effekterna av hittills gjorda utsättningar har ofta uteblivit, även då utplanteringsmaterialet utgjorts av ettåriga eller äldre ungar.[1] Misslyckandena har varit mycket talrika, särskilt vid utsättning av andra arter än ål och i viss mån kräfta samt de i detta avsnitt aktuella laxartade fiskarna. Orsakerna härtill är flera och de skall inte detaljbehandlas här. Följande förhållanden förtjänar dock att framhållas som särskilt betydelsefulla i sammanhanget.

[1] Beträffande problemen kring utsättning av yngel resp. äldre fiskungar hänvisas till inledningen i avsnitt 7.3.1, Utsättning av laxfisk.

På många håll, inte minst bland fiskevårdsföreningar och andra sammanslutningar av fiskeintresserade, råder en allmänt utbredd övertro på värdet av fiskutsättningar i miljöer där ifrågavarande art redan förekommer. I sådana situationer är biotopförbättrande åtgärder, ägnade att främja den attraktiva och redan befintliga artens levnadsvillkor, i regel av vida större värde (jfr avsnitt 7.3.3, Biotopförbättrande åtgärder). Omfattande fiskutsättningar har många gånger företagits utan föregående undersökning av förutsättningarna för att åtgärden skall bli framgångsrik.

Våra kunskaper är vidare högst bristfälliga beträffande en rad faktorer, som är avgörande för om en viss åtgärd skall bli framgångsrik. Bland sådana faktorer kan nämnas val av lämpliga stammar vid utsättning i viss miljö eller för visst ändamål, val av besättningstäthet etc.

Anledningarna till vår bristande kunskap är flera. Bl. a. har sortvalets stora betydelse blivit uppenbar först på senare tid. Således har man helt nyligen, genom tillkomsten av ny teknik, kunnat påbörja analysen och beskrivningen av de rasskillnader, som tar sig uttryck i att olika stammar av exempelvis lax, öring och röding har mer eller mindre skilda egenskaper beträffande tillväxt, vandringsbenägenhet etc. Bristfälligheter i de märkningsmetoder, som hittills vanligen använts och som utprovats för lax, kan vidare befaras ha lett till misstolkningar av utsättningsresultat. Försök med ny och förbättrad teknik härvidlag antyder att så kan vara fallet.

Även om den hittillsvarande verksamheten med utsättningar av laxfisk varit mindre framgångsrik i åtskilliga avseenden, vilket väsentligen haft sin grund i otillräcklig kunskap om bakomliggande förutsättningar, kvarstår – och detta anser vi viktigt att betona – att denna form av fiskevård har ett givet berättigande. För att den framtida utsättningsverksamheten skall bli mera meningsfull krävs emellertid en omfattande satsning på forskning och utvecklingsarbete inom detta område (s. 296 och 298).

Det framgår av vår rapport Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) bl. a., att fritidsfiskets tyngdpunkt är förlagd till inlandsvattnen och att fritidsfisket huvudsakligen utövas med handredskap. Av ett flertal undersökningar, bl. a. sådana som fiskeristyrelsen genomfört, vet man, att fiske efter laxfisk är en för flertalet handredskapsfiskare särskilt eftertraktad fiskemetod. Bristen på goda laxfiskvatten är samtidigt mycket stor.

Beträffande sötvatten är enligt vår uppfattning utsättning av laxfisk av särskilt intresse i följande fall[1]:

- ☐ Inom områden där ifrågavarande art tidigare förekommit men av någon anledning blivit utslagen; förutsättningar finns för återbesättning
- ☐ I s. k. put-and-take-vatten (jfr avsnitt 7.2.2)
- ☐ I vatten där försök visar, att utsättning har förutsättningar att bli framgångsrik

I anslutning härtill vill vi vidare framhålla följande.

- ☐ Fiskeutövarna i vårt land, särskilt fritidsfiskarna, har en dokumenterad önskan att bedriva fiske efter laxfisk. Det är ett allmänt intresse att en så bred allmänhet som möjligt bereds möjlighet att utöva sådant fiske
- ☐ Tillgången på goda laxfiskvatten är starkt begränsad
- ☐ Tillskapandet av sådana vatten genom fiskevårdande åtgärder av olika

[1] Utöver vad vi tidigare framhållit angående utsättning av lax i Vänern och Vättern resp. öring i Vänern.

slag, bl. a. utsättning av laxfisk, är oftast kostsam

Vi föreslår mot denna bakgrund, att bidrag av allmänna medel i form av t. ex. fiskevårdsbidrag skall kunna erhållas för utsättning av laxfisk där förutsättningar finns att tillskapa goda laxfiskvatten för främst handredskapsfiskets behov.

7.3.2 *Utsättning av ål*

För budgetåret 1978/79 har 200 000 kr anvisats för utsättning på försök av ål i kustvatten och 600 000 kr för utsättning av ål och laxfisk i insjöar.[1] Fiskeristyrelsen har beräknat, att en årlig utsättning i Östersjön av 70 ton importerad s. k. glasål bör ge en svensk ålfångst av ca 2 500 ton, dvs. en ökning med ca 1 700 ton. Utsättningskostnaden har uppskattats till 5–6 milj. kr och motsvarande fångstvärde till ca 30 milj. kr (SOU 1977:74 s. 218).

Högst betydande ekonomiska vinster kan således förväntas komma yrkesfisket till del, om större utsättningar av glasål företas vid den svenska Östersjökusten. Eventuellt kan likartade utsättningar i insjöar också ge goda resultat.

En dylik fiskevård synes särskilt angelägen mot bakgrund av de förändringar i fiskets allmänna inriktning som kan förutses i en nära framtid. Dessa förändringar innebär bl. a., att det svenska yrkesfisket i större utsträckning än tidigare blir beroende av tillgången på fisk i våra egna vatten (avsnitt 7.2.1). Härtill kommer, att ålfiskets fångster nu är vikande, sannolikt beroende på en minskad invandring av ålyngel till våra kuster (avsnitt 2.2.1.3, 2.2.3.5 och 7.3.1.2).

Vi vill för vår del därför framhålla vikten av att erforderliga medel ställs till förfogande för utsättning av den mängd ålyngel som kan bedömas ge optimalt utbyte. Härvid bör i första hand Östersjökusten komma i fråga. Utsättningarnas omfattning bör dock dimensioneras först när tillräcklig erfarenhet vunnits från den redan beslutade försöksverksamheten. Vi avstår därför från att lämna närmare förslag i detta avseende.

Vi anser därjämte, att en ökad hushållning bör ske med de ålyngel som finns tillgängliga i våra egna vatten. Ålyngel bör således uppsamlas i älvmynningar i högre utsträckning än nu samt fördelas på lämpliga uppväxtområden. Detta innebär bl. a., att de inte bör släppas ut i delar av vattendrag där goda bestånd av flodkräftor finns eller där man satsar på inplantering av signalkräftor. Utsättning bör inte heller ske i sådana sjöar, varifrån betydande mängder ål vid utvandring efter avslutad tillväxt förstörs i kraftverksturbiner.

En mera rationell hushållning av den naturresurs som ålynglet utgör, exempelvis enligt de riktlinjer som antytts ovan, torde emellertid, för att ersättningsanspråk skall kunna undvikas, förutsätta en längre gående samverkan mellan olika fiskerättsägare än vad som regelmässigt är fallet f. n.

En samverkan mellan exempelvis olika fiskevårdsområden på basis av regionala fiskehushållningsplaner synes härvidlag vara lämplig (jfr vårt betänkande Fiskevårdsområden, Ds Jo 1976:6, s. 71 f). Fiskeristyrelsen bör ha ett övergripande samordningsansvar i detta hänseende. Det bör vidare

[1] Anslaget Främjande i allmänhet av fiskerinäringen (E 3), jämför prop. 1977/78:112.

uppdras åt styrelsen att upprätta en översiktlig plan för lämplig hushållning av tillgängliga ålresurser.

Frågan om utplantering av ål eller kräfta i ett vattensystem har särskilt på senare tid – sedan det klarlagts att ålen är en svår kräftfiende – varit föremål för omfattande diskussioner. I åtskilliga fall har motstridiga fiskerättsägarintressen omöjliggjort ett rationellt nyttjande av fiskevattnen. Vi föreslår därför, att fiskeristyrelsen även ges i uppdrag att utreda om det är möjligt och lämpligt att genom långsiktiga fiskevårdsplaner med bindande verkan reservera hela vattensystem eller delar därav för alternativt ål eller kräfta. Vi avser därvid aktiva åtgärder ägnade att främja den ena eller den andra artens förekomst, exempelvis genom utplantering.

7.3.3 *Biotopförbättrande åtgärder*

I den moderna fiskevården söker man allt oftare ändra miljön i ett fiskevatten i sådan riktning, att eftertraktade fiskslag gynnas. Det kan t. ex. röra sig om att genom dämning på våren söka skapa mjuka starrbevuxna strandängar för att gynna gäddans reproduktion eller att genom anläggning av höljor, utplacering av stenar och strömkoncentratorer, borttagande av ogynnsam vattenvegetation etc. göra ett vattendrag lämpligt för öringens lek och uppväxt. Det senare är f. ö. motsatsen till den uträtning av åar och bäckar, som flottningsintresset ofta drivit igenom.

Åtgärder som avser att ta bort fiskvandringshinder ger ofta en påtagligt god effekt, och är i regel av engångskaraktär. Avsikten är i första hand att erbjuda vandringsfisk, t. ex. lax och öring möjlighet att nybesätta eller återkolonisera tidigare helt eller under viss tid outnyttjade vattenområden. Byggandet av lax- och öringtrappor torde vara det bäst kända exemplet på sådan fiskevård. Ännu bättre resultat kan erhållas, i de fall då vandringshindret kan avlägsnas, t. ex. genom rivning av äldre och inte längre använda dammbyggnader.

Genom fiskevårdsåtgärder av det slag som nu nämnts skapas nytt livsrum för fisken, vilken därefter, ibland efter en engångsinplantering, får möjlighet att etablera naturliga bestånd. Generellt sett är dock denna typ av insatser förhållandevis arbetskrävande och därmed dyrbara. De har hittills därför många gånger förutsatt medverkan från arbetsmarknadsstyrelsens sida. Så har exempelvis varit fallet vid de mycket omfattande norrländska flottledsrestaureringarna, vilka tillsammans dragit kostnader uppgående till flera 10-tals milj. kr. Vattenavgiftsmedel har i vissa fall härutöver kunnat tas i anspråk.

Vissa biotopskapande åtgärder förutsätter vidare, att prövning görs enligt vattenlagens bestämmelser. Så är exempelvis oftast fallet vid rivning av äldre dammbyggnader. Erfarenheten har visat, att de administrativa problem, som ett vattenmål för med sig, ofta effektivt bromsat lovvärda initiativ avsedda att förbättra vandringsfiskens framkomstmöjligheter. Sådana svårigheter av ekonomisk och/eller administrativ natur har många gånger förorsakat, att även angelägna biotopförbättrande åtgärder blivit outförda.

Vi har erfarit, att behovet av biotopförbättrande åtgärder är mycket stort. En försiktig uppskattning avseende särskilt angelägna objekt visar på kostnader uppgående till flera 10-tals milj. kr.

Enligt vår uppfattning bör ökade bidragsmöjligheter tillskapas inom denna sektor av fiskevården. Särskilt bör då prioriteras sådana åtgärder, som antingen väsentligt ökar förutsättningarna för etablering av nya eller bättre naturliga bestånd av värdefulla fiskslag, i första hand laxartad fisk, eller för en bredare allmänhet resulterar i nya möjligheter till fiske med handredskap.

7.3.4 *Kalkning*

Det är numera välbekant, att det akuta behovet att genom kalkning motverka försurning av sjöar och vattendrag är mycket stort.

Det kan på goda grunder antas, att försurningen av fiskevatten kommer att öka allt snabbare inom närmast överskådlig tid, om inte verkningsfulla motåtgärder sätts in.

I prop. 1976/77:3 föreslogs att sammanlagt 50 milj. kr skulle satsas i statsbidrag på kalkningsåtgärder under en femårsperiod med start budgetåret 1976/77. Riksdagen har t. v. vart och ett av budgetåren 1976/77, 1977/78 resp. 1978/79 anslagit 10 milj. kr. Fiskeristyrelsen har i sin anslagsframställning avseende budgetåret 1979/80 föreslagit, att ifrågavarande anslag fördubblas till 20 milj. kr. Bidrag utgår normalt med 75 % av godkänd totalkostnad för kalkningsföretaget.

Den pågående försöksverksamheten med kalkning kan inte väntas förbättra situationen annat än i ett begränsat antal vatten, som från framför allt fiske- och naturvårdssynpunkt är särskilt angelägna att åtgärda. Samtidigt erhålls emellertid förbättrad kunskap om bl. a. lämplig kalkningsteknik för framtida åtgärder i större skala.

De omfattande kalkningsinsatser, som således torde bli ofrånkomliga allteftersom försurningen fortskrider, bedöms kräva ekonomiska satsningar betydligt överstigande de nuvarande. Enligt vår uppfattning torde en omfattande statsbidragsgivning därför bli nödvändig även i framtiden. Resultaten från den pågående försöksperioden bör dock avvaktas innan man tar ställning till vidare åtgärdsprogram.

Beträffande utökad forsknings- och utvecklingsverksamhet på detta område hänvisas till avsnitt 7.3.9.

7.3.5 *Fiskevård genom anpassat fiske*

Massförekomst av mindre värdefull fisk, s. k. ogräsfisk, hindrar i många sjöar och vattendrag utvecklingen av goda bestånd av attraktiva fiskslag. Borttagande eller minskning av övertalig ogräsfisk framstår därför ofta som den mest angelägna fiskevårdsåtgärden.

Vi har tidigare påpekat (avsnitt 7.1 och 7.2.2), att ett allsidigt bedrivet fiske normalt utgör den bästa fiskevården. Ett allsidigt fiske förutsätter betydande insatser med mängdfångande redskap, t. ex. bottengarn, för att bli verkningsfullt. Samtidigt är möjligheterna att få avsättning av fångsten oftast små. Ekonomin i detta fiske är med andra ord många gånger dålig, i vart fall sett på kort sikt.

Fiskevattenägare samt fiskeintressenter i övrigt har ett ansvar att vårda

den naturresurs fiskbestånden utgör. Enligt vår uppfattning bör i detta ansvar bl. a. inrymmas en strävan att – oftare än vad som f. n. är fallet – genom allsidigt fiske undvika felaktig beskattning av fiskbestånden. Detta förutsätter normalt en långtgående samverkan, dels geografiskt inom ett vattensystem, dels kategorivis mellan olika grupper av fiskare. Vi anser därför, att det bör ankomma på sammanslutningar av fiskerättsägare, t. ex. fiskevårdsområden, samt på kommuner och andra större fiskevattenägare att gå i spetsen för utvecklingen i detta hänseende.

Vi har tidigare pekat på de förtjänster som ett system med fisketräda har (avsnitt 7.2.2). Särskilt kommuner och andra större fiskerättsägare, eller sammanslutningar av fiskerättsägare, t. ex. fiskevårdsområden, har möjlighet att tillämpa trädabruket genom att upplåta delar av sina i allmänhet stora fiskevatten för fiske under olika år. Så fort fiskeutövningsrätten i större områden än en sjö samlas på en hand eller sammanförs i ordnade samarbetsformer (t. ex. fiskevårdsområden) finns förutsättningar att tillämpa denna utmärkta fiskevårdsmetod. Detta kan kanske bli ett av 1980-talets dominerande inslag i fiskevården.

Det allsidigt bedrivna fisket, eventuellt kombinerat med trädabruk, förutsätter att fiskerättsägarna arbetar planmässigt inom sina resp. ansvarsområden genom att de följer en lokal fiskehushållningsplan. Denna bör stå i överensstämmelse med den övergripande, regionala planläggningen på fiskets område.

En inriktning av fisket och fiskevården enligt det mönster som här redovisats resulterar i första hand i att bestånden av värdefulla fiskslag förbättras till glädje för det egna fisket liksom för allt fiske i övrigt. Insikten härom är som tidigare nämnts dock bristfällig och bör enligt vår mening förbättras genom ökad information.

Den önskade utvecklingen kan härutöver stimuleras även på andra sätt. Fiskerikommittén föreslog för sin del i betänkandet Fiskerinäringen i framtiden (SOU 1977:74), att 100 000 kr per år under en treårsperiod skulle avsättas för att främja den fortsatta försöksverksamheten och metodutvecklingen på det yrkesmässiga insjöfiskets område. I verksamheten avsågs bl. a. ingå försök med att för olika ändamål tillvarata s. k. skräpfisk. Riksdagen har för budgetåret 1978/79 anslagit 100 000 kr för nämnda ändamål.

Enligt vår mening finns det anledning till särskild satsning på forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) inom sektorn anpassat fiske. Erfarenheterna från en sådan FoU-verksamhet kan väntas bli av stort värde inte minst för fiskerättsägare och fiskande.

Vi återkommer i avsnitt 7.3.9 med förslag beträffande FoU-verksamhet inom fiskevårdens område, bl. a. vad gäller sektorn anpassat fiske.

Vi föreslår dessutom, att sådana åtgärder, vilka genom decimering av övertaliga skräpfiskbestånd kan väntas resultera i påtagligt positiva fiskevårdseffekter, skall kunna erhålla bidrag som möjliggör att verksamheten sätts igång. Bidragen bör i första hand användas till att främja utvecklingen av ett allsidigt inriktat fiskeutövande. Bidrag bör exempelvis kunna utgå till anskaffning av utrustning för sådant fiske.

Särskilt bör sådan verksamhet ges företräde, som antingen väsentligt ökar förutsättningarna för etablering av nya eller bättre bestånd av värdefulla fiskslag, eller för en bredare allmänhet resulterar i nya möjligheter till fiske

med handredskap.

Vid bidragsgivningen bör vidare sådana åtgärder ges företräde, vilka står i överensstämmelse med övergripande planläggning på fiskets område och som är lämpade att ingå i den FoU-verksamhet som bedrivs beträffande det anpassade fiskets utveckling.

Vi föreslår, att bidrag till fiskevård genom anpassat fiske i fortsättningen får utgå enligt ovan angivna riktlinjer.

7.3.6 *Fiskevård genom fisketillsyn*

Fiskeadministrativa utredningen anförde i betänkandet Ny organisation av fisketillsynen (Ds Jo 1975:14, s. 32) bl. a., att tillsynens yttersta mål är en god fiskevård.

En effektiv tillsyn avsedd att motverka olaga fiske är en förutsättning för att den fiskevård, som exempelvis ett lekfiskeförbud eller ett minimimått åsyftar, skall få avsedd verkan.

I kap. 8 och 9 lämnar vi förslag rörande den framtida fisketillsynen och dess finansiering.

7.3.7 *Fiskevård genom fisksjukdomsbekämpning*

7.3.7.1 Bakgrund

En stor del av fiskevården i vårt land är som tidigare nämnts (avsnitt 7.3.1 och 7.3.1.4) inriktad på inplantering eller utsättning av odlad fisk. Denna del av svensk fiskevård är helt beroende av att ha tillgång till ett sjukdomsfritt fiskmaterial för att över huvud taget kunna bedriva avsedd verksamhet.

Sjukdomsproblem i vilda fiskbestånd har efter hand krävt allt större insatser från främst statens veterinärmedicinska anstalts (SVA) och laxforskningsinstitutets (LFI) sida. Under senare år har en betydande del av resurserna inom fisksjukdomssektorn måst ägnas åt undersökningar rörande bl. a. gäddpest, sårsjukdomar, vissa tumörsjukdomar och parasitangrepp. Utbrotten av UDN (ulcerös dermal necros), även kallad skotska sjukan, har sedan denna fisksjukdom hösten 1975 först uppträdde i vårt land, ytterligare skärpt situationen.[1] Under 1977 och 1978 har en annan smittsam fisksjukdom, furunkulos, på nytt spritt sig i landet efter att under flera år varit begränsad till sin utbredning. Samtidigt har flera okända sjukdomar uppträtt i såväl traditionella fiskodlingar som i s. k. kasseodlingar.

[1] Sjukdomen, som av allt att döma är mycket smittsam under vissa förhållanden, är ej närmare känd varken vad gäller dess upphov eller dess spridningssätt. Den förorsakar hög dödlighet, efter vad man vet särskilt hos sådan lekvandrande laxfisk som kommit in i sötvatten. Enligt vissa uppgifter kan i vissa vattendrag uppemot 30 à 40 % av de lekvandrande lax- och havsöringpopulationerna befaras ha blivit utslagna åren 1976 och 1977. Enligt beslut av fiskeristyrelsen är sedan december 1977 landets samtliga kustvatten med tillrinnande vattendrag upp till först mötande vandringshinder förklarade som smittat område; härutöver har i vissa vattendrag smittgränsen förlagts betydligt högre upp. I konsekvens härmed har all transport av fisk förbjudits från nämnda vatten till uppströms belägna områden. F. n. bedrivs inom SVA och LFI forskning för att närmare klarlägga omständigheterna kring sjukdomen.

Kräftpestforskningen har vidare tagit betydande resurser i anspråk. Verksamheten, som hittills i huvudsak bedrivits vid Uppsala universitet, har således till betydande del finansierats genom bidrag av vattenavgiftsmedel (s. k. 2:10-medel), t. o. m. år 1977 sammanlagt nära 0,4 milj. kr.

Det är en självklarhet, att insättandet av verkningsfulla motåtgärder mot sjukdomar i vilda fiskbestånd är av största värde för vårt fiske, såväl för yrkes- som för fritidsfisket. Mångmiljonbelopp har redan gått förlorade enbart genom de nu nämnda sjukdomarna, vartill kommer förluster av i vissa fall oersättligt biologiskt material samt vidare – som följd av restriktioner i samband med sjukdomsutbrott – ett försvårat eller inte sällan omöjliggjort fiskeutövande.

Fiskeadministrativa utredningen har i betänkandet Åtgärder för att främja svensk fiskodling (Ds Jo 1975:7, s. 22 – 24) redogjort för den fiskodlingsanknutna fiskhälsokontrollen. Jämfört med dåvarande situation har följande förändringar inträffat. År 1976 tillkom vid SVA en laboratorieveterinärtjänst i fisksjukdomar. Vidare bedöms taxeavgifterna för fiskhälsokontrollen numera täcka endast ca 25 % av kostnaderna jämfört med ursprungligen ca 40 %. Anledningen härtill är i första hand ökade lönekostnader samtidigt som taxorna förblivit i stort sett oförändrade.

7.3.7.2 Förslag

Fiskeadministrativa utredningen lämnade i nämnda betänkande (s. 41 – 45) förslag till vissa reformer beträffande fiskhälsokontrollen i fiskodlingar. Statsmakterna har ännu inte tagit ställning i denna fråga.

Vi instämmer för vår del i utredningens förslag till reformer på fiskhälsokontrollens område. Vi anser således bl. a., att

- ☐ verksamheten med fiskhälsokontroll är av stort allmänt intresse,
- ☐ det är av stort värde för den enskilde köparen av utsättningsfisk att han kan få en vara som är kontrollerad och så långt möjligt garanterat sjukdomsfri,
- ☐ nuvarande verksamhet byggs ut till att omfatta alla fiskodlingar,
- ☐ verksamheten bör bedrivas dels genom hälsotillsyn, dels genom hälsokontroll,
- ☐ rådgivningen bör förbättras väsentligt och riktas inte bara till fiskodlarna utan i minst lika stor utsträckning till köparna av utsättningsfisk.

Vi anser emellertid samtidigt, att en ytterligare översyn bör ske beträffande förslagen om viss produktionsgräns för obligatorisk hälsokontroll resp. avgiftssystemets utformning. Samtidigt bör övervägas vilka resursförstärkningar som erfordras för att fisksjukdomsfrågor och fiskhälsokontroll skall få en tillfredsställande behandling sett mot bakgrund av de mål som uppställts i det föregående. Mot bakgrund av den senare tidens utveckling (avsnitt 7.3.7.1) anser vi det vara angeläget, att man därvid söker en lösning som tillgodoser det samlade behovet av resurser på fisksjukdomsbekämpningens område. Vi syftar då på såväl den fiskodlingsanknutna verksamheten som, inte minst viktigt, bekämpandet av sjukdomar i vilda fiskbestånd. Den sistnämnda frågan har fiskeadministrativa utredningen för sin del inte behandlat.

7.3.8 *Fiskevård genom administrativa åtgärder*

Fiskeutövandet måste ofta regleras på ett eller annat sätt. Det kan röra sig om att man av fiskevårdsskäl, t. ex. med hänsyn till beståndsutvecklingen, tvingas införa vissa begränsningar beträffande redskapsanvändning, fångstuttag, fisketider etc. Bestämmelser om minsta tillåtna maskstorlek i nät, fångstkvoteringar och införandet av fredningstider är välkända exempel på sådana regleringar.

Det framtida fisket och fiskevården kommer emellertid att ställa delvis nya krav i dessa avseenden. I avsnitt 7.2, Fiskets utveckling och behovet av fiskevård, har orsakerna härtill berörts. Vi vill därför här sammanfattningsvis endast framhålla följande.

Uppdelning av fiskevattnen i fiskezoner, kvotering av fångst mellan olika länder samt licensiering för fortsatt yrkesfiske innebär begränsning och fördelning, som tidigare inte varit nödvändig att genomföra. Fisketrycket kommer samtidigt att öka längs våra kuster. På allmänna vattenområden och på de s. k. enskilda frivattnen kommer konkurrensen om framför allt de värdefulla fiskarterna att ytterligare skärpas. Fisket på fritid kommer att öka ytterligare, samtidigt som det strandnära och kustbundna yrkesfisket får allt större betydelse, inte minst ur regionalekonomiska aspekter.

Möjligheterna att rätt möta denna nya situation i fisket kommer i större utsträckning än tidigare att vara beroende av vilka resurser och styrmedel som ställs till fiskevårdens förfogande.

Vi har tidigare i detta kapitel lämnat förslag beträffande sådana direkta fiskevårdsåtgärder, vilka vi mot den nu tecknade bakgrunden anser vara särskilt angelägna att genomföra.

Vi vill i detta avsnitt emellertid främst peka på de förbättrade förutsättningar för fiskevården, som ett genomförande av våra övriga förslag innebär. Vi avser härvid bl. a. förslagen om reglering av fisket på olika sätt, främst genom möjligheterna att lägga ut licensområden (avsnitt 6.3.3) och genom att vissa redskapstyper reserveras för enbart yrkesfiskebruk (avsnitt 6.3.2).

En reglering av fiskeutövandet enligt dessa förslag medför goda förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig fiskevård. I likhet med vad vi flera gånger påtalat i det föregående (avsnitt 2.3.3.5 m. fl.), vill vi i detta sammanhang bl. a. erinra om de nuvarande svårigheterna att åstadkomma skyddsföreskrifter som är ändamålsenliga från fiskevårdssynpunkt och som inte samtidigt har fångstfördelande konsekvenser.

Våra förslag om upprättandet av regionala fiskehushållningsplaner (Ds Jo 1976:6) och om införandet av regionala fiskestadgor (avsnitt 6.6) är likaledes ägnade att främja fiskevården. Den åsyftade planmässigheten i fisket och ett fiskeutövande som är grundat på regionens biologiska förutsättningar, kommer att utgöra värdefulla inslag i det framtida fiskevårdsarbetet.

7.3.9 *Forskning och utvecklingsarbete inom fiskevården*

I vårt utredningsuppdrag uttalas bl. a., att utgångspunkten för översynen av fiskelagstiftningen bör vara att ge fritidsfisket ökade möjligheter samtidigt som yrkesfisket ges tillräckliga förutsättningar att bestå som näring. Särskilt

bör eftersträvas ökade möjligheter för fritidsfiskare utan eget fiskevatten att utöva fiske. Betydelsen av att en effektiv fiskevård upprätthålls betonas speciellt. I direktiven anges dessutom att målet för fiskevården bör vara att uppnå ett gott fiskbestånd i våra vatten.

Departementschefen anför i prop. 1977/78:112 (s. 69), att forskning och utvecklingsarbete är av väsentlig betydelse för möjligheterna att rationellt tillvarata, utveckla och reproducera fiskresurserna. Betydelsen av internationellt samarbete framhålls, liksom nödvändigheten av att forskning och utvecklingsarbete bedrivs inom landet. Departementschefen erinrar också om den översyn av fiskeristyrelsens undersökningsverksamhet som då pågick genom styrelsens och statskontorets försorg.

Jordbruksutskottet (JoU 1977/78:23) biträdde vad som i propositionen anförts om betydelsen av forskning och utvecklingsarbete på fiskevårdens område.

Enligt 1977/78 års riksdagsbeslut kan de fiskeripolitiska målen för yrkesfisket sammanfattas på följande sätt:

Målen för fiskeripolitiken bör vara att skapa förutsättningar för att de som är sysselsatta i fiskenäringen kan få både en ekonomisk och social standard som är jämförbar med den som erbjuds inom andra näringar och trygghet i arbetet samtidigt som konsumenterna erbjuds fisk av god kvalitet till rimliga priser. Inom de gränser som ges av en ansvarsfull hushållning med fisktillgångarna bör fisket bedrivas så effektivt som möjligt och fångsterna bestämmas av möjligheterna till lönsam och stabil avsättning. Samtidigt bör hänsyn tas till behovet av sysselsättning främst i kust- och skärgårdsområden där fisket har stor regionalpolitisk betydelse.

Vi anger i kap. 3 vad vi anser bör vara målsättningen för fritidsfisket.

Målet för forskning och utvecklingsarbete (FoU) på fiskevårdens område bör vara att ta fram sådana fiskevårdsmetoder, som dels främjar det svenska yrkesfiskets produktion av värdefulla proteiner, dels ökar allmänhetens möjligheter att i rekreationssyfte bedriva ett fritidsfiske av god kvalitet.

Det nuvarande fiskevårdsarbetet bedrivs dock ofta utan förankring i kunskap om de faktorer, som avgör huruvida en viss åtgärd skall bli framgångsrik eller ej. Behovet av FoU-insatser är därför stort på snart sagt samtliga områden inom fiskevården. Vi har emellertid i vårt arbete med att kartlägga och identifiera problem inom den svenska fiskevården kunnat konstatera, att resurser för utökad FoU-verksamhet f. n. saknas.

Denna situation utgör enligt vår uppfattning ett allvarligt hinder mot att fiskets och fiskevårdens långsiktiga mål – jämför ovan – skall kunna förverkligas.

Den rådande situationen medför dels att tillgängliga resurser för fiskevård används mindre rationellt och inte sällan med ringa eller t. o. m. inget resultat, dels att sannolikt goda potentiella möjligheter till ekonomiskt lönsamt fiske inte utnyttjas. Följande exempel kan nämnas:

- Olika stammar av exempelvis lax, öring och röding har mer eller mindre skilda egenskaper beträffande tillväxt, vandringsdrift etc. Kunskaperna om hur denna genetiska specificitet bestämmer den ena eller andra stammens lämplighet för t. ex. utsättning i en viss vattenmiljö är ännu så länge närmast fragmentariska (jfr avsnitt 7.4.1.2 och 7.4.1.4). Sannolikt är den bristande kännedomen om sortvalets betydelse en av de

väsentligaste orsakerna till att fiskutsättningar så ofta ger sämre resultat än väntat. Fiskevårdsföreningar och andra som bedriver praktiskt fiskevårdsarbete förlorar ovetande om dessa förhållanden årligen hundratusentals kronor. Det finns i motsats härtill exempel på goda resultat, då man för utsättning använt en stam som utprovats och befunnits vara lämplig för ifrågavarande miljö och syften.

- I avsnitt 7.4.2 har bl. a. utsättning av s. k. glasålyngel diskuterats. Därav framgår, att en utveckling av hithörande fiskevårdsmetodik sannolikt kan ge betydande ekonomiska vinster. Trots att de potentiella möjligheterna varit kända sedan länge, har det för metodutvecklingen nödvändiga FoU-arbetet dock uteblivit i brist på resurser.

Exemplen kan mångfaldigas. Vi anser sammanfattningsvis, att en utökad satsning på FoU-verksamhet inom fiskevårdens område enligt de riktlinjer vi förordar är nödvändig för uppnåendet av de fiskeripolitiska mål som uppställts eller som – vad gäller fritidsfisket – vi föreslår uppställas.

På regeringens uppdrag har fiskeristyrelsen i samråd med statskontoret gjort en översyn av styrelsens undersöknings- och laboratorieverksamhet. Denna s. k. laboratorieutredning har resulterat i en rapport Fiskeriforskning – ett organisationsförslag. Rapporten har nyligen överlämnats till regeringen.

Beträffande de förslag som framförts i rapporten vill vi framhålla följande.

Prognoser och utveckling av fiskevårdande metoder

Fiskerikommittén föreslog (SOU 1977:74), att planer för fiskets omfattning och inriktning på kortare och längre sikt årligen skulle utarbetas. I prop. 1977/78:112 anförde departementschefen:

> För egen del anser jag att en fortlöpande planering av fiskets omfattning och inriktning är en förutsättning för att näringen skall kunna ta till vara de fiskresurser som står till buds. – – – Jag biträder förslaget att fiskeristyrelsen i samråd med jordbruksnämnden och i samarbete med Sveriges fiskares riksförbund skall utföra en löpande planering.

Riksdagen beslutade i enlighet med departementschefens förslag.

Den hushållning med fiskresursen, som ifrågavarande planering åsyftar, förutsätter att man har tillgång till ingående kunskap om bl. a. beståndsutveckling och hur olika arter påverkar varandra. Kunskapen om dylika art- och beståndsrelationer är emellertid mycket ofullständig, speciellt beträffande de fiskslag som uppehåller sig vid kusten. Vi anser det följaktligen vara nödvändigt, att FoU-arbetet ökas inom denna sektor om den avsedda hushållningen med fiskresursen skall kunna förverkligas.

Planeringen – såväl på kortare som längre sikt – av fiskets omfattning och inriktning och den härför erforderliga kunskapen om fiskbeståndens utveckling utgör samtidigt nödvändiga förutsättningar för att vårt förslag om licensområden skall kunna bli ett verksamt instrument för fördelning av fisket – där så är nödvändigt – mellan olika fiskarekategorier (avsnitt 6.3.2 och 6.3.3). Också av denna anledning erfordras en ökad satsning på FoU med nu behandlad inriktning.

Vi anser det särskilt nödvändigt att satsningen inriktas på bl. a. följande fiskslag: Lax, öring, ål samt, särskilt för Östersjökustens fiskevård, gädda,

abborre, sik och siklöja, resp. för västkusten olika slag av torskfisk samt skaldjur, särskilt hummer.

Allmän fiskevård

I avsnitt 7.3.5 har framhållits vikten av särskild FoU-verksamhet inom den fiskevårdssektor som det anpassade fisket utgör, bl. a. i form av s. k. allsidigt fiske och trädabruk. Vi hänvisar härvidlag till vad vi där anfört.

Försurning

Försurningen av sjöar och vattendrag torde utgöra det hittills största hotet mot våra fiskevatten och deras bestånd av fisk. Bortfallet av möjligheter till fiske har redan gått långt på många håll och kan – om inte förutsättningarna ändras radikalt – inom en förhållandevis nära framtid få negativa konsekvenser som knappast kan överblickas. Vi anser att situationen väl motiverar en utökad FoU-verksamhet ägnad att leda fram till sådana förbättrade metoder – ev. andra än kalkning – varigenom försurningens effekter på fiskbestånden kan motverkas mera varaktigt.

Fiskodling

Fiskeadministrativa utredningen har i betänkandet Åtgärder för att främja svensk fiskodling (Ds Jo 1975:7) bl. a. behandlat ansvars- och uppgiftsfördelningen i den framtida fiskodlingsverksamheten. Utredningen uttalar därvid, att

- produktionen av sättfisk bör handhas av privata odlare; detta förutsätter emellertid att det inom landet finns tillräcklig produktionskapacitet eller att denna utökas om efterfrågan stiger,
- den statliga fiskeriadministrationen bör ansvara för att den fiskodling som landet behöver kommer till stånd samt att den FoU-verksamhet som erfordras blir utförd,
- information och rådgivning i fiskodlingsfrågor bör ingå i fiskeristyrelsens verksamhet.

I likhet med laboratorieutredningen delar vi denna uppfattning.

Fiskeriadministrativa utredningen har i nämnda betänkande vidare lämnat vissa reformförslag rörande inriktningen av den framtida FoU-verksamheten på fiskodlingens område. Laboratorieutredningen har sedermera tagit närmare ställning till vilka områden och projekt som fiskeriadministrationen därvid bör inrikta sitt arbete på. Följande verksamheter framhålls särskilt.

1. Teknik och metodik för odling och utsättning.
   a) Sammanställning av nuvarande kunskaper avseende dels odlingsutrustning, dels odlingsmetodik för olika fiskarter.
   b) Kontinuerlig testning av odlingsutrustning och metodstudier.
   c) Utsättning och transport.
   d) Försök med kasseodling av matfisk.

2. Foderfrågor
   a) Kontinuerlig testning och kontroll av befintliga och nya fodertyper.
   b) Försök med mjukpellets.

3. Avelsarbete med arter och stammar, särskilt jämförande studier av naturliga laxfiskstammar med speciella egenskaper anpassade till skilda krav och miljötyper.

Vi delar de båda utredningarnas bedömning av vilka områden som den framtida FoU-verksamheten bör inriktas på, dels allmänt inom landet, dels speciellt beträffande fiskeriadministrationen.

Likaså i överensstämmelse med vad nämnda utredningar tidigare framhållit, anser vi för vår del att anläggandet av en ny fiskodlingsanstalt i Sydsverige[1] är en förutsättning för att den föreslagna FoU-verksamheten på fiskodlingens område skall kunna bedrivas. Vi föreslår således, att en anläggning av i huvudsak den typ och med den verksamhetsinriktning, som ursprungligen förordats av fiskeadministrativa utredningen och för vilken laboratorieutredningen sedermera lämnat ett modifierat förslag, snarast kommer till utförande.

7.3.10 *Sammanfattning*

I tidigare avsnitt i detta kapitel har fiskevårdens förutsättningar och möjligheter redovisats. Vi har vidare lämnat förslag till vissa mera angelägna åtgärder dels beträffande direkta fiskevårdsåtgärder, dels beträffande insatser av administrativt slag.

Vi har övervägt vilket resurstillskott som erfordras för att våra förslag skall kunna genomföras. Vad gäller de administrativa åtgärderna hänvisas i detta avseende till kap. 9 Kostnader. För de direkta fiskevårdsåtgärder, vilka vi anser bör komma till utförande (avsnitt 7.3.1, 7.3.3, 7.3.5, 7.3.6) föreslår vi att medel i storleksordningen 15 milj. kr avsätts.

Av förslagen till direkta fiskevårdsinsatser vill vi särskilt prioritera biotopförbättrande ågärder (avsnitt 7.3.3) och utsättning av laxfisk (avsnitt 7.3.1).

För att våra förslag till fiskevårdsåtgärder skall få avsedd effekt erfordras att en avsevärd utbyggnad genomförs beträffande

- ☐ FoU-verksamheten på fiskevårdens område samt
- ☐ fiskevårdsplaneringen.

FoU-verksamheten bör ha till syfte att ge ökad kunskap om sådana fiskevårdsmetoder, som syftar till att uppnå de i avsnitt 7.3.9 uppställda målen.

Fiskevårdsplaneringen bör sikta till att åstadkomma långsiktiga planer för större kustavsnitt samt för hela vattensystem eller delar därav. Inte minst för de kommunala fiskevårdsprogrammen bör sådana översiktliga planer kunna utgöra värdefulla riktmärken.

[1] Enligt laboratorieutredningens förslag bör anläggningen lokaliseras till Slingsviken (Slingsö), 2,5 mil söder om Västervik.

8 Fisketillsyn

8.1 Inledning

Fiskeadministrativa utredningen (Jo 1970:25), i det följande betecknad FAU, vars huvuduppgift var att se över organisationen av de statliga regionala och lokala insatserna på fiskets område, hade enligt sina direktiv även i uppgift att utreda frågan om lämplig organisation av fisketillsynen. Utredningen avgav i december 1975 betänkandet (Ds Jo 1975:14) Ny organisation av fisketillsynen. Utredningens förslag har remissbehandlats. I tilläggsdirektiv till 1973 års fiskevattensutredning (Dir 1977:115) anförde departementschefen att FAU:s förslag borde bli föremål för förnyade överväganden, vilket lämpligen borde ske i samband med en översyn av fiskelagstiftningen. Det uppdrogs därför åt oss att i vårt fortsatta arbete ägna frågan uppmärksamhet. Samråd borde därvid enligt direktiven ske med ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15) och kommittén (H 1977:05) för samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss, vilken kommitté sedermera antagit namnet sjöövervakningskommittén.

8.2 Nuvarande förhållanden

Med fisketillsyn avses övervakning av efterlevnaden av fiskerättsliga bestämmelser, främst FL, samt bestämmelser i fiskeristadgan (1954:607) ävensom eljest av regeringen eller underordnad myndighet i administrativ ordning utfärdade bestämmelser om fiskets vård och bedrivande. Fisketillsyn omfattar således inte övervakning i syfte att hindra eller beivra t. ex. tillgrepp av fisk ur redskap eller sump eller skador på redskap förorsakade av överträdelser av exempelvis sjötrafikförordningen.

Fisketillsyn utövas i nuvarande läge av polisen, tullverkets kust- och gränsbevakning samt av särskilt förordnade fisketillsynsmän. Befälhavare på sådant statens fartyg, som blivit utsänt för att bevaka ordningen på fiskeplats, har därjämte samma befogenhet att utöva fisketillsyn som särskilt förordnad fisketillsynsman.

I FAU:s betänkande lämnas en utförlig redovisning av de olika bevakningsorganens organisation och befogenheter. Uppgifterna i det följande utom redogörelsen för försvarsmaktens verksamhet bygger i huvudsak på FAU:s redovisning i angivna hänseenden.

8.2.1 *Polis*

Polispersonalens verksamhet är i princip knuten till de polisdistrikt där de tjänstgör med de undantag som regleras i polisinstruktionen (1972:511). I kustområdena samt i Vänern och Mälaren finns särskild sjöpolis.

För fisketillsynen disponerar polisen båtar inom sjöpolisorganisationen samt helikoptrar, trailerburna båtar och snöskotrar. Tillsynen av att fiske-, jakt- och naturvårdslagstiftningen efterlevs fullgörs i första hand av personal vid polisdistriktens övervakningssektioner och arbetsgrupper. Denna tillsyn ingår såsom en naturlig arbetsuppgift i den allmänna övervakningen. Polisens befogenheter regleras i rättegångsbalken.

8.2.2 *Tullverkets kust- och gränsbevakning*

Tullverkets kustbevakning svarar i princip för den reguljära civila övervakningen till havs, i kustvattnen samt i Vänern och Mälaren. Inom de områden, där särskild sjöpolis organiserats, samverkar kustbevakningen med denna. Kustbevakningen, som disponerar snabbgående tullkryssare, tulljakter och racerbåtar samt bilar och flygplan, har ett väl utbyggt sambandsnät.

Personalen vid tullverkets gränsbevakning utför patrulltjänst inom en ca 15 km bred zon utmed gränserna mot Finland och Norge. Gränsbevakningspersonalen har skyldighet att utöva jakt- och fisketillsyn inom sitt tjänstgöringsområde men för att kunna fullgöra sina skyldigheter i detta hänseende fordras särskilt förordnande såsom fisketillsynsman utfärdat av länsstyrelse eller fiskeristyrelsen.

8.2.3 *Marinen*

Marinens fartyg medverkar i sjötrafikkontrollen i fred, såvitt avser fiske, genom åtgärder mot utländska fiskefartyg, som bedriver olovligt fiske inom svenskt sjöterritorium och den svenska fiskezonen.

8.2.4 *Fisketillsynsmän*

Enligt instruktionen (1955:274) för fisketillsynsmän skall den som förordnats såsom fisketillsynsman inom det område, som förordnandet avser, kontrollera efterlevnaden av fiskeristadgan och med stöd av denna utfärdade föreskrifter ävensom andra av regeringen eller underordnad myndighet meddelade bestämmelser om fiskets vård och bedrivande. Fisketillsynsman skall vidare inom det område för vilket han är förordnad övervaka efterlevnaden av FL och är skyldig inskrida mot sådana överträdelser, som kränker statens fiskerätt eller sker i vatten där s. k. frifiske får bedrivas.

Fisketillsynsman har befogenhet att undersöka fisk, som han misstänker har fångats olagligen eller olovligen, samt har därjämte befogenhet att undersöka fiskeredskap och fisksump. Han har rätt att ur vattnet ta upp utlagda fiskeredskap. Om någon, som bedriver olovligt eller olaga fiske, ertappas på bar gärning eller om redskap för sådant fiske påträffas utsatt i vattnet får fisketillsynsman beslagta fångst och redskap liksom båt eller annat som har betydelse för brottsutredningen. I beslag tagen fisk, som

uppenbarligen bör förklaras förverkad enligt fiskeristadgan och som lever, skall omedelbart efter beslaget sättas tillbaka i det vatten där fisken fångats. Fisketillsynsman skall snarast anmäla överträdelser till polis- eller åklagarmyndighet. FL ger honom även befogenhet att i vissa fall begära handräckning.

Har länsstyrelse förordnat fiskeritjänsteman att vara fisketillsynsman inom visst distrikt är denne, om annat inte bestäms, förman för övriga tillsynsmän som länsstyrelsen förordnat i distriktet.

Det totala antalet av länsstyrelserna förordnade fisketillsynsmän uppgick 1975 till ca 5 000. Antalet tillsynsmän, som förordnats av fiskeristyrelsen, uppgick vid samma tid till 55. Av de ca 5 000 tillsynsmän, som förordnats av länsstyrelserna, var ca 300 förordnade för tillsyn på allmänt vatten och s. k. enskilt frivatten, medan övriga förordnats för att bevaka enskilda fiskerättshavares intressen.

För vissa vatten finns särskilda tillsynsorganisationer. Sålunda finns en sådan organisation för Vättern, där ca 25 tillsynsmän förordnats av fiskeristyrelsen. Såsom förman för tillsynsmännen fungerar fiskerikonsulenten för Vättern. Under ledning av en av fiskerikonsulenterna vid fiskenämnden i Göteborgs och Bohus län förekommer en liknande typ av tillsynsorganisation för fisket i detta län. Antalet fisketillsynsmän är ca 90 och deras förordnanden omfattar såväl söt- som saltvattensidan. Tillsynsmännens verksamhetsområde omfattar inte öppna havet utan endast kust- och skärgårdsområdet samt inlandet. Tillsynsmännen brukar även utöva kontroll vid ilandföring av fisk. Tillsynsorganisationen administreras samt bekostas i viss mån av hushållningssällskapet i länet. Bidrag till kostnaderna för tillsynsorganisationen utgår därjämte bl. a. från fiskeristyrelsen (bensinskattemedel) och landstinget. Organisationen samarbetar med kustbevakning och sjöpolis. En väsentlig del av fisketillsynsmännens arbete i området består av information till allmänheten om gällande fiskebestämmelser.

Därutöver förekommer ett flertal olika former för tillsyn av fiske i allmänt vatten och frifiske i enskilt vatten. Sålunda har stiftelsen Stockholms skärgård en särskild fisketillsynsman för ett av naturreservaten i stiftelsens område.

8.2.5 *Befälhavare på vissa statliga fartyg*

Fiskeristyrelsens undersökningsfartyg kan enligt styrelsens bestämmande användas till fiskebevakning men något sådant uppdrag har f. n. inte meddelats.

8.3 Fiskeadministrativa utredningens förslag

FAU konstaterade inledningsvis i sina överväganden att avsaknaden av en ansvarig huvudman för samordning av fisketillsynen utgjorde hinder för en effektiv tillsyn. FAU ansåg att fisketillsynen i likhet med annan brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamhet var en polisiär uppgift. Bristen på polispersonal hade enligt utredningen medfört, att det inom vissa områden blivit nödvändigt att komplettera de polisiära insatserna med annan personal.

Utredningen konstaterade samtidigt att en annan väsentlig brist, som kännetecknade fisketillsynen, var avsaknaden av enhetlig utbildning för tillsynspersonalen. Orsaken härtill var enligt FAU närmast att söka i det splittrade huvudmannaskapet.

Vad gällde omfattningen av de nuvarande befogenheterna för den personal, som sysslar med fisketillsyn, framhöll FAU – även om utredningen erinrade om att dess uppdrag var begränsat till administrationen av fisketillsynen – att det var önskvärt att tillsynsmännens befogenheter ökades. Det borde sålunda enligt FAU övervägas om inte fisketillsynsman borde erhålla rätt att gå in i slutet förvaringsställe för eftersökande av fisk. Utredningen erinrade i detta sammanhang om att kustövervakningsutredningen (Fi 1974:04) hade i uppdrag att utreda vissa frågor rörande samordning m. m. inom den civila övervakningen till sjöss. Enligt sina direktiv skulle ifrågavarande utredning överväga om inte kustbevakningspersonalens befogenheter borde kompletteras för att i de fall, då tillkallande av polis skulle innebära praktiska olägenheter för lösande av uppgifterna, nödvändiga ingripanden skulle kunna göras genom kustbevakningens försorg. FAU erinrade om att i kustövervakningsutredningens direktiv uttryckligen ingick frågan om befogenheterna för jakt- och fisketillsynen. FAU påpekade även att ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15) hade i uppdrag att se över vissa frågor beträffande ordningsvakter, vilka frågor hade nära anknytning till nu föreliggande problem. FAU ansåg att de synpunkter utredningen redovisat beträffande fisketillsynsmans befogenheter borde framföras till de båda andra utredningarna.

Organisationen av fisketillsynen borde enligt FAU utformas så att den kunde kombineras med övrig naturvårdstillsyn. I sammanhanget borde enligt FAU även noteras den roll kommunerna i en framtid kunde komma att spela i en sådan samordnad tillsynsverksamhet.

FAU gjorde följande geografiska uppdelning av bevakningsområdena:

A) havet utanför baslinjen,
B) kustvattnen innanför baslinjen samt Vänern och Mälaren,
C) landområdet med tillhörande sjöar och vattendrag.

Beträffande område A konstaterade FAU att endast kustbevakningen hade resurser för övervakning och att därför kustbevakningen även i framtiden borde svara för denna tillsyn i direkt samverkan med fiskeristyrelsen. Detta gällde enligt FAU oavsett hur fisketillsynen i övrigt organiserades.

Beträffande område B anförde utredningen att man övervägt att lägga tillsynen helt på kustbevakningen och polisen men konstaterat att tillsynen ofta bäst utövades av särskilt förordnade tillsynsmän. En enhetlig ledning ansågs knappast möjlig men däremot fastare former för samverkan mellan kustbevakningen och sjöpolisen. Resultatet av kustövervakningsutredningens arbete borde enligt FAU avvaktas innan reglerna för samverkan närmare utformades.

Beträffande område C föreslog FAU att huvudansvaret för tillsynsverksamheten och därmed sammanhängande frågor skulle åläggas rikspolisstyrelsen, som borde svara för samordnande och rådgivande funktioner. Den operativa ledningen borde utövas av de till länsstyrelserna knutna länspolischeferna och de lokala polisstyrelserna.

Rikspolisstyrelsens uppgift borde enligt FAU i första hand vara att i samråd med berörda myndigheter och organisationer meddela anvisningar och föreskrifter för tillsynsverksamhetens bedrivande samt verka för att tillsynsmännen erhöll lämplig utbildning m. m. Att den centrala samordningen lades på rikspolisstyrelsen borde inte medföra att redan engagerade myndigheter och organisationer, t. ex. fiskeristyrelsen, förlorade inflytandet över tillsynsverksamheten. För att underlätta samordningen och samrådet föreslogs en nämnd för fisketillsyn m. m.

Beträffande fisketillsynsmännen konstaterade FAU att sådan övervakning, vars huvudsyfte var att skydda fiskbestånden, krävde en annan typ av fisketillsyn än den övervakning som gällde skyddet av den enskildes rättigheter. Mot bakgrund härav föreslog FAU en uppdelning i fisketillsyn och fiskebevakning. Med fisketillsyn avsågs därvid i första hand sådan tillsyn, som anges i 1 § instruktionen (1955:274) för fisketillsynsmän. Efterlevnaden av lokala föreskrifter utfärdade med stöd av fiskeristadgan skulle dock enligt FAU övervakas främst såvitt gällde skyddet av särskilt värdefulla fiskslag samt vandringsfisk. För fisketillsynsman borde uppdragets omfattning i sistnämnt avseende bestämmas i den arbetsordning länsstyrelsen utfärdade.

Fisketillsynsmännens verksamhet borde enligt FAU organiseras i statlig regi och sortera under de lokala polisstyrelserna. Härigenom uppnåddes enligt FAU klarare förmansförhållanden än f. n. när fiskerikonsulent är förman för fisketillsynsmännen om inte annat föreskrivits. Fisketillsynsmännen föreslogs genomgå särskild utbildning. De borde enligt FAU få utökade befogenheter och avlönas av statsmedel samt genom statsverkets försorg förses med behövlig utrustning. För sin verksamhet skulle de kunna åberopa förordnande av länsstyrelsen och föreskrifter som länsstyrelsen utfärdat.

FAU ansåg att det av praktiska skäl och för att uppnå enhetliga regler var lämpligt att endast länsstyrelserna genom sina länspolischefer i framtiden förordnade fisketillsynsmän. Om tillsynsmans verksamhet berörde flera län borde samråd ske mellan berörda länsstyrelser. Länsstyrelsen borde pröva behovet av fisketillsynsman och innan förordnande utfärdades tillse att den föreslagne var lämpad för uppdraget och hade genomgått föreskriven utbildning. Länsstyrelsen borde även meddela erforderliga föreskrifter angående tillsynsmannens verksamhet och ansvara för organisationen av fisketillsynen i de allmänna vattnen och de enskilda vatten där allmänheten har rätt att fiska. Länsstyrelsen borde även ansvara för dimensioneringen av tillsynen.

Beträffande fiskebevakare föreslogs, att länsstyrelsen inte skulle ingå i någon prövning av behovet av bevakning. Kustbevakningens personal borde enligt FAU utan särskilt förordnande vara fisketillsynsmän i de områden, där kustbevakningen opererade.

FAU föreslog i enlighet med sin principiella uppfattning att fisketillsynen var en polisiär arbetsuppgift och att kostnaderna för verksamheten skulle bestridas av budgetmedel. Det borde därför ankomma på rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen att i sina årliga anslagsframställningar begära erforderliga medel för ändamålet.

FAU redovisade att förslaget innebar vissa kostnadsökningar. Den ojämförligt största ökningsposten hänförde sig till inordnandet av de särskilda

fisketillsynsmännen i den lokala polisorganisationen. FAU var för sin del inte beredd att ange hur många personer, som på sikt kunde behövas för tillsyn på allmänna vatten och frifiskevatten, men hänvisade till att år 1975 ca 300 personer innehade förordnande för sådan tillsyn. Det borde enligt FAU uppdras åt fiskevattensutredningen att redovisa beräknat behov av fisketillsyn i samband med utredningens kommande förslag till ändringar i fiskelagstiftningen m. m. FAU beräknade kostnaderna för den dåvarande personalstyrkan till 1,5 milj. kr för arvoden och 0,5 milj. kr för förbättrad utrustning, dvs. sammanlagt 2 milj. kr. Dessa kostnader borde enligt FAU helt stanna på statsverket.

8.4 Remissyttranden över fiskeadministrativa utredningens förslag

FAU:s förslag remitterades förutom till berörda centrala ämbetsverk till domänverket, länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON) och samtliga länsstyrelser. Efter remiss har även fiskevattensutredningen, kustövervakningsutredningen och ordningsvaktsutredningen samt riksorganisationerna på jaktens och fiskets område avgivit yttranden liksom kommun- och landstingsförbunden, Lantbrukarnas riksförbund, Samernas riksförbund och de centrala arbetstagarorganisationerna.

Vi har tagit del av inkomna remissyttranden och vid vår genomgång funnit i huvudsak följande.

Förslaget att rikspolisstyrelsen skulle vara huvudman för fisketillsynen tillstyrktes allmänt. Några remissmyndigheter, bl. a. statskontoret och generaltullstyrelsen ansåg dock att fiskeristyrelsen borde vara huvudman för tillsynen eftersom denna utgör en väsentlig del av fiskevården.

Samordningen med annan naturtillsyn ansågs genomgående mycket angelägen, men förslaget om en samordningsnämnd under rikspolisstyrelsen kritiserades i många fall. De flesta remissorgan, som kritiserade förslaget om en samordningsnämnd, ansåg att erforderlig samordning kunde komma till stånd inom ramen för det naturliga samarbetet mellan myndigheter. Andra som kritiserade förslaget i denna del ansåg att samordning borde ske på länsnivå under länsstyrelsernas (länspolischefernas) ledning. Flera länsstyrelser framhöll därvid att ansvaret för naturvården inom länet ytterst åvilar resp. länsstyrelse.

Nästan alla remissorgan delade utredningens uppfattning att fisketillsynen var en polisiär uppgift och att den såsom sådan i första hand borde utföras av polispersonal.

Flertalet remissorgan och bland dem rikspolisstyrelsen konstaterade dock att polisen ingalunda har resurser för erforderlig fiskebevakning på de vatten, där enligt FAU:s förslag rikspolisstyrelsen skulle ha huvudansvaret för tillsynen. Flera myndigheter, som har kontakt med tillsynsproblemen vid kusten, underströk att endast kustbevakningen har personal och resurser för en effektiv övervakning i kustvattnen och i fiskezonen. En länsstyrelse ansåg att i fredstid även marinen borde biträda med fisketillsyn till havs.

Allmänt ansågs i remissvaren att polisen och kustbevakningen borde er-

hålla ökade resurser för fiskebevakning men att även om så skedde, fiskebevakning genom särskilda fisketillsynsmän skulle komma att erfordras. Detta gällde såväl fritt som enskilt fiske.

Den av utredningen föreslagna uppdelningen i fisketillsynsmän och fiskebevakare kritiserades i ett stort antal remissvar. Fiskebevakares befogenheter ansågs inte klart definierade i förslaget. Om fiskebevakare skulle ha till uppgift att endast kontrollera civilrättsliga och inte offentligrättsliga bestämmelser såsom stadgebestämmelser o. d. kunde detta enligt vad som påpekades, leda till säregna situationer. Gavs fiskebevakarna rätt att kontrollera efterlevnaden av samtliga gällande bestämmelser borde de ha samma befogenheter och utbildning som fisketillsynsmännen. Flera remissorgan förordade f. ö. ökade befogenheter för fisketillsynsmännen. Befogenhetsfrågan behandlades relativt ingående i ordningsvaktsutredningens remissyttrande (jfr även avsnitt 8.5). FAU:s förslag i befogenhetsfrågan ansågs i flera fall leda för långt. I anslutning härtill kan nämnas att i flera yttranden påtalades avsaknaden av erforderliga polisiära befogenheter för kustbevakningspersonalen. Denna fråga har numera sjöövervakningskommittén (H 1977:05), som övertagit kustövervakningsutredningens arbetsuppgifter, i uppdrag att utreda.

Förslaget att knyta fisketillsynsmännen till den lokala polisorganisationen tillstyrktes allmänt. Några remissinstanser ifrågasatte om man inte borde gå så långt att man för fisketillsynen avdelade poliser med specialutbildning. Dessa polismän skulle i så fall bli något av en motsvarighet till länstrafikgrupperna. Lantbruksstyrelsen påpekade att en särbehandling av fisketillsynen på vattnen ovan odlingsgränsen kunde vara påkallad.

Rikspolisstyrelsen framhöll att de organisatoriska och ekonomiska frågorna vad gällde knytningen av fisketillsynsmän/fiskebevakare till den lokala polisorganisationen borde utredas ytterligare.

Beträffande kostnaderna för fisketillsynen ansåg några remissinstanser, bl. a. domänverket, Lantbrukarnas riksförbund och kommunförbundet, att även bevakningen av enskilda vatten borde bekostas av allmänna medel, eftersom det är fråga om skydd av en naturresurs. Länsstyrelsen i Kronobergs län m. fl. föreslog en uppdelning av kostnaderna för tillsyn på enskilt vatten mellan det allmänna och den enskilde. Några länsstyrelser efterlyste f. ö. mer konkreta kostnadsberäkningar.

Behovet av utbildning underströks allmänt. De remissinstanser, som ansåg att fiskeristyrelsen borde vara huvudman för tillsynen, ansåg att denna myndighet även borde svara för utbildningen. Flera länsstyrelser ansåg att det borde ankomma på dem att svara för utbildningen i samarbete med fiskenämnderna. Några remissinstanser förordade att den lokala polisorganisationen ansvarade för utbildningen.

8.5 Ordningsvaktsutredningens förslag

Ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15) hade enligt sina direktiv att ägna uppmärksamhet åt frågan om personer, som utövar bl. a. jakt- eller fisketillsyn skulle utrustas med några av de särskilda befogenheter, som följer

med förordnande som ordningsvakt.

Utredningen lämnade i sitt betänkande Ordningsvakter (SOU 1978:33) en utförlig redogörelse för jakt- och fisketillsynspersonals ställning och befogenheter (s. 180 f).

Utredningen konstaterade (s. 188) att begreppet ordningsvakter för fisketillsyn inte förekommer i gällande lagstiftning. Enligt utredningens uppfattning borde inte heller i fortsättningen sådana ordningsvakter förordnas. Fisketillsyn borde enligt utredningen endast ankomma på fisketillsynsmän, som förordnats enligt instruktionen (1955:274) för fisketillsynsmän.

Utredningen föreslog att hittillsvarande system med ordningsvakter för jakttillsyn skulle slopas. Den som förordnats för jakttillsyn borde enligt utredningen benämnas jakttillsynsman. Utredningen föreslog samtidigt att samma myndighet, länsstyrelse, borde förordna såväl jakttillsynsmän som fisketillsynsmän. Fiskeristyrelsen skulle därjämte kunna förordna fisketillsynsmän. En fördel med länsstyrelse som förordnande myndighet för både jakt- och fisketillsynsmän var enligt utredningen att ansökan som avsåg förordnande för en och samma person att utöva såväl jakttillsyn som fisketillsyn skulle kunna handläggas av samma myndighet. Länsstyrelses rätt att förordna borde enligt utredningen gälla även då ansökan avsåg jakt- eller fisketillsyn inom flera län. Förordnandet borde i sådant fall enligt förslaget utfärdas av länsstyrelsen i det län, där den som förordnandet avsåg var bosatt. Samråd förutsattes därvid äga rum med länsstyrelserna i övriga berörda län. Fiskeristyrelsens rätt att förordna fisketillsynsmän föreslogs begränsad till sådana ansökningar, som avsåg riksgiltiga förordnanden.

Vad gällde tillsynspersonalens befogenheter erinrade utredningen (s. 189) om att dess uppdrag var begränsat till frågan huruvida tillsynspersonalen borde ha några av de särskilda befogenheter som följer med förordnande som ordningsvakt. Den befogenhet, som därvid kunde komma i fråga, var enligt utredningen rätt att använda våld för verkställande av tjänsteåtgärd. Utredningen ansåg att behov av sådan rätt fick anses föreligga i många situationer. Eftersom det enligt utredningen i vissa fall var tveksamt om fisketillsynsmän hade sådan rätt enligt gällande bestämmelser, föreslog utredningen att berörd personal uttryckligen skulle ges rätt att bruka våld för att verkställa tjänsteåtgärd. Denna befogenhet föreslogs intagen i 24 kap. 2 § första stycket brottsbalken. Eftersom fisketillsynsmän fick anses utöva viss begränsad polisverksamhet borde de enligt utredningen (s. 236) vara underkastade polisiärt förmansskap och även i övrigt de bestämmelser i polisinstruktionen (1972:511), som gäller för den som förordnats att utöva sådan verksamhet.

8.6 Överväganden och förslag

8.6.1 *Ansvaret för fisketillsynen*

Det föreligger ett klart behov av förbättrad fisketillsyn och denna utgör ett viktigt led i fiskevården. Detta har genomgående understrukits vid våra kontakter med fiskenämnderna i landet.

Vi har under arbetet med tillsynsfrågorna haft överläggningar med riks-

polisstyrelsen, generaltullstyrelsen, marinstaben, fiskeristyrelsen och sjöfartsverket. Överläggningar har i första hand berört frågan, hur fisketillsynen bör organiseras i framtiden samt vilken myndighet som skall ha huvudansvaret för tillsynen.

Rikspolisstyrelsen har vid överläggningarna framhållit att eftersom fisketillsyn i första hand är en polisiär uppgift, polisen bör ha huvudansvaret för verksamheten. I kustvattnen samt i Vänern och Mälaren bör samarbete ske med tullverkets kustbevakning. Ansvaret för fisketillsynen utanför skärgårdsområdet bör enligt rikspolisstyrelsen åvila kustbevakningen.

Generaltullstyrelsen har framhållit att endast en myndighet bör ha ansvaret för fisketillsynen inom ett område. Delat ansvar innebär enligt styrelsen alltid kompetenskonflikter och i vissa fall onödiga rutiner. Fisketillsynen i kustvattnen samt i Vänern och Mälaren utförs i dag till helt övervägande del av tullverkets kustbevakning, som är den enda myndighet som har personal och utrustning för sådan verksamhet i större omfattning. Fisketillsynen passar därjämte på ett lämpligt sätt in i kustbevakningens övriga arbetsuppgifter. Enligt generaltullstyrelsen bör huvudansvaret för tillsynen vid kusterna samt i Vänern och Mälaren åvila kustbevakningen. Polisen och marinen bör biträda med sina resurser.

Marinstaben har framhållit att försvaret enligt instruktionen för krigsmakten har ett primärt ansvar för övervakningen till havs och att i sjötrafikkontrollen ingår även skyldighet att i förekommande fall ingripa mot i första hand utländska fiskefartyg, som uppträder inom svenskt sjöterritorium och svensk fiskezon. Enligt företrädare för marinstaben bör ansvaret för fisketillsynen utanför territorialvattengränsen, som kan antas komma att flyttas ut från fyra till tolv nautiska mil, åvila marinen.

Sjöfartsverkets personal bör enligt verket medverka vid fisketillsyn, men detta bör ske såsom ett tjänsteåliggande att rapportera, när personalen i samband med fullgörandet av andra uppgifter iakttar överträdelser av fiskebestämmelser. Något självständigt ansvar för fisketillsyn bör enligt sjöfartsverket inte åläggas verket.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Burenstam Linder, anförde i budgetpropositionen 1977/78 (prop. 1977/78:100 bil. 14 s. 146) att huvudansvaret för övervakningen av den utvidgade fiskezonen och nödvändig fisketillsyn liksom inom den hittillsvarande fiskezonen borde åligga tullverkets kustbevakning. En nära samverkan krävdes enligt departementschefen mellan kustbevakningen och fiskeristyrelsen. Detta gällde bl. a. information om lämnade tillstånd och rapportering av fiskefartygens inpassering och utpassering samt fångster. Den samverkan som nu ägde rum med andra myndigheter, civila och militära, som har resurser för observations- och övervakningstjänst, borde enligt departementschefen kunna vidareutvecklas och fördjupas. Departementschefen erinrade i sammanhanget om att det ankom på sjöövervakningskommittén (H 1977:05) att beakta de samordningsproblem som kunde uppkomma när det gällde fiskeövervakningen samt att fiskevattensutredningen enligt tilläggsdirektiv skulle uppmärksamma fisketillsynen. Riksdagen biföll genom beslut 1978-04-05 propositionen i denna del.

Marinen har en allmänt havsövervakande uppgift och samarbetet mellan marinen, kustbevakningen och polisen bör enligt vår mening kunna för-

djupas. Redan i dag förekommer ett nära samarbete mellan marinen och kustbevakningen genom bl. a. marinens sjöbevakningscentraler, av vilka centralen på Muskö är den tekniskt mest välutrustade med bl. a. direkt bildöverföring från försvarets vid kusten belägna tornradarstationer. Med hänsyn till den allmänna inriktningen av marinens verksamhet och de resurser, som kan disponeras för bevakning, torde det emellertid vara mindre lämpligt att ålägga marinen huvudansvaret för fisketillsynen till havs. Den svenska marinen är i första hand en utbildningsorganisation inom vilken ett större antal enheter ofta dras samman inom visst kustområde för utbildning och samövningar. Detta försvårar en effektiv och ständig bevakning inom den svenska fiskezonen i dess helhet. Självständig fisketillsyn genom marinens personal skulle fordra att denna personal utbildades i polisiära uppgifter. Det skulle därjämte fordras att personalen fortlöpande genomgick utbildning vad gäller tillämpningen av olika konventionsbestämmelser o. d. för att kunna utföra arbetet och förses med de befogenheter, som är nödvändiga för verksamheten.

Kustbevakningens enheter är i motsats till vad som gäller för marinen tämligen jämnt fördelade längs hela svenska kusten samt bedriver en fortlöpande övervakning till sjöss varje dag året om. Kustbevakningen bör med hänsyn till vad sålunda anförts enligt vår mening även framdeles ha huvudansvaret för fisketillsynen till havs. Frågan om samordningen av olika tillgängliga resurser är en fråga som det ankommer på sjöövervakningskommittén att närmare behandla.

Vad därefter gäller ansvaret för fisketillsynen i kust- och insjövatten anser vi, liksom beträffande tillsynen till havs, att en myndighet bör ha huvudansvaret för tillsynen och att övriga myndigheter och organ, som har resurser för övervakning och tillsyn, bör samverka med den myndighet som har huvudansvaret. De myndigheter, som enligt vår mening kan komma i fråga såsom huvudansvariga, är polisen och kustbevakningen. Polisen har i och för sig en sjöpolisorganisation men kustbevakningen är det organ, som i dag har de största resurserna för fisketillsyn vid kusterna samt i Vänern och Mälaren. Med hänsyn härtill anser vi att huvudansvaret för tillsynen inom dessa vatten bör åvila kustbevakningen.

Genom att ålägga kustbevakningen huvudansvaret för fisketillsynen i kustvattnen vinns därjämte den fördelen att någon gräns inte behöver dras mellan övervakning till havs och vid kusterna. FAU hade föreslagit att baslinjen skulle utgöra gräns mellan olika ansvarsområden. Baslinjen utgör enligt vår mening ingen lämplig gräns i detta hänseende. Gränsen är mycket lite känd för allmänheten och finns inte inlagd på samtliga sjökort. Den utgör inte heller någon naturlig gräns mellan hav och kust.

Kustbevakningen bör bedriva ett nära samarbete med polisen, marinen och sjöfartsverket samt i tillsynsarbetet biträdas av särskilt förordnade fisketillsynsmän.

Inom insjövattnen med undantag för Vänern och Mälaren bör polisen ha huvudansvaret för fisketillsynen på allmänt vatten och enskilt frivatten samt sådan tillsyn på enskilt vatten i övrigt, som sker med hänsyn till allmänna intressen. Polisen bör vid utövandet av tillsynen biträdas av särskilt förordnade tillsynsmän.

Polisens allmänt övervakande uppgifter och skyldighet att ingripa när

brott begås innebär ett självständigt ansvar för fisketillsynen även inom områden, där kustbevakningen enligt förslaget skall ha huvudansvaret.

Sjöfartsverket samverkar i dag med kustbevakningen vad gäller rapportering av bl. a. oljeutsläpp. Sjöfartsverkets personal bör på motsvarande sätt kunna medverka vad gäller fisketillsyn och rapportera sina iakttagelser till kustbevakningen. Något självständigt ansvar för fisketillsyn bör däremot inte åläggas sjöfartsverkets personal.

Fiskeristyrelsen har enligt sin instruktion ansvaret för fisketillsynen i landet. Detta ansvar bör överföras på de myndigheter, som enligt vårt förslag skall ha huvudansvaret för tillsynen. Fiskeristyrelsen bör dock tillförsäkras ett avgörande inflytande på utformningen av fisketillsynen inom Sveriges sjöterritorium och den svenska fiskezonen.

8.6.2 *Särskilt förordnade fisketillsynsmän m. m.*

Vi anser såsom framgår av det föregående att kustbevakningen och polisen i tillsynsverksamheten bör biträdas av särskilt förordnade fisketillsynsmän. Vårt förslag i denna del bygger på det faktum att vare sig kustbevakningen eller polisen har möjligheter att avsätta egna resurser för en tillfredsställande tillsyn. Därtill kommer att fisketillsyn ofta med fördel utövas av personer med god lokalkännedom och möjligheter att fortlöpande utföra bevakning inom visst område.

Det finns anledning att inledningsvis beröra frågan, vilka befogenheter den som förordnas till fisketillsynsman skall ha. Kustbevakningens personal har när det gäller smugglingslagstiftning o. d. fulla polisiära befogenheter. När det gäller fisketillsyn är däremot befogenheterna begränsade i så måtto att kustbevakningen saknar befogenhet att inleda förundersökning i samband med gjorda ingripanden till sjöss.

Frågan om kustbevakningspersonalens befogenheter utreds av sjöövervakningskommittén (H 1977:05). Ett ställningstagande till befogenhetsfrågan bör därför inte ske nu. Vi vill dock i detta sammanhang för vår del uttala att det – för att fisketillsynen skall kunna bedrivas rationellt och effektivt – är angeläget att kustbevakningspersonalen får ökade befogenheter. Kustbevakningspersonalen bör sålunda enligt vår mening ges samma befogenheter som polispersonalen t. ex. vad det gäller rätt att inleda förundersökning vid ifrågasatt olaga eller olovligt fiske. Särskilt angeläget är det vidare att kustbevakningspersonalen får rätt att gå in i låsta utrymmen.

Vad det gäller frågan om fisketillsynsmännens befogenheter har vi varit i kontakt med sjöövervakningskommittén. Vi anser för vår del att även fisketillsynsmännens befogenheter bör ökas i förhållande till vad som f. n. gäller. Vi är emellertid ense med sjöövervakningskommittén att man först bör utreda vilka befogenheter kustbevakningspersonalen skall ha, innan man närmare går in på frågan om fisketillsynsmännens befogenheter.

FAU föreslog en uppdelning mellan fisketillsynsmän och fiskebevakare vad gällde befogenheter och arbetsuppgifter. Vi finner inte en sådan uppdelning motiverad. Samtliga som erhåller särskilt förordnande att utöva fisketillsyn bör benämnas fisketillsynsmän och ha lika befogenheter.

Även om det saknas anledning att från befogenhetssynpunkt skilja mellan tillsynsmän, som förordnats i första hand för att bevaka enskilda intressen,

och sådana tillsynsmän, som förordnats att kontrollera efterlevnaden av stadgebestämmelser och andra i allmänhetens eller fiskevårdens intresse meddelade bestämmelser bör dessa grupper dock organisatoriskt behandlas olika.

Den första gruppen skall erhålla förordnande av myndighet men bör i övrigt disponeras av den som begärt förordnandet. Kostnaden för bevakning, varom nu är fråga, bör bäras av den i vars intresse bevakningen sker. Bidrag bör dock kunna erhållas till täckande av kostnaderna för tillsyn i enskilda vatten av större allmänt intresse. (Se vidare avsnitt 9.2.6 och kap. 10.)

Länsstyrelse bör enligt vår mening förordna fisketillsynsmän. Företrädare för rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen delar vår uppfattning i denna fråga och förslaget tillstyrks av länsstyrelsernas organisationsnämnd. Ärendena bör handläggas vid den enhet, som handlägger ärenden om förordnande av ordningsvakt m. m. Förutsättning för att erhålla förordnande som fisketillsynsman bör vara att vederbörande genomgått erforderlig utbildning samt uppfyller vissa lämplighetskrav. Förordnande bör vara tidsbegränsat. I samband med förnyat förordnande bör krävas bevis om att kunskapsnivån bibehållits.

Frågan vilken myndighet, som skall svara för den operativa ledningen vad gäller fisketillsynsmän, som förordnats för tillsyn på allmänt vatten eller enskilt frivatten eller för att bevaka efterlevnaden av stadgebetämmelser o. d. på helt enskilt vatten, har diskuterats vid överläggningar med företrädare för rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen. Enligt företrädare för rikspolisstyrelsen bör samtliga fisketillsynsmän, varom nu är fråga, organisatoriskt vara underställda de lokala polisstyrelserna. Dessa bör vara förmän för fisketillsynsmännen samt svara för den operativa ledningen. Lokal polisstyrelse innebär i detta hänseende i realiteten polismästaren i resp. polisdistrikt. Med förmansskap följer bl. a. befälsrätt. De lokala polisstyrelserna bör i linje härmed utfärda tjänsteföreskrifter, varmed i polisverksamhet avses ganska detaljerade föreskrifter med lokal anknytning. Den samordnande ledningen av verksamheten inom länets polisdistrikt bör utövas av länspolischefen.

Vid överläggningar med företrädare för generaltullstyrelsen har framhållits att fisketillsynsmännen vid kusterna samt i Vänern och Mälaren i avsevärt större utsträckning samarbetar med kustbevakningen än med polisen. Det framstår därför enligt generaltullstyrelsen såsom naturligt att kustbevakningen med sin organisation, som är anpassad till sjöövervakning, övertar det organisatoriska ansvaret samt ansvaret för den operativa ledningen vad gäller fisketillsynsmännen vid kusterna samt i Vänern och Mälaren.

Uttalandet från företrädare för generaltullstyrelsen att kustbevakningen i dagsläget till helt övervägande del svarar för fisketillsynen längs kusten samt i Vänern och Mälaren talar för att fisketillsynsmännen organisatoriskt och ledningsmässigt bör knytas till denna organisation. Eftersom polisen bör svara för ledningsfunktionerna beträffande övriga fisketillsynsmän, innebär en sådan lösning att organisatoriska skillnader skulle uppkomma mellan kustvattnen samt Vänern och Mälaren å ena sidan och övriga vatten å andra sidan. Bland de sistnämnda vattnen kommer att ingå även sjöar med allmänt vatten, såsom Vätten och Hjälmaren samt Storsjön i Jämtland.

En annan lösning skulle kunna vara att samtliga tillsynsmän underställdes

polismyndigheterna med rätt för kustbevakningen att efter framställning hos exempelvis länspolischefen disponera tillsynspersonal då så erfordrades. Enligt vår mening är det emellertid angeläget att den myndighet, som har huvudansvaret för tillsynen, direkt disponerar den personal, som finns till förfogande.

Vi föreslår sålunda att fisketillsynsmännen organisatoriskt inordnas under kustbevakningens regionala ledning resp. de lokala polisstyrelserna i analogi med vad vi föreslagit beträffande huvudansvaret för fisketillsynen inom resp. vatten. Det bör härvid ankomma på den ansvariga bevakningsmyndigheten att svara för operativ ledning av fisketillsynsmännens insatser.

Vårt förslag, som motiveras av helt skilda förutsättningar beträffande tillsynen, torde inte i praktiken medföra särskilda nackdelar. En tillsynsman, som är underställd polisen, bör ha rätt och möjlighet att ingripa även på kustvatten. Omvänt bör tillsynsman, som är underställd kustbevakningen, ha behörighet att ingripa även då en fiskande kommit in på vatten, där polisen har huvudansvaret för tillsynen. Vad nu sagts kan vara av betydelse exempelvis vid övervakning inom mynningsområden, där någon skiljelinje vad gäller rätten att ingripa inte bör dras i mynningen. Vårt förslag beträffande huvudansvaret för fisketillsynen förutsätter här ett samarbete mellan polis och kustbevakning. Detta samarbete bör naturligen omfatta även fisketillsynsmännen.

Det bör åligga generaltullstyrelsen resp. rikspolisstyrelsen att efter samråd med fiskeristyrelsen utfärda de allmänna riktlinjer för den operativa ledningen av fisketillsynsmännen, som erfordras för åstadkommande av önskvärd likformighet inom landet.

Riktlinjerna för fisketillsynen genom fisketillsynsmän bör inom resp. län, oavsett vilken myndighet som svarar för den operativa ledningen, beslutas av länsstyrelsen efter samråd med länspolischefen, kustbevakningens regionala ledning och fiskenämnden. Den sakkunskap och erfarenhet, som fiskenämnderna och de till dessa nämnder knutna fiskerikonsulenterna representerar, bör utnyttjas i största möjliga utsträckning. Ett fortlöpande samarbete bör här äga rum. Fiskenämnderna bör sålunda lämna bevakningsmyndigheterna information exempelvis beträffande beräknad tidpunkt för uppgång av vandringsfisk eller andra omständigheter, som kan påkalla särskilda bevakningsåtgärder.

En fråga är vilken myndighet som skall vara anställningsmyndighet eller medelsförvaltande myndighet vad gäller arvoden och ersättningar till sådana tillsynsmän, som skall avlönas av allmänna medel.

Den fiskebevakning, som utförs av tullverkets kustbevakning, bör även i framtiden gå över generaltullstyrelsens budget och det tillsynsarbete, som utförs av polispersonal, bör belasta polisens budget.

Med hänsyn till vårt förslag hur fisketillsynen bör organiseras regionalt och lokalt anser vi att länsstyrelse bör vara anställningsmyndighet och medelsförvaltande myndighet. Det bör ankomma på länsstyrelse att i sina anslagsframställningar begära medel för fisketillsyn genom fisketillsynsmän. Till grund för yrkandena bör ligga framställningar från kustbevakningens regionala ledning och de lokala polisstyrelserna samt bedömningar av länspolischefen och fiskenämnden. Fiskenämndernas organisation är inte uppbyggd på sådant sätt att nämnderna kan fullgöra de uppgifter vi här

anser bör ankomma på länsstyrelserna.

Anslagna medel bör fördelas av länsstyrelsen mellan bevakningsmyndigheterna efter ett samrådsförfarande motsvarande det som ovan föreslagits beträffande riktlinjerna för verksamheten. Fiskenämndens bedömningar bör även i detta hänseende tillmätas stor betydelse.

Behovet av förbättrad utbildning understryks allmänt i remissvaren över FAU:s betänkande. Det bör i detta sammanhang beaktas att en förbättrad utbildning utgör en grundförutsättning för att fisketillsynsmännen skall kunna tilläggas de ökade befogenheter, som allmänt anses erforderliga för att de skall kunna bedriva en effektiv verksamhet. Beträffande ansvaret för utbildningen av fisketillsynsmännen finner vi att detta i princip bör åvila de myndigheter, som har huvudansvaret för fisketillsynen. Såväl polisen som tullverket har stor erfarenhet av utbildning på regional och lokal nivå. Utbildningen av fisketillsynsmän bör med hänsyn till bl. a. skillnaderna i fiskeförhållanden inom olika delar av landet ske regionalt. Fiskenämnderna bör medverka vid utbildningen. Allmänna anvisningar beträffande undervisningens omfattning och uppläggning bör utarbetas av rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen inom resp. ansvarsområden efter samråd med fiskeristyrelsen.

Rikspolisstyrelsens ansvar för fisketillsynen i inlandet kommer enligt vårt förslag att inskränka sig till anvisningar beträffande utbildningen av fisketillsynsmän samt anvisningar till länspolischeferna vad gäller riktlinjer för fisketillsynens bedrivande.

8.6.3 *Beräknat behov av tillsyn genom fisketillsynsmän*

Vi har riktat en förfrågan till fiskenämnderna i landet beträffande behovet av fisketillsyn på allmänt vatten och enskilt frivatten samt sådan tillsyn på enskilt vatten i övrigt som föranleds av kontroll av stadgebestämmelser m. m. Förfrågan gällde hur många bevakningstimmar genom särskilt förordnade fisketillsynsmän nämnderna bedömde vara erforderliga för en tillfredsställande bevakning av det slag, som här nämnts. Förfrågan gällde därjämte hur många personer, som enligt nämndernas uppfattning borde förordnas för sådan bevakning.

De inkomna svaren visar att väsentliga skillnader föreligger vad gäller bedömningarna av erforderlig fisketillsyn genom fisketillsynsmän. Detta gäller även inom kustavsnitt med i stort sett likartade fiskeförhållanden.

Vi har med hänsyn härtill inte funnit det möjligt att med ledning av inkomna svar ange behovet av fisketillsyn genom särskilt förordnade fisketillsynsmän. Behovet bör enligt vår mening anpassas till en rimlig målsättning sett från kostnads- och effektivitetssynpunkter. På enskilt vatten, där frifiske inte förekommer, bör sådan bevakning, som bekostas av allmänna medel, enligt vår mening inskränkas till kontroll av exempelvis stadgebestämmelser till skydd för vandringsfisk. Mot bakgrund av vårt förslag att de fisketillsynsmän, varom här är fråga, organisatoriskt skall inordnas under kustbevakningens regionala ledning resp. de lokala polisstyrelserna, anser vi att det bör ankomma på dessa myndigheter att närmare utreda behovet av tillsyn genom fisketillsynsmän. De lokala förhållandena kan därvid beaktas i större utsträckning. Länsstyrelserna kommer emellertid så-

som redovisats i föregående avsnitt att ha det övergripande ansvaret för tillsynen inom resp. län och fatta beslut beträffande fördelningen av tillgängliga resurser. Det föreslagna förfarandet ger emellertid myndigheterna möjligheter att anpassa antalet fisketillsynsmän till den egna organisationen och dess resurser för erhållande av största möjliga övervakningseffekt.

Vad gäller den ekonomiska ersättningen till fisketillsynsmännen föreslår vi att de erhåller ett årsarvode samt därutöver timersättning för sådan tjänstgöring, som särskilt beordras av den för tillsynen ansvariga myndigheten.

9 Kostnader m. m.

9.1 Inledning

Statens stöd till fritidsfisket har hittills främst varit av indirekt natur. Fiskeristyrelsen har genom fiskevårdande insatser och administrativa åtgärder kunnat påverka fritidsfiskets utveckling på olika sätt. Den lokala fiskeriadministrationen har medverkat till att fritidsfiskets intresseområden blivit utförligt redovisade i den fysiska riksplaneringen. Fiskenämnderna – tidigare lantbruksnämnderna – har genom sin rådgivnings- och upplysningsverksamhet kunnat informera om bestämmelserna för bildande av fiskevårdsområden och betydelsen för fritidsfisket av att bilda sådana områden. Information om fiskebestämmelser och fiskeupplåtelser har under senare år tagit i anspråk allt större resurser. Fiskeriintendentsorganisationen har i ärenden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen kunnat framföra synpunkter i fråga om fritidsfisket. På motsvarande sätt har statens naturvårdsverk i olika sammanhang framhållit fritidsfiskets intressen i samband med åtgärder till gagn för det rörliga friluftslivet.

Direkt ekonomiskt stöd till fritidsfisket har sedan budgetåret 1969/70 utgått i form av statlig kreditgaranti för åtgärder inom kortfiskeområden och för rationalisering av verksamheten med fiskodling. Garanti har beviljats totalt fyra odlingsanläggningar med sammanlagt 645 000 kr. Några kreditansökningar avseende åtgärder inom kortfiskeområden har inte inkommit. För inköp av t. ex. båtar och anläggande av fiskebryggor har sedan budgetåret 1970/71 bidrag kunnat erhållas från anslaget Stöd till idrotten: anläggningsstöd (I 2). Den möjligheten har utnyttjats i mycket liten omfattning.

Med hjälp av AMS-medel har omfattande restaurerings- och anläggningsarbeten kunnat genomföras i eller i anslutning till vattendrag framför allt i de nordliga delarna av landet. Detta har gynnat såväl fritidsfisket som naturvården.

Bidrag av avgiftsmedel, som utdömts enligt 2 kap. 10 § VL, har beviljats till olika ändamål som direkt eller indirekt gagnat fritidsfisket. Dessa avgifter utdöms i anslutning till att tillstånd meddelas att bygga kraftverk eller andra anläggningar som skadar fisket i ett vattendrag. Avgifterna skall användas för åtgärder som främjar fisket inom landet. Varje år bör enligt praxis hälften av tillgängligt belopp – f. n. knappt 1,5 milj. kr exkl. ränta – användas för lokala fiskevårdande åtgärder. Den andra hälften skall disponeras för forsknings- och undersökningsverksamhet. Dessutom skall dessa avgifter täcka kostnaderna för de statsbidrag som utgår i samband med bildande

av fiskevårdsområden. Under de senaste fem åren har medlen fördelats enligt nedanstående uppställning. De lokala åtgärderna inkluderar fisketillsyn och insamling av fiskestatistik (jfr även avsnitt 9.2.3).

	Inkomster (kr)	Utgifter (kr)	
		Totalt	Lokala åtgärder
1973/74	1 500 000	1 400 000	350 000
1974/75	1 200 000	1 500 000	340 000
1975/76	1 200 000	1 800 000	490 000
1976/77	1 400 000	1 700 000	350 000
1977/78	1 300 000	1 700 000[a]	360 000

[a] Fonderade medel har under senare år tillåtit större utgifter än inkomster. Fondmedlen är nu förbrukade.

Av restituerade bensinskattemedel har dessutom beviljats mindre belopp till fiskevård, som inte enbart främjat fiskerinäringen utan även kommit fritidsfisket till del. Detta har särskilt gällt åtgärder i insjövatten.

Direkt ekonomiskt stöd har också utgått till Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund som ett organisationsstöd från anslaget Stöd till idrotten: organisationsstöd, I 1. (budgetåret 1978/79 815 000 kr).

9.2 Överväganden och förslag

Vi har i olika avsnitt föreslagit fiskerättsliga regleringar och direkta åtgärder av olika slag för att främja fritidsfisket. Flera av förslagen är dessutom avsedda att vidmakthålla eller förbättra förutsättningarna för yrkesfiske. I förhållande till nuläget innebär våra förslag en kraftig ökning av statens stöd – direkt och indirekt – till fritidsfisket.

Kostnaderna redovisas enligt följande:

Kostnader för direkta åtgärder

- ☐ inskränkningar i enskild fiskerätt
- ☐ bildande av fiskevårdsområden
- ☐ fiskevård och service

Indirekta kostnader

- ☐ upprättande av regionala fiskestadgor, utläggande av licensområden samt licensiering av yrkesfiske
- ☐ planering av fiskevård och service
- ☐ forsknings- och utvecklingsarbete
- ☐ fisketillsyn
- ☐ förvaltning av statliga fiskevatten
- ☐ information
- ☐ organisationsstöd

Förslag till finansiering av kostnaderna upptas i kap. 10 angående fiskevårdsavgift. De administrativa följdkostnaderna av våra förslag har vi bedömt efter det att statskontoret på vårt uppdrag genomfört en särskild beräkning.

9.2.1 *Kostnader för inskränkningar i enskild fiskerätt*

Våra förslag innebär att den enskilda fiskerätten inskränks i de stora sjöarna, vid syd- och västkusten samt vid Gotlands läns kuster.

Enligt vår uppfattning bör samtliga berörda fiskerättsägare erhålla ersättning med belopp motsvarande den förlust de lider till följd av förslagen. De totala ersättningsbeloppen är dock svåra att beräkna.

Vid våra beräkningar av ersättningsbeloppens storlek har vi utgått från att den årliga förlusten kapitaliseras efter 4 %[1]. Följande uppskattningar har gjorts.

De stora sjöarna

Ersättningskraven föranleds i förevarande fall av att fiske med handredskap släpps fritt på enskilt vatten.

Vid våra beräkningar, som baseras på den s. k. arrendemetoden (jfr avsnitt 6.6), har vi kommit fram till att intrångsersättning kan antas behöva utges med ca 15 milj. kr, medan kostnaden för fiskerättsutredningar kan antas uppgå till ca 2 milj. kr. Huvuddelen av intrångsersättningen (ca 12 milj. kr.) avser Mälaren.

Blekinge läns södra kust samt Gotlands läns kuster

Den enskilda fiskerätten vid dessa kuststräckor föreslås framdeles omfatta endast fiske med fast redskap.

Vid beräkning av ersättningsbeloppens storlek har arrendemetoden använts vad gäller fiske med handredskap. Till grund för beräkningarna för övrigt fiske med rörliga redskap ligger en uppskattning av det årliga fångstvärdet från fiske som utövas med stöd av enskild fiskerätt. De uppskattade fångstvärdena har schablonmässigt reducerats med ett 80-procentigt omkostnadsavdrag (jfr avsnitt 6.2.1.3).

Ersättningsbeloppen har beräknats uppgå till ca 5 milj. kr och kostnaderna för fiskerättsutredningar till 0,4 milj. kr.

Skånes syd- och ostkust

Grunden för eventuella yrkanden om ersättning är för detta kustavsnitt densamma som för Blekinge läns södra kust och Gotlands läns kuster; dvs. den enskilda fiskerätten kommer framdeles endast att omfatta fasta redskap.

Värdet av den rätt som enligt förslaget frångår fiskerättsägarna har diskuterats i avsnitt 6.2.1.3.

För förlusten av enskild rätt till fiske med handredskap förutsätts ersättning inte utgå, eftersom våra förslag inte innebär någon förändring av fiskerättsägarnas möjligheter att bedriva sådant fiske.

Vid beräkning av värdet av övrigt fiske med rörliga redskap som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt har samma metodik använts som för Blekinge läns södra kust; dvs. en beräkning av fångstvärdet reducerat med ett 80-procentigt omkostnadsavdrag.

[1] Årlig ersättning x 25.

Det sålunda beräknade kapitaliserade fångstvärdet uppgår efter reduktion för omkostnader till ca 2 milj. kr för ifrågavarande kuststräcka, medan kostnaden för fiskerättsutredningar beräknats till ca 0,6 milj. kr. Det bör särskilt påpekas att det nu framräknade kapitaliserade fångstvärdet – 2 milj. kr – är betydligt högre än det belopp vi anser böra utgå i form av inlösensersättning, eftersom hänsyn inte tagits till att fisket med fasta redskap, vilket även fortsättningsvis kommer att vara enskilt, kan antas komma att förbättras. Vi har inte ansett oss kunna göra någon uppskattning av den reduktion som kan komma i fråga. I detta avseende hänvisar vi till vad vi anfört i avsnitt 6.2.1.3.

Västkusten

Beträffande detta kustavsnitt hänvisar vi till vad vi anfört i avsnitt 6.2.1.3 och förutsätter att någon ersättning ej kommer att utgå.

Fiskerättsutredningar

Beräkningarna av de ovan angivna kostnaderna för fiskerättsutredningar bygger på att utredningarna är fullständiga, dvs. att de omfattar allt enskilt vatten i ifrågavarande områden.

Vid beräkningarna har beaktats i vilken utsträckning fiskerättsutredningar redan föreligger inom resp. vattenområde samt ägarstrukturen (dvs. andelen skiftat/oskiftat vatten, antalet skifteslag etc.).

Allmänt

Ersättningsfrågor anser vi bör avgöras av fastighetsdomstol. Eventuellt kan övervägas att låta vattendomstol avgöra dessa frågor. Kostnaderna för fiskerättsutredningar och domstolsförfarande samt rättegångskostnader har inte varit möjliga att beräkna.

9.2.2 *Bidrag till bildande av fiskevårdsområde*

I betänkandet Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6, avsnitt 6.2.4) redovisade vi en beräkning av kostnaderna för att bilda fiskevårdsområden enligt LOFO av de drygt 2 000 fiskevårdsföreningar som finns i landet. Kostnaderna angavs till ca 20 milj. kr. Motsvarande kostnader för att bilda fiskevårdsområden beträffande de fiskevatten, som saknar varje form av förvaltning, uppskattades till samma belopp, dvs. totalt 40 milj. kr för landets samtliga fiskevatten.

Kostnaderna för de fiskerättsutredningar som erfordrades för att enligt LOFO ombilda de 1976 fungerande fiskevårdsföreningarna till fiskevårdsområden eller samfällighetsföreningar uppskattades inom lantmäteriverket till ca 14 milj. kr enligt då gällande lantmäteritaxa. Motsvarande kostnad skulle i dag uppgå till ca 23 milj. kr och den totala bildandekostnaden för dessa vatten till ca 34 milj. kr i stället för de 20 milj. kr som vi tidigare uppskattat kostnaden till.

De regler för bildande av fiskevårdsområde som vi nu föreslår i kap. 4 innebär att kostnaderna beräknas sjunka till ca 25 % av kostnaden för fullständiga utredningar, dvs. från ca 23 milj. kr till något under 6 milj. kr. Kostnadsminskningen uppkommer till följd av det förenklade förfarandet vid upprättandet av utredningar beträffande äganderätten till fiske. Den totala kostnaden för att ombilda landets fiskevårdsföreningar till fiskevårdsområden enligt vårt reviderade förslag har inom lantmäteriverket beräknats till drygt 13 milj. kr. Kostnadsminskningen uppgår i jämförelse med förfarandet enligt LOFO till över 20 milj. kr (34 milj. kr – 13 milj. kr). Om alla fiskevatten medtas, dvs. även de som i dag saknar förvaltningsform, minskar kostnaderna med totalt över 40 milj. kr. Det bör dessutom påpekas att det nu föreslagna förfarandet innebär att länsstyrelsernas befattning med dessa ärenden minskar, vilket i sin tur också medför kostnadsbesparingar.

Vi har i betänkandet Fiskevårdsområden (Ds Jo 1976:6, avsnitt 10.1) redovisat nuvarande villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningskostnader för bildande av fiskevårdsområde. I korthet innebär bestämmelserna att bidrag kan utgå till egentliga förrättningskostnader med som regel högst 50 % av nämnda kostnader. Förhöjt bidrag kan utgå med upp till 80 % om fiskevårdsområdet har för avsikt att sälja fiskekort till allmänheten i större omfattning. Den vanligast förekommande bidragsprocenten är 60–70 %. Kostnaderna täcks av medel som utdömts enligt 2 kap. 10 § VL (jfr avsnitt 9.1).

I betänkandet föreslog vi att fiskevårdsområde skulle bildas utan att fiskerättsutredning förelåg. I stället för förrättning förordade vi ett enklare sammanträdesförfarande och att de kostnader som uppkom i anslutning därtill skulle ersättas av allmänna medel.

Det förfarande som vi nu föreslår innebär högre bildandekostnader än vårt tidigare förslag. Jämfört med vad det skulle kosta att bilda fiskevårdsområden enligt LOFO innebär emellertid vårt reviderade förslag betydligt lägre förrättningskostnader.

Inehållet i vårt reviderade förslag till lag om fiskevårdsområden ger oss inte anledning att föreslå ändringar i principen för kostnadstäckning. Det är således enligt vår mening delägarna som slutligen skall svara för samtliga bildandekostnader. I det fall fiskevårdsområde ej kommer till stånd är det sökanden som skall bära kostnaderna.

Statsbidrag bör kunna utgå för täckande av förättningskostnader med som hittills högst 80 % av kostnaderna. Vi anser emellertid att bidrag skall utgå endast till områden, som förbinder sig att sälja fiskekort till allmänheten i större omfattning eller på annat sätt sörjer för att fisket upplåts till allmänheten. Högsta bidrag bör utgå till sådana områden som är av störst betydelse för fritidsfisket. Anledningen till att vi föreslår dessa statsbidragsregler är att vi mot bakrund av våra direktiv vill öka tillgången på fritidsfiskemöjligheter. Vårt förslag om regler för statsbidragsgivningen skall också ses mot bakgrunden av att det finns behov av medel inom andra sektorer som för fritidsfisket ger större effekt än om de anvisas som statsbidrag till fiskevårdsområden, som inte upplåter sin fiskerätt för fritidsfiske. Det har dessutom hittills visat sig att ett av ändamålen med att bilda fiskevårdsområde som regel varit att upplåta fisket.

Statsbidrag bör även kunna utgå i det fall fiskenämnd ansökt om bildande av fiskevårdsområde men initiativet inte lett till åsyftat resultat. Vi föreslår

att full kostnadstäckning utgår i sådant fall. Därmed undanröjs den spärr som hindrat statliga myndigheter från att utnyttja redan befintlig initiativrätt.

Vi har uppskattat att kostnaden för statsbidragen kommer att uppgå till ca 15 milj. kr. Vårt reviderade förslag till lag om fiskevårdsområden innebär emellertid jämfört med LOFO att kostnaderna blir ungefär 15 milj. kr lägre.

Enligt gällande övergångsbestämmelser får 24 § FL i dess äldre lydelse tillämpas i fråga om fiskevårdsföreningar t. o. m. utgången av 1983. Det torde enligt uppgifter från lantmäteriverket i praktiken vara omöjligt att under kortare tid än 5–10 år ombilda fiskevårdsföreningar till fiskevårdsområden i så stor utsträckning att fiskevårdsområdena förmår täcka efterfrågan på kortfiskemöjligheter. Kostnaderna för denna ombildning kommer inte att kunna täckas genom anslag från s. k. vattenavgiftsmedel. Dessa medel kommer inte ens att räcka till sådana insatser som de ursprungligen var tänkta att användas till, dvs. fiskevård samt forsknings- och undersökningsverksamhet på fiskets område.

9.2.3 *Fiskevård och service*

Samhällets insatser vad gäller direkt fiskevård av olika slag har hittills varit av begränsad omfattning. I huvudsak har använts s. k. vattenavgiftsmedel för detta ändamål (jfr avsnitt 9.1). Som tidigare nämnts disponeras årligen knappt 1,5 milj. kr (exkl. ränta). Summan kan inte antas öka i framtiden, eftersom huvuddelen av landets vattenkrafttillgångar redan byggts ut. På grund av den allmänna kostnadsutvecklingen har betydelsen av dessa medel minskat kraftigt, när det gällt att bekosta direkta fiskevårdsåtgärder. En stor del av sötvattenslaboratoriets personalkostnader täcks av dessa avgifter liksom den statliga försöksverksamheten vad gäller fiskodling. Dessutom används dessa medel till att täcka kostnaderna för statsbidrag till bildande av fiskevårdsområden (jfr avsnitt 9.1). Det har enligt uppgift från fiskeristyrelsen medfört att under år 1978 högst 200 000 kr kommer att kunna disponeras för direkta fiskevårdsåtgärder av lokal karaktär. För budgetåret 1979/80 beräknas att samtliga avgifter behöver tas i anspråk för de fasta utgifter som redovisats i det föregående.

Riksdagen beslöt 1977/78 om riktlinjer för det framtida yrkesfisket. Samtidigt anvisades för innevarande budgetår (1978/79) medel för främjande av fiskerinäringen (E 3. Främjande i allmänhet av fiskerinäringen). Totalt kan 3 milj. kr disponeras för utsättning av laxfisk och ål i kust- och insjövatten. Av dessa medel skall 500 000 kr användas för allmän utvecklings- och försöksverksamhet på yrkesfiskets område.

Vi anser att ekonomiskt stöd även bör lämnas till åtgärder som främjar fritidsfisket. I betänkandet Fiskevårdsområden framförde vi tanken att ett fiskevårdsbidrag skulle kunna utgå till fiskevårdsområden, som upplät fiske till allmänheten. Därigenom skulle fritidsfisket gagnas indirekt, samtidigt som ett bidrag av detta slag skulle utgöra en stimulans för de områden, som var villiga att upplåta sina vattenområden för fritidsfiske. Motiveringen i vårt betänkande var framför allt att fiskevårdsföreningarna var i behov av medel för fiskevård och service.

I kap. 7 har vi pekat på olika fiskevårdsåtgärder som är möjliga att genom-

föra för att vårda fiskbestånden och därmed skapa bättre fiskemöjligheter för alla fiskande. Samtliga dessa åtgärder bör vara bidragsberättigade. Förutom fiskevård är det i många kortfiskeområden också nödvändigt att upprätthålla och förbättra servicen till fritidsfisket. Exempel på sådana åtgärder är anläggande av vägar och parkeringsplatser samt underhåll av dessa. Andra sådana åtgärder är utmärkning av stigar samt arrangemang med vindskydd, broar, bryggor, båtar etc. Inte minst viktig är vägvisning till fiskevattnen samt information om förutsättningarna för fiske och om lämpliga fiskemetoder. Även dessa åtgärder bör vara bidragsberättigade liksom erforderlig tillsyn.

Vi föreslår att fiskevårdsbidrag skall kunna beviljas fiskevårdsområde, enskild vattenägare, sammanslutning av fritidsfiskare samt kommun. I fråga om enskilda vatten, som ägs av staten, hänvisar vi till vad som anförts i avsnitt 5.2.1. En förutsättning för att bidrag skall kunna utgå är att allmänheten har tillgång till fiske inom ifrågavarande vattenområde eller att de bidragsberättigade åtgärderna har betydelse för fiske som upplåts till allmänheten. Bidragets storlek bör regleras genom procentuellt bidrag till de totala kostnaderna på det sätt som föreslås beträffande statsbidrag till bildande av fiskevårdsområden (jfr avsnitt 9.2.2). I det fall en åtgärd är av särskilt stort allmänt intresse bör det vara möjligt att erhålla full kostnadstäckning. Samtidigt föreslår vi att medel från anslaget Stöd till idrotten: anläggningsstöd (I 2) inte längre skall utgå till fritidsfiskefrämjande åtgärder.

Förutom fiskevårdsbidrag till stöd för åtgärder i enskilt vatten anser vi att ytterligare medel bör anslås till utsättning av lax och havsöring längs våra kuster och i de stora sjöarna (jfr avsnitt 7.3.1.2 och 7.3.1.3). Sådana åtgärder skulle ytterligare förbättra möjligheterna för fritidsfisket samtidigt som de skulle gagna yrkesfisket. Även andra åtgärder än de nyss nämnda kan erfordras. Särskilt vill vi framhålla behovet av sådana biotopvårdande åtgärder som beskrivits i avsnitt 7.3.3 och som har betydelse för fisket på allmänt vattenområde och på de enskilda frivattnen. Även service och underhåll av serviceanläggningar i anslutning till ovannämnda vattenområden är viktiga åtgärder för fritidsfisket.

De förslag som framlagts beträffande de allmänna vattnen och de enskilda frivattnen skall också ses mot bakgrund av våra förslag i kap. 6. Dessa innebär förbättringar i fråga om allmänhetens möjligheter till fiske inom vissa områden. Samtidigt föreslår vi emellertid regler som gör det möjligt att begränsa fisket inom områden där allmänheten har rätt att fiska och som hotas av ett alltför intensivt fiske. Införandet av restriktioner för de fiskande bör naturligtvis i största möjliga utsträckning undvikas eller om det inte går kompenseras genom fiskevårdsåtgärder där detta kan ske. Enskilda fiskerättsägare eller sammanslutningar av fiskerättsägare kan dock knappast antas ha något intresse av att satsa egna medel för ändamål som nu sagts. Vi menar att det bör vara en uppgift för kommunerna att ta initiativ till och bekosta åtgärder av detta slag, eftersom fritidsfisket utgör en del av det rörliga friluftslivet. Kommun bör kunna erhålla bidrag även för åtgärder beträffande allmänt vatten och enskilt frivatten i likhet med vad som tidigare redovisats beträffande enskilda fiskevatten. Samhällets ansvar för vården av fiskbestånden på allmänt vatten och på enskilt frivatten motiverar åtgärder av detta slag.

Vi har i kap. 7 framlagt förslag beträffande fiskevårdsåtgärder som främjar fritidsfisket. Vi har bedömt att 15 milj. kr varje år bör satsas på sådana åtgärder. Behovet av medel för service och information uppskattar vi till 5 milj. kr årligen. Vi föreslår därför att ett årligt belopp av 20 milj. kr ställs till fritidsfiskets förfogande i form av fiskevårdsbidrag att användas i enlighet med de riktlinjer som förordats i detta avsnitt. Närmare bestämmelser om fördelningen av medlen bör utformas först efter det att ställning tagits till frågan huruvida en fiskevårdsavgift skall införas eller inte. Den frågan behandlas i kap. 10. I detta kapitel redovisas även för- och nackdelar med fiskevårdsavgift såvitt gäller finansering av de föreslagna åtgärderna inom olika områden.

9.2.4 *Indirekta kostnader*

9.2.4.1 Regionala fiskestadgor, yrkesfiskelicens och licensområden

Enligt vad som anförts i kap. 6 skall förslag till regional fiskestadga upprättas av fiskeriintendenten i samarbete med fiskeristyrelsen. Förslaget skall gå till berörda fiskenämnder för yttrande. Fiskenämnderna skall innan yttrande avges bereda allmänheten tillfälle att inkomma med synpunkter vilket föreslås ske vid sammanträden i orten. Beslut om regional stadga skall fattas av fiskeristyrelsen.

De största personella insatserna kommer att krävas i inledningsskedet. Dessutom erfordras att juridisk sakkunskap vid fiskeristyrelsen kontinuerligt kan vara engagerad i denna verksamhet.

Enligt riksdagens beslut om riktlinjer för fiskeripolitiken m. m. gäller följande förutsättningar för licensiering av yrkesfiske

- ☐ fråga om licens prövas av fiskeristyrelsen eller fiskenämnd
- ☐ för styrelsens handläggning av licensfrågor inrättas en särskild delegation
- ☐ regeringen beslutar om licensdelegationens sammansättning m. m.
- ☐ licens som villkor för statligt stöd kommer att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1979/80

Våra förslag angående yrkesfiskeredskap samt licensområden innebär sannolikt att antalet ansökningar angående yrkesfiskelicens kommer att öka i förhållande till vad som kunde förväntas om licensinnehav uteslutande utgjorde grund för erhållande av statligt stöd.

Beslut om utläggande av licensområde skall enligt vårt förslag fattas av fiskeristyrelen. Fiskenämnden skall alltid avge yttrande. Arbetsuppgifterna kommer därigenom att öka, framför allt för nämnderna men även för den centrala administrationen.

Fiskenämnderna kommer att handlägga och meddela beslut i ett stort antal ärenden om individuella licenser – sannolikt uppemot 10 000 st. Samtidigt överförs nuvarande tillståndsgivning beträffande fiske med fast redskap på allmänt vatten från länsstyrelse och fiskeristyrelsen till fiskenämnd och samordnas med övrig tillståndsgivning. Tillståndsplikten utvidgas samtidigt till att omfatta allt fiske med fast redskap på enskilt vatten vid kusten och i de stora sjöarna. Det blir framför allt de nämnder som arbetar med kustfrågor som får en ökad arbetsbelastning. Samma situation kommer

att uppstå beträffande de nämnder som handlägger frågor rörande de stora sjöarna.

9.2.4.2 Sammanfattning av indirekta kostnader

Statskontoret har på vårt uppdrag utrett de organisatoriska konsekvenserna för fiskenämnderna av våra förslag. Statskontorets utredning visar att det är nödvändigt att förstärka biträdes- och assistentpersonalen med 6–7 personer till en kostnad av 340 000 kr. Denna förstärkning av nämnderna är en följd av dels att vi föreslår att ärenden angående tillstånd för fiske med fast redskap skall överföras från länsstyrelserna till fiskenämnderna, dels att vi lägger mera omfattande arbetsuppgifter på nämnderna.

Det har enligt statskontoret varit svårt att bedöma om utredningens förslag får några väsentliga följder för fiskeristyrelsen. Vårt förslag om ett statligt stöd i form av ett fiskevårdsbidrag kommer emellertid att kräva resursförstärkning hos fiskeristyrelsen i det fall kostnadstäckningen skall ske över budgetmedel. Kostnaden kan uppskattas till 300 000 kr eller samma belopp som angetts i avsnitt 10.2.3.7 för förvaltning av en fiskevårdsavgift. Med förvaltning avser vi här handläggning av ansökningar om bidrag och beslut om medlens användning.

För att övergången från länsfiskestadgor till regionala stadgor skall kunna ske snabbt och smidigt behöver fiskeriadministrationen förstärkning av engångskaraktär. Statskontoret har uppskattat kostnaden härför till 400 000 kr.

Det har inte legat inom ramen för våra direktiv att överväga vilka rationaliseringar från organisatorisk synpunkt som går att genomföra till följd av våra förslag när det gäller fiskenämnder, lantbruksnämnder och länsstyrelser. Vi förutsätter att den frågan blir föremål för en närmare översyn.

9.2.5 *Forsknings- och utvecklingsarbete*

På regeringens uppdrag genomförde fiskeristyrelsen under våren 1978 i samråd med statskontoret en översyn av styrelsens laboratorieverksamhet. En rapport, Fiskeriforskning – ett organisationsförslag, överlämnades till regeringen 1978-08-15.

I rapporten redovisas bl. a. en prioritering av olika åtgärder. Om dessa åtgärder vidtas och de lokalfrågor som diskuterats vid översynen kan lösas på ett tillfredsställande sätt har denna del av fiskeriforskningen blivit väl tillgodosedd. Samtidigt kan vattenavgiftsmedel fortsättningsvis i större utsträckning användas för forsknings- och undersökningsverksamhet.

Vi har i kap. 7 framhållit vilka områden inom forsknings- och utvecklingsarbetet (FoU) som vi ansett mest angelägna från våra utgångspunkter. Särskilt vill vi understryka behovet av en ökad undersökningsverksamhet vad gäller fiskodling och dennas betydelse för fiskevårdsarbetet. Företrädare för fritidsfisket har sedan lång tid pekat på behovet av en ny försöksfiskodling. Vi understöder det kravet. I det sammanhanget vill vi samtidigt hänvisa till ovannämnda rapport angående fiskeristyrelsens laboratorieverk-

samhet. I avsnitt 7.3.7.2 har vi dessutom föreslagit en översyn av reglerna för nuvarande fiskhälsokontroll samt förutsättningarna för verksamheten.

Vi redovisar inga kostnader beträffande FoU-verksamheten, eftersom dessa redovisats av andra utredningar och nu är föremål för regeringens prövning.

9.2.6 *Fisketillsyn*

I kap. 8 har vi föreslagit åtgärder för att förbättra fisketillsynen. För att bedöma behovet av särskilt förordnade fisketillsynsmän har vi riktat en förfrågan till samtliga fiskenämnder. Vi har dock inte funnit det möjligt att med ledning av de inkomna svaren ange behovet. Vi föreslår att de myndigheter som enligt vårt förslag skall ha huvudansvaret för fisketillsynen får bedöma resursbehovet. En försiktig uppskattning från vår sida är att kostnaden kan uppgå till 1 milj. kr för den del av den allmänna tillsynen som skall handhas av särkilt förordnade fisketillsynsmän.

9.2.7 *Förvaltning av statliga fiskevatten*

Riktlinjer och förslag till förvaltning av de statliga fiskevattnen har redovisats i kap 5. Vi föreslår att huvudparten av dessa fiskevatten i framtiden skall skötas av frivilliga organisationer och kommuner. Under en övergångstid och inom vissa områden kommer det emellertid även framgent att finnas vattenområden som förvaltas av den myndighet, som i dag har förvaltningsansvaret. Särskilt kommer det att gälla de fiskevatten som omfattas av bestämmelserna i rennäringslagen.

För att inte dessa vattenområden skall komma i ett sämre utgångsläge än andra vad gäller administration, arrenden, fiskevård och service föreslår vi att årligen 2 milj. kr reserveras för förvaltningen av statliga fiskevatten.

9.2.8 *Information*

Om våra förslag genomförs kommer det att krävas en omfattande information till allmänheten om de nya bestämmelser som kommer att gälla. Information om exempelvis stadgebestämmelser, inrättande av licensområden och bidragsnormer kräver resurser av helt annat slag än de nuvarande.

För vidareutbildning av personal såväl centralt som lokalt fordras insatser av i huvudsak engångskaraktär.

En åtgärd som vi bedömt som synnerligen angelägen från informationssynpunkt är framställning av en karta, som redovisar gränsen mellan allmänt och enskilt vattenområde vid södra ostkusten. För den fritidsfiskande allmänheten är det många gånger svårt – för att inte säga omöjligt – att avgöra var denna gräns går. Inom lantmäteriverket har man på vårt uppdrag gjort en preliminär beräkning av kostnaderna för produktion av en karta som visar den aktuella gränslinjen. Vi föreslår att lantmäteriverket får i uppdrag att göra de kompletterande utredningar som är nödvändiga att genomföra för ifrågavarande kuststräcka dvs. från Torhamns udde i Blekinge län norrut t. o. m. Östhammars kommun. Kostnaden har beräknats till 130 000 kr.

Den topografiska kartan kan därefter förses med påtryck av gränslinjen och försäljas i handeln.

Vi föreslår att det i ett inledningsskede avsätts 1 milj. kr för information och utbildning. Närmare utformning av lämpliga åtgärder bör ske i samråd med fiskets organisationer.

9.2.9 *Centralt organisationsstöd*

I kap. 5 angående förvaltningen av statens vatten har vi föreslagit att fritidsfiskets organisationer bör påta sig ett ökat ansvar när det gäller den framtida skötseln av statens fiskevatten. Härför erfordras en utbygnad av organisationerna samt en utökad kursverksamhet jämte stora insatser inom informations- och konsumentupplysningsverksamheten.

I kap. 4 har vi föreslagit en ny lag om fiskevårdsområden. För att få till stånd ett intensifierat bildande av fiskevårdsområden kommer att erfordras ökad informations- och kursverksamhet. I det sammanhanget måste Sveriges Fiskevattenägareförbund anses ha en stor uppgift att fylla.

Vi föreslår att Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund för ovan angiven verksamhet erhåller ett årligt organisationsbidrag av storleksordningen 2 milj. kr. På motsvarande sätt föreslås att Sveriges Fiskevattenägareförbund erhåller anslag med 500 000 kr årligen.

9.3 Sammanställning av kostnader (milj.kr)

		Engångs-kostnader	Årliga kostnader
9.2.1	Kostnader för inskränkning i enskild fiskerätt	22	
	Fiskerättsutredningar	3	
9.2.2	Bildande av fiskevårdsområde	15[a]	
9.2.3	Fiskevård och service		20
9.2.4	Administration	0,4	0,6
9.2.5	Forsknings- och utvecklingsarbete	–[b]	–
9.2.6	Fisketillsyn		1
9.2.7	Förvaltning av statens vatten		2
9.2.8	Information	1	
9.2.9	Centralt organisationsstöd		2,5
	Totalt	41,4	26,1

[a] Innebär i realiteten samtidigt en kostnadsminskning med minst 15 milj. kr i jämförelse med bestämmelserna i nuvarande LOFO.

[b] Här anges inga kostnader eftersom andra utredningar föreslagit olika åtgärder som är föremål för regeringens prövning.

10 Fiskevårdsavgift

10.1 Inledning

Enligt våra direktiv skall vi när det gäller finansieringen av föreslagna åtgärder pröva den i flera tidigare sammanhang behandlade frågan om införande av någon form av fiskevårdsavgift.

En sådan avgift har diskuterats i olika sammanhang sedan närmare 40 år tillbaka. Den tidigare behandlingen framgår av fritidsfiskeutredningens betänkande Fritidsfisket (SOU 1968:13, s. 151 f).

I nämnda betänkande föreslog fritidsfiskeutredningen, att en s. k. allmän fiskeavgift skulle erläggas av alla fiskande mellan 16 och 67 år. Avgiften föreslogs bli 10 kr per kalenderår. Av influtna medel skulle bildas en fond för att tillgodose fritidsfiskets ekonomiska behov inom vissa sektorer. Beslutanderätten över fondmedlen föreslogs tillkomma en särskild styrelse. Av det belopp som årligen inbetalades föreslogs 200 000 kr bli restituerade till yrkesfiskets riksorganisation Sveriges Fiskares Riksförbund. Det belopp som föreslogs återbetalat, beräknades med ledning av det dåvarande antalet utövare av yrkesmässigt fiske inom landet och motiverades från rättvisesynpunkter, eftersom utövarna av yrkesmässigt fiske inte ansågs komma att erhålla någon egentlig utdelning av avgifterna.

Fritidsfiskeutredningen åberopade till stöd för förslaget att införa en allmän fiskeavgift bl. a. att medel behövdes vid sidan av budgetmedel och avgifter enligt VL för sådana åtgärder i kommunal och enskild regi, som var ägnade att främja fritidsfisket. Utredningen anförde därvid (SOU 1968:13, s. 161):

Ett annat och måhända starkare skäl för utredningen att undersöka möjliga nya former för en avgiftsfinansiering är kommunernas – såväl primärkommunernas som landstingskommunernas – förutsebara behov av medel för att på olika sätt främja fritidsfisket som en viktig och inom olika ålders- och inkomstgrupper mycket frekvent fritidsaktivitet. Kommunernas kompetens i kommunalrättslig bemärkelse och deras stora ansvar för en starkt integrerad fritidsservice har i skilda sammanhang betonats. Historiskt sett har det varit de allra största stadskommunerna som först tagit upp fritidsfiskefrämjande åtgärder av skilda slag på sina fritidsprogram. Strävandena att åstadkomma kommunsammanslagningar och kommunblock leder naturligt till att också andra kommuner än storstäderna måste bli intresserade av och engagerade i fritidsfiskefrämjande åtgärder, kanske i första hand anskaffning och iordningställande av fiskevatten lämpade för fritidsfiske både med hänsyn till fiskbestånd och rent praktiska främjandeåtgärder som bilvägar, parkerings- och campingplatser. Om man vidare betänker, att anskaffning och vidmakthållande av lämpliga fiskbestånd kost-

nadsmässigt representerar en oväsentlig del av toltalkostnaderna medan väg- och andra fasta investeringar kan nå upp till mycket betydande summor, ligger det i öppen dag att kommunerna för sin fritidsfiskeservice behöver medel, som måste "trängas med" de tunga sektorerna i kommunernas budget och därmed löpa risk att bli utkonkurrerade i kommunernas budgetbehandling.

För dessa kommunala åtgärder liksom för åtgärder i enskild men stabil regi av exempelvis fiskevårdsområden behövs uppenbarligen medel av betydande storlek.

Det ligger också i linje med fritidsfiskeorganisationernas opinion sådan den kommit till uttryck vid utredningens "hearings" med dessa organisationers representanter att fritidsfiskets utövare betalar för den service som det allmänna – staten och kommunerna – lämnar dem.

Utredningen anser därför tiden mogen att allvarligt överväga en avgiftsfinansiering av ny typ vid jämförelse med "fiskevårdsavgiften" som statsmakterna vid upprepade tillfällen förklarat sig inte reflektera på.

En ledamot i fritidsfiskeutredningen avstyrkte i särskilt yttrande förslaget om allmän fiskeavgift på i huvudsak följande grunder:

1. Något verkligt behov av den tilltänkta avgiften hade inte påvisats.
2. En allmän fiskeavgift skulle bli till nytta endast för en mindre del av de avgiftspliktiga.
3. En allmän fiskeavgift kunde inte motiveras genom hänvisning till jaktvårdsavgiften.

Flertalet remissinstanser avstyrkte fritidsfiskeutredningens förslag om allmän fiskeavgift på i huvudsak samma grunder som anfördes i det särskilda yttrandet. Vad angick bekostandet av sådana anordningar för fritidsfisket, som var angelägna också från samhällets synpunkt, hänvisade remissinstanserna främst till finansiering med hjälp av skattemedel samt de särskilda fiskeavgifter som utdöms i vattenmål med stöd av 2 kap. 10 §, 6 kap. 9 § och 8 kap. 34 § VL. (Avgift enligt 8 kap. 34 § VL i dess äldre lydelse har upphört senast vid utgången av år 1972.)

Departementschefen ansåg sig inte kunna biträda förslaget om en allmän fiskeavgift (prop. 1969:42 s. 26). Samtidigt underströks dock, att staten i ökad omfattning strävade efter att tillgodose allmänhetens krav på en ändamålsenlig utveckling av fritidsfisket. Därvid vidtagna åtgärder borde emellertid enligt departementschefen ses som ett led i det allmännas stöd till friluftsliv och naturvård i stort.

10.2 Överväganden och förslag

Vi har i rapporten Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3) konstaterat att fritidsfisket i vårt land är mycket omfattande. Att fiska på fritid har för allt fler människor blivit en aktiv och stimulerande fritidssysselsättning. Fritidsfiskets betydelse för samhället går inte längre att bortse ifrån. De fiskande behöver för sitt fiske betydande vattenarealer som erbjuder omväxlande fiskemöjligheter till rimliga kostnader. Samtidigt finns det önskemål om ökade resurser för fiskevård, service och information samt fisketillsyn. De fiskande är å andra sidan oftast beredda att själva genom ideellt arbete medverka till att skapa bra fiskemöjligheter.

Fritidsfiskets önskemål har vi försökt tillmötesgå genom olika förslag till åtgärder. Dessa innebär att kostnader uppstår som är av både engångskaraktär och årligen återkommande (kap. 9). Rätten till fritt handredskapsfiske föreslås utökad. Det innebär att ersättningar kommer att behöva betalas ut till olika fiskerättsägare. Vi har beräknat kostnaden till 25 milj. kr (9.2.1). För att underlätta bildandet av fiskevårdsområden, som avser att upplåta sina fiskevatten till fritidsfiskare, föreslår vi att statsbidrag skall kunna utgå för att delvis täcka de kostnader som uppstår i samband med bildandet. Vi har uppskattat att det erfordras 15 milj. kr för detta ändamål (9.2.2). I kap. 7 har vi framhållit behovet av ökade fiskevårdsinsatser. Det bör enligt vår mening avsättas ett årligt belopp av 15 milj. kr för olika fiskevårdande åtgärder (9.2.3). Anläggningar av olika slag (vägar, parkeringsplatser, båtar, hamnar, bryggor, stugor, kojor, vindskydd etc.) är andra behov som fritidsfisket har och som bör tillgodoses. Detsamma gäller service som kan bestå av bl. a. vägvisning till fiskevattnen, renhållning, information om förutsättningar för fiske och lämpliga fiskemetoder. Kostnaderna för service har vi beräknat till 5 milj. kr årligen (9.2.3). Fisketillsynen har under lång tid lidit av brist på resurser. Vi föreslår att ett årligt belopp av 1 milj. kr används för tillsyn på allmänt vatten och enskilt frivatten samt sådant enskilt vatten som är av stort allmänt intresse (9.2.6). Information om fiskebestämmelser i lagar och förordningar samt utbildning i t. ex. fiskevård är andra viktiga åtgärder som medför kostnader. Hit hör även information och aktiva insatser för att få till stånd fler fiskevårdsområden. Enligt vår uppfattning fordras ett engångsbelopp av 1 milj. kr för detta ändamål (9.2.8). Organisationerna på fiskets område har en stor uppgift inom flera arbetsfält. Organisation och skötsel av statens fiskevatten, kursverksamhet på fiskevårdens område samt information om fiskemöjligheter och fiskemetoder är arbetsuppgifter som Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund kan anses ha stora förutsättningar att genomföra. Sveriges Fiskevattenägareförbund bör på motsvarande sätt kunna medverka till att organisera bildandet av fiskevårdsområden. Vi föreslår att Fritidsfiskarnas riksförbund och Fiskevattenägareförbundet erhåller 2 milj. kr resp. 500 000 kr i form av ett årligt organisationsstöd för att kunna genomföra ovan nämnda arbetsuppgifter (9.2.9).

10.2.1 *Förslag om fiskevårdsavgift*

Samtidigt som vi föreslår en rad olika insatser till förmån för fritidsfisket kan vi konstatera att de intentioner, som legat bakom statsmakternas tidigare beslut att inte införa en allmän fiske- eller fiskevårdsavgift, inte uppfyllts. Samhället har inte i önskvärd utsträckning kunnat genomföra de åtgärder som erfordrats för att främja fritidsfiskets ändamålsenliga utveckling.

Det är framför allt mot denna bakgrund som vi nu enhälligt föreslår en fiskevårdsavgift för att täcka kostnaderna för våra förslag beträffande

- ☐ fiskevård
- ☐ service och information
- ☐ viss fisketillsyn i enskilt vatten (jfr avsnitt 8.6.2)

Inflytande avgifter skall enligt vårt förslag efter avdrag för administrationskostnader oavkortat gå tillbaka till fisket i form av direkta åtgärder enligt vad nu sagts.

Fritidsfiskarna själva bör komma i åtnjutande av fiskevårdsavgiftsmedel för de arbetsuppgifter som berörts i det föregående (jfr även avsnitt 9.2.9). Anslag bör utgå i form av ett centralt organisationsstöd. Det stöd som Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund under en lång följd av år erhållit från anslaget stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. (budgetåret 1978/79 815 000 kr) bör enligt vår uppfattning utgå även i fortsättningen. Det markerar fritidsfiskets karaktär av en från samhällssynpunkt viktig fritidsaktivitet. Sveriges Fiskevattenägareförbund, som under senare år erhållit ett mindre bidrag (20 000 kr) av restituerade bensinskattemedel, bör likaledes kunna erhålla bidrag av fiskevårdsavgiftsmedel till sin verksamhet. Skälen härtill har berörts tidigare i detta avsnitt (jfr även avsnitt 9.2.9).

Vårt ställningstagande sker mot följande allmänna bakgrund. Fritidsfisket har tillräckligt många utövare för att en fiskevårdsavgift – vars storlek inte väsentligt får påverka någons möjlighet att fritidsfiska – sammantaget skall ge ett belopp, som medger meningsfulla åtgärder för detta fiske. Antalet fiskande som kommer att erlägga fiskevårdsavgift har vi uppskattat till c:a 1 milj. Det motsvarar det antal personer som enligt vår enkätundersökning (Ds Jo 1977:3) kan antas vara verkligt intresserade av fritidsfiske. Det finns dessutom *en* stark och representativ medlemsorganisation som kan ges ett avgörande inflytande när det gäller fiskevårdsavgiftens användning. Av den anledningen bör inbetalda avgifter tillföras en särskild fond – fiskevårdsfonden – i vars styrelse fritidsfisket bör vara starkt representerat.

Införandet av en fiskevårdsavgift kan antas medföra bl. a. följande fördelar:

- kontinuitet skapas i tillgången på medel för genomförandet av viktiga insatser för fritidsfisket.
- fritidsfiskarna kan genom sin organisation fortlöpande påverka inriktningen och omfattningen av samhällets insatser för fritidsfisket och avgiftsuttagets storlek
- tillgängliga ekonomiska resurser kan utnyttjas maximalt om ideellt arbete inom och utom medlemsorganisationerna underlättas och stimuleras genom bidrag av avgiftsmedel
- fördelningen av anslag till fritidsfisket i förhållande till andra fritidsaktiviteter eller övriga samhällsbehov underlättas

Vid de kontakter som vi har haft med representanter för fritidsfiskare och fiskevattenägare från skilda delar av landet har vi övertygats om att de flesta som fritidsfiskar är beredda att själva – genom en skälig fiskevårdsavgift – betala för direkta åtgärder, om sådana annars inte skulle komma till stånd. Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund, som för sin del intagit samma ståndpunkt, har dessutom framhållit, att det inte minst av psykologiska skäl är väsentligt att ett eventuellt införande av en fiskevårdsavgift kombineras med att fler fiskevatten ställs till den stora fritidsfiskande allmänhetens förfogande. Enligt förbundet är det vidare angeläget att kostnaderna för bl. a. fiskodling, forskning på fiskets område, inlösen av fiskevatten och framför allt fiskeriadministrationens lönekostnader inte bekostas av fiske-

vårdsavgiftsmedel utan av budgetmedel.

Erfarenheterna från Finland och Norge, där fiskevårdsavgift infördes 1952 resp. 1965, har visat att fritidsfiskarna där till en början ansåg sig missgynnade vad avser användningen av fiskevårdsavgiften. Kritiken riktade sig i första hand mot att avgifterna användes till betalning av löner till statliga fiskerikonsulenter som man menar borde ha betalats med skattemedel. I de båda länderna har emellertid ändring skett i detta avseende och fiskevårdsavgiftsmedlen går numera i större utsträckning till direkta fiskevårdsåtgärder. Erfarenheterna är numera övervägande positiva.

10.2.1.1 Avgiftens storlek

Vad angår fiskevårdsavgiftens storlek anser vi – med hänsyn till att avgiftens storlek inte väsentligt får påverka någons möjlighet att fritidsfiska – att avgiften inte bör bestämmas högre än 20 kr. Om man, som vi tidigare nämnt, gör den bedömningen, att omkring 1 miljon fiskande kommer att erlägga avgift under ett inledningsskede tillförs således fiskevårdsfonden årligen 20 milj. kr.

10.2.1.2 Avgiftens benämning

Fritidsfiskeutredningen föreslog på sin tid, att motsvarande avgift skulle kallas "allmän fiskeavgift". Man menade att uttrycket "fiskevårdsavgift" förde tanken till en mycket specialiserad destination av de insamlade medlen, nämligen till fiskevård i sedvanlig bemärkelse såsom fiskutsättningar, men även till förbuds- och minimimåttsbestämmelser, fisketillsyn m. m. Fritidsfiskeutredningen ansåg risk föreligga att medelsanvändningen då kopplades ihop med kostnaden för fiskevård i dess vidgade bemärkelse trots att sådana åtgärder i betydande utsträckning bekostades av budgetmedel eller fiskeavgifter enligt VL.

Om även psykologiska och andra aspekter skall beaktas vid begreppsbenämningen, anser vi att "fiskevårdsavgift" bättre klargör medlens användningsområde och därför är att föredra framför "fiskeavgift", som lätt leder tanken till en specialbeskattning.

10.2.1.3 Befrielse från avgiftsskyldighet

Avgiften bör i princip betalas av alla fiskande. Barn och ungdomar under 16 år bör emellertid vara befriade från avgift.

Liksom fritidsfiskeutredningen anser vi, att utövarna av yrkesmässigt fiske inte skall behöva betala någon avgift. Fritidsfiskeutredningen föreslog återbetalning till yrkesfisket av de avgiftsmedel som ungefärligen belöpte på detta fiske. Vi förordar i stället den lösningen, att den som har erhållit yrkesfiskelicens skall vara befriad från skyldighet att lösa fiskevårdsavgift.

Befriade från skyldighet att erlägga fiskevårdsavgift bör liksom vad gäller yrkesfiskare även svensk och norsk same vara när han utövar den rätt att fiska som tillkommer honom enligt 25 § RL eller enligt lagen (1972:114)

med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning (39 § konventionen).

Slutligen bör krav på att ha löst fiskevårdsavgift inte föreligga för den som har fått fiskeristyrelsens uppdrag att fiska för undersökningsändamål.

10.2.1.4 Kontroll att fiskevårdsavgiften erläggs

Vi anser att var och en som mot avgift upplåter fiskerätt till annan vid straffansvar skall vara skyldig att tillse att den till vilken fiskerätten upplåts har erlagt fiskevårdsavgift.

Den fiskande bör vara skyldig att vid fisket medföra bevis om erlagd avgift och på begäran visa upp beviset för sådan person som enligt 55 § förslaget till lag om fiske är behörig att ta i beslag fångst och redskap m. m. från den som är misstänkt för brott mot lagen.

10.2.1.5 Fiskevårdsfonden

De medel som inflyter genom en fiskevårdsavgift bör bilda en fond, fiskevårdsfonden, med kammarkollegiet som förvaltningsmyndighet.

Bestämmanderätt över fondmedlens användning bör anförtros en särskild fondstyrelse med representanter för det allmänna, fiskeristyrelsen, kommunförbundet, landstingsförbundet, fritidsfiskarna och fiskevattenägareförbundet. Regeringen bör utse en av ledamöterna till ordförande, medan styrelsen får utse vice ordförande inom sig. För beslutsförhet bör fordras att ordföranden och minst hälften av ledamöterna är närvarande. Beslut bör kunna fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal bör ordföranden ha utslagsröst.

Medelsanvändningen bör styras av ett av regeringen utfärdat fondreglemente.

För fondens förvaltning och administration räknar vi med att det i begynnelseskedet kommer att krävas en handläggare samt viss administrativ service. Denna kanslienhet bör organisatoriskt kunna ingå som en självständig enhet i fiskeristyrelsens organisation med samma placeringsort som styrelsen. Det innebär möjligheter till ett intimt samarbete med den centrala administrationen i fråga om planering och samverkan vad det gäller t. ex. långsiktiga satsningar på olika fiskevårds- och serviceprojekt. Samarbete är särskilt viktigt när det gäller ansökningar om medel från fiskevårdsfonden alternativt från andra medel, som administreras av fiskeristyrelsen, t. ex. vattenavgiftsmedel. Vi föreslår vidare, att ansökningar om bidrag från fonden till lokala åtgärder skall samlas länsvis och bedömas av resp. fiskenämnd innan fondstyrelsen fattar beslut. Det innebär samtidigt att fiskenämnden kan bedöma och prioritera ansökningar om medel med utgångspunkt från vilka medel som erfordras totalt sett i länet och i förhållande därtill förorda det för länet bästa nyttjandet.

10.2.1.6 Uppbörd av fiskevårdsavgiften

Förutsättningar

- ☐ Alla som fiskar skall betala fiskevårdsavgift. Undantagna är yrkesfiskare, samer som fiskar på de förutsättningar som anges i avsnitt 10.3.2.3 samt barn och ungdom under 16 år.
- ☐ Betald avgift gäller för ett kalenderår.
- ☐ Avgiften erläggs genom inbetalning eller girering till ett av kammarkollegiet disponerat postgirokonto.
- ☐ Bevis på betald avgift är ett kort försett med innehavarens namn, födelsetid, födelsenummer, bostads- och postadress samt kalenderåret. Kortet skall vara försett med kvitto för betald avgift för att vara giltligt.
- ☐ Inbetalningskort samt fiskekortsblankett tillhandahålls på postanstalt.

Uppbördssystem

För uppbörd av avgift kan två alternativ tänkas:

a) Registerlöst alternativ – ingen registrering av fiskekortsinnehavare

- ☐ Kräver inga administrationskostnader för uppbörden
- ☐ Enkelt att genomföra
- ☐ Inga underhållsproblem
- ☐ Betalningsvilligheten kan minska efter hand, eftersom ingen regelbunden direktadresserad påstötning sker om skyldighet att erlägga avgift.
- ☐ Visst behov av regelbunden information om avgiften

b) Enkelt registeralternativ – registrering av namn- och adressuppgifter för årlig avisering av avgift

- ☐ Kräver vissa resurser för registeruppläggning och registerunderhåll
- ☐ Kostnader för utskrift av inbetalningskort
- ☐ Kostnader för utsändning av inbetalningskort
- ☐ Administrationskostnad för liknande system (t. ex. jaktkortsregistret) beräknas till ca 1:40 kr per person och år, varav 0:65 kr är portoavgift
- ☐ Ökar sannolikt antalet betalande i förhållande till registerlöst system
- ☐ Systemet kan, om man så önskar, även användas för statistik och utsändande av direktadresserad information, etc.

Kort beskrivning av jaktkortssystemet

Enligt riksdagsbeslut år 1938 skall den som bedriver jakt på egen eller annars mark i Sverige ha erlagt s. k. jaktvårdsavgift. Ca 227 000 personer betalade sådan avgift 1977/78. Avgifterna går till en jaktvårdsfond som förvaltas av kammarkollegiet. Huvuddelen av medlen tillförs Svenska Jägareförbundet för att täcka förbundets kostnader för viltvården i landet och administrationen av det register, som ligger till grund för avgiftsaviseringen till dem som föregående år betalat jaktvårdsavgift. Nytillkommande betalar efter eget beslut avgiften på postanstalt och blir därefter införda i registret och kvarstår i detta till dess vederbörande upphör att erlägga avgift.

Jaktvårdsavgiften är f. n. 65 kr. Av detta belopp beräknas såsom nyss

nämnts ca 1:40 kr (1978/79) åtgå till att täcka kostnaderna för uppbörden av avgift. Administrationskostnaden, som av Svenska Jägareförbundet för 1978/79 budgeterats till 375 000 kr, utgör ca 2 % av avgiften. De största delkostnaderna är portoavgifterna, ersättning till dataföretaget för registervård och aviutskrifter samt personalkostnader för Jägareförbundets uppbördsadministration.

Jaktvårdavgiften erläggs på postanstalt. Postens kvitto fästes på ett kort som på anfordran skall kunna uppvisas då man är ute och jagar. Avgiften är således kopplad till utövandet av verksamheten.

Sammanfattning

För uppbörd av en allmän fiskevårdsavgift fordras ingen registrering av dem som betalar. Ett register kräver resurser dels för nyuppläggning, dels för underhåll av namn- och adressuppgifter samt gallring. Utskrift och utsändande av inbetalningskort medför också extra kostnader: Någon rutin för påminnelse om att avgift inte erlagts torde inte kunna införas utan registerförfarande.

Den främsta fördelen med en registrering torde vara att en automatisk påminnelse om att betala avgiften erhålls, vilket kan förväntas öka betalningsfrekvensen. Denna fördel skall således vägas mot kostnaden för ett registersystem. Denna kostnad, som kan uppskattas till ca 1:40 kr per registrerad person och år, inkluderar porto, blanketter, databehandling samt övrig administrativ hantering.

Vi finner övervägande skäl tala för att ett uppbördssystem med register av jaktkortsmodell bör väljas.

10.2.1.7 Kostnader för administration och förvaltning av fiskevårdsavgiftsmedlen

Vi anser att vårt förslag innebär att kostnaderna för fondens administration och fövaltning kan hållas på en rimligt låg nivå. Vi räknar enligt ovanstående med en total årlig förvaltningskostnad av 1,7 milj. kr, motsvarande mellan 8 och 9 % av en intäkt av 20 milj. kr. Kostnaderna för uppbörd och administration av avgiften har därvid kalkylerats uppgå till 1,4 milj. kr. Kostnaderna för handläggning av ansökningar om bidrag m. m. har beräknats till 300 000 kr.

10.2.1.8 Författningsbestämmelser

Skyldigheten att erlägga fiskevårdsavgift, samt skyldigheten att tillse att den till vilken fiskerätt upplåts har erlagt fiskevårdsavgift, fiskevårdsavgiftens storlek, frågan om bildande av en fiskevårdsfond samt nödvändiga straffbestämmelser bör beslutas av riksdagen och få formen av lag. Bestämmelserna bör enligt vår mening lämpligen tas in i lagen om fiske (46–49 §§ förslaget till lag om fiske).

Bestämmandet av ordningen för uppbörd, redovisning och fördelning av sådana avgifter samt för utfärdande av fiskevårdskort bör beslutas i administrativ ordning av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

11 Reservation och särskilda yttranden

11.1 Reservation av Arne Andersson

Under de senaste decennierna har fritidsfisket utvecklats till en friluftsaktivitet av relativt stor omfattning. Inte minst medborgarnas ökade fritid och rörlighet har bidragit till denna utveckling. Självfallet bör det ökande fritidsfiskets behov av lämpliga vatten i största möjliga utsträckning tillgodoses. Endast få länder i världen har härvidlag så goda möjligheter som Sverige att genom sina rika naturliga förutsättningar erbjuda sina invånare goda möjligheter till friluftsliv och till friluftsliv knutna aktiviteter. Genom ett stort statligt innehav av mark och fiskevatten finns också särskilt goda förutsättningar att genom olika upplåtelseformer erbjuda flertalet fiskeintresserade medborgare omväxlande fisketillfällen.

Utredningens uppdrag har bl. a. varit att finna former för samverkan mellan fiskevattenägare och fritidsfiskeutövare vilka på ett ändamålsenligt sätt kan bidra till att ge fritidsfiskarna ökade möjligheter att utöva sin sportbetonade rekreation.

Enligt min mening bör åtgärder då det gäller att behandla naturresurser av ifrågavarande slag syfta till att djur- och fiskarters bestånd och kvalitet tryggas och utvecklas. Ett vårdat vilt- och fiskbestånd är värdefullt från såväl försörjnings- som rekreationssynpunkt. För mark- och fiskevattenägare utgör vilt- och fiskbestånd en tillgång som är fast knuten till vederbörandes fastighet. I vårt land har det enskilda ägandet en urgammal rättstradition byggd på trygghet i det långsiktiga ägandet och nyttjandet av mark och vatten. Trygghet i det långsiktiga ägandet är ett självklart socialt krav. I ägaransvaret – om man så vill i odlaransvaret – ingår för mark- och fiskevattenägare även ett naturligt hänsynstagande till och ansvar för fiskevård. En lagstiftning på fiskevattensområdet bör därför präglas av en vilja att tillgodose fritidsfiskares möjligheter att fiska samtidigt som mark- och fiskerättsägarnas fångstmöjligheter bibehålls.

Inslag av tvång och generella inskränkningar i enskild fiskerättsägares rätt innebär alltefter graden av intrånget eller inskräkningen ett förhållande, som för enskilda medborgare innebär betydande rättsosäkerhet. Utredningen har för att kunna fullgöra sitt uppdrag varit tvungen att väga komponenterna rättstrygghet och rimliga kostnader å ena sidan och målsättningen "fler tillgängliga fiskevatten" å andra sidan mot varandra. Detta har otvivelaktigt inneburit en svår balansgång mellan motstående intressen. Enligt min mening kan dessa intressen endast förenas utifrån en värdering där frivillig samverkan utgör grunden.

Enligt min mening präglas majoritetens förslag av alltför lite hänsyn till en fiskerättsägares möjlighet att för egen, familjemedlems eller anställds räkning behålla sin fiskerätt. Skälen till att en fiskerättsägare inte önskar upplåta sitt vatten torde i de allra flesta fall vara att han själv eller honom närstående anser att det egna fiskevattnet, eller i förekommande fall den egna fiskelotten, har ett särskilt rekreationsvärde.

Endast i undantagsfall torde en delägare kunna åberopa vad som utredningens majoritet menar med "väsentlig betydelse för delägares försörjning". Kan så göras skall självfallet detta anses som ett fullgott skäl att för egen del behålla en fiskerätt.

Här ställs således en grupps behov av rekreation mot en annan grupps. I det ena fallet är det fråga om någon som med äganderätt redan innehar ett fiskevatten och i det andra fallet är det någon som med stöd av en upplåtelse önskar komma i åtnjutande av fiskemöjligheter.

Endast i länder där fiskemöjligheterna är mycket begränsade skulle tanken på tvingande möjligheter att upplåta fiskevattenägares i ett fiskevårdsområde ingående fiske mot hans uttryckliga vilja kunna diskuteras på ett så kategoriskt sätt och med så lite hänsynstagande till en ägares önskemål att för egen räkning få behålla ett objekt som anses ha rekreationsvärde för honom. I vårt land råder inte sådana förhållanden att detta är nödvändigt.

För att tillgodose rättssäkerhetsaspekterna, frivilligheten och därigenom uppfylla målsättningen om ett ökat utbud av fiskevatten har jag, förutom ovan redovisade principiella inställning, en i förhållande till utredningens majoritet avvikande mening på några i det följande redovisade punkter.

Förslaget till lag om fiske

17 § ang. användningen av fast redskap.

Utredningens majoritet förordar att fast redskap vid kusten och i de stora sjöarna endast får användas efter tillstånd.

Således omfattar tillståndsskyldigheten även den som bedriver fiske med stöd av enskild fiskerätt. Utredningen anför i motivtexten att tillstånd till fiske på enskilt vatten i praktiken endast innebär en registrering av redskapen.

Den av utredningens majoritet förordade ordningen ter sig onödigt byråkratisk utan att någon egentlig vinning nås från fiskevårdssynpunkt.

För egen del anser jag att möjligheten att vägra enskild fiskevattenägare att bedriva fiske på eget vatten i princip endast bör motiveras av fiskevårdande skäl dvs. visst fiske i åars eller floders mynningar, fiske som allvarligt hindrar fisk att nå sina reproduktionsområden eller fiske som av liknande skäl på sikt hotar livskraftiga fiskbestånd. Att däremot begränsa enskild fiskevattenägares rätt att fiska på eget vatten för att därigenom förbättra fisket för annan fiskevattenägare eller främja fisket för viss kategori av vattenägare eller kategori av fiskare framstår som stötande och tar inte tillräcklig hänsyn till normala äganderättsliga principer.

12–16 §§ ang. de stora sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön)

Enligt 12–16 §§ i förslaget till lag om fiske, vilka paragrafer gäller de stora sjöarna, föreslår utredningen att fiske med handredskap skall omfattas av frifiskebestämmelserna.

Förslaget innebär att fiske med handredskap släpps fritt för envar på enskilt vatten i dessa sjöar.

Intrånget är ersättningsgrundande och kostnaden för de fem vatten det är fråga om beräknas uppgå till ca 15 milj. kr.

Enligt min mening är trycket från fritidsfiskare i dessa vatten inte av sådan omfattning att inlösen bör ifrågakomma. Istället förordar jag en lösning liknande den som utredningen enats om för södra ostkusten. Förslaget för detta kustavsnitt innebär att bildande av fiskevårdsområden skall skapa förutsättningar för förhandlingar om frivilliga upplåtelser av fiskeplatser i tillräcklig omfattning.

Under utredningsarbetet har ingenting framkommit som motsäger att detta också kan gälla de stora sjöarna.

36 § ang. bestämmelser till förmån för allmänhetens fiske.

Paragrafens tredje stycke bör enligt min mening utgå.

Utredningen är enig om att upplåtelse av fiske för allmänhetens nyttjande så långt det är möjligt bör åstadkommas genom frivilliga överenskommelser med mark- och fiskevattenägare.

I avsnitt 6.3.5 angående bestämmelser till "förmån för allmänhetens fiske" utesluter inte utredningen att det kan uppkomma situationer då överenskommelser om upplåtelse inte kan nås. I sådana fall anser utredningen att samhället skall kunna ingripa för att bereda allmänheten tillgång till visst fiske.

För att skapa de bästa förhållanden för sådant allmänhetens fiske föreslår utredningen vidare att möjlighet skall finnas för inskränkningar i angränsande fiskevatten. Till denna inskränkning i fisket för ifrågavarande angränsande vatten kan jag omöjligt ansluta mig.

Område för allmänhetens fritidsfiske är en angelägenhet som utredningen är enig om. Att däremot göra sådant vattenområde till så exklusivt vatten att inskränkning också måste göras i angränsande vatten ter sig emellertid närmast horribelt och bör för den skull avvisas.

Förslaget till lag om fiskevårdsområde

11 § ang. länsstyrelses remissförfarande

Rätt att påkalla förrättning för bildande av fiskevårdsområde tillkommer fiskerättsägare, fiskenämnd och kommun.

Utredningen föreslår att "Länsstyrelsen skall, om det ej uppenbarligen är obehövligt, inhämta yttrande från fiskenämnden och kommunen över ansökan, som avses i 10 §".

Den omständigheten att det finns tre parter som kan ansöka om förrättning för bildande av fiskevårdsområde utgör enligt min mening grund för att

de två som inte ansökt om förrättning skall kunna höras av länsstyrelsen om så finnes påkallat.

I utredningens förslag skall dylikt yttrande inte inhämtas från fiskerättsägaren, ett enligt min mening otillfredsställande förhållande.

Fiskerättsägarens organisationer bör således ges samma ställning som fiskenämnd och kommun i situation som avses i 11 §.

37 § ang. förordnande av styrelseledamot

Paragrafen behandlar det säkerligen sällsynta förhållandet att styrelse inte har utsetts för ett fiskevårdsområde eller att enskild ledamots mandat har utgått och inte har förnyats. Länsstyrelsen ges också möjlighet att utöka fungerande styrelse.

Enligt utredningens förslag skall sådan, av länsstyrelsen förordnad ledamot, ha rätt till arvode som bestäms av länsstyrelsen men betalas av fiskevårdsområdet.

Utseende av sådan ledamot som inträder i styrelsens ställe skall självfallet vara en sista utväg för att få ett fiskevårdsområde att fungera. För att ge eftertryck åt den uppfattningen är det därför viktigt att länsstyrelsen innan man utser sådan ledamot anmodar fiskevårdsområdet att avhålla fiskestämma för att utse styrelse eller ledamot i styrelsen.

Ett uteblivet val som här omnämnts kan knappast tyda på annat än att medlemmarna i fiskevårdsområdet har ett bestämt skäl för att inte hålla fiskevårdsområdet i funktion.

Ett länsstyrelseingripande av detta slag utgör otvivelaktigt en typ av tvångsförvaltning som ter sig utomordentligt motbjudande och inte kan accepteras.

Skulle likväl i något fall fog finnas för att sådan ledamot skall insättas är det svårt att förstå varför fiskevårdsområdet skall betala vederbörandes arvode. Ledamot som förordnats av länsstyrelse skall följaktligen enligt min mening ha arvode som betalas av länsstyrelsen.

41 § ang. upplåtelse av fiske

Den enskilde fiskerättsägarens ställning beträffande upplåtelse av hans fiske har här försvagats i förhållande till nu gällande lagstiftning.

Det kan knappast göras gällande att den nuvarande lagen medfört olägenheter. Det är därför rimligt att lagen i huvudsak behålles oförändrad.

Då förhållandet gäller enskilda vatten, i sammanhanget ganska få, bör relativt stor hänsyn tas till vattenägaren, hans familj och i förekommande fall också hans anställdas rekreativa intressen. Detta bör också framgå av lagen.

Förslaget till lag om ändring i expropriationslagen

2 kap. 9 §

Paragrafen föreslås få sådant tillägg att expropriation av fiskerätt möjliggörs. I det tänkta fallet skall detta ifrågakomma för att bereda allmänheten tillgång

till fiske i ett område som är av väsentlig betydelse för friluftslivet.

Det är en självklarhet att i ett större turistområde tillgången till fiske är av utomordentligt stor betydelse. Härom råder heller inga delade meningar.

Däremot måste det betecknas som synnerligen anmärkningsvärt att turistområden av den storleksordning det här kan vara fråga om inte till sin anläggning knyter erforderliga markområden.

Tanken bakom detta lagförslag tyder snarast på att man avser att en turistanläggning genom expropriation kan knyta exklusiva värden såsom i detta fall fiskerätt till anläggningen i fråga medan enskilda markägare i området däremot skall svara för tillgången av mark i övrigt. Obekvämligheter i form av slitage och nedskräpning drabbar i dessa fall de enskilda markägarna.

Det torde vara odiskutabelt att tillämpningen av den föreslagna expropriationsbestämmelsen kan leda till att en fastighet får ett förminskat värde. De expropriationsersättningar som kan ifrågakomma kan med stor sannolikhet inte kompensera vare sig en långsiktig värdeminskning av fastigheten ifråga eller andra olägenheter för den som blir utsatt för expropriation. Enligt min bestämda mening måste förslaget rörande expropriation av fiskerätt avvisas.

11.2 Särskilt yttrande av Arne Andersson

Utredningen har ingående behandlat frågan om s. k. deltidsfiske. Skälet härtill är att konkurrens föreligger mellan yrkesfiskare och deltidsfiskare. Förutom att genom licens urskilja de fiskare som bedriver sitt fiske yrkesmässigt har utredningen resonemangsvis berört möjligheterna att reglera handel med fisk. Avsikten är att reglera förstagångsomsättningen av fisk. Redan de allmänna svårigheter och komplicerade rättsförhållanden som kan uppstå för bl. a. den som fiskar med stöd av enskild fiskerätt och som redovisas i avsnitt 6.4 innebär enligt min mening att tanken på reglering i avsaluledet bör förkastas i detta sammanhang. I den händelse fiskenäringen önskar få denna fråga belyst med utgångspunkt från att i möjligaste mån skydda det på heltid bedrivna yrkesmässiga fisket bör frågan utredas i annat sammanhang. Jag delar uppfattningen att det är otillfredsställande att det yrkesmässigt bedrivna fisket inte kan konkurrera på lika villkor med deltidsfiskare och att det är angeläget att den statliga fiskeripolitiken utformas så att fiskenäringen ges möjligheter att utvecklas. Emellertid är jag inte beredd att medverka i överväganden som berör den som fiskar med stöd av enskild fiskerätt och som kan medföra inskränkningar i sådan rätt utöver vad utredningen i andra sammanhang kommit fram till och som inte berörs av min till utredningen fogade reservation.

11.3 Särskilt yttrande av Erik Grebäck

Jag delar inte utredningsmajoritetens uppfattning att förutsättningarna för fisket i de stora sjöarna är väsentligt annorlunda än i övriga inlandsvatten. I fråga om möjligheterna för allmänheten att komma fram till dessa vatten är förhållandena i stort sett desamma, som beträffande övriga insjövatten. Marken kring sjöarna ägs till huvudsaklig del av enskilda markägare eller bolag. Den rätt, som den fiskande allmänheten har att stödja sig på, är i regel allemansrätten. För att skapa en ökad åtkomlighet till alla våra fiskevatten behövs en bättre fungerande organisation än den vi f. n. har.

Det förslag till bildande av fiskevårdsområden, om vars nödvändighet utredningen är enig, bör enligt min mening omfatta även handredskapsfisket i de stora sjöarna. Utredningen har med all rätt vid upprepade tillfällen i sitt betänkande framhållit vikten och betydelsen av att alla krafter – stat, kommun, fiskevattenägare och fritidsfiskare – samverkar för att dels öka tillgången på fiskemöjligheter för den fiskande allmänheten, dels skapa sådan service kring våra fiskevatten att åtkomligheten förbättras och att bättre förhållanden i fråga om tillfartsvägar, parkeringsplatser, bryggor samt tillgång till båtar och rastplatser kan åstadkommas. Frågan om renhållningen vid rastplatser och bryggor måste också lösas. En möjlighet är att helt överlämna dessa frågor till kommunerna, men detta skulle helt säkert ställa orimliga krav på kommunernas ekonomi. Detta skulle i sin tur omöjliggöra eller fördröja ett snabbt genomförande av de åtgärder, som är en förutsättning för att förverkliga de syften, som utredningen anser vara önskvärda.

Värdet av ökade fiskemöjligheter för de många människorna ligger inte bara i att ohämmat släppa fisket med handredskap fritt i de stora sjöarna utan också i att alla berörda parter engageras på ett mera positivt sätt. Det gäller inte minst att engagera fritidsfiskare och fiskevattenägare i ett fruktbärande samarbete på frivillig grund med syfte att åstadkomma en god fiskevård och en så väl avpassad service som möjligt. Detta gör man inte genom att tvångsvis inskränka fiskevattenägarnas nyttjanderätt till sina fiskevatten. Det finns däremot ingenting, som talar för att det inte skulle gå att på frivillig väg genom bildande av fiskevårdsområden på ett för stat och kommun billigare sätt uppnå samma syften, som utredningen säger sig vilja tillgodose.

Jag anser, att de många miljoner kronor, som det skulle kosta att få till stånd ett fritt fiske med handredskap i de stora sjöarna, både bättre och effektivare skulle kunna användas för att bilda fiskevårdsområden samt snabbt åstadkomma den service, som fritidsfiskarna efterfrågar och samhället eftersträvar.

Till slut vill jag framhålla, att jag principiellt motsätter mig den tvångsvisa inskränkningen i nyttjanderätten till den naturresurs, som fisket sedan ålder utgjort för berörda fastigheter. Utvecklingen på vår landsbygd är sådan, att alla möjligheter att uppehålla fastigheternas bärkraft måste tillvaratas för att utgöra underlag för familjens försörjning.

Min slutsats blir därför, att en inlösen av nyttjanderätten till ett fritt handredskapsfiske i de stora sjöarna inte bör komma till stånd. I stället bör ökade resurser i fråga om personal och ekonomiska tillskott sättas in för att snabbt bilda fiskevårdsområden i de stora insjöarna.

11.4 Särskilt yttrande av Bertil Johansson

Utredningen föreslår att förutom fasta redskap också vissa rörliga redskap bör vara förbehållna yrkesfiskare. Enligt utredningens förslag skall detta gälla trål, snörpvad, snurrevad, landvad och nät med större höjd än två meter ävensom laxlinor och laxdrivlinor. Motiveringen till att dessa redskap skall förbehållas yrkesfiskare är att de används för fiske med inriktning på försäljning av fångsten.

Jag anser att också ålryssjor samt hummer- och krabbtinor är yrkesfiskeredskap och bör förbehållas yrkesfiskare. Under utredningens gång har inkommit skrivelser från yrkesfisket, uppvaktningar har skett, och i övrigt har starka påtryckningar förekommit att förbehålla yrkesfisket nämnda redskap. Från det organiserade fritidsfisket finns inte heller några invändningar mot att dessa redskap förbehålls yrkesfisket.

I Öresund och längs västkusten bedrivs ett mycket omfattande fiske med dessa redskap av s. k. deltidsfiskare till stort förfång för yrkesfisket. Jag vill i detta sammanhang påpeka att i Danmark nyligen har antagits en lag om begränsning av "bierhvervsfiske". Där har man begränsat icke-yrkesfiskares innehav av ålryssjor till tre per fiskande.

Med hänvisning till att denna utredning bl. a. har till syfte att tillse att yrkesfisket ges tillräckliga förutsättningar att bestå som näring anser jag att förutom de redskap utredningen föreslår även ålryssjor samt hummer- och krabbtinor skall förbehållas yrkesfiskare.

Bilaga 1 Fiskerättsutredning

Av lantmätaren *Lars-Göran Loré,*
Statens lantmäteriverk

1 Äganderätten till fiske

Den svenska fiskelagstiftningen skiljer på fiske i allmänt och enskilt vatten. Vad som utgör allmänt respektive enskilt vatten regleras i lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Det enskilda vattenområdet ingår i fastighetsindelningen och tillhör således särskilda fastigheter (1 kap 1 § jordabalken – JB). Vattenområde kan antingen tillhöra viss fastighet enskilt eller flera fastigheter gemensamt. I det senare fallet utgör vattenområdet en samfällighet enligt 1 kap 3 § fastighetsbildningslagen (FBL). Om gränser i enskilt vattenområde finns bestämmelser i 1 kap 2–5 §§ JB.

Med rätt till fiske i fastighetsrättslig mening avses sådan rätt att fiska som ingår i äganderätten till fastighet. Ibland kan rätten till fiske tillkomma fastighet p. g. a servitut. Skild från denna betydelse är rätt till fiske som upplåtits som nyttjanderätt p. g. a. reglerna i 7 kap 3 § JB. Innehavare av sådan nyttjanderätt kan i vissa fall jämställas med fastighetsägare vid förvaltning av fiske (3 § lagen om fiskevårdsområden – LOFO).

Fiske kan vara förenat med äganderätten till visst vattenområde. Man talar då om *bundet fiske.* Är däremot fisket skilt från äganderätten till vattenområdet talar man om *fristående fiske.*

Bundet fiske föreligger om vattenområde med fisket däri tillhör primär fastighetsenhet t. ex. enstaka hemman eller om fisket är delat tillsammans med vattenområdet eller fisket och vattenområdet utgör en enda (homogen) samfällighet.

Fristående fiske föreligger om vattenområdet är delat mellan t. ex.strandägande fastigheter medan fisket utgör samfällighet eller när fisket och vattenområdet är delat olika eller när fisket utgör för sig bestående fastigheter eller när fisket och vattenområdet utgör olika samfälligheter (ej homogena).

Särskilda *fiskefastigheter* har uppkommit genom att fisken i vissa fall särskilt skattlagts och upptagits i jordeböckerna. Vid jordregistrets uppläggande har fiskena upptagits som självständiga fastigheter (jfr 10 § jordabalkens promulgationslag – JP). Fiskelägenheter har även kunnat avsöndras enligt 1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring samt tidigare författningar om jordavsöndring.

Vid tillämpningen av FBL är fristående fiske i tillämpliga delar jämställt med mark (1 kap 4 § FBL).

Någon motsvarande bestämmelse för bundet fiske är inte behövlig eftersom det följer av bestämmelserna i 1 kap 1 § JB om vad som utgör fast egendom. Enligt 2 kap 3 § FBL medför en ändring av fastighetsindelningen som berör vattenområde med bundet fiske att även fiskets omfattning ändras i samma avseende om inte annat bestäms.

Rätt för fastighet att utnyttja annan fastighets rätt till fiske, s. k. fiskeservitut, har tillkommit i viss utsträckning i samband med fastighetsbildning eller genom avtal. Fastighetsbildningslagstiftningen har emellertid på senare år generellt sett varit restriktiv mot tillkomsten av sådana servitut.

Den ursprungliga bosättningen var på många håll i landet förlagd till byar. På andra ställen har i stället enstaka bosättningar (t. ex. enstaka hemman) övervägt. Bortsett från åkerjorden var inom byalagen normalt huvuddelen av den fasta egendomen samfälld för byamännen. Häri innefattades även rätten till fiske.

Som ett direkt mått på delaktigheten i bysamfälligheten fanns för fastigheterna beräknade särskilda jordtal, byamål etc. Dessa har ibland använts som delningsgrund vid skifte. Vid skattläggning har vidare varje fastighet åsatts ett mått på fastighetens skatteförmåga, s. k. skattetal. Skattetalen har i de fall tillämpliga byamål etc. saknats kommit att ersätta dessa som mått på delaktighet i samfälligheter.

I syfte att förbättra jordbruksnäringens villkor infördes med början på mitten av 1700-talet regler om skiftesförfaranden. De skiftesinstitut som förekommit är storskifte, enskifte och laga skifte. Genom skiftena avsågs att sammanföra hemmanens ägor till större områden och verkställa uppdelning av samäganderätt (primära delningar).

Behandlingen av vattenområden och fiske vid de äldre skiftesförrättningarna är ofta knapphändig. Ofta förekommer det att frågorna överhuvudtaget inte behandlats. Rättstillämpningen har i de fall skifteshandlingarna inte utvisar om vattenområde och fiske varit föremål för delning eller undantagits eller utlagts som samfällt för delägarna – ett förhållande som snarare är regel än undantag – intagit den ståndpunkten att vattenområden bör betraktas som delade mellan de strandägande fastigheterna i en by eller annat primärt skifteslag efter samma principer som gäller mellan byar, dvs. förut 12 kap 4 § JB, numera 1 kap 5 § JB. Fisket däremot bör, om inte särskilda omständigheter föranleder annat, bedömas som odelat för fastigheterna inom byn eller skifteslaget.

Oskiftat fiske utgör en samfällighet enligt FBL. Andelarna i samfälligheten sammanfaller normalt med de andelar som mellan andelsfastigheter inbördes utgjort delningsgrund inom skifteslagen. De delägande fastigheterna utgörs således normalt av skattetalsfastigheterna. Fastighet som ingått i skifte och före detta inte hade andel i det odelade fisket har inte heller efter skiftet rätt till fiske. Fastigheternas rätt till fiske i samfällt fiske har således normalt inget samband med eventuell äganderätt till strand och vattenområde. De särskilda fastigheterna (hemmanen) inom en by har ofta varit föremål för olika former av delning (sekundära delningar), vilka ibland kunnat innebära en fördelning av fiskerätten. De viktigaste äldre delningsformerna var hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring. Skattetalen fördelades vid dessa delningar utom vid jordavsöndring. Avsöndring kunde dock bli föremål för s. k. mantalsättning. En sådan åtgärd innebar normalt inte att

fastigheten fick andel i rättigheter som var förenade med den delade fastighetens skattetal.

Vid ägostyckning kunde andelen i t. ex. samfällt fiske antingen bibehållas gemensamt för styckningslotterna eller tilldelas en eller några av dem. För sådana fastigheter kan således fiskerätten ha fördelats på ett annat sätt än vad skattetalen ger uttryck för.

I jorddelningslagen (JDL), som trädde i kraft 1928, infördes institutet avstyckning som ersatte ägostyckning och jordavsöndring. Stamfastighetens skattetal ändrades inte vid avstyckning, men åtgärden kunde ändå innebära ändring av fiskerättsförhållandena. I syfte att förhindra en skadlig uppdelning av fiske infördes år 1950 i JDL särskilda materiella regler till skydd för fiskevården.

Sedan 1972 gäller FBL. Instituten klyvning och fastighetsreglering infördes i ersättning för bl. a. laga skifte. Vid tillämpningen av FBL är tämligen ovanligt att fastighetsbildande åtgärder företas som innebär ytterligare uppdelning av fiskerätten. Överföring av exempelvis fastighets hela andel i samfällt fiske är däremot vanligare, t. ex. i samband med åtgärder för jord- och skogsbrukets rationalisering. Före FBL har omregleringar av fastighetsindelningen normalt skett inom skifteslagen, dvs. skattetalen har endast omfördelats inom byarna. Några krav uppställs inte numera som motverkar en byblandning, varför skattetal inom ett skifteslag genom fastighetsreglering eller vid sammanläggning kan ha tillförts fastighet inom annat skifteslag.

2 Redovisning av fastigheter

Det nuvarande fastighetsregistersystemet infördes för landet genom 1908 års jordregisterförordning (JRF) samt för städerna genom stadgandena i 7 kap lagen 1917 om fastighetsbildning i stad (FBLS) och den samtidigt utfärdade fastighetsregisterförordningen (FRF).

För inskrivningsväsendets behov har sedan år 1876 förts fastighetsböcker. Grundläggande regler härför fanns i 1875 års lagfarts- och inteckningsförordningar. Uppläggandet och förandet regleras i författningar tillkomna 1932.

Jordregistret innehåller ett upplägg för varje hemman eller annan jordeboksenhet. På varje upplägg redovisas i särskilda rum först den fastighet för vilken upplägget är inrättat och sedan de fastigheter som bildats genom delning eller andra fastighetsbildningsåtgärder. I huvudet på varje upplägg antecknas namn och nummer på det hemman eller motsvarande för vilket upplägget är inrättat, t. ex. Berga nr 1. Varje på upplägget redovisad fastighet åsätts ett registernummer, t. ex. Berga 1:1, om fastigheten utgör den första enheten. Har fastigheten delats i flera lotter betecknas dessa 1:2, 1:3, 1:4 osv. Den fastighet som delats genom t. ex. laga skifte, hemmansklyvning eller ägostyckning anses genom delningen ha upphört att existera. Vid avstyckning däremot kvarstår återstoden av fastigheten med bibehållet registernummer och den avstyckade lotten åsätts närmast lediga nummer.

För varje särskild fastighet redovisas i jordregistret uppgifter i väsentligen följande hänseenden:

Registernummer (dels gällande och dels, som en upplysning om fastig-

hetens härkomst, förutvarande nummer).

Skattetal (för sambandet med före jordregistret gällande fastighetsindelning samt ofta som mått på delaktigheten i samfälligheter).

Särskilt namn på fastigheten (annat än det i jordregisterbeteckningen ingående, uppgiften har ansetts ha betydelse för individualiseringen och förekommer vanligtvis för avsöndrade fastigheter).

Ägovidd (ibland fördelad på vissa ägoanslag).

Åtgärd, t. ex. lantmäteriförrättning, som berört fastigheten, (angivande av förrättningens art, tiden då förrättningen fastställts eller blivit avslutad eller numera efter 1 januari 1972 registrerad, skifteslittera, ägares namn vid tiden för förrättningen samt förrättningens arkivnummer). Beträffande avsöndringar – vilka inte anses som lantmäteriförrättningar – redovisas i stället för nyss avsedda uppgifter tiden då avsöndringen fastställts eller om avsöndringen inte fastställts datum då lagfart första gången meddelades. Slutligen finns en kolumn för *Särskilda anteckningar* (18-kolumnen) i vilken införts uppgifter av olika slag, bl. a. uppgift om nya registernummer på genom delning tillkomna fastigheter.

Samfälligheter var ursprungligen inte föremål för redovisning i jordregistret. Normalt antecknades inte heller på fastigheterna om det till dessa hörde andel i samfälligheter eller inte. Till viss ledning för att avgöra detta finns uppgifter om fastighets skattetal eller mantal. Fastigheter med skattetal eller mantal kan normalt förutsättas ha del i samfälligheter inom by eller annat primärt skifteslag, i vilken fastigheten ingår. Vid förekomst av vissa ovanliga eller oregelmässiga fall av samfälligheter har p. g. a. 10 § tredje stycket JRF anteckningar gjorts för att anmärka att till fastigheter hör andel i viss samfällighet.

Fr. o. m. 1972 hör en särskild förteckning över samfälligheter till jordregistret (S-förteckning). I denna redovisas alla efter 1972 nybildade samfälligheter. I S-förteckningen skall också införas äldre samfälligheter när de berörts av åtgärd varom uppgift skall införas i jordregistret.

I jordregistret redovisas ursprungligen varken sådana servitut som tillkommit genom avtal eller sådana som tillkommit vid fastighetsbildning eller annan officialåtgärd. En viss ändring i det avseendet har dock inträtt i och med att särskilda bestämmelser för jordregistrets förande har intagits i 4 kap JRF att gälla fr. o. m. 1972.

Stadsregistret består av tomtbok och stadsägobok. Till registret hör två bihang (bihang B och bihang C). Bihang B är en förteckning över samfällda områden. Uppgifterna i stadsregistret är tämligen lika de som finns i jordregistret. I tomtbokens resp. stadsägobokens kolumn för särskilda anteckningar införs i förekommande fall uppgift om andel i samfällighet (samtliga områden i bihang B som fastighet har del i). Fr. o. m. 1972 redovisas servitut enligt samma princip som gäller för jordregister. Före 1972 redovisades servitut som besvärade fastighet och som var tillkomna vid fastighetsbildning.

Enligt lagen 1932 om uppläggande av nya fastighetsböcker och 1971 års fastighetsbokskungörelse skall på grundval av fastighetsregistret (jordregistret och stadsregistret) varje fastighet upptas på särskilt upplägg med den beteckning den har i fastighetsregistret. För varje fastighet redovisas bl. a. senast meddelad lagfart på fastigheten, gällande inteckningar samt andra inskrivningar.

På grundval av betänkandet Fastighetsregistrering (SOU 1966:63) beslutade riksdagen 1968 om riktlinjer för reformering av fastighetsregistreringen. Riktlinjerna har sedermera justerats och innebär bl. a. att ett nytt för land och stad enhetligt fastighetsregister skall läggas upp, att fastighetsbeteckningssystemet skall reformeras, att fastigheternas läge skall anges med koordinater och att ADB-teknik skall utnyttjas för registret. För närvarande förs fastighetsregister med användande av ADB i Uppsala län.

I fastighetsregistret redovisas under särskilda registerbeteckningar bl. a. samfälligheter, t. ex. fristående fiske. Redovisningen omfattar dels de i jord- och stadsregister tidigare upptagna samfälligheterna dels sådana samfälligheter som till följd av ajourhållning av registret införts däri.

Ett flertal författningar, bl. a. fastighetsdatakungörelsen (1974:1058) och fastighetsregisterkungörelsen (1974:1059) reglerar det nya fastighetsregistret.

Under våren 1978 fattade riksdagen beslut om att det nya registret skall införas i hela riket. En komplettering av registret med uppgifter av vilka direkt framgår äganderätt till fiske är emellertid en fråga på mycket lång sikt.

I fastighetslängden redovisas fastighetsbeståndet för beskattningsändamål. Längden innehåller uppgifter om fastighets registerbeteckning, fastighetsägarens namn och adress, areal, skattepliktsnatur, uppgifter om taxeringsvärde, värdefaktorer m. m. Sedan 1968 utnyttjar länsstyrelserna ADB vid hantering av uppgifterna.

Uppgifter rörande fastigheterna är således i allmänhet redovisade i förteckningar som lagts upp och fortlöpande förs manuellt. Så är fallet med jordregistret, stadsregistret och fastighetsböckerna. Undantag härifrån är för närvarande Uppsala län där fastighetsregister förs med ADB sedan 1976 och uppgifterna i fastighetslängderna.

Fastighetslängderna innehåller inga uppgifter som direkt anger fastighets fiskerättigheter. I den mån uppgifter från fastighetslängden ändå kan utnyttjas vid fiskerättsutredning är dessa således lättare åtkomliga än uppgifter ur de manuellt förda registren.

3 Utredning om fiske

För att utreda vilka fastigheter som har fiskerätt och deras delaktighet samt för att få uppgift om ägare till fastighet har man att utnyttja hela den dokumentation som finns om fastigheterna och fastighetsindelningen. Uppgifter finns att hämta i fastighetsregistren, fastighetslängderna, fastighetsböckerna, förrättningsarkiven, domstolsutslag, tidigare gjorda utredningar m. m. samt från fastighetskartan. Oftast måste utredningen ske som en direkt källforskning för att ge tillräckligt gott resultat. Som framgått ovan innehåller fastighetsregistren mera sällan uppgifter som direkt anger fastighets fiskerätt. S-förteckningen till jordregistret har enbart marginell betydelse vid fiskerättsutredning. Redovisningen i stadsregistrets bihang B är med hänsyn till att stadsregistren har relativt begränsad geografisk omfattning normalt också av mindre betydelse. För fiskerättsutredning är däremot registrens redovisning av fastigheters skattetal och de förrättningsåtgärder som berört fastigheterna av större betydelse. Redovisningen av be-

rörda förrättningsåtgärder ger uppgift om vilka grundhandlingar som finns och var dessa kan återfinnas i förrättningsarkivet. Normalt måste således en noggrann genomgång göras av handlingarna för att en bedömning av fiskerättsförhållandena skall kunna göras.

I grova drag kan man således säga att fiskerättsutredning måste göras för varje by eller skifteslag eller enstaka hemman. Någon möjlighet att ur grundhandlingarna finna delaktighetstal i fiske mellan sådana primära enheter finns inte. Vid utredning för att avgöra hur fisket har behandlats inom ett skifteslag måste normalt *samtliga* förrättningshandlingar som rör fastighetsbildning från fastigheter med fiskerätt inom skifteslaget genomgås. Normalt är det fråga om ett stort antal handlingar som är berörda. Som exempel kan nämnas att vid fiskerättsutredning omfattande Harmångers socken i Nordanstigs kommun behövde ca 1 600 förrättningsakter undersökas.

Ur handlingarna från primära delningar, t. ex. laga skifte, får man uppgifter om fisket har varit föremål för delning eller inte, om det är bundet eller fristående, enskilt eller samfällt samt delningsgrunden vid en eventuell delning. Är fisket odelat, som är det normala, är delaktigheten normalt fördelad efter skattetalen. Ur handlingar från sekundära delningar (hemmansklyvning, ägostyckning, avsöndring, avstyckning) får man uppgifter om eventuellt nybildade fiskesamfälligheter, men framför allt hur den odelade fastighetens delaktighet i samfällt fiske eller dess enskilda bundna fiske fördelats mellan delningslotterna samt eventuellt tillkomna servitut.

Enbart för att avgöra delaktigheten i samfällt fiske för fastighet som tillkommit vid hemmansklyvning kan man i normala fall underlåta genomgång av grundhandlingarna.

Uppgifter om ägare och eventuella inskrivna servitut får man vid genomgång av fastighetsböckerna. Adressuppgifter till ägarna erhålls från fastighetslängderna.

4 Krav på fiskerättsutredning i nuvarande lag om fiskevårdsområden

8 § LOFO anger att vid bildande av fiskevårdsområde skall bestämmas varje delägares delaktighet i fiskevårdsområdet. Delägarna får själva bestämma delaktigheten om de är ense. I annat fall skall delaktigheten bestämmas för samfällt fiske med bestämda andelar efter delägarnas andel däri. Beträffande fiske som inte är samfällt skall delaktigheten, om inte särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligger, grunda sig på omfattningen av fastigheternas vattenområden. I andra fall, t. ex. vid servitutsförhållanden, får uppskattning ske av delaktigheten.

Syftet med att bestämma delaktigheten är förknippat med de tillfällen lagen innehåller regler för röstning resp. fördelning av tillskott eller utdelning mellan delägarna efter delaktigheten.

Grundprincipen i LOFO är att röstning – både vid förrättning och på fiskestämma – skall ske efter huvudtalet. Från denna regel finns undantag av två slag: För det första skall omröstning för vissa och som regel för den enskilde särskilt ingripande beslut ske efter delaktigheten eller med

beaktande av delaktigheten. Detta gäller i fråga om 1) fiskevårdsområde skall komma till stånd (6 § st 1 och 2), 2) den automatiska förlängningen skall brytas (7 § st 2), 3) beslut om upplåtelse av fisket skall komma till stånd (10 §) samt 4) delägare skall kunna åläggas att lämna tillskott (12 §). För det andra kan delägarna själva under vissa förutsättningar besluta, att omröstning i allmänhet skall ske efter annan grund än den av lagen föreskrivna. Det innebär att röstning i t. ex. frågor om stadgarnas innehåll m. m. i samband med områdets bildande skall ske efter huvudtal.

En fiskerättsutredning som uppfyller LOFOs krav kan sägas fylla följande funktioner.

1. Utgör förteckning över vilka fastigheter som är delägare i fisket.
2. Utgör förteckning över ägarna till fastigheterna.
3. Utgör grund för beräkning av delaktighetstal vid t. ex. röstning om bildande.
4. Utgör delägarförteckning vid förvaltningen, uttaxering, utdelning, kallelse till sammanträde m. m.

LOFOs krav p. g. a. 8 § får anses innebära krav på en fullständig utredning av fiskerättsförhållandena i vissa bestämda vatten, dvs. utredning av till vilka fastigheter fiskerätten hör samt fastigheternas delaktighet. I de fall fastighetsindelningen inte ger uttryck för bestämda delaktighetstal, t. ex. vid servitutsförhållanden eller mellan olika skifteslag, innehåller LOFO regler för bestämmande av särskilda andelstal.

Tillkomsten av fiskevårdsområde och bestämmande av delaktigheten i området inverkar inte på bestående äganderättsförhållanden. Framkommer det senare vid förvaltningen av fiskevårdsområdet att fastighets delaktighet i fiske är annan än den som bestämts p. g. a. utredning vid bildande av fiskevårdsområde kan fastigheten, trots att delaktighetstal bestämts, göra gällande fiskerätt efter den rätta delaktigheten.

Delägare som är missnöjd med den vid förrättningen redovisade delaktigheten i fiskevårdsområdet har att inkomma med erinringar som skall prövas av länsstyrelsen enligt 22 § LOFO.

Enligt 7 § LOFO skall fiskevårdsområde bildas för viss tid, minst tio och högst tjugofem år. Omprövning kan efter den tiden ske om delägare som representerar minst en tiondel av delaktigheten begär det, annars skall området anses förlängt med den tid som angetts för dess bestånd.

Delaktighetsförteckningen är aktuell endast vid tidpunkten för bildande av fiskevårdsområde. Med tiden blir förteckningen mer och mer inaktuell. Ändringar av äganderätten till delägande fastigheter torde utgöra de flesta förändringarna, men även förändringar i gruppen delägande fastigheter inträffar p. g. a. ändringar i fastighetsindelningen. Enligt LOFO ankommer det på förvaltningen av fiskevårdsområdet att företa erforderliga uppdateringar av delaktighetsförteckningen. En sådan åtgärd är ofta kostsam och torde normalt inte tillgripas förrän det är nödvändigt för områdets förvaltning. Styrelsen torde även normalt sakna den kunskap som krävs för en sådan revidering. LOFO uppställer således krav vid skilda tidpunkter för fiskevårdsområdet, nämligen å ena sidan krav på delaktighetsförteckning i samband med bildandet, å andra sidan krav på delaktighetsförteckning i samband med förvaltningen.

LOFO har samma krav på kvaliteten på förteckningen vid de nämnda situationerna. Kvaliteten är nämligen beroende av LOFOs röstningsregler, som anger röstning efter delaktighet både i samband med bildandet och vid förvaltningen. I praktiken finns emellertid skäl att anta att kvaliteten på förteckningarna med tiden blir försämrad p. g. a. att de inte hålls ajour. Sedan fiskevårdsområdet har bildats har dock förteckningarna normalt fått mindre praktisk betydelse.

5 Överväganden

5.1 *Utredningens omfattning*

Omfattningen och kvaliteten på en fiskerättsutredning som skall ligga till grund för bildande av fiskevårdsområde är beroende av röstningsregler vid bildande och förvaltning samt regler om uttaxering, utdelning etc. efter delaktighet. Överväganden om fiskerättsutredningens omfattning görs nedan utifrån den förutsättningen att nuvarande regler i LOFO om delaktighetsröstning vid bildandet avses att ersättas med regler om opinionsmätning liknande 5:5 FBL (opinionsvillkor) och att en ny lagstiftning inte kommer att innehålla regler om tvångsvis uttaxering efter delaktighet.

Nuvarande regler i LOFO om bestämmande av delaktighet och röstning efter delaktighet ställer krav på fiskerättsutredningen av sådan omfattning att både frågan om fastighet har rätt till fiske och dess eventuella andel däri kan bestämmas och hållas ajour.

De föreslagna reglerna i en ny LOFO innebär att kraven på omfattningen av fiskerättsutredningen inför områdets bildande kan sättas lägre än vad för närvarande gäller för en sådan utredning. Fiskerättsutredningen kan i princip begränsas till att ge svar på frågan vilka fastigheter som har fiskerätt inom vissa angivna vatten. Kraven på att kvantifiera fiskerätten kommer att minskas väsentligt. En opinionsmätning enligt 5:5 FBL bygger emellertid på att opinionen från rättsägare som har störst intresse av saken skall väga tyngre än övrigas åsikter. Det får till följd att fiskerätternas storlek åtminstone översiktligt måste bedömas för att kunna beaktas vid bedömning av opinionen. Genom att t. ex. ange skattetalen och utföra arealberäkningar av vissa primära enheters vattenområden kan sådana uppgifter erhållas som normalt är tillfyllest för denna bedömning.

De ändrade reglerna i lagstiftningen innebär även att behovet av att uttrycka fastigheternas delaktighet vid förvaltningen i viss mån kommer att minska. Regler om röstning efter delaktighet förutsätter emellertid att mått på rättigheternas storlek finns tillgängligt. I den mån delägarna inte kan enas om delaktighetstal kräver sådana röstningsregler att en fullständig utredning görs av fiskerättsförhållandena. Även om utredningen inför bildandet av fiskevårdsområdet inte innehåller en redovisning av delaktigheten kan utredningen dock tas som utgångspunkt för en senare komplettering. Med nuvarande regler får också uppdateringar göras för att bl. a. röstning efter delaktighet skall kunna genomföras. För att överväga förenklingar av fiskerättsutredningar måste man således i princip bortse från de krav på omfattningen som ett omröstningsförfarande efter delaktighet uppställer.

Behovet av mer omfattande utredningar än som behövs för bildande av fiskevårdsområde bör därför lämnas till delägarnas eget avgörande i samband med förvaltningen.

Uppgifterna som behövs för opinionsvillkorets bedömning är av grundläggande art ifråga om fiskerättsförhållandena i området. Med dessa uppgifter till grund torde förutsättningarna för att ingå överenskommelser komma att förbättras. Det innebär också möjligheter till exempelvis skifteslagsvisa utdelningar av intäkter m. m. Redovisningen är även tillräckligt underlag för fördelning av förrättningskostnaden.

Den mindre omfattande utredningen innebär t. ex. att för fastigheter inom samfällt vatten skulle andelstalen inom skifteslagen inte behöva framräknas. Inte heller skulle normalt t. ex. beräkning av vattenarealerna för vissa enskilda fisken eller utredning av omfattningen av servitutsrättigheter behöva ske. Även det beräkningsarbetet som behövs för att uttrycka fastigheternas andelar i hela fiskevårdsområdet kan uteslutas.

Trots att omfattningen av utredningen blir mindre måste denna ändå p. g. a. registrens åtkomlighet och innehåll ske med stora manuella insatser i form av källforskning i äldre fastighetsbildningshandlingar. I princip måste samtliga förrättningar som berör fastigheter med fiskerätt inom ett skifteslag genomgås för att avgöra vilka som har fiskerätt inom ett vattenområde som ingår i skifteslaget. Samma förfaringssätt som för närvarande används behöver således tillgripas vid utredningen även om kravet på omfattningen ställs lägre. De förenklingar som kan göras är främst beroende av att vissa beräkningsarbeten kan underlåtas. För de fall andelstalsberäkningarna enligt nuvarande utredningar kräver omfattande beräkningar av vattenarealer, t. ex. när fisket är delat inom byarna eller när fastigheterna till stor del utgörs av enstaka hemman, torde redan den mindre omfattande utredningen innebära uppenbara besparingar. Normalt torde dock några större besparingar inte vara att vänta enbart genom en minskad omfattning av utredningarna. Uppskattningsvis innebär de minskade kraven på andelstalsberäkningar att kostnaderna normalt kan reduceras 10–20 %.

5.2 *Utredningens kvalitet*

Lagstiftningen har normalt bestämmelser om officialutredning till grund för förrättningsinstansens beslut vid förrättningsförfaranden. Det innebär att sakägarna inte själva behöver göra utredningar eller leda i bevis omständigheter som har betydelse i saken. Regler av nyss nämnd innebörd finns exempelvis i 4 kap 25 § FBL. En motsvarande bestämmelse finns i 19 § LOFO, vilken bl. a. innebär att förrättningsmannen har att utreda och pröva omfattningen av fiskerätten. Reglerna om officialutredning kan bl. a. anses syfta till att utredningar som skall ligga till grund för beslut som innebär ett rättskraftigt avgörande får en viss kvalitet. Ett förhållande som gäller vid t. ex. fastighetsbildning. Beträffande LOFO har som tidigare nämnts utredningen om fiskerätten och bestämmande av delaktigheten ingen inverkan på äganderätten till fiske. Utredningen kan dock få till följd att ägaren får delta i en gemensam förvaltning av fisket och han kan därvid

få finna sig i beslut om t. ex. inskränkningar i utövandet.

Lagen om äganderättsutredning och legalisering (ÄULL) innehåller bl. a. regler för att undanröja ovissheter om fastighetsindelningens beskaffenhet och äganderätten till fast egendom. Äganderättsutredning är avsedd att ske inom område där det från allmän och enskild synpunkt är av väsentlig betydelse att ovissheten undanröjes och åtgärder härför lämpligen bör vidtas i ett sammanhang. Utredning får även ske beträffande område där fastighetsägarna i betydande omfattning saknar lagfart.

I korthet tillgår förrättningsförfarandet enligt följande.

Vid förrättningen skall äganderätten till samt inskrivningsförhållandena i den egendom som omfattas av förrättningen utredas. Fastighetsbildningsmyndigheten (FBM) skall upprätta sammanställning över lagfarts- och andra inskrivningsförhållanden (4 §). Sakägarna föreläggs att anmäla anspråk på äganderätt m. m. (6 §). FBM upprättar sammanställning över anspråken (7 §). FBM prövar äganderätten och upprättar äganderättsförteckning (9 §) samt meddelar beslut därom.

Har ägolott upptagits i äganderättsförteckning har detta verkan som fastighetsbildningsbeslut (10 §). För var och en som upptagits i förteckningen som ägare skall, med visst undantag, beviljas lagfart (30 §).

Rättsverkningarna av äganderättsutredningsförrättningen vad avser äganderätten utgör inte hinder mot att i annat sammanhang avgöra en äganderättsfråga på annat sätt. Förrättningen ger således enbart en presumtion ifråga om äganderätten. I fråga om fastighetsindelningens beskaffenhet har däremot beslutet rättskraft.

Även om ÄULL inte innehåller regler om officialutredning rörande fastighetsindelningen görs i praktiken redan i förrättningens inledning en fastighetsutredning baserad på uppgifter från fastighetskartan samt på förteckningar över fastigheter, samfälligheter och servitut, som grundar sig på arkivforskning i officiella handlingar rörande jorddelnings- och inskrivningsförhållanden. Det ligger vid äganderättsutredning i sakens natur att förrättningen normalt inte kan genomföras utan medverkan från de enskilda rättsägarna. Äganderätten till den fasta egendomen kan vid sådana tillfällen nämligen ofta inte utredas enbart med hjälp av officiella handlingar.

Om det vid äganderättsutredning är uppenbart att äganderättsanspråk föreligger utan att det anmälts upptas givetvis även sådant anspråk i äganderättsförteckningen. Så kan t. ex. vara fallet då ägare med lagfart på fastighet underlåtit att anmäla anspråk.

En jämförelse mellan ÄULLs och LOFOs utredningskrav visar således att det är uppställt större krav på officialinsats och kvalitet vid utredning enligt LOFO än enligt ÄULL trots att rättsverkan är större i det sistnämnda fallet. Med hänsyn till att fiskerättsutredningen vid bildande av fiskevårdsområde har begränsad rättsverkan borde utan nämnvärd rättsförlust reglerna för fiskerättsutredningen kunna utformas utan ett absolut krav på fullständig utredning.

Den principiella skillnaden mellan ÄULL och LOFO är emellertid att utredningen enligt ÄULL kräver material som inte har officiell prägel, medan fiskerättsutredningen i princip kan genomföras med de register och handlingar som finns hos myndigheterna. Ibland kan emellertid tolkningsfrågor, frågor om urminnes hävd, sämjedelningar o. d. behöva prövas efter råd-

plägning med sakägare även vid fiskerättsutredning.

Ett starkt vägande skäl är att begränsa kostnaderna för fiskerättsutredningen. Genom att förutsätta de enskildas medverkan vid utredningen torde man kunna finna former som leder till minskade utredningskostnader. Sådana regler leder dock till att kraven på kvaliteten hos slutresultatet måste minskas i förhållande till nuvarande utredningar.

Det kan vidare göras en jämförelse med reglerna i 6 kap 6 § FBL om ersättning i vissa fall vid fastighetsreglering som innebär överföring av mark från samfällighet. Denna regel kan bl. a. anses innebära en avvägning mellan kostnads- och kvalitetsaspekter vid fastighetsutredning. Enligt reglerna skall ersättning i vissa fall utgå endast om yrkande framställs under förrättningen. Sakägarna skall delges underrättelse om tillämpning av regeln. Delgivning får ske som kungörelse. Några särregler om utredningsskyldighetens omfattning vid tillämpning av 6 kap 6 § FBL finns inte, men regeln innebär att utredning om vilka fastigheter som har del i samfällighet ofta kan underlåtas (jfr prop. 1969:128 s. B 538).

Inför man regler om förenklad fiskerättsutredning som bygger på de enskildas medverkan uppstår frågan hur stor deras insats skall vara. Här kan man tänka sig *antingen* att utredningen helt skall bygga på den enskildas anspråk om fiskerätt *eller* att deras medverkan skall vara av mer kompletterande art. I det senare fallet skulle officialutredningen kunna begränsas t. ex. till fastigheter som härleder sin rätt till fiske direkt från primära delningar, t. ex. laga skifte.

Flera invändningar kan göras mot en reglering som innebär att utredningen helt skall bygga på de enskildas rättsanspråk. Det får då antas att förrättningsinstansen alltid skall pröva relevansen av inkomna anspråk. Sannolikt skulle ett sådant förfarande leda till att fiskedelägarskapet som det kommer att presumeras vid bildande av fiskevårdsområde kommer att skilja sig väsentligt från civilrättslig äganderätt, beroende på ägarnas aktivitet m. m. när det gäller att anmäla anspråk. Vidare kommer sannolikt det totala antalet anspråk vid ett normalt fiskevårdsområde att bli så omfattande att förrättningsinstansen för sin prövning ändå måste utföra en omfattande utredning. Genom att anspråken kan förväntas vara svårare att systematiskt behandla än att utföra utredningen från grunden kan regleringen i sämsta fall leda till ökade kostnader i förhållande till nuläget. Regler om en förenklad fiskerättsutredning bör därför utformas så att de enskildas medverkan innebär en komplettering av en preliminär utredning.

Målsättningen med en sådan fiskerättsutredning bör vara att till rimliga kostnader få fram en förteckning som så nära som möjligt återspeglar den civilrättsliga äganderätten till fiske. Eftersom kvaliteten på utredningens slutresultat är beroende av att sakägarna framställer anspråk på fiskerätt bör redan den preliminära förteckningen ha en relativt god kvalitet om slutresultatet av utredningen skall bli tillfredsställande. Det är i fråga om samfällt fiske svårare än vid enskilt bundet fiske att konstatera om sakägare gör anspråk på samma rätt. Det kravet bör därför sättas på den preliminära förteckningen att den upptar så få fastigheter som saknar fiskerätt som möjligt. Det är även av andra skäl olämpligt att icke sakägare p. g. a. brister i fiskerättsutredningen kan komma att påverka områdesbildningen. Att ställa kravet att förteckningen inte får uppta fastigheter som saknar fiskerätt be-

gränsar valet av metoder för framställningen till manuella förfaranden med genomgång av ett stort antal förrättningshandlingar som kan tänkas innehålla uppgifter om fiskerätt. Det innebär regelmässigt att utredningskostnaderna blir väsentligt högre i jämförelse med en utredning, som inte helt utesluter att icke sakägare har förtecknats. Av främst kostnadsskäl bör således metoder som bygger på sannolika bedömningar av fiskerättens fördelning väljas vid framställningen av den preliminära förteckningen. Även med sådana metoder torde normalt en godtagbar kvalitet på slutresultatet kunna uppnås. Detta förutsätter emellertid att nuvarande rättsverkan av fiskerättsutredningen bibehålls, dvs. att den ger en presumtion av äganderätten till fiske. Redovisningen skall således inte ha någon inverkan på äganderätten eller innebära något rättskraftigt avgörande om fastighet har fiskerätt. Med hänsyn till att utredningens slutresultat kan komma att innehålla brister ifråga om redovisningen av fiskerättsförhållandena bör också på något sätt anges att justering av delägarkretsen kan göras även sedan området bildats.

Vid lantmäteriverket har utförts vissa undersökningar av kvaliteten på fastighetslängdernas ägaruppgifter. Därvid har framkommit att dessa uppgifter normalt överensstämmer väl med de lagfarna ägarna. Fastighetslängdernas uppgifter bör därför kunna godtas som underlag för den preliminära utredningen. Eftersom längdernas uppgifter är tillgängliga för ADB innebär det en väsentlig kostnadsbesparing jämfört med att manuellt ta fram uppgifterna om ägare ur fastighetsböckerna.

5.3 *Metoder*

Den förslagna metodiken för fiskerättsutredning innebär att lagens krav på officialutredning begränsas till framställning av en preliminär förteckning över fiskedelägande fastigheter och till prövning av senare framställda anspråk på fiskerätt. Förteckningen skall uppta fastigheternas beteckning, ett översiktligt mått på rättighetens storlek och fastighetens ägare enligt fastighetslängden.

Här uppstår då frågan på vilka grunder den preliminära förteckningen bör framställas och vilken metod som bör tillämpas.

I princip bör utredningen till grund för den preliminära förteckningen inte göras mer omfattande än att värdet av en kvalitetsökning på utredningen kan anses överstiga kostnaderna för merarbetet. Det är i praktiken ogörligt att precisera den nivån. Utredningsmoment som kräver väsentliga manuella insatser utan att det sannolikt leder till annat än marginella förbättringar av förteckningen bör dock inte ingå i officialutredningen.

Avsöndringar och avstyckningar utgör normalt de flesta fastighetsbildningsåtgärderna som berört ett skifteslag. Vid avsöndring eller avstyckning har ibland förekommit fördelning av stamfastighetens fiskerätt. Sedan materiella regler i syfte att förhindra ytterligare uppdelning av fiskerätter 1950 infördes i JDL och senare i FBL har avstyckningar endast mer sällan tilldelats rätt till fiske. Sannolikt är frekvensen av både avsöndringar och avstyckningar med fiskerätt liten i förhållande till det totala antalet sådana fastigheter. Naturligtvis förekommer lokala variationer. Av nu gjorda under-

sökningar framgår att som mest ca 10 % av sådana fastigheter har fiske. Normalt representerar de en betydligt mindre delaktighet i jämförelse med andra fiskeägande fastigheter.

Normalt krävs en stor arbetsinsats för att spåra om avsöndringar och avstyckningar har fiskerätt. Samtliga förrättningsakter som rör fastighetsbildning från fastigheter som har fiskerätt måste genomgås för att utröna sådana rättigheter. Det torde därför normalt kunna göras väsentliga kostnadsbesparingar vid fiskerättsutredningen, om ägarna till sådana fastigheter med fiskerätt själva påtalade sin rätt. Det kan ifrågasättas om inte den preliminära förteckningen bör omfatta avsöndringar och avstyckningar endast i de undantagsfall fastighetsregistret innehåller särskilda anteckningar om att fiskerätt hör till sådan fastighet.

I de fall särskilda fiskerättsutredningar utförts, t. ex. i samband med mål enligt vattenlagen eller inför bildande av fiskevårdsföreningar, bör dessa normalt – eventuellt efter uppdatering – utgöra den preliminära förteckningen som underställs sakägarnas granskning.

För de fall sådana utredningar inte finns tillgängliga måste förteckningen framställas på annat sätt.

Vid fiskerättsutredning berörande t. ex. en sjö är ofta flera skifteslag eller andra primära enheter, t. ex. enstaka hemman, berörda. Det första momentet innebär därför att avgöra till vilka primära enheter som fiskerätten är knuten. Ofta kan fastighetskartans redovisning av vattenområdets delning eller dess redovisning av strandägande enheter utgöra grund för den bedömningen. Sådana mindre vanliga avvikelser, som att fiskerätt tillkommer fastigheter inom en by som inte angränsar vattenområdet, upptäcks normalt sedan vid genomgång av de primära delningarna för de strandägande enheterna. En genomgång av dessa handlingar måste även ske för att avgöra andra grundläggande fiskerättsförhållanden, t. ex. om fisket är samfällt eller delat, fristående eller bundet.

För utredningen inom skifteslagen kan övervägas olika metoder för att lista de sannolika fiskedelägarna (närmemetoder). Från kostnadssynpunkt bör i första hand övervägas möjligheter att utföra den preliminära förteckningen med ADB.

Närmemetoder skulle kunna bygga på uppfattningar av t. ex. följande slag.

1. Jordbruksfastigheter har fiskerätt
2. Fastigheter vid strand har fiskerätt
3. Fastigheter med skattetal har fiskerätt
4. Fastigheter med låga registernummer har fiskerätt.

Förutsättningarna för att använda ADB vid framtagandet av data om fastigheter varierar i skilda delar av landet. I hela landet är emellertid uppgifterna i länsstyrelsernas fastighetslängder tillgängliga för ADB. Längdernas innehåll medger utlistning enligt närmemetoderna 1 och 4 av fastigheternas beteckning deras ägare samt adressuppgift. Utlistningen kan begränsas till t. ex. fastigheter med vissa angivna traktnamn.

Inom f. n. ca 10 län eller länsdelar finns upprättat koordinatregister över fastigheterna. Där kan utlistningen ske inom ett koordinatangivet område. Genom att t. ex. ange det ursprungliga skifteslagets gränser kan man få

en utlistning även av fastigheter med annat traktnamn som t. ex. genom ombildning kommit att omfatta mark inom skifteslaget. Inom de koordinatregistrerade delarna av landet är förutom närmemetoderna 1 och 4 även metod 2 tillgänglig för ADB.

Nuvarande planer för registeromläggningen innebär att vid budgetårsskiftet 1981/82 finns ett på ADB baserat fastighetsregister omfattande Uppsala län och delar av Stockholms och Gävleborgs län (ca 600 000 fastigheter totalt). Med det nya registret är samtliga angivna närmemetoder tillgängliga för ADB. Utlistningen kan ske på samma sätt som inom de nu koordinatregistrerade områdena. Uppgifter om ägare och adresser kommer att ha bättre aktualitet än fastighetslängdernas uppgifter. Inom områden med det nya registret kan även andra kriterier ställas på utlistningen, t. ex. listning av fastigheter som tillkommit vid ägostyckning.

Beträffande kvaliteten på närmemetoderna är helt sannolikt att metoderna 2 och 4 ger sämre resultat än 1 och 3. Äganderätten till stranden har normalt inte något samband med fiskerätten i de fall fisket är fristående. Särskilt i fråga om områden med samfällt fiske kan därför en utlistning av strandfastigheterna uppvisa stora avvikelser från de fiskeägande fastigheterna. Om fisket däremot är enskilt och bundet är sannolikt sambandet med stranden betydligt starkare. En listning skulle dock leda till att för många fastigheter blev redovisade.

En utlistning av fastigheter med låga registernummer innebär ännu större felkällor än en utlistning av strandfastigheterna. Jorddelningen uppvisar normalt stora variationer. Så kan t. ex. inom en by de låga registernumren upptas av avsöndringar som tilkommit före laga skiftet och senare hemmansklyvningar medan bilden är motsatt i en annan by. Utlistningen av låga registernummer skulle därför ge en mycket osäker kvalitet på den preliminära förteckningen.

Metoderna 1 och 3 och varianter av dessa har studerats vid undersökning av fem områden. Områdena är Arholma by i Norrtälje kommun, Harmångers socken i Nordanstigs kommun, Mårdängssjön i Gävle kommun, del av sjön Sommen inom Boxholms, Kinda och Ydre kommuner samt sjön Mjörn i Alingsås och Lerums kommuner. Inom områdena finns totalt ca 7 500 fastigheter, varav ca 1 000 fastigheter med fiskerätt. Områdena uppvisar olikheter beträffande bl. a. fiskerättsförhållanden, graden av tätortsutveckling och fritidsbebyggelse.

Närmare redogörelse för resultatet av tillämpningen av de olika metoderna inom de angivna områdena samt kostnadsberäkningar lämnas i bil. 2.

Av undersökningarna framgår att en utlistning av jordbruksfastigheterna inom ett område kan väsentligt avvika från de fiskeägande fastigheterna. Inom utpräglade landsbygdsområden torde utlistningen ofta innebära att för många fastigheter listas, beroende bl. a. på att avstyckade och avsöndrade jordbruksfastigheter utan fiskerätt kommer med. Inom områden där t. ex. ägostyckningar genomförts i större omfattning för fastighetsbildning inom ett samhälle torde istället utlistningen ge till resultat att många fiskeägande fastigheter inte blir medtagna, medan även i detta fall avsöndrade och avstyckade jordbruksfastigheter kommer med. I de undersökta områdena har utlistningen av jordbruksfastigheterna innefattat mellan 42 och 96 % av de fiskeägande fastigheterna, som representerat mellan 73 och 99 % av del-

aktigheten. Antalet utlistade fastigheter som saknar fiskerätt har varierat mellan 9 och 44 %. Kostnaderna för en sådan utlistning uppgår till ca 4 kronor per listad fastighet.

Skattetalsfastigheterna kan utlistas med ADB enbart inom områden med nytt fastighetsregister. I övriga delar av landet måste listningen ske manuellt från jord- och stadsregister. En utlistning av skattetalsfastigheterna innebär den i särklass bästa av de angivna närmemetoderna. Sambandet mellan skattetal och fiskerätt är nämligen mycket starkt. Avvikelser från mönstret har främst tillkommit genom sekundärdelningar och ombildning av fastigheterna. Sålunda finns t. ex. avsöndringar och avstyckningar som har fiskerätt utan att ha skattetal. Vidare finns t. ex. mantalsatta avsöndringar och ägostyckade fastigheter som har skattetal utan att ha fiskerätt. I de undersökta områdena har en utlistning av skattetalsfastigheterna innefattat mellan 66 och 99 % av de fiskeägande fastigheterna med en delaktighet mellan 94 och 99 %. Mellan 2 och 27 % av de utlistade fastigheterna saknar fiskerätt. Kostnaderna för den manuella utlistningen torde uppgå till cirka 10 kr per listad skattetalsfastighet.

Av de angivna närmemetoderna synes ingen ensam ge tillräckligt vederhäftiga uppgifter om fiskerättsförhållandena. Det gäller särskilt om målsättningen vid utredningen är att fastigheter som saknar fiskerätt i princip inte bör ingå i den preliminära förteckningen. Med nuvarande dokumentation av fiskerätterna i fastighetsregistren är det därför ogörligt att framställa den preliminära förteckningen enbart genom ADB. Detta innebär att förteckningen måste framställas antingen genom en manuell komplettering av en ADB-utlistning eller enbart genom manuell bearbetning.

Under vissa förhållanden, t. ex. inom områden där ägostyckningsinstitutet tillämpats i ringa omfattning, torde förutsättningar finnas för att framställa en godtagbar förteckning genom att först lista jordbruksfastigheterna med ADB och sedan manuellt komplettera listan genom att fastigheter som saknar skattetal avlägsnas. Den ordningen förutsätter alltså att skattetalsfastigheterna i allmänhet är taxerade som jordbruk. Normalt kan man dock inte utan en särskild undersökning konstatera om förutsättningarna för en tillämpning av metoden finns. I de undersökta områdena har sådana förteckningar innehållit mellan 42 och 94 % av de fiskeägande fastigheterna. Delaktigheten har varierat mellan 73 och 98 % och andelen icke fiskerättsägande fastigheter av de förtecknade har varit mellan 3 och 24 %.

En mer generellt tillämplig metod bör istället utgå från en listning av skattetalsfastigheterna. Inom områden med samfällt fiske bör även skattetalens storlek listas, för att underlätta prövningen av opinionsvillkoret vid områdesbildandet. Normalt måste listningen ske manuellt.

Eftersom sambandet mellan skattetal och taxeringsbunden jordbruksfastighet ofta är starkt kan det vid framställningen av den preliminära förteckningen många gånger vara arbetsbesparande om en ADB-listning av jordbruksfastigheterna framställs och används som underlag för den manuella listningen av skattetalsfastigheterna. Att märka är då att ADB-listningen inte har någon inverkan på förteckningens kvalitet utan enbart utgör ett arbetsunderlag, som bl. a. innehåller ägare och adressuppgifter.

I vissa fall, t. ex. inom tätbebyggelseområden där många bostadsfastigheter tillkommit genom ägostyckning eller inom områden med övervägande en-

staka hemman, torde utlistningen av jordbruksfastigheterna inte ha någon nämnvärd betydelse som arbetsunderlag.

För att minimera risken att förteckningen över skattetalsfastigheterna innehåller fastigheter som saknar fiskerätt måste vissa kompletterande utredningar göras. Situationer när skattetalen inte har något samband med fiskerätten är t. ex. beträffande mantalsatta avsöndringar, vid vissa ägostyckningar och när skattetalsfastighet överlåtit hela fiskerätten genom avstyckning.

Det är normalt ingen svårighet att spåra de mantalsatta avsöndringarna, eftersom förekomsten av dessa direkt framgår av fastighetsregistret. Vid den manuella listningen av skattetalsfastigheterna kan därför korrigering för dessa omedelbart ske.

Det förhållandet att fastighet tillkommen genom ägostyckning saknar fiskerätt utgör ett undantag från huvudregeln vid ägostyckning. Det är ogörligt att finna någon tumregel när man kan anta att fördelningen av hemmanets fiskerätt inte har skett i förhållande till skattetalen. Enda möjligheten att förvissa sig om att ägostyckning inneburit en fördelning av fiskerätten mellan de vid ägostyckningen bildade fastigheterna efter andra grunder än skattetalen är att undersöka förrättningshandlingarna. Även vid ägostyckningar av fastigheter med enskilt bundet fiske, t. ex. enstaka hemman, måste en undersökning av grundhandlingarna ske. Med hänsyn till att felaktiga bedömningar beträffande ägostyckningarna kan få stor betydelse för kvaliteten på fiskerättsutredningen bör ägostyckningshandlingarna generellt genomgås. Antalet ägostyckningshandlingar är normalt ganska få inom ett skifteslag så merkostnaden att granska akterna torde vara förhållandevis liten. Genom en sådan åtgärd är det möjligt att väsentligt öka rättssäkerheten utan att det medför någon större merkostnad.

Det fallet att skattetalsfastighet överlåtit hela sin fiskerätt i samband med avstyckning torde inte vara vanligt förekommande. Sedan 1972 skall sådana fall särskilt redovisas i jordregistret. Har emellertid avstyckning skett före 1972 är det möjligt enbart att genom omfattande granskningar av akterna för i princip samtliga fastigheter som avstyckats från fiskeägande fastigheter upptäcka sådana förhållanden. Merarbetet för att utreda detta torde vara så stort i förhållande till förekomsten av sådana fall, att man bör acceptera bristerna som kan förekomma i en preliminär förteckning som grundas på att avstyckningsakterna inte undersökts. Sådana fall bör därför överlämnas till sakägarna att påtala.

Fastighetsindelningen inom ett skifteslag kan ha berörts av omregleringar (fastighetsregleringar, ägoutbyten, sammanläggningar) som påverkat fiskerätten. Det har blivit allt vanligare att omregleringsåtgärder sker över skifteslagsgränser så att t. ex. fiskerätt inom ett skifteslag kan ha överförts till fastighet inom annat skifteslag. Ett annat sådant fall är när sammanläggning har skett av fastigheter inom flera skifteslag. För att utreda sådana fall bör de döda skattetalsfastigheterna inom det fiskerättsägande skifteslaget undersökas. Har sammanläggning skett framgår beteckningen på den fastighet som erhållit skattetalet direkt av jordregistret. Har fastigheten däremot utplånats vid fastighetsreglering måste förrättningshandlingarna granskas för att avgöra var andelen i fisket tagit vägen. Normalt torde det inte medföra något större merarbete att komplettera förteckningen i nu aktuella avseenden.

På vissa ställen förekommer särskilda fiskefastigheter, s. k. jordeboksfisken. Bland dessa fastigheter kan ingå t. ex. värdefulla laxfisken. Självfallet bör man beakta även sådana fastigheter vid upprättande av förteckningen. Det samma gäller s. k. enstaka lägenheter eller motsvarande, som utgör primära enheter med enskilt bundet fiske, men som saknar skattetal. Sådana fastigheter är redovisade på särskilda upplägg i jordregistret. Utredning om särskilda fiskefastigheter är berörda underlättas bl. a. genom att dessa har förtecknats av Kungl Kammarkollegiet i skrivelse 1959-03-31 till lagberedningen.

Sammanfattningsvis bör följande metod väljas för att framställa den preliminära förteckningen.

1. Sedan berörda skifteslag och andra primära enheter utretts listas skattetalsfastigheterna inom respektive skifteslag. Avsöndringar med skattetal undantas och deras skattetal noteras på stamfastigheterna. Andra fastigheter för vilka särskilda anteckningar om fiskerätt finns i fastighetsregistret förtecknas.
2. För de listade fastigheterna som tillkommit genom ägostyckning undersöks i förrättningshandlingarna hur fiskerätten har fördelats vid ägostyckningen. Ägostyckningsfastigheter som inte tilldelats fiskerätt undantas och deras skattetal noteras på den eller de fastigheter som innehar fiskerätten.
3. Undersökning företas om skattetal från döda fastigheter har överförts till fastighet inom annat skifteslag. Listan kompletteras med sådana fastigheter.
4. Förteckningen kompletteras med eventuella jordeboksfisken eller enstaka lägenheter eller motsvarande.

   Den på detta sätt framställda förteckningen innehåller normalt alla fiskedelägande fastigheter utom de eventuella avsöndringar och avstyckningar som har fiskerätt. Risken för att förteckningen innehåller fastigheter som saknar fiskerätt inskränker sig till de fall skattetalsfastigheter har överlåtit hela fiskerätten utan att skattetalet har överförts, t. ex. i samband med avstyckning.

   Vid nu utförda undersökningar av de nämnda fem områdena Arholma, Harmånger, Mårdängssjön, Sommen och Mjörn har den angivna metoden givit till resultat att den preliminära förteckningen innehållit mellan 66 och 99 % av de fiskeägande fastigheterna som representerat mellan 94 och 99 % av delaktigheten. Antalet felaktigt listade fastigheter understeg 1 %. Framställningskostnaderna för förteckningen har uppskattats till ca 15 kronor per listad fastighet.

   Som jämförelse har i områdena även undersökts vilken kvalitetsförbättring som skulle uppnås om förrättningsakterna för avstyckningar gjorda t. o. m. 1950 undersöktes. Därvid framkom att antalet fiskeägande fastigheter som upptogs i förteckningen ökades till mellan 92 och 100 % med en delaktighet mellan 96 och 100 %. Någon förbättring ifråga om felaktigt listade fastigheter uppkom inte. Kostnaderna för att ta fram den förteckningen bedömdes till ca 40 kronor per listad fastighet.

   För jämförelse av kostnaderna för fullständig utredning enligt nuvarande LOFO måste man beakta att vid fiskerättsutredning enligt den föreslagna

metodiken tillkommer utöver kostnaderna för den preliminära förteckningen även kostnader för att bl. a. motta och pröva inkomna anspråk. Även med hänsyn tagen till sådana kostnader tyder utförda undersökningar på att utredningskostnaden kan reduceras till 20–30 % av kostnaden för en fullständig officialutredning.

5.4 *Formerna för fiskerättsutredning m. m.*

Beträffande formerna för utredningen kan jämförelser göras med äganderättsutredning enligt ÄULL. Äganderättsutredning handläggs med minst två sammanträden. Det första sammanträdet ägnas åt bl. a. presentation av verkställd fastighetsutredning. Vidare meddelas föreläggande för sakägarna att komma med anspråk om äganderätt m. m. Sakägarna kan lämna in anspråk under minst en månad hos FBM. Det andra sammanträdet är ett s. k. kontrollsammanträde, där bl. a. sammanställning av inkomna anspråk presenteras. Jämförelser kan även göras med reglerna i 6 kap 6 § FBL och med i det nyligen lämnade betänkandet Uppföljande översyn av FBL m. m. (Ds Ju 1977:12) föreslagna institutet utställningsförrättning, som utgör exempel på den andra former när sakägare skall framställa rättsanspråk. Vid utställningsförrättning skall, innan fastighetsbildningsbeslut meddelas, beskrivning över den avsedda åtgärden utställas till sakägarnas granskning under en månad.

Eftersom fiskerättsutredningen inte har någon självständig betydelse bör utredningsförfarandet samordnas med övriga förfaranderegler för bildande av fiskevårdsområde, bl. a. reglerna för prövning av villkor till skydd för allmänna och enskilda intressen. Samordningen bör ske inom ramen för samma förrättning. Att istället skilja ut fiskerättsutredningen i ett särskilt förfarande torde sannolikt leda till att det skulle ta längre tid att pröva frågan om bildande av fiskevårdsområde, bl. a. med hänsyn till att fiskerättsutredningen då torde behöva bli föremål för särskilt beslut. Överväganden om formerna för utredningen måste således ses i samband med hela förrättningsförfarandet.

Bilaga 2 Redogörelse för resultatet av olika metoder för utredning om fiskerätt inom vissa utvalda områden samt kostnadsberäkningar

Av lantmätaren *Lars-Göran Loré*,
Statens lantmäteriverk

Utgångspunkten för arbetet har varit att en förrättningsman skall upprätta en preliminär förteckning över sannolika fiskerättsförhållanden. Denna förteckning förutsätts upprättad med ledning av tillgängliga lantmäterihandlingar och därefter kompletterad genom sakägarnas medverkan med bestämmelserna i lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering såsom förebild. Kompletteringen avses ske på så sätt att sakägarna bereds tillfälle att anmäla fiskerätt som inte redovisats i förteckningen och i övrigt påtala felaktigheter i den preliminära förteckningen.

För att bedöma kvalitet och kostnader för fiskerättsutredningen vid tillämpning av olika närmemetoder vid framställningen av den preliminära förteckningen har fem områden studerats. Uppskattning av kostnaderna för ett förrättningsförfarande som inkluderar den förenklade utredningen har gjorts som underlag för jämförelse med reglerna om fullständig fiskerättsutredning enligt nuvarande LOFO.

Totalt omfattar undersökningen ca 7 500 fastigheter, varav ca 1 000 fastigheter har fiskerätt. Fastigheterna är berörda av ca 5 200 förrättningsakter.

Objekt

A *Arholma skifteslag, Norrtälje kommun*

En skärgårdsö utan större tätortsutveckling. Fritidsbebyggelse har tillkommit med början på 1920-talet, men mer omfattande exploatering skedde först på 1950–60-talen. Ca 20 % av fastigheterna utgörs av jordbruksfastigheter. Fisket är till sin helhet samfällt. Skifteslaget omfattar 156 fastigheter.

B *Harmångers socken, Nordanstigs kommun*

Området är beläget norr om Hudiksvall och angränsar Östersjön. Några mindre tätorter finns, bl. a. Harmånger och Strömsbruk. Stora delar av skogsmarken är bolagsägd. Fritidsbebyggelsen har först på 50–60-talen tillkommit i någon större omfattning. Fisket är till helt övervägande delen samfällt. Området är indelat i 1 533 fastigheter. 23 % av fastigheterna är taxerade som jordbruksfastigheter.

C *Mårdängssjön, Gävle kommun*

Området är beläget strax norr om Gävle tätort. Sjön angränsar de mindre tätorterna Björke och Hilleby. Fritidsbebyggelsen har ringa omfattning. Fisket är samfällt. Inom området finns 1 423 fastigheter, varav ca 16 % är jordbruksfastigheter.

D *Sjön Sommen, Boxholms, Kinda och Ydre kommuner*

Området är beläget i södra delen av Östergötlands län. Endast mindre tätorter finns. Fritidsbebyggelse har skett i måttlig omfattning. Fisket är övervägande enskilt och bundet (ingår i vattenområde). 1 107 fastigheter, varav 26 % är taxerade som jordbruksfastigheter, finns i området.

E *Sjön Mjörn, Alingsås och Lerums kommuner*

Området innefattar Alingsås tätort och dess randbebyggelse. Fritidsbebyggelse har tillkommit i relativt stor omfattning i området. Kännetecknande är att fritidsbebyggelsen till stor del tillkommit redan på 1920- och 30-talen. Inom området finns 2 933 fastigheter, varav endast 9 % är taxerade som jordbruk. Fisket är övervägande enskilt och bundet.

Metoder

De närmemetoder för att framställa den preliminära fiskerättsförteckningen som studerats är följande.

1. En förteckning bestående av de fastigheter inom området som är taxerade som jordbruk. Listningen kan ske med enbart ADB.
2. En förteckning av taxerade jordbruksfastigheter, som manuellt kompletteras genom att de jordbruksfastigheter som saknar skattetal stryks från listan.
3. En förteckning av skattetalsfastigheterna. Listan framställs manuellt vid genomgång av fastighetsregistret.
4. En förteckning av skattetalsfastigheterna kompletteras med en undersökning av alla ägostyckningshandlingar och av döda skattetalsfastigheter, som överförts till annat skifteslag.
5. En förteckning av skattetalsfastigheterna som är kompletterad beträffande ägostyckningarna och med fastigheter som härleder sin fiskerätt från döda skattetalsfastigheter förbättras genom att undersökning sker av alla avstyckningshandlingar t. o. m. 1950.

Förteckningar framställda enligt dessa metoder jämförs med följande.

6. Fullständig utredning av de fiskerättsägande fastigheterna.
7. Fullständig utredning av de fiskerättsägande fastigheterna inklusive beräkning av fiskerätternas storlek i procent. Utredningen uppfyller kraven i nuvarande LOFO.

Grunder för kostnadsberäkning

För en fullständig utredning av fiskerätten (metod 6) har kostnaderna beräknats efter ett medeltal av kostnaderna efter följande beräkningsgrunder.

a. Kostnaderna beräknade efter 50 kr per fiskeägande fastighet.
b. Kostnaderna beräknade efter 100 kr per fiskeägande fastighet.
c. Kostnaderna beräknade efter en tidsåtgäng på 2 timmar per utredning samt dessutom 5 min. per förrättningshandling som skall genomgås. Som timkostnad har använts 200 kr.

Den så beräknade medeltalskostnaden uppgick till 76 kr per fiskeägande fastighet.

För delaktighetsberäkning har kostnaderna beräknats efter en tidsåtgång om 1 timme per 10 fiskeägande fastigheter.

Kostnaderna för utredning enligt nuvarande LOFOs krav inklusive delaktighetsberäkning (metod 7) har beräknats till i medeltal 95 kr per fiskeägande fastighet. Enligt undersökningar hos fiskeristyrelsen har framkommit att utredningskostnaderna vid nuvarande förfarande motsvarar ca 75 % av de totala förrättningskostnaderna. Med ovanstående beräkningar till grund innebär det en förrättningskostnad om ca 125 kr per berörd fastighet. Övriga kostnader för bildandet, t. ex. kostnaderna för länsstyrelsens prövning, är då inte medtagna.

Den förenklade utredningen föreslås utgöra en integrerad del av ett förrättningsförfarande. Beslut om bildandet av fiskevårdsområde föreslås komma att meddelas vid förrättningen. Om besvär inte anförs vinner beslutet laga kraft. Med en sådan ordning kommer kostnaderna för bildandet att i huvudsak enbart uppstå som förrättningskostnader. Något arbete hos andra myndigheter för att bedöma förrättningsresultatet uppkommer således inte, såvida inte besvär anförs. Givetvis erfordras insatser för registrering av förvaltningsorganet.

För jämförelse görs en uppskattning av särkostnaderna för fiskerättsutredningen enligt den föreslagna ordningen med de enskildas medverkan. Dessa kostnader består *dels* av kostnader för att ta fram den preliminära förteckningen och *dels* för behandling av inkomna anspråk och påtalade felaktigheter i förteckningen. Härutöver uppkommer kostnader för offentliggörande av den preliminära förteckningen och för redovisningen till stöd för bl. a. opinionsmätningen av de primära enheternas, t. ex. skifteslagens vattenområden.

Kostnaderna för den preliminära förteckningen varierar med erforderlig manuell insats. Gjorda kostnadsuppskattningar har följande grunder.

Kostnaderna för framställning av en ADB-listning av jordbruksfastigheter (metod 1) har beräknats efter 200 kr per lista samt 2 kr per listad fastighet. Framställning av en sådan lista förutsätts vara behövligt även vid tillämpning av metoderna 3, 4 och 5. Listan används i dessa fall enbart som arbetsunderlag för den manuella listningen.

Kostnaderna för den manuella listningen av skattetalsfastigheter vid genomgång av fastighetsregistren bygger på uppskattningar grundade på tidsåtgång vid nu utförd undersökning. Vid genomgången noteras fastigheternas skattetal.

Kostnaderna för genomgång av förrättningshandlingar har beräknats efter en tidsåtgång om 5 min per akt.

Antalet anspråk som kan förväntas är beroende av den preliminära förteckningens kvalitet och de enskildas aktivitet att påtala bristerna. Kostnadsuppskattningarna bygger på den förutsättningen att anspråk inkommer för samtliga fiskerättsägande fastigheter som saknas i den preliminära förteckningen samt att övriga felaktigheter blir påtalade. För behandlingen av anspråken beräknas en tidsåtgång om 5 anspråk per timme.

Eftersom offentliggörandet av den preliminära förteckningen avses att samordnas med kallelse till sammanträde för bildandet utgör de kostnader som kan hänföras till utredningsförfarandet enbart marginella merkostnader, t. ex. kostnader för ökad kopiering och mer omfattande kungörelser. Vid kostnadsuppskattningen har dessa kostnader bedömts till 500 kr per förrättning.

Kostnaderna för beräkning av vattenarealerna för de primära enheterna har uppskattats till i genomsnitt 20 % av kostnaderna för delaktighetsberäkning vid utredning enligt nuvarande LOFO.

De föreslagna reglerna för prövning av bildande av fiskevårdsområde bedöms komma att medföra i stort sett samma arbetsinsats som nuvarande regler. Opinionsvillkoret kan sannolikt leda till vissa förenklingar i förfarandet i förhållande till en tillämpning av nuvarande röstningsregler eftersom någon sammanräkning av röstetal inte blir aktuell. De största besparingarna som kan göras med det föreslagna förrättningsförfarandet beror dock i huvudsak på förenklingar ifråga om fiskerättsutredningen samt på den omständigheten att regler om länsstyrelsens fastställelseprövning underlåtes. På dessa grunder bedöms förrättningskostnaderna exklusive kostnaderna för fiskerättsutredningen komma att uppgå till storleksordningen 30 kr per berörd fastighet.

Resultat

Totala fastighetsbeståndet samt fiskerättsförhållandena inom de undersökta områdena kan beskrivas med följande tablå.

Fastighetsbildningsåtgärd	Fastigheter %	Fiskeägande fastigheter %	Berörda akter %	Delaktighet %	Andel		
					Objekt A–C	Objekt D–E	Tot
1	2	3	4	5			6
Ensth	1	9	–	21	–	90	90
Ls,ss	3	21	2	20	98	100	99
Hkl	2	14	1	13	96	100	97
Ägost	5	21	2	16	89	51	70
Avs	15	4	23	–	0	10	4
Avst	63	10	58	3	1	3	2
Sml	8	16	12	25	34	29	31
Leg	1	4	–	–	92	67	87
Expr	2	–	2	–	0	0	0
Övrigt	–	1	–	1	–	–	–
	100	100	100	100			

Beskrivning

1. Fastighetsbildande åtgärd vid vilken fastigheten tillkommit
   Ensth = enstaka hemman eller motsvarande
   Ls, ss = laga skifte, storskifte eller enskifte
   Hkl = hemmansklyvning
   Ägost = ägostyckning
   Avs = avsöndring
   Avst = avstyckning
   Sml = sammanläggning
   Leg = legalisering
   Expr = expropriation
   Övrigt = bl. a. jordeboksfiske, mantalssättning.
2. Antal fastigheter inom resp. åtgärdsgrupp.
3. Antal fiskeägande fastigheter fördelade inom resp. åtgärdsgrupp.
4. Berörda förrättningsakter fördelade inom resp. åtgärdsgrupp.
5. Fiskerätternas storlek fördelade inom resp. åtgärdsgrupp i procent.
6. Andel fiskeägande fastigheter av fastigheterna inom resp. åtgärdsgrupp.
   A–C = objekten A, B och C
   D–E = objekten D och E
   Tot = hela det undersökta materialet.

Exempel: Ägostyckningar omfattar 5 % av totala antalet fastigheter och är berörda av 2 % av totala antalet förrättningsakter. 21 % av de fiskeägande fastigheterna utgörs av ägostyckningar och dessa representerar 16 % av fiskerätternas storlek. 70 % av totala antalet ägostyckningar har fiskerätt. Inom områdena A–C har 89 % av ägostyckningarna fiskerätt och inom områdena D och E 51 %.

De flesta fastigheterna (78 %) utgörs av avsöndringar och avstyckningar. 6 % av dessa har fiskerätt som representerar en delaktighet om 3 %. För att utröna vilka av dessa som har fiskerätt måste 81 % av berörda förrättningsakter gås igenom. Den största delen av kostnaderna för fullständiga utredningar av fiskerättsförhållanden härrör sig således från genomgång av förrättningsakter rörande avsöndringar och avstyckningar.

Vid tillämpning av metoderna 1–5 på de valda undersökningsobjekten har följande resultat i fråga om kvalitet och kostnader erhållits. Som kvalitetsmått anges *dels* antalet fiskeägande fastigheter som blir listade i den preliminära förteckningen (antal), *dels* den delaktighet dessa representerar (delaktighet) samt *dels* antalet icke fiskedelägande fastigheter som blir listade (fel). Uppskattade kostnader anges *dels* med belopp per listad fastighet för att ta fram den preliminära förteckningen (PF) *dels* för de totala kostnaderna för fiskerättsutredningen redovisad per berörd fastighet (SU).

Metod 1 Jordbruksfastigheter

Objekt	Antal %	Delaktighet %	Fel %	Kostnad kr per fastighet	
				PF	SU
Arholma	42	85	9	6	37
Harmånger	96	98	37	3	26
Mårdängssjön	94	–[a]	21	3	18
Sommen	88	99	38	3	32
Mjörn	61	73	44	3	27
Medeltal				4	28

[a] Ej beräknad.

Metod 2 Jordbruksfastigheter med skattetal

Objekt	Antal %	Delaktighet %	Fel %	Kostnad kr per fastighet	
				PF	SU
Arholma	42	85	3	13	39
Harmånger	92	98	4	9	19
Mårdängssjön	94	–[a]	0	7	16
Sommen	83	93	24	12	37
Mjörn	51	73	3	18	35
Medeltal				12	29

[a] Ej beräknad.

Metod 3 Skattetalsfastigheter

Objekt	Antal %	Delaktighet %	Fel %	Kostnad kr per fastighet	
				PF	SU
Arholma	80	94	2	7	26
Harmånger	98	99	6	9	19
Mårdängssjön	99	–[a]	0	7	16
Sommen	85	94	27	11	36
Mjörn	66	96	7	13	28
Medeltal				9	25

[a] Ej beräknad.

Metod 4 Skattetalsfastigheterna samt genomgång av ägostyckningarna

Objekt	Antal %	Delaktighet %	Fel %	Kostnad kr per fastighet	
				PF	SU
Arholma	80	94	2[a]	9	27
Harmånger	98	99	0	12	18
Mårdängssjön	99	–[b]	0	9	18
Sommen	86	94	1	17	27
Mjörn	66	96	1	17	30
Medeltal				13	24

[a] Motsvarar 1 fastighet.
[b] Ej beräknad.

Metod 5 Skattetalsfastigheterna samt genomgång av ägostyckningarna m. m. och avstyckningar t. o. m. 1950

Objekt	Antal %	Delaktighet %	Fel %	Kostnad kr per fastighet	
				PF	SU
Arholma	94	96	2	14	33
Harmånger	100	100	0	33	39
Mårdängssjön	100	–[a]	0	25	48
Sommen	98	98	1	40	47
Mjörn	92	98	1	77	85
Medeltal				38	50

[a] Ej beräknad.

Metod 6 Fullständig utredning av de fiskerättsägande fastigheterna

Objekt	Kostnad kr per fastighet SU
Arholma	72
Harmånger	73
Mårdängssjön	79
Sommen	73
Mjörn	84
Medeltal	76

Metod 7 Fullständig utredning av de fiskerättsägande fastigheterna inklusive beräkning av fiskerätternas storlek

Objekt	Kostnad kr per fastighet SU
Arholma	80
Harmånger	99
Mårdängssjön	100
Sommen	92
Mjörn	104
Medeltal	95

Av tablåerna framgår att metoderna 1 och 2 kan ge tillfredsställande resultat i fråga om antalet utlistade fiskeägande fastigheter inom utpräglade jordbruksbygder med jämförelsevis lite fritidsfastigheter (Harmånger och Sommen). Metod 1 redovisar emellertid många fastigheter som saknar fiskerätt och även inom jordbruksområden.

Metoderna 3 och 4 ger överlag bättre resultat än 1 och 2, men i allmänhet till en högre kostnad för att ta fram den preliminära förteckningen. Inom områden med enskilt bundet fiske och med äldre fritidsbebyggelse torde man normalt få räkna med att metoderna 3 och 4 fångar in ett lägre antal fiskedelägare än annars (Mjörn). Metod 3 kan ge mycket varierande antal fellistningar därför att skattetalsfastigheter tillkomna vid ägostyckning ibland saknar fiskerätt. Merkostnaderna för metod 4 kan bedömas som regel vara av så pass liten storleksordning att metoden får anses lönsam med hänsyn till minskningen av antalet fellistade fastigheter. Genom att gå igenom ägostyckningsakterna (2 % av antalet akter) minskas nämligen antalet fellistade fastigheter till under 1 % (jfr dock Arholma).

Metod 5 som innebär studium av förrättningsakter för fastigheter som saknar skattetal leder till merkostnader som i vissa fall innebär nära nog fördubbling av utredningskostnaderna. Även varianter av metoden, t. ex. genomgång av avsöndringsakterna, leder till samma resultat. Kvalitetsmässigt ger metod 5 främst förbättringar med avseende på antalet fiskedelägande fastigheter. Fellistningarna blir i princip inte mindre än vid metod 4.

Beträffande kostnaderna för den preliminära förteckningen stiger dessa givetvis med ökade manuella insatser. Metoderna 2 och 3 är ifråga om erforderlig arbetsinsats väsentligen likvärdiga. Genom att antalet listade fastigheter blir större vid metod 3 blir kostnaden för förteckningen redovisad per listad fastighet lägre vid denna metod 1 än vid metod 2.

Den totala utredningskostnaden uppvisar inga större skillnader mellan utredningar som bygger på de olika metoderna. (Kostnaderna varierar mellan 24 och 29 kronor per fastighet.) Eftersom kvaliteten på utredningen är beroende av de enskildas aktivitet bör man välja en metod för framställningen av den preliminära förteckningen som minimerar risken att slutresultatet av utredningen blir bristfälligt. Från såväl kostnads- som kvalitetssynpunkt är därför metod 4 att föredra. Denna metod innebär att en förteckning av skattetalsfastigheterna upprättas och korrigeras efter genomgång av ägostyckningshandlingarna och av de döda skattetalsfastigheterna som överförts till andra skifteslag eller primära enheter.

En tillämpning av metod 4 synes kunna leda till att kostnaderna för fiskerättsutredningen i samband med bildande av fiskevårdsområde kan nedbringas till storleksordningen 20–30 % av nuvarande utredningskostnader. Det innebär att det föreslagna förrättningsförfarandet för bildandet kan genomföras till ungefär hälften av kostnaderna för nuvarande förfarande. En förutsättning härför är att antalet fastigheter inom fiskevårdsområdet är av samma storleksordning som i försöksobjekten och att någon beräkning av vattenarealerna för olika skifteslag eller enheter inte erfordras.

Bilaga 3 Statens fiskevatten

1 Gällande bestämmelser

Fisket i statens vatten regleras i kungörelsen (1951:395) om förvaltningen av kronans fisken samt i Kungl. Maj:ts tillämpningscirkulär (1951:396) till de myndigheter som förvaltar dessa vatten.

Statens fisken skall förvaltas av den myndighet under vilken vattenområdet hör; dock kan förvaltningen i flertalet fall överlämnas till domänverket.

De förvaltande myndigheterna skall svara för att fisket i statens vatten vårdas och bevakas samt i största möjliga utsträckning upplåts för allmännyttiga ändamål. Undantag från det generella kravet på upplåtelse gäller t. ex. fiske som regleras av bestämmelse i annan författning, exempelvis rennäringslagen (1971:437) och naturvårdslagen (1964:822), utnyttjas i myndighetens verksamhetsområde eller som behövs för fiskeriundersökningar o. d.

Om det erfordras för ortsbefolkningens försörjning med fisk bör fisket i första hand upplåtas till yrkesfiskare med försäljning i orten och till ortsbefolkningen för husbehovsfiske. Först härefter bör upplåtelse ske till yrkesfiskare som säljer sin fisk i andra orter samt till sport- och fritidsfiskare. Om fisket skall upplåtas separat skall det ske i form av utarrendering eller genom utställande av fiskekort eller liknande tillståndsbevis. Detta gäller för innehavaren och hans husfolk om tillståndet avser husbehovsfiske resp. för innehavaren av fiskekort jämte familjemedlemmar under 16 år i dennes sällskap. Fiskekontrakt bör i regel gälla minst fem och högst tio år, fiskekort i högst två år.

En upplåtelse kan i övrigt begränsas i fråga om fiskerättens omfattning och under de villkor som i varje särskilt fall anses påkallade.

Upplåtelse skall ske mot avgift om regeringen inte medger annat. Avgiftens storlek skall bestämmas med hänsyn dels till fiskets beskaffenhet och värde, dels till ändamålet med upplåtelsen samt till önskemålet att staten erhåller en skälig avkastning av fisket.

De förvaltande myndigheterna skall föra förteckning över de vatten som kan upplåtas till sport- och fritidsfiske. Domänverket har ansvaret för att det finns en länsvis uppställd riksförteckning som skall vara lätt tillgänglig för allmänheten.

I rennäringslagen (1971:437) finns de grundläggande bestämmelserna om samernas rätt till fiske. Enligt 25 § RL får medlem i sameby fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lapp-

markerna när renskötsel är tillåten där. Det innebär (25 § jämförd med 3 §), att samebymedlem har rätt att fiska på utmark[1] inom byns betesområde året runt i alla vatten.

- ovan odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län
- nedanför odlingsgränsen i de områden inom lappmarkerna som tillhör staten och renbetesland där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren och hösten
- inom renbetesfjällen i Jämtlands län samt
- inom de områden i Jämtlands län som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll.

Under vinterhalvåret (1.10–30.4) omfattar fiskerätten även vatten inom byns betesområde på utmark inom övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen.

Fiskerätten omfattar såväl avsalufiske som husbehovsfiske och kan utövas oberoende av om samebymedlem medför renar vid fisketillfället.

Motsvarande fiskerätt tillkommer också medlem som tillfälligt uppehåller sig inom annan samebys betesområde när renarnas skötsel kräver detta. I detta fall får vederbörande fiska endast för sitt uppehälle.

Upplåtelse av fiske i statens vatten ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen prövas av lantbruksnämnden och skall vara avgiftsbelagd. Rätt till fiske får upplåtas, endast om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Dessutom krävs, att upplåtelsen skall vara förenlig med god fiskevård och kan ske utan besvärande intrång i samernas rätt till fiske enligt 25 § RL. Upplåtelse av hela fisket i ett visst vatten får ske, endast om samebyn medger det.

2 Statens innehav och upplåtelse av fiskevatten

Statens enskilda fiske förvaltas av följande myndigheter:

Domänverket
Fortifikationsförvaltningen
Kriminalvårdsstyrelsen
Lantbruksnämnderna
Sjöfartsverket
Socialstyrelsen
Statens naturvårdsverk och länsstyrelserna
Statens vattenfallsverk
Universiteten (jfr avsnitt 2.10)

Lantbruksnämnderna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt domänverket ansvarar för de största och från fiskesynpunkt mest betydelsefulla vattenområdena.

I sammanhanget bör tilläggas, att kungörelsen (1951:395) om förvaltningen av kronans fisken ej är tillämplig på skogsvårdsstyrelsernas fiskevatten.

[1] En följd av att rätten avser endast "utmark" är att rätten ej gäller på nybyggenas inägor.

2.1 *Domänverket*

Domänverket förvaltar med ensamrätt fiske i ca 8 300 sjöar och tjärnar. I drygt 1/4 av dessa avser ensamrätten del av sjö, i övriga hela vattnet. Ensamrätten omfattar totalt ca 190 000 ha, varav omkring hälften (drygt 100 000 ha i sammanlagt ca 5 300 sjöar och tjärnar) är upplåtet för allmänhetens fritidsfiske i form av kortfiske. Vidare förvaltar verket med ensamrätt fiske i drygt 150 strömvatten med en sammanlagd längd av ca 4 200 km, varav ett 30-tal med en total längd av omkring 3 500 km är upplåtna för allmänhetens fritidsfiske (kortfiske). Härtill kommer ensamrätt i nära 20 000 ha kustvatten, varav ca 12 000 ha på motsvarande sätt är tillgängliga för fritidsfiske.

Betydande arealer upplåts vidare genom a) utarrendering (långtidsupplåtelser) dels till bl. a. föreningar, klubbar och enskilda för fiske av skilda slag, dels för yrkesfiske, samt genom b) korttidsupplåtelser (fiskekort) till allmänheten för husbehovsfiske. Ej sällan upplåts fiske av nu nämnda slag jämsides med korttidsupplåtelser för allmänhetens fritidsfiske.

Vatteninnehavet är framför allt koncentrerat till de bägge nordligaste länen. Dessutom finns en betydande del i bl. a. Kopparbergs och Örebro län.

Härutöver förvaltar domänverket andelar i samfällt fiske i ca 1 000 insjövatten, vilka har en sammanlagd yta av ca 120 000 ha. I ca 300 av dessa vatten har verket majoritet med mer än 50 % delaktighet. Omfattningen av upplåtelser för allmänhetens fritidsfiske i de samfällda fiskevattnen är ej närmare känd men torde vara förhållandevis mindre än i de vatten som verket förvaltar med ensamrätt.

2.2 *Fortifikationsförvaltningen*

Försvarets vatteninnehav är störst vid kusterna, där fiske förvaltas med ensamrätt på drygt 9 000 ha, framför allt i Stockholms län. Härtill kommer ensamrätt till fiske i ca 120 insjövatten, i 1/4 av dessa del av sjö, i övriga hela vattnet. Ensamrätten omfattar totalt inemot 4 000 ha. Strömvatteninnehavet är relativt ringa, totalt ca 35 km med ensamrätt på ena eller båda stränderna.

Merparten av fisket är upplåtet på ett eller annat sätt, dock ej direkt för allmänhetens fritidsfiske i form av kortfiske.

Härtill kommer del i samfällt fiske på drygt 5 000 ha, merparten i insjövatten, varav endast mindre delar är upplåtna i någon form.

2.3 *Kriminalvårdsstyrelsen*

Kriminalvårdsstyrelsen förvaltar egna vatten med en sammanlagd areal av endast ca 50 ha i ett par sjöar. Vidare har man del i samfällt fiske inom ett område; andelen och arealen är ej känd.

Vattnen är ej upplåtna. Beträffande de båda vatten där styrelsen har ensamrätt till fisket anses upplåtelse till allmänheten olämplig med hänsyn till den verksamhet myndigheten bedriver där (bevaknings- och terapisynpunkter).

2.4 *Lantbruksnämnderna*

Ifrågavarande vatten är belägna på sådan kronomark som står under statens omedelbara disposition ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Förvaltningen av fisket i dessa områdens kronovatten ankommer på lantbruksnämnderna i Norrbottens, Västerbottens resp. Jämtlands län.

Lantbruksnämndernas fiskeförvaltning omfattar mycket betydande vattenarealer, totalt omkring 540 000 ha, dvs. merparten av statens fiskevatten. Större delen eller omkring 410 000 ha faller på Norrbottens län, ca 50 000 ha på Västerbottens län och ca 80 000 ha på Jämtlands län. Merparten avser fiskerätt i hela sjöar. Ca 70 % (omkring 380 000 ha) upplåts via fiskekort direkt till allmänheten för fritidsfiske.

Härtill kommer en betydande utarrendering för yrkesfiske (framför allt Norrbottens län med 40 000 à 45 000 ha) resp. husbehovsfiske (Norrbottens och Västerbottens län ca 90 000 ha) till personer som inte är samer. I vissa fall upplåts sådant fiske jämsides med korttidsupplåtelser för allmänhetens fritidsfiske.

Lantbruksnämnderna förvaltar vidare fiske med ensamrätt i 14 000 à 15 000 km strömvatten, varav endast mindre delar avser fiskerätt på enbart den ena sidan av vattendragen. I runt tal 3/4 (ca 11 000 km) är via fiskekortsförsäljning upplåtna för allmänhetens fritidsfiske. Andra former av upplåtelser är mindre vanliga.

Härtill kommer del i samfällt fiske i ett mindre antal vatten, framför allt i Västerbottens län där i samtliga fall fisket upplåts för allmänhetens fritidsfiske.

2.5 *Sjöfartsverket*

Omfattningen av de vattenområden, som tillhör fastigheter under sjöfartsverkets förvaltning är ej känd. Förvaltningen av fisket på vissa vatten vid södra ostkusten har dock överlämnats till domänverket. Vidare har några vattenområden på västkusten fr. o. m. år 1975 avgiftsfritt upplåtits för musselodling.

I övrigt uppges inga vatten under sjöfartsverkets förvaltning f. n. vara upplåtna för fiske; huruvida ytterligare områden är lämpade härför uppges vara outrett.

2.6 *Skogsstyrelsen*

Skogsstyrelsen har inga egna vatten. Styrelsen har upplyst att de regionala skogsvårdsstyrelserna, vilka ej är statliga, endast har mindre vattenområden. Totalt disponeras med ensamrätt ca 30 ha fiskevatten i sjöar och tjärnar resp. ca 100 ha i kustvatten och några få km strömvatten. De samfällda vattenområden, i vilka skogsvårdsstyrelserna har del, uppskattas till totalt ca 2 500 ha. Fisket i dessa vatten förvaltas oftast av fiskevårdsföreningar eller fiskevårdsområden.

Som framgår av avsnitt 3.8 förvaltar skogsvårdsstyrelserna en mindre del av de fastigheter vilka ingår i naturreservat. Beträffande upplåtelse av fiske inom reservatvatten hänvisas till nämnda avsnitt.

2.7 *Socialstyrelsen*

Socialstyrelsens vatteninnehav är ofullständigt känt. Av lämnade uppgifter synes framgå, att ca 20 ha vatten disponeras med ensamrätt i del av sjöar eller tjärnar. Vidare uppger man sig ha del i samfällt fiske i sjövatten om totalt nära 500 ha. Styrelsen förfogar med ensamrätt över endast mindre delar rinnande vatten (någon eller några få km).

I ett fall (samfällt fiske) utarrenderas vatten, i detta fall till yrkesfiske. I övrigt används ifrågavarande mindre vattenområden för resp. underförvaltnings (vårdhem, ungdomsvårdsskolor, yrkesskolor m. fl.) eget behov. Man uppger genomgående, att det fritidsfiske som bedrivs på disponerade vattenområden är av mycket stor betydelse som fritidsaktivitet eller – i förekommande fall – som vårdmoment.

2.8 *Statens naturvårdsverk*

Naturvårdsverket har det centrala ansvaret för förvaltningen av naturvårdsobjekten – bl. a. nationalparker och naturreservat – medan länsstyrelsen är ansvarig för naturvårdsförvaltningen inom länet. Naturvårdsverkets uppgifter i detta avseende åvilade tidigare (före 1976-07-01) domänverket.

Beträffande förutsättningarna för upplåtelse av fiske inom nationalparker och naturreservat hänvisas till avsnitt 3.8.

Omfattningen av vatteninnehavet inom nationalparkerna och naturreservaten är ej närmare känd.

Inom *nationalparkerna* upplåts fiske till allmänheten endast i ett fall, nämligen Padjelanta, där en begränsad försäljning av fiskekort sker avseende rätt till fiske i vatten belägna inom 1 km avstånd från vandringsled. Överenskommelse därom har träffats med samerna. Domänverket omhänderhar utställandet av fiskekorten (jfr avsnitt 3.8).

I samarbete med naturvårdsverket har vi undersökt i vilken utsträckning fiske upplåts i vatten belägna inom sådana *naturreservat,* vilka helt eller delvis tillkommit för att tillgodose det rörliga friluftslivets behov. Av det material som inkommit från länsstyrelserna resp. domänverket framgår bl. a., att upplåtelsefrekvensen varierar avsevärt från län till län och att – generellt sett för enskilt vatten – avsaknad av fiskeupplåtelse är minst lika vanlig som motsatsen. I de fall då fiske upplåts har ofta föreskrivits, att detta skall ske via fiskekortsförsäljning; en annan icke ovanlig upplåtelseform är att fiskesammanslutningar av skilda slag – klubbar, fiskevårdsföreningar m. fl. – och i något fall yrkesfiskare arrenderar rätten till fiske. Endast undantagsvis upplåts fiske gratis till allmänheten.

Den för fiske upplåtna vattenarealen är ej känd; den torde dock ha förhållandevis ringa omfattning.

2.9 *Statens vattenfallsverk*

Statens vattenfallsverk (Vattenfall) förfogar över fiskerätt i ett betydande antal strömvatten, med ensamrätt i hela vattendragsbredden i sammanlagt drygt 700 km å- och älvsträcka, resp. med ensamrätt i halva vattendrags-

bredden i totalt ca 2 200 km åar och älvar. Vattenfall har vidare del i samfällt fiske dels i ca 600 km strömvatten, dels i mindre arealer sjöar och kustvatten. Förvaltningen av fisket uppges ha nästan helt överlåtits på domänverket. (Ifrågavarande vatten ingår i redovisningen av domänverkets vatteninnehav, avsnitt 2.1.) Här bör dock tilläggas, att där Vattenfall förvärvat fiskerätt i samband med inköp av fallhöjd uppges rätten till fisket med få undantag ligga kvar hos överlåtaren genom servitut.

Vattenfall förvaltar fiske i egen regi endast i ett fåtal fall, 1) då behov föreligger att för ålagd kompensationsodling fånga avelsfisk samt 2) i nära anslutning till kraftstationer där tappningar begränsar möjligheterna till fritidsfiske. Härtill kommer att Vattenfall på delsträckor i två vatten upplåter fiskerätt, i Motala ström bl. a. till en sportfiskeklubb[1] resp. i Dalälven (s. k. Tyttbo forsfiske) till allmänheten via fiskekortsförsäljning. Vidare ingår Vattenfalls vatten nedströms Älvkarleby kraftstation i Nedre Dalälvens fiskevårdsområde och upplåts för fritidsfiske av området.

2.10 *Övriga*

Enligt vad vi kunnat finna, torde kungörelsen (1951:395) om förvaltningen av kronans fisken vara tillämplig på åtminstone vissa delar av sådant fiske som lyder under *universiteten* (jfr Ds B 1977:10, s. 31 f).

Endast Uppsala universitet äger vatten med ensamrätt till fiske (100 ha). Andel i samfällt vatten innehas av såväl Umeå som Uppsala universitet. Innehavet avser både sjö- och kustvatten. För Umeå universitets del uppgår arealen till 200 ha. Arealuppgift har inte kunnat lämnas från Uppsala universitet. Vattenarealerna uppges dock vara av var för sig ringa omfattning och spridda på ca 500 fastigheter i elva län. Äganderättsförhållandena anges vara mycket varierande.

Övriga universitet uppger sig ej förfoga över egna vatten.

Uppsala universitet anger som allmän policy beträffande förvaltning av fiskevatten, att man i första hand siktar till utarrendering av fisket till sportfiskeföreningar. Även gratis upplåtelse till allmänheten förekommer. Umeå universitet uppger för sin del, att fiske utarrenderas till yrkes- eller binäringsfiskare.

Av stadgandet i 3 § lagen (1970:939) om förvaltning av *kyrklig* jord framgår bl. a., att bestämmelse i lag eller annan författning om fast egendom som tillhör staten inte är tillämplig på kyrklig jord. Oaktat detta har vi ansett det vara värdefullt att i ifrågavarande sammanhang klarlägga omfattningen av den vattenareal som hör till kyrklig jord.

Arealuppgifter har inte kunnat anges av Lunds och Karlstads stift samt, beträffande samfällda vatten, av Härnösands stift. I övrigt uppgår den redovisade vattenarealen till ca 10 500 ha och 100 km egna vatten samt ca 21 000 ha och 350 km samfällda vatten. Merparten av vatteninnehavet utgörs av sjöar och/eller strömvatten, där fiskfaunan domineras av vanliga insjöarter, t. ex. gädda och abborre. Strängnäs, Lunds och Visby stift förfogar dessutom över kustvatten samt Västerås, Härnösands, Luleå och Visby stift över vatten med betydande inslag av naturliga bestånd av laxartad fisk.

Någon enhetlig policy i upplåtelsefrågor tycks inte finnas. Upplåtelse av

[1] Begränsad upplåtelse enligt föreskrift i vattendom.

fiske sker ofta i samband med jordbruksarrende, men lika ofta synes upplåtelse ske till fiskesammanslutningar, allmänhet och yrkesfiskare.

3 Principer för förvaltningen

3.1 *Domänverket*

3.1.1 Upplåtelsepolicy

Med ledning av uppgifter ur domänverkets s. k. naturvårdshandbok bör följande framhållas beträffande domänverkets principer för förvaltningen av fisket i kronovatten.

Till grund för såväl upplåtelser som fiskevård ligger översiktliga dispositionsplaner fastställda på regionnivå på grundval av domänverkets miljövårdsprogram och naturvårdshandbok.

Prisnivån på upplåtelserna bestäms av efterfrågan på ifrågavarande fiskemöjligheter och övrigt utbud i trakten. Man strävar emellertid efter högsta möjliga intäkter med hänsyn till vattnens kvalitet och belägenhet. Rabattering kan förekomma när detta bedöms fördelaktigt för domänverket från goodwillsynpunkt, eljest rimligt eller på annat sätt påtagligt verksnyttigt. Upplåtelse utan avgift får ej ske utan regeringens medgivande.

Upplåtelserna kan göras fleråriga (arrenden) eller tillfälliga (fiskekort).

3.1.1.1 Fleråriga fiskeupplåtelser

Fleråriga upplåtelser kan ske för såväl yrkes- som husbehovs- och sportfiske. I trakter där yrkesmässigt fiske förekommer skall upplåtelser för yrkesfiske ges förtur. Behovet bör bedömas i samråd med fiskenämnden.

I fråga om domänverkets nyttjanderättsinnehavare skall dessa enligt kungörelsen (1971:1152) om publika jordbruksarrenden tillförsäkras rätt till husbehovsfiske i vatten som tillhör upplåtelsefastigheten.

Ortsbefolkningens behov av husbehovsfiske bör i görligaste mån tillgodoses. Är behovet av utpräglad ekonomisk betydelse (kungörelsens "ortsbefolkningens försörjning med fisk"), skall sådana upplåtelser ges förtur närmast efter yrkesfiskeupplåtelser.

Även för sådant husbehovsfiske som mera har karaktären av fritidsfiske bör ensamrättsupplåtelser lämnas, när detta bedöms ekonomiskt fördelaktigt eller eljest verksnyttigt. Sådan upplåtelse får dock ej inkräkta på ett dokumenterat behov av fiskemöjligheter för allmänheten. I åtskilliga fall torde sjöar som ligger i utkanten av kortfiskeområden men som inte nyttjas i någon större utsträckning i stället kunna användas för flerårsupplåtelser. Större vatten och grupper av småvatten bör därvid i första hand utarrenderas till sammanslutningar, delar i oskiftade vatten dock helst till dem som äger övrig fiskerätt. Framför allt tjärnar och mindre sjöar kan utarrenderas till enskilda, varvid upplåtelsen av fiskevårdsskäl bör omfatta ensamrätt till fiske. Rinnande vattendrag med god tillgång på laxartad fisk eller harr bör ej utarrenderas utan ingå i kortfiskeområden. Om utbudet av vatten är större än efterfrågan, om vattendraget är för litet att tåla en större be-

lastning eller om andra speciella skäl föreligger, kan fiskerätten upplåtas till sammanslutning av sportfiskare och i andra hand till enskilda.

Anslutning till fiskevårdsområde bör ske i de fall detta är ekonomiskt motiverat. I fråga om oskiftat vatten, där domänverkets fiskerätt utgörs av andel/-ar i fiske som endast undantagsvis kan lämna någon avkastning, bör anslutning som regel ske, förutsatt att fiskevårdsområdet enligt stadgarna upplåter fiskerätt till utomstående och att intäkterna fördelas efter delaktighet. Om verket med ensamrätt äger en del av en sjö kan anslutning ifrågakomma om avsikten med områdesbildningen är att bedriva en enhetlig fiskevård. Om avsikten däremot är att upplåta fisket till allmänheten och/eller att fiskerättsägarna skall få fiska oberoende av ägogränser, bör fiskerätten utarrenderas till området.

Upplåtelse av kräftfiske bör i regel ske separat och om utarrenderingen är flerårig bör anbud infordras.

3.1.1.2 Tillfälliga fiskeupplåtelser

Tillfälliga fiskeupplåtelser sker genom fiskekortsförsäljning till allmänheten. Fiskekorten gäller som längst ett år och som kortast en dag eller ett dygn. De anställda inom domänverket har möjlighet att köpa fiskekort till rabatterat pris (sport- och husbehovsfiske). Personalkortet omfattar dock inte vatten där mera påkostade fiskevårdsåtgärder vidtagits.

De kortfiskevatten som erbjuds skall vara av så hög godhetsgrad som möjligt. Fångstmöjligheterna bör vara goda och utbudet av fiskemiljö och fiskarter varierande. Områdena bör ej vara för små med tanke på administrationskostnaderna men ej heller för stora beroende på minskade möjligheter till varudeklaration.

I de flesta kortfiskeområdena är ett gott och omväxlande fiske den enda attraktionen. Utöver fiskevårdsåtgärder som fiskutsättningar och i vissa fall rotenonbehandlingar (jfr kap. 7 s. 8) görs ofta enklare åtgärder för att underlätta fisket – skyltning till vattnen, parkeringsplatser, stigar, spänger, vindskydd eller ibland enkla kojor, i vissa fall fiskebryggor.

I områden med hög besöksfrekvens, t. ex. i närheten av tätorter, är serviceutbudet vanligen bredare för att underlätta fiskandet och vistelsen där i övrigt, förutsatt att åtgärderna är ekonomiskt försvarbara. Detta kan innebära anläggande av rastplatser, tältplatser, uppställningsplatser för husvagnar, strövstigar, badplatser, toaletter och övernattningsstugor med tillhörande faciliteter som kiosk o. d. samt på fiskesidan kontinuerliga utsättningar av fångstbar fisk.

Kartor samt annat lämpligt informationsmaterial bör finnas för varje område. Uppgifter om samtliga kortfiskevatten, som redan tidigare infördes i årsboken FISKE[1] (Fritidsfiskarnas årsbok), ingår numera också i en för allmänheten tillgänglig, årlig förteckning över domänverkets fritidsutbud.

Alla betydande nyinvesteringar bör föregås av en noggrann intäktsanalys. Avgörande för domänverkets syn på både befintliga och planerade kortfiskeområden är kravet på skälig avkastning på investerade medel. Verksamheten bör koncentreras till de från ekonomisk synpunkt goda och till volymen mera omfattande områdena, medan de obetydliga och därigenom

[1] Fr. o. m. år 1977 Svensk Fiskevattenkalender

från administrativ synpunkt kostnadskrävande områdena gallras bort och ges annan status. Ett maximalutnyttjande av möjlig prisnivå bör, jämte hårdare gallring och planering, kunna ge en förbättrad ekonomisk lönsamhet för kortfiskeverksamheten.

3.1.2 Fiskevård

I domänverkets naturvårdshandbok (jfr avsnitt 3.1.1) framhölls bl. a. följande.

Domänverkets fiskevatten bör utnyttjas och vårdas på ett ur fiskevårdssynpunkt lämpligt sätt. Kostnadskrävande åtgärder bör alltid vägas mot ekonomisk nytta och i allmänhet endast företas i vatten som verket driver i egen regi, i första hand kortfiskeområdena. I utarrenderade vatten bör fiskevården, om ej särskilt avtalats, åvila arrendatorn. Står stora ekonomiska fördelar att vinna, exempelvis i form av höjt arrendepris, bör verket dock även där kunna företaga fiskevårdsåtgärder.

Revirförvaltningen är ansvarig för att uppfödningsdammar, fiskspärrar vid rotenonvatten och andra anordningar för fiskets vård hålls i funktionsdugligt skick.

Vid planering av fiskevårdsåtgärder bör regionens fiskerikonsulents råd och anvisningar inhämtas och upprättade inventeringar och åtgärdsförslag tjäna till ledning. Samråd förordas i vissa fall även med utomstående expertis, se Kung om förvaltning av kronans fisken 2 §.

Av kostnaderna för fiskevård, år 1977 2,0 milj. kr, belöpte sig 1,4 milj. kr på fiskutsättningar och 0,6 milj. kr på biotopförbättringar, rotenonbehandlingar, extern bevakning, uppföljning m. m.

Fiskutsättningarna berör endast ett litet antal, huvudsakligen små vatten i förhållande till vatteninnehavet. Praktiskt taget enbart laxartad fisk – öring, regnbåge, bäckröding, röding – och harr sätts ut och åtgärderna är koncentrerade till välbesökta kortfiskeområden. Verket har en egen, mindre fiskodling i Kloten samt del i Porjus fiskodling i Norrbotten, men huvudparten av fisken köps från externa odlingar. Övergång sker i allt större utsträckning till utsättning av större material, tvåsomrig och tvåårig fisk samt – framför allt i Mellan- och Sydsverige – fångstbar fisk.

Bland biotopförbättringar bör i första hand nämnas restaurering av vattendrag som varit flottleder samt i stigande omfattning kalkning av försurade sjöar. Åtgärderna utförs vanligen i samarbete med AMS.

Rotenonbehandlingsverksamheten, som tidigare hade stor omfattning och vilken t. o. m. år 1974 kommit att omsluta sammanlagt ca 8 600 ha (1/4 av hela verksamheten i landet), är numera ganska obetydlig.

Fisketillsynen utförs i huvudsak av verkets fältpersonal, men i några kortfiskeområden förekommer även extern bevakning, permanent eller mera tillfälligt.

Huvudansvariga för fiskevården är revirförvaltarna, som till hjälp har tre fiskerikonsulenter med regional ansvarsfördelning.

Verkets fiskevårdsåtgärder är i huvudsak begränsade till de områden, som verket driver i egen regi. I utarrenderade vatten åvilar fiskevården arrendatorn, om inte annat särskilt avtalas.

3.1.3 Ekonomi

För 1977 redovisades en intäkt av fiske med 3,6 milj. kr efter avdrag för moms. Kostnaderna för fiskevård m. m. uppgick samma år till 2,0 milj. kr och administrationskostnaderna till ca 1,5 milj. kr. Härav beräknas merparten, ca 1,3 milj. kr, hänföra sig till personalkostnader på reviren, medan omkring 0,2 milj. kr utgör beräknad personalkostnad för fisket på domänverkets huvudkontor. Vinsten år 1977 skulle alltså uppgå till ca 100 000 kr. År 1976 utgjorde vinsten ca 200 000 kr; året dessförinnan uppkom inget överskott.

Den största inkomstposten härrör från fiskekortsförsäljningen, som år 1977 uppgick till ca 3 milj. kr. Arrendeinkomsterna uppgick samtidigt till ca 0,6 milj. kr. Den helt dominerande delen härav utgörs av sport- och husbehovsfiskeupplåtelser. Yrkesfiskearrendena svarar för endast något 10 000-tal kr.

3.2 *Fortifikationsförvaltningen*

3.2.1 Upplåtelsepolicy

Försvarets fiskevatten är i huvudsak utarrenderade och då vanligen till yrkesfiskare och till fiskevårdsföreningar bildade av försvarsanställd personal.

Försvarets vatteninnehav är betingat av militära ändamål, dvs. för myndighetens verksamhet. Sekretesskäl kan i vissa fall hindra att allmänheten får tillgång till vattnen. I samband med försvarsövningar får vissa vatten inte heller användas. I sådana vatten upplåts fiske endast i den mån de fiskandes säkerhet så medger och då sekretesskäl inte lägger hinder i vägen.

Yrkesfiskarna har företräde vid fiskeupplåtelser. Som yrkesfiskare räknas den person vars inkomster från fisket överstiger 50 % av den totala inkomsten.

När försvaret löser in fastigheter i skärgården händer det att de ursprungliga ägarna får bo kvar, vilket ansetts värdefullt från allmän tillsynssynpunkt. Det har då ansetts naturligt att de fått rätt till husbehovsfiske.

3.2.2 Fiskevård

Fiskevård bedrivs ej av förvaltningen. Fiskeföreningarna är i vissa fall ålagda att vidta erforderliga fiskevårdande åtgärder.

3.2.3 Ekonomi

Arrendeinkomsterna uppgår till ca 25 000 kr per år. Administrationskostnaderna kan ej närmare anges, eftersom den personal som handhar utarrendering o. d. till övervägande del har andra arbetsuppgifter.

3.3 *Kriminalvårdsstyrelsen*

Beträffande principer för förvaltningen av fiskevatten hänvisas till avsnitt 2.3.

3.4 *Lantbruksnämnderna*

3.4.1 Upplåtelsepolicy

Förvaltningen sker i enlighet med bestämmelserna i rennäringskungörelsen (1971:438), vilket bl. a. innebär att fiskerätt får upplåtas om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Dessutom krävs att upplåtelsen är förenlig med god fiskevård och kan ske utan besvärande intrång i samernas rätt till fiske.

Viss del av upplåtelseintäkterna – f. n. 25 % – tillförs den sameby inom vilkens område upplåtelsen sker. Upplåtelseärendena avgörs i lantbruksnämndens rennäringsdelegation efter hörande av berörd sameby. Beslutsrätten är i stor utsträckning delegerad till tjänstemannanivå.

Upplåtelserna sker i allmänhet genom försäljning av allmänna fiskekort samt genom beviljning av s. k. särtillstånd och ensamrättsarrenden. Dessutom försäljs fiskekort av lokala fiskevårdssammanslutningar och i några fall av s. k. fiskeläger.

3.4.1.1 Norrbottens län

Den vanligaste upplåtelseformen är allmänna fiskekort. Som regel utgör varje sameby ett fiskekortsområde. För varje sameby utarbetas årligen kartbilagor till fiskekort av vilka framgår de vattenområden inom samebyn där fritidsfiske *inte* är tillåtet. Totalt finns 15 samebyar, var och en utgörande ett kortfiskeområde.

Förutom allmänna fiskekort beviljas särtillstånd i viss begränsad omfattning i 4 à 5 områden. Särtillstånden kan avse enbart fritidsfiske eller husbehovsfiske/rekreativt nätfiske resp. avsalufiske.

För tre samebyar säljs ej allmänna fiskekort. I stället förvaltas vattnen av Kiruna jakt & fiskevårdsförening, som i sin tur säljer fiskekort. Därutöver finns ytterligare ett 10-tal föreningar som på liknande sätt arrenderar vatten och säljer fiskekort.

3.4.1.2 Västerbottens län

Lantbruksnämnden utger årligen en förteckning över de vatten som upplåts för kortfiske. Flera fiskekort förekommer, dels det s. k. allmänna fiskekortet som omfattar de flesta upplåtna vattnen, dels särskilda kort som endast gäller för fiske inom mindre områden. Dessutom finns årskort. För årskortet har vattnen indelats i tre områden. Kort kan lösas för valfritt antal sådana områden.

Det allmänna fiskekortet är personligt men gäller även för barn under 15 år. För en viss tilläggsavgift kan familjemedlem ingå även på ett årskort.

Utarrendering av vatten förekommer i liten omfattning. De fördelar sig

på olika arrendatorer enligt följande (år 1976):

11 st enskilda personer (en eller flera)
9 st fiskevårdsföreningar
6 st kommuner
1 st sportfiskeklubb
1 st turiststation
1 st skogsbolag
1 st sockenallmänning

Summa 30 st

Fiskevårdsföreningarnas arrenden gäller mindre vattenområden i sjö eller ström som i övrigt disponeras av föreningar och upplåts för sportfiske.

Kommunernas arrenden avser arrenden av statens och enskildas delar av ett vattensystem för samordning och upplåtelse till allmänheten av hela området.

Skogsbolagets resp. sockenallmänningens arrende är snarare ett samgående för gemensam upplåtelse än ett arrende i egentlig mening.

Enskilda personers och sammanslutningars arrenden gäller små områden. De är delvis av gammalt datum och nya utarrenderingar görs inte.

Vidare lämnas årsvisa tillstånd (eventuellt flerårs) för ortsbors husbehovsfiske med nät. Dylika nätfiskekort avser ej ensamrätt till fiske.

3.4.1.3 Jämtlands län

Lantbruksnämndens fiskekort gäller till inemot 300 vatten, upplåtna för allmänt sportfiske enligt en särskild förteckning.

Ytterligare ett 80-tal vatten är disponibla under endast viss del av året. För dessa vatten utfärdas s. k. särtillstånd.

Renägarna har för eget behov tagit undan inemot 300 fiskevatten. Till dessa s. k. undantagsvatten lämnas särtillstånd, endast när en samebymedlem önskar åtföljas av en icke same på fiske. Fiske av detta slag har begränsad omfattning.

Fiskekort försäljs till allmänheten också av ett 10-tal fiskevårdsföreningar. Den fiskerätt, som dessa föreningar förfogar över, bygger i stor utsträckning (ibland helt) på arrende av statliga vatten.

Nämnden arbetar numera efter den linjen att på sikt överföra dessa vatten till det allmänna fiskekortet.

Enskilda har tidigare haft möjlighet att arrendera fiskevatten under fem år i taget. F. n. finns 250 sådana kontrakt som ger ca 700 personer möjlighet till sportfiske i mera exklusiv form. Beroende på den policy som lantbruksnämnden numera har i frågor rörande fiskeupplåtelser, ingås nya sådana arrenden endast undantagsvis. Nämndens strävan är således i första hand, att bereda den kortköpande allmänheten möjligheter till fiske genom att i görlig mån ställa nya vatten till förfogande. Lyckas inte detta undersöker man hos samerna möjligheterna att utfärda särtillstånd för sportfiske. Först i tredje hand kommer arrendeförfarandet in i bilden.

3.4.2 Fiskevård

3.4.2.1 Norrbottens län

Genom anslag från samefonden utfördes år 1977 fiskevårdande åtgärder m. m. för en total kostnad av ca 220 000 kr. Omkring halva kostnaden hänförde sig till fiskebevakning resp. 1/3 (ca 70 000 kr) till utsättningar av fisk. Bland övriga fiskevårdande åtgärder märktes främst provfisken och s. k. decimeringsfisken (vardera ca 13 000 kr).

Inom ramen för ett AMS-finansierat, särskilt yrkesfiskeprogram genomfördes åren 1971–1974 omfattande fiskevårdsåtgärder – decimeringsfisken, fiskutplanteringar, fiskebevakning m. m. – till en kostnad av i runt tal 2 milj. kr.

3.4.2.2 Västerbottens län

Fiskevårdande insatser har gjorts framför allt i områden som utvalts så att de är välbelägna från turistisk synpunkt samt att sportfiske och andra aktiviteter inom området inte medför besvärande intrång för renskötseln och samernas fiske.

Insättning av fisk görs huvudsakligen i de mest frekventerade fiskevattnen. I dessa har åtgärder bedömts vara särskilt angelägna.

Som utsättningsmaterial används nästan uteslutande öring, numera enbart av större slag, s. k. sättfisk.

Åtgärder har endast vidtagits i ett fåtal vatten där enbart samer fiskar. Önskemål om åtgärder framförs också sällan från samebyarna.

De vatten som upplåts för ortsbors husbehovsfiske med nät blir likaledes sällan föremål för direkta fiskevårdsåtgärder. Den viktigaste åtgärden i sådana vatten bedöms vara att inte ge fler tillstånd till nätfiske än vad som svarar mot sjöns avkastningsförmåga. Kunskapen om sjöarnas produktion är dock otillräcklig. Lämplig beskattning kan därför inte alltid uppnås.

I lappväsendet-lantbruksnämndens regi (i huvudsak) har med hjälp av AMS-medel utförts serviceanläggningar i form av vandringsleder, kastplatser, broar, vindskydd, parkeringsplatser och uppskyltning inom en del fiskeområden. De totala kostnaderna har uppgått till ca 1 milj. kr.

För fiskevårdande insatser erhölls för budgetåret 1977/78 bidrag ur samefonden med totalt ca 190 000 kr. Av dessa användes 60 000 kr till fiskutsättningar (merparten) och biotopvård, drygt 40 000 kr till information (kartor, fiskekort, skyltar m. m.), ungefär lika mycket till provfisken och annan undersökningsverksamhet, knappt 20 000 kr för underhåll av vandringsleder, båtar, rastplatser m. fl. anläggningar samt 25 000 kr för bevakning och fisketillsyn.

Med anslag från Norrlandsfonden utfördes åren 1963–1967 en omfattande inventering av statens vatten ovan odlingsgränsen. Härigenom finns ett stort material för bedömning av lämpliga åtgärder av skilda slag.

3.4.2.3 Jämtlands län

Före rennäringslagens ikraftträdande 1971 saknades medel för fiskevård på renbetesfjällen. Därefter har medel erhållits från samefonden, i huvudsak för utsättning av fisk, för provfisken och fisketillsyn.

För budgetåret 1977/78 erhölls totalt 115 000 kr för fiskevård m. m. 37 000 kr användes för fiskutsättningar, 43 000 kr för provfisken resp. 35 000 kr för fisketillsyn.

I några fall har flerårig fisk kommit till användning vid utsättningar. Normalt har den utsatta fisken dock utgjorts av ensomriga ungar med härstamning från jämtländska fjällsjöar. På vissa håll har dessutom det kravet ställts, att utsättningsmaterialet skall härstamma från den sjö eller det vattensystem vari utsättningen skall ske. Det kravet avser lantbruksnämnden skärpa i framtiden, i överensstämmelse med behovet att skydda värdefulla och storväxta fiskbestånd i fjällsjöarna.

Försök med utsättning av vissa slag av näringsdjur – s. k. pungräkor (Mysis relicta) – har påbörjats i ett par sjöar på renbetesfjällen.

3.4.3 Ekonomi

3.4.3.1 Norrbottens län

Under år 1977 uppgick inkomsterna från fiske till ca 650 000 kr.[1] Merparten, ca 320 000 kr (brutto ca 520 000 kr), härrörde från försäljning av s. k. allmänna fiskekort (inkl. årskort) för fritidsfiske (jfr avsnitt 3.4.1.1) Från fiskevårdsföreningarnas försäljning av fiskekort tillfördes drygt 210 000 kr, medan s. k. särtillstånd inbringade drygt 115 000 kr.

Utgifterna för fiskevård m. m. har redovisats i avsnitt 3.4.2.1. För år 1977 uppgick de till ca 220 000 kr.

3.4.3.2 Västerbottens län

1977 års inkomster från fiske uppgick till ca 420 000 kr.[1] Merparten, 345 000 kr, kom från försäljning av fiskekort för sportfiske. Årstillstånd för ortsbors husbehovsfiske med nät inbringade 66 000 kr, resp. sportfiskearrenden 9 000 kr (jfr avsnitt 3.4.1.2).

De samtidiga utgifterna för fiskevård m. m. har redovisats i avsnitt 3.4.2.2. För budgetåret 1977/78 uppgick de till ca 190 000 kr.

3.4.3.3 Jämtlands län

Inkomsterna från 1977 års fiskeupplåtelser uppgick till ca 445 000 kr,[2] varav 215 000 kr utgjorde fiskekortsintäkter. Från fiskevårdsföreningarnas kortförsäljning tillfördes drygt 85 000 kr, medan arrenden och särskilda tillstånd inbringade ca 145 000 kr (jfr avsnitt 3.4.1.3).

I avsnitt 3.4.2.3 har utgifterna för fiskevård m. m. redovisats. För budgetåret 1977/78 uppgick de till ca 115 000 kr.

[1] Efter avdrag för moms, provision till kortförsäljare samt vissa kostnader för tryck av fiskekort m. m.

[2] Efter avdrag för moms och provision till kortförsäljare.

3.5 *Sjöfartsverket*

Beträffande principer för förvaltningen av fiskevatten hänvisas till avsnitt 2.5.

3.6 *Skogsstyrelsen*

Beträffande skogsvårdsstyrelsernas principer för förvaltning av fiskevatten hänvisas till avsnitt 2.6.

3.7 *Socialstyrelsen*

Beträffande principer för förvaltningen av fiskevatten hänvisas till avsnitt 2.7.

3.8 *Statens naturvårdsverk*

3.8.1 Upplåtelsepolicy

3.8.1.1 Förutsättningar

Enligt naturvårdsförordningen (1976:484) meddelar naturvårdsverket, efter samråd med länsstyrelsen, föreskrifter rörande *nationalparkernas* förvaltning m. m. Verket får, i den mån det är förenligt med det syfte för vilket nationalpark har avsatts, upplåta rätt till jakt eller fiske eller annan särskild rätt inom nationalparken samt medge undantag från föreskrift för nationalpark (7 § naturvårdsförordningen). För sådan upplåtelse eller sådant medgivande får skälig avgift tas ut.

Naturvårdsverket utser efter samråd med länsstyrelsen naturvårdsförvaltare för nationalpark. Förvaltningsfrågan är ännu ej avgjord. Skötseln handhas t. v. av domänverket.

Naturreservaten kan i princip sägas ha tillkommit antingen för att tillgodose den vetenskapliga naturvårdens bevarandeintressen eller för att säkerställa områden av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv (s. k. sociala naturreservat). Ofta är bevarande- och friluftsintressena blandade.

Ca 125 reservat (ca 325 fastigheter) är inköpta för naturvårdsändamål. För ytterligare drygt 200 inköpta fastigheter är reservatsbildningen ännu ej klar.[1] Avtal har träffats med domänverket om förvaltning av ca 90 % av fastigheterna. Övriga förvaltas av skogsvårdsstyrelserna. De flesta naturreservaten har dock ej förvärvats av staten utan tillhör fortfarande annan ägare. I vissa fall har intrångsersättning utgått (s. k. intrångsreservat).

Efter samråd med naturvårdsverket meddelar länsstyrelsen föreskrifter rörande naturvårdsförvaltningen av naturreservat genom att fastställa skötselplan.

Beträffande förvaltningen av de av staten inköpta naturreservaten gäller att eventuellt netto av upplåtelser skall återgå till riksstatsanslaget.

[1] September 1977.

3.8.1.2 Anvisningar

I naturvårdsverkets handbok Naturvårdsobjekt – vård och förvaltning (SNV PM 430 1973) anges som riktlinjer för förvaltning, disposition och skötsel av naturvårdsobjekt [1] bl. a. följande, vad gäller fiskevård och fiske.

Inom naturvårdsobjekten är det ofta möjligt och lämpligt att tillåta fiske. Möjlighet till sportfiske bidrar för många starkt till att öka värdet av vistelsen inom området. Beroende på objektets art, omfattning, administration m. m. kan detta utgöra särskilt korfiskeområde eller ingå som en del i ett större sådant.

Möjligheten att anordna fritidsfiske måste bedömas från fall till fall och bl. a. göras beroende av andra fiskerättsinnehavare och områdets syftemål. Fiskevårdande åtgärder, såsom vegetationsbekämpning, rotenonbehandling och inplantering av nya fiskarter, om vilka beslut ej fattats vid avsättande av naturreservatet, bör alltid föregås av samråd mellan förvaltare, skötselråd, länsfiskeritjänsteman och länsstyrelse. Där fiskevårdsåtgärder kan bli aktuella bör dessa alltid behandlas i samband med upprättande av skötselplan. – – –

Yrkesfiske och husbehovsfiske kan i regel accepteras utan inskränkningar. Bedömningsgrunderna bör dock vara desamma som för fritidsfisket.

Beträffande fiskerättsupplåtelser anges vidare följande principiella riktlinjer:

a. Syftet med ett naturvårdsobjekts avsättande är avgörande för om och i vilken form fiskerättsupplåtelse skall ske. Andra bedömningsgrunder kan vara fiskerättsliga förhållanden eller störningar på övrig fauna i samband med fiske. Regelmässigt skall upplåtelse ske där särskilda hinder ej föreligger.

b. I det fall fiskerättsupplåtelse kan tillåtas skall den utformas med hänsynstagande till naturvårdens intressen. Detta bör t. ex. beaktas vid reglering av fiskets omfattning, fisketid, fiskeform m. m.

c. Vid upplåtelse skall beaktas vad som sägs i K K om förvaltning av kronans fiske (395/51) och i lag om fiskearrenden (SFS 390/61).

d. Yrkesfiske skall – om detta slags upplåtelse i övrigt anses lämplig – upplåtas till sådan närboende yrkesfiskare som bedöms vara i behov därav. Vid utseende av arrendator bör samråd ske med lantbruksnämnden. Bland dem som därvid bedömts böra komma ifråga för upplåtelse skall den äga företräde som har naturvårdsåtagande i området eller förklarar sig vid behov villig åtaga sig sådana uppgifter. Se även punkterna e. och i.

e. Husbehovsfiske utan ensamrätt skall erbjudas jordbruksarrendator och/eller tillsynsman om detta slags upplåtelse i övrigt bedöms kunna ske. Detta skall beaktas vid eventuell upplåtelse av yrkesfisket till särskild fiskearrendator (punkt d. ovan).

f. Arrende av yrkes- och husbehovsfiske skall i princip vara personligt.

g. Kortfiske må upplåtas där så är lämpligt ur naturvårdssynpunkt och fiskerättsliga förhållanden m. m. så tillåter.

h. Fiskevårdande åtgärder såsom t. ex. rotenonbehandling, gödsling av vatten, inplantering av fisk m. m. skall, om åtgärden i övrigt är tillåtlig, utföras av förvaltaren eller efter anvisningar av förvaltaren.

i. Med upplåtelse för yrkesfiske följer besittningsskydd. För att göra det möjligt att tillgodose naturvårdens intressen under löpande arrendeperiod skall avtal träffas så att ändring eller uppsägning av upplåtelsen kan genomföras. Kontrakt skall tecknas under förutsättning av arrendenämndens godkännande.

Beträffande samordning mellan olika organ vad gäller förvaltning, disposition m. m., anges bl. a. följande:

Inom ett större naturvårdsobjekt eller inom en region med ett flertal naturvårdsobjekt

[1] Bl. a. nationalpark och naturreservat.

och friluftsområden med skilda ägare och förvaltare, torde det ur ändamålsenlig planerings- och utnyttjandesynpunkt ofta vara nödvändigt att samordning sker mellan i området ingående enheter. Samordning kan avse skyddsområden för fågelliv, kortfiskeupplåtelser, anordningar för friluftsliv, information m. m.

För att underlätta allmänhetens utnyttjande bör, till exempel, kortfiskeupplåtelse ske genom *en* huvudman. Mellan denne och övriga intressenter bör träffas nyttjanderättsavtal som reglerar bl. a. ekonomisk ersättning, bidrag till ökade renhållningskostnader genom kortfiskeutnyttjande, tillsyn, skötsel av sanitära anordningar o. dyl.

3.8.1.3 Upplåtelser

Upplåtelseverksamheten inom naturvårdsobjekten är ringa (avsnitt 2.8).

Beträffande nationalparkerna förekommer fritidsfiskeupplåtelser endast i ett fall (Padjelanta). Naturvårdsverkets policy har uppgetts vara att inte upplåta jakt eller fiske annat än om det är absolut nödvändigt eller av intresse från naturvårdssynpunkt.

Också inom naturreservaten – även i de som helt eller delvis avsatts för det rörliga friluftslivets behov – upplåts fiske i förhållandevis ringa omfattning.

Enligt vad som uppges från naturvårdsverket torde möjligheterna att upplåta fritidsfiske i naturreservat ofta ha blivit otillräckligt beaktade.

3.8.2 Fiskevård

Inom nationalparkerna torde inte några fiskevårdsåtgärder, i vart fall av betydenhet, ha blivit utförda.

Beträffande naturreservaten regleras bl. a. fiskevården av de föreskrifter som fastlagts i områdets skötselplan. I vilken utsträckning fiskevård bedrivs inom reservaten är inte känt.

3.8.3 Ekonomi

Storleken på intäkterna från fiskeupplåtelser inom naturvårdsobjekten liksom kostnaderna för fiskevård m. m. är inte kända.

3.9 *Statens vattenfallsverk*

Beträffande principer för förvaltningen av fiskevatten hänvisas till avsnitt 2.9.

3.10 *Övriga*

Beträffande de principer som råder för förvaltning av universitetens och kyrkans fiskevatten hänvisas till avsnitt 2.10.

Bilaga 4 Utsättning av lax- och öringungar

1 Utsättning vid Östersjökusten

Fiskeristyrelsen har i en 1977-07-29 upprättad promemoria angående lax och öring i Östersjön sammanställt uppgifter rörande bl. a. produktionen av laxungar, laxfisket, fiskevården vad gäller lax och öring samt ekonomin i olika utsättningsalternativ. Av i första hand denna promemoria framgår bl. a. följande beträffande utsättningar av lax och öring som fiskevårdsåtgärd i nuläget.[1] Härvid avses utsättning av lax resp. öring vid kusten av Östersjön eller i nedre delarna av lämpliga vattendrag mynnande i Östersjön.

- Basen för laxfisket i Östersjön utgörs av de laxungar (smolt) som vandrar ut från de älvar och åar som mynnar på olika ställen längs kusten eller som produceras på konstgjord väg i åtskilliga laxodlingar oftast belägna i anslutning till de vattendrag som skall kompenseras för ingrepp i den naturliga miljön. Av den naturligt producerade smolten återfångas som regel minst 20 %, av den odlade i allmänhet ca 12 %.
- Vid sekelskiftet producerade vattendragen samt Östersjön ca 7–8 miljoner laxsmolt. Merparten kom från Sverige. Sedan dess har nedgången varit kraftig beroende på vattenkraftsutbyggnader och vattenföroreningar.
- Numera anses den totala produktionen uppgå till mellan 4,5 och 5,0 miljoner smolt, varav minst hälften är odlade i fiskodlingar och därefter utsatta i anslutning till påverkade vattensystem. Sverige svarar för huvudparten (ca 72 %) av den totala smoltproduktionen, varav ca 2 miljoner är odlade.
- Den totala laxfångsten i Östersjön har under den senaste tioårsperioden i regel uppgått till omkring 3 000 ton. Härav har i genomsnitt knappt 20 % tillfallit svenskt fiske. Värdet år 1975 uppskattas till ca 10 milj. kr.
- Generellt anses det svenska havsfisket efter lax vara två till tre gånger större än kust- och älvfisket tillsammans.
- Utvecklingen av tekniken för produktion och utsättning av odlad laxsmolt har i första hand skett i Sverige och då närmast vid laxforskningsinstitutet (LFI). Metoden att odla smolt för utsättning har varit betingad av kraftindustrins ålagda skyldighet att kompensera bortfallet av naturliga lek- och uppväxtområden för lax.
- Vid statens fiskeriförsöksstation i Älvkarleby, som lyder under fiskeristyrelsen, har i nära samarbete med styrelsens sötvattenslaboratorium under en lång följd av år gjorts försök med olika former av havsöring. Bl. a. har en rad utsättningsförsök gjorts; vidare bedrivs bl. a. ett omfattande avelsarbete.
- Undersökningarna vid fiskeriförsöksstationen har lett fram till att det numera med utmärkt resultat går att genomföra öringutsättningar längs hela den svenska kusten. Genom att välja lämpliga stammar kan man i inte så liten utsträckning styra återfångsten till önskade områden och samtidigt räkna med en viss garanterad

[1] Samtliga uppgifter avser, där ej annat anges, läget år 1977.

återfångst. I prak.iken sker även sådana utsättningar med ekonomiska bidrag av vattenavgiftsmedel och landstingsmedel (Västernorrlands län, Gävleborgs län och Uppsala län). Även andra bidrag har förekommit i viss utsträckning.

- Inom fiskeriadministrationen i övrigt samt vid Umeå universitets institution för ekologisk zoologi och vid lantbrukshögskolan har vidare ett flertal olika undersökningar bidragit eller väntas bidra till att förbättra resultaten från utsättningar av lax och öring.
- Den internationella lax- och öringforskningen och fiskevården präglas i dag av en ökad strävan att genom avel åstadkomma lax- och öringstammar, som ger hög återfångst och hög medelvikt. Samtidigt strävar man att styra fångsterna så, att dessa kommer det egna landets fiskare till godo. Stora insatser görs också för att med hjälp av uppvärmt vatten, t. ex. kylvatten från kärnkraftverk, förbättra odlingsresultaten. Odlingar i saltvatten har tilldragit sig stort intresse i flera länder och blir allt vanligare. Under senare tid har också stort intresse kommit att ägnas utsättningar av yngel, som i vissa situationer visat sig ge positiva resultat.
- Svenska fiskodlingar kan öka sin smoltproduktion med ca 500 000 smolt per år utan tillbyggnader av odlingarna. Kostnaderna för odling och utsättning av denna mängd smolt uppgår f. n. till ca 2 milj. kr, såväl för lax som öring. Utfallet för några olika utsättningsalternativ har beräknats.
- I det följande anges data för lax med motsvarande värden för öring inom parentes. Bästa alternativet, dvs. kustutsättningar av laxungar (öringungar) av bästa möjliga stammar, ger en återfångst av 850 kg (750) per 1 000 (1 000) utsatta smolt eller 425 ton (375) till ett värde av 8,5 milj. kr (6,75). Andelen svenskfångad lax beräknas till 35 % (90) med ett värde av ca 3 milj. kr (6,1), dvs. netto 1 milj. kr (4,1).
- Vid en utvidgning av den svenska fiskezonen till mittlinjen i Östersjön stiger andelen svenskfångad lax, och värdet ökar till ca 4,5 milj. kr, dvs. netto ca 2,5 milj. kr. Någon motsvarande ökning sker inte för öring, beroende på att svensk-producerad öring så gott som uteslutande fångas i svenskt kustfiske.

2 Utsättning vid västkusten

Utsättningar av lax och öring vid västkusten har också visat sig ge lönsamma resultat. Speciellt i jämförelse med Östersjön tillfaller en stor del av återfångsterna svenska fiskare, av exempelvis odlad Laganlax 90–95 %. Liknande resultat har också erhållits för andra västkuststammar, t. ex. lax från Ätran.

3 Utsättning i Vänern och Vättern

Erfarenheterna från hittills gjorda utsättningar i Vänern och Vättern visar, att det finns möjligheter till goda resultat och den fortsatta utvecklingen blir därmed en i huvudsak ekonomisk fråga. För Vänerns del har målsättningen redan angetts som 100 tons årlig avkastning av lax och öring, dvs. den mängd "vänerlax" som togs ur sjön under 1800-talet före överbyggnaderna av lekvattendragen. F. n. fångas ca 5 ton "vänerlax". Det beräknas, att ca 400 kg – kanske 500 kg – kan återfångas per 1 000 utsatta smolt av för Vänern lämpliga stammar. Målet om 100 tons avkastning förutsätter utsättning av 200 000 à 250 000 smolt till en kostnad av ca 1–1,3 milj. kr (nuvarande kostnadsläge). Motsvarande fångst (100 ton) kan sam-

tidigt uppskattas vara värd omkring 2 milj. kr.

I Vättern har ett helt nytt och mycket givande fiske tillskapats i och med att lax årligen utsätts i denna sjö sedan 1970-talets början. Dessa utsättningar har hittills ökats endast försiktigt för att inte rubba rödingens bas av foderfisk (nors). Mycket goda återfångster av lax erhålls, inemot 1 000 kg per 1 000 utsatta smolt. Preliminärt har beräknats, att sjön årligen kan producera omkring 20 ton lax, kanske 25 ton, utan att andra, ekonomiskt betydelsefulla arter påverkas negativt. Den lägre mängden förutsätter årliga utsättningar av minst 20 000 smolt till en kostnad av ca 100 000 kr (nuvarande kostnadsläge). Motsvarande fångst (20 ton) representerar ett värde av ca 350 000 kr.

Tabeller

Tabell 1 Antal yrkes- och binäringsfiskare
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Kustavsnitt	Fiskarkategori	1970 Antal	1970–1973 Förändring, %	1973 Antal	1973–1976 Förändring, %	1976 Antal
Norrlands-kusten[a]	Yrkesfiskare	507	+ 4	528	–23	408
	Binäringsfiskare	592	± 0	594	– 3	579
Södra ost-kusten[b]	Yrkesfiskare	667	± 0	665	– 5	633
	Binäringsfiskare	379	– 8	347	– 1	344
Väst- och syd[c]-kusten inkl. Gotland	Yrkesfiskare	4 001	–14	3 450	–16	2 889
	Binäringsfiskare	848	+ 8	913	+ 8	987
Saltvattens-fisket totalt	Yrkesfiskare	5 177	–10	4 646	–15	3 935
	Binäringsfiskare	1 819	+ 2	1 857	+ 3	1 911
Sötvatten	Yrkesfiskare	321	– 4	309	– 6	291
	Binäringsfiskare	659	– 3	642	–12	562
Salt- och sötvattens-fisket totalt	Yrkesfiskare	5 498	–10	4 955	–15	4 226
	Binäringsfiskare	2 478	+ 1	2 499	– 1	2 473

[a] Inkl. Östhammars kommun i Uppsala län.
[b] Exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län.
[c] Inkl. Blekinge läns östra kust.

Tabell 2 Yrkesfiskarnas fördelning på endayrke, huvudyrke och biyrke inom strandbundet fiske, kustbundet fiske resp. havsfiske – olika kustavsnitt

Kustavsnitt	Typ av fiske	Endayrke		Huvudyrke		Biyrke		Summa	
		Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Norrlandskusten[a]	Strandbundet fiske	127	16,8	114,5	15,2	513,5	68,0	755	91,7
	Kustbundet fiske	107	33,4	73,5	23,0	139,5	43,6	320	
	Havsfiske	68	70,1	19	19,6	10	10,3	97	8,3
	Summa	302	25,8	207	17,7	663	56,6	1 172	
Södra ostkusten[b]	Strandbundet fiske	208	33,9	136	22,1	270	44,0	614	81,8
	Kustbundet fiske	84	37,3	77	34,2	64	28,4	225	
	Havsfiske	158	84,5	20	10,7	9	4,8	187	18,2
	Summa	450	43,9	233	22,7	343	33,4	1 026	
Gotland, syd[c]- och västkusten exkl. Göteborgs och Bohus län	Strandbundet fiske	221	44,0	84	16,7	197	39,2	502	56,3
	Kustbundet fiske	184	38,3	59	12,3	237	49,4	480	
	Havsfiske	688	90,2	34	4,5	41	5,4	763	43,7
	Summa	1 093	62,6	177	10,1	475	27,2	1 745	
Totalt hela kusten utom Göteborgs och Bohus län	Strandbundet fiske	556	29,7	334,5	17,9	980,5	52,4	1 871	73,4
	Kustbundet fiske	375	36,6	209,5	20,4	440,5	43,0	1 025	
	Havsfiske	914	87,3	73	7,0	60	5,3	1 047	26,6
	Summa	1 845	46,8	617	15,6	1 481	37,6	3 943	
Göteborgs och Bohus län	Strandbundet+ kustbundet fiske	838	61,2	90	6,6	441	32,2	1 369	52,3
	Havsfiske	1 239	99,0	6	0,5	6	0,5	1 251	47,7
	Summa	2 077	79,3	96	3,7	447	17,1	2 620	
Hela kusten	Strandbundet+ kustbundet fiske	1 769	41,5	634	14,9	1 862	43,7	4 265	65,0
	Havsfiske	2 153	93,7	79	3,4	66	2,9	2 298	35,0
	Summa	3 922	59,8	713	10,9	1 928	29,4	6 563	

Källa: Fiskeristyrelsens länsinventering 1975 avseende situationen årsskiftet 1973–1974. (Bearbetning efter sammanställning utförd vid Statens planverk.)

[a] Inkl. Östhammars kommun i Uppsala län.

[b] Exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län.

[c] Inkl. Blekinge läns östra kust.

Tabell 3 Yrkes- och binäringsfiskare procentuellt fördelade efter åldersklasser, år 1976. Kuststräckor och sötvattensfiske
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Kuststräcka[a]	Procentuella antalet fiskare per åldersklass				
	–19	20–34	35–49	50–64	65–
Västkusten					
Yrkesfiskare	4,4	20,6	23,0	35,6	16,5
Binäringsfiskare	0,7	22,5	35,9	38,2	2,7
Sydkusten					
Yrkesfiskare	2,7	24,1	28,2	38,1	7,0
Binäringsfiskare	0,6	21,0	28,1	42,6	7,7
Ostkusten, södra					
Yrkesfiskare	3,5	24,7	26,4	33,8	11,6
Binäringsfiskare	1,8	16,8	23,5	40,8	17,2
Ostkusten, norra					
Yrkesfiskare	1,1	14,7	19,0	41,9	23,2
Binäringsfiskare	–	11,5	30,0	46,3	12,1
Sötvattensfiske					
Yrkesfiskare	0,7	10,0	21,0	44,0	24,4
Binäringsfiskare	0,5	12,8	27,9	45,2	13,5
Totalt					
Yrkesfiskare	3,4	20,8	24,1	36,8	14,8
Binäringsfiskare	0,7	16,7	29,4	42,5	10,7

[a] Områdesavgränsning enligt Fiskestatistisk årsbok. (Västkusten: O och N län. Sydkusten: M, N och K län. Ostkusten, södra: H, I, E, D, AB och C län. Ostkusten, norra: X, Y, AC och BD län).

Tabell 4 Yrkesmässiga saltsjöfiskets avkastning åren 1970–1976, hel färskvikt
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Kustavsnitt		1970		1971		1972		1973		1974		1975		1976	
		Vikt, värde	%	Vikt, värde	%	Vikt, värde	%	Vikt, värde	%	Vikt, värde	%	Vikt, värde	%	Vikt, värde	%
Norrlandskusten[a]	Ton	6433	2,3	7648	3,4	8441	3,9	9851	4,5	8987	4,4	8922	4,4	8558	4,2
	T. kr.	9323	4,4	9969	5,0	13005	6,5	15276	6,2	16190	6,1	20043	7,9	22043	8,1
Södra ostkusten[b]	Ton	10221	3,6	10627	4,7	12416	5,7	15416	7,1	17761	8,7	17153	8,4	15314	7,5
	T. kr.	14953	7,1	15992	8,1	16697	8,3	19703	8,0	25280	9,5	28963	11,4	24653	9,1
Väst- och sydkusten[c]	Ton	267526	94,1	209354	92,0	195254	90,3	193133	88,4	176490	86,8	178801	87,3	179041	88,2
inkl. Gotland	T. kr.	186828	88,5	172503	86,9	171640	85,2	210153	85,7	223584	84,4	204160	80,6	223943	82,7
Saltvattens-	Ton	284180		227629		216111		218400		203238		204876		202913	
fisket totalt	T. kr.	211104		198464		201342		245132		265054		253166		270639	

[a] Inkl. Östhammars kommun i Uppsala län.
[b] Exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län.
[c] Inkl. Blekinge läns östra kust.

Tabell 5 Yrkesmässiga saltsjöfiskets fördelning på strandbundet fiske, kustbundet fiske resp. havsfiske
(Källa: Fiskeristyrelsens länsinventering 1975 avseende situationen årsskiftet 1973–1974. Bearbetat efter sammanställning utförd vid Statens planverk)

Kustavsnitt	Fångstmängd							Fångstvärde						
	Strandbundet fiske		Kustbundet fiske		Havsfiske		Totalt ton	Strandbundet fiske		Kustbundet fiske		Havsfiske		Totalt t.kr.
	Ton	%	Ton	%	Ton	%		T. kr.	%	T. kr.	%	T. kr.	%	
Norrlandskusten[a]	1 869	20,1	2 885	31,1	4 526	48,8	9 280	6 116	40,2	5 185	34,1	3 905	25,7	15 206
Södra ostkusten[b]	2 458	15,2	2 974	18,4	10 732	66,4	16 164	9 193	43,8	3 049	14,5	8 732	41,6	20 974
Väst- och sydkusten[c] inkl. Gotland (exkl. O län)	1 578	2,9	5 122	9,5	47 248	87,6	53 948	5 917	9,2	8 026	12,5	50 096	78,2	64 039
O län[d]	ca 4 000 ton 3,3 %				117 700	96,7	121 700	ca 13 000 ton 8,3 %				144 200	91,7	157 200
Totalt	20 886		10,4		180 206	89,6	201 092	34 226		14,2		206 933	85,8	241 159

[a] Inkl. Östhammars kommun i Uppsala län.
[b] Exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län.
[c] Inkl. Blekinge läns östra kust.
[d] Uppskattning av 1975 års fångster. (Källa: Fiskenämnden i O län)

Tabell 6 Viktigare fiskslag i det yrkesmässiga fisket vid Norrlandskusten (inkl. Östhammars kommun i Uppsala län) år 1976
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Objekt	Mängd		Värde	
	Ton	%	T. kr	%
Strömming	6 329	74,0	7 268	33,0
Rom av siklöja	106	1,2	5 800	26,3
Lax	235	2,7	5 345	24,2
Sik	360	4,2	1 475	6,7
Öring	50	0,6	899	4,1
Siklöja	1 249	14,6	672	3,0
Summa	8 330	97,3	21 459	97,3
Alla arter	8 558	100	22 043	100

Tabell 7 Viktigare fiskemetoder i det yrkesmässiga fisket vid Norrlandskusten (inkl. Östhammars kommun i Uppsala län) år 1976
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Fiskemetod/-inriktning	Fångstmängd (ton)	Fångstvärde (t. kr.)
Fasta redskap – lax, öring, sik	366	4 751
Trålfiske – strömming	4 521	4 508
Trålfiske – siklöja, rom av siklöja	820	3 800 (ca)
Skötfiske – strömming	1 708	2 620
Skötfiske – siklöja, rom av siklöja	500	2 400 (ca)
Summa	7 915	18 079
Andel av totala fångsten (%)	92	82

Tabell 8 Översiktlig bedömning av fångstuttaget med icke-handredskap på enskilt vatten vid Norrlandskusten – fördelning (%) på redskapstyper och fiskarekategorier[a]

		Nät och skötar, %	Övriga icke-handredskap[b], %	Totalt
Mängd	Yrkesfiske[c]	52	48	57
	Icke-yrkesfiske	86	14	43
	Totalt	66	34	100
Värde	Yrkesfiske[c]	28	72	64
	Icke-yrkesfiske	80	20	36
	Totalt	46	54	100

[a] Bedömningen, som omfattar de i det yrkesmässiga fisket viktigaste arterna, dvs. strömming, siklöja, lax, öring och sik, avser att skildra en "medelsituation" under de senaste 2 à 3 åren. Det bör vidare betonas, att uppgifterna, som härrör från berörda fiskerikonsulenter, är grundade mera på allmän erfarenhet än på statistiskt underlag.

[b] I allt väsentligt = fasta redskap.

[c] Inkl. binäringsfiske enl. SCB:s definition; dvs. medförande en uppskattad årsinkomst av fiske på minst 1 000 kr brutto.

Tabell 9 Icke-yrkesfisket vid Norrlandskusten – antal utövare samt bedömning av fångstens storlek
(Källa: Svenskarnas fiskevanor, Ds Jo 1977:3, fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977 samt Fiskerinäringen i framtiden, SOU 1977:74)

Redskapstyp	1 000-tal utövare			1 000-tal fisketillfällen med handredskap resp. fiskeansträngningar[a] med övriga redskap	Fångst (ton)	Årlig fångst/person (kg)
Enbart handredskap	157	Handredskap	222	1 794	1 577	7,1
Både handredskap och övriga redskap	65	Övriga redskap	77	3 050	2 400	31,2
Enbart övriga redskap	12					
Totalt	234				4 000 (ca)	17,1

[a] Fiske med exempelvis ett nät en dag = en fiskeansträngning.

Tabell 10 Icke-yrkesfisket vid Norrlandskusten – fångstens fördelning på olika fiskslag och redskapstyper år 1975
(Källa: Fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977)

Art	Handredskap			Övriga redskap			Alla redskap	
	Ton	% av all fångst av arten	% av handred-skaps-fångsten	Ton	% av all fångst av arten	% av fångst med övriga redskap	Ton	%
Sik	158	16	10	840	84	35	998	25
Abborre	630	74	40	216	26	9	846	21
Gädda	630	74	40	216	26	9	846	21
Strömming				480	100	20	480	12
Öring[a]	158[a]	45[a]	10	192[a]	55[a]	8	350	9
Siklöja				288	100	12	288	7
Lake				72	100	3	72	2
Lax				48	100	2	48	1
Torsk				24	100	1	24	1
Ål				24	100	1	24	1
Totalt	1 576	40	100	2 400	60	100	3 976	100

[a] Enligt fiskeristyrelsens fiskproduktionsutrednings beräkningar. Med ledning av märkningsresultat bedömer vi för vår del, att andelen öring fångad på handredskap är 10 à 15 %, dvs. 20–35 ton resp. med övriga redskap 85 à 90 %, dvs. 315–330 ton.

Tabell 11 Produktion av laxsmolt i Östersjöområdet

Land	Ursprunglig naturlig produktion (omkr år 1900)		Kvarvarande naturlig produktion (omkr år 1970)		Utsättning av odlad smolt[b] (år 1977)		Total nuvarande produktion (ca)	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Danmark	–	–	–	–	120 000[d]	4,2	120 000	2,5
Finland	2 540 000	35,0	350 000[a]	17,9	101 000	3,6	451 000	9,4
Förb rep Tyskland	–	–	–	–	17 000[d]	0,6	17 000	0,4
Polen	10 000	0,1	1 000	0,1	?	–	1 000?	0,0
Sovjet	700 000	9,7	204 000	10,4	(575 000)[b,c]	(20,3)[b,c]	(779 000)	16,3
Sverige	4 000 000	55,2	1 400 000	71,6	2 014 000	71,2	3 414 000	71,4
Totalt	7 250 000	100	1 955 000	100	2 827 000[b]	100	4 782 000	100
Rest av ursprunglig produktion (%)			27,0				66,0	

[a] Ytterligare minskning under 1970-talet.
[b] Sovjet huvudsakligen yngel och ettåriga ungar, övriga länder tvåårig smolt.
[c] Data från år 1970.
[d] Avser finansiering av smoltodling i Sverige.

Källa: ICES – 23rd Meeting of the Baltic Salmon Working Group 1978-04-26--28, prel rapport.

Tabell 12 Fångst (ton) av Östersjölax åren 1967–1976. Älvfångster ingår ej

År	BRD[a]	Danmark	DDR[b]	Finland	Polen	Sovjet	Sverige	Totalt
1967	187	1 758		425	8	118	497	2 993
1968	213	1 869		466	8	139	459	3 154
1969	134	1 469		506	30	127	460	2 726
1970	130	1 309		450	11	95	452	2 447
1971	106	1 045		344	11	89	394	1 989
1972	117	1 045		403	13	101	412	2 091
1973	107	1 119	1	518	17	115	586	2 463
1974	52	1 224	2	703	20	167	598	2 766
1975	67	1 210	?	653	10	225	657	2 822
1976	58	1 410	?	688	7	?	583	2 971[c]
Medeltal 1967–76	117	1 346	–	516	14	140[c]	510	2 642[c]
Fångstandel 1967–76 (%)	4,4	50,9	–	19,5	0,5	5,3[c]	19,3	100
Medeltal 1974–76	59	1 281	–	681	12	206[c]	613	2 853[c]
Fångstandel 1974–76 (%)	2,1	44,9	–	23,9	0,4	7,2[c]	21,5	100

[a] Förbundsrepubliken Tyskland.
[b] Tyska Demokratiska Republiken.
[c] Under antagande av oförändrad sovjetisk fångst (225 ton) år 1976.

Källa: ICES – 23rd Meeting of the Baltic Salmon Working Group 1978-04-26--28, prel rapport.

Tabell 13 Det svenska yrkesfiskets fångst av Östersjölax (hel färskvikt) åren 1960–1977[c]

År	Älvfiske		Kustfiske[a]		Havsfiske		Totalt ton
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	
1960	98	18	97	18	343	64	538
1961	185	24	184	24	391	51	760
1962	124	24	140	28	244	48	508
1963	77	17	114	25	270	59	461
1964	91	13	133	19	485	68	709
1965	98	16	116	19	398	65	612
1966	67	14	99	21	309	65	475
1967	73	12	105	18	409	70	587
1968	73	13	86	16	384	71	543
1969	59	11	65	12	412	77	536
1970	37	7	92	18	394	75	523
1971	42	9	76	17	340	74	458
1972	53	11	92	19	328	69	473
1973	105	14	103	14	548	72	756
1974	117	15	134	18	506	67	757
1975	96	13	159	22	471	65	726
1976	64	9	159	24	453	67	676
1977[b]	45	7	251	38	361	55	657
Medeltal 1960–1977	84	14	123	21	391	65	598

Källa: Fiskeristyrelsens årsstatistik (älvfiske), Fiskestatistisk årsbok samt SOU 1977:74, bil. 2, tab. 1.

[a] Storryssjor, bottengarn, laxfällor m. fl. fasta redskap.
[b] Preliminära uppgifter.
[c] P g a olika källmaterial föreligger jämfört med tabell 12 vissa skillnader i fångststatistiken.

Tabell 14 Sik- och strömmingfångstens fördelning på olika fiskarekategorier vid Norrlandskusten år 1975

Art	Yrkesfiske[a]		Icke-yrkesfiske[b]				Totalt ton
			Handredskap		Övriga redskap		
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	
Strömming	6 727	93	–	0	480	7	7 207
Sik	396	28	158	11	840	60	1 394

[a] Källa: Fiskestatistisk årsbok (inkl. Östhammars kommun i Uppsala län).
[b] Källa: Fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977.

Tabell 15 Översiktlig bedömning av strömmingfånsten med icke-handredskap på enskilt vatten vid Norrlandskusten – fördelning (%) på redskapstyper och fiskarekategorier

		Nät	Övriga icke-handredskap[a]	Totalt
Mängd	Yrkesfiske[b]	81	19	60
	Icke-yrkesfiske	98	2	40
	Totalt	88	12	100
Värde	Yrkesfiske[b]	83	17	60
	Icke-yrkesfiske	98	2	40
	Totalt	89	11	100

[a] I allt väsentligt = fasta redskap.
[b] Inkl. binäringsfiske enligt SCB:s definition, dvs. medförande en uppskattad årsinkomst av fiske på minst 1 000 kr brutto.

Tabell 16 Fångstens och fångstvärdets fördelning på fiskarekategorier, Norrlandskusten (inkl. Östhammars kommun i Uppsala län) år 1975. Vissa arter och totalt

Art	Icke-yrkesfiske				Yrkesfiske			
	Handredskap		Övriga redskap		Kustyrkesfiske		Allt yrkesfiske	
	Ton[a]	T. kr[d]	Ton[a]	T. kr[d]	Ton[b]	T. kr[d]	Ton[c]	T. kr[c]
Sik	158	619	840	3 292	396	1 552	396	1 552
Abborre	630	1 293	216	443	38	78	38	78
Gädda	630	1 965	216	674	42	131	42	131
Strömming			480	510	2 107	2 240	6 727	7 153
Öring	27[a]	365	323[a]	4 371	60	812	60	812
Siklöja (inkl. rom)			288	1 373[c]	328[e]	1 564[e]	1 241	5 916
Lake			72	161	21	47	21	47
Lax			48	801	215[f]	3 589	244	4 073
Torsk			24	50	26	54	29	60
Ål			24	406	10	169	10	169
Övrigt					18	8	114	52
Totalt	1 446	4 242	2 531	12 081	3 261	10 244	8 922	20 043
Andel av kustfisket (%)	20,0	16,0	35,0	45,5	45,0	38,5	–	–
Andel av allt fiske vid Norrlandskusten (%)	11,2	11,7	19,6	33,2	–	–	69,2	55,1

[a] Se tab. 10.
[b] Enligt SOU 1977:74 s. 208.
[c] Fiskestatistisk årsbok.
[d] Beräknat med ledning av yrkesfiskets förstahandspriser.
[e] Exkl. trålfångst.
[f] P. g. a. olika källmaterial föreligger jämfört med tabell 13 vissa skillnader i fångststatistiken.

Tabell 17 Viktigare fiskslag i det yrkesmässiga fisket vid södra ostkusten[a] år 1976
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Objekt	Mängd		Värde	
	Ton	%	T. kr	%
Strömming	11 612	75,8	11 881	48,2
Ål	351	2,3	6 433	26,1
Torsk	2 161	14,1	2 968	12,0
Lax	33	0,2	723	2,9
Gädda	168	1,1	700	2,8
Flundrefisk	214	1,4	657	2,7
Sik	117	0,8	501	2,0
Summa	14 656	95,7	23 863	96,8
Alla arter	15 314	100	24 653	100

[a] Exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län.

Tabell 18 Viktigare fiskemetoder i det yrkesmässiga fisket vid södra ostkusten[a] år 1976
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Fiskemetod/-inriktning	Fångstmängd (ton)	Fångstvärde (t. kr)
Trålfiske[b]	9 312	8 847
(varav strömming)	(8 419)	(8 138)
Bottengarn	585	6 204
(varav ål)	(297)	(5 535)
Skötfiske, strömming	3 092	3 611
Summa	12 989	18 662
Andel av totala fångsten (%)	85	76

[a] Exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län.
[b] Inkl. mindre fångster vid snurrevadsfiske.

Tabell 19 Icke-yrkesfisket vid södra ostkusten – antal utövare samt bedömning av fångstens storlek
(Källa: Svenskarnas fiskevanor, Ds Jo 1977:3, fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977 samt Fiskerinäringen i framtiden, SOU 1977:74)

Redskapstyp	1 000-tal utövare			1 000-tal fisketillfällen med handredskap resp. fiskeansträngningar[a] med övriga redskap	Fångst (ton)	Årlig fångst/person (kg)
Enbart handredskap	256	Handredskap	334	2 958	2 702	8,1
Både handredskap och övriga redskap	78	Övriga redskap	90	2 630	3 200	35,6
Enbart övriga redskap	12					
Totalt	346				5 900 (ca)	17,1

[a] Fiske med exempelvis ett nät en dag = en fiskeansträngning.

Tabell 20 Icke-yrkesfisket vid södra ostkusten – fångstens fördelning på olika fiskslag och redskapstyper år 1975
(Källa: Fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977)

Art	Handredskap			Övriga redskap			Alla redskap	
	Ton	% av hela fångsten av arten	% av handredskapsfångsten	Ton	% av hela fångsten av arten	% av fångst med övriga redskap	Ton	%
Gädda	1 162	71	43	480	29	15	1 642	28
Abborre	1 081	71	40	448	29	14	1 529	26
Strömming	270	36	10	480	64	15	750	13
Torsk	135	22	5	480	78	15	615	10
Flundra	27	5	1	480	95	15	507	9
Sik				320	100	10	320	5
Ål				256	100	8	256	4
Gös				128	100	4	128	2
Öring	27[a]	46[a]	1	32	54	1	52	1
Lake				64	100	2	64	1
Lax				32	100	1	32	<1
Totalt	2 702	46	100	3 200	54	100	5 902	100

[a] Enligt fiskeristyrelsens fiskproduktionsutrednings beräkningar. Med ledning av märkningsresultat bedömer vi för vår del, att andelen öring fångad med handredskap är 10 à 15 %, dvs. 6–10 ton.

Tabell 21 Antalet kortfiskeområden (KFO) i länen vid södra ostkusten samt kortfiskets omfattning vid kusten resp. inlandet år 1973
(Källa: Fiskeristyrelsens kortvattenundersökning 1975-09-20)

Län	Samtliga KFO i resp. län			Kustvatten–KFO		
	Antal KFO	Antal KFO/ 1 000 inv.	Antal fiske-dagar/ KFO	Antal KFO (+ % av alla)	Antal KFO/ 1 000 inv.	Antal fiske-dagar/ KFO
C	34	0,15	2 570	7 (21 %)	0,03	1 670
AB	113	0,08	5 160	59 (52 %)	0,04	4 370
D	39	0,16	2 730	8 (21 %)	0,03	5 150
E	123	0,32	1 480	9 (7 %)	0,02	4 580
H	75	0,31	860	13 (17 %)	0,05	1 370
K (östra kusten)	–	–	–	0 –	0	–
Summa	384	0,15	2 660	96 (25 %)	0,04	3 850
Uppmätt antal kortfiskedagar, alla KFO			1 020 600			370 000 (36 %)
Inkl. kalkylerat bortfall			1 345 000 (ca)			500 000 (ca) (36 %)

Tabell 22 Handredskapsfisket i kortfiskevattnen vid södra ostkusten – besöksfrekvens och uppskattat fångstuttag

Län	Areal[a] enskilt vatten (ha)	Areal[b] kortfiske-vatten (ha)	Upplåten andel (%)	Antal fiske-dagar[c] på kortfiske-vatten	Belägg ning (besök/ha /år)	"Efterfrågan" (ant. inv./ha upplåtet vatten)	Kalkylerat fångstuttag (kg/ha upplåtet vatten)[e]
C	23 000	7 000	30,4	15 800	2,3	32	2,0
AB	194 400	25 600	13,2	348 500	13,6	58	12,3
D	30 300	3 900	12,9	55 700	14,3	64	12,9
E	68 700	6 500	9,5	55 800	8,6	59	7,7
H	91 000	6 800	7,5	24 100	3,5	35	3,2
K (östra kusten)	5 300	0	0	0	–	–	–
Totalt	412 700	49 800	12,1	500 000	10,0	52[d]	9,0

[a] Enligt preliminära beräkningar vid resp. överlantmätarenhet.
[b] Enligt preliminära beräkningar av fiskerikonsulenterna.
[c] Enligt fiskeristyrelsens kortvattenundersökning, tab. 21 (inkl. kalkylerat bortfall).
[d] Exkl. Blekinge län.
[e] Se avsnitt 2.2.3.1.

Tabell 23 Fångstens och fångstvärdets fördelning på fiskarekategorier, södra ostkusten år 1975 (exkl. Blekinge läns östra kust och Östhammars kommun i Uppsala län). Vissa arter och totalt

Art	Icke-yrkesfiske				Yrkesfiske			
	Handredskap		Övriga redskap		Kustyrkesfiske		Allt yrkesfiske	
	Ton[a]	T. kr[d]	Ton[a]	T. kr[d]	Ton[b]	T. kr[d]	Ton[c]	T. kr[c]
Gädda	1 162	4 427	480	1 829	174	663	174	663
Abborre	1 081	2 002	448	830	122	226	122	226
Strömming	270	277	480	492	3 738	3 830	13 000	11 860
Ål	–	–	256	3 840	616	11 470	616	11 470
Övrigt	187	294	1 536	4 809	2 150	2 811	3 241	4 744
Totalt	2 700	7 000	3 200	11 800	6 800	19 000	17 153	28 963
Andel av kustfisket (%)	21	19	25	31	54	50	–	–
Andel av allt fiske vid södra ostkusten (%)	12	14	14	25	–	–	74	61

[a] Se tab. 20.
[b] Enligt SOU 1977:74, s. 208.
[c] Fiskestatistisk årsbok.
[d] Beräknat med ledning av yrkesfiskets förstahandspriser.

Tabell 24 Viktigare fiskslag i det yrkesmässiga fisket vid väst- och sydkusten inkl. Gotland år 1976[a]
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Objekt	Mängd		Värde	
	Ton	%	T. kr	%
Sill och strömming	61 878	34,6	80 787	36,1
Torsk	23 602	13,2	36 527	16,3
Nordhavsräka	2 530	1,4	23 108	10,3
Foderfisk	71 061	39,7	21 998	9,8
Övrig torskfisk (kolja, gråsej m. fl.)	7 789	4,4	16 104	7,2
Ål	574	0,3	8 522	3,8
Lax	355	0,2	7 651	3,4
Skarpsill	3 483	1,9	7 252	3,2
Makrill	4 431	2,5	6 491	2,9
Flundrefisk (rödspotta, röd-tunga m. fl.)	1 435	0,8	4 996	2,2
Summa	177 138	99,0	213 436	95,2
Samtliga arter	179 041	100	223 943	100

[a] Inkl. Blekinge läns östra kust.

Tabell 25 Icke-yrkesfisket vid väst- och sydkusten inkl. Gotland – antal utövare samt bedömning av fångstens storlek
(Källa: Svenskarnas fiskevanor, Ds Jo 1977:3, fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977 samt Fiskerinäringen i framtiden, SOU 1977:74)

Redskapstyp	1 000-tal utövare			1 000-tal fisketillfällen med handredskap resp. fiskeansträngningar[a] med övriga redskap	Fångst (ton)	Årlig fångst/person (kg)
Enbart handredskap	381	Handredskap	469	3 645	3 280	7,0
Både handredskap och övriga redskap	88	Övriga redskap	106	2 690	4 260	40,2
Enbart övriga redskap	18					
Totalt	487				7 500 (ca)	15,5

[a] Fiske med exempelvis ett nät en dag = en fiskeansträngning.

Tabell 26 Icke-yrkesfisket vid väst- och sydkusten inkl. Gotland – fångstens fördelning på olika fiskslag och redskapstyper år 1975
(Källa: Fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977)

Art	Handredskap			Övriga redskap			Alla redskap	
	Ton	% av hela fångsten av arten	% av handredskapsfångsten	Ton	% av hela fångsten av arten	% av fångst med övriga redskap	Ton	%
Torsk	1 930	53	61	1 720	47	39	3 650	48
Flundrefisk	140	12	4	1 070	88	24	1 210	16
Övrig torskfisk	460	75	15	150	25	3	610	8
Öring	190[a]	42[a]		260	58		450	6
	(55)	(12)	2	(395)	(88)	9		
Sill/strömming	70	25	2	210	75	5	280	4
Krabba				260	100	6	260	3
Ål				210	100	5	210	3
Makrill	190	90	6	20	10	1	210	3
Hummer				40	100	1	40	1
Övrigt	300	48	10	320	52	7	620	8
Totalt	3 280[a]	43,5		4 260	56,5		7 540	100
	(3 145)	(42)	100	(4 395)	(58)	100		

[a] Enligt fiskeristyrelsens fiskproduktionsutrednings beräkningar. Med ledning av märkningsresultat bedömer vi för vår del, att andelen öring fångad med handredskap är 10 à 15 %, dvs. 45–65 ton (ca 2 % av handredskapsfångsten).

Tabell 27 Fångstens och fångstvärdets fördelning på fiskarekategorier, väst- och sydkusten inkl. Gotland år 1975. Vissa arter och totalt

Art	Icke-yrkesfiske				Yrkesfiske			
	Handredskap		Övriga redskap		Kustyrkesfiske		Allt yrkesfiske	
	Ton[a]	T. kr[d]	Ton[a]	T. kr[d]	Ton[b]	T. kr[d]	Ton[c]	T. kr[c]
Torsk	1 930	2 951	1 720	2 630	3 777	5 775	19 233	29 408
Flundrefisk	140	373	1 070	2 800	288	600	1 435	4 996
Övrig torskfisk	460	784	150	309	99	205	7 789	16 104
Öring	55	662	395	4 752	34	409	34	409
Sill/strömming	70	84	210	306	3 849	5 612	60 757	73 194
Krabba			260	1 707	60	394	90	591
Ål			210	2 940	773	12 726	773	12 726
Makrill	190	239	20	25	141	177	4 606	5 784
Hummer			40	1 570	31	1 217	31	1 217
Foderfisk					2 687	670	77 056	19 246
Övrigt	300	790	320	1 207	2 315	5 136	7 237	60 268
Totalt	3 145	5 883	4 395	18 246	14 054	32 921	179 041	223 943
Andel av kustfisket (%)	14,5	10,3	20,4	32,0	65,1	57,7	–	–
Andel av allt fiske vid väst- och sydkusten inkl. Gotland (%)	1,7	2,4	2,4	7,4	–	–	96,0	90,3

[a] Se tab. 26.
[b] Enligt SOU 1977:74 s. 208.
[c] Fiskestatistisk årsbok. Blekinge läns östra kust ingår.
[d] Beräknat med ledning av yrkesfiskets förstahandspriser.

Tabell 28 Kustfiskets fångst vid Blekinge län – fördelning på fiskarekategorier

Fiskarekategori	Antal utövare	Beräknad fångst		
		Ton	%	Kg/fiskare
Kustyrkesfiske (strand- och kustbundet)	246[a]	3 950[b]	85	16 100
Handredskapsfiske	28 000[c]	200[d]	4	7
Övrigt icke-yrkesfiske (nät, ryssjor etc.)	10 000[c]	500[d]	11	50
Totalt	ca 38 000	4 650	100	–

[a] Enligt fiskeristyrelsens länsinventering 1975, avseende situationen vid årsskiftet 1973/74. Biyrkesfiskarna ingår.

[b] Enligt SOU 1977:74.

[c] Beräknat på grundval av data från Svenskarnas fiskevanor (Ds Jo 1977:3). Exkl. länets östra kust.

[d] Beräknat på grundval av data från fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977 samt SOU 1977:74.

Tabell 29 Hummerfångstens fördelning på fiskarekategorier och redskap

(Källa: Fiskevattensutredningens hummerundersökning 1975 i sex inventeringsområden vid kusten av Bohuslän. Data från Havsfiskelaboratoriets och fiskenämndens i Göteborgs och Bohus län bearbetning av undersökningsresultaten)

Fiskare-kategori	Tids-period	Antal fiskare/ytenhet	Redskapstyp Nät				Tinor				Ryssjor				Alla redskap
			Antal redskap/fiskare/ytenhet	Antal fiske-ansträng-ningar	Effek-tivi-tetstal[a]	Rela-tivt fiske-tryck (Antal tinekvi-valen-ter)[b]	Antal redskap/fiskare/ytenhet	Antal fiske-ansträng-ningar	Effek-tivi-tetstal[a]	Rela-tivt fiske-tryck (Antal tinekvi-valen-ter)[b]	Antal redskap/fiskare/ytenhet	Antal fiske-ansträng-ningar	Effek-tivi-tetstal[a]	Rela-tivt fiske-tryck (Antal tinekvi-valen-ter)[b]	Relativt fisketryck (Antal tinekvi-valenter)[b]
Yrkes-fiskare	Förbuds-tid	1,419	2,46	3,49	0	0	0,49	0,70	0	0	4,73	6,71	0	0	0
	"Hum-mer-tid"	2,169	1,58	3,43	1	3,43	4,46	9,67	1	9,67	4,82	10,45	0	0	13,10
	Totalt					3,43				9,67				0	13,10
Icke-yrkes-fiskare	För-buds-tid	2,125	2,14	4,55	0,4	1,82	0,15	0,32	0	0	0,92	1,96	0,05	0,10	1,92
	"Hum-mer-tid"	2,616	1,66	4,34	1,5	6,51	2,25	5,89	1	5,89	1,76	4,60	0,1	0,46	12,86
	Totalt					8,33				5,89				0,56	14,78
Alla kate-gorier	Totalt					11,76				15,56				0,56	27,88

[a] Enligt SOU 1977:74, s. 201.

[b] Enligt fiskerikommitténs definition (SOU 1977:74, s. 201).

Tabell 30 Antal personer sysselsatta med yrkesmässigt fiske i de stora sjöarna resp. i övriga sötvatten åren 1973 och 1976
(Källa: Fiskestatistisk årsbok)

Sjö	År 1973			År 1976			Förändring år 1973–1976
	Yrkes-fiskare	Binä-rings-fiskare	Totalt	Yrkes-fiskare	Binä-rings fiskare	Totalt	%
Vänern	86	97	183	83	103	186	+ 2
Vättern	48	59	107	36	37	73	– 32
Mälaren	46	19	65	48	15	63	– 3
Hjälmaren	36	37	73	35	37	72	– 1
Storsjön	–	?	?	–	?	?	
Totalt	216	212	428	202	192	394	– 8
Övriga sötvatten	93	430	523	89	370	459	– 12
Sötvatten, totalt	309	642	951	291	562	853	– 10

Tabell 31 Fångst och fångstvärde vid yrkesmässigt fiske i de stora sjöarna
(Källa: Statistik insamlad av fiskenämnderna för de stora sjöarna)

Sjö	År 1977		Medeltal 1970–1977	
	Fångst (ton)	Fångst-värde (t. kr)	Fångst (ton)	Fångst-värde (t. kr)
Vänern	653	2 758	739[a]	2 011[a]
Vättern	170	1 391	196	1 071
Mälaren	310	1 525	353	[b]
Hjälmaren	137	778	184	[b]
Summa	1 270	6 452	1 472	[b]

[a] Åren 1971–1977.
[b] Uppgift saknas.

Tabell 32 Yrkesmässigt fiske på enskilt vatten i de stora sjöarna
(Källa: Fiskenämnderna för de stora sjöarna resp. Jämtlands län)

Sjö	Andel enskilt vatten (%)	Beräknad fångstandel på enskilt vatten (%)	Fångstrelation arrendevatten – eget enskilt vatten
Vänern	10[a]	50 (värdeandel år 1975)	Okänd
Vättern	8[a]	2–5 (viktandel år 1975)	Okänd
Mälaren	85	53 (viktandel år 1977)	25:1 (ca)
Hjälmaren	45	44 (viktandel år 1977)	8:1 (ca)
Storsjön	85[a]	80[a, b] (viktandel år 1976)	Okänd

[a] Grov uppskattning.
[b] Icke-yrkesfiske.

Tabell 33 Icke-yrkesfisket i sötvatten[a] – antalet utövare samt bedömning av fångstens storlek
(Källa: Svenskarnas fiskevanor, Ds Jo 1977:3, fiskeristyrelsens fiskproduktionsutredning 1977 samt Fiskerinäringen i framtiden, SOU 1977:74)

Redskapstyp	1 000-tal utövare			1 000-tal fisketillfällen med handredskap resp. fiskeansträngningar[b] med övriga redskap	Fångst (ton)	Årlig fångst/person (kg)
Enbart handredskap	1 042	Handredskap	1 330	13 930	14 000	10,5
Både handredskap och övriga redskap	288					
Enbart övriga redskap	23	Övriga redskap	311	7 660	4 540	14,6
Totalt	1 353				18 500 (ca)	13,7

[a] Inkl. de stora sjöarna.

[b] Fiske med exempelvis ett nät en dag = en fiskeansträngning.

Statens offentliga utredningar 1978

Kronologisk förteckning

1. Stat-kyrka. Ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. Kn.
2. Stat-kyrka. Bilaga 1. Kyrkans framtida organisation. Kn.
3. Stat-kyrka. Bilaga 2–12. Utredningar i delfrågor. Kn.
4. Skolplanering och skolstorlek. Faktaredovisning och bedömningsunderlag. U.
5. Föräldrautbildning. S.
6. Ny skogspolitik. Jo.
7. Skog för framtid. Jo.
8. Hyresrätt 2. Lokalhyra. Ju.
9. Ny konkurrensbegränsningslag. H.
10. Barnets rätt. 1. Om förbud mot aga. Ju.
11. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. E.
12. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. E.
13. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2–4. E.
14. Arbete åt handikappade. A.
15. Praktikfrågor–åtgärder i ett kort perspektiv. U.
16. Regional konsumentpolitisk verksamhet. H.
17. Energi. I.
18. Öresundsförbindelser. K.
19. Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar. K.
20. Öresundsförbindelser. Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. K.
21. Bemanning av fartyg. K.
22. Energi, strukturomvandling och sysselsättning. A.
23. Växtförädling. Jo.
24. Ny renhållningslagstiftning. Jo.
25. Etablering av miljöstörande industri. Bo.
26. Hälso- och sjukvårdspersonalen. S.
27. Fortsatt körkortsreform. K.
28. Kvinnors förvärvsarbete och förvärvshinder. A.
29. Arbete i jordbruk och trädgård. A.
30. Brand inomhus. Bo.
31. Trafikpolitik-kostnadsansvar och avgifter. K.
32. Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar. Kn.
33. Ordningsvakter. Ju.
34. Förstärkt skydd för fri- och rättigheter. Ju.
35. Regional utvecklingsplanering, länsplanering, vidgad länsdemokrati. Kn.
36. Arrenderätt 1. Ju.
37. Hotell- och restaurangbranschen. H.
38. Jämställdhet i arbetslivet. A.
39. Föräldraförsäkring. S.
40. Tvistlösning på konsumentområdet. H.
41. Statlig personalutbildning. B.
42. Kommunernas medverkan i sysselsättningsplanering. A.
43. Miljökostnader. Jo.
44. Kommunalt hälsoskydd. S.
45. Allmän arbetslöshetsförsäkring. A.
46. Att främja regional utveckling. I.
47. Att främja regional utveckling. Bilagedel. I.
48. Konkurrens på lika villkor. B.
49. Energi. Hälso-miljö- och säkerhetsrisker. I.
50. Ny vårdutbildning. U.
51. Svensk trädgårdsnäring. Jo.
52. Lägg besluten närmare människorna! Kn.
53. Förbud mot investeringar i Sydafrika. H.
54. Personregister-Datorer-Integritet. Ju.
55. Att sambo och gifta sig. Ju.
56. Kultur och information över gränserna. Ud.
57. Resor till arbetet. A.
58. Organisatoriska frågor inom länsstyrelsen. Kn,
59. JK-ämbetet. Ju.
60. Arbetsmarknadspolitik i förändring. A.
61. Biståndets organisation. Ud.
62. Regionalpolitiska stödformer och styrmedel. A.
63. Riksdagens insyn i statliga företag. I.
64. Översyn av vallagen 1. Ju.
65. Skolan. En ändrad ansvarsfördelning. U.
66. Andelsbolagslag. Ju.
67. Nya bolagsregler m. m. Ju.
68. Industri till Norrbotten. I.
69. Upphovsrätt I. Fotokopiering inom undervisningsverksamhet. Ju.
70. Regionsjukvården. S.
71. Regionsjukvården. Huvudbilaga 1 – Medicin och onkologi. S.
72. Regionsjukvården. Huvudbilaga 2 – Kirurgi. S.
73. Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m. Ju.
74. Husläkare. S.
75. Fiska på fritid. Jo.

Statens offentliga utredningar 1978

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Hyresrätt 2. Lokalhyra. [8]
Barnets rätt. 1. Om förbud mot aga. [10]
Ordningsvakter. [33]
Förstärkt skydd för fri- och rättigheter. [34]
Arrenderätt 1. [36]
Personregister-Datorer-Integritet. [54]
Att sambo och gifta sig. [55]
JK-ämbetet. [59]
Översyn av vallagen 1. [64]
1974 års bolagskommitté. 1. Andelsbolagslag. [66]
2. Nya bolagsregler m. m. [67]
Upphovsrätt I. Fotokopiering inom undervisningsverksamhet. [69]
Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m. [73]

Utrikesdepartementet

Kultur och information över gränserna. [56]
Biståndets organisation. [61]

Socialdepartementet

Föräldrautbildning. [5]
Hälso- och sjukvårdspersonalen. [26]
Föräldraförsäkring. [39]
Kommunalt hälsoskydd. [44]
Regionsjukvårdsutredningen. 1. Regionsjukvården. [70] 2. Regionsjukvården. Huvudbilaga 1 – Medicin och onkologi. [71] 3. Regionsjukvården. Huvudbilaga 2 – Kirurgi. [72]
Husläkare. [74]

Kommunikationsdepartementet

1975 års danska och svenska öresundsdelegationer. 1. Öresundsförbindelser. [18] 2. Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar. [19] 3. Öresundsförbindelser Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. [20]
Bemanning av fartyg. [21]
Fortsatt körkortsreform. [27]
Trafikpolitik-kostnadsansvar och avgifter. [31]

Ekonomidepartementet

Kapitalmarknadsutredningen. 1. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. [11] 2. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. [12] 3. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2–4. [13].

Budgetdepartementet

Statlig personalutbildning. [41].
Konkurrens på lika villkor. [48].

Utbildningsdepartementet

Skolplanering och skolstorlek. Faktaredovisning och bedömningsunderlag. [4]
Utredningen om vissa vårdutbildningar inom högskolan. 1. Praktikfrågor-åtgärder i ett kort perspektiv. [15] 2. Ny vårdutbildning. [50]
Skolan. En ändrad ansvarsfördelning. [65]

Jordbruksdepartementet

1973 års skogsutredning. 1. Ny skogspolitik. [6] 2. Skog för framtid. [7]
Växtförädling. [23]
Ny renhållningslagstiftning. [24]
Miljökostnader. [43]
Svensk trädgårdsnäring. [51]
Fiska på fritid. [75]

Handelsdepartementet

Ny konkurrensbegränsningslag. [9]
Regional konsumentpolitisk verksamhet. [16]
Hotell- och restaurangbranschen. [37]
Tvistlösning på konsumentområdet. [40]
Förbud mot investeringar i Sydafrika. [53]

Arbetsmarknadsdepartementet

Sysselsättningsutredningen. 1. Arbete åt handikappade. [14] 2. Energi, strukturomvandling och sysselsättning. [22] 3. Kvinnors förvärvsarbete och förvärvshinder. [28] 4. Kommunernas medverkan i sysselsättningsplanering. [42] 5. Resor till arbetet. [57] 6. Regionalpolitiska stödformer och styrmedel. [62]
Arbete i jordbruk och trädgård. [29]
Jämställdhet i arbetslivet. [38]
Allmän arbetslöshetsförsäkring. [45]
Arbetsmarknadspolitik i förändring. [60]

Bostadsdepartementet

Etablering av miljöstörande industri. [25]
Brand inomhus. [30].

Industridepartementet

Energikommissionen. 1. Energi. [17] 2. Energi. Hälso-miljö- och säkerhetsrisker. [49]
Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. 1. Att främja regional utveckling. [46] 2. Att främja regional utveckling. Bilagedel. [47] 3. Industri till Norrbotten. [68]
Riksdagens insyn i statliga företag. [63]

Kommundepartementet

Kyrkoministerns stat–kyrka grupp. 1. Stat–kyrka. Ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. [1] 2. Stat–kyrka. Bilaga 1. Kyrkans framtida organisation. [2] 3. Stat–kyrka. Bilaga 2–12. Utredningar i delfrågor. [3]
Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar. [32]
Regional utvecklingsplanering, länsplanering, vidgad länsdemokrati. [35]
Lägg besluten närmare människorna! [52]
Organisatoriska frågor inom länsstyrelserna. [58]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-04464-
ISSN 0375-250X